

3. 5. 197

c/ VII.

Aristoph.

13

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΤΣ
ΚΩΜΩΔΙΑΙ

ARISTOPHANIS
COMOEDIAE
AVCTORITATE LIBRI PRAECLARISSIMI
SAECVL V DECIMI

EMENDATAE

A

PHILIPPO INVERNIZIO

IURISCONSULTO ROMANO

ACCEDVNT CRITICAES ANIMADVERSIONES SCHOLIA
GRAECA INDICES ET VIRORVM DOCTORVM
ADNOTATIONES

VOLVMEN XIII.

MITCHELLI PROLEGOMENA.
VERSIO LATINA.

LIPSIAE
IN LIBRARIA WEIDMANNIA
CICDCCCXXVI.

A R I S T O P H A N I S
C O M O E D I A E

I N L A T I N V M S E R M O N E M C O N V E R S A E .

P R A E M I S S A S V N T M I T C H E L L I
P R O L E G O M E N A .

L I P S I A E
I N L I B R A R I A W E I D M A N N I A

C I X X C C C X X V I

T. MITCHELL'S PRELIMINARY DISCOURSE.

THE origin, technical construction and divisions of the Greek Comedy have been sufficiently explained in the works of several popular writers: the Lectures of Blair, the Observer of Cumberland, and Brumoy's *Théâtre des Grecs* affording satisfactory references for those readers, who want information on any or all of these topics. The purport and bearings of that particular branch of it, known by the name of the OLD COMEDY, with the views and character of the person who carried it to its greatest height, have recently been discussed by two most distinguished scholars and brothers, whose works are in the hands of every man of letters, and whose critical opinions are now received with deference and respect throughout Europe. The Messrs. Schlegels have placed the great comic poet of antiquity on a ground high indeed, but on a ground, which every scholar, intimately acquainted with his writings, will allow to be no more than his due *). Had these two critics offered a clue for as-

*) „If we would judge of Aristophanes as a writer and as a poet,” says M. F. Schlegel, (and his remarks, exclusively of their own merit, require insertion, as forming the groundwork of what is here offered,) „we must transplant ourselves freely and entirely into the age in which he lived. In the modern

certaining the reasons, by which this extraordinary writer came so rudely into contact with a contempo-

ages of Europe it has often been made the subject of reproach against particular nations or periods, that literature in general, but principally the poets and their works, have too exclusively endeavoured to regulate themselves according to the rules of polished society, and, above all, the prejudices of the female sex. Even among those nations, and in those periods which have been most frequently charged with this fault, there has been no want of authors who have loudly lamented that it should be so, and asserted and maintained, with no inconsiderable zeal, that the introduction of this far-sought elegance and gallantry, not only into the body of literature as a whole, but even into those departments of it where their presence is most unsuitable, has an evident tendency to make literature tame, poor, uniform, and unmanly. It may be that there is some foundation for this complaint: the whole literature of antiquity, but particularly that of the Greeks, lies open to a reproach of an entirely opposite nature. If our literature has sometimes been too exclusively feminine, theirs was at all times uniformly and exclusively masculine, not unfrequently of a nature far more rough and unpolished than might have been expected from the general intellectual character and refinement of the ancients."

After a few brief remarks on the degraded state of female society in Greece, and the baneful effect it had upon Grecian literature, M. Schlegel proceeds —

"Here, where we are treating of the decline of Grecian manners, and of the writer who has painted that decline the most powerfully and the most clearly — the consideration of this common defect of antiquity has, I imagine, been not improperly introduced. But when this imperfection has once been distinctly recognized as one the reproach of which affects in justice not the individual writers, but rather the collective character, manners, and literature of antiquity;

rary still more extraordinary, a volume which attempts to give some faint idea of his works by translation,

it were absurd to allow ourselves to be any longer so much influenced by it, as to disguise from ourselves the great qualities often found in combination with it in writings which are altogether invaluable to us, both as specimens of poetical art, and as representations of the spoken wit of a very highly refined state of society; to refuse, in one word, to perceive in Aristophanes the great poet which he really is. It is true that the species and form of his writing—if indeed that can be said with propriety to belong to any precise species or form of composition—are things to which we have no parallel in modern letters. All the peculiarities of the Old Comedy may be traced to those deifications of physical powers, which were prevalent among the ancients. Among them, in the festivals dedicated to Bacchus and the other frolicsome deities, every sort of freedom, even the wildest ebullitions of mirth and jollity were not only things permitted, they were strictly in character, and formed, in truth, the consecrated ceremonial of the season. The fancy, above all things, a power by its very nature impatient of constraint, the birthright and peculiar possession of the poet, was on these occasions permitted to attempt the most audacious heights, and revel in the wildest world of dreams, loosened for a moment from all those fetters of law, custom, and propriety, which at other times, and in other species of writing, must ever regulate its exertion even in the hands of poets. The true poet, however, at whatever time this old privilege granted him a Saturnian licence for the play of his fancy, was uniformly impressed with a sense of the obligation under which he lay, not only by a rich and various display of his inventive genius, but by the highest elegance of language and versification, to maintain entire his poetical dignity and descent, and to shew, in the midst of all his extravagances, that he was not ani-

commence its labours without any additional demand on the reader's patience. This however the Messrs. Schlegel

mated by prosaic petulance, nor personal spleen, but inspired with the genuine audacity and fearlessness of a poet. Of this there is the most perfect illustration in Aristophanes. In language and versification his excellence is not barely acknowledged—it is such as to entitle him to take his place among the first poets to whom Greece has given birth. In many passages of serious and earnest poetry, which (thanks to the boundless variety and lawless formation of the popular comedy of Athens) he has here and there introduced, Aristophanes shews himself to be a true poet, and capable, had he so chosen, of reaching the highest eminence even in the more dignified departments of his art.

"This might be abundantly sufficient, not indeed to represent Aristophanes as a fit subject of imitation, for that he can never be, but to set his merit as a poet in its true light. But if we examine into the use which he has made as a man, but more particularly as a citizen, of that liberty which was his poetical birthright, both by the manners of antiquity, and by the constitution of his country, we shall find many things which might be said still further in his vindication, and which cannot indeed fail to raise him personally in our esteem. His principal merit, as a patriot, consists in the fidelity with which he paints all the corruptions of the state, and in the chastisement which he inflicts on the pestilent demagogues who caused that corruption or profited by its effects. The latter duty was attended with no inconsiderable danger in a state governed by a democracy, and during a time of total anarchy; yet Aristophanes has performed it with the most fearless resolution. It is true that he pursues and parodies Euripides with unrelenting severity; but this is perfectly in character with the old spirit of merciless enmity which animated all the comic poets against the tragedians; and it is impossi-

have not done, and room is still left for discussing, how it happened that the wisest and the wittiest man of Athens were made to jostle so roughly against each other. At this distance of time it cannot be expected that materials should be found for setting the subject completely at rest; and indeed, when we consider how *) lately and with what difficulty one of the brightest ornaments of our own literature has been rescued from the calumnies of ignorance, misrepresentation, and malevolence, we may demand to be excused, if after all our researches, some disputed points of relationship between a poet and a philosopher of two thousand years back, remain still unexplained.

ble not to perceive that not only the more ancient Aeschylus, but even his contemporary Sophocles, is uniformly mentioned in a tone altogether different, in a temper moderate and sparing; nay, very frequently, with the profoundest feelings of admiration and respect. It forms another grievous subject of reproach against Aristophanes, that he has represented in colours so odious, Socrates, the most wise and the most virtuous of all his fellow-citizens; it is, however, by no means improbable that this was not the effect of mere poetical wantonness; but that Aristophanes selected, without any bad intention, that first and best of illustrious names, that he might, under it, render the Sophists as ridiculous as they deserved to be, and as foolish and worthless in the eyes of the people as he could make them. The poet, it is not unlikely, in his own mind, mingled and confounded, even without wishing it, this inestimable sage with his enemies the sophists, whose schools he frequented in his maturer years, solely with the view of making himself master of that which he intended to refute and overthrow." Lectures on the History of Literature, pp. 57—62.

*) See the interesting Preface to Mr. Gifford's edition of Ben Jonson's Works.

Disquisitions, however, of this kind are never without their use; besides their own intrinsic importance, they often serve, like Selden's straws, to shew how the wind blows in some of the most important topics, which belong to all ages and countries, and which can never be brought under review too often. It will be taken then for granted, that the reader is acquainted with some of the leading differences between the scenic representations of the Greeks and our own. He will be supposed to know, that the dramas of that people grew out of and formed part of their religious ceremonies—that they were exhibited in theatres of a colossal size compared with ours—that the *) times of exhibition were at distant intervals—that when those few intervals did take place, the whole day was devoted to theatrical entertainments—that a prize was conferred on the most successful competitor—and that a piece once performed, was never, in the same shape at least, represented a second time. He will further be supposed to have some knowledge of the general principles of that peculiar part of the ancient drama, the OLD COMEDY, as it is called, in contradistinction to what was afterwards named the MIDDLE, and the NEW;—as that it stood in the extreme relation of contrariety and parody to the tragedy of the Greeks—that it was directed chiefly to

*) Those who wish to enter into the disputes of the learned on the times and places, when and where theatrical entertainments were exhibited at Athens, may consult Beck's excellent Commentaries, v. II. p. 144. and v. III. p. 12. It will be sufficient for the present purpose to mention the Spring and Autumnal Festivals of Bacchus, as being the seasons most particularly devoted to those amusements. Authors generally reserved their pieces for the former Festival, as Athens was at that time crowded with strangers, the allies or tributaries of that imperious metropolis, and the theatres were not then confined, as at other times, exclusively to the natives of Attica.

the lower *) orders of society at Athens—that it served in some measure the purposes of the modern Journal, in which public measures and the topics of the day might be fully discussed; and that in consequence the *dramatis personae* were generally the poet's own contemporaries, speaking in their own names, and acting in masks, which, as they bore only a caricature resemblance of their faces, shewed that the poet in his observations upon them did not mean to be taken literally to his expression. Like tragedy, it constituted part of a religious ceremony; and the character of the deity, to whom it was more particularly dedicated, was stamped at times pretty visibly upon the work which was composed in his honour. The **) Dionysian festivals, in short, were the

*) Besides internal evidence, many expressions of Aristotle and Plato might be quoted to this effect. The latter, indeed, goes so far, as to rank, in his *Treatise on Legislation*, (lib. II. p. 578. editio Mars. Ficini.) the performance of the comic theatre as only one degree above jugglers' tricks. Puppet-shows and jugglers' tricks, he there observes, are best adapted to the taste of boys—comedy to that of growing lads—and tragedy to that of young men, and the better classes of women. Elder men were to find their entertainment in the recitations of the Rhapsodists. We are not to take Plato's word too strictly on this occasion. Between the philosophers and the comic writers there was always open war; and Plato, who at any rate felt no scruple in borrowing pictures and images from Aristophanes, returned the obligation by indulging in some open and a little more covert abuse of his writings.

**) A sort of Dionysian Festival is still observed once every four years, in the neighbourhood of Vevey, — that scene of „Recollections“ and of natural beauties, — to which the muse of Lord Byron alone could do justice. It was a great mortification to the writer of these notes to be there about the time of

great Carnivals of antiquity—they celebrated the returns of vernal festivity or the joyous vintage, and were in consequence the great holidays of Athens—the seasons of universal relaxation. The comic poet was the high priest of the festival; and if the orgies of his divinity (the God of Wine) sometimes demanded a style of poetry, which a Father of our Church probably had in his eye, when he called all poetry the *devil's wine*, the organ of their utterance (however strange it may seem to us) no doubt considered himself as perfectly absolved from the censure which we should bestow on such productions: in their composition he was discharging the same *pious* office as the painter, whose duty it was to fill the temples of the same deity with *) pictures, which our imaginations would

its celebration, and to find that the distresses of the times did not admit of its being observed as usual.

*) The indulgence granted to this abuse in the time of Aristotle may be seen in the Seventh Book of his *Politics*, c. 17. As this Discourse has been almost entirely confined to the precise period of the representation of the *Clouds*, this reference to a later writer would not have been made, had not a curious passage in the *Hippolytus* of Euripides (v. 1005) justified us in taking it for granted, that the custom was as prevalent in the days of Aristophanes as it was in the time of Aristotle. Good taste, as well as other considerations, requires that this part of our subject should be dismissed as hastily as possible; but the usages of a large (and that too the most enlightened) portion of antiquity, cannot be altogether passed over in silence; and it is of importance to shew, that the value, so justly due to a great part of the Aristophanic writings, does not deserve to be impugned from a mistaken supposition, that he stood single among his countrymen, in the use of such language, and allusions, as would be revolting in their display to modern feelings, whatever excuse may be found for them

consider equally ill suited to the habitations of divinity. What religion therefore forbids among us, the

in our knowledge of the manners of antiquity. The Greek Comedy (according to the express testimony of Aristotle, in *Poetics*, § 11.) grew out of the Phallic Hymn, as the Greek Tragedy was merely an improvement upon the Dithyrambic Hymn; and if the tragedian could not wholly rescue his drama from the god of the vintage and his fantastic attendants the Satyrs, (as many low scenes and much snappish dialogue, clear proofs of the origin of Greek tragedy, sufficiently testify,) we may be very sure, that an entire departure from the canons, which regulated the construction of the Phallic Hymn, would not be tolerated in a comic poet. There is authority, in fact, for asserting, that the consequences were fatal to one of the Greek dramatists, who presumed to put his own good taste on this point too violently in opposition with the taste of his audience. If Comedy too looked to the *Margeites* of Homer for an example, on which to model herself, as her sister muse did to his *Iliad* and *Odyssey*, enough of that poem remains in tradition (vide Suidam in voce *Margyriq*) to shew what kind of humour would be required as the predominant article. But the usages of common life among the Greeks form the completest apology for the aberrations of the Greek stage. Let the reader open any of the volumes of the „Antiquités d'Herculaneum,” and see what objects daily met the eyes of men and women both at home and abroad, and he will have little reason to be surprised at any freaks, which the gay Muse of Comedy might allow herself during the permitted licence of the Dionysian festivities. How much of this proof of simplicity or depravity in the ancients (for vehement advocates have been found for both opinions) is to be attributed to the sources from which the Greek mythology was derived—to oriental traditions received through the medium of Egypt, we must leave to the antiquarians to decide. But it may be

religion of the Greeks did not merely tolerate, but enjoin. Nor was the extreme and even profane gaiety of the OLD COMEDY without its excuse. To unite extravagant *) mirth with a solemn seriousness was enjoined by law, even in the sacred festival of Ceres. The feast of Bacchus retained the licence without the embarrassment of the restraint. While the philoso-

thrown out as a fair conjecture, that the mysterious phallic emblem, which made so important a part in the religious ceremonies of Greece, and the *oxύτερον πέπλον*, which was in consequence so frequently introduced upon the stage, were mere substitutions, according to the genius of the Greeks, for the lingam or passive generating principle of the Hindoos. — See Quarterly Rev. No. I. Article on the Sanscrita language — Asiatic Researches — Maurice's Indian Antiquities — Discours Préliminaire du Zend-Avesta de M. Anquétil — St. Augustin de Civitate Dei — Maimonides de Idol. — Lucian de Syrā Deū — Buchanan's Christian Researches — Nordische Beyträge and Professor Pallas's Remarks on the Idolatry of the Indian Merchants of Astrachan — and the Antiquités d'Herculanum.

*) Πολλὰ μὲν γελοῖα εἰ-
πεῖν, πολλὰ δὲ σπουδαῖα. Arist. in Rani 589.
From a similar custom regulating the Saturnalia of the Romans, the Emperor Julian feels it necessary, in his Lives of the Caesars, (*a jeu d'esprit* evidently modelled upon the Old Comedy,) to apologize for not being quite so lively as the season required. The Greeks, who gave a reason for every thing, were not without a philosophical apology for this mixture of mirth and seriousness, even on occasions where we should think them somewhat incompatible. Άρευ γὰρ γελοῖον τὰ σπουδαῖα καὶ πάγων τῶν ἐκπτίσιν τὰ ἐκπτίσια μαθῆτες οὐ δυνατόν, εἰ μέλλει τις φρόνιμος ἔσσεσθαι. Plat. de Leg. lib. vii.

phers *), therefore, querulously maintained, that man was the joke and plaything of the gods, the comic poet reversed the picture, and made the gods the plaything of men: in his heads indeed every thing was upon the broad grin; the gods laughed, men laughed, animals laughed. Nature was considered as a sort of fantastic being, with a thumb for the humorous, and the world was treated as a sort of extended jest book, where the poet pointed out the bonsmots, and acted in some degree as corrector of the press. If he discharged this office sometimes in the sarcastic spirit of a **) Mephistophilus, this too was considered as a part

*) Plato de Leg. lib. vn. p. 633. F. lib. i. 573.
C. Di nos quasi piles habent. Capt. Plauti, in Prologue.

**) In the Faust of Goethe, and in that work only of all modern productions, some idea may be formed of the rich harmonies and splendid versification of Aristophanes. The power which the German language has of approximating to the more simple of the Grecian metres, and of adding to that power the fullest richness of modern rhyme, makes it doubtful to the ear, which of the two writers ought to be preferred; — were the Athenien read with his proper accentuation, there would perhaps be no doubt on the subject. There are other points of relation between these two writers, besides those of versification. To the great and overwhelming tragic powers of Goethe, Aristophanes, of course, can make no pretension: but in their preference of the arbitrary comic to the comic of manners, the two writers coincide very close together; and both writers should have lived, as Mad. de Staël expresses it, when there was an intellectual chaos, similar to the material chaos. Had Aristophanes written in modern times, it is, perhaps, not impudent so suggest, that the „Auerbach's Keller in Leipzig,“ the Hexenküche, the Walpurgisnacht, and perhaps the quizzing scene with the young student,

of his functions: he was the *Terrae-Filius* of the day, and lenity would have been considered, not as an act of discretion, but as a cowardly dereliction of duty.

Of the species of comedy thus described, whoever was the inventor, whether *) Epicharmus or Phormis, Aristophanes was the great finisher and perfecter. With an ear tuned to the nicest modulations of harmony, and with a temperament apparently most joyous and jovial, he was just fitted for the entertainment of a people, of whom Philip of Macedon, when he compared them to the **) Hermaic statues, so common in their streets, drew in a few words one of the most happy and characteristic descriptions of a people, which is upon record. That gaiety which is so well adapted to a nation of quick natural parts, and which has so few charms for persons of cultivated understandings, the gaiety which consists ***) in painting pleasantly the dulness of the understanding (*la bêtise*) and in inspiring buffoonery; of that gaiety, which has been made equally the basis of Italian and Grecian comedy, Aristophanes was pre-eminently the master. Music, dancing, metre, decoration—all that union of amusement, which the Greeks, a *seeing* and not a *reading* public, (this fact cannot be too much in our minds, when we are talking of their dramatic literature,) required of their writers for the stage, Aristophanes seems to have improved †); the muse of

just fresh from his university, are precisely the sort of scenes which would have fallen from his pen.

*) Arist. de Poet. I. § 11.

**) Φιλιππος τους Αθηναιον εικαζε τοις Ἐρμαις, ὡς στόμα μόρον ἔχουσι και αιδοῖς μεγύλα. Stobaei Serm. edit. Schow. IV. I. p. 120. See also Diog. Laert. lib. V. § 82.

***) Littérature du Midi, tom. II. p. 367.

†) He particularly reformed the Cordax or dance

Comedy herself he left as he found her — a beautiful Titania, matchless in her outward proportions, but with a spell upon her affections, and showering favours, which should have been better bestowed — upon an ass's head, with Bottom, the weaver, below it. An utter aversion to every species of affectation *), and a most spleenetic hatred to Euripides, (derived from deeper **) views of things, than people have generally given the comedian credit for,) perhaps guided Aristophanes on this point. He found that poet, half-pleader and half-bard, as he contemptuously ***) calls him, affecting to rescue the sister muse of tragedy from the coarse †) hands of Aeschylus, under whom she had been pampered into a sort of cumbrous ostentatious Amazon. A course of straight-lacing and cool diet was bringing her a little more into compass: her appearance had already become more genteel, and only a little more polish was necessary to fit her for the society of the Sophists,

of Comedy, which however, in the time of Theophrastus, seems to have relapsed into its former state of indecorousness. See the sixth of those inimitable Characters which he has left us.

*) „On a si peur,” says a writer, who turns up some great truth at every step she makes, „de rencontrer l'affection dans le plus beau don du ciel, dans la sensibilité, que l'on préfère quelquefois la rudesse elle-même, comme garant de la franchise.“ *De l'Allem.* t. II. p. 138.

**) It is probably with a reference to this part of the character of Aristophanes, that Rabelais, whose observation was as acute as his erudition was prodigious, makes him a „lantern of honour“ in his allegorical kingdom of wisdom, and joins him in office with Cleanthes the philosopher. *L. v. c. 33.*

***) In *Pace*, v. 554.

†) In *Kanis*, v. 939.

to whose schools she continually resorted for the little prettinesses, and affectations and delicacies of thought and expression, which were for ever in her mouth. A rough hand and a good course of bark and steel were necessary to repair the spreading mischief and infection. The puns of the *) Peiraeus, and the proverbs of the **) Agora, and the coarse jokes of the Ecclesia and Heliaeia were therefore diligently collec-

*) We are apt to forget that Athens was the greatest maritime power of antiquity; but Aristophanes, a consummate politician amid all his buffoonery, knew perfectly well where her real strength lay; he therefore takes every occasion of paying court to the naval part of his audience, the „nautic multitude,” as Xenophon calls them, and advocates their rights upon all occasions. How much Plato and he were at variance upon this point, see the fourth book of his Legislation. Aristotle coincides with the poet, De Rep. I. vii. c. 6. The learned reader will remember various passages of Xenophon and Isocrates, expressing their respective opinions on this important topic.

**) The Agora was the public place of the Greeks, which, however, differed very considerably from the Forum of the Romans, the substitute generally given for it. This substitution of Roman terms for Grecian, has occasioned a great deal of confusion in the minds of readers. Works of humour cannot safely dispense with them: for humour must be excited by appealing to ideas already resident in the mind, as there must be material ready to receive the sparks elicited from flint in order to create a flame. Writers upon serious subjects are not so tied by their subjects, and an appeal may be made to scholars, whether it is not time, that the mythologies of the two great nations of antiquity should be kept more distinct by the introduction of a Zeus, a Poseidon, and a Chronus, as well as a Jupiter, a Neptune, and a Saturn.

ted and culled, and showered from a full cornucopia, in all their native richness and strength upon an audience, who must have found in them a charm, of which we are wholly unsusceptible. Perhaps, too, it added some charm to their value, in the eyes of democratical pride and vanity, that it was a man of rank and *) property (for Aristophanes was both) who thus condescended to amuse his audience according to their own notions of pleasantry and humour.

Till the fatal exhibition therefore of the *Clouds*, the dramatic career of Aristophanes had been short, but eminently successful. His first play, (*the Daeta-leis*,) which was brought out before the author had reached the age established by law **), we know to have been received with the most flattering attention: his „*Babylonians*“ could boast the triumph of having at once excited and defeated the vengeance of that pestilent demagogue, who seems, as the historian expresses it, to have been as much born for the depression of Athens, as Miltiades, Themistocles, Cimon and Pericles were for its elevation; while the prize of victory had been awarded to his comedies of

*) Mit. Hist. of Greece, vol. iii. p. 327. Arist. in Achar. v. 653, 4.

**) Wieland, in the notes to his translation of the „*Clouds*,“ quotes the authority of the Scholiast for saying, that there is an uncertainty whether the legal age for exhibiting a dramatic piece, was twenty or thirty years of age. In the former case, Aristophanes could have been little more than twenty-four or twenty-five years old when he produced that elaborate composition. In Kuster's edition, the Scholiast (apparently with good reason) places the established age ten years later than Wieland does; the office was one of serious national importance, and therefore, not likely to be committed to a mere youth.

the Acharnians and the Knights. Diffidence *) had thus been removed: exertion was stimulated; and gratitude, success, emulation and hope, all urged the writer to press forward in a career, which had commenced under such favourable auspices.

The first of the dramatic pieces of Aristophanes seems to have been directed against the state of private **) manners in Athens; in his Acharnians he endeavoured to moderate the insolence of national success, and to infuse juster notions respecting a great public measure, which was putting the existence of the Athenians as a people at stake; while in the Knights, or, as it may more properly be termed, the DEMAGOGUES, a mirror was held up to his fellow-citizens, where the ruler and the ruled saw themselves reflected with equal fidelity, and by which posterity has gained a complete knowledge of the greatest historical phenomenon that ever appeared, the ATHENIAN DEMUS. It remained for the author to strike at the root of all these evils, private and public, domestic and political,— a mischievous and most pernicious system of education. This was undoubtedly the origin and object of the Clouds; and a brief outline of the progress of knowledge among the Greeks, and

*) Diffidence is a quality not usually ascribed to this poet: but his well-known repugnance to take a part in the performance of his own plays (the usual practice of the times) till he was forced into it by circumstances, (see the preface to the Knights) and the Parabases in the Knights and the Clouds, fully establish the fact.

**) The principal characters in this play, of which only a few fragments have reached us, were two brothers: their names, SOPHRON and CATAPIGON, sufficiently evince, that the object of the play was to establish a comparison between the temperate virtues of the good old times (a favourite theme of Aristophanes) and the unrestrained and unexampled dissoluteness of his own age.

more particularly of that branch of it, which was comprehended under the name of „Philosophy,” will at once tend to explain the aim of the author, and throw some light upon the comedy itself. That Aristophanes had not entered lightly or without reflexion upon the office of a public instructor, this mere arrangement of his subjects, at an age when, if not youthful in years, he was at least young in his career, sufficiently testifies; and we may here see what might have been expected from him in maturer years, if public favour had patronised this attempt to raise the comedy of his country above its ordinary level, and to make it something more than a scene of ebullition for the noisy jollity and licentious revelry of the Dionysian festivals.

The proper epoch of Grecian literature begins with Solon. Before his time, says Frederic Schlegel, the Greeks possessed no more than commonly falls to the share of every people who are blessed with a favourable corporeal organisation, while they are animated with the fresh impulses of a youthful society—traditions which hold the place of histories, and songs and poems which are repeated and remembered so as to serve instead of books. Such songs, as this excellent writer proceeds to observe, calculated to arouse national feelings, to give animation in the hour of battle, or to be sung at the festivals of their religion, the Greeks possessed, in the utmost variety, from the most early period of their existence as a nation. They possessed also in abundance those still more valuable songs of narrative, which express not the feelings that seize and overpower an individual poet, but which embody the recollection and the feelings of the people,—the faint memory of an almost fabulous antiquity,—the achievements of heroes and of gods,—the origin of a nation, and the creation of the world. Among these stood, highly pre-eminent, the Homeric poems, the still astonishing works of the Iliad and the Odyssey.

In committing these poems to* memory, numerous

^{*}) See Xenophon's Banquet, p. 69. Oxf. Edit.
Aristoph. Vol. XIII.

as we have seen and while books were scarce and valuable, many of them perhaps to be learned only by oral communication; in understanding critically their beauties and defects, and in attaining, through them, a perfect knowledge of that wonderful language, which, formed amid migrations and revolutions of every kind, yet attained to such perfection, as to make all subsequent languages appear nearly barbarous, consisted a great part, and, from the effect it had in cultivating the imagination at the expense of the understanding, many persons will think a very vicious part, of Athenian education. But the principal development of the faculties was left to be effected by the two opposite engines, at once producing and evincing that love of contrast, which obtained so much among the Athenians, and which forms the great key to ascertaining their character,—*) music and gymnastic exercises. What the music itself of the ancients ever was, we have now, as a very competent **) observer remarks, little means of judging, as none of it has been transmitted intelligible to us; but that the Grecian music, even from the earliest times, had extraordinary merit, we have Plato's ***)

Plat. in Prot. p. 205. *De leg. lib. vii.* If Homer may be believed, (*Odyss. viii. v. 578.*) the gods wrought the destruction of Troy with a view that there might be subjects for poetry to future generations.

*) *Plato de Leg. lib. vii. De Rep. passim.*

**) *Mitford's Hist. of Greece, vol. i. p. 151.*

***) *Minos, 46 (B). Convivium, 333 (B).* The two great founders of the Grecian music, *Mesyas* and *Olympus*, seem, from the discoveries made at Herculaneum, to have been very favourite objects of representation with the sculptors and artists of Greece. *Olympus* is generally represented, as a young man of exquisite beauty and the most graceful proportions.

testimony in very remarkable words; and Aristotle, who, according to Montesquieu, had two ruling motives to guide his decisions, affection for Alexander, and a jealousy against Plato, upon this subject *) coincides in judgment with his great master. It appears indeed a solecism, as Mr. Mitford observes, to suppose that those elegant perceptions and nice organs which gave form tho the most harmonious language ever spoken among men, and guided invention to the structure of that verse which, even under the gross disguise of modern pronunciation, is still universally charming, could have produced or could have tolerated a vicious or inelegant style of music. As instruments of education, Plato delights to dwell upon these two powerful engines: he paints, in the most earnest language, their ill effects, when pursued separately and immoderately; their admirable influence, when conjointly and temperately. Naturally mystic and fauliful, it is nos likely that this philosopher should be always clear or plain **), when sub-

taking lessons on the pan-pipe from Marsyas; the latter, from that love of contrast, which ran through the Grecian arts, or from that idea of ridicule, which latterly attached among the Athenians to the professors of wind music, is generally drawn as a Satyr, as enormous in his proportions as Olympus is delicate.

*) Polit. l. viii. c. 5.

**) The difficulty consists, in a great degree, in the application of the same words to music as it acted upon the senses and emotions and to music as it bore upon grammar, and language, and upon all that range of knowledge, which, giving a complete polish to the mind, makes Plato call his perfect philosopher a perfect musician. (De Rep. l. ix.) Till we can ascertain from Aristotle more clearly than we ever shall do, (see his *Politica*, lib. viii. c. 5, 6, 7.) what were the moral harmonies (*ἀρμονίας ἡθικῶν*) which

jects, which offered so much temptation to both his ruling propensities, as harmony and the exercises of

the Greeks applied to the purposes of education—the practical harmonies (*πρακτικαι*), the application of which is wholly uncertain—and the sacred melodies (*ἱερὰ μέλη*), which were directed to the purgation of enthusiasm, we must be content to remain in ignorance of that revolution in music, of which Aristophanes and Plato so much complain as taking place in their day, and which the latter declares, was alone sufficient to shake all the establishments of state to their centre. There is some obscurity even in the following passages, which describe what we should call the practical effects of music and gymnastic exercises; but there is the hand of a master in the description. „When a man allows music to pipe into him, and to make use of his ears, like funnels, for the infusion of soft, sweet and plaintive harmonies; when he passes his time in the titillations of those soothing enjoyments, which song affords,—what courage he had in him becomes softened, like iron; and thus losing its hardness, it becomes fitted for the commerce of life: but if this delight be pursued immoderately, if this iron be put into a state of fusion, the courage gradually melts away, the nerves of the soul are cut out, and a feeble warrior is the result of such a system of conduct. In a person naturally feeble, this result would naturally be more speedy in taking place: in one of a naturally courageous soul, nature being weakened and rendered easy to be thrown off its balance, the least things irritate and soothe him—and instead of being bold and resolute, such a person becomes passionate, morose, full of fantasies and a troublesome fastidiousness. Again, if a person give himself up to the labours of the gymnasium and to feasts, without attention to music or philosophy, such a man becomes filled with high thoughts and courage, and exceeds himself in bravery; but if he do nothing else, if he have no communication with the Muses,

the palaestra, were under his consideration; what share they had in producing that physical perfection at least—that union of strength and elegance in the body, and that capacity in the organs for receiving impressions from works of art and beauty,—which has generally been conceded to the Greeks,—we may gather from the observations which he has left us, most *) unsparingly, upon the subject. From the earliest periods, education among the greater part of the Athenians seems to have embraced little more than the circle hero described: and till the age of Pericles, the three great preceptors of Athenian youth remained as before;—the grammarian, the teacher of music, and the master of the gymnasium **).

even though there had been originally a love of learning in his mind, yet without tasting of that instruction which is gained by application, by inquiry and conversation, he becomes weak, and deaf, and blind, like a man that is never awakened, nor nourished, nor that has his feelings purified. Such a man becomes a hater of conversation and averse from the Muses: in his language he uses no persuasion; he does every thing, like a beast, by force and ferocity; and he lives in ignorance and rudeness, without any accompaniment of grace or politeness.”—The Platonic Socrates therefore concludes, that the gods had given music and gymnastic exercises to men, that by blending the two properly together the soul might be made perfect in its two greatest endowments, a temperate courage and a philosophic understanding. De Rep. lib. III.

*) See more particularly the Republic, II. 3, 4. De Legibus, lib. I. also In Protagora, 169. In Lachete, p. 249.

**) Alcibiades, the nephew of the first man in Athens, confesses in the first of those dialogues, which go by his name, that his education had not extended beyond the three masters here mentioned. Alcibiades,

But there were some minds of a higher cast and of more restless energies than to be satisfied with this narrow range of instruction; and the same shore which had given birth to the great father of Grecian poetry had, in the person of the Milesian Thales, provided a preceptor, who was at once calculated to excite and, to a certain extent, to gratify that love of research and deep and curious speculation, which seems to have been at least as inherent in the Grecian character, as a love of poetry and the fine arts. How congenial these pursuits were with their national temperament may be inferred from the single remark, that the fire which Thales *) lighted up, has never since been extinguished among them. His own school**)

Ins. 26. D. E. In the time of Aristotle we find painting added to the routine of education. The Stageirite gives two reasons for the addition thus made to the old range of instruction,—that men might acquire a more accurate tact in estimating the beauty of the human body, *and that they might not be cheated in the purchase or sale of those domestic ornaments or necessaries*, which came under the common name of *σκεύη*. Arist. de Rep. I. viii. c. 3.

*) We believe we might go much farther than Thales to shew the inherent passion of the Greeks for physical pursuits. Many of their earliest mythical fables—Orpheus with his seven-string'd lyre—the double character of Tiresias,—the golden ram of Phryxus,—the Thyestean banquet, etc. are all perhaps referable to astronomic researches. See the Treatise de Astrologia, generally attributed to Lucian. v. 5. Bip. ed.

**) The great leaders in the Ionian school (and it is clear from the writings of Diogenes Laertius that the successions were very accurately observed) were, from the time of its foundation by Thales, to the time of Socrates, Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Diogenes of Apollonia, and Archelaus; the latter was the preceptor of Socrates.

was followed in quick succession by the Italian, and Eleatic, *) where physical and metaphysical knowledge were followed with equal success; and the dialogues of Plato furnish the most ample testimony of the zeal and fervour with which they were pursued in Athens, as soon as a respite from revolution and wars gave leisure for their introduction into that inquisitive town. The struggle which the Greek philosophy maintained with the doctrines of Christianity, forms one of the great partitions between the old world and the new; and if the Greeks paved the way to the final destruction of their country, by disputing instead of fighting, by trying to settle whether the light upon Mount Tabor **) had been from all eternity, or had been produced by God only for the purpose of the Transfiguration, this has not prevented them from soothng the disgrace of political degradation by the subtle inquiries and never-ending debates of polemical divinity ***). Can we be altogether surprized at it in a nation, which, with organs the most acute and perceptive, possessed a language that could express every sensation; a language, as the historian †) enthusiastically expresses it, so musical and prolific, that it could give a soul to the objects of sense, and a body to the abstractions of metaphysics?—Those lofty but dangerous speculations, therefore, in which the strongest minds sometimes become entangled, and in which weak minds are sure to suffer shipwreck, became very soon the favourite studies of such among the Greeks, as were possessed of leisure and had a curiosity to satisfy; and God, the UNIVERSE and MAN at once divided and engrossed

*) The Eleatic, properly speaking, was a branch of the Italian or Pythagorean school.

**) Hist. of Mod. Europe, vol. II. p. 98.

***) See the notes to the first Canto of Childe Harold.

†) Gibbon.

the whole of their attention. Their facts were few, but their disputes were long; if they could not convince, they could at least reason: one absurdity led them to another; but every absurdity furnished a disputation of words, and words,^{*)} even without ideas, were as the breath of life to the loquacious Athenians. The extravagant expression of Lessing would, with them, have been strictly in place; If the Almighty held truth in one hand, and in the other the investigation of truth, *my choice* would rest upon the latter. What is God? the philosophers therefore first asked. He is the most ancient of all things, for he is without beginning, said Thales ^{**}). He is air, said Anaximenes. He is a pure mind, said Anaxagoras. He is air and mind, said Archelaus. He is mind in a spherical form, said Democritus. He is a monad and the principle of good, said Pythagoras. He is an eternal circular fire, said Heraclitus. He is

^{*)} What Plato says of the scholars of Heraclitus no doubt applied pretty well to all the philosophers. "It is as easy to talk with madmen as it is with them. Their writings have nothing steady in them: all are in a state of perpetual motion. As for a pause in disputation and interrogation, or a quiet question or answer, it is a chance infinitely less than nothing, that you get such a thing from them. For 'their minds are in a perpetual state of restlessness: and woe to him that puts a question to them! instantly comes a flight of enigmatical little words, like arrows from a quiver; and if you ask a reason of this assault, the result is another discharge, with merely a change of names. There is no doing any thing with a single one of them; and they are just as untractable among one another; their only concern being, as it should seem, that nothing fixed or stable shouid appear either in their language or in their minds.'" Theætetetus, p. 130.

^{**) Stobæ Eclogæ, lib. I. c. iii. §. 28.}

the finite and immovable principle in a spherical form, said Parmenides; he is one and every thing, said Melissus and Zenon,—the only eternal and infinite. These were subjects on which the profoundest mind might have discovered the most ample exercise for itself; but to the Greek, a vacuity was still left *): Necessity, Fate and Fortune or Accident filled it up.

The **) Universe furnished another set of disquisitions. What is, has ever been, and the world is eternal, said one party. The world is not eternal, but the matter is eternal, argued another party. Was this matter susceptible of forms; of one or many? was it water, or air, or fire? was it an assemblage of atoms, or an infinite number of incorruptible elements? Had this matter subsisted without movement in chaos, or had it an irregular movement? Did the world appear by Intelligence communicating its action to it, or did God ordain it by penetrating it with a part of his essence? Did these atoms move in the void, and was the universe the result of their fortuitous union? Are there but two elements in nature, earth and fire, and by these are all things formed and produced; or are there four elements, whose parts are united by Love and separated by Hatred? Causes ***) and essences, bodies, forms and colours, production and dissolution, the great phænomena of visible nature; the magnitudes, figures, eclipses and phases of the two heavenly luminaries; the nature and division of the sky; the magnitude and situation of the earth; the sea with its ebbs and flows; the causes of thunder, lightning, winds and earthquakes—all these furnished disquisitions, which were pursued

*) In iisd. lib. 1. cc. v. vi. vii.

**) Le Jeune Anach. tom. III. Discours du Grand-Prêtre de Cérès sur les Causes premières.

***) Stobæi Eclogae, cc. XIV. XV. XVI. XVII. XXI. XXVI. XXVII. XXIV. XXXV. XXXVI. XL. XLI. XX.

with an eagerness of research and intenseness of application, peculiar to the Greeks. Man *) , a compound of matter and of mind,—having relations to the universe by the former, and to the Eternal Being by the latter,—presented phænomena and contradictions, as puzzling to the old philosophers, as the universe of which he was the abridgment. While all allowed him a soul and an intelligence, all differed widely in their definition of this soul or intelligence. It is always in motion and it moves by itself, said one party—it is a number in motion—it is the harmony of the four elements—it is air, it is water, it is fire, it is blood—it is a fiery mixture of things perceptible by the intellect, which have globose shapes and the force of fire—it is a flame which emanates from the sun—it is an assemblage of fiery and spherical atoms, like those subtle particles of matter, which are seen agitated in the rays of the sun.

Such were a few of the speculations, which science had devised, for employing the thoughts of active-minded men in Greece; and if the mere enumeration of them on paper (without entering into the thousand **) shades and differences which had all their separate promulgators, advocates and abettors) have excited either a smile or a sensation of weariness in a reader, he may imagine what must have been their effects upon a man of lively and mercurial temperament, like Aristophanes, who found them crossing his path at every turn, and saw them operating with the most ridiculous effects upon the petulance of the lively ***) and the conduct of the more sedate!

*) Le Jeune Anach. t. III. p. 176. Stob. Ecl. cap. I. n. Plutarch de Placit. Philos. Hermiae Irrisio Philosophorum.

**) The reader, who should wish for further information on these, is referred to Brucker's Historia Critica Philosophiae, tom. i. pars II. lib. II. cap. 1.

***) Plato, whose satirical powers were not inferior to those of Aristophanes, has described both

The hold which the philosophers, properly so called according to our nomenclature, acquired over

these classes of persons with great effect. In the dialogue, called Philebus, the Platonic Socrates is thus made to speak. „Our passion for disputation upon subjects of this kind has something in it, which is beyond the reach of decay or mortality. No sooner does one of our young men get a taste of it, than he feels delighted, as if he had discovered a treasure of wisdom. Carried away by a pleasure that amounts to madness, he finds a subject of dispute in every thing that occurs. At one time both sides of the subject are considered, and reduced to one. At another, the subject is analysed and split into parts: himself becomes the first and principal victim of his own doubts and difficulties: his neighbour, whether junior, senior, or equal, no matter, is the next sufferer; he spares not father nor mother, nor any one who will give him the loan of his ears; scarcely animals escape him, and much less his fellow-creatures; even the foreigner has no security but the want of an interpreter at hand to go between them.“ Philebus, p. 74. The graver men are pursued with the same severity, and it is observable that Socrates addresses them in the same strain of ridicule, and nearly in the words, which twenty-three *) years before, the author of the Clouds had bestowed upon himself.—“ From their earliest days they knew not the way to the agora, nor can they tell where are the courts of justice, or the senate-house, or any of the places of public-meeting in the city; as for the laws and public decrees,—whether those promulgated by the voice, or those committed to writing,—they have neither eyes for the

*) The chronology of the Theætetus is settled in the concluding paragraph of the dialogue, by which we find that it took place on the very day, when Socrates had been summoned to attend in court, to answer the charges made against him by Melitus.

the public mind at Athens was gradual, and perhaps at all times partial; that which a much more pernicious class of men, known since by the name of Sophists, assumed, was instantaneous, and almost universal; the very causes which operated against the introduction of philosophy, tending to encourage and give entrance to the precepts of the sophists. The busy and stirring nature of the times, the change from monarchical to republican governments, the institution of popular assemblies, and still more the Persian contest, by making the Greeks act in bodies, where feelings were to be conciliated, prejudices consulted, and large sacrifices of private interest to be demanded in favour of public, all conspired to bring into vogue a knowledge more adapted to the transaction of human business, than the study of the heavens, and the properties of matter, the nature of God and the soul. The successful termination of that most important

one, nor ears for the other. Clubs, and meetings, and suppers, and jovial parties, where there are music-women, are things which never come before them even in a dream. Whether things go well or ill in the city, whether a man's ancestors, either on the male or female side, have been the cause of any calamity to him, are matters of which they are as much in the dark, as they are of the number of sands which lie by the sea-side. They are even so far gone, as not to know that they are ignorant of all this. Nor does this proceed from any peculiar feeling or notion of vanity; but in fact, with a man of this kind, it is the body only which is resident in the city: his mind holds matters of this kind as trifles, or rather as things utterly without value, and is, as Pindar terms it, for ever on the wing: to what is *upon* the earth and *below* the earth, he applies the science of geometry; what is in the heavens he investigates by astronomy; he scrutinises and searches the whole universe, and knows every thing but that which is immediately before him." *Theaetetus, 127.*

struggle, the temporary quiet which resulted from it, and the measures which were taken to provide against the recurrence of a similar event, by bringing the different states of Greece still more into contact with each other, naturally assisted the progress of this desire for intellectual improvement: political wisdom soon became the leading object of attainment; and the splendid eminence to which political eloquence led, made it of essential importance to investigate and cultivate those rules which were found most effectual for working upon large bodies of men. It is impossible to peruse the interesting dialogues of Plato and Xenophon, without receiving a most lively impression of the strong ferment, which was then taking place in men's minds, and without recognising in them some of the marks of that agitated fermentation of the intellect, which, whether for good or evil, is working in our own days. To be able to distinguish themselves in the General Assemblies (*δημαρχικοὶ εἵνεαι*)—to make a figure in the courts of justice (*δικαστικοὶ*)—to be ingenious in putting and ready in answering questions (*διαλέξτικοὶ*)—and what, in the now complicated affairs of Grecian politics, was becoming of still more importance, to become men of business*) (*πραγματικοὶ*), was the ruling object of every

*) What was required of a man of business in the management of Athenian affairs, will be best learnt by perusing the fourth chapter of Aristotle's first book of Rhetoric, the admirable little dialogue between Glaucon and Socrates in Xenophon's *Mémoires*, and the speech of Demosthenes *de Corona*. „Haranguing,” as Lord Bolingbroke observes, in allusion to the immense variety of business which passed through the hands of that acutest of statesmen, „was, at this time, the least part of the business of Demosthenes; and eloquence neither the sole, nor the principal talent, as the style of writers would induce us to believe, on which his success depended. He

young man's ambition in Athens. The example of Pericles had taught *experimentally* the advantage of a union of the deeper knowledge of philosophy *) with the rich gifts of nature; and the splendid prize, which had for so many years been the reward of his profound accomplishments, seems to have stood before the eyes of his young and admiring fellow-countrymen till it absolutely dazzled and blinded them. All wished to be like Pericles **)—all would be at the head of public affairs—all would command men,

must have been master of other arts, subservient to which his eloquence was employed; and must have had a thorough knowledge of his own state, and of the other states of Greece; of their dispositions, and of their interests, relatively to one another and relatively to their neighbours: I say, he must have been master of many other arts, and have possessed an immense fund of knowledge, to make his eloquence in every case successful, and even pertinent and seasonable in some, as well as to direct and furnish it with matter, whenever he thought fit to employ that weapon.[“] *Lord Bolingbroke on the Spirit of Patriotism.*

*) Pericles had been a scholar of Anaxagoras; and from his intercourse with that philosopher, to whom is attributed the first conception of one Eternal, Almighty, and All-good Being, he is said by Plato (in Phaedro, 554 D.) to have derived that forcible and sublime spirit of oratory, which distinguished him above all his contemporaries. For an account of Anaxagoras see Brucker's chapter de Sectâ Ionica, §. xix. The learned German, who might have been expected, from the bulk of his enormous tomes, to have thought away all feeling, becomes almost affecting in his account of this real and most enthusiastic philosopher.

**) Plato in Theage, p. 9. II.

and have their fame spread, like *his* fame, and that of Themistocles *), from their own city to Greece, and from Greece to the remotest regions of barbarism. But how was this knowledge to be acquired? — For those of younger years there was no deficiency of masters in those branches, which formed the system of education in Athens; but for young men of riper age, who had passed through the hands of the grammarian and the music-master, and acquired that limited knowledge of arithmetic **), geometry, history, and astronomy, which the then state of science could supply, no establishments, like our universities ***),

*) Xen. Mem. lib. iii. cap. 6.

**) Plato insists very strongly upon the cultivation of these branches of science (his love for arithmetic, in particular, is well known) in the course of instruction provided for his imaginary *) republic; but he does it less with any view to practical purposes, than as means of disciplining the mind and preparing it for the power of contemplating things in their essences, the favourite object of the Platonic doctrine. See the 7th book of the Republic; also the Epinomis.

***) Something like them did afterwards exist, in the Lyceum, the Academy, and those other establishments for the „éducation champêtre“ of the Athenians,

a) The common term, by which readers call that work of Plato, the most brilliant effort of his genius, as his legislation was the most perfect of his mature judgment, is here used; but every scholar is aware, that a republic ranked in Plato's mind only one degree above a perfect despotism; the most perfect government, according to this great philosopher, was a monarchy, or aristocracy. It was not very likely indeed, that a person, who ranked a capacity for politics with poetry and prophecy, and considered all three as immediate inspirations from heaven, (in Men. 24. D) should have drawn his ideas of a perfect government from the *fractional* sovereigns under whom it was his own miserable fate to be born.

were in being, where further opportunities were held out to that dangerous age, when a course of instruction, fitted to fill and enlarge the mind, to form the taste, and, what is still more important, to perfect the morals, becomes so imperiously necessary. But where a want is felt in society, it is not long before some one starts up to supply it; and a race of men soon made their way into Athens, who, under the name of Sophists, undertook to supply all deficiencies of schools, halls, and colleges. The first person *) who acquired distinction in this profession, sufficient to make his name known to posterity, and to have an influence upon the age in which he lived, was PROTAGORAS of Abdera. Originally a saggot-maker, his mode of tying up bundles excited the attention of Democritus; and the instructions of that philosopher subsequently enabled him to quit a trade, in which he might have been humbly useful, for a profession in which he unfortunately became splendidly mischievous. The human mind never losing altogether the impression of its first employments, the inventor of the porter's knot became also the discoverer of the

of which M. de Pauw speaks in such rapturous terms. This gentleman, who often makes his readers pay for the valuable knowledge he communicates by the manner in which it is conveyed, or the remarks by which it is accompanied, has made their establishment a vehicle for throwing out a most insulting taunt upon one of our own academical institutions. M. de Pauw is not now living to know, that Oxford has adopted a course of education which will enable her nobly to repel all such insinuations in future; and that the reproaches of former days are but so many tributes of applause to the wisdom and energy by which the pursuits of that illustrious university are now directed an animated.—*Recherches Philosophiques sur les Grecs. Discours Préliminaire*, p. 14.

*) Plato in *Protagora*, 209.

knois of language; and accordingly, to Protagoras *) is ascribed the pernicious proclamation, which announced, that with him might be acquired, for a proper compensation, that species of knowledge, which was able to confound right and wrong, and make the worse appear the better cause: a doctrine which strikes us with amazement and confusion, but which was propagated with such success, that in the days of Aristophanes and Plato it appears to have excited little surprise in those who professed it, and to have been rather expected than otherwise in such persons as set themselves up for teachers of wisdom. Bred in that school of philosophy, (if Schelling will allow us to make use of so unphilosophical an expression), which taught that there was nothing **) fixed in nature, this flagitious sophist carried the uncertain and dangerous language of physics into the business of human life, and thus poisoned the stream of truth in its very fountain and source. The direct language ***) of Thales, Epicharmus †); and Heraclitus, and the

*) Arist. Rhet. lib. II. c. 26. Diog. Laert. in vita Prot. lib. ix. seg. 51. Isocr. in Laude Helenae.

**) Parmenides and Melissus taught just the reverse.

***) For this exposition of the doctrines of Protagoras, see Plato's Dialogue of Theaetetus, and the Commentaries of Marsilius Ficinus.

†) In Mr. Twining's excellent notes upon Aristotle, some surprise is expressed by that learned and most agreeable writer. (to whom the reader is indebted for the substance of one or two notes in this discourse,) that Epicharmus should have selected so unsuitable a vehicle for his speculations as the trochaic tetrameter. The philosophical opinions of the old Greeks were usually conveyed in hexameter verse; there is therefore room for suspecting that in the verses alluded to, Mr. Twining and Aldobrandinus have agreed in attri-

allegorical genealogies of Homer were brought to prove, that all things being in a state of continual motion, nothing actually *is*, and every thing is in a state of *becoming*: that an object therefore, considered in itself, is not one thing more than another; but that through motion, mixture, and the relation of one thing to another, the same object both *was* and *appeared* one thing to one person, and another thing to another. What are called heat and cold, changed their situations, it was said, even in the time of pronouncing the words; and before the enunciation was completed, heat ceased to be heat, and cold ceased to be cold—nothing, therefore, it was inferred, can be affirmed or even seen with certainty: heat is no more heat than cold, white is not more white than its opposite, knowledge is nothing more than sensation, man is the measure of all things, of things existing, as they are, and of things non-existing, as they are not, and all thoughts are true. For every one thinks according to the impression made upon him, impressions are made by what is in motion, motion is created by agency, agency can proceed only from the things which are, and the things which are, must be true. From these sentiments it naturally followed, that not only what is wholesome and useful had no actual substance in themselves; but that honour and virtue, being the beginning and aim of what is useful, existed only in the opinions and habits of men.

bning (see the life of Plato in Diog. Laert. lib. iii. seg. 10.) to Epicharmus, son of Helothales, the philosopher, what more properly belonged to Epicharmus, the father of the old comedy. The verses are evidently part of a dialogue; and a metre, corresponding with our „*Jolly mortals, fill your glasses,*“ was well suited to a parody upon philosophical poetry, though certainly little adapted to the gravity of didactic and philosophical poetry itself.

To controvert these opinions was a task of no easy kind: for the author of them maintained that it was not merely impossible to *say* what was false, but even to *think* what was false. He gravely asserted that there was no such thing as a false opinion, and that ignorance was a thing physically impossible; and he allowed that it being impossible for a person to lie, or to hold a wrong opinion, or even to be ignorant, it followed that there was no such thing as aberration in word, thought, or action. A puzzling question sometimes met the assertors of these opinions; viz. what, in such a state of perfection, remained for themselves to teach: but this was got rid of by abuse, or by a piece of sophistry, which put an end to all disputation *in limine*. They maintained that there was no such thing as contradiction, or that a man could demonstrate that he had ever heard one man contradicting another; for, said the author of these opinions, or his disciples for him, every existing thing has its own proper definitions, and these definitions are, as every thing *is*, and not as it *is not*: nobody therefore speaks the thing which is not, for nobody can say the thing which is not in existence. They further put two cases: if each of us, said they, in defining the same thing coincide in our definition, it is plain that we both agree in opinion; but if our definitions upon the same thing vary, it is so far from being a disagreement of ideas upon a subject, that neither of us can properly be said to have started the subject: since I, therefore, concluded the triumphant sophist, define one thing, and you another, what contradiction is there between us?—May it not rather be asserted, that I speak of a thing, and that you advance nothing about it? and how can he who says nothing be said to contradict him who says something?

In such a town as Athens, we may easily imagine that small wits and humbler* sophists eagerly

*) Plato has left us a most amusing specimen in his dialogue called Euthydemus, of the smaller craft

fastened upon doctrines, so well suited to the meridian of their capacities, as those which are here ascri-

of sophists, who confined themselves to this legerdemain of language, and who contented themselves with offering that insult, which the understanding feels at being confuted but not convicted; at finding that words are against it, and things for it; at feeling that it cannot yield to conclusions apparently true, without violence to that plain sense of right, which is the voice of the Divinity within us, and worth all the systems of logic that ever were invented. A brief analysis of this lively dialogue will contribute very much to give the reader a picture of the times and of the manner in which the education of the young Athenians of family was conducted. The impudent sophist from whom the dialogue derives its name, was one of two brothers who had gained considerable reputation by giving lessons in tactics and other branches of knowledge connected with a military life. They found it more profitable, however, to change the war of weapons for that of words, and to prepare scholars for the arena of the Ecclesia and courts of law, in preference to disciplining them for the field of battle. The dialogue commences with one of those natural touches, which give an air of reality to a picture, and which Plato, like all other men of genius, is fond of using. Socrates, meeting his first and most excellent friend Criton, is questioned by him as to the person with whom he had been seen holding a disputation in the Lyceum the day before. There was a great crowd, says the worthy questionist; so that though I advanced as closely as possible, with an eager desire to hear what was passing, I was unable to understand any thing distinctly. By raising my head above the rest, I got a view indeed, and as far as I could discern, it was no native of the city with whom you were disputing. This affords an opening to the dialogue: — the name of the stranger (*Euthydemus*), — of his brother, who assisted in the

bed to the philosopher of Abdera. When the great Belial himself first began to advance them, and more

disputation (Dionysodorus,)— their former profession and their present pursuits, are recorded in due order. Socrates then proceeds to answer Criton's second question, which implied a wish to know the subject of the disputation. „By the influence of some god, says the philosopher, it was my lot to be sitting where you saw me, in the Apodyterium; (the place where the young Athenians, preparing for the exercises of the palaestra, deposited their clothes;) I had the place entirely to myself, and indeed I was just thinking of leaving it, when, as I rose up, the usual signal from the daemon took place. (What the daemon of Socrates was, whether a real spirit, a vision, a voice, an immediate inspiration from the Deity, or that inward feeling, which by continued reflexions upon the past and future gives the wise man something like a prophetic sensation of what ought to be done, this is not the place to inquire.) „Attentive to this impulse,” continues the philosopher, „I immediately gave up my intention of going away:” — his compliance was duly rewarded; for it was followed by the almost immediate entrance of Euthydemus and Dionysodorus, attended by a large crowd of scholars. The sophists having taken two or three turns in the hypodrome, or covered porch where the wrestlers practised their exercises in winter, Cleinias, a young person in whose education Socrates took an interest, and a great deal of other company drop in. Greetings and salutations pass between the parties: a slight skirmishing of irony on the side of Socrates, and of contemptuousness on the part of the sophists, soon leads the way to a more direct engagement, and an assertion made by the two sophists, that virtue could be made a subject of instruction, at last brings the parties to close quarters. Cleinias is proposed as a pupil, on whom the efficacy of this boasted announcement may be tried, and the sophists, with the usual

particularly those odious ones, which ought to keep the curses of posterity upon his head; viz. the doc-

confidence of their class, engage to make their words perfectly good. A question accordingly is put to the young man by way of making trial of his abilities, and he is asked, which class of men are to be called learners, the wise or the unlearned? At this important question, says the satirical narrator, the young man blushed and turned his eyes to me in a state of hesitation. The desired encouragement, however, was given by Socrates to his young friend; Dionysodorus whispering the former with a smile on his countenance, that it was immaterial which side of the question the youth took, as he would be equally confuted on the spot. The reader will, after such an annunciation, think it immaterial to know which side was first taken: the result was as Dionysodorus had predicted, and the conviction of Cleinias is followed by a fremitus of applause from the two sophists and their friends. The question in its other shape meets with the same ill success on the part of the young disputant, and a roar of approbation and triumph again breaks forth from the opposing party; resembling, says the narrator, the laughter of a CHORUS, whose leader has given them the signal for most obstreperous mirth. Some other puzzling, or as the original terms them in a sense which our language does not altogether convey, „inevitable“ questions succeed this successful one; the two brothers alternately taking up the ball, till the young man finds himself utterly thrown by this new species of wrestling. Socrates then comes to his help; he points out to him the fallacies of the terms by which he has been thus ignominiously worsted, and assures him that what had hitherto passed was but a little playfulness on the part of the sophists, resembling the wantonness of those wags, who take a man's chair from under him when he is preparing to sit down, and then laugh at the awkwardness to which it reduces him; he assures him

trine of sensation, and the offer to teach, how in disputation the worse cause might be made to appear

that the rest of the disputation will be carried on with that seriousness and propriety, which were due to the discussion of an inquiry so important, as that which endeavoured to ascertain, by what methods a young man may best be led into the paths of virtue and wisdom, and he proceeds to relieve the preceding impertinences of the sophists by one of his own beautiful discourses. In this disquisition, after defining happiness by the common notion, that it consists in living agreeably, he proves that living agreeably must depend upon gaining the objects of our wishes and using them rightly; and he concludes by a set of inductions, the tendency of which is to shew that as by wisdom alone such wishes can be effected, and used rightly, the just inference is that nothing can make us happy but wisdom. This impressive discourse ended, the dialogue returns again to a display of sophistical skill on the part of Euthydemus an Dionysodorus, and the spirit of the piece is kept up with the most unabated animation to the end. By the help of certain fallacies, which our language does not present adequate means of representing, the sophists prove to their own satisfaction that if a man knew *one* thing he knew *every* thing: curriery, housebuilding, stitching, shoe-making, dancing, sword-diving, wheel-turning.—nothing was beyond his knowledge: they profess that themselves are proofs of the truth of this assertion, and are only induced to abate their confidence by being made to see that neither of them knew how many teeth the other had in his mouth. As if this universal knowledge were insufficient, they prove to their fellow-disputant, who was now no other than Socrates, that he possessed all this knowledge when a boy—at the moment of his birth—before his birth, nay, before the creation of the earth and heavens; and they demonstrate that as this universal knowledge had belonged to him in all preceding ti-

the better, we cannot say: but we find it declared *) by Socrates that the hoary impostor had for a space of more than forty years been advancing them, and that from the practice of this baneful trade he had derived more gains**) than Pheidias and ten sculptors

mes, so it rested merely upon their good will to cause it to remain with him to all succeeding generations. They proceed to shew that a man could be silent and speak at the same time; that it was all one to them to prove that a man knew a thing or did not know a thing, or that he both knew and did not know a thing at the same time; — they convince their disputant that he had a father,— that he had no father,— that a dog was his father,— that his father was everybody's father,— that his mother had an offspring equally numerous, and that in this happy family, horses, pigs, and crab-fish were all common brethren, with the same rights and ties of consanguinity and affection. Being told that the beautiful is created by the presence of beauty, they argue, that by approximation to a bull, a man becomes a bull; that Socrates is no more Socrates than Cleinias, nor Cleinias than Socrates, and that Socrates and Cleinias are one and the same person. Laying hold upon those constructions of language, which our more imperfect idioms do not admit, they prove that in cutting up a butcher and boiling him there is no injury committed, and that it is both decent and becoming to solder a brazier in his own brass, and to glue up a potter in his own pottery. But it is felt that this trifling was more agreeable to the original promulgators and auditors of it, than it can be made to a modern reader; and, I fear, that a sense of weariness must be stealing over him at these specimens of sophistry, which were delivered, as Plato informs us, amid such peals of laughter and such exuberance of exultation, that the very pillars of the Lyceum seemed to join in the triumphant jubilee.

*) In Menone, 21. C.

**) In Eodem, 21. B.

to boot. — So much more agreeable to Athenian minds, it should seem, were cunning, trick, fallacy and deception, than those noble specimens of art, which were then growing up among them, and on whose mutilated remains, the more accomplished of our own countrymen are too happy to be allowed to fix their eyes in fervent *) admiration!

The market was now successfully opened and adventurers of a similar cast soon flock'd in abundance to Athens, who insinuated in terms much more intelligible and in language much more palatable, the doctrines which Protagoras had delivered, in the abstruse and often obscure terms of physical or metaphysical science. Among a crowd of persons, who now, under the name of sophists, took the public education of the young

*) It may be noticed as somewhat remarkable, that the great contemporary writers, who grew up among the very creation of these truly magnificent labours, scarcely ever condescended to mention any thing more than the mere names of the author of them. The great comic poet of his day refers to them as often as any body; and there is one passage in his works which, as characteristic of the times, may deserve to be mentioned. Among the innumerable statues in Athens, not one, it appears, was to be found dedicated to that allegorical divinity, which the Greeks called *Aidos*, and for which our nearest, but very unequal term, is Modesty. As no statue of this divinity was in being, the poet cautions his young auditors to build up a statue to it in their own breasts. In Nub. Arist. v. 995. Lucian, a very diligent reader of Aristophanes, and who only kept his admirable and overflowing wit in order by his extensive erudition has left us some delicate remarks, by which we see that he had as fine an eye for works of art, as his mind's eye penetrated into every shade and minute separation of manners. See among other his treatises, de Iomo, de Imaginibus, de Amoribus, de Beleno, de Herodoto vel Aetione, etc.

Athenians into their hands, and had more or less a fatal influence upon their intellects and manners, history has preserved the names of Prodicus of Ceos, Gorgias of Leontium, Hippias of Elis, Euthydemus and Dionysodorus of Cibos, Theodorus of Byzantium, Evenus of Paros, Polus of Agrigentum, Callicles, Thrasymachus, Tisias, Licymnion, etc.; and before adverting to the doctrines which they taught, the state of Athenian society will be traced more accurately by dwelling a little longer upon the actual introduction of the sophists into it. The greater part of these men, as the reader will see by their name, were strangers, not natives of Attica; but their abilities in their own country had pointed them out for distinction, and when business was to be transacted with other states, and more particularly with the imperial town of Athens, none seemed more fitted to conduct it to the advantage of their mother-country. Many of them therefore made their first appearance at Athens in the capacity of public ambassadors *); and their manner of conducting public business, their ostentatious professions, the boasted extent of their attainments, the charms of their language, and even their personal appearance, all tended to captivate in an astonishing manner the minds of a people naturally greedy of what was new; and nothing could be more calculated to fix it than these men. They appeared in sumptuous robes **), followed by a numerous escort of noble youths, who accompanied them from town to town, and who thus acquired by oral communication that knowledge which books could not supply, or which, from the costliness of books, was difficult of attainment: — their language was rich ***) and artificial,

*) Plato in Hippia Majore. 95. (D) 96 (E). In Prot. 203. Arist. Rhet. I. iii. c. 17.

**) Hipp. Maj. 98. (G).

***) In Protag. 204 (D) Rep. 6. 475. Arist. Rhet. I. iii. c. 3. g. 14. In Phaed. 553.

full of splendid antitheses and farsought metaphors; they were subtle in argument, and where argument failed they amused the imagination by the most fanciful tales; for the fancy properly kept in play, these men were masters enough of their trade to know that any proposition, however specious or false, might safely be dropped upon a soil, so well fitted by its previous nature to multiply the seed entrusted to it. Their language had also the additional charm of novelty to recommend it; for the knowledge of physics and almost all other science had hitherto been communicated in verse, and the language of prose, as far as artificial beauty was concerned, remained yet to be discovered.

In terms thus persuasive, and with a confidence the most unlimited in their powers, they professed themselves ready to answer every *) question, leaving the choice of the manner **) to the will of the questionist. Considering nothing as too high by its abstruseness nor too mean by its lowness, they professed to have acquired, and they engaged themselves to teach, *all knowledge*. To make good this boast of universal talent, one of them actually exhibited himself ***) at the Olympic games, not merely with what might be supposed the travelling stock of a person of his profession, a set of

*) Plato in Menone, 12. D. In Gorgia, 281. The learned and venerable President of Magdalen Coll. Oxf. (Dr. Routh) compares them in this sense to the itinerant scholars of the middle ages, whose practice it was to set up challenges, offering to dispute *de omnibus scibiliis*. Plat. Euthy. et Gorg. p. 363. It would require a longer note than can, at present, be allowed, to shew, that this was only one among a number of parallel points, which the schoolmen of the middle ages furnish with the sophists of the age of Pericles.

**) In Prot. 203. D.

***) Hipp. Min. 231 (G. H.)

epics, tragedies, dithyrambics and speeches, but with the annunciation that every article about his person — his ring, his seal, his body - cost, his perfume - box, his upper and under mantle, his girdle, and even his shoes, was the work of his own hands. Their boast of what they could do for their pupils was as pompos as the exaggerated declarations of their own attainments; the first day was to make an impression; in the second, this progress was to be still more visible; in the course of a month or two they engaged to make them every thing that could be wished; neither age nor capacity *) was to be any obstacle, and all this was to be done without lett or hindrance of business; and business in the happy, innocent, polished and poetical town of Athens, was proclaimed to be, what it is in most other towns — money - getting **). The price of knowledge was indeed high: a single lecture, or *epideixis* as it was called, sometimes cost fifty drachmae ***) , and one of these instructors, from the rewards of his professional labours, could afford to place a golden statue of himself in the temple of Apollo at Delphi. But when a mania took place in Athens, whether for cock - fighting or speech - making, for quail - feeding †) or philosophy, it was no

*) In *Euthydemus*, 228 C.

**) Ibid.

***) The lectures of Prodicus were given at this sum. Arist. Rhet. lib. iii. c. 14. p. 222. Protagoras used to pursue a more curious course with his scholars. If they were unwilling to give the price asked, he took them into a temple, and there swore them as to the price which they thought his instructions worth. In Prot. 200 F.

†) Plato mentions (*de Legibus*, lib. vii.) that it was the fashion with the young Athenians to carry their quails out on a regular airing every day in their hands or under their arms. Lucian says (*de Gymn.* v. 7. p. 199.) that all adults were obliged by law to be

slight obstacle that could oppose it; and Philosophy had now become the fashionable study. He therefore that had money, bought knowledge: he that had no resources of his own, drew upon his friends; and he who had neither resources nor friends, was told to beg, borrow, or steal, and at any rate not to be without some of the droppings, at least, of this precious banquet. Luckily the poorest needed not be hopeless; for an Athenian was a garrulous animal; and whoever had an egg to lay, was, in general, only solicitous for a corner in which he might deposit it. The main diversions of the field *) were accordingly left for the Schools — not to be a philosopher **) was

present at the cock and quail fights, and not to retire till want of strength disabled the combatants from further contention.

*) Arist. in Egnit, 138a. Hunting was less an amusement than a branch of education among the Athenians. Isocrates, accordingly, when stating the compulsory objects of pursuit among his young countrymen in the better days of the republic, classes together „horsemanship, the gymnastic exercises, hunting and philosophy.“ In Orat. Areop. v. 1. p. 297.

**) In Erastis, In Theseus. A brief analysis of the dialogue of Plato, called Protagoras, will put this in a clearer light than any further remark which can be made, and will, with the analysis of the Euthydemus, before given, put the reader into possession of all that is necessary on this subject. The opening of the dialogue describes Socrates and a friend, whose name does not transpire in the piece, as meeting together; — accidentally the dialogue gives us to suppose, and most probably in one of those public places where, after the midday *siesta*, it was the fashion for the citizens of Athens, who did not prefer hunting, or the exercises of the palaestra, to meet together for the purposes of discourse or disputation. The unknown friend, who appears to have

not to be a gentleman; and the arrival of a new sophist, who could add to the stores acquired, or recom-

been in the secret of the great philosopher's movements, begins the conversation by questioning him on the subject of Alcibiades; and the language in which these inquiries are made, will not altogether surprise those who remember the coarse ^{*)} term by which Xenophon characterizes the effect produced on the ladies of Athens, by the extraordinary beauty and exterior accomplishments of this dissipated young man. — Had Socrates lately left this beautiful youth; and did the uncommon attentions which his great friend and preceptor was continually bestowing upon him, meet yet with any adequate return? — The first question is answered in the affirmative; the latter in terms implying the highest satisfaction: Socrates had just left his favourite pupil, and, what was better, he had experienced from him more unequivocal marks of good affection, than this untoward youth had ever before manifested to him. The questioner is further told, to his apparent surprise and almost utter disbelief, that the philosopher had actually been in the young man's company a considerable time without perceiving that he was in possession of that pleasure, which he so greedily coveted; but all surprise ceases, when he finds that it was the superior attractions of the sophist Protagoras, then newly returned to Athens, which had caused this temporary alienation of mind, and unusual abstraction from the merits of his young friend. Attention once excited by the recent information, questions follow in rapid succession: — Had Socrates and Protagoras met, and what had been the results of the conference? — Seats were at hand — a lad, who occupied one, (Plato never loses sight of any little particular which can give effect to his pictures,) is presently dispossessed, the two friends are as quickly seated, and the philosopher, nothing loath,

^{*)} Mem. lib. 1. c. 2. §. 24.

mend by any novelty of diction the knowledge already existing, was considered as a subject of national congra-

commences his narration as follows. (The reader will here have a specimen of the plain, familiar, and almost homely manner, which in Plato frequently leads to the discussion of questions, trying the utmost extent of the human understanding.)

, Long before day - light, this 'morning, Hippocrates, the son of Apollodorus and the brother of Phason, beat violently at my gate with his walking - stick. As soon as it was opened to him, he entered in violent haste, and, speaking in a loud tone of voice, ,Socrates,' said he, ,are you asleep or awake?' Knowing his voice, ,What,' said I, ,have we Hippocrates here? What news?' — ,None but good news.' ,So much the better; but what is your good news, or what brings you here?' ,Protagoras,' says he, ,is arrived, and lodges not far from our house.' ,Tut' said I, ,have you just heard that? he arrived three days ago.' ,So help me, Jupiter: not till the evening,' said he; at the same time feeling about for the bed, he seated himself at my feet, saying, ,I assure you he came in the evening, and very late too, on his road from Oenoë. I had been in pursuit of a run - away slave; a circumstance which I meant to have imparted to you; but something put it out of my head. On my return home — just after supper, and as we were retiring for the night, — my brother came to tell me, that Protagoras was arrived. My first thought was to come to you, and I had actually set about it; but the advanced state of the night made me give up the attempt. No sooner, however, had my toils been refreshed, and my sleep relaxed, than I rose up and set out to come here.' As I well knew the young man's courage, and yet saw an evident agitation about him, I said, ,And what have you to do with all this; has Protagoras done you any injury?' ,A very serious one,' replied he with a laugh, ,for I look upon him as the only wise man living, and he has not made me like

tulation. The houses of the great and the wealthy were immediately thrown open to him — the young

himself.' , Nay,' said I, ,with a present of money and a little persuasion, he may be prevailed upon to make you also a wise man.' — , Ah! if it depended only upon that, I would spare neither my own property nor that of my friends! and indeed the very object of my visit is to beg you to speak on my behalf to him: for I am as yet but young, and I can neither boast of having seen nor heard Protagoras, being but a mere boy when he was here on his former visit. But, Socrates, — his praise is in every body's mouth, and all the world says, that in wisdom of speech nobody excels him. Why not go then, and see if we can find him at home? he is enterained, I understand, at Callias's, the son of Hippoönus— pray let us be gone.' , Stop a little, my good friend,' said I, ,the morning is yet too early — let us quit this room, and retire into the hall; we can walk about there, and waste the time till it is light; it will then be time for us to go: Protagoras is not much in the habit of going abroad and there is no fear, therefore, of not finding him at home.' — !The philosopher and his young friend accordingly retire into the hall, and Socrates, never idle, begins to try his companion's strength, by putting a few questions to him. , If you were going,' says he, ,to your namesake Hippocrates the physician with a fee in your hand, and were to put yourself under his tuition, and any body should ask the object of your proceeding?'.... The answer of the young man was ready: , every body would know that I wished to become a physician.' , If in like manner you went to Polycleitus the Argive, or to Pheidias the Athenian?' , He should have an answer to any body's question by saying that he wished to become a sculptor.' The question naturally followed, and what was his object in going to Protagoras? — what was Protagoras, and what did he profess to teach? The question leads to a short inquiry what a sophist is;

men crowded to hear and to admire—sleep itself was broken to attend his instructions; and those honours,

and the result is one of those coarse, and contemptuous definitions which Socrates delighted to fasten upon this dangerous body of men. He compares the sophist to the itinerant and stationary dealers (*εὐπόρος*, *κατηγόρος*) whose wares were directed to the support of the body, as those of the former resembled eatables which were intended to support the soul: 'for the soul,' says the philosopher, 'is fed by knowledge, and we must take care that the sophist, in pretending to administer food to it, does not practise upon us the same deception as the dealers do; for these men bring their eatables without any knowledge whether what they sell be good or bad for the body, and praise at the same time all they bring indiscriminately; the purchaser too is as ignorant as the vender, unless he happen to be a gymnastic man or a physician. So,' continues the philosopher, 'these men who carry their knowledge about from city to city, praise all they sell; without knowing, it is possible, whether what they sell be good or bad for the soul, and the purchaser is, perhaps, just as ignorant, unless he happen to be a mental physician.' He concludes, therefore, with a strong caution to his young friend, to beware lest, in purchasing the wares of Protagoras, or any other sophist, he should put all that ought to be dear to a man to danger or hazard. 'For,' adds this real philosopher, 'there is much greater danger in buying knowledge than there is in buying food: for he who purchases eatables or drinkables, can carry them home in another vessel, before he tastes of them; and having deposited them there, he can either examine them himself, or call in the judgment of a skilful friend, and thus learn what is fit to be eaten or drunk, and when it should be eaten and to what extent. In buying food, therefore, there is no great danger; but it is not so with knowledge: that cannot be transferred to another

fêtes, and caresses which in the fashionable circles of London are now lavished upon the great leaders

vessel; he who buys it must take it in his soul, and having paid the price, there it must remain, for good or for evil, according to the nature of the article bought.—By the time this discourse was ended, day had broken, and the two friends were presently upon their journey to Callias the reader is little acquainted with the manners of the times, if he supposes it was a quiet one: a knotty point is argued during the walk, and as the dispute is not settled when they arrive at their journey's end, they stand in a forecourt of the house, to argue the matter to an end. Their loudness and vehemence here bring a little unpleasantness upon the two disputants, which is told with the utmost good humour. Every man of fashion in Athens (and Callias was a man of high fashion) kept a eunuch at his gate, as a Swiss porter was formerly an appendage to the hall of every great house in London. The great resort of sophists to the house of Callias made this man's place no sinecure to him; and judging, from the loud tones of the philosopher and his friend, that they must be two of the profession who worked him so much discomfort, he meets their application for admission with the utmost rudeness, throws the odious name of sophist in their teeth, insists upon it that his master is not at home, and fairly flings the door in their faces. The two friends make a second application; they assure the angry porter that they are no sophists, and they announce that their visit is to Protagoras and not to Callias. The gate at this turns reluctantly upon its hinges, and they are admitted into the presence. The grouping of the company is painted with the hand of a master. In the prostoia was found Protagoras walking about, and a numerous train of scholars accompanying his steps. On one side of him was Calliss the son of Hippomenus, (the common entertainer of all sophists,) his half-brother by the mother's

of our poetry, were in those days reserved for the successful promulgators of sophistry, or, as it began to be called, philosophy.

side, Paralus the son of Pericles, and Charmides the son of Glaucon: on the other side he was supported by Xanthippus the other son of Pericles, by Philipides the son of Philomelus, and by Antimoerus the Mendaean, of whom, as a future sophist, great expectations seem to have been formed. These were the chosen, the elect: — behind followed a crowd of humble listeners, partly natives of Athens, and partly strangers, who had followed Protagoras from their own native cities; led by the charms of his voice, says the satirical narrator, like the tribe on whom the voice of Orpheus worked a similar effect. The order observed by these docile pupils more particularly pleased the observing philosopher. They took the utmost care, says he, never to be in the way of Protagoras, as he advanced; but when he and his more select friends turned, the retainers with the utmost propriety divided here and there, going about in a circle, and ordering matters so as to be always in the rear of their great teacher and model. In an opposite prosooa was discerned Hippias of Elis, seated on a throne, and a choice troop surrounding him on benches, who put questions to him in physics, and the higher branches of astronomy; — and he, sitting on a throne, resolved and explained to them all their doubts. — The 'divine' Prodicus is described as stowed into a sort of pantry, (the number of guests having left no other apartment unoccupied,) and he appears to have been a less early riser than the other sophists, for he is represented as still tenant of his bed, and covered up in a very comfortable assortment of coverlets and blankets. Like a French lady, however, his bed is no obstacle to his receiving visitors, and he too has his *circle*. Among the numerous body of scholars around him, are particularized Pausanius

We have hitherto traced the course of Athenian education, and the masters under whom it was acquired; it will now be necessary to take a rapid glance at the effect of such a system of education upon manners, and then proceed to the more serious part of our subject, its influence upon the morsls of the times. A little history (for the delightful work of Herodotus had but just banished the marvellous prodigies of Cadmus and Eugeon, and the prosing narratives of Hecataeus and Hellanicus); a little geometry (for the Delphic oracle had not even yet promulgated the problem, whose solution was to carry geometrical science a step farther than the measure of surfaces); a little astronomy (for the Metonic discoveries, respectable as they were, are to the Principia and the Mécanique Céleste as a rush-light to the full blaze of the meridian sun); — these, with whatever mass of poetry and music was laid as the substrata, were the utmost limits to which Athenian education could possibly reach; and it is presumed that any young person in the higher order of society among ourselves, who should be thrown upon the stream of life with no more ballast than this, would not have himself only to blame, if he suffered shipwreck on the voyage; and the more discerning spirits of antiquity thought precisely of the attainments of

and his friend the beautiful Agathon; the two Adimanti, one the son of Cepis, the other the son of Lencolophides, and a few others. What the subject of conversation was in this quarter, Socrates could not learn; for the voice of Prodicus was thick and indistinct, and thus baffled the intense curiosity of his would-be auditor. Soon after this, Alcibiades and Critias enter: Socrates explains the object of his visit, and the business of the day begins. — As the object in this note has been merely to explain the *manners* of the times, we may here take leave of this very amusing dialogue.

their countrymen as we do. It is impossible to read the works of Plato and Aristophanes, the two great painters of the higher and lower classes of society in Athens, without being struck with the incessant pains they take, to root out of the minds of their fellow-citizens the false notions of superior wisdom, which, upon the strength of these small acquirements, and the superficial lessons of the sophists, were growing up among them. The serious powers of the former*) and the unsparing ridicule of the latter are exerted on all occasions, and with the happiest success, to prove, that with all the pretensions of their countrymen, their knowledge consisted in there appearance and not in reality; that they were lovers of the knowledge which lay merely in *opinion* (*φιλόδοξος*), not lovers of the wisdom, which lay in real *science* (*φιλόσοφος*). To separate and define with the utmost precision these distinct species of knowledge, the most gigantic powers are displayed by Plato; it was with this view, no doubt, that he framed his theory **) of the two worlds, the one visible, the other ideal; the latter containing immutable essences and *real beings*, the former containing only objects drawn from the great archetypes ***) in the ideal world, and which, being subject to generation and corruption, to in-

*) See among other of his dialogues that singular one called the Sophist. It may safely be said, that the person who has not read this dialogue (utterly unsusceptible of translation) and the Comedies of Aristophanes, can have no idea of the powers of the Greek language.

**) See the close of the Sixth Book of Plato's Republic; a book, as Gray remarks, which can never be read too often.

***) That things, both corruptible and incorruptible, are only emanations from the archetypal idea residing in the Divine Mind, is an opinion also of Dante, who,

crease and diminution, are 'unfit to be called beings. For the same purpose, he drew out his four species and degrees of knowledge—intelligence, or the knowledge of pure essences (*vó̄jais*); the knowledge where the reasoning powers and imagery act conjointly, as in estimating the ideal of geometrical figures (*diávōia*); the knowledge into which *belief* entered, and by which bodies and their properties were to be estimated (*píoríç*); and that more common knowledge of his own and all other superficial times, the knowledge which lay only in *conjecture*, and whose food was, in Plato's contemptuous classification, the knowledge of the images or shadows of bodies. Ignorance he divides with equal precision into two *) kinds: simple ignorance (*áyvōia*), and the ignorance which, mistaking itself for knowledge (*áuaðia*), is without hope of remedy, as long as this opinion attends it: and it is certainly a strong incentive to the desire of attaining true knowledge ourselves, and of being cautious what opinions we promulgate to others, to find such a man as Plato, laying it down as a fundamental **) principle, that the wicked man sins only through ignorance, and that the end of his actions, like that of all other men, is good, but that he mistakes the nature of it, and uses wrong means to attain it. The poet, with a different, but no less powerful weapon, attacks his countrymen upon the same score. Under

through the medium of Latin translations, seems to have been a great reader of the Greek philosophers.

Ciò che non muore, e ciò che può muore,
Non è se non splendor di quella idea,
Che partorisce, amando, il nostro Sire. —
Paradiso, Cant. XIII.

* In Sophistā.

**) In Prot. In Epist. ad Dion. Fam, in Menone, in Philebo, in Sophistā. See also Gray's Works, v. II p. 361.

cover of a few compliments, without which the sovereign people of Athens were not very safely approached, he tells them to their faces that they were a set of shallow, self-conceited, assuming coxcombs; that their distinguishing feature was ignorance, and their pretended wisdom only the worst part of ignorance, excessive cunning: he assures them that they were the dupes of every person, native or stranger, who had only the talent to discover that their feelings centered in their ears: he gives them to understand, that the great intellects, which had sprung up suddenly among them, and among whom he might have placed himself as not the least extraordinary, had only made them a sort of *parvenus* in knowledge, as the miraculous and almost incredible events of the Persian war had made them *parvenus* in the history of nations; and, drawing an image from those foolish birds whose mouths are always open, he tells them by a bold pun, the deep sense of which excuses the conceit, that they were Cechenians, and not Athenians. Such were the opinions of Plato and Aristophanes respecting the state of knowledge in their own country.

That morality should have improved under such a system of education as this, was not much to be expected; and, in fact, as intellect advanced, if such a word is to be prostituted by application to such a species of knowledge, the public morals became deteriorated with a most alarming rapidity: how, indeed, could it be otherwise, under preceptors, such as were allowed to direct the minds of the wealthy, the young and the unsuspecting! Like their great predecessor, Protagoras, they taught that the first and most important of all acquisitions was eloquence; not that simple and sublime eloquence which advocates the cause of innocence and truth, but that specious eloquence which, in the senate, the ecclesia, the courts of law, and the common intercourse of society, could steal, like the songs by which serpents were charmed, upon the ears of their auditors, and sway their minds at the will of the speaker. As the first step towards

this important acquisition, the pupil was carefully initiated in all the niceties of that language, whose mazes and subtleties sometimes led from premises apparently simple, to conclusions which seemed more like legerdemain than the effects of sober reasoning. He was then told that there were two sorts of persuasion *) ; that by the one an auditor's mind was imbued with actual knowledge; by the other with a knowledge consisting only in belief and opinion: and when he asked, which of these two persuasions rhetoric was meant to create in the courts of law, and the public assemblies, on the subject of justice and injustice, he was answered, belief of knowledge without actuality; for rhetoric was defined **) to be the art of enabling an ignorant man to speak among the ignorant, with more appearance of knowledge, than the man who was actually master of the subject under discussion. By this art ***) the pupil was further instructed, that it was in his power and his duty, to make the same thing appear to the same person at one time just, at another unjust: that he could, by this means, in a speech to the people, make the same things appear, at this time good, at that time the reverse; nay, that if as clever as the Eleatic †) Palamedes, he might make the same things appear like and unlike, one and many, in a state of quietude and in a state of motion. These lessons admirably prepared the pupil for his next degree: viz. initiation into the mystery of the ††)

*) In Gorgia, p. 284.

**) In eodem, p. 286.

***) In Phaedro, p. 351.

†) By the Eleatic Palamedes was meant Alcidas-mas, a pupil of Gorgias, (vid. Quintil. l. iii. c. 1.) and not Zenon, as Diogenes Laertius, quoting from Plato with his too common inaccuracy, supposes. (Diog. Laert. IX. 25.)

††) De Rep. lib. vi. p. 472. F. G.

Great Beast, the *Méya Θελημα*, as that populace was significantly and contemptuously termed in private by those who did not scruple to pandar to its basest feelings in public. He was told, that this animal,—great and strong,—had certain irascible and concupiscent passions, of which it was necessary to make himself the master. He was accordingly taught to know in what way it was most expedient to approach this animal, and how to touch him—what made him difficult and what easy of access—how to discriminate between the tones which the Great Beast himself uttered, and the tones which, in others, either soothed or provoked him. All this, the neophyte was told, had, during a course of time, been collected into an art; in this art, he was assured, lay true wisdom, and this wisdom was what they (the sophists) undertook to teach. As to any discrimination of the passions of this animal, or any separation of the honourable, the good and the just, from the base, the bad and the unjust; it was what, they declared, they neither laid claim to themselves, nor expected from others; it was their business to shape their judgments by the instincts of the animal; calling that good, in which he delighted; that evil, with which he was displeased, and considering all as just and honourable which satisfied the necessities of nature: and what essential difference there was between that which is good in itself and good according to nature, they confessed they did not know themselves, and consequently could not communicate to others.

The higher pandects of the school were now laid open to him; and it is at once curious and painful to see how early these sophists had discovered all those dangerous doctrines, which, at subsequent periods, have been made use of by bad and designing men for the subversion of society. They asserted, on all occasions, that might makes *) right; that the property of the weak belongs to the strong, and that,

*) In Gorgia, p. 296.

whatever the law might say to the contrary, the voice of nature taught and justified the doctrine. They proclaimed that the only wise *) persons were those, who aspired to the direction of public affairs, and who were stopped in this attempt by no other consideration than the measure of their capacity; and they added, that those who, without any command over themselves, could acquire a command over others, had a right to have their superior talent rewarded by possessing more than others; for temperance, self-restraint, and a dominion over the passions and desires, were set down by them as marks of dulness and stupidity, only calculated to excite mirth and derision. They asserted with confidence, that nature itself made it both just and honourable, that he who wished to live happily, ought to permit his desires as large a sway as possible, and in no way to restrain them: they bargained indeed for the possession of courage and political wisdom in their scholars; but once in possession of these, a man, in their opinion, was at liberty to administer to his passions in all other respects, and to leave nothing unindulged, which could contribute to their gratification. They declared, that those who attached disgrace to this doctrine, did it only from a sense of shame at wanting the means to gratify their own passions: and their praises of moderation they asserted to be mere hypocrisy, and to proceed solely from the wish of enslaving better men than themselves. With the same power of self-indulgence, said these flagitious liars, these assertors of moderation would pursue the same path as those who were now the objects of their animadversions:—they concluded, therefore, that it was ridiculous in those, who were above restraint, to lay a restraint upon themselves, and they proclaimed in the most unqualified terms, that luxury, intemperance and licentiousness, were alone virtue and happiness, and that all other declarations were mere specious pretences,—

*) In eodem, 299.

compacts contrary to nature, — the triflings of men, who deserved no manner of consideration!

The sacred principles of justice were treated with a contempt equally daring. They often began with the bold *) definition that justice itself was nothing but the interest of the strongest; that the master-piece of injustice was to appear a man of virtue without being really one: and they proceeded to prove (and in a town like Athens, the demonstration perhaps was not difficult) that on all occasions the just man came off worse than the unjust. In the mutual **) compacts of private life, said they, the just man is always a loser, and the unjust a gainer. In public affairs, when a contribution is to be made, the one with equal property always contributes less than the other; whereas, when a disbursement is to be made, the former receives nothing, and the latter is a considerable gainer. If both are in office, one mischief at least happens to the just man; his private affairs go to ruin from being neglected, and the public give him no redress, merely because he is a just man; he becomes odious besides to his relations and his friends, because he will not, for their service, overstep the bounds of right; whereas, to the unjust man, the very reverse, said they, is the case. To paint this more forcibly, they drew the picture of a tyranny, where the unjust man was in the highest state of felicity, the voluntarily just in the greatest state of depression; and they proved that the former, though outraging every rule of humanity, was loaded with praises, not only those who were conscious of his crimes, but even those who had suffered by them, considering him a happy man: for if injustice, added they, is ever blamed, the blame proceeds, not from the fear of committing it, but from the fear of suffering by it. Improving upon

*) De Rep. lib. 1. p. 414. D.

**) De Rep. lib. 1. p. 416.

these notions, they *) declared, that to be able to commit an injury, was in itself a blessing, to receive an injury was in itself an evil; but that there was more of ill in receiving, than there was of good in committing, and that to set this right, was the origin and object of legislation. Justice, therefore, they considered as the medium between the greatest of blessings, that of committing wrong with impunity, and the greatest evil, which consists in not being able to revenge an injury received; and hence, according to them, was derived the common attachment to justice, not as being a blessing in itself, but because persons in a capacity to hurt others, oblige them to consider it as such: for he, they continued, who has power in his hands, and is really a man, would never submit to such a convention:— it would, indeed, be complete folly to do it. Give the good man and the bad man, they triumphantly concluded, power to act as they please; present them with rings like that of Gyges, which should make them invisible, and what will be the consequence? The virtuous man would soon be found treading the very same path as the villain, and if he should be so „adamantine“ as to act otherwise, he would be considered as the most pitiful and stupid of his species: in public, indeed, every one would enlogize his virtues; but this would be done with a design of deceiving others, and in the fear of risking fortune, if a contrary course were pursued.

Such were some of the doctrines which, advanced with all the powers of dialectic skill, and dropping upon a soil too well fitted by an imperfect education for their reception, confused the intellects and perverted the notions of the young Athenians. But the poisonous chalice was not yet full.— As some compunctions visiting of nature might interfere, and the dread of present or future retribution (that witness of himself, which the Deity has left in all ages) might

*) De Rep. lib. II. p. 422. *

hinder the pupil from giving due effect to these pernicious precepts, the high doctors of this infernal school now took him in hand; and in this moment of wavering and irresolution, they, with a hot iron, for ever seared the conscience, which still retained some faint marks of tenderness and sensibility. The opinions, which he had sucked in with his nurse's and his mother's milk, the opinions which from the mouths of the same persons he had heard conveyed in the shape of serious arguments, or amusing fables *), the opinions, which he saw evinced in the numerous and imposing sacrificial rites of his country, all these opinions he was told were false; and he was required to abjure them; he, who had been witness to the victims offered to the gods by his parents, and to the prayers and supplications made to the same gods in behalf of themselves and their children, with an earnestness and a warmth which shewed the conviction of their own minds that there was some superintending Power; he, who in the prostrations and adorations of Greeks and barbarians, at the rising and setting of the two great luminaries, had either seen or heard that this persuasion was common to all people—he—was now told to give up all these notions, fitted only for the capacities of dreaming ignorance and anile superstition. He was assured, in broad open day, in the sight of that sun which he saw rising every day to run his glorious course, and in the face of that earth which he beheld covered with flowers as well as fruit, that of three things he might console himself with one **); that there were no gods, or that if there were, they took no cognizance of human affairs, or that if they did, their conivance could be gained, and their vengeance appeased, by returning to them some of the lowest oft their own gifts; — a bull, an ox, a sheep, a little

*) Plato de Leg. I. x. p. 665. C.

**) In eodem lib. p. 664. C.

incense; or a few grains of salt. By what arguments these doctrines were supported we have neither time nor patience to mention; and the arguments by which they were refuted, it is not surely necessary, at this time of day, to repeat; but one argument, however uselessly it was urged, is too honourable to human nature to be altogether omitted; and some among ourselves may, perhaps, *mutatis mutandis*, receive benefit from the ideas of an unassisted and uninspired heathen. „My son“), (this better voice whispered to the unfortunate victim of superficial education and devilish sophistry,) you are yet young: time will make an alteration in your opinions; and of many, which you now strongly maintain, you will hereafter advocate the very reverse: wait, therefore, till time has made you a judge of matters, so deep and so important in their nature. For that which you now think of no consequence, is, in fact, the concern of the very highest importance; viz., the direction of life to good or bad purposes, by corresponding investigations into the nature of the heavenly powers. One thing and that not trivial, I can at least venture, in all the confidence of truth, to assure you respecting them; the opinions which you now entertain are not solitary opinions, first originated by you or your friends; they are opinions which, at all times, have found advocates, more or less in number; but I speak the language of experience when I say that not one of those who in their youth had been led to think that there were no gods, has found his old age consistent in opinion with that of his more juvenile years.“ Alas! to many of these persons such an old age never came: and if the natural consequences of these damnable lessons sometimes brought moments of anguish and remorse, the effect of such feelings, when the great doctrine of Repentance had not yet been promulgated, was only to plunge the pupil into

*) In eod. p. 665:

per sins, that he might get rid of the terrors of upbraiding conscience!

In laying open, at such length, the manners and doctrines of the Sophists, the reader may seem to have been drawn from the purpose for which these works were designed: but humour depends for its life very frequently upon knowledge—knowledge acquired at the moment, but knowledge fixed in mind, and requiring little explanation; for nobody—says a French critic, laughs, when there is need an explanation to tell him why he ought to laugh; it is only an intimate acquaintance with the state of manners, and the habits of society in the upper classes of society in Athens, which can give the reader a full idea of the *Clouds* of Aristophanes. It is then only that the full force of many of his single happy words can be understood, or those images raised in the mind which mere words are sometimes calculated to light up. But this purpose must still lie by a little longer. Some doubt has been thrown on the veracity of the author, from whose writings these remarks have chiefly been suggested or collected; and an agreeable *) compiler, well known to scholars, would wish us to believe, that the master of the Academy cited the same part by the sophists of his day, as Aristophanes did by the great originator of the Grecian moral philosophy. The Dialogues of Plato do, certainly, by the introduction of living characters, speaking freely and unreservedly their most intimate thoughts, approach nearest of any thing which antiquity has left us to the modern novel, that dangerous species of literature, which has torn open all the recesses of the heart, and left **) none of those sanctuaries unopened into which a person's own thoughts should fear to penetrate. But the ro-

*) Athenaeus, lib. xi.

**) De l'Allemagne, t. ii. p. 312.

mance novel, that elliptic figure, within whose circumference any man's character may be drawn for the purposes of utter distortion, because reality and fiction being its admitted generating axes, one line must be made to augment, precisely as the other decreases, this was a species of literary guilt, left for the invention of our own days; and it is to be wished that it had begun with a sex, on whom it would have been less ungracious to bestow the reprobation, which such an iuroad upon the peace and security of society deserves. Without adverting, then, to the difference of manners between the Greeks and ourselves, without shewing that Athenaeus, in attacking the character of Plato for veracity, has left his own reputation for truth in a most *) awkward predicament; after admitting, in its fullest extent, the literary jealousy of Plato, which could bear no rival near his throne, it will be sufficient to say that we possess other means of establishing the truth of his observations. If such dark and malignant spirits, as Plato describes, had been at work with such doctrines as he details, their effects would be pretty visible in the annals of the times; for what is history but opinion converted into fact? and how read we? what says the great, the matchless contemporary chronicler? „About this time,” says Thucydides, (and he is speaking of the period which immediately preceded the representation of the *Clouds*,) „about this time,” says Thucydides, (and his declarations may be given nearly in the words of a translator, to whom something might be added on the side of elegance, but whose closeness and fidelity few can hope to surpass) „the received value of names imposed for signification of things, began to be changed into arbitrary: for inconsiderate boldness was counted true-hearted manliness; prudent deliberation, a handsome fear; modesty, the cloak of cowardice; to be wise in every thing,

*) Animadv. in Athen. Schweighaeuseri, tom. III.
p. 218.

e lazy in every thing. A furious suddenness was cited a point of valour. To re-advise for the better security, was held for a fair pretext of tergivision. He that was fierce, was always trusly; and that contraried such a one, was suspected. He that laid a snare, if it took, was a wise man; but whose forecast discovered a snare laid, a more dangerous man than he: he that had been so prudent, not to need to do the one or the other, was said to be a dissolver of society, and one that stood in fear of his adversary. In brief, he that could outwit another in the doing of an ill act, or that could persuade another thereto, that never meant it, was commended. To be kin to another, was less binding than to be of his Society or Company; because these were ready to undertake the most hazardous enterprizes, and that without any pretext. For Societies*) were not made upon prescribed laws of profit, but of rapine, contrary to the laws established. And as no mutual trust amongst them, it was confirmed not so much by oaths or divine law, as by the communication of guilt. And what was well advised of their adversaries, they received with an eye to their actions, to see whether they were too strong for them, or not, and not ingenuously. To be revenged was in more request, than never to have received injury. And for oaths (when any were) of reconciliation, being administered in the present necessity, they were of force to such as had otherwise no power: but upon opportunity, he that first durst, thought his revenge sweeter by the trust, than if he had taken the open way. For they did not only put to account the safeness of that course, but having circumvented their adversary by fraud, they assumed to themselves withall, a mastery in point of wit. And dishonest men for the most part are sooner called

*) By societies are here meant companies united under certain laws for the more profitable management of their trades or arts.

able, than simple men honest. And men are ashamed of this title, but take a pride in the other. The cause of all this is desire of rule, out of avarice and ambition, and the zeal of contention from those two proceeding. Thus was wickedness on foot in every kind, *throughout all Greece*, and sincerity (whereof there is much in a generous nature) was laughed down *).“

A Tragedy of manners, thus fearful, wanted a Gracioso to relieve some of its more sombre scenes, and the character was supplied in Aristophanes.

To dispel by the powerful weapon of ridicule these mists of error,—to give a finished picture of a plain unlettered man as he was likely to come from the hands **) of the sophists,—to rescue the young men of family from the hands of such flagitious preceptors, and restore them to that noble simplicity of manners, which had prevailed in Greece in the time of Homer, and which had not entirely disappeared even in the days of Herodotus, was unquestionably the object of the *Clouds*;—it was a task of no ordinary kind, but the author has accomplished his purpose in one of those immortal dialogues, which, wrapped up in his own rich, mellifluous and inimitable versification, remains, to the moderns, like so many of the other great works of antiquity, at once an object of admiration *** and despair. If the

*) Hobbes's Trans. of Thucydides, lib. III. 188.

**) A picture of this kind is admirably furnished in the *Clouds*, commencing in the original at v. 438.

***) Wieland enthusiastically observes (and the author of Oberon has a right to be heard on a matter of taste, notwithstanding his mad inconsistencies on matters of opinion) that the imaginations of Lucian, Rabelais, Cervantes, Lopez de Vega, Sterne and Swift united, could not have produced a happier scene than this one, in which the embodied Logos, the representatives of the two struggling and opposing

mode *) in which this admirable dialogue was conveyed, be such as to detract in our eyes, at least in some degree, from its merits, it must be remembered, that the persons for whose service it was intended, were not likely to be present at the recital of it, and that the reproof could only be dealt at second hand through the medium of a clever, but noisy, conceited, and riotous mob, who required some compensation for having the merriment of their bacchanalian anniversary disturbed by satires upon the system of public education. — It now remained for the author to give a central figure to his piece; and the same regard to the quality of his audience seems to have guided him also in this stage of his progress.

About the time **) when the play called the *Clouds* was brought before a public audience, a person was seen in all the streets and public places of Athens, whose appearance, manners and doctrines equally tended to excite observation. If not a sophist himself, he was at least seen continually in the company of the so-

sets of opinions in Athens, on the subjects of religion, manners, morals, music, etc. are introduced upon the stage.

*) There can be no doubt, from the words of the scholiast, that the *Logoi*, of which Mr. Cumberland's terms *Dicneus* and *Adicus*, give so very inadequate a representation, were exhibited to the audience as two fighting cocks, in large wicker cages. Spurs of course would be provided them; and if the apologue of Prodicus, which Xenophon has so beautifully dressed up, and of which Lowth has given so manly and nervous a version, was then in being, the humour was heightened by that spirit of parody, which seems to have been so agreeable to the Athenians. See on both these subjects the German Attic Museum. Zweyter Band. Erläuterung II.

**) Plato in *Lachete*, 246. D. E. F. 250. A. B.

phists; and, as he made no scruple to practise upon *) them the arts which they practised upon others, it is no wonder that an almost general opinion should have considered him as one of the profession; as a sophist more honest indeed than the rest, but in talent, in vanity **), and self-conceit surpassing them all. Like the sophists and philosophers, he had given himself deeply and unremittingly to physical ***) researches: and in a temperament naturally melancholy, it had produced such an effect upon his countenance and manners, that by the gayer part of his fellow-citizens, who wanted opportunities of knowing him more intimately, an introduction to his society was considered as something like venturing into the sombre cavern of Trophonius †). And certainly there were not wanting reasons for forming such an opinion. Wrapt up in profound reveries, the ordinary functions of nature seemed sometimes suspended in him — the vicissitudes of ††) day and night passed unobserved, the necessary refections of rest and food were neglected, and he seemed to have derived from his own experience the reproach which he sometimes cast upon the other philosophers, that their native town had only possession of their bodies, but that the air was the chosen habitation of their minds. The pride of knowledge communicated a consequence which contrasted rather ridiculously with the humility of his external appearance; his air was stern †††), his step

*) De Rep. L. i. 412. E. 413. A. See also the Dialogue, called Hippias Minor.

**) Le Jeune Anach. tom. v. p. 490.

***) In Phaedone, 392. Conv. Xen. 85, 6. Xen. Mem. l. iv. cap. 7.

†) Arist. Nub. v. 509.

††) In Convivio Plat. 316 B. 335 C.

†††) In Phaed. 402 B. Conv. Plat. 335 F. in Nub. v. 363.

was lofty, and his eyes, if not fixed upon the heavens, were thrown around with an appearance of conscious importance. He was rather ostentatious in proclaiming that his father had been a statuary *), his mother an midwife; and he explained, in language highly ingenious, but rather more at length, perhaps, than was consistent with good taste, and certainly in terms which only a degraded state of female estimation would allow to be called decent, that the profession, which his mother had practised, was that which he also pursued; with this difference, that he performed for the intellect, what she had done for the body; and that while she confined her attentions to the female sex, his obstetric services had been devoted exclusively to the male. In his more convivial moments he had a term **), by which he chose to characterize his pursuit, that requires still more circumlocution in mentioning; it will be sufficient to say, that it came nearest to that office, which is considered the most degrading that one man can perform for another; and he who had accidentally seen the author *** of it, coqueting with a greybearded brother in philosophy, and aping the manners of a courtesan who denies, only to be courted to do, what she wishes, might have been justified in thinking, till circumstances had better informed him, that the pretended office was not merely assumed for the purposes of momentary pleasantry. By whatever name, however, he chose to term his vocation, certain it was, that no man could be more assiduous in the prosecution of it. Whoever was the disputant, or

*) In Alcibiade primo. 36. In Theaeteto, 117.

**) Conv. Xenoph. 70. 80.

***) Conv. Xen. p. 86. The paraphrastic translation of the word θεατρόμενος is given from Gray, whose erudition was as exact as his genius was sublime.

whatever the subject of conversation, the discourse finally fell upon the head of the person with whom he was conversing. Armed with a divine *) commission, as he pretended, for that purpose, and himself under the immediate direction of a supernatural being, not perfectly naturalized in the theology of his country, every man was questioned by him in turn, and found no **) respite, till he gave a complete account of himself: — what was his present and what had been his past mode of life, — and once upon this topic, said one who knew him well, there is no hope of escape, till you have been put to the touchstone torture, and your whole life sifted to the bottom. So strong was this passion, that the attachment to rural scenes, which prevailed so strongly in most of his fellow citizens, in him seemed a feeling almost extinct — he was a stranger to the environs ***) of Athens, and was scarcely ever seen outside the walls. He could gain no instruction, he declared, from fields and trees, and nothing but a book could entice him to the banks of the Ilyssus, or that more beautiful stream, where Venus †) quenched her thirst, and in return blew over it the sweetest breath of the Zephyrs, and sent the Loves to be the companions of wisdom. Man was his game; and from man he never wished to be absent; but the passion was by no means reciprocal: a catechist so inquisitorial was not always agreeable, and the presence of the philosopher either created a solitude ‡‡) where he went, or if he collected an audience, it was among the idle ‡‡‡) young men, who

*) In Apol. 364. D.

**) In Lachete, 249.

***) In Phaedro, 338.

†) Euripides in Medea, 835.

‡‡) Xen. Mem. lib. iv. c. 2. p. 313.

‡‡‡) In Apol. 361. D.

took a malicious pleasure in his cutting remarks, and who immediately left him to practise upon others the lessons which they had just received. In a town where the personal appearance of the male sex excited more comments and observation than the female, even the exterior of this person was calculated to fix the attention of many, who were not disposed to penetrate beyond it; and whatever merriment was excited on this subject, it must be owned that himself was ever the first to set the joke afloat. His eyes (to use the words in which he *) was accustomed to draw his own figure, and in which it will be necessary to follow him, for purposes that will appear hereafter) stood so forward in his head, that they enabled him not only to see straight before him, but even to look sideways; and he used in consequence to boast, that himself and a crab were, of all other animals, the two best adapted for vision. As his eyes took in a larger field of vision, so his nostrils, from standing wide open, were formed to embrace a larger compass of smell. His nose, too, from its extreme depression, had in like manner its advantages; for, had it been aquiline, instead of what it was, it might have stood like a wall of separation between his eyes, and thus have obstructed their vision. His mouth and his lips were equally subjects of plesantry with him, and the latter, with reference to subjects, to which the decorousness of modern manners does not admit much allusion. With a view to reduce the periphery of his body, which certainly was not very exact in its proportions, he practised dancing, and that down to a very advanced period of life; not merely to the occasional discomfiture of serious reflection in his pupils, but even to the excitement of a doubt in them, whether their master was quite correct in his senses **): — to close this, not very agreeable

*) Convivium Xen. Oxon. 82, 3.

**) in Conv. Xen. 66, 67.

part of the subject: — when these pupils likened his whole exterior to that of the Sileni *), no doubt of the truth was ever expressed, and no umbrage taken as at a supposed affront. Though little distinguished for beauty himself, some of the handsomest young men of Athens were seen continually in his train: and while they did not scruple to take the utmost liberty in expressing their opinion upon his deformity **), he did not perhaps altogether find his advantage in gazing upon their beauty; for it led to the objection, which the warmest *** of his admirers either did not attempt to deny, or found it necessary to palliate, that it led him sometimes to clothe the noblest operations and aspirations of the mind in the language of the senses, that it engaged him to arrive at mental through corporeal excellence, and made it appear, that the presence of the beautiful Agathon †), or the interesting Autolycus ‡) was necessary, before the philosopher could arrive at the essential beauty, the *avtō xaρ' avtō*, his reveries about which must have become sometimes a little fatiguing to the most admiring of his auditors. With these persons, who were never many ††) in number, of whom the more ambitious §) deserted their master as soon as they had gained the object which brought them into his society, and others of whom left him to form schools, whose names have since been synonymous

*) In Conv. Plat. 335, et alibi.

**) In Conv. 553.

***) Maximus Tyrius, Diss. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. Xen. Mem. lib. iv. c. 1.

†) In Convivio Platonis.

‡) In Convivio Xenophontis.

††) In Gorgia, 295. II.

§) Xen. Mem. lib. i. chap. 2. § 16.

with sophistry *), the coarsest effrontery **), and the most undisguised voluptuousness ***) the greatest part of his time was spent; for the civil duties which occupied the hours of others were avocations which he chose wholly to decline: he never made part of the General Assembly †); he never frequented the Courts of Law ‡); and the awkward manner ‡‡) in which he performed the externals of a senator, when necessity or accident brought him into the situation, shewed that neither practice nor reflexion had made him acquainted with the duties of the office. Even that duty which seemed peculiarly connected with his office of a public teacher, that of committing to writing the result of his studies, or giving a lasting habitation to those important disputationes in which he was continually engaged, was a task which he declined, and for which he had framed reasons, which, however satisfactory to himself §), have by no means been equally so to those who have lived after him. To himself, however, one very satisfactory consequence resulted from these dcrelictions, as some did not hesitate to call them, of the duties of a citizen: it left him the most unlimited leisure for frequenting, what seemed his peculiar delight, the schools of the sophists, and engaging in disputation with those fal-

*) The Megarian school under Eucleid. Diog. Laert. lib. ii. in vit. Eucl.

**) The Cynic school under Antisthenes. Diog. Laert. lib. vi. in vit. Antist.

***) The Cyrenaic school under Aristippus. Diog. Laert. lib. ii. in vit. Arlist.

†) In Apol. 365. A. B.

‡) In Apol. Socr. 358. F.

‡‡) In Gorgia, 292.

§) In Phaedro, 357. apud Stobaei Sermones, Ser. 21. p. 387.

lacious pretenders to universal knowledge. If there were some points in which the sophists and himself had a certain similarity, there were many of a trifling, and still more of a serious nature, in which they were diametrically opposite. While the sophist, went clad in magnificent garments, he appeared in the most plain and simple apparel. The same coat served him for winter *) and summer, and he preserved the old-fashioned manner of his country in going always barefooted **); he frequented the baths ***) but rarely, and never indulged in the usual luxury of perfumes †). While the sophists confined themselves to the sons of the wealthy and the great, and were therefore known to them and them only, he did not disdain to frequent the meanest of the artisans, to converse with them in their own language ‡‡), and on topics with which they were most familiar. There was even a class in society still more degraded, which he did not scruple occasionally to visit †††), and to evince, by his instructions, that there was no class of society whose pursuits had wholly escaped his scrutinising eye. The effect of these visits was very evident in his language, and those who felt themselves annoyed by his raillery, or pressed by his acuteness,

*) In Conv. Plat. 335.

**) In Phaedro, 337.

***) Arrian. Epict. de Mundit. accounts for this abstinence, by a reason, which might have justified Cujas the celebrated lawyer, Alexander the Great, and Lord Herbert of Cherbury, in a similar piece of abstinence: viz. a peculiar sweetness of body, which rendered ablution unnecessary, and perfumes superfluous.

†) Xen. Conv. 64.

‡‡) Xen. Mem. lib. III. c. 10.

†††) Xen. Mem. lib. III. c. 11.

did not fail to throw into his face the shipwrights *), the coblers, the carpenters and weavers, with whom his habits of intercourse were not unfrequent, and from whom he was so fond of drawing those maxims and comparisons, which confounded the class of persons, to whose annoyance and discomfiture he seems to have devoted the greatest portion of his time. It is the language of the chivalrous ages, which would best do justice to this part of his character; and the knight, locked up in complete armour, and ready to run a-tilt with the first person he met, is the completest image of this philosopher, preparing to encounter the sophists, at once apparently his enemies and his rivals.

Every age, however, has expressions and images in which it can stamp any strong feeling; and the sophists, without the power of recurring to the language of knighthood, had many significant terms, by which they could express the Quixotism of this redoubted opponent. They compared him at first to the Spartans **), who, if any one approached their palaestrae or places of public exercise, obliged the intruder to make choice between immediately retiring or joining in the exercises of which he was a spectator. But they recollect that this was conceding too much, and they corrected their position by placing their rival in the same rank with the Scirons an Antaeusses, who let no passer-by escape them without a previous encounter. To ask questions ***) or to answer them — to convict or to be convicted — were, in his own words, the great purposes for which men should meet together; and a person, who had decreed that his life should be a complete logomachy, could not have come to the contest better prepared;

*) Hipp. Maj. 98 F. Gorg. 299 B. Conv.
335 G.

**) Theæstetus, p. 125.

***) In Prot. 208 F.

nor, where *) words were to be the weapons of warfare, could any man draw them from a better-provided armory. That a person possessed of so powerful a weapon should sometimes have been a little too much delighted with the use of it, is no subject of wonder. His hearers described the effect of it upon themselves as resembling the effects of witchery and enchantment; they compared it to the touch of the torpedo, which causes a numbness in the faculties. Much was affirmed by him, and little proved—both sides of a question were alternately taken, and the result left upon his hearers' minds was, that he himself was in doubt **), and only excited doubts in others. The sophists, indeed, by the manner in which they were handled, were made, *especially in hot *** weather*, to perspire more copiously than, perhaps, was agreeable; for their subtleties were met with niceties still more acute than their own, and they were entrapped into admissions of which they did not foresee the consequence; but their falsehoods were also combated with positions which he who advanced them would have been unwilling to have had considered as decidedly his own, and in pursuing them into their dark recesses his own gigantic powers could not altogether save him from the reproach which he cast upon another: „the best divers only should venture to plunge into a sea of such prodigious depth.“ Such was the person whom Aristophanes selected to be the hero of his *Clouds*. Those who are acquainted with Grecian affairs only through the medium of history, will not, perhaps, recognise in this picture the celebrated son of Sophroniscus; and, were no other traits added to the above portrait, men of deeper re-

*) See the whole of the dialogue called *Cratylus*.

**) In *Menone* 16. C. D.

***) *De Rep. lib. 1. 419. E.*

search might justly complain that it shewed no reluctance to exhibit the darker shades, and much inability to describe the brighter parts of a philosopher, whose virtues and whose intellect, in spite of some drawbacks still more serious *) than any which have

*) See nearly the whole of the fifth book of the Republic. It was not possible to allude to this part of the writings of Plato and not immediately drop the mask, which, perhaps, has been worn too long in the preceding description of the son of Sophroniscus; but whoever rises from the perusal of this stain upon a work, otherwise almost faultless, will feel it necessary to relieve his own feelings by an indignant protest against this portion of its contents. In this *lying* book it is announced that a woman's virtue will serve her instead of a robe, that the useful is the measure of the honourable, and that there is nothing shameful but what is hurtful; and upon these flimsy pretences the same outrage upon the feelings, by the exhibition of the sex in the exercises of the palaestra, as obtained in Sparta, is recommended for practice in a Utopian form of government. In this *absurd* book man is considered as an animal, whose actions, on the tenderest points, are to be determined by the pleasure of the law; as a physical agent, whose proceedings in those contracts, where nature tells us our own will ought to have the greatest share, are made to depend solely upon the will of the magistrate. In this most *unfeeling* book all the great ties of our condition — parental, filial, and connubial — are proposed to be severed at a blow; nature, it appears, having made a mistake in investing us with such feelings; or the philosopher forgetting that our feelings become enfeebled in proportion as they are carried beyond their limits, and that they may be carried so far as to become less than nothing. In this *guilty* book lying is made a statutable, constitutional branch of duty in the first magistrates of the state — the promiscuous concubinage of the sexes is established as

hitherto been mentioned, have been justly allowed to form an epoch in the history of man.

Having thus got his central figure, the attention of the author was next turned to that most peculiar part of the ancient drama, the *Chorus*. It has been remarked by W. Schlegel as one of the peculiarities of Aristophanes, that he is fond of adopting a metaphor literally, and exhibiting it in this way before

a fundamental law of society, and exposition of children, suppression and abortion, are set down, not among things permitted, but among things enjoined. There is a respect due to the public ear, and it becomes us to proceed no farther: the feelings of sickness and of loathing, which some further matter in the book would infallibly excite, may well be spared. And all this is to take place in a state which is set up as a model of perfection! And, as if to add mockery to insult, the propositions are made with pleasantry and *en badinant*; and the promulgator of them charitably demands, that, if they cannot be reduced to practice, their author may be put upon a footing with those idle persons who entertain themselves agreeably with their reveries, and feed upon them merely for the purpose of dissipating the ennui of solitude! Upon whom the guilt of them rests—upon the teacher or the scholar—it is not now possible to say; they are put into the mouth of Socrates by Plato, and we should hardly think that he could have ventured upon ascribing such opinions to his master, if there had not been some authority *) for such a proceeding.

*) The reader who wishes to come to some conclusion on this point, will do well to consider attentively the chronological and other inferences, derivable from Aristotle's *Politics*, I. II. &c. 2, 3, 4, 5, 6; from his *Ethics*, lib. viii. c. 7. ad fin. and a short notice in Gray's Works, v. II. p. 505.

the eyes of the spectators *). As a person given to abstraction and solitary speculation is proverbially said to have his head in the clouds, it was but another step, therefore, in the poet's creative mind to make the clouds the chorus of his piece; as of the person, whose abstractions and reveries seemed to make him most conversant with them, he had formed the hero of the piece. By this contrivance the author wove into his performance the mob (no inconsiderable body in Athens) who assisted the sophists in the perversion of the public mind —

The fortune-tellers,
Quacks, medicine-mongers, bards bombastical,
Chorus-projectors, star-interpreters,
And wonder-working cheats.

The effect of this personification in the original theatre was no doubt very striking. A solemn invocation calls down the Clouds from their ethereal abode — their approach is announced by thunder — they chant a lyric ode as they descend to the earth, and, after wakening attention by a well-managed delay, they are brought personally on the stage as a troop of females, „habited,” says Mr. Cumberland, „no doubt in character, and floating *cloudlike* in the dance.” All this we can easily conceive; but a more curious part of their duty must be left to be supplied (and that but very imperfectly) by the imagination. Recitation was not the only part which the chorus had to perform; a great share of their office lay in their feet, as well as in their ton-

^{*}) All early literature, in fact, is fond of these associations. We may turn to every page almost of the *Inferno* of Dante for examples. The schismatics, in the 28th Canto, who walk „Fessi nel volto dal mento al ciuffetto,” and the headless trunk, which bears its head in the hand, „Perch' i' parti' così giunte persone,” occur instantly.

gue, and both author and actor were expected to be great proficients, the former in the composition, the latter in the practice, of those movements and evolutions which, as we find Aristotle classing them with poetry, music and painting, and Lucian terming them a *) science of imitation and exhibition, which explained the conceptions of the mind, and certified to the organs of sense things naturally beyond their reach, we may easily conceive to have consisted of something more than the elegant movements which now go under the name of dancing. Had the treatises of Sophocles and Aristocles on the subject of the Chorus come down to us, or had those statues not been lost from which ideas of the attitudes of the ancient dancers might have been collected, (for every movement of the body, we are given to understand by Athenaeus, was observed, in order to collect those gestures which might afford a concert for the eye, modulated upon that which was at the same time presented to the ear,) we might have spoken with more confidence on what must now remain a subject full of perplexity and obscurity. As all dancing, however, among the Greeks was of the mimetic kind, whatever was the nature of the tragic dance, we may be sure that the comic dance stood in the same relation of parody to it, as the comedy itself of the ancients did to their tragedy; and to have enjoyed the mimetic movements of the cordax, or dance of comedy, we ought to have witnessed in the tragic **) chorus

*) See the very learned Enquiry of R. P. Knight, Esq. into the Symbolical Language of Ancient Art and Mythology p. 152.

**) The author understood this best from witnessing, in the beautiful theatre at Stuttgart, a representation of Schiller's Bride of Messina. It was substituting, indeed, the ear for the eye, and sound in the place of motion; but the senses easily transfer their feelings from one to another. In that most

those movements, whose general name (*emmeleia*) implies accordance and a modulated harmony in the play of the characters. How far this mimetic province of the dance was called into action by the CHORUS of the *Clouds*, what steps*) were used in their parphrases to give effect to the rhythm **), what

splendid testimony of Schiller's genius, modelled, I need scarcely observe, upon the drama of the ancients, and which might, in many of its parts, be mistaken for a recovered piece of antiquity, the Chorus makes a very distinguished figure, and, on a person conversant with the writings of antiquity, it cannot fail to make a most powerful impression. The effect of a number of human voices intonating the same sentiments, in the same words, the same tone, the same inflexion of voice, and in the same modulated cadences, is something which, to be well understood, must have been heard. The prophetic forebodings of the chorus, towards the close of the piece,—their *Weh! Wehe! Weha! Weha!* have not yet departed from my ears; and I have never since read a chorus or parabasis of Aristophanes without feeling the humour increased tenfold, by the reflexion, that on the Greek stage its native wit would have been heightened by the triple parody of diction, sound and motion.

*) The scholar will refer to the passage of Aristotle here alluded to: it occurs in the third section of his Poetics: *καὶ γὰρ οὗτοι (οἱ τῶν δρυμοτῶν) διὰ τῶν σχηματιζομένων φυσμῶν μιμοῦνται καὶ ἡθῆ καὶ πάθη καὶ πράξεις;* *there are dancers who, by rhythm applied to gesture, express manners, passions and actions.** For the seeming inaccuracy of the expression consult Mr. Twining's notes on the passage.

**) As mistakes are apt to occur in the use of these two words, the following definitions of them, from the acute author of „Philological Inquiries“ are subjoined.

pauses in the metre were supplied by action, what gestures at once aided and gave life to the music, and in what manner the metaphysical speculations of the sophists, which, resting on no ground of experience, floated about in the kingdom of possibilities without any definite shape or body,— how far all this was ridiculed by appropriate movements and evolutions, must now be left to the fancy: we may be sure, however, that the fruitful mind of the poet who invented one of the most powerful and graceful metres *) in the Greek language, would not be deficient in giving effect to his mental creations by all the effects of scenic decoration, and all the additions of costume, music, and dancing **). In this union of

Rhythm differs from metre in as much as rhythm is proportion, applied to any motion whatever: metre is proportion, applied to the motion of words spoken. Thus in the drumming of a march or the dancing of a hornpipe, there is rhythm, though no metre; in Dryden's celebrated ode there is metre as well as rhythm, because the poet with the rhythm has associated certain words. And hence it follows, that though all metre is rhythm, yet all rhythm is not metre.

*) The Aristophanic tetrameter. In its happy mixture of anapestic and spondaic feet, this metre combines a degree of strength and playfulness which no other language can hope to reach. It is the want of a metre of this kind, which makes every scholar feel a sensible deficiency in Mr. Cumberland's translation of the *Clouds*, where it not only tends to destroy the poetical effect, but assists in giving a wrong idea of the feelings under which the original play was primarily composed.

**) Those who are conversant with the works of antiquity (and more particularly with the writings of Plato, Aristotle and Lucian) are well aware, that each

talents lay the great merit and difficulty of the ancient dramatists; and in this lies the depressing part of those who endeavour to give the public an idea of their works by translation. Conscious of what ought to be done, and what they know never can be done, the unfinished appearance of their labours throws a damp upon their toils, and they relinquish a work in despair, where they feel that their happiest efforts can only be a species of galvanism, giving motion to a muscle, to a leg, to an arm, but impotent and powerless to breathe the breath of life into the whole.

We have now gone through what appears to have been the object of this very singular drama, the *Clouds*, and—the process by which it was moulded into the form it now bears. The author might surely be pardoned for supposing that a piece thus carefully and laboriously constructed would have met with a reception far more flattering than had attended any of his former plays. We know, however, from his own confession, which is certainly more valid than Mad^e. Dacier's conjectures, that this was not the case; that the prize of victory was assigned to the *Wine Flask* of Cratinus, (that Cratinus who collected his declining powers to shew a youthful and not altogether forbearing rival, that he could still contest the palm with him,) and to the *Connus* of the

of these subjects might afford matter for a treatise and not for the scanty notices which the limits of this publication allow. On the subject of the latter more particularly, even the graceful dancer (Deshayes), whose retirement has, now for some years, made as great a void in the attractions of the Operatic ballet, as that of the most accomplished of actors has done in the classic and more dignified departments of the drama, even he would be startled were we to mention the twentieth part of what was expected by the ancients from a perfect dancer and mime.

cold and spiritless Ameipsias. This was sufficiently mortifying; and the author, by his frequent complaints, shewed that he felt it to be so. Had Aristophanes been aware that the loss of his reputation with a great portion of posterity would also be the price of the exhibition, we must suppose him to have been without the feelings of a man, if we imagine that the temporary defeat at Athens could have been any thing in the balance to him, compared with the severe judgment which modern writers in general have passed upon the author of the *Clouds*. Upon what ground these decisions took place, and whether the poet's contemporaries acted towards him with candour, or posterity with a just knowledge of the subject, it now remains for us to consider. It may, upon investigation, appear that the wit of the *Clouds* may be relished without diminishing any of the respect justly due to Socrates, and that Aristophanes, for this piece, as well as others, is more entitled to our gratitude than common readers are at all aware of. It will be as well to begin with the failure of the piece at the time of its exhibition.

When we talk of a piece failing in our own country, every body knows what is meant; the taste of the writer and the taste of the audience, it is immediately understood, were at variance, and the sentiments of the latter, pretty unequivocally expressed, obliged the former to withdraw the obnoxious object from further obtrusion upon public notice. This does not altogether answer to the case of a dramatic failure among the Greeks. With them, a contributor to their scenic exhibitions (and we shall betray an entire ignorance of the manners of antiquity, if our imaginations place him, altogether, in the same scale of estimation with those who devote their talents to the same difficult pursuit in modern times) had two or three distinct sets of enemies to encounter—the archon *),

*) Arist. in Rénis, v. 94. Schol. ibid. Le Jeune Anach. t. vi. p. 74.

with whom lay the power of rejecting his piece in the first instance; the audience, to whom, after permission obtained from the ruling magistrate, it was presented; and thirdly, the critical overseers (*xpsrai*), whose business it was, under the restrictions of a solemn oath, to adjudge the prize of victory, (a victory *) sought with an eagerness of competition of which we can scarcely form a conception,) to what they thought the most distinguished of the competing pieces. The audience and the umpires, it will easily be imagined, were not always unanimous in their opinion; the judges sometimes favouring, and the spectators condemning, or the latter applauding and the former disapproving. Which party favoured the Clouds? If we listen to Aelian **), whose testimony however stands amid such a tissue of falsehoods, that his opinion is scarcely worth a reference, the Clouds appear so delicious to the ears of the audience, that they applauded as no audience ever applauded before; they cried *** out that the victory belonged to

*) The more serious excitements to victory are inserted in a note, in the comedy of the Knights, (v. 513.) which describes the office of Choregus; a superb banquet, given by the triumphant tribe to their successful poet, it may be presumed had also its effect. We find the great comic poet alluding to this custom in more than one of his plays.

**) Varia Historia, lib. II. c. 13. p. 85.

***) The tumult of an Athenian audience at the theatres is described with great spirit in the French Anacharsis. The facts are collected from various ancient authors; and they form the best comment on what Plato somewhere calls the Theatocracy of Athens. „On le voit par degrés murmurer sourdement, rire avec éclat, pousser des cris tumultueux contre l'acteur, l'accabler de sifflets, frapper des pieds pour l'obliger de quitter la scène, lui faire ôter son

Aristophanes, and they ordered the judges to inscribe his name accordingly. If this story be true, the fall of the piece, which consisted in not gaining the dramatic crown, must be ascribed to the presiding critics, and we should have to account why they were at variance with the audience: and this would be no very difficult task. How many *) the judges were on these occasions, and how they were appointed, ancient authors have not left us any very satisfactory intelligence; but that they were not always correct in their critical opinions, the well-known anecdotes of Philemon and Menander, among many others, sufficiently testify; and that this incorrectness did not always proceed from mere error in judgment, we find Aristophanes pretty clearly hinting **), and Xenophon,

masque pour jouir de sa honte, ordonner au héros d'appeler un autre acteur qui est mis à l'amende s'il n'est pas présent, quelquefois même demander qu'on inflige au premier des peines déshonorantes. Ni l'âge, ni la célébrité, ni de longs services ne sauvent le garantir de ces rigoureux traitemens. De nouveaux succès peuvent seuls l'en dédommager; car dans l'occasion on bat des mains, et l'on applaudit avec le même plaisir et la même fureur. Le Jeune Anach. t. vi. p. 92.

*) Barthélemy, speaking on this subject, (and he cannot be accused of wanting diligence in his researches,) says, „Il ne m'a pas été possible de fixer le nombre des juges; j'en ai compté quelquefois cinq, quelquefois sept, et d'autres fois davantage.“ t. vi. p. 75. De Pauw speaks with the same uncertainty as to the number of judges appointed for these solemn decisions. Recherches Philosophiques, t. 1. p. 184.

**) In Avibus, 1102. „Jamais on ne vit,“ says the author last quoted, „des décisions comparables aux décisions de ce tribunal-là: souvent il rejetoit avec mépris les plus grands chef-d'oeuvres d'Euripide et

In his *Symposium*, very plainly declaring. Now if the judge in the theatre was, like the dicast in the courts of law, not inaccessible to a bribe, we may easily believe, that the sophists and their friends, among whom must be classed the sons and relatives of all the richest men in Athens, and who had possessed interest enough but three or four years before to shut up the comic theatre altogether, would not be idle in taking every means to quash an opponent, who had already given proofs that he could deal blows, if not harder, at least more effective, than even those which the strong-handed Cratinus had administered. If that intimacy too subsisted between Socrates and Alcibiades, which Plato would make us believe, but which Xenophon, so often at variance with his great fellow-pupil of the Socratic school, almost denies *), we may believe that this young person, the most intemperate, insolent, and violent, according to the latter, of all the young men of rank in Athens, would bestir himself in favour of a preceptor, who, if he could not gain his affections by his lessons of virtue and wisdom, hat at least a claim upon his gratitude for having the preceding year saved his life in battle **). But there are reasons to make us disagree with Aelian, and oblige us to think that it was the audience, and not the judges, to whom must be ascribed the ill success of the piece. There can be

de Ménandro, et couronnoit les pièces les plus absurdes et les plus ridicules. Il faut, dit Elies, que de deux choses il en soit nécessairement arrivé une: ou les juges du théâtre d'Athènes se laissoient aveugler par une grande partialité, ou ils se laissoient corrompre par une grande somme de drachmes antiques. Mais il me paraît, qu'ils n'étoient pas aussi souvent frappés de vertige qu'éblouis par l'éclat de l'argent, malgré le vain appareil de leur serment.^{**}

*) In Mem. I. 1. c. 2. §§ 14, 15, 16.

**) Plat. in Conv. 335. D.

no doubt that the Clouds failed, and there is as little doubt that the author re-cast his piece with the intention of bringing it before the audience a second time; — that it was so brought, the acutest modern *) critics seem to doubt. By some curious accident, it so happens the play originally condemned has come down to us with **) part of a parabasis (or address to the audience) evidently intended for the second. The author here complains pretty bitterly (for Aristophanes was clearly a man of warm feelings) of the injustice which had been done to this most elaborate of all his performances; but he no where hints at the judicial overseers as the occasion of its failure; on the contrary, the reproach is directed against the spectators, and from the epithet he attaches to them, we may see that it was a class of spectators not usually found in the comic theatre. The nature of the poet's subject, and the unusual labour, which, as he intimates more than once, he had bestowed upon the composition of it, had evidently led him to reckon upon an audience of a somewhat higher description than usual; and as the keenest amateur of the Théâtre François sometimes deserts the sublime acting of Tal-

*) Die Wolken von Wieland. Erläuterung VII.
Brunk, when settling the chronology of the Aristophanic comedies, observes: *eodem anno Nubes eman-
data docuit aut docere in animo habuit; nam in
scenam eas productas fuisse incerta opinio est.*

**) Mr. Cumberland, who was not aware of this circumstance, has been led into some errors by it in his translation of the Clouds. The learned Madame Dacier, whose enthusiastic admiration of Aristophanes led her, if I remember right, to peruse his „Clouds“ no less than two hundred times, (being precisely the same number of lections as Al-farabi is said to have given to the rhetoric of Aristotle,) has fallen into the same mistake.

ma for the inimitable buffooneries of *) Potier and Brunet, so Aristophanes seems to have thought that he might reasonably calculate upon having, for once at least, the gentlemen of Athens (the καλοκάγαθοι) among his hearers. That they did attend, and that they assisted in the demolition of the piece with the less enlightened of the audience, is pretty clearly intimated in the poet's own words.

ταῦτ' οὐν γέμιτο μέμφονται
τοῖς σοφοῖς, ὡν οὔτεξ λύω ταῦτ' ἐπομηματευόμην.

In his play of the succeeding year, the Wasps, Aristophanes again complains of the failure of his Clouds, and mentions the direct reason of its failure, viz. a novelty of invention, which the audience had not the merit **) to appreciate. Had we not this direct testimony of the author, our researches would have led us to this very conclusion. The subject of the Clouds turned upon one of the most serious and important considerations in human affairs, the science of education: and what connection was there between this and the Dionysian Festival, where every one came to be amused; where he who laughed loudest was the merriest, and he that laughed longest was the wisest? Why were the Athenian rabble to be cheated of their Bacchuanian festivity, and to be passed off with a lecture, which, though conveyed through the medium of two fighting cocks, had yet something too serious in it, to be sufficiently piquant for an Athenian audience just ripe for all the nonsense of holiday revelry? What was it to them how the education of the higher classes was conducted; or what did they care for the opinions of Protagoras or Polus, of Prodicus or Gorgias? The persons and the sentiments of these fashionable sophists would be equally un-

*) Of the Théâtre des Variétés.

**) See the conclusion of the Parabasis in Vespis
καὶ τὰς γαλοπτερας.

known, it is most probable, to the greater part of such an audience as generally filled the comic theatres at Athens. To add to this unfortunate choice of subject, Aristophanes added another error, viz. an unfortunate choice of time; for he selected for his representation of the *Clouds* that particular festival, when strangers as well as natives were admitted to the theatrical entertainments, and when of the thirty thousand spectators who were present, half, at least, were probably strangers. And what was Socrates, the son of Sophroniscus, the statuary *), and Phaenaret, the midwife, to them? Pericles and Cleon were names familiar to their ears, and any hint upon the subject of politics, obtained through the introduction of them upon the stage, was abundantly grateful; but what had they to do with an obscure philosopher, whose name was hardly known in his own native town, and the introduction of whom upon the stage, as the hero of a piece, was an honour which had perhaps never before been conferred upon a person of his rank in life, and which his envious and jealous peers were not likely to see bestowed without extreme jealousy and ill-will? Strangers would naturally ask, as we learn from Aelian **) they actually did.—Who is this Socrates? and if, as that same author relates, Socrates stood up in the theatre to gratify the curiosity thus excited, it will be no uncharitable remark to impute it, partly, to his sense of the opportunity thus offered for gaining a name in society, and advantage which, to a person of his pursuits in life, was of incalculable importance. This is, perhaps, sufficient to shew upon

*) Sophroniscus is somewhere mentioned by Lucian as an hermoglyphist; a person, whose business it was to engrave inscriptions on marble, or rather on the Hermaic statues. The profession of the father of Socrates would, according to this, rank between the culptor and the common stonemason.

**) *Varia Hist.* l. u. c. 13. p. 89.

what general grounds the Clouds fell; but there are also some particular ones, which might not be without a share in its rejection. In his play of the preceding year, (*the Demagogues,*) Aristophanes had passed some severe *) sarcasms upon his countrymen for their general ingratitude to their comic poets; and though the extraordinary merit of the performance had carried the poet successfully through at the time, the Athenians, when their enthusiasm was over, were not a people likely to forget the affront, nor to let it pass with impunity. A rival bard, whose name had been introduced into that performance, furnished them, on the following year, with the triple means of indemnifying themselves, of rewarding an old favourite, and reducing the pride of a young competitor. Cratinus, in short, whom Aristophanes had considered as a man past his labours, resented the affronts put upon him; and in return for a train of somewhat suspicious compliment, not without a hint or two at infirmities which intemperance had created, he brought forward a comedy, called the *Wine Flask*, the subject of which was founded on his young rival's allusions; and to this piece, more suited in its nature and its allusions to a Bacchanalian festival than discussions upon education, the prize of victory, as we learn by the *Didascalion*, was adjudged.

With candid and discerning readers, the present writer feels no doubt that the way has already been paved for the justification of Aristophanes by the preceding remarks, and that many errors, which might have arisen in their minds from confounding the ancient drama with the modern, (than which no two things can be more dissimilar,) have been altogether removed. It is not for him to tell them what inferences are to be drawn from the circumstances which have been incidentally mentioned,—that Aristophanes did not invent the Old Comedy, but found it ready

*) See v. 507—540.

made to his hands—that in his satirical *) and even his indecent **) vein he acted upon established prin-

*) Τὸ σκῶμμα μέρος τι δόσκεται τῆς ἑορτῆς καὶ ὁ θεὸς τοσούς γαίρει, φιλογελάοις τις ὡν. Lucian in Piscatore, v. 3. p. 144. The Athenians were, in fact, at all times, (independently of their Bacchanalian festivals,) a race of scoffers. Their comic poets exceed their tragic in a very large ratio; and a nation must have been far gone in mirth, which thought it necessary to exact an oath of the grave Archon, that he had not written a comedy. They, who trace the wars of Louis XIV. to an ill-constructed window, and the politics of Queen Anne's court to a cup of tea thrown over Mrs. Masham's gown, will not fail to see the Greek propensity to slander rather than panegyric, even in the metrical canons of their dramas. It was sufficient for the most elevated person to have an unfortunate combination of syllables in his name, to prevent him from furnishing matter for the delicate mouth of the Tragic Muse; but comedy bould him, under every species of refractory appellation. In the trochaic tetrameter; he could be introduced as a dactyl, and even in the place of the regular *dipodia*, he was served up as a *choriambus*, or an Ionic *à minore*. The persecuted anapest, which was so cautiously admitted into the iambic *senarius*, found a city of refuge with the comic poets; and when vituperation was to be dealt, it did not of necessity follow with them, that the catalectic *dipodia* or *χατζάκεις* of the iambic tetrameter, should be a bacchius. See an elaborate and learned article on this subject in the Edinburgh Review, No. XXXVII.

**) In addition to the works referred to on a former occasion, may be added the treatises of Joannes Nicolaus and Petrus Castellanus in the valuable Thesaurus of Gronovius, tom. vii. It was not supposed that the chaste mind was injured by joining in

ciples; principles which, however inconsistent with our notions upon such subjects, found sanction in the very religion of the times. The information given respecting the masks has apprised them, that the audience came to the exhibition with a previous knowledge that they were to consider what they saw merely as a harmless *) caricature; the comic poet being to them, something like what a Gilray was to us; with this difference, that the former drew entirely from his own resources, while that ingenious caricaturist often acted upon the suggestions of wiser heads than his own. As these plays were acted only once, the reader will tell himself, that it became a necessity that the impression made should be a strong one; and this necessity will be further enforced to his mind by the reflection, that the audience could only carry away, what they retained in their memories;—what they lost in the recitation was not likely to be

these Bacchanalian revels. Diog. Laert. lib. II. § 78. See also Lucian in Amor. v. 5. p. 317. Plato, in one of the gravest of his works, considers drunkenness as not only allowable, but even as a sort of duty on the Dionysian Festivals. De Leg. lib. vi. p. 623. B.

*) Wieland has written an essay of considerable length on the subject of the differences between Socrates and Aristophanes. As his view of the subject is entirely different from the one here taken up, his line of argument is, of course, as different; he fully agrees with the present writer, however, in thinking that no consequences ever resulted from the exhibitions of the comic theatre, and that therefore every reader may, with a safe conscience, relish the wit and farcical humour of the 'Clouds,' without making himself uneasy in ascribing malevolent motives to the author of the piece. See his Versuch über die Frage: ob und wie fern Aristofanes, etc.

recalled by books *); for these were few and scarce, and the Athenians were, as we have already observed, a seeing and hearing, but not a reading public. For these and a few other remarks the penetration of the reader may be trusted. In this place also, were it necessary, we might enter at some length into the state of parties, which in some shape or other always divided Athens. A war party and a peace party—a party which favoured aristocratical, and a party which in like manner leaned to democratical principles, are terms which we easily understand; and we can guess, by the influence they have upon ourselves, what would be their effects upon the fiery, dispu-

*) A few terms from the *critical vocabulary* of the times (and it is from single words that we often get so close a view of things) will shew this most forcibly. *Εύσιροντος*, *εὐπρηστευτος*, *εὐεπακολούθητος*, *εὐαράπινευτος*, *ἀξιοθέατος*, *ηξιάκουστος*, were words which, from the nature of their dramatic representations, the Greeks had constantly on their lips for the conveyance of their mutual ideas: and an English reader, as Mr. Twining (from whom this note is chiefly derived) remarks, may easily see their power, by observing the feeble length of periphrastic wire-drawing to which a translator is reduced, who would give the full value of them. Thus the single word *εύσιροντος* is rendered, by Twining himself, *Easily comprehended by the eye*, which certainly does not convey the full meaning of the word: — by Dacier, *Qui l'oeil puisse comprendre et mesurer aisément et tout d'un coup*; — by Latteux, *Qui puisse être saisi d'un même coup d'oeil*; — by Marmontel, *Un tout ensemble où la vue ne sépare point*. The peculiar use of the verb *λίγω*, applying to vision that sort of pleasure, which in the sense of taste is called liquorishness, and the word *ἀκούειν*, as applied to the scholars of the different philosophers, (see Diog. Laert. *passim*) may also not improperly be noticed here.

tations', and idle citizens of Athens. To their literary *) parties, however, and more particularly to that war of opinion, which existed between the philosophers and the writers for the comic stage, we have nothing analogous; but it was as keen, as bitter, and as unintermitting as any opposition of politics between the Whig and Tory of this country: even the subordinate animosities between the comedian and the flute-player, who was employed to regulate the steps of the choral movements, give occasion to remarks in the plays **) of Aristophanes, (who certainly did not want for the *esprit de corps.*) which to this day are highly amusing. Now though nobody questions the general sincerity of those who advocate Whig or Tory principles among ourselves, yet we believe the warmest arguers on either side would not always like to be taken to the letter in the opinions of each other, which the heat of argument sometimes elicits: strong expressions on one side are and must be met by strong expressions on the other; opinion must be combated by opinion, and the public are the real gainers by the warmth of the controversy—they form silently their judgment from the conflicting parties, and often set right those who are ostensibly their preceptors. And in free states it is right that

*) Their extreme violence may be best judged of, by referring to some of the literary contests of Italy. The separate pretensions of Tassoni and Bracoliini to the invention of the comic Epopeia, were almost contested at the sword's point. The Ariostisti and Tassisti form two warm factions even at this day. — *Littérature du Midi*, t. II.

**) In *Acharnensibus*, 862 — 9. In *Vespis*, 582. In *Avibus*, 861. See a learned and entertaining article on this subject in the German Attic Museum, entitled, *Die Erfindung der Flöte und die Bestrafung des Marsyas.*

all this should be so. The atmosphere which we breathe is purged and cleansed in the same manner: the explosion takes place above, and the quiet fields below are only made sensible of the storm by the showers which are elicited from the concussion, and which fall to gladden, to fatten, and to fertilize. In this sense, Socrates, as a philosopher, was fair game for Aristophanes, as a comedian; and the good sense of the former (perhaps the most predominant feature in his wonderful mind) would lead him to be the first to laugh at the absurdity, and would teach him that in a free state it was better that many things should evaporate in a laugh than in a more serious way. Many other points might here be insisted upon, and particularly such as would tend to remove those prejudices, which lead readers to suppose, that Socrates was, at the time of the exhibition of the *Clouds*, the same important personage to his contemporaries, which his doctrines and his death have since made him to posterity; and that *therefore* any attack upon him *must* have been the effect of envy and malevolence. Independently of the privileged licence of a poet, whose opinions are always considered with a certain degree of indulgence, it would be easy to prove, from the long note attached to the translated parabasis in the *Knights*, that Socrates, an obscure philosopher just commencing his career, could be no great object of envy to Aristophanes, already high in fame, and shining in a branch of that particular profession *) where it was so peculiarly the object of ambition in Athens to excel. The relationships of rank, — those relations which all are so ready to deny as influencing their conduct, but which, in fact, operate so strongly (and with good reason) upon

*) The possession of talents for the drama were, according to Plato, the surest road to honour and promotion in Athens, as military endowments were in Sparta.

all,—might here also be mentioned with effect; and it would be no difficult matter to shew, that though a mistaken contempt might thus be generated, there would be small grounds for supposing a decided malevolence, in a man of rank and property, to the son of Phoenaret the midwife, who valued his house with all its contents at five *) minae. Even the opposition of personal character, as well as of profession, between the philosopher and the poet,—the one gay, jovial, light-hearted, and a man of the world; the other serious, thoughtful, and contemplative; witty perhaps, but from the vivacity which lies in the intellect, and not that more sociable one which lies in the temperament, might not have been undeserving of remark, and still more might we insist upon the circumstance, that the personal **) appearance of Socrates (which was described more at length than persons of good taste might think warrantable, on purpose to give effect to this remark) was a consideration to a poet, part of whose entertainment consisted in the ridicu-

*) Xenophon in *Oeconomicis*.

**) The enthusiastic admiration, which the character of Socrates has justly excited, has led some men to question the fact of his deformity, and even to assert the very contrary. Epictetus, among the ancients, originated, I believe, this opinion; and it appears from Brucker, that there have been some modern writers, hardy enough to follow in his steps, in spite of the express testimonies of Plato and Xenophon to the contrary. Epicteti vestigiis insistunt celeberrimi viri I. A. Fabricius et C. H. Heumannus, qui de forma Socratis non deformi et foedâ quemadmodum vulgo traditur, docte commentatus est, putatque ex male intellecto Zopyri, insulti hominis et ab Alcibiade derisi, judicio, et ex confuso Cratete, deformi specie noto, cum Socrate, fabulam fuisse natam. *De Schola Socraticâ*. Brucker, v. 1. p. 542.

lousness *) of his masks, and who in giving the masks of Prodicus or Hippias, would have given what the greater part of the spectators would neither have knowledge of, nor relish for: — but it is time to hasten to remarks of a more important tendency, and these will be discussed as freely, but as candidly as every other part of the subject.

The name of Socrates is known to most readers only by the page of history, where nothing appears in its undress; and even in persons tolerably conversant with the learned languages, the knowledge of this singular man is often confined to that beautiful little work of Xenophon, which indeed deserves the classical appellation of „gold-n,“ and to that immortal Trilogy **) of Plato, which has been embalmed by

*) Ἐπὶ τὸ γέλοιότερον ἐσχηματίζεται is the expression of Julius Pollux (lib. iv. c. 19.) when speaking of the comic mask. A ridiculous face was, according to Aristotle, a legitimate point of attack in comedy, and fell precisely under the Greek definition of the γέλοιον. Τὸ γὰρ γέλοιόν ἐστιν ἀμάρτητα τι καὶ αἰσχυντικόν, καὶ οὐ φθαρικόν. οἷον, εὐθὺς τὸ γέλοιον πρόσωπον αἰσχρόν τι καὶ διεστραμμέτον ἄνευ οδύνης. In Poet. § xi. See also Lucian de Salt. v. v. p. 141, and Cicero de Oratore, where he enters into a copious explanation of the sources of the ridiculous.

**) The works of Plato are usually divided into tetralogues; and considering their dramatic nature, the idea of thus dividing them is not an unhappy one. In this manner the Euthyphron is generally coupled with the Apologia, the Criton, and the Phaedon, but I think, not very fortunately. The Enthyphron has in it the fault, which may be ascribed to so many of the dialogues of Plato; it refutes and removes opinions quite sufficient for the good conduct of ordinary life, and substitutes nothing better in their place.

the tears *) of all ages. When we read the admirable system of ethics (some few blots excepted) which is laid open in the former, and the simple narrations which conduct the author of them to the close of his mortal career in the latter, it is not simply a burst of admiration, or grief, or horror, which breaks from us, but a union of all three, so profound, and so involved, that the mind must be strong indeed, which can prevent the feelings, for a time, from mastering the judgment. Few readers, it is believed, even make the attempt: the prison-scene is an agony of suffering, to which the mind gives way that it may not be torn by opposing it; Socrates drinking the poison shocks the imagination—we feel, such is the merit of the sufferer, or such the consummate **) skill of his biographer, as if a sin had been committed against human nature—we think for a moment that a chasm has been left in society which can never again be filled up, and we feel as if we could stop nature herself in her course, to protest against a transaction, the guilt of which seems to belong to all ages. It is an invidious task to interrupt the current of

*) One of the greatest, wisest, and best men of antiquity, and whose little infirmities only made him the more amiable, confesses that he never read the Phaedon without an agony of tears. *Quid dicam de Socrate? cuius morti illachrymare soleo Platonem legens.*—*Cic. de Nat. Deor.* lib. iii.

**) The following remark, by a most discerning judge of conduct, deserves insertion here. „The magnanimity of Socrates surely deserves admiration; yet it is not that in which he most outshone other men. The circumstances of Lord Russel's fate were far more trying. Socrates, we may easily suppose, would have borne Lord Russel's trial; but, with Bishop Burnet for his eulogist, instead of Plato and Xenophon, he would not have had his present splendid fame.” *Mit. Hist. of Greece*, v. p. 155.

such feelings, even if there be any thing illegitimate in their source; fortunately for the honour of our species these feelings are mostly right in their application, and what deductions are made can be supplied from higher sources; we should spurn ourselves if we otherwise attempted to do them away. What these deductions are must now be explained, and the writer of this discourse feels assured, that the minds and the authorities of persons infinitely more learned than himself, will go with him in the explanation.

Two books have been referred to, (forming but a small portion of the *Chartae Socratiscae*, or those writings by which the manners, life and doctrines of Socrates may be made familiar to us) as including almost all that is known of this extraordinary man by the generality of readers. These books form part of the system of education in most of our great schools: they are read at an age, when the feelings are warm, the impressions vivid and lively, and when the pride of learning is beginning to operate very strongly. This course of study necessarily brings two names into contact, which are often afterwards connected merely for the purpose of making dangerous and unworthy comparisons. Youthful and inquisitive minds see that system of ethics, which they are told, more particularly forms the internal evidence for the divine authority of the Scriptures, in some measure laid open by the hand of Xenophon; they see the immortality of the soul intimated in the dialogues of Plato, and did their researches extend farther into the Socratic philosophy, they might see dark suggestions of many of the other great Scriptural doctrines — the nature of moral *) evil, the originally **) happy state of man, the ***) deluge, the doctrine of free †) will, and a

*) In *Theæteteto*, p. 128.

**) In *Politico*, p. 175. G. De Leg. 4. p. 599.

***) De Leg. I. iii. 585.

†) De Leg. I. i. p. 573. C. D. I. x. p. 672. C.

future *) state of rewards and punishments. The much greater doctrines of Repentance and the Atonement they do not see displayed; but neither the voices of their own conscience nor a commerce with the world, have taught them the truly divine hand manifested in the former, and the incomplete development of their faculties renders them utterly incapable of duly estimating the latter. We know that we speak from higher authority than our own, when we say that the consequences of these early impressions are often fatal; that men are thus made half-wise in human learning and utterly ignorant in that better wisdom, which makes wise unto salvation. A deeper research into the writings of the Socratic school might lead them to appreciate somewhat better that profound maxim, which does so much honour to the most thoughtful and philosophic people in Europe, that there is no philosophy so deep as the philosophy of Christianity: but time, opportunity, and it may be added, a more competent share of scholarship than sometimes falls to the lot of such persons, are necessary to the task; and the consequence is, that they are left a prey to doubts and disquietudes, from which even the consciousness of an upright and unblemished life does not at all times remove the sting **).

We have for this reason felt less compunction than we should otherwise have done in removing any prop to virtue, however misplaced, by displaying some proofs in the preceding part of these remarks, that the character of Socrates was a little more open to remark, than some admirers in their ignorance are aware of, and more than some in their knowledge,

*) De Leg. l. ix. 663. C. D. In Gorgia, pp. 312, 13. 14. De Rep. l. x.

**) The excellent Lectures on the comparison between Paganism and Christianity, by the present Dean of Westminster, Dr. Ireland, render it unnecessary to pursue this part of the subject any farther.

are willing to bring into notice. Learned and impartial men, well acquainted with the subject, will do the present writer the justice to say, that some points are not pressed so closely as they might have been, and that had he not confined himself to the two authors, from whom he has very rarely deviated, his remarks might have been conveyed in a higher tone of censure. His object, however, has been, not to depreciate Socrates, but to do justice to a man, whose motives have been much mistaken, and whose character, in consequence, has been unduly depreciated. In pursuing our remarks upon Xenophon and Plato, the two highest and most genuine authorities to which we can apply for the character of Socrates, a little more may turn up for the justification of Aristophanes.

Dates and periods make no great figure in literary discussions; but they are often of the utmost importance in settling the real truth of things. Our opinions of Socrates are derived entirely from the writings of Xenophon, Plato and Aristophanes; and we believe many readers class all these persons in their minds as immediate contemporaries, and perhaps, from a passage in Plato's Banquet, as living in habits of society together. This was so far from being the case, that the two great biographers of Socrates were actually children in the nursery, at the time the Clouds were brought upon the stage; the future master of the Academy being then but six years old, and Xenophon within a year of the same age. Had these difficulties rested only on the testimony of such a man as Diogenes Laertius, whose sins of forgetfulness (*μνημονικά ἀμαρτήματα*) are almost proverbial, they need not have demanded much investigation; but when we find the mistake originating with a writer in general so accurate as Strabo *), it becomes us to state the grounds of our dissent from them. In the battle of Delium, which took place one year before

*) In lib. ix. p. 278.

the representation of the Clouds, Socrates is represented by both these writers as saving the life of Xenophon, during the retreat which followed that celebrated engagement. No one acquainted with chronology will hesitate to say, that this is a ridiculous fiction. The first important event in the very eventful life of Xenophon was his joining the expedition of Cyrus, a prince certainly not without errors, but whose character, like that of many of the other Persian princes and nobles, contrasts very favourably with the rude republicans, with whom they were brought so much into contact. This expedition is settled by chronologists as taking place just twenty-one years after the battle of Delium; and Xenophon, who has left us so matchless an account of that interesting expedition, calls himself at the time a young *) man (*keuriasos*), and gives us to understand that his close pursuit of philosophy, coupled with his early years, excited the mirth of his fellow-soldiers, till circumstances taught them to appreciate the practical effects which often result from such theoretical pursuits. The English historian of Greece, who to the utmost boldness and originality of opinion, unites the greatest patience and minuteness of research, settles the age of Xenophon at the time of his first connexion with Cyrus at six **) or seven and twenty. What Socrates therefore really was at the time of the representation of the Clouds, and how far the poet was justified in his attack, neither of the two persons, from whom alone any authentic accounts respecting him have come down to us, could possibly tell: their intercourse with their great master must have commenced long after the period in question, and appa-

*) Exp. Cyri, l. n. c. 1. § 13. l. iii. c. 1. § 25.

**) Mitford Hist. v. vi. p. 405. In Mr. Mitford's fifth volume, two or three pages are devoted to the consideration of Xenophon's age, v. v. p. 325.

rently the whole of Xenophon's work and no doubt many of the dialogues of Plato were written at a time *), when for their own personal safety it became them to communicate rather what they wished to be made known respecting their great leader, than what they could make known. These writers, besides, differ considerably in their accounts of their master: in some points they are almost diametrically opposite to each other, in others they evidently write at each other; and perhaps the same remark may have struck the reader, which has often occurred to the present writer, that as the most excellent of Xenophon's compositions is that which he derives entirely from Socrates, so the most noble and the most perfect work **) of Plato is that into which even the

*) The death of Socrates was a signal for Plato and other philosophers to leave Athens. They retired, says Hermodorus, (in Diog. Laert. l. u. § 106.) to Euclid at Megara, „fearing the cruelty of the tyrants,” i. e. the mob of Athens. The accounts of the speedy remorse of the Athenians for the atrocity they had committed, seem to deserve very little credit. Vid. Le Jeune Anach. t. v. 558. Mitford, Hist. of Greece, vi. p. 407.

**) His work on Legislation. As exclusive praise is worth but little, it will be proper to except the encomiums on drunkenness, contained in the first book, the community of goods enforced in the fifth book, the subjection of women to public meals and gymnastic exercises, and some absurdities on the subject of marriage, and the evident tendency to Manichean principles in the tenth. With these exceptions, this work may perhaps be termed the most noble of all that antiquity has left us. If the *nakasoi Aoyos* to which Plato so continually refers in it, were nothing more nor less than accounts received, in his travels, from the Egyptian priests, and derived by them, through the two Hermae, from the Old Testa-

name of Socrates does not enter. Now when an enemy and a friend give something like the same account of a person; and especially when the favouring party has had previously a warning voice to caution him as to the line he might take in his delineation, a strong presumption arises, that the joint opinion of two such persons comes nearer to the truth, than

ment, the wonder excited by its excellence will soon cease. There is something so sublime in the language, and so nearly prophetic in the application of the following passage, that though not immediately to the present subject, the reader, I think, will not object to its insertion. It is an address to the imaginary persons, for whom the writer is legislating — „Citizens, we will say to them, God, according to an old tradition, (that God, in whose hands are the beginning, the end and the middle of all things,) finishes in a right line, conformably to his nature, even when his motions appear to be circuitous, (*σύνειαν περιει ταῦτα ποιεῖ περιπλανηθέντας*). Behind him follows Justice, the punisher of all aberrations from the divine law. He that would be happy, lays hold upon her, and follows, clothed in the garment of humility; but he that is elated by pride, or finds cause of exaltation in his riches, his honours or his personal beauty; he that in the union of youth and madness, has his soul fired by insolence; as if he required neither ruler, nor guide, but was himself competent to guide others; that person is abandoned by God and left to himself. Thus abandoned, this person joins to him others as wicked as himself, and in the wantonness of his exultation, he overturns and confounds every thing. And to the many and the vulgar for a time he appears to be somebody: but vengeance after a time comes upon him: and subjected to a punishment, which none can blame, the end of that man is, that he consigns to utter destruction, himself, his family and his country.“ De Leg. l. iv. p. 600. G.

that of a single individual, however respectable in character, or gifted with talent. Now it may confidently be affirmed that, the single fact of Socrates receiving pay for his instructions excepted, (the great charge of *making the worse appear the better cause*, has been already disposed of,) the mysticism, the garrulity *), the hair-splitting **) niceties of lan-

*) Lucian, whose imagination may be said to have lived in the age of Pericles, and whose shrewd observation nothing ridiculous ever escaped, generally notices this part of the character of Socrates by placing him in company with Palamedes, Nestor, and Ulysses, men proverbial for their loquacity. In *Necyman.* v. iii. p. 24. In *Ver. Hist.* v. v. p. 276.

**) An example taken almost at hazard from a dialogue, where perhaps Kant, and certainly Locke, might have found a great part of their theories ready traced for them, will fully justify this expression. The philosopher is explaining various cases, where a false opinion is impossible; and if Aristophanes had been one of the auditors, it is conceived, that he would have found more than one passage in the dialogue, where it would have puzzled him to draw the line between the philosopher and the sophist. Socrates having just supposed a large sensorium of wax to be in every body's brain, produces a variety of cases of impossible false opinion, by reasoning as follows.

„That which any one knows, and has a remembrance of in the soul, but which he does not feel; it is impossible that he should mistake this for something else which he knows, and of which he has also the impress, but not the sensation. Again, that what he knows, is another thing which he does not know, nor has the impress of: or, that what he does not know, is another thing which he also does not know; or that what he does not know, is another thing which

guage, the contempt for exterior *) appearance,

he does know, as also that what he feels, is another thing which he also feels; or that what he feels, is some other thing which he does not feel; or that what he does not feel, is some other thing, which he does not feel, or what he does not feel is some other of the things which he does feel, on all these it is impossible to entertain a false opinion. Again, of the things, which a man both knows and feels, having the impress of sensation, that a man should think any one of these some other thing which he feels and knows, having the sign of that also by sensation, is, if possible, still more impossible than those former things. It is equally impossible that what a person knows and feels, and keeps a type of in the memory, should be imagined by him to be some other thing which he knows; or again that what he knows and feels, and preserves a remembrance of, is another thing which he feels; or that what he neither knows nor feels, is another thing which he does not know; or that what he does not know nor feel, is another thing which he does not feel." — In all these and many more such cases, the philosopher pronounces it to be utterly impossible that a man should think wrong. If the reader have patience to read this passage through, or to cast his eyes over the Lysis, the Cratylus, the Philebus, or the Parmenides of Plato, (dialogues in which it is sometimes difficult to separate the burlesque from the serious,) he will, I think, come to the conclusion, that the scenes in the Clouds, representing the bolting-tub and the cock and hen pullet, etc. absurd as they may appear to us, were derived from actual conversations of Socrates, twisted perhaps a little from their original purport, and reported by some friend, who in such a gossiping town as Athens, might know what Aristophanes wanted in his hero for the Clouds.

*) As cleanliness, like many other merits, is a re-

the *) melancholy temperament, the strong addiction to **) physical pursuits, the belief in a supernatural agency, to an extent not precisely recognized by the

lative one, the *proprete* of Socrates's little house, with his conch and occasional use of slippers are objected to him by *Diogenes*, in some such terms as we should reproach a man with, who had committed a *debauch* (see Aelian Var. Hist. l. iv. c. 11.)

*) The melancholy temperament of Socrates has been noticed by Aristotle; that Aristophanes considered him as a man eaten up, with what Goethe somewhere calls the „krübscrabs von Imagination,” may be seen from the nickname the poet applies to his house. An explanation of the Socratic PHAONTISTERIUM is given in a note attached to the translation of the Clouds.

**) Had there been no other confirmation of this trait in the Aristophanic Socrates, than the little parenthetical concessions, so cautiously admitted by Xenophon in his Memorabilia, (p. 361, §. 362, 5.) and the remarks on natural causes made by Socrates in his Banquet (p. 86.) I should *feel* that this was quite sufficient for establishing the fact. In Plato's Phaedon, however, (p. 392, G. H. etc.) the fact is admitted at great length, that Socrates in his younger days *had* been vehemently addicted to physical inquiries; and indeed on comparing the whole of the admissions by his two biographers, it seems no unfair inference to assert, that the intellect of Socrates, like that of Anaxagoras, had, at one time, very nearly sunk under the intensity of his researches into these dangerous speculations. It is singular, and shows how cautious we ought to be in our judgments formed from the writings of antiquity, that what Socrates in the Phaedon so unreservedly admits, in the Apologia he, with as little reservation, denies. (p. 559. E. F.)

religion of his country, every single trait of the Aristophanic Socrates may be traced in the Platonic, and in some cases with aggravating circumstances, which, if the poet had been ill disposed towards the philosopher, or had even had any more personal knowledge of him, than what necessarily happened in a town, not of very considerable population, and whose customs and manners brought all persons more into contact, than the habits of modern society do, would certainly not have been suppressed in a picture, supposed to be drawn from wilful perversion and malevolent misrepresentation. What are we to conclude from all this? The fair inference seems to be, that the Clouds was not written for the purpose of exposing Socrates, but that Socrates was selected (and for reasons previously mentioned) for the purpose of giving more effect to the Clouds, as an ingenious satire directed against the sophists and the pernicious system of public education at Athens: so far from its being a wilful misrepresentation, dictated by envy or jealousy, it seems very probable, that the parties were very little known to each other; that the character of Socrates made much that sort of impression on the poet, which it was designed that the preceding portrait of him should make upon the reader; and finally it is affirmed, that it is a much more difficult problem to solve, why Aristophanes should be singularly right in his representation of others, and singularly wrong in his representation of Socrates; than it is to take the plain case, that the poet drew the philosopher, such as he knew him *at the time* to be, (which is not improbable,) or such, as he judged him, from a very imperfect knowledge, to be, which appears to be more than probable. If the reader concur with the present writer, he will go one step farther; so far from blaming the poet for the course he pursued in consequence of his real or mistaken knowledge, he will think him entitled to the gratitude of posterity for the assumption and the execution of the task. We are all fond of the expression that Socrates brought down philosophy from the clouds (and certainly till

his time the clouds had been her principal residence) to live among men. If the poet found him on his journey for that purpose, he was not to know the nature of the philosopher's errand, and the wholesome reproof, that was dealt him on the occasion, (for our virtues and our vices, our merits and our demerits are often the children of circumstances,) had perhaps the power of directing his mind to better pursuits. We conclude, therefore, with saying, that as we possibly owe to the severity of a Review the poet of our own days, who has left all his contemporaries behind him, and made the proudest of his predecessors, in all ages and countries, tremble for their supremacy; so we owe to the ridicule of the Old Comedy the philosopher, whose name (with certain deductions) no man mentions without feeling himself exalted for a time in the scale of creation.

The idle story of Aelian, that Socrates was put to death in consequence of the representation of the Clouds, (two events between which, it is almost needless to observe, an interval of more than twenty years occurred,) has been refuted with too much spirit by Mr. Cumberland, in the *Observer*, to require any further notice; the apparent support *) given to such

*) In *Apologia*, 359. Plato, of course, is not guilty of the same chronological error as Aelian. He merely makes his Socrates observe to the dicasts, that the accusations then advanced against him by Melitus, were the same as those which, *in their younger days*, they had seen brought forward against him by Aristophanes on the stage. Vexation, at the inconvenience occasioned to the Socratic school by the death of their master, — literary jealousy, proverbially inherent in Plato, and evidently not least directed against Aristophanes, — and perhaps revenge for an attack, much more light and good humoured than the offence warranted, (see the *Ecclesiazusae* of Aristophanes, and the note on the fifth book of his *Republic*,) assisted, no doubt, in provoking this attack upon the comic poet.

an opinion by Plato, being easily accounted for. But if this idle notion about the immediate cause of the death of Socrates originated with Aelian, it must also be remembered, that this *) amusing but credulous writer, has in the exercise of his vocation,

,Compiler, compiler, compiler," —

evidently struck upon the true cause of Socrates's death; viz. his political opinions. „Socrates," says Aelian, „disliked the Athenian constitution, as he saw that democracy has in it all the evils of **) tyranny and absolute monarchy." With that natural good sense, which lay at the bottom of all the real or pretended inequalities of Socrates, this extraordinary man seems to have determined within himself, that the vocation to which he had devoted himself, (and a more high and lofty one has seldom been conceived,) should not be disturbed by the officious interposition and misguided zeal of such an imperious and ignorant rabble as the mass of the Athenian people were. In his religious practices, therefore, he at least made every decent sacrifice to the opinions of his country; and his political opinions, a still more delicate point in the suspicious and irritable town of Athens, he seems to have kept as closely as possible to himself. It was with a view to the latter object, as he himself

*) Rabelais, a man of too much imagination not to be delighted with a gossiping book of legends and prodigies, like Aelian's *Varia Historia*, and a man of too much sense not to despise the narrator of them, among other rubs gives him the following in his description of the land of Satin: *Si croyez ceux qui disent le contraire, vous en trouverez mal, voire fust ce Elian tiercelet de menterie;* — „Aelian, that longbow man," as the English translator renders it, „who lies as fast as a dog can trot." Liv. v. p. 105.

**) Var. Hist. lib. iii. c. 17. p. 205.

plainly intimates in his defence *), that he had abstained from the General Assemblies; wishing neither to give offence by declaring his sentiments, nor to compromise his character (a character not less marked by inflexible integrity, than the most determined courage) by withholding them. The same good sense appears to have determined him in restraining from being initiated in the Mysteries, the only part of the Greek **) worship, as a writer observes, who brings the most profound erudition to whatever opinion he chuses to advocate, which seems to have possessed any energy, and the ridicule or violation of which alone seems to have been visited with any severe vengeance. But however cautious Socrates might be of touching upon these points in public, the same caution was ill observed perhaps in private; and the writings of Xenophon and Plato (for in this point there is no discrepancy between them) prove that the ridicule of Socrates against the constitution of his country was not pointed merely at its mode of choosing its magistrates by the fortuitous direction of pebbles ***) or beans. This discourse would exceed all bounds, if it detailed one half of the bitter invectives against democracy, with which the writings of these two most distinguished scholars of Socrates are filled. Besides more direct attacks, Plato evinces his contempt at all times for the constitutions of his own country, by deriving almost all the regulations of his Utopian †) states from the maxims of her bitter enemy, the Lacedaemonians. Even that regard, which a painter and an author, like Plato, might be expected to entertain

*) In Apol. 365. A. B.

**) Inquiry into the Symbolical Language of Ancient Art and Mythology.—p. 47.

***) In Mem. Xen. I. 1. c. 2. § 9.

†) See his Republic, and his De Legibus, *passim*.

for a mode of government, proverbially affording the greatest variety of characters, and consequently multiplying his materials of occupation, even this has little influence in mitigating that contempt for democracy, which the master of the Academy every where expresses; — he adverts indeed to the advantage, (in *Rep. lib. viii.*) but it is to treat it with derision, and to compare it with that predilection, which leads women and children to select the robes that have most variety of colours in them. Xenophon, living more out of the reach of the tyranny of the Athenian mob, observes still less limits in his expressions of indignation: and whatever of clear-sightedness and personal virtue can give effect to the expression of opinions, both will be found contributing to give influence to the declarations of this excellent man; the soldier-philosopher-author, as the English historian of Greece, by a bold combination, enthusiastically calls him. He talks bitterly of the numbers of his fellow-countrymen, who, „not worth a drachma, were ready to sell their country, with all in it, that they might have a drachma;“ he inveighs with the most emphatic indignation against that imperious „crowd of fullers,“) shoemakers, carpenters, braziers, husbandmen and dealers,“ who composed the general assemblies in Athens, and „whose great object in life,“ he says, „was to buy cheap, and to sell dear:“ he intimates that all the world through, democracy and virtue are ever at variance; and he concludes one of those bitterly contemptuous chapters against the Athenian constitution, which, by their decided variation with the general equability of his style, shew how warmly he felt on the subject, with words, which have been quoted in another part of this volume, and which would not have been uttered with impunity within the walls of Athens:— „That the ***) populace should be partial to a demo-

*) In *Mem. l. iii. c. 7. § 6.*

**) *De Rep. Athen. cap. ii. § 20.* It is proper
Aristoph. Vol. XHI. h

cracy, I can easily excuse; for it is pardonable that every person should try to benefit himself; but if any one, not immediately in the rank of the people, prefer living in a democratical rather than in an *) oligarchical government, that man is a villain by anticipation, and acts upon the consciousness, that it is easier for a scoundrel to escape detection in a state where the government is in the hands of many, than it is in a state where the government is in the hands of a few."

What Plato and Xenophon expressed in their writings, Alcibiades and Critias, the two other most conspicuous disciples of Socrates, evinced still more decidedly by their actions. Never had democracy two such clever, active, and insatiable foes; and when we read in the articles of accusation against the son of Sophroniscus, that he corrupted the young men of Athens, we have only to open the writings of Xenophon, and to reflect upon the conduct of Critias and Alcibiades, to know what that charge was meant to convey. So mighty, however, is truth, that even with the awkward fact of great disasters brought upon the commonwealth by two men, the formation of whose characters, or of one at least, was ascribed wholly to Socrates, all the charges against him were easily refuted: a strong murmur indeed of disapprobation at-

add, that some doubts have lately been thrown on the authenticity of this book. That it has suffered very much from the lapse of time, there can be no doubt; but the acutest scholars concur in considering it as a genuine work of Xenophon.

*) By an oligarchy, Xenophon most probably meant his favourite government, the Lacedaemonian; which the Athenian writers seem to have called an oligarchy, a monarchy or a democracy, according as the executive power seemed to them most virtually to reside in the senate (*γέροντες*), the two kings, or the ephori. Arist. in Politicis, l. II. c. 7.

tended the annunciation*), that this object of popular resentment acted under the immediate impulse and guidance of a particular divinity; but even this, new as it might be, and countenancing, as it strongly did, the opinions advanced, that the defendant rejected the popular theology, even this was heard rather with a feeling of envy**) at his enjoying a greater advantage than his judges, than with a doubt of its truth. What then was wanting to the full acquittal of Socrates? Nothing but that which he disdained to give: a shew of submission to the dicasts who tried him, a little supplication to that crowd of fullers, carpenters and braziers, who composed the courts ***) of law, as

*) In Mem. Socr. Defens. p. 387.

**) In Mem. Soc. Def. p. 387.

***) The judicial system of Athens will come more properly under consideration in our author's comedy of the Wasps; but a note or two on the subject will be necessary to give effect to the present argument.

Nearly one-third of the population of Athens were, in part, supported by their attendance upon the courts of law in the quality of dicasts, an office something between the judge and jurymen of modern times. In the constitution of these judicial tribunals, from which there was no appeal, and which were not accountable for their decisions, Aristotle considers the whole power of the Athenian democracy to consist; and from them he derives that disposition to tyranny which, in conformity with Plato, Xenophon, and Aristophanes, he ascribes to his countrymen. In *Polit.* lib. II. c. 12. If Socrates was tried in the court of Heliae, which, in spite of the dogmatical assertion of de Pauw to the contrary, rests upon most respectable authority, six thousand dicasts might have sat in judgment upon him. That there was a very full attendance on the occasion, we have Plato's express testi-

they also formed the ecclesiae or legislative assemblies. The accounts of Plato *) and Xenophon **) are too decisive on this point to admit of any doubt: the charge of impiety, it is clear, would have been abandoned, and the gods left to avenge their own cause, had Thearion the baker, and Simon the currier, and Theophrastus the maker of lyres and the rest of the dicasts stood uncurtailed of their usual allowance of submission ***), tears, supplication and prostrations.

mony. A very large portion of the population of Athens thus becomes involved in the guilt of the murder of Socrates: and if cities suffer for crimes as well as individuals, (an opinion not unknown to the ancients, Isocrates in *Orat. de Pace*, 381.) there is nothing ridiculous surely in ascribing the subsequent and still continuing degradation of Greece, to the divine vengeance which marked that unholy deed.

*) In *Apol.* 366. C. H. 368. B.

**) In *Mem.* I. iv. c. 4. § 4.

***) This trait in the character of the Athenian dicast is painted, with much humour, in the play just referred to; the weakest, according to W. Schlegel, of all the writings of Aristophanes, and which, after the reception of his play of the preceding year, could not be expected to be the strongest. In fact, after the rejection of the *Clouds*, a visible alteration takes place in the Aristophanic comedies: the author, as if hopeless of effecting his better purpose, almost abandons the office of serious instruction, and many of his plays are mere *jeux d'esprit*; giving, certainly, a high idea of the wit and humour of an Athenian mob, but never commanding that regard, and even respect, which the lower orders of society in our own and other countries so often command. As the character of the common Athenians is not treated with any great lenity in the course of this work, it is but fair that they should have all the benefit of the good humour, with

The soul of Socrates — that Socrates, who, with every qualification requisite to carry him to the highest dig-

which they allowed their failings to be reproved in their own days. This cannot be better done than by two or three extracts from the play just mentioned. The best scene in it is where a father and son consider the merits & demerits of the judicial system of Athens: the father being a tough dicast of the old school, the son an improved gentleman of the latter day.

Father. At your word off I go, and starting I'll shew,
convincing the stiffest opinion;
That regalia and throne, sceptre, kingdom and crown
are but dirt to judicial dominion.
First in pleasure and glee, who abound more than we;
who with luxury nearer are wedded?
Then for panic and frights, the world through none excites,
what your dicast does, e'en tho' grayheaded.
Soon as ever I creep from my bed and break sleep,
through the courts runs a warning sensation;
There the mighty — the sly — men of four cubits high,
wait my coming in hot trepidation.
First a hand, soft as wool — entre nous, lately full
from the public exchequer and treasure,
Fast upon me is laid; and my knees captive made,
supplications pour in without measure. —
„Father, — neighbour and friend — help and mercy
extend —
mayhap when in office and station,
Or when serving the mess, you took care to express
in private a small compensation.“
Knave and hang dog! my care, from a swing in the air,
sav'd his heels on a former occasion,
Or the rogue, and be curst! had not known —
Son (writing on his tablets). Item first: —
suit . . . petition . . . and warm supplication.
Father. Loaded large thus with prayer, in the court
I take chair,
from my brow wrath and choleric clean clearing;

nities of state, remained, for the sake of higher employments, nobly poor, disdained the compromise. It

As for promises made out of doors of my aid,—
with the four winds of heaven they're veering.

Then a thousand tones drop, all attun'd to one stop,—
mercy—pardon—release—liberation;

Of the whole race of men, like a dicast who then
receives compliment, court, adoration?

His pawns and his pledges one defendant alleges;
and his poverty's ills all detailing,

The items are thrown with such skill, that my own
in the balance to nothing are failing.

With mythical tales one my fancy regales,
t'other dips into Aesop and fable;

While a third silly throws out his quips and bon-mots,
my passion and wrath to disable.

Turn I still a deaf ear? better suitors are near:—
led by hand and in court quick appearing,

The accus'd to his aid calls his imps,—boy and maid;—
I bend gracious and deign them a hearing.

With bent heads . . . in tones sweet . . . pretty lamb-
kins! they bleat:—

the father, submissively falling,

Does, me suit, as a god, for he knows, at my nod,
his accounts pass without overhauling.

(mimics) „If the tones of a lamb sooth your ear,
sure I am,

that this boy's, my lord, will not be
hateful;

If beauty more warms,—sir, this girl hath
her charms,

and sure she would not be ungrateful.”

Downward straight goes my ire, like the tones of a lyre,
when the pins and the pegs are unscrewing:—

(turning to his Son.) Speak, explain, what dost say,
call you this rule and sway,
when the rich to your scoffs are thus swing?—
In Vespis, 548.

The author's opinion on the regulations, which
made the dicasteria courts of appeal in the last in-

was not of such persons that he chose to supplicate permission to add a few more years to a life already

stance, and exempted the members of them, on all occasions, from the euthynē, it is of more importance to state, than this description of the triumphant chucklings of a dicast over the official terrors of his situation.

Father. Crowded house, warm debate, mark some pris'ner of state: —
doubts ensue,—hesitation,—adjournment:
To prevent further stir, Lords and Commons refer
the case to judicial discernment.
Then some pleader stands forth, and that scoundrel,
whose worth
shew his synonyms, „fawner“—„shield-dropper“—
And their note is the same, „While I live,“ both exclaim,
„the Commons have no interloper.“
But the votes most lie wine there his speech who begins,
„Mr. Speaker, I move with submission,
After one single turn, that the courts all adjourn,
nor labour a second decision.“
Even he whose voice stills thunder, bammers and mills,
Cleon, dares not devour, jeer or scoff us,
But with fly-flap in hand, taking humbly his stand,
beats and brushes the vermin clean off us.—
In *iisdem*, 590.

Among other instances of roguery, practised under cover of this judicial exemption from the account, to which all other official situations were subjected, the following may be selected, as most easy to be appreciated by modern feelings.

Some father is gone, dead, defunct—well anon?
leaves a girl, good;—an heiress, much better;—
~~The old pud~~ would confer a bed-fellow on her,
and his Will leaves him drawn to the letter.
Lords of locks, seals, and keys, straight the parch-
ments we seize,
while a codicil neatly appended

far enough advanced to make it a matter of choice rather than of repugnance, to lay down the burden: he openly avowed the determination, and he boldly paid the penalty. — But the guilt of his death lay not the less on those who caused it; on that populace, with whom democracy, as the *) honest Isocrates observes, was only another name for intemperance, as liberty was for lawlessness: with whom equality of laws (*isoropia*) implied the right of saying what they pleased, and happiness the power of doing what they pleased; on that populace, whose singular constitution gave them some of the advantages **), and all the insolence of wealth, without its responsibility, and which subjected them to the real ills of poverty, without enforcing its peculiar virtues. To that populace, — in whom an English mob might witness much of their own easy credulity, without their unsuspecting honesty; and in whom France might trace her frivolity without her good breeding, and her fair exterior with more than her innate corruption: — to that populace, and not to the legitimate ridicule of a Dionysian festival, must be ascribed the death of Socrates. It was but one crime more thrown into a cup already overflowing with guilt; and they who had but just seen a

Cheats the wary and wise, and the girl's made a prize
to some youngster, who's better befriended.
And the deed boldly done, further mark me, there's none
dare report or inquiry request on't;
While another thus doing, there'd be forthwith ensuing
Board, Commission, Report and the rest on't.—
In *iisdem*, 583.

*) In *Orat. Areop.* v. 1. p. 285.

**) Xen. de Rep. Ath. c. 2.

***) State of Athens, after the battle of Aegospotami, described by Xenophon in his *Hellenics*, lib. II. c 2 § 72. Schneider.

reverse of fortune pass over without its fulness of expected retribution,—when for remembrance of national guilt and deserved punishment no ^{***}) eye in Athens slept,—these persons probably thought, that it would not add much to the horrors of such another night, when to many a former bloody tragedy—the deaths of Paches and Miltiades,—the fate of ^{*)} Hestiae,—the hard lot of Scione,—the cruel fortunes of Torone, Melos, and Aegina, should be added the murder of an old man, whom a Delphic ^{**) oracle} pronounced to be the wisest, and two affectionate and devoted pupils declared to be the best and most virtuous of men.

^{*)} Thucydides, I. 2. 114. II. 27. IV. 57. V. 3. v. 116. The bitter recriminations made by Isocrates, in his speech called the *Panegyrica* (v. I. 149—152.) upon the Spartan decemviri, form no justification of the atrocities committed by his own countrymen, and only add to the horror and disgust which Grecian history is too often calculated to inspire.

^{**) To the deductions made in this discourse on the subject of Socrates's virtue, must also be added some deductions as to the authenticity of this celebrated oracle. Van Dale, in his celebrated treatise *de Oraculis* (Dissert. Secunda, p. 195.) considers it as a sheer imposition. A much stronger argument than either Van Dale or Athenaeus has urged, seems to lie in the character of the original promulgator of it; the shatter-brain Chaerephon, in whom a sort of crazy devotion to Socrates (vid. Plat. in *Apol.* 360. C. In *Charmide* 235. D.) appears to have swallowed up the nearer affections, which ought to have belonged to him. (Xen. *Mem.* I. n. c 3.) Lucian (and the utmost confidence may be placed in the tact of that most shrewd observer) appears, by a little parenthetical expression, (vol. v. p. 138.) to have thought on this subject nearly as the present writer does.}

It is felt that these remarks ought now to close, and that any further observations may, perhaps, have the effect of weakening the preceding arguments. But he, who has been lingering over the delightful pages of Xenophon and Plato, willingly deceives himself by supposing, that a few remarks on the personal history of the two great biographers of Socrates, the friend of Agesilaus and Cyrus, and the master of the Academy, may yet be allowed him, and that in perusing them, the relations between their great master and the comic poet may be still further elucidated. Early in life, Xenophon had been thrown into those situations, which make a man think and act for himself; which teach him practically how much more important it is, that there should be fixed principles of right and wrong in the minds of men in general, than that there should be a knowledge of letters or a feeling of their elegance in the minds of a few. The writer, who has thrown equal interest into the account of a retreating army, and the description of a scene of *) coursing; who has described with the same fidelity a common groom, and a perfect pattern of conjugal fidelity, such a man had seen life under aspects, which taught him to know that there were things of infinitely more importance than the turn of a phrase, the music of a cadence, and the other niceties, which are wanted by a luxurious and opulent metropolis.—He did not write, like his fellow-disciple, for the suppers and the symposiac meetings of Athens—he had no eye, like Plato, to the jokers by profession (*γελαστοι*) whose business it was to despatch books and authors between the courses, and to fill up those intervals, when guests look round to see who is guilty of the last pause in conversation—his Socrates was not to be exhibited, as we believe the real Socrates often exhibited himself, a sort of

*) Xenophon de Venatione, c. 6. de Re Equestri,
cc. 5. in Cyropaedea.

„bon enfant,” a boon companion for the petits-maitres of the Ilyssus; who sought to win, by dropping even the decent gravity of a preceptor, and who endeavoured to reclam by affecting a show of what in his heart he must have loathed and detested. Estranged from his own country, at first by choice, and very soon afterwards by necessity, Xenophon became, almost before the age of manhood, a citizen of the world; and the virtuous feelings, which were necessary in a mind constituted as his was, let loose from the channels of mere patriotism, took into their comprehensive bosom the welfare of the world. Life, which had commenced with him in a manner singularly active and romantically perilous, was very soon exchanged for that quiet solitude, which either finds men good or makes them such. In his delightful retirement at Scillus *), amid those enchanting rural scenes, where a bad man finds himself an anomaly in the beautiful and harmonious works of nature around him, Xenophon had ample leisure to meditate on all that he had seen or heard. The „digito monstrarier,” that great stumbling-block of weak heads, and of those who do not know how trifling the applause of the world is to him who appeals only to his own breast for the motives of his actions, could not here apply to Xenophon: to him the present time was as nothing; he lived only to the past and for the future. In such a situation, the lessons of morality received

*) It is difficult to imagine a more rational or more delightful life, than a few words of Diogenes Laertius describe Xenophon as leading in that „loop-hole of retreat:” τούτου δε τελείται καταφύγειον, καὶ τοῖς φίλοις ἔστιών, καὶ τοῖς λαοπλασίας συγγέναις. lib. II. seg. 52. Books, — study, — composition; — the healthy sports of the field, and the enjoyments of social recreation; — nothing seems wanting to the picture, which our imaginations are accustomed to draw of an accomplished heathen philosopher.

from Socrates would rise up in his mind — how much aided by early intimacy with Cyrus, and by the knowledge thereby acquired of the sentiments of chivalry and honour, inherent in monarchical governments, and how much improved by subsequent connexion with the most virtuous state of Greece, and with Agesilaus, the most distinguished man in that state — his own beautiful writings sufficiently testify. His own high talents, aided by such experience and such connexions, would teach him what to omit, and what to press in a work, not intended merely for the wits and scavants of Athens, but meant to be one of those eternal possessions, those *τελέα τις οίσι*, which great minds generate and perfect in solitude and retirement. It is the Ethics therefore of Socrates, that are chiefly unfolded in the admirable Memorabilia of Xenophon; and after admitting that many of the higher doctrines of antiquity are but *negatives* *) of the

*) How much this is the case in the great Christian precept of „doing as we would be done by,“ and the maxim of antiquity, which approaches nearest to it, has been well shewn in Mitford's History of Greece. (vol. v. p. 137.) A deduction equally important must be made from the annunciation which, in language the most eloquent (Plat. in Gorg. pp. 290—4.) tells us that it is better to suffer injustice than to commit it; that he, who commits injustice, increases his misery by escaping, and not by submitting to punishment — and that the real end and proper object of eloquence, is to denounce and convict such as have been criminal, even though ourselves, or our dearest connexions be involved in the guilt. The same person, who delivers these admirable maxims, declares on the contrary, that we ought to avenge ourselves on our enemies by endeavouring to hinder them from wiping off, by self-accusation, the torments of the conscience. „If our enemy,“ says Socrates in the same dialogue, (p 295. A.) „have committed an injury against any one, we ought to take every precaution,

Christian precepts, he must be dead to the moral sense, who does not feel a burst of exultation within him, at seeing how much even unassisted nature is able to produce. But the intellect, (and, from the

bot by word and action, that he may not suffer for his injustice, nor be brought before the dicast. If he do come before the judge, it is our business to plot and scheme, that he may escape, without suffering for his delinquency. Does his crime consist in the robbery of much gold? it is incumbent on us to try that he be not obliged to refund; on the contrary, we should endeavour that he may retain it, and spend it upon himself and his friends, unjustly and impiously. If he have committed crimes worthy of death, we ought to take care that his life be spared; we should try, if possible, that he may be made to live for ever, immortal in wretchedness; and if this be out of the case, we should see that he be made to live in this state as long as is possible." It is surely unnecessary to contrast with such maxims the doctrine, which teaches us how to treat even those who curse us. One comparison more might be made; but in such a work as this, it becomes us only to make a distant reference to the counterpart. In reading the *Phaedon* of Plato, it must strike every reader, I think, that the parting scene between Socrates and his children in prison is but barely decent; that the *show* part of the drama is brought forward with a little precipitation, and that a little more tenderness on the part of the philosopher would have added still more effect to the magnanimity with which the fatal cup is taken and drunk. We have no right to expect that the death of Socrates should be *perfect*. The simple verses, which shew the best affections of the soul, triumphing amid the severest and most intense sufferings of body, arise, in our minds, without the necessity of bringing them more immediately under the reader's eye.

extraordinary *mimetic* powers of the narrator, it may be surmised,) the manners of the real Socrates were left to be displayed by a man, to whom, when it is said that Xenophon can bear no comparison in point of genius, an inferiority is ascribed to him, which he shares in common with all mankind; the Stageirite alone excepted, whose *Entelecheia* may perhaps be put on a par with the *Eros*, or inspiration of the great master of the academy. We leave him who has not yielded to the arguments here brought forward for the justification of Aristophanes, to have his indignation neutralized by the Dialogues of Plato. Let him peruse these and he will see that Socrates might very easily dismiss the Clouds of Aristophanes, as the best-natured of men dismissed the fly, which had buzzed about him and annoyed him: — „Go, little creature, there is room enough in the world for you and for me.“

A grasp and a capacity of mind the most astonishing — a spirit inquisitive and scrutinizing — a subtlety painfully acute — a comprehensiveness which could embrace with equal ease the smallest and most lofty knowledge — a suppleness which, with almost incredible facility, could descend from the deepest abstraction to the commonest topics of the world — a temper which, in the heat of disputation, could preserve the most perfect self-possession, and throw into disquisitions, which must have been the result of long study, solitude and profound meditation, all the graces of society and the qualifying embellishments of the most perfect good-breeding; — these are qualities which seem to have been inherent in the mind of Plato, and with these he has accordingly endowed the person whom he in general selected for the organ of conveying their joint sentiments to the world. In this union of opposite qualities, Plato may be said to resemble the Homeric chain of gold: if one end rested on earth, the other had its termination in heaven.

A residence in courts (and the court of the Dionysii seems to have been no ordinary one) adds to

his attractions some of those charms so rarely to be found in republican writers: that tone of good society, which sifts without exhausting, and plays upon the surface as if to take breath from having sounded the bottom; — that correctness of observation which, acting rather as the annalist than the spy in society, gives to raillery itself the character of wit, and to scandal a half tone of biography; — that tact, rapid as light and as unerring as instinct, which, charitable as it may be to unassuming and natural manners, seizes instantly upon pretension, and lays it bare with pitiless severity; — that delicate intuition, which in manners, in conversation, and in authorship watches with jealousy that nice point, where self-commendation beginning, the commendation of others is sure to cease: all this may be seen in Plato, and if less perfectly than in some modern writers, it was only because that sex, in whose society it is best learnt, had not yet been able to throw off the shackles of democratical tyranny, or to attain the accomplishments of a liberal education, without forfeiting what ought to be dearer to them than any accomplishments. At once a geometrician and a poet, the understanding and the fancy find in Plato a purveyor equally bountiful: for the one he supplies solid food, and he captivates the other by the most beautiful fables and tales. To his treasures the east and the south equally contributed: he pours forth the one in all the pomp of oriental richness and profusion, with the lavish hand of youthful extravagance; and his intercourse with Egypt enables him to cast over his writings the imposing reserve of that mysterious land, who has surrounded the impotence of her old age with a solemn reverence, by affecting the possession of treasures, of which she mysteriously withdraws the key. To Plato the past, the present, and the future seem alike; he has amassed in himself all the knowledge of the first; he paints the present to the life, and by some wonderful instinct, he has given dark hints, as if the most important events which were to happen after his time, had not been wholly hidden from his sight. Less

scientific in the arrangement of his materials than his great scholar the Stageirite, he has infinitely more variety, more spirit, more beauty; evincing, at every step, that it was in his own choice to become the most profound of philosophers, the most pointed of satirists, the greatest of orators, or the most sublime of poets; or, by a skilful combination of all, to form such a character as the world had never yet seen, nor was ever after to witness. Nor is the language in which his thoughts are conveyed less remarkable than the thoughts themselves. In his more elevated passages, he rises, like his own Prometheus *), to heaven, and brings down from thence the noblest of all theists—Wisdom with Fire: but, in general, calm, pure, and unaffected, his style flows like a stream which gurgles its own music as it runs; and his works rise like the great fabric of Grecian literature, of which they are the best model, in calm and noiseless majesty, like the palace of Aladdin rearing itself from an ethereal base, or like that temple equally gorgeous and more real, in which

„No workman's stell, no pond'rous axes rung;
Like some tall palm the noiseless fabricsprung.“
Heber's Palestine.

That Socrates could have so commanded the spirits of two men so gifted as Xenophon and Plato, that they may be said to have devoted their lives to the delineation of his character and sentiments, is a proof of ascendancy which gives us the most astonishing opinion of his powers. It cannot however be sufficiently regretted that he did not take the task upon himself: the most interesting book, perhaps, that ever could have been written, would have been that which traced gradually and minutely the progress of thought in the mind of Socrates, and through

*) In Prot. p. 198. A.

what changes and circumstances he arrived at that system of opinions which, if they sometimes remind us of what unassisted nature must be, more often recall to us, „how glorious a piece of work man is! how noble in reason! how infinite in faculties! in apprehension how like a god!“ This, however, has not been done; and Socrates must now be taken as we find him: by thus leaving the task to others, he has perhaps gained something in reputation on the score of intellect, but it can neither be concealed nor denied, that on the side of manners and morals, he has lost much both in purity and dignity.

In offering these remarks, the writer is aware, that he shall come across many prejudices and prepossessions; but they are the result of considerable labour and, he may say, of anxious investigation; in making them he has been conscious of no undue bias on his own mind, and he confidently trusts to the truth and to the utility of them for his apology.

„Se la voce sarà molesta
Nel primo gusto, vital nutrimento
Lascerà poi quando sarà digesta.“

De Mitchelli versione anglica vide Commentar.
vol. VII. part. II.

Versio Latina est Brunckiana.

ARISTOPHANIS
P L U T U S.

Aristoph. Vol. XIII.

A

DRAMATIS PERSONAE.

CARIO famulus.

CHREMYLUS heros.

PLUTUS.

CHORUS RUSTICORUM.

BLEPSIDEMUS amicus Chremyli.

PAUPERTAS.

MULIER uxor Chremyli.

VIR IUSTUS.

SYCOPHANTA.

ANUS.

ADOLESCENS.

MERCURIUS.

SACERDOS IOVIS.

CARIO, CHREMYLUS, PLUTUS, CHORUS.

(V. 1—3a.)

CARIO. O Iupiter dilque, quam molesta res est servum esse desipientis domini! Si enim optima quaeque servus dixerit, secus autem facere hero videoatur, servo evenire aliquid mali necesse est. Nam qui natura corporis sui dominus est, eum in illud ius habere non sinit Fortuna, sed illum qui id emerit. Atque haec quidem ita se habent. Sed Loxiam, qui vaticinatur e tripode aureo, accuso hac iusta accusacione, quod, medicus quem sit et vates, ut aiunt, sapiens, atra bili percitum dimisit herum meum; qui pone sequitur hominem coecum, contra faciens atque eum conveniebat facere. Nam nos, qui videmus, coecos ducimus: ille autem sequitur, ac me insuper sequi cogit, nihil prosus mihi respondens. Quapropter non potest fieri ut taceam, nisi dixeris, cur hunc sequamur tandem, here; sed facessam tibi negotium: non enim me verberabis, qui coronam habeo.

CHREMYLUS. Immo hercle, detracta prius corona, si mihi molestus eris, ut magis dolorem sentias.

CARIO. Nugae! non enim quiescam, priusquam dicas mihi, quis tandem sit iste. Animo namque prorsus benevolo hoc sciscitor.

CHREMYLUS. At te non celabo: meorum enim vernsrum fidelissimum te duco et occultissimum. Ego, qui vir sum pius et iustus, iniqua utebar fortuna, et pauper eram.

CARIO. Novi equidem.

CHREMYLUS. Alii autem ditescebant sacrilegi, causidici, et sycophantae, et sclesti.

CARIO. Credo.

CHREMYLUS. Scitatom igitur profectus sum ad deum, meam quidem hominis miseri rem familiarem fere iam existumans exhaustam esse; de filio autem, qui mihi unicus est, interrogaturus, an eum oporteat mutatis moribus fieri improbum, iniustum, omnis honestatis expertem, utpote qui vitae id putarem conducere.

CARIO. Quid ergo Phoebus profatus est e servis?

CHREMYLUS. Audies. Clare namque dens dixit mihi hocce: *qui occurrerem primum egressus, ab eo me iussit non amplius discedere, eique persuadere, ut me sequatur domum.*

CARIO. Cui ergo primo occurristi?

CHREMYLUS. Huic.

CARIO. Itaque non intellegis mentem dei, hominum ineptissime, quae tibi dicit clarissime, filium tuum ut educes vernaculo more?

CHREMYLUS. Quonam argumento istuc indica?

CARIO. Nimirum vel coecus cognoscere sibi hoc videatur, *valde esse conducibile nihil boni conari hoc tempore.*

CHREMYLUS. Non potest fieri ut oraculum illo vergat, sed ad meius aliud quidpiam. Quod si nobis dixerit iste, quinam sit, et qua gratia, et cuins rel indigens venerit nobiscum huc, intelligeremus quanam sit mens oraculi nostri.

CARIO. Agedum tutem te indica, quinam sis, priusquam faciam quae deinceps consecutura sunt. Dicere oportet quem citissime.

PLUTUS. Evidem eiularo te iubeo.

CARIO. Intellegis quem se dicat esse?

CHREMYLUS. Tibi hoc dicit, non mihi. Nam rustice et duriter eum interrogas. At tu, si tibi placent hominis candidi mores, dic mihi.

PLUTUS. Plorare evidem tibi dico.

CARIO. Amplexere virum et omen oblatum a deo.

CHREMYLUS. Haud impune, ita mihi Ceres propitia sit, id feres amplius,

CARIO. Nisi enim declares qui sis, male te malum perdam.

PLUTUS. O boni, discedite a me.

CHREMYLUS. Haudquam.

CARIO. Evidem optumum est quod dico, here: perdam hominem hunc pessimum. Statuam enim eum in loco aliquo praerupto; post ibi relicto homine abi-bo, ut inde delapsus cervices frangat.

CHREMYLUS. Tolle vero sublimem ocius;

PLUTUS. Nequam.

CHREMYLUS. Dicesne igitur?

PLUTUS. Sed si audiatis me, qui sim, sat scio, aliquid mali facietis mihi, nec me dimittetis.

CHREMYLUS. Nos quidem hercle, si modo ve-lis ipse.

PLUTUS. Amittite nunc me primum.

CHREMYLUS. Ecce amittimus.

PLUTUS. Audite fam. Necesse est enim, ut vi-detur, me dicere, quae celare constitueram. Ego enim sum Plutus.

CHREMYLUS. O impurissime hominum omnium! Itane vero tacebas, Plutus quem essem?

CARIO. Tu Plutus, tam aerumnoso statu?

CHREMYLUS. O Phoebe Apollo, et dili et da-mones et Iupiter! Quid ais? illene revera es tu?

PLUTUS. Ille inquam.

CHREMYLUS. Is ipsusne es?

PLUTUS. Ipsissimus.

CHREMYLUS. Unde igitur, die mihi, squalidus incedis?

PLUTUS. E Patroclis domo venio, qui non lavit postquam natus est.

CHREMYLUS. Coecitatem autem hanc dic mihi, undenam te afflicter?

PLUTUS. Iupiter ita me male habuit, homini-bus invidens. Ego enim quum essem adhuc adolescen-tulus, minatus eram, me ad iustos et sapientes et modestos solos iterum: ille autem me fecit coecum, ut ne dignoscerem illorum quemquam: adeo ille pro-bis invidet.

CHREMYLUS. Atqui a probis honore adscicatur
soli⁹ et a iustis.

PLUTUS. Adsentior tibi.

CHREMYLUS. Age, quid ergo? si rursus cer-
neres, ut antidbac, fugitaresne tum malos?

PLUTUS. Ita aio.

CHREMYLUS. Iresne vero ad bonos?

PLUTUS. Maxime quidem: multo enim eos non
vidi tempore.

CHREMYLUS. Et nihil mirum sane: nec enim
ego, qui cerno.

PLUTUS. Dimittite nunc me. Iam enim me et
mea omnia cognoscitis.

CHREMYLUS. Non hercle: sed multo magis te
retinebimus.

PLUTUS. Nonne dicebam fore ut molestias ex-
hibeatis mihi?

CHREMYLUS. At tu sine, queso, ut hoc tibi
persuadeam, et ne deseras me. Non enim invenies
me ipso, etiamsi quaeras, hominem melius moratum.
Non inquam, loveni testor: nec enim est alius, praet-
erquam ego.

PLUTUS. Haec dicunt omnes: quando autem me
adepti sunt revera, et evaserunt divites, plane supra
modum fiunt mali.

CHREMYLUS. Ita quidem obtinet: sunt tamen
non omnes mali.

PLUTUS. Non hercle omnes modo, sed ad unum
omnes simul.

CARIO. Flebis largiter.

CHREMYLUS. At tu ut scias, quanta, si apud
nos maneat, eventura sint bona, advorte animum, ut
intellegas. Arbitror enim; modo deus adnuat, me ista
te liberaturum coecitate, restituto tibi visu.

PLUTUS. Minime isiu⁹ feceris; nolo enim rur-
sus visum recipere.

CHREMYLUS. Quid aie?

CARIO. Homo iste ingenio natus est ad miseriam.

PLUTUS. Iupiter enim, sat scio, quum primum
stulta horum facta animadvertiset, penitus me perdet.

CHREMYLUS. Nunc vero nonne hoc facit, qui te passim offendentem errare sinat?

PLUTUS. Nescio: at ego illum formido maxime.

CHREMYLUS. Itane? o timidissime omnium deorum! Putasne vero fore Iovis tyrannidem et fulmina trioboli, si visum recipias tu vel in modicum tempus?

PLUTUS. Vah! ne dixeris ista, miser.

CHREMYLUS. Quiesce: ego enim ostendam te Iove multo plus posse.

PLUTUS. Mene tu?

CHREMYLUS. Per coelum Iuro. Et primum quidem per quemnam imperat Iupiter diis?

CARIO. Per argentum: plurimum enim est ei.

CHREMYLUS. Age, quis itaque est, qui hoc ei praeberet?

CARIO. Hicce.

CHREMYLUS. Per quem vero sacrificant illi? nonne per hunc?

CARIO. Et quidem hercle praecantur palam, ut ditescant.

CHREMYLUS. Nonne igitur hicce causa est, et facile finem imponat, si velit, his rebus?

PLUTUS. Quid ita?

CHREMYLUS. Quia haud quisquam hominum sacrificaret amplius nec bovem, nec libum, nec aliud quicquam, te nolente.

PLUTUS. Quomodo?

CHREMYLUS. Quomodo? nullo modo fiet, ut emat scilicet, nisi tu praesens ipse des argentum: itaque Iovis potentiam, si tibi molestus fuerit, tolles solus.

PLUTUS. Quid autem? Per me sacrificant ei?

CHREMYLUS. Aio ego. Atque hercle si quid est praclarum et pulchrum, aut venustum hominibus, id per te fit: omnia enim divitiis pareat.

CARIO. Sane equidem propter pauxillum argenti servus sum factus, quod non aequa esse dives.

CHREMYLUS. Et meretriculas aiunt Corinthias; si quando eas pauper quispiam adtentaverit, ne ani-

num quidem advortere; si vero dives, clunem eas extempe illi obvortere.

CARIO. Quin et pueros aiunt idem istuc facilitate, non amatorum, sed pecuniae gratia.

CHREMYLUS. Non probos vero, sed meritorios, quoniam non flagitant pecuniam probi.

CARIO. Quid ergo?

CHREMYLUS. Alius equum generosum, alias canes venaticos.

CARIO. Namque dum pudet eos forte pecuniam petere, verbo involvunt malitiam.

CHREMYLUS. Artes item omnes propter te et commenta quaevis callida inter homines sunt inventa. Alius enim eorum corium secat in sutrina sedens.

CARIO. Alius ferrum cudit, alias fabricatur e ligno.

CHREMYLUS. Alius aurum fundit, quod a te accepit.

CARIO. Alius edepol obvios in viis expilat, alias parietes perfodit.

CHREMYLUS. Alius fullonicam exercet.

CARIO. Alius lavat pelles.

CHREMYLUS. Alius coria macerat: alias vendit cepas.

CARIO. Alius deprehensus in adulterio propter te vulsuram patitur.

PLUTUS. Hei me miserum! haec me dudum laetuerant.

CARIO. Magnus vero rex nonne propter hunc superbit?

CHREMYLUS. Concio nonne propter hunc agitur?

CARIO. Quid? triremes nonne tu implex? dic mihi.

CHREMYLUS. Conductum vero in Corintho exercitum nonne hic alit?

CARIO. Pamphilus nonne propter hunc plorabit?

CHREMYLUS. Nonne Belonopoles una cum Pamphilo?

CARIO. Nonne Agyrrius propter hunc pedit?

CHREMYLUS. Nonne Philepsius tui causa fabulas narrat?

CARIO. Nonne propter te auxilia sunt Aegyptiis?

CHREMYLUS. Nonne propter te Philonidem amat Laís?

CARIO. Timothel autem turris —

CHREMYLUS. Ea quidem te obruat. Nonne omnia negotia propter te geruntur? solus enim omnino tu es omnium causa, et malorum et bonorum: hoc probe scias ita esse.

CARIO. Iisque et in bellis superiores identidem sunt, super quibus iste sessitaverit solus.

PLUTUS. Egone tanta possum solus efficere?

CHREMYLUS. Et istis hercle multo plura. Ideo nec plenus tui quisquam est factus unquam. Nam aliarum rerum est omnium satietas: amoris.

CARIO. Panum.

CHREMYLUS. Musicae.

CARIO. Bellariorum.

CHREMYLUS. Honoris.

CARIO. Placentarum.

CHREMYLUS. Virtutis.

CARIO. Ficuum.

CHREMYLUS. Ambitionis.

CARIO. Politis.

CHREMYLUS. Imperi.

CARIO. Lentis.

CHREMYLUS. Tui autem plenus nemo unquam fuit. Sed si quis talenta lucratus fuerit tredecim, multo magis cupid sedecim lucrarier: quae si confecerit, quadraginta volt, aut sibi vitalem vitam esse negat.

PLUTUS. Recte quidem mihi videmini dicere omnino: sed de uno tantum sollicitus sum.

CHREMYLUS. Qua de re? memora.

PLUTUS. Quo pacto ego potentiae huius, quam vos dicitis habere me, compos fieri.

CHREMYLUS. Enimvero hercle baud temerarium est, quod dicant omnes, rem plenam timoris esse divitias.

PLUTUS. Minime vero: sed me calumniatus est

parietum perfosso quispiam. Quum enim aliquando irreposisset in domum, nihil potuit illinc auferre, oclusis omnibus reperitis: tum providentiam meam minusavit *timiditatem*.

CHREMYLUS. Ne iam tibi curae sit quicquam: nam si eris promptus et paratus animo ad res agendas, iaxo, ut cernas acutus Lynceo.

PLUTUS. Quomodo igitur poteris hoc efficere, mortalis quam sis?

CHREMYLUS. Spem aliquam bonam soveo ex illis, quae mihi dixit Phoebus ipse, Pythicam quatiens laurum.

PLUTUS. Ergone ille etiam horum est conscientia?

CHREMYLUS. Ita inquam.

PLUTUS. Vide te —

CHREMYLUS. Liquido es et tranquillo animo, o bone: ego enim, scias hoc vellim, temeti me necessitate sit mortem oppetere, ipse haec efficiam.

CARIO. Et, si voles, ego etiam.

CHREMYLUS. Multi autem erunt et alii nobis adiutores, quibus, utpote iustis viris, non est unde vitam sustentent.

PLUTUS. Papae! miseros utique praedicas nobis adiutores.

CHREMYLUS. Non; si modo ditescant denuo. Sed tu curriculo corre.

CARIO. Quid faciam? die.

CHREMYLUS. Socios nostros agricolas arcessere (forte autem invenies in agris eos cum aerumnis conflictantes) ut quilibet huc veniens, aequalem nobiscum accipiat huius Pluti partem.

CARIO. Iam eo: sed carnis hoc frustum aliquis e domo capiat, et intro ferat.

CHREMYLUS. Mibi erit curiae: sed perge currere. Tu vero, Plate, deorum omnium praestantissime, intro mecum huc ingredere: domus enim haec est, quam te divitiis oportet hodie implere, qua iure qua iniuria.

PLUTUS. At aegre admodum fero, deos testor, quod mihi identidem in domum alienam ingrediendum sit. Quippe nihil inde boni mihi obtigit unquam. Si

enim ad parcum forte ingressus fuero, continuo me defodit in ima terra: tum si quis accedat probus homo et amicus rogatum, ut sibi commonet pauxillum pecuniae, negat se vidisse me unquam. Sin ad insanum et prodigum hominem intravero, scortis et aleis obiectus, nudus domo excido, cis brevissimum tempus.

CHREMYLUS. Non enim in hominem moderatum incidisti unquam, qualis fero sum ego semper; nam et parsimonia delector, ut nemo alias; et rursum, si quando usus veniat, sumtibus. Sed ingrediamur: nam volo ut te videat uxor mea, et gnatus unicus, quem ego post te amo maxime.

PLUTUS. Credo.

CHREMYLUS. Cur enim tibi quispiam veritatem non dicat?

CARIO. O qui ssepe iam cum hero meo commune allium edistis, amici viri et populares, laborisque amantes, ite, properate, festinate: nam tempus non est cunctandi, sed est in ipso articulo, quo oportet vos opem ferre.

CHORUS. Nonne vides nos iamdudum properantes alacriter, ut par est viros imbecillos et iam senes? at tu forte aequum censes me currere, priusquam istuc dicas mihi, qua gratia herus tuus arcessiverit nos.

CARIO. Nonne iamdudum tibi dico? ipse vero non audis. Herus etenim meus dicit vos iucunde omnes victuros, frigida ista et dura vivendi ratione solutos.

CHORUS. Quaenam vero res est illa, aut unde, quam ille narrat?

CARIO. Advenit hic habens secum senem quemdam, o miseri, squalidum, incurvum, aerumnosum, rugosum, calvum, edentulum, et hercle etiam arbitror verpum eum esse.

CHORUS. O qui aureum nuntium adportas, quid aies? iteradum ista mihi: significas enim eum cum acervo pecuniarum advenire.

CARIO. Immo cum acervo senilium malorum.

CHORUS. Num putas, si nos deluseris, id te impune laturum, me praesertim basculum habente?

CARIO. Prorsusne vero hominem ingenio me pu-

tatis adeo versuto esse, nec unquam arbitramini me sani quicquam dicere?

CHORUS. Quam severus est perditissimus ille! at tibiae tuae clamant, *Iu, iu,* choenices et comedes desiderantes.

CARIO. Quum iam sorte ducta litera ius in loco dicturus sis, quid ire cessas? Charon vero tibi symbolum dat.

CHORUS. Disrumparis! ut molestus es et ingenio versipelli, qui deludis nos, et nondum dicere sustinisti, cuius rei causa nos herus tuus vocaverit huc; qui multis laboribus exerciti, quamvis non esset otium, strenue buc advenimus, per multas alliorum radices transeuntes.

CARIO. Sed non celabo amplius: venit enim, o amici, Plutum adducens herus; qui vos divites faciet.

CHORUS. An revera divitibus esse nobis licet omnibus?

CARIO. Ita hercle: et quidem Midas faciet, si aures asininas sumatis.

CHORUS. Ut laetor, ut delector, ut cupio trupudiare p[ro]gaudio! siquidem tu haec re ipsa vera praedicas.

CARIO. At ego volo, *threttanelo*, Cyclopem imitans, et hoc modo pedibus impellens, vos agere. Sed eia filioli clamitantes, et cum balatu edentes ovinularum caprarumque olentium carmina, sequimini, arrectisque verebris, instar hircorum lascivite.

CHORUS. Nos autem conabimur, *threttanelo*, Cyclopem te, ubi balantes invenerimus sordibus inquitatum, peram habentem et olera agrestia, vino gravem, ducentem ovinulas, temere alicubi somno oppressum, excoccare, sumta ingenti et praeusta sude.

CARIO. At ego Circam illam, quae medicamina miscet, quae sodalibus Philonidis aliquando Corinthi persuasit, ut tsnquam porci subactam merdam comedenter, quam ipsa subegerat illis, imitabor omnibus modis: vos autem p[ro]gaudio gruu[n]ientes, sequimini matrem porcelli.

CHORUS. Nos itaque te Circam, miscentem me-

dicemina, et officiis sublinentam atque contaminantem socios, comprebendantes, prae gaudio Laërtis filium imitantes, a testiculis suspendemus; stercoreque tibi oblinemus, tanquam hirco, nares: tu vero, ut Aristyllus, ore biante lambens, dices: *Sequimini matrem porcelli.*

CARIO. Sed oha! omissis iam cavillationibus, ad aliud cantici genus convertimini: ego autem domum ingressus, clam hero meo, volo sumere nonnulli panis et carnis; atque ubi manducavero, sic postea opus obire.

CHREMYLUS, CHORUS, BLEPSIDEMUS, PAUPERTAS.

(V. 322—626.)

CHREMYLUS. Si salvos vos essa iubeam, o populares, ea iam antiqua est et obsoleta compellatio: itaque amanter vos complector, quod venistis prompte et contente, nec socorditer. Facite autem ut etiam in ceteris rebus mibi adiutores adsitis, simulqua veri huius dei servatores.

CHORUS. Confida: namqua videbor tibi prorsus martium quiddam intuari. Esset animi absurdum, si propter tres quidem obolos identidam in concione alii alios trudimus et impelliimus, ipsum autem Plotum paterner a quoquam mibi eripi.

CHREMYLUS. Atqui video etiam Blepsidemum huncce accedentem. Satis apparat ex incessu eius et festinatione, eum aliquid barum rerum inaudivisse.

BLEPSIDEMUS. Quid hoc rei sit? unde et quomodo Chremylus dives factus sit repente? non credo. Tametsi mehercule sermones multi ferebantur hominum in tonstrinis desidentium, eum repenta factum esse di-

vitem. Est autem cum hoc ipsnm mirandum, tum quod, prospera utens fortuna, amicos arcessit. Non sane facit hoc pro recepio hic more.

CHREMYLUS. Sed nihil celando, ita me dilament, dicam, o Blepsideme. Melius quam heri nobiscum nunc agitur: adeoque participem te fieri bonorum nihil prohibet; es enim unus ex amicis.

BLEPSIDEMUS. Vereno es factus, uti praedican, dives?

CHREMYLUS. Fiam equidem actutum, si deus volet: inest, inest enim periculum quidpiam in hoc negotio.

BLEPSIDEMUS. Quale?

CHREMYLUS. Rogas?

BLEPSIDEMUS. Dic cito, quod dicere vis.

CHREMYLUS. Ut, si rem istam ex sententia geramus, simus perpetuo fortunati: sin aliquid fuerit offensum, ut funditus pereamus.

BLEPSIDEMUS. Mala merce mihi videris onustus; nec mihi istuc placet. Nam subito sic ditari nimis, et rursus in metu esse, hominis est qui nihil boni patravit.

CHREMYLUS. Quemadmodum nihil boni?

BLEPSIDEMUS. Si nimur quidpiam furatus inde venis, aut argentum aut aurum ab Apolline, et nunc forte facti te poenitet.

CHREMYLUS. Pro a verrunce Apollo! haud equidem hercle.

PLEPSIDEMUS. Desine nugari, o bone; novi enim clare.

CHREMYLUS. Noli tu quicquam tale de me suspicari.

BLEPSIDEMUS. Heu! quam nihil omnino sani est apud quemquam! verum omnes ad unum serviunt lucro.

CHREMYLUS. Per Cererem haud sana mente milii esse videris.

BLEPSIDEMUS. Quam multum recessit a pristinis moribus!

CHREMYLUS. Mi homo, te certe atra bilis agitat.

BLEPSIDEMUS. At neque volto est satis compo-
sito et quieto; sed et is indicio est eum aliquid male
perpetrasse.

CHREMYLUS. Tu quidem quid blateres, novi:
nempe, quasi ego quidpiam furatus fuerim, cupis par-
ticeps fieri.

BLEPSIDEMUS. Particeps fieri cupio? culusnam?

CHREMYLUS. At non ita se res hsec habet: sed
aliter longe.

BLEPSIDEMUS. Num vi aliquid, non furto, ab-
stulisti?

CHREMYLUS. Larvae te ac intemperiae agitant.

BLEPSIDEMUS. At vero nec cuiquam dampnum
fecisti?

CHREMYLUS. Non certe ego.

BLEPSIDEMUS. O Hercules! age, quosam igi-
tur quis se vertat? nam verum non vis fateri.

CHREMYLUS. Accusas enim, prius quam rem
cognoveris.

BLEPSIDEMUS. O amice, hoc tibi negotium
exiguo admodum sumtu volo expedire, priusquam au-
diant ista cives, os oratorum nummis obturans.

CHREMYLUS. Et quidem hercle, ut mihi vide-
ris, tribus haec in rem impensis minis, familiariter
mihi duodecim imputares.

BLEPSIDEMUS. Video nonneminem qui ad tri-
bunal sedebit, et supplex olivae ramum protendet,
cum liberis et uxore; qui prosus non differet quicquam
ab Heraclidis Pamphili.

CHREMYLUS. Apago istaec, insane: solos enim
probos, et lepidos, et modestos max divites reddam.

BLEPSIDEMUS. Quid sis? adeone multa fur-
tus est?

CHREMYLUS. Vah! tu istis commemorandis ma-
lis me perdes.

BLEPSIDEMUS. Tu quidem te ipsum, ut mihi
videris.

CHREMYLUS. Non equidem; quoniam Platum,
o stulte, habeo.

PLEPSIDEMUS. Tu Platum? Quemnam?

CHREMYLUS. Ipsum deam.

BLEPSIDEMUS. Et ubinam est?

CHREMYLUS. Intus.

BLEPSIDEMUS. Ubi?

CHREMYLUS. Apud me.

BLEPSIDEMUS. Apud te?

CHREMYLUS. Omnino.

BLEPSIDEMUS. Nonne in malam rem abibis?

Plutus apud te?

CHREMYLUS. Ita inquam, per deos adiurbo.

BLEPSIDEMUS. Verane dicis?

CHREMYLUS. Aio.

BLEPSIDEMUS. Per Vestam obsecaro.

CHREMYLUS. Testor Neptunum.

BLEPSIDEMUS. Marinumne dicis?

CHREMYLUS. Si alius est quispiam Neptunus,
alium etiam illum.

BLEPSIDEMUS. Itane ad nos amicos tuos non
transmittes eum?

CHREMYLUS. Res nondum in eo est.

BLEPSIDEMUS. Quid ais? non in eo, ut nos
participes facias?

CHREMYLUS. Non hercle: oportet enim prius —

BLEPSIDEMUS. Quid?

CHREMYLUS. Corare nos ut videat —

BLEPSIDEMUS. Quisnam videat? effare.

CHREMYLUS. Plutus, ut antehac, quovis tandem plecto.

BLEPSIDEMUS. Estne enim reversa coecus?

CHREMYLUS. Ita: coelum testor.

BLEPSIDEMUS. Non temere ergo factum, quod
ad me nunquam venerit.

CHREMYLUS. At iam porro veniet, si dii voluerint.

BLEPSIDEMUS. Annon medicum oportuit introducere aliquem?

CHREMYLUS. Quis vero medicus est nunc in
urbe? Nam et merces nibili est, et ars.

BLEPSIDEMUS. Videamus tamen.

CHREMYLUS. At nullus est.

BLEPSIDEMUS. Neque mihi videtur.

CHREMYLUS. Non hercle. Verum, quod dum meditabar ego, optimum est, si illum in Aesculapi fano incubare faciamus.

BLEPSIDEMUS. Multo quidem certe, ha me dilament. Ne igitur cunctare; sed da operam, ut perficias aliquid.

CHREMYLUS. Atqui iam vado.

BLEPSIDEMUS. Festina igitur.

CHREMYLUS. Hoc ipsum facio,

PAUPERTAS. O qui facinus audax et implum et nefarium facere iustinetis, homunculi miseril quo? quo? quid fugitis? nonne resiatetis?

BLEPSIDEMUS. Hercules, te invoco.

PAUPERTAS. Ego enim vos perdam malos male: facinus enim audeatis non tolerabile, sed quale nein aliis unquam est ausus neque deus, neque homo: adeoque periistis.

CHREMYEUS. Tu vero, quae nām es? pallida namque mihi videbis esse.

BLEPSIDEMUS. Fortasse Erynnis est ex tragōdia: et quidem furibundum quid et tragicum int̄detur.

CHREMYLUS. At vero faces non habet.

BLEPSIDEMUS. Plorabit igitur.

PAUPERTAS. Quam vero putatis me esse?

CHREMYLUS. Cauponam, aut ovorum Vendicem: non enim tanto clamore nos adorta essem, nulla provocata iniuria.

PAUPERTAS. Itane? annon vero gravissima p̄petrasti, qui me cogitatis ex omnibus locis elicere?

CHREMYLUS. Nonne superest tibi Bargitrum? sed quae nām sis, quidni statim dicas?

PAUPERTAS. Quae efficiam hodie, ut detis p̄ponas, pro eo quod me queritis hinc penitus extirpare.

BLEPSIDEMUS. Numquid est capona ista ex vicinia, quae iniqua cotylarum suarū mensura semper me fraudatur?

PAUPERTAS. Evidem Paupertas ego sum, quae vobiscum habito multis annis.

BLEPSIDEMUS. (aufgangers, undito Paupertatis nomine) O rex Apollo, diique, quo quis fugiat?

CHREMYLUS. Heus tu, quid agis? o timidissimum animal! nonne manebis?

BLEPSIDEMUS. Minime omnium.

CHREMYLUS. Non manebis? sed viri duo feminam fugimus unam?

BLEPSIDEMUS. Paupertas enim est, o miser, qua nusquam ulla nata est belua pestilenter.

CHREMYLUS. Sta, obsecro, sta.

BLEPSIDEMUS. Non ego certe.

CHREMYLUS. Atqui, tibi dico, scelus multo pessimum omnium scelerum admittimus, si deum solum relinquentes aliquorsum fugerimus, huiusce metu, neque depugnaverimus.

BLEPSIDEMUS. Quibus armis, aut qua potentia freti? Quam enim loricam, quem clypeum iniurissima haec pignori non opponit?

CHREMYLUS. Bono animo es: scio enim deum illum solum facile hanc profligathrum.

PAUPERTAS. Etiamne vos mutire audetis, o piecula, quum manifeste in flagitio pessumo deprehensi sitis?

CHREMYLUS. Tu vero, perditissuma, quid conviciis incessis nos, ne tantillum quidem iniuriae passa?

PAUPERTAS. Nullane, quaequo, putatis vos me iniuria adficere, qui Plutum facere consunni oculatum denno?

CHREMYLUS. Quid vero? iniuriare in te sumus, si universis hominibus bona praebemus?

PAUPERTAS. At quid vos boni excogitare possitis?

CHREMYLUS. Quid? Primumdam si te eliciamus e Graecia.

PAUPERTAS. Si me eliciatis? et quonam putatis vos malo maiore mactaturos homines?

CHREMYLUS. Quonam? si nimicum huius incepti obliscamur.

PAUPERTAS. Atqui primum ipsa volo vobis de hac re rationem reddere. Et si ostendero solam me vobis omnium esse bonorum causam, meoque beneficio vos vivere, recte est; sin minus, facite iam quodcunque vobis videbitur.

CHREMYLUS. Hoccine tu aedes, impurissuma, dicere?

PAUPERTAS. Patere modo te doceri: nam per quam facile arbitror me ostensuram, te tota via errare, si iustos te mis ditatorum.

CHREMYLUS. O fustes et nervi, nonne opem feretis?

PAUPERTAS. Ne quiritare, neve exclama, prius quam rem intellegas.

BLEPSIDEMUS. Ecquis vero possit non exclamare *Iu, iu,* talia audiens?

PAUPERTAS. Qui mente est integra.

CHREMYLUS. Quam ergo multam tibi irrogabo, si causa cecideris?

PAUPERTAS. Quaecunque tibi videbitur.

CHREMYLUS. Recte autemas.

PAUPERTAS. Idem enim, si vincamini, vobis petiendum erit.

BLEPSIDEMUS. Putasne sufficere mortes viginti?

CHREMYLUS. Huic quidem: at nobis duas sufficient solae.

PAUPERTAS. Effngere non poteritis, quin hoc patiamini: aut quid possit habere aliquis, quod mihi iure opponat?

CHORUS. Sed iam oportet vos argutum quidpiam proferre, quo vincatis hancce, adlati rationibus ei contradicentes: nihil vero molliter et remisse agatis.

CHREMYLUS. Ego me arbitror cognovisse, istuc omnibus ex aequo esse in promptu, nimirum iustum esse, ut bonis hominibus bene sit; malis autem et impiis, contra. Hoc quum nos cuperemus, vix tandem invenimus, quo id effectum daremus, consilium pulchrum et generosum, et per omnia utile. Si enim Plutus nunc cernat, neque coecus obambulet, ad bonos homines ibit, et eos non deseret; malos autem et impios fugitabit: atque sic deinde efficiet, ut omnes siant boni et divites, rerumque divinarum obser-vantes. Atqui quod hominibus melius sit istoc ipso, quis invenire possit?

BLEPSIDEMUS. Nemo. Ego tibi huius rei testis ero: ne hanc interroges.

CHREMYLUS. Ut enim nunc humana vita comparata est, quis non putabit insaniam esse, vel potius furem? Plurimi enim hominum, licet sint mali, opibus abundant, quas iniuste collegerunt: plurimi autem, quamvis probi admodum, inopia et fame laborant, et tecum maxumam aetatis partem degunt. Aio itaque, si Plutus cernat aliquando, esse aliam, quae his rebus finem imponat, viam, quam si ingrediatur ille, maiora bona hominibus praebeat.

PAUPERTAS. At o qui omnium facillume hominum adducti estis, ut insaniretis, duo vetuli, in delirando et allucinando socii, si hoc fiat quod vos cupitis, nego id vobis profuturum esse. Si enim Plutus de integro cernat, distribuatque aequaliter sese, nec artem ullam, nec scientiam quisquam hominum colet. Ambabus autem istis sublati, quis volet ferrum cudere, aut naves compingere, aut vestes consuere, aut rotas facere, aut coria secare, aut lateres coquere, aut vestimenta polire, aut coria macerare, aut, aratri proscisso terrae solo, Cereris fruges metere, si otiosis esse licebit vobis, ista omnia neglegentibus?

CHREMYLUS. Nugaris. Nam ista omnia nobis, quaecunque modo enumerasti, famuli perficiunt.

PAUPERTAS. Unde igitur habebis famulos?

CHREMYLUS. Ememus scilicet pecunia.

PAUPERTAS. At primo quis erit, qui vendat, quando pecuniam et ille habebit?

CHREMYLUS. Lucri cupidus mercator quispiam et Thessalia veniens, a plurimis plagiariis.

PAUPERTAS. At primo nec plagiarius erit ullus, iuxta illam nempe quam dicas rationem. Quis enim dives volet istuc faciens discrimen adire vitae? Itaque ipse arare coactus et fodere et alia opera facere, multo aerumnosius teres aetatem, quam nunc.

CHREMYLUS. In caput tuum vertat!

PAUPERTAS. Praeterea non poteris aut in sponda dormire; non enim erit: aut in tapetibus; quis enim texere volet, cui surum suppetat? neque unguenitis inungere poteritis sponsam, quando eam duce-

tis domum, nec eam ornare sumtuosis vestibus ostro perfusis et acu pictis. Atqui ditescere quid invat istis omnibus egentes? apud me autem ea omnia in promtu sunt, quibus indigetis. Ego enim tanquam domina adsideo, cogens opificem, ut propter egestatem et penuriam quaerat, unde victum habeat.

CHREMYLUS. Tune vero praebere quicquam boni possis, praeter pustulas e balneo, et puerorum esurientium anicularamque turbas, numerumque pediculorum et culicum et pulicum, nec dico quantum prae multitidine? qui molesto circa caput stridore exprefaciunt, canentes, *Esuries, sed surget*. Praeterea ut habeant pro veste pannos, pro lecto stramentum e iuncis, culicibus plenam, quod dormientes excitat: et stoream ut habeant pro tapete putridam, pro pulvino lapidem prae grandem sub capite: et ut pro pane comedant malvae germina: pro pulite folia exilium raphanorum: utque habeant pro scamno fracti urcei operculum: pro mactra doliali latus, idque etiam rimosum. Numquid multorum honorum te omnibus hominibus ostendo esse causam?

PAUPERTAS. Tu quidem meam vitam non memorssti: illam autem mendicorum exagitasti.

CHREMYLUS. Atqui mendicitatis paupertatem dicimus esse sororem.

PAUPERTAS. Vos quidem, qui etiam Thrasybulo Dionysium similem esse dicitis. Verum mea vita nihil tale experta est; nihil hercle, neque experietur. Mendici enim vita, quam tu dicis, est, vivere nihil habentem: pauperis autem, vivere parce, laboribus addictum; nihil quidem ei superesse, verum etiam nihil deesse.

CHREMYLUS. Pro Ceres! quam beatas memoriae vitam eius narras! si parcendo et laborando tantum non relinquat, unde sepeliri possit.

PAUPARTAS. Veridere incipis et cavillari, post habitis serlis; ignorans me homines meliores reddere, quam Plutus, et ingenio et specie. Nam apud hunc podagrosi, ventriosi, et crassi suras, pinguesque sunt supra modum: apud me autem tenuas et graciles, hostibusque formidabiles.

CHREMYLUS. Forsan enim a fame hanc ipsis
gracilitatem praestas.

PAUPERTAS. De temperantia iam disseram vo-
bis, et demonstrabo mecum esse modestiam, Pluti
autem esse, iniurias inferre.

CHREMYLUS. Sane itaque furari modestum est,
et parietes perfodere.

BLEPSIDEMUS. Ita hercle: si quidem latere haec
facientem oportet, quidni modestum est?

PAUPERTAS. Adspice modo oratores in urbi-
bus, ut se, quamdiu sunt pauperes, populo et reipu-
blicae iustos praestant, et e publicis pecuniis ditati,
mox iniusti fiunt, et insidiantur plebi, popularisque
status fiunt hostes.

CHREMYLUS. At non mentiris horum quicquam,
licet valde sis maledica. Verumtamen nihilominus plo-
rabis, ne propterea superbias, quoniam studes nobis
persuadere meliorem esse paupertatem divitiiis.

PAUPERTAS. Tu vero refutare me nondum po-
tes in ista re, sed nugaris, et frustra strepis.

CHREMYLUS. Qui fit ergo, ut te omnes fugi-
tent?

PAUPERTAS. Quia meliores eos reddo. Con-
templari licet hoc maxime in pueris: etenim illi pa-
tres fugitant, qui bene copiunt ipsis: adeo difficile est
dignoscere id quod iustum est.

CHREMYLUS. Dices itaque Iovem non satis di-
gnoscere quod sit optimum: nam et ille divitias
habet.

BLEPSIDEMUS. Hanc autem ad nos ablegat.

PAUPERTAS. At o qui mentem lippientem habe-
tis Saturniis gramiis, Iupiter inops est utique; idque
iam clare te docebo. Si enim dives esset, quomodo
Instituens ipse Olympiacum certamen, ubi Graecos
universos quinto quoque anno congregat, proclamaret
victores athletas, coronatos oleasiri ramo? atqui auro
potius oportebat, si esset dives.

CHREMYLUS. Hoc ipso ergo ostendit ille, se
magni facere divitias. Dum enim parcit et nihil earum
volt erogari, dumque rebus nihili victores coronat, di-
vitias sibi servat.

PAUPERTAS. Rem ei multo turpiorem, quam est inopia, studies adfangere, si, dives quum sit, adeo est sordidus et lucri cupidus.

CHREMYLUS. Sed te Jupiter perdat oleastro prius redimitam.

PAUPERTAS. Vosne mihi ansos contradicere, quasi non omnia vobis bona eveniant propter paupertatem!

CHREMYLUS. Ex Hecata hoc quaerere licet, an ditescere, an vero esurire sit melius. Dicit enim eos, qui abundant opibus, coenam sibi singulis mensibus adpositum venire, eam vero pauperes homines rapere, priusquam adposita sit. Sed perieris, et ne mutias quicquam amplius. Non enim persuadebis, tametsi persuadens.

PAUPERTAS. O cives Argivi, audite qualia dicat.

CHREMYLUS. Pausonem invoca commensalem tuam.

PAUPERTAS. Quid agam misera?

CHREMYLUS. In maxumam malam crucem abioces a nobis.

PAUPERTAS. Quorsum autem eam?

CHREMYLUS. In nervum ito: ne cessa, sed propera.

PAUPERTAS. Atqui vos me aliquando huc cesseatis.

CHRFMLUS. Tum redibis: nunc vero te aufer. Melius est enim ut ego ditescam: tuo autem capiti male sit.

BLEPSIDEMUS. Evidem hercle volo dives factus convivari cum liberis meis et uxore; et lotus atque nitidus procedens e balneo, opificibus et Paupertati oppedere.

CHREMYLUS. Nobis quidem abiit perdita ista: ego vero et tu Deum quam citissime ducamus in Aesculapi fanum, ut illic incubet.

BLEPSIDEMUS. Ne vero cessemus, ne rursus aliquis accedens impedimento sit, quo minus faciamus, quod ad rem pertinet.

CHREMYLUS. Heus Cario famule, stragula effere oportet, ipsumque deum ducere, ut moris est, ceteraque simul, quae intus parata sunt.

CARIO, CHORUS, MULIER, PLUTUS, CHREMYLUS.

(V. 627 — 801.)

CARIO. O qui saepe Theseis tenuiter epulati estis, senes, pane admodum modico, quam nunc estis fortunati, quam beata est sors vestra, ceterique omnes, qui probis estis moribus!

CHORUS. Quid est, optume tuorum sodalium? videris enim advenire nuntius alicuius boni.

CARIO. Herus meus factus est fortunatissimus, vel potius ipse Plutus: nam ex coeco factus est occultissimus, habetque nitentes pupilas, Aesculapio usus medico propitio.

CHORUS. Nuntias mihi quod gaudeam, nuntias mihi quod exclamem.

CARIO. Licit iam laetari, velitis nolitis.

CHORUS. Alta voce laudabo optimi patris filium, et ingens illud mortalibus iubar, Aesculapium.

MULIER. Quisnam iste clamor est? nuntiabitne aliquid boni? hoc enim cupiens ego dadum intus desideo, hunc opperiens.

CARIO. Cito, cito affer vinum, hera, ut et ipsa bibas: labens enim oppido hoc facis. Nam omnia bona uno quasi fasce comprehensa tibi fero.

MULIER. Ubi ergo sunt?

CARIO. Ex illis quae dicam cognosces illico.

MULIER. Age igitur expedi quidquid dicis tandem.

CARIO. Ausculta igitur: nam ego rem omnem
a calce usque in caput tibi demensam dabo.

MULIER. Ne quaeso in caput mihi.

CARIO. Annon bona ea, quae modo evenerunt?

MULIER. Non res ipsas inquam.

CARIO. Etenim quum exemplo pervenimus ad
Deum, virum ducentes tunc quidem miserrimum, at
nunc felicem ac beatum, si quisquam alias, primum
quidem ipsum ad mare deduximus, deinde abluimus.

MULIER. Edepol nae ille beatus erat; homo se-
nex, frigido lotus mari.

CARIO. Deinde ad delubrum dei concessimus.
Postquam autem in ara placentae et liba consecrata
fuere flamma Vulcani, reclinavimus Plutum, uti par-
erat: nostrum autem unusquisque torum sibi consar-
cinavit.

MULIER. Aderantne alii etiam, opem Dei desi-
derantes?

CARIO. Unus quidem Neoclides, qui coecus qui-
dem est, at furando facile videntes superat; aliique
multi omnis generis morbis impliciti. Postquam autem
lucernis extinctis nos fussit dormire dei minister, edi-
xitque, ut, si quis sonitum sentiret, taceret, omnes
placide decubuimus. Ego autem dormire non poteram,
sed me pultis olla quaedam percellebat, posita non
procul a capite aniculaq; cuiusdam, ad quam misere-
cupiebam adrepere. Deinde suspiciens video sacerdo-
tem liba rapere et caricas de sacra mensa. Postilla
circumibat aras omnes ordine, sicubi aliquod panifi-
cium esset relictum: deinde haec sacro ritu condebat
in sacculm aliquem. Ego autem existumans iam om-
nino fas esse talia facere, ad ollam illam pultis erigor.

MULIER. Scelestissime hominum! non verebaris
deum?

CARIO. Immo equidem hercle, ne prius ad ol-
lam accederet cum suis corollis: nam sacerdos eius
mihi documento fuerat. Anicula vero, quum iam stre-
pitum meum sentiret, manu ollam subtrahere conata
est: ego autem, sibili edito, mordicus eam adripui,
non secus ac si pareas anguis suissem: illa vero ex-
templo manum retraxit, iacuitque quiete, stragulis in-

voluta, p̄ae meta visiens acerbius mustela. At ego tunc bonam partem pultis absorbui: post impletus requievi.

MULIER. Deus vero ad vos non accederat?

CARIO. Nondum. Posthaec etiam ridiculum quidam feci: nam accedente ipso vehementer admodum pepedi: nam venter meus inflatus erat.

MULIER. Mirum n̄ illi nauseam moveris.

CARIO. Minime: verum Iaso quaedam, quae ipsum sequebatur, erubuit: et Panacea sese avertit, naribus compressis: nam thus ego non pedo.

MULIER. Ipse autem deus?

CARIO. Ne id quidem hercle curavit.

MULIER. Utique inurbanum hunc deum esse dicis.

CARIO. Nentiquam hercle: sed merdivorum.

MULIER. Hem scelus!

CARIO. Post ille me ipse etiam exemplo cooperui timens: ille autem ivit circum circa, morbos inspiciens omnes recte admodum atque ordine: deinde puer ei lapideum mortariolum adposuit, et pistillum, et capsulam.

MULIER. Lapideam?

CARIO. Non hercle inquam, non ipsam capsulam.

MULIER. At vero quo modo videbas, o terverefice, qui te coopertum fuisse dicis?

CARIO. Per palliolum: pol enim foramina habebat non panca. Primo itaque Neocldi medicamentum ad illinendum coepit terere, inieictis alliorum Teniorum tribus capitibus: deinde contudit illa in mortario, admiscens gummi et scillam: his deinde aceto perfusis Sphettio, oblevit ei palpebras extrorsum versas, ut cruciaretur magis. At ille vociferans atque clamans fugit exiliens: ipse autem Deus ridens dixit: *Hic iam sedo perlitus, ut mea opera destinas interesse concionis, possisque eam eiurare.*

MULIER. Quam amans reipublicae est ille deus et sapiens!

CARIO. Posthinc Pluto adsedit; et primo quidem caput attractavit: deinde puro sudario sumto, pal-

pebras circumabstersit: Panacea vero obvelavit ei caput purpureo involucro, et faciem totam: deinde deus sibilavit, atque prosiluerunt illico e delubro serpentes duo immanni magnitudine.

MULIER. Dii boni!

CARIO. Isti autem tacite purpureum involucrum subeuntes, palpebras circumlambebant, ut mihi quidem videbatur; et priusquam tu heminas vini decem ebiberes, Plutus, hera mea, surrexit videns. Ego autem plausi prae gaudio, berumque excitavi. At deus statim se abscondit ipsique serpentes in delubrum. Qui autem iuxta ipsum cubabant, quantopere existumas? Plutum amplexi sunt, et tota nocte vigilarunt, usquedum illuxit. Ego autem laudabam deum maximopere, quod cito Plutum fecisset videntem, Neoclidem vero magis fecisset coecum.

MULIER. Quantam habes potentiam, o rex domine! Sed dic mihi, ubi est Plutus?

CARIO. Venit. Verum circa eum erat immensa hominum turba. Qui enim prius iusti fuerant, victumque habuerant modicum, ipsum amplexabantur, salutabantque omnes gudio perfusi: qualcunque autem fuerant divites, opesque multas habuerant, et victimi sibi iniusta ratione acquisiverant, supercilia contrahebant, volatumque prae se ferebant tetricum. Illi autem pone sequebantur, sertis redimiti, ridentes, bona verba dicentes: personabat autem calceus senum, in numerum compositis gressibus euntium. Sed eia omnes pariter uno ordine saltate, tripudiate, choreas ducite: nemo enim vobis domum ingressis nuntiabit, farinam non inesse in sacco.

MULIER. Evidem, ita mihi Hecate propitia sit, volo coronare te, ob laetum nuntium, panum clibaniorum serie, qui talia nuntiaveris.

CARIO. Ne ergo cunctare amplius: iam enim viri adsunt prope ostium.

MULIER. Age vero domum ingressa, afferam bellaria, tanquam in recens emtos oculos effundenda.

CARIO. Ego autem obviam procedere illis volo.

PLUTUS. Et quidem primum saluto Solem, deinde almae Palladis inclytum solum, universamque Cercropis regionem, quae me exceptit. Pudet autem me miseriae meae. Mene cum istiusmodi hominibus inscum convixisse! illos autem, qui digni erant meo consortio, fugitavi, omnium rerum ignarus, ego miser. Quam male utrumque feci! sed omnibus in contrarium conversis, ostendam deinceps cunctis hominibus, quam invitus me ipsum improbis tradiderim.

CHREMYLUS. Fascesse in malam rem. Quam molesti sunt amici, qui statim apparent protinus, quum quis prospera uitetur fortuna! Etenim fodant, et tibias fricant, declarantes unusquisque benevolentiam quamdam. Nam quis me non salutavit? quatenam me in foro non circumdedit senilis turba?

MULIER. Carissime vir, et tu et tu salvete. Ago nunc, moris enim est, bellaria ista sumam et te sis perfundam.

PLUTUS. Nequaquam. Me enim primum, postquam visum recepti, domum ingrediente, nihil efferre decet, sed potius inferre.

MULIER. Itane non accipies bellaria haec?

PLUTUS. Intus quidem apud focum, uui mos est. Praeterea irrisio nem sic quoque vitabimus. Non enim decet poëtam caricas et bellaria spectatoribus proiicere, et istis eos ad risum compellere.

MULIER. Recte prorsus autumas. Nam ecce Deximus iste iam surrexit, tanquam arrepturus caricas.

CARIO, VIR IUSTUS, CHREMYLUS,
SYCOPHANTA, CHORUS.

(V. 802—958.)

CARIO. *Quam suave est, o viri, rem feliciter gerere, praesertim si nihil domo extuleris. Nobis enim bonorum acervus in domum irruit, sine ullo cuiusvis intertrimento. Panarium quidem plenum est alba farina: amphorse autem vino rubro fragrantib: argento et auro omnia nobis efferta sunt, adeo ut mirari subeat: puteus oleo plenus: ampullae unguentis referiae; coenaculum caricis. Acetabula omnia, et patellae, et ollae aereae iam sunt: scutellas vero putidas, piscarias illas, argenteas iam videre est: muscipula autem nobis repente facta est eburnea. At nos famuli ludimus par impar stateribus aureis: nates autem detergimus, non lapillis amplius, sed alliis, præ luxuria, semper. Et nunc herus quidem meus immolat suem et hircum et arietem coronatus: me autem exire compulit fumus; nec enim poteram intus manere: nam palpebras mihi mordebat.*

IUSTUS. Sequere me, puer, ut ad deum eamus.

CHREMYLUS. *Eia quis iste est, qui hoc accedit?*

IUSTUS. Homo prius quidem miser, nunc autem fortunatus.

CHREMYLUS. Apparet e numero bonorum te esse.

IUSTUS. Maxime.

CHREMYLUS. *Quid itaque vis tibi?*

IUSTUS. Ad deum istum venio: nam is mihi magnorum bonorum auctor est. Ego enim quum facultates satis amplias a patre mihi relictas accepissem, subveniebam inopibus amicis, existumans hoc in vita esse utile.

CHREMYLUS. Mirum, ni te cito defecerit pecunia.

IUSTUS. Omnino.

CHREMYLUS. Itaque postea miser eras?

IUSTUS. Omnino. Et ego quidem arbitrabar, quibus antea benefecissem indigentibus, eos me habiturum amicos vere firmos, siquando egerim: illi autem me aversabantur, et me videre se dissimulabant.

CHREMYLUS. Etiam deridebant te, sat scio.

IUSTUS. Omnino. Squalor enim meae supellecitis me perdidit.

CHREMYLUS. Sed iam non amplius.

IUSTUS. Eapropter ad deum merito huc veni, ut eum adorem.

CHREMYLUS. Sed quid detritum pallium facit ad deum, quod fert puer hic, qui te comitatur? dic mihi.

IUSTUS. Et hoc dedicatus ad deum venio.

CHREMYLUS. Num in hoc pallio initiatus es maioribus mysteriis?

IUSTUS. Non: verum in eo alsi annos tredecim.

CHREMYLUS. Calcei vero?

IUSTUS. Et isti una hibernum frigus tolerarunt.

CHREMYLUS. Ergo istos etiam dedicandos adiustasti?

IUSTUS. Ita hercle.

CHREMYLUS. Lepida sane dona deo ferens venis.

SYCOPHANTA. Hei infortunatus ego! quem penitus perii miser! o terque quaterque infortunatus et quinquies, et duodecies, et decies-millies. Iu, iu! ita multiplici obrutus sum infortunio.

CHREMYLUS. Apollo averruncet et dii servatores! quid est quod huic homini evenit mali?

SYCOPHANTA. Annon vero intoleranda mihi nunc evenerunt mala? qui amisi omnia, quae domi habebam, per deum hunc, qui futurus est coecus de integro, si modo iura non deficiant.

IUSTUS. Ego propemodum rem cognoscere me arbitror: accedit enim aliquis oppressus calamitate: videtur autem esse homo pravae notae.

CHREMYLUS. Ita hercle. Recte ergo ei sit, quod parit.

SYCOPHANTA. Ubi, ubi est iste, qui solus nos omnes opulentos extemplo se facturum pollicitus fuerat, si modo visum rursus reciperet? at ille multo potius perdidit nonnullos.

CHREMYLUS. Et quemnam sic male adfecit?

SYCOPHANTA. Me ipsum.

CHREMYLUS. Num unus ex improbis eras et parletum perfessoribus?

SYCOPHANTA. Nihil hercle sani vobis ambobus inest: nec fieri potest, quin meam habeatis pecuniam.

CARIO. Pro magna Ceres! quam se ferocem intulit hic sycophanta! appetet eum fame urgeri.

SYCOPHANTA. Tu quidem mox cito ad forum ibis: ibi enim tormentis cogeris in rota confiteri tua scelera.

CARIO. At tu eiula.

IUSTUS. Ita me lupiter servator amet, ut magni faciens est Graecis omnibus deus ille, quod sycophantae perditurus est malos male.

SYCOPHANTA. Hei miser ego! Num tu etiam huius furti particeps, me derides? nam aliqui unde accepisti vestimentum hocce? heri autem te vidi detrito amictum pallio.

IUSTUS. Nibil te moror: gesto enim emtum drachma ab Eudamo anulum buncce.

CHREMYLUS. Sed nullum reperias contra sycophantae morsum.

SYCOPHANTA. Quid est, nisi hoc iusignis contumelia est? irridetis; at quid hic egatis, nondum dixistis. Etenim nulli bono hic estis.

CHREMYLUS. Non tuo hercle: scias hoc velim.

SYCOPHANTA. De meo enim edepol coenabitis.

CHREMYLUS. Ut hoc verum est, ita tu cum tuo teste disrumparis, nullo cibo repletus.

SYCOPHANTA. Negatis? intus est, o impurissimi, magna vis piscium in frusta concisorum, et carnium assarum. Uhu, uhu, uhu, uhu, uhu, uhu.

CHREMYLUS. Odorarisne aliquid, scelus?

IUSTUS. Frigus fortasse, quia tam detrito amictus est pallio.

SYCOPHANTA. Haec cincine toleranda sunt, o Iupiter dilique ceteril mene ab istis sic ludibrio haberil heu, quam crucior, quod vir bonus et patriae amans haec mala suffero!

CHREMYLUS. Tune patriae amans et vir bonus?

SYCOPHANTA. Ut nemo aliis.

CHREMYLUS. Atqui responde mihi quod te interrogabo.

SYCOPHANTA. Quidnam?

CHREMYLUS. Esne agricola?

SYCOPHANTA. Tu me adeo insanire putas?

CHREMYLUS. Sed mercator?

SYCOPHANTA. Sane eum me esse simulo, si quando usus venit.

CHREMYLUS. Quid ergo? num artem aliquam addidicisti?

SYCOPHANTA. Non hercle.

CHREMYLUS. Quomodo igitur vicitabas, aut unde, quem nihil ageres?

SYCOPHANTA. Publica negotia proculo et privata omnia.

CHREMYLUS. Tune? qua impulsus causa?

SYCOPHANTA. Sic lubet.

CHREMYLUS. Quomodo igitur tu sis vir bonus, o parietum perfosso, si in iis, quae nihil ad te continent, odium tibi conciliias?

SYCOPHANTA. Itane vero ad me non adtinet de mea mihi patria me bene mereri pro meis viribus, o fatue?

CHREMYLUS. Bene mereri de patria estne aliena curare?

SYCOPHANTA. Est sane legibus succurrere, quae posuisse fuerint; et non permittere, si quis peccet.

CHREMYLUS. Annon vero data opera civitas iudices constituit, qui his praesint?

SYCOPHANTA. At quis nomina desert?

CHREMYLUS. Qui volt.

SYCOPHANTA. Atqui is ego sum: proinde in me recidunt civitatis negotia.

CHREMYLUS. Improbum igitur hercle praesidem

habet. At nonne malles tranquillitate perfruens in otio vivere?

SYCOPHANTA. At tu pecudis vitam commemo ras, si nullum erit studium, in quo aetatem teras.

CHREMYLUS. Nec meliora te doceri sineres?

SYCOPHANTA. Non, si mihi dares Plutum ipsum et Batti silphium.

CHREMYLUS. Depone ocius vestem.

CARIO. Illeus tu, tibi dicit.

CHREMYLUS. Deinde calceos exue.

CARIO. Omnia haec tibi dicit.

SYCOPHANTA. Quin age, accedat aliquis vestrum hue ad me, si quis volt.

CARIO. Atqui is sum ego.

SYCOPHANTA. Hei miser! interdiu vestibus spolior.

CARIO. Tu enim vis, aliena negotia curans, cibum habere.

SYCOPHANTA. (*ad testem*) Viden' tu quae facit? horum te testem voco.

CHREMYLUS. Sed in pedes se coniecit, quem adduxti testem.

SYCOPHANTA. Vae mihi! solus ab istis circumclusus sum.

CARIO. Nunc clamitas?

SYCOPHANTA. Vae iterum mibi!

CARIO. Da tu mihi detritum istud pallium, quo amicium sycophantam huncce.

IUSTUS. Minime vero: nam Pluto consecratum est dudum.

CARIO. Ubinam ergo melius dedicabitur, quam si homini nequam et parietum perfosori iniciatur. At Plutum ornari decoris vestimentis par est:

IUSTUS. Calceis autem istis quid faciemus? dic mihi.

CARIO. Et istos actutum ad frontem, tanquam ad oleastrum, clavis adfigam huic.

SYCOPHANTA. Abibo: nam sentio me multo inferiorem esse yobis. Si vero socium mihi adscivero quenquam, tametsi ficalneum, potens iste deus ut mihi poenas det, faxo hodie; quandoquidem solus et

unus tollit manifesto popularem statum, re nec in senatu, nec apud populum deliberata.

IUSTUS. Tu vero, quoniam armatura mea instructus incedis, age in balneum curro: deinde ibi primam stationem obtinens te calefacias: nam et eandem ego olim tenui.

CHREMYLUS. Sed balnearior prostrahet eum foras prehensum testiculis: nam, ubi eum viderit, animadvertiset ipsum esse ex sequioris notae hominibus. At nos ingrediamur, ut adores deum.

ANUS, CHORUS, CHREMYLUS, ADOLESCENS.

(V. 959 — 1096.)

ANUS. Anne, optumi senes, ad domum novi istius dei vere pervenimus, aut tota via aberravimus?

CHORUS. At scito ad ipsum te pervenisse ostium, adolescentula: nam lepide sciscitaris.

ANUS. Age ergo, familiarium quempiam evocabo foras.

CHREMYLUS. Ne faxis: ego enim ipse egressus sum. Sed quamobrem maxime veneris, dicere te par est.

ANUS. Perpetior gravia et nefaria, o amicidam ex quo deus iste coepit videre, haud vitalem reddituit vitam mihi.

CHREMYLUS. Quid vero est? num tu etiam sykopantria inter mulieres eras?

ANUS. Haud ecasitor ego.

CHREMYLUS. Aut literam non sortita es, quae tibi ius daret gratiis bibendi?

ANUS. Irrides: ego vero perii. Ita uor miser.

CHREMYLUS. Annon itaque properabis dicere, quid te tam male urat?

ANUS. Ausculta. Erat mihi adolescentulus, quem

amabam, pauper quidem, sed venusto voltu, et pulcher et probus. Nam si qua re mihi forte opus esset, omnia faciebat mibi decenter et scite; ego vero vicissim in iisdem omnibus operam ei dabam.

CHREMYLUS. Quid autem erat, quod a te peteret maxime?

ANUS. Non multat etenim me impendio reverebatur. Sed viginti drachmas petebat quandoque ad vestem emendam: octo autem ad calceos: et tunicam sororibus emere me inbebatur, matrique pallam, frumentaque petebat modios quatuor.

CHREMYLUS. Haud multa sane, ita me Apollo amet, ista sunt, quae commemorasti: sed appetit illum te reveritum esse.

ANUS. Et haec quidem non ex avaritia petere sa a me dicebat, verum amicitiae gratia, ut meam gestans vestem, mei recordaretur.

CHREMYLUS. Hominem narras supra modum tulamantem.

ANUS. Sed nunc scelestus non eodem amplius erga me est animo: verum prorsus est immutatus. Quoniam enim placentam istam, ceteraque ei bellaria, quae huic lauci imposita sunt, misissem, et subindicassem me ad vesperam venturam —

CHREMYLUS. Quid fecit? dic mihi.

ANUS. Placentulam istam nobis insuper remisit, ea lege, ut ne amplius illuc venirem, addito etiam hoc dictorio: *Olim fuere fortis Milesii.*

CHREMYLUS. Apparet moribus fuisse non improbus: deinde dives factus, non amplius capitulz lentilcula: antehac autem prae inopia omnia devorabat.

ANUS. Atqui antehac quotidie, ita me amet Ceres et Proserpina, ad ostium meum accedebat semper.

CHREMYLUS. Efferendi causa?

ANUS. Non ecator, sed tantum vobis meae appendi cupidos.

CHREMYLUS. Quin immo accipiendo gratia.

ANUS. Tum pol, siquando tristem me esse sentiret, *anniculam* me et *palumbulam* blande vocabat.

CHREMYLUS. Deinde foite nummos petebat ad calceos.

ANUS. Majoribus autem Eleusiniis quia vectam
me carpento forte quis adspexisset, ob id toto die va-
pulavi: tanta semulatio incesserat illum adulescen-
tulum.

CHREMYLUS. Nam lubenter, uti videtur, come-
debat solus.

ANUS. Quin et manus me per pulchras habere
solebat dicere.

CHREMYLUS. Quam scilicet porrigerent viginti
drachmas.

ANUS. Cuiemque meam suave dicebat olere.

CHREMYLUS. Merito hercle, si quando nimiram
Thasium infunderes.

ANUS. Adspectumque me habere mollem et pul-
chrum.

CHREMYLUS. Non inficetus erat homo, sed
sciebat vetulæ subanti viatica comedere.

ANUS. Haec itaque deus iste, o amice, non re-
cete facit, qui profitetur se iniuria lacesitis praesto fu-
turum semper.

CHREMYLUS. Quid igitur faciat, dic; et effe-
ctum dabitur.

ANUS. Ecastor aequum est cogere eum, qui a
me beneficia acceperit, ut mihi vicissim benefaciat:
aut indignus est qui ne minimo quidem fruatur bono.

CHREMYLUS. Nonne igitur singulis tibi noctibus
referebat gratias?

ANUS. At dicebat se vivam me nunquam deser-
turum.

CHREMYLUS. Recte quidem: at nunc non am-
plius vivere te putat.

ANUS. Prae moerore enim contabui, o amicis-
sume.

CHREMYLUS. Non: sed putrefacta es, ut mihi
videris.

ANUS. Itaque profecto per anulum me transire
feceris.

CHREMYLUS. Si quidem is anulus sit cribri cir-
culus.

ANUS. Sed eccum, ipsus hic advenit adulescen-.

tulus, de quo dudum conqueror. Videtur comissa-
tum ire.

CHREMYLUS. Apparet. Coronam etenim gestans
et facem incedit.

ADOLESCENS. Salvere iubeo.

ANUS. Quid sit?

ADOLESCENS. Amica vetus, celeriter sane in-
canuisti, coelum testor.

ANUS. Misera ego, quanta contumelia adficio!

CHREMYLUS. A multo tempore te non videtur
vidisse.

ANUS. Quanto tempore, miser, qui heri apud
me fuerit?

CHREMYLUS. Ergo contra ei evenit, atque alii
plerisque: ebrius enim, ut appetat, acutius cernit.

ANUS. Minime: sed semper incompositis fuit
moribus.

ADOLESCENS. O rex maris Neptune, et dii se-
niles, quantum rugarum in facie habet!

ANUS. Ah, ah! facem mihi ne admove.

CHREMYLUS. Recte sane autumat. Si enim ip-
sam vel unica scintilla attigerit, tanquam vetustum
oleae ramum eam comburet.

ADOLESCENS. Vix aliquantis per mecum lu-
dere?

ANUS. Ubinam, miser?

ADOLESCENS. Iстic, summis nucibus.

ANUS. Quemnam ludum?

ADOLESCENS. Quot habes dentes?

CHREMYLUS. At cognoscam ego etiam: habet
enim tres fortasse, aut quatuor.

ADOLESCENS. Solve: nam unicum tantum mo-
larem habet.

ANUS. Homo miserrime! non mihi videris esse
sancte mentis, qui coram tot viris me conviclis per-
fundis.

ADOLESCENS. Evidem tibi prodesset, si quis
te calida perfunderet.

CHREMYLUS. Non sancte, quia nunc mangonice
sese habet: sin abluatur ista cerussa, videbis manifesto
faciei rugas.

ANUS. Quum sis homo senex, deliras, ut video.

ADOLESCENS. Fortasse attentat te, et papillas contrectet tuss, existumans haec se clam me facere.

ANUS. Non meas quidem, non inquam, scelestae, ite me Venus amet.

CHREMYLUS. Non sane, ita mibi Hecate propria sit: nam utique insaurem. Verum tamen, o adolescentis, non satis adolescentulam ut odio habebas istam.

ADOLESCENS. Ego vero eam efflictum amo.

CHREMYLUS. Atqui te accusat.

ADOLESCENS. Qua de re accusat?

CHREMYLUS. Ait te petulantem esse et dicere, *Olim fortis fuisse Milesios.*

ADOLESCENS. Ego de hac tecum non contendam.

CHREMYLUS. Quid ita?

ADOLESCENS. Reverentia setatis tuae: nam nunquam alteri concessissem ut istuc feceret. Nunc vero laetus abi adsumta adolescentula.

CHREMYLUS. Novi mentem tuam, novi: non amplius forte vis esse cum illa.

ANUS. Quis autem est permissurus?

ADOLESCENS. Non sollicitarem sene enum subagitatam inde a tredecies mille annis.

CHREMYLUS. At tamen quoniam vinum non dignatus es bibere, etiam faex tibi exhaurienda erit.

ADOLESCENS. Sed hec faex est nimis vetus et putris.

CHREMYLUS. Ergo colum istis omnibus medebitur.

ADOLESCENS. Sed abi intro: deo enim volo ingressus dedicare coronas hasce, quas habeo.

ANUS. Ego vero ei etiam aliquid dicere volo.

ADOLESCENS. At ego iam non intrabo.

CHREMYLUS. Bono animo es: nihil formida: non enim tibi vim inferet.

ADOLESCENS. Recte omnino mones: nam satis multo tempore eam sublevi.

ANUS. I praet: ego autem pone te ingrediar.

CHREMYLUS. Quam pertinaciter, o supreme
Iupiter, haec anicola, velut ostreum, adolescenti ad-
haerescit!

CARIO, MERCURIUS, SACERDOS IOVIS,
CHREMYLUS, ANUS, CHORUS.

(V. 1097 — 1109.)

CARIO. *Quis est, qui pultat fore?* quid hoc
est? nemo, ut videtur, pultat: sed nimurum ostiolum
sic temere sonitu edito gemit.

MERCURIUS. Tibi, tibi inquam dico, Cario,
resiste.

CARIO. Eho, dic mihi, tune fore pultabas tam
improbe?

MERCURIUS. Non hercle, sed iam pultaturus
eram: deinde occupasti aperire. Sed curiculo curro
et evoca huc herum, deinde uxorem eius et liberos,
deinde et famulos, deinde canem, deinde te ipsum,
deinde porcum.

CARIO. Dic mihi, quid est?

MERCURIUS. Iupiter, o miserrime, volt in eodem
vos commistos cestino universos in barethrum iniicere.

CARIO. Istiusmodi rerum nuntio lingua exciditur.
Sed cur tandem haec facere cogitat nobis?

MERCURIUS. Quia facinus gravissimum patrastis.
Ex quo enim denuo coepit videre Plutus, nemo nec
thus, nec laurum, nec libum, nec victimam, nec aliud
quicquam nobis diis sacrificat.

CARIO. Non hercle; neque sacrificabit. Male
enim nostri curam gerebatis tunc.

MERCURIUS. De ceteris quidem diis minus an-
xie labore: at ego perii et interii.

CARIO. Recte sapis.

MERCURIUS. Antea enim spud cauponas mane

statim habebam omnis generis lautilias, offam vino subactam, mel, caricas, quaecunque par est Mercurium edere: nunc autem esuriens, sursum porrectus pedibus, requiesco.

CARIO. Nonne vero merito, ut qui damno caupones mactabas subinde, quum tamen istiusmodi bona ab illis haberet?

MERCURIUS. Heu miser ego! heu placentam quarto cuiusvis mensis die pistam!

CARIO. *Absentem desideras et frustra vocas.*

MERCURIUS. Eheu pernam, quam ego comedebam!

CARIO. Uni tu pernae innixus hic sub dio salta.

MERCURIUS. Et intestina calida, quae ego comedebam!

CARIO. Intestinorum tormina te videntur vexare.

MERCURIUS. Eheu calicem aequali portione vini et aquae temperatum!

CARIO. Hoc insuper epoto, quamprimum hinc facesset.

MERCURIUS. Numquid me amicum tuum ope tua iuvares?

CARIO. Si eiusmodi re tibi opus est, in qua tibi prodesse possim.

MERCURIUS. Si mihi panem bene pistum praebens, comedere dares, et magnum frustum carnis victimarum earum, quibus intus sacrificatis.

CARIO. At illa efferti nefas est.

MERCURIUS. Atqui quando aliquod vasculum heri tui surripiebas, semper ego faciebam, ut latere posset.

CARIO. Ea quidem conditione, ut ipse particeps fieres, o parietum perffosor: nam obvenire tibi solebat grandis placenta bene pista.

MERCURIUS. Quam deinde solus comedere solebas.

CARIO. Non enim partem aequam plagarum mecum accipiebas, si quando deprehenderer flagitio aliquo commisso.

MERCURIUS. Ne memineris veterum malorum,

si Phylen occupasti. Sed, per deos obsecro, contubernalem me recipite.

CARIO. Itene, diis relictis, hic manebis?

MERCURIUS. Vestra enim conditio est melior multo.

CARIO. Quid vero? num transfugere tibi lepidum videtur?

MERCURIUS. *Patria enim est omnis regio ubi homini bene est.*

CARIO. Quem, quaeso, usum nobis praestabis, si hic fueris?

MERCURIUS. Januae vertundae me praesidem facitote.

CARIO. Vertundae? atqni nihil opus est versutiis.

MERCURIUS. At negotiationum.

CARIO. At nunc ditescimus. Quid ergo Mercurium cauponarium alere nobis opus est?

MERCURIUS. Itaque doli artificem.

CARIO. Doli? minume. Non enim opns est iam dolo, sed simplicibus moribus.

MERCURIUS. At viae ducem.

CARIO. Sed deus iam videt: adeoque duce non amplius indigebimus.

MERCURIUS. Itaque certaminum praeses ero: et quid adhuc dices? Pluto enim convenientissimum est instituere certamina musica et gymnica.

CARIO. Quam bonum est cognomina multa habere! iste enim hac ratione invenit sibi victum. Non temere omnes iudices omni saepe studio contendunt, ut multis tribunalium literis inscribantur.

MERCURIUS. Itaque hac conditione ingrediar.

CARIO. Et quidem elue ipse ad puteum accedens exta victimarum, ut statim officiosum te mihi probes.

SACERDOS. Quis possit mihi certo indicare, ubi sit Chremylus?

CHREMYLUS. Quid est, vir optume?

SACERDOS. Quid, nisi male? Ex quo enim Plutus iste coepit videre, pereo famae: nam quod comedam, non habeo, tametsi sum sacerdos Iovis servatoris.

CHREMYLUS. Quaenam vero, amabo, crux est
huius rei?

SACERDOS. Nemo dignatur amplius ascruficare.

CHREMYLUS. Quam ob rem?

SACERDOS. Quia omnes sunt divites. At tunc,
quum nihil habebant, mercator salvus revorsus domum
mactabat victimam aliquam: alius item quispiam, quod
iudicio absolutus fuisset: alius vero litabat, et invitabat
sacerdotem: nunc nemo sacrificat prorsus qui-
quam, neque in fanum intrat, nisi cacatum plus quam
decies milleui.

CARIO. Nonne ergo ex his, quae tibi rite ob-
veniunt, sumis?

SACERDOS. Igitur ipse etiam mibi videor, Iove
servatore deserto, hic mansurus.

CHREMYLUS. Bono animo es: nam deo volen-
te, bene erit. Jupiter enim servator hic adest, sponte
adveniens.

SACERDOS. Omnia bona itaque nuntias.

CHREMYLUS. Dedicabimus ergo actutum, man-
ta modo, Plutum in eo loco, ubi antehac erat, aera-
rium dene perpetuo custodiens. Sed efferat aliquis hue
faces incensas, ut tu eas gestans praecedas ante deum.

SACERDOS. Omnino quidem haec fieri oportet.

CHREMYLUS. Plutum aliquis evocet foras.

ANUS. Ego vero quid faciam?

CHREMYLUS. Ollas, quibus deum dedicabimus,
cape, et in capite fer modeste, siquidem venisti varia
veste induita.

ANUS. At illa, quorum causa veneram?

CHREMYLUS. Omnia confient. Veuiet enim ad
te adulescentulus ad vesperam.

ANUS. At tu quidem si pro illo spondeas ventu-
rum eum ad me, ita ecator portabo ollas.

CARIO. Profecto ollis istis contra atque alii
evenit; nam ceteris quidem ollis anus in summo est:
huius autem nunc anul in superficie sunt ollae.

CHORUS. Hand amplius itaque decet nos cun-
ctari, sed recedere retrorsum: nos enim cantantes
oportet istos a tergo sequi.

**ARISTOPHANIS
N U B E S.**

DRAMATIS PERSONAE.

STREPSIADES.

PHIDIPPIDES.

FAMULUS *Strepsiadis.*

DISCIPULI *Socratis.*

SOCRATES.

CHORUS NUBIUM.

IUSTUS ORATOR.

INIUSTUS ORATOR.

PASIAS *foenerator.*

TESTIS *Pasiae.*

AMYNIAS *foenerator.*

CHAEREPIION.

STREPSIADES, PHIDIPPIDES, FAMULUS,
DISCIPULUS, SOCRATES, CHORUS.

(V. 1—616.)

STREPSIADES. Eheu! eheu! O supreme Iupiter, satini infinita res est noctium? nunquamne dies fiet? Atqui dudum ego audivi gallum. Servi tamen stertunt: at antehac id non ausi fuissent. Pereas itaque, Bellum, multis de causis, tum vero quia nec servos castigare mihi licet. Sed neque bonus iste adulescens expurgiscitur tota nocte; verum pedit, quinque ladicibus involutus. Sed, si videtur, stertamus obiecti.

At enim non possum dormire miser, qui mordeor a sumtibus, et praesepi, et alieno aere, propter istum gnatum. Ille vero comam alens equitat, et bigas agit, et equos somnian: at ego pereo, quum video lunam adducere vigesimos dies: nam usurae procedunt. — Accende, puer, lucernam, et effe tabellas, ut sumtis illis recolam, quot sint quibus debeo, et usuras computem. — Age videam, quid debeo? Duodecim minas Pasiae. Quamobrem duodecim minas Pasiae? quoniam eas insumsi? Quando coppatiam emi. Hei miser! utinam excussus mihi prius suisset oculus lapide!

PHIDIPPIDES. Philo, inique agis: persequere tunum ipsius curriculum.

STREPSIADES. Hoc illud est malum, quod me perdidit: nam etiam dormiens rem equestrem animo agitat.

PHIDIPPIDES. Quot cursibus peragitur curule certamen?

STREPSIADES. Me quidem patrem tuum multis
tu exagitas corsibus. — At enim quodnam me post
Pasiam invasit aces alienum? Tres minae pro curriculo
et rotis Amyniae.

PHIDIPPIDES. Abduc equum domum, volutatum
prius in pulvere.

STREPSIADES. At, o miser, evolvisti me ex
meis bonis, siquidem siils iam obnoxius sum e re iu-
dicata, alli autem pro usuris aiunt pignora se ca-
pturos.

PHIDIPPIDES. Quaeso, pater, quid ita anxius
es, et tota nocte huc illuc te versas?

STREPSIADES. Mordet me demarchus quispiam
e stragulis.

PHIDIPPIDES. Sine me, o bone, aliquantulum
dormire.

STREPSIADES. Dormi tu ergo: scito tamen aces
istuc alienum omne in caput tuum recasurum. — Heu!
utiuam pessumis exemplis periisset pronuba illa, quae
me impulit, ut matrem tuam ducerem! Ruri enim
agebam vitam suavissimam, squalidam, incomitam, ne-
glectam, redundantem apibus et ovibus et fratribus.
Post illa uxorem duxi Megaclis, Megaclis filii, ex soro-
re neptem, rusticus urbanam, superbam, luxuriosam,
Coesyrae moribus imbutam. Hauc postquam duxeram,
cum ea cubabam oleum mustum, sicus, lanarum co-
piam: illa vero unguentum, crocum, collabellata os-
cua, sumtus, heluationes, Coliadem et Genetylloidem.
Non equidem dicam otiosam eam fuisse; sed texebat.
Ego autem ei pallium hoc ostendens, eoque utens
praetextu, dicere ei solebam: *Mulier, tolam nimis
densas.*

FAMULUS. Oleum nobis non inest in lucerne.

STREPSIADES. Hei mibi! cur enim bibulam
istam accendisti mihi lucernam? huc accede, ut plores.

FAMULUS. Cur, obsecro, plorem?

STREPSIADES. Quia e crassis ellychniis unum
indidisti. — Post illa, quum nobis iam natus esset
filius iste, mihi scilicet et bonae illi mulieri, inter
nos primum de nomine obortum est iurgium ad hunc
modum. Illa quidem equum addebat nomini, *Xan-*

thippum, aut Charippum, aut Callippidem eum noncupans: ego vero avi imponebam ei nomen Phidoni-dem. Hactenus quidem processit concertatio: postea tandem convenit inter nos, et dedimus ei nomen Phi-dippidi. Hunc autem illa gnatum gremio complexa blande addoquebatur: Quando tu grandis factus cur-rum agitabis versus urbem, ut Megacles, croceo amictus pallio! Ego autem dicebam: Immo quando tu capras duces o Phelleo, ut pater tuus, renone indutus! Sed meis dictis nequaquam paruit: verum fortunis meis equinum offudit morbum. Et nunc tota nocte mecum meditatus, viae unam rationem inveni admirabiliter excellentem; quam si isti persunsero, sal-vus ero. Verum excitare prius ipsum volo. Quomodo ergo eum quam mollissime expergesfaciam? quomodo? Phidippides, Phidippidis!

PHIDIPPIDES. Quid est, mi pater?

STREPSIADES. Osculare me et manum cedo dexteram.

PHIDIPPIDES. En. Quid est?

STREPSIADES. Dic mihi, amas me?

PHIDIPPIDES. Ita, Neptunum hunc testor eque-strem.

STREPSIADES. Neutquam mibi, queso, eque-strem istum memora: hic enim deus est mihi causa malorum. Verum, si me corde revera amas, o gnate, gere morem mihi.

PHIDIPPIDES. Quid tibi ergo morem vis geram?

STREPSIADES. Immota quam occissime mores tuos, et abi, ut discas, quae ego iubebo.

PHIDIPPIDES. Dic iam quid iubeas.

STREPSIADES. Obtemperabisne aliquantum mihi?

PHIDIPPIDES. Obtemperabo, ita me Bacchus amet.

STREPSIADES. Huc ergo converte oculos. Viden' ostium hoc et domunculam?

PHIDIPPIDES. Video: at, queso, quid est hoc, pater?

STREPSIADES. Animarum sapientum haec est scola. Hic habitant viri, qui sermonibus elios ad credendum inducunt, coelum esse furnum, qui circa

nos siet, nos autem esse carbones. Ipsi docent, si quis pecuniam ipsis det, quo pacto quis dicendo viuat et iustum et iniustum causam.

PHIDIPPIDES. Quinam vero sunt?

STREPSIADES. Non collide novi nomen: sunt viri boni, meditationibus dediti.

PHIDIPPIDES. Au! miseri illi quidem; novi. Iactatores illos luridos et discaleatos dicens, quorum unus est perditus ille Sociates, itemque Chærephon.

STREPSIADES. Ah, ah! tace; ne stulte loquere. Verum si qua te tangit cura paterni victus, si mihi unus horum, et rem equestrem missam face.

PHIDIPPIDES. Non facerem, ita me Bacchus amet, etiamsi dares mihi Phasianos illos, quos alit Leogoras.

STREPSIADES. Eia obsecro, hominum mihi carissime, abi et te docevi sine.

PHIDIPPIDES. Et quid tibi discam?

STREPSIADES. Aliunt apud eos esse geminos hos sermones: meliorem nempe, quisquis ille sit, et peiorum: istorum sermonum alternum, peiorum inquam, aliunt vincere, etiamsi iniustissima diocati. Si itaque disceres mihi iniustum illum sermonem, quaecunque nunc propter te debedo, istorum nihil quicquam, ne obolum quidem, cuiquam solverem.

PHIDIPPIDES. Haud sane tibi obtemperabo: non enim sustinerem adspicere equites, si mihi color vultus corruptus esset.

STREPSIADES. Non itaque amplius, ita mihi Ceres propitia sit, de meis comedes, neque ipsus, neque iugalis equus, neque sambora: sed exigam te domo in malam rem.

PHIDIPPIDES. Sed me sine equis esse non patientur avunculus meus Megacles. At domum ingrediar; te vero neglegam.

STREPSIADES. Sed non ego tamen, postquam cecidi, iscebo. Verum, invocatis diis, in scholam ibo, et memet ipse docendum dabo. Quomodo ergo, quum senex sim, et oblivious, et tardus, sermonum exquisitorum subtilitates addiscam? Eundum est. Quid

multum cunctor, et non potius ostium pulto? Puer,
heus puer!

DISCIPULUS. Fecesse hinc in malam rem. Quis
est qui pultavit fores?

STREPSIADES. I'hidonis filius Strepsiades Cycli-
nensis.

DISCIPULUS. Rusticus utique es, qui inconside-
rate ianuam tam improbe calcitasti, et cogitationem,
quam animo conceperam, mihi excussisti.

STREPSIADES. Ignosce mihi; procul enim hinc
habito ruri. Sed dic mihi, quodnam erat illud, quod
tibi ex animo excussisti?

DISCIPULUS. Sed fas non est haec cuiquam di-
cere, nisi discipulis.

STREPSIADES. Mihi ergo audacter dicio: ipsius
enim venio in scholam discipulus.

DISCIPULUS. Dicam: sed credere debes myste-
ria haec esse. Modo interrogabat Chaerephonem So-
crates, pulex quot suos ipsius saltaret pedes: quam
enim momordisset Chaerephontis supercilium, in ca-
put Socratis inde saltavit.

STREPSIADES. Quomodo, quaeso, istud meti-
tus est?

DISCIPULUS. Scite admodum. Cera liquefacta,
deinde pulice prehenso, immersit pedes eius in ceram:
post, refrigerato pulici adhaeserunt calcei Persici, quos
ille detraxit, iisque spatium dimetitus est.

STREPSIADES. O supreme Iupiter, quanta sub-
tilitas mentis!

DISCIPULUS. Quid vero, si aliud Socratis au-
dias inventum?

STREPSIADES. Quale? obsecro, enarrā mihi.

DISCIPULUS. Interrogabat ipsum Chaerephon
Sphettius, utrum putaret culices ore canere, an vero
podice.

STREPSIADES. Quid, quaeso, nam dicebat ille
de culice?

DISCIPULUS. Intestinum culicis dicebat esse an-
gustum: per illud autem tenue flatum vi pergere ver-
sus podicem: deinde angusto intestino adiacentem ca-
vum podicem fatus violentia sonare.

STREPSIADES. Tuba itaque est podex culicum.
O ter beatus ob perspectam intestini naturam! Facile
hercle reus absolvetur, qui tam bene norit intestinum
culicis.

DISCIPULUS. Neper vero sublimis cogitatio ab-
repta ei fuit a stellione.

STREPSIADES. Quomodo? dic mihi.

DISCIPULUS. Dum noctu investigabat ille Juno
vias et conversiones, sursusque spectabat ore hiente,
de tecto concacavit eum stellio.

STREPSIADES. O lepidum stellionem, qui So-
cratem concacavit!

DISCIPULUS. Heri autem vesperi coena nobis
non erat.

STREPSIADES. Hem! quid itaque inveniendo
cibo excogitavit?

DISCIPULUS. Iusperso in mensam tenui pulvere,
veruculum incurvavit, deinde circino sumto, vestem
e palaestra surripuit.

STREPSIADES. Quid ergo Thalem illum mira-
mur? Aperi, aperi propere scholam, et mihi quam-
primum ostende Socratem: gestio enim discipulus fieri:
sed aperi ostium. O Hercules! unde ego has bestias
esse dicam gentium?

DISCIPULUS. Quid mirare? cui videntur esse
similes?

STREPSIADES. Lacedaemoniis illis, qui e Pylo
captivi adducti sunt. Sed quid terram intuentur isti?

DISCIPULUS. Quererunt subterraneas.

STREPSIADES. Bulbos ergo querunt. Ne iam
iatue amplius curate: ego enim scio ubi sint magni et
pulchri. Quid vero isti faciunt, qui tam cernuos se
inflectunt?

DISCIPULUS. Perscrutantur ima Erebi et Tar-
tari.

STREPSIADES. Quid ergo podex in coelum
spectat?

DISCIPULUS. Seorsum ille astronomiam discit.
Sed ingredimini, ne ipsus in nos forte incidat.

STREPSIADES. Nondum etiam, nondum: sed

maneant, ut cum ipsis communicem pauxillum quid rerum meorum.

DISCIPULUS. Sed non possunt sub dio foris commorari nimis longo tempore.

STREPSIADES. Per deos obsecro, quid haec sunt? dic mibi.

DISCIPULUS. Haec quidem astronomia est.

STREPSIADES. Hoc vero, quid?

DISCIPULUS. Geometria.

STREPSIADES. Hoc ergo quam ad rem usui est?

DISCIPULUS. Ad dimetiendam terram,

STREPSIADES. Illamne, quae sorte distributa fuerit?

DISCIPULUS. Non; verum universam.

STREPSIADES. Facete dicas: est enim hoc inventum populare et utile.

DISCIPULUS. Haec autem est terrae descriptio universae. Viden? haec quidem sunt Athenae.

STREPSIADES. Quid dicas? minime credo. Quippe iudices sedere non video.

DISCIPULUS. Atqui hoc est revera solum Atticum.

STREPSIADES. Et ubi sunt Cicynnenses, populares mei?

DISCIPULUS. Hic insunt. Euboea autem, ut vides, haecce, in longitudinem oppido protensa.

STREPSIADES. Scio: nam a vobis protensa est et a Pericle. Sed Lacedaemon ubi est?

DISCIPULUS. Ubi sit? haec est.

STREPSIADES. Quam prope a nobis! sed opus stndete maximo, ut eam a nobis abducatis quam longissime.

DISCIPULUS. Sed mehercle fieri non potest.

STREPSIADES. Vaporibus igitur. Age, quis vero est vir iste in carnerio?

DISCIPULUS. Ipsus.

STREPSIADES. Quis ipsus?

DISCIPULUS. Socrates.

STREPSIADES. O Socrates! I tu, voea mihi cum magna voce.

DISCIPULUS. Tute ipse sane voca: nam mihi otium non est.

STREPSIADES. O Socrates, o Socratisce.

SOCRATES. Quid me vocas, mortalis?

STREPSIADES. Primum quidem, quid facias, obsecro, dic mihi.

SOCRATES. Per aërem incedo et Solem' contemplor.

STREPSIADES. Itane a crate deos despicias, non vero a terra? siquidem —

SOCRATES. Neutquam enim possem recte indagare res coelestes, nisi suspenso animo, et permista meditatione cum aere sibi consimili. Si vero humi stans snperna ab inferiore loco spectarem, nunquam possem illa indagare. Enimvero terra vi quadam trahit ad se hnmorem meditationis. Idem autem contingit nasturtio.

STREPSIADES. Quid sis? Meditatio trahit humorem in nasturtium? Age vero, mi Socratisce, huc ad me descende, ut me illa doceas, quorum gratia veni.

SOCRATES. Quam autem ob rem venisti?

STREPSIADES. Cupiens addiscere artem dicendi; nam ab usuris, creditoribusque difficultanis agor, feror, bona mea pignori capta diripiuntur.

SOCRATES. Quomodo vero non animadvertisisti aere te alieno obrui?

STREPSIADES. Perdidit me morbus equestris terribilis voracitatis. Sed doce me alterum tuorum sermonum, illum, inquam, qui nihil reddit. Mercedem vero, quamcunque petieris, praesentaria pecunia me tibi soluturum per deos iurabo.

SOCRATES. Per quosnam deos iurabis tu? primum enim dii nobis non sunt in usu.

STREPSIADES. Per quid ergo iuratis? an per ferreos nummos, ut in Byzantio?

SOCRATES. Vin' res divinas cognoscere clare et recte, quaenam sint?

STREPSIADES. Volo hercle, si modo ullae sunt.

SOCRATES. Et venire in colloquium cum Nubibus, nostris deabus?

STREPSIADES. Maxime.

SOCRATES. Sede itaque in sacro grabbato.

STREPSIADES. En, sedeo.

SOCRATES. Porro coronam hanc cape.

STREPSIADES. Quorsum coronam? Eheu, So-
crates, cave sis, ne me sicut Athamanem sacru-
ficietis.

SOCRATES. Non fiet; verum qui initiantur, omi-
nia ista nos iis facimus.

STREPSIADES. Quid, queso, inde lucri ca-
piam?

SOCRATES. In dicendo fies tritus, crepitaculum,
pollen: sed quiesce.

STREPSIADES. Pol me non fallas: nam si ad
hunc modum conspergar, pollen fiam.

SOCRATES. Lingua favere oportet senem, pre-
cibusque aures adhibere. O rex, immense Aér, qui
terram sublimem tenes, lucideque Aether, venerabiles-
que divae, Nubes, quae tonitrua et fulmina volvitis,
surgite et apparete, o dominae, philosopho sublimes.

STREPSIADES. Nondum etiam, nondum, prius-
quam duplicata lacinia caput obtexero, ne compluar.
Mene vero infelicem domo egressum fuisse sine galero!

SOCRATES. Adeste igitur, o venerandae Nubes,
ut vosmet huic ostendatis, sive in Olympi vertice sacro
nivali sedetis; sive Oceani patris in hortis sacram cho-
ream instituitis cum Nymphis; sive forte in Nili fluen-
tis aquam sureis gutturnis hauritis; sive Maeoticam
obtinetis paludem, sive Mimantis nivosam rupem, ex-
audite, et accipite hoc sacrificium, sacris his gavise,

CHORUS. Perennes Nubes, tollamur manifestae,
roscida natura agiles, patre ab Oceano graviter fre-
mente ad celorum montium vertices arboribus coman-
tes, unde conspicuas longe lateque speculas despecta-
mus, sacramque terram fructuum parentem, et divi-
norum fluviorum sonitus, et pontum sonsantem gravi
murmure: nam infatigabilis oculus Aetheris coruscat
lucido iubare. Sed decussa caligine imbrisera, immor-
talem revelantes speciem, terram spectemus longe pro-
spiciente oculo.

SOCRATES. O maxime venerabiles Nubes, ma-

nifesto audistis me vocantem. Sensistine vocem, simulque mugitum tonitus divini?

STREPSIADES. Vos equidem vanor, o sanctae Nubes, vestrisque volo tonitribus oppedere; adeo iis auditis contremisco et timore percussas sum: et, sive fas est, sive non est fas, iam volo cacare.

SOCRATES. Ne illudas, neu facias, quod perditisti comic; sed ore favet: magnum enim deorum examen incipit moveri cum cantu.

CHORUS. Virgines imbriferas eamus, ut pingue solum Palladis, fortium virorum feracem terram Cetropis videamus amabilem, ubi cultus arcanorum sanctorum, ubi mystica domus inter sacras initiationes ostenditur, dilisque coelestibus munera, templaque summis educta tectis, et simulacra, et supplicationes beatorum sanctissimae, coronisque ornata deorum sacrificia, epulaeque omni tempore anni; vere autem adventante Bromia festivitas, et suaviter resonantum chororum incitamenta, et tibiarum gravis cantus.

STREPSIADES. Per Iovem te obsecro, dic mihi, o Socrates, quaenam sunt ille, quae vocem istam emiserunt maiestate plens. Num heroinae aliquae sunt?

SOCRATES. Minime: verum coelestes Nubes, magna numina hominibus otiosis, quae sententias, et dicendi peritiam, et mentem nobis suggerunt, et præstigias, et loquacitatem, et fallaciam et perceptionem.

STREPSIADES. Idcirco igitur audita eorum voce, volitat anima mea, iamque de rebus subtilibus disputare gestit, et de fumo garrire, et sententiola sententiolam pungendo alteri orationi contradicere; adeo ut ceperim, si quo pacto liceat, eas aperte videre.

SOCRATES. Specta igitur hoc ad Parnethem: iam enim eas cerno sensim et placide descendentes.

STREPSIADES. Age, ubi? ostende.

SOCRATES. En, procedunt magno numero, per loca cava et densa seipssas obliquas inferentes.

STREPSIADES. Quid hoc rei, quod eas non video?

SOCRATES. Iuxta aditum.

STREPSIADES. Iam demam vix eas dispicio.

SOCRATES. Nunc tamen vides ipsas, nisi grammis in oculis habes instar cucurbitae.

STREPSIADES. Hercle equidem. O venerandas! locum iam omnem tenent.

SOCRATES. Has tamen tu deas esse nesciebas, nec eas pro numinibus habebas.

STREPSIADES. Non hercle: verum nebulam et torem et fumum eas esse existimabam.

SOCRATES. Non enim edepol scis, ut multos istae alant sophistas, vates Thurinos, medicos, prodigos, poetas dithyrambicis choris qui Hectunt modos, hominesque qui de rebus aetheriis disserentes audientibus fucum faciunt; hos, inquam, omnes alant otiosos et nihil agentes, quoniam ipsas laudibus celebrant.

STREPSIADES. Propterea igitur versibus quis crepare solet *humidarum Nubium lucem avertentium celerem impetum, cirroque eanticipitis Typhonis, furentesque procellas, item aeras, udas, aduncis ungibus alites, in aere natantes, imbrisque aquarum rorantum Nubium:* deinde pro his versibus deglutiunt *mugilium magnorum et bonorum frusta, carnes avium turdorum.*

SOCRATES. Propter has tamen immixto.

STREPSIADES. Dic mihi, queso, undenam eis accedit, si revera Nubes sunt, ut similes sint factae mulieribus? non enim illae tales sunt.

SOCRATES. Ago, quales ergo sunt?

STREPSIADES. Non satis callide scio: saltem similes videntur lanis expansi; non hercle mulieribus, ne tantillum quidem. Istae vero naves habent.

SOCRATES. Responde nunc mihi quod te interrogabo.

STREPSIADES. Dic ergo cito quidquid vis.

SOCRATES. Vidistin' aliquando, sursum spectans, nubem Centauro similem, aut pardo, aut lupo, aut tauro?

STREPSIADES. Ego hercle vero: sed quid tum?

SOCRATES. Nempe fiunt quidquid lubitum est. Namque si comantem quempiam conspiciant paediconem ex hirsutis illis, qualis est Xenophantis filius, insaniam eius irridentes, Centauris se assimilant.

STREPSIADES. Quid ergo? si dopesulatorum aerari Simonem videant, quid faciunt?

SOCRATES. Mores eius ut arguant, lupi repentie fiunt.

STREPSIADES. Hoc igitur ipsum est, quamobrem Cleonymum heri conspicatae, qui clypeum abiecerit, quia timidissimum eum videbant, cervi factae sunt.

SOCRATES. Et nunc, quod Clisthenem adspicerunt, vident? eo mulieres factae sunt.

STREPSIADES. Salvete itaque, o dominae, atque iam, si cui alii unquam, et mihi, rupto silentio, mittite altisonam vocem, o praepotentes reginae.

CHORUS. Salye, o senex annoe, sapientum investigator sermoutum; tuque subtilissimarum nugarum sacerdos, dic nobis cuius rei indiges. Haud enim facile obtemperemus sophistarum alii coelestia scrutantium, excepto Prodico: huic quidem doctrinæ et ingenii ergo; tibi vero, quia superbis incedis, hac illac oculos versans, et discalceatus munka mala sustines, nobisque fretus vultum ad gravitatem componis.

STREPSIADES. O Terra! quae vox! quam sacra, quam venerabilis, quam prodigiosa!

SOCRATES. Eniavero istee solae sunt deae: cetera omnia sunt nugas.

STREPSIADES. Sed agendum, per Terram te obtestor, Jupiter Olympius nonne nobis deus est?

SOCRATES. Quis Jupiter? quaeso, no nigeris: ne quidem est Jupiter.

STREPSIADES. Quid sis tu? quis pluit ergo? Istuc enim primum omnium mihi demonstra.

SOCRATES. Haec nimirum ipsae; magnis autem signis hoc te docebo. Age, ubinam tu Iovem sine Nubibus unquam pluere vidisti? Atqui oportebat eum coelo sereno pluere; has autem peregre abesse.

STREPSIADES. Recte, ita me Apollo amet, istud hoc tuo arguento adstruxi: atqui antehac revera putabam Iovem per cibrum meiere. Sed quis ille sit, qui tonat, dico; hoc facit me tremere.

SOCRATES. Haec tonant, quam volvuntur.

STREPSIADES. Quomodo, audacissime?

SOCRATES. Ubi multa aqua oppletae fuerint, et

vi ad motum excitatse, in praeceps actae necessario,
plena imbris, inde graves in se invicem incidentes,
rampuntur et edunt fragorem.

STREPSIADES. Sed quisnam est, qui impellit
eas, ut ferantur? nonne Iupiter?

SOCRATES. Minime: verum aetherius turbo.

STREPSIADES. Turbo? hoc me latuerat, Iovem
nimis non esse, sed pro eo Turbinem nunc regna-
re. Sed de tonitus fragore me nondum docuisti.

SOCRATES. Non audivisti me tibi dicere Nubes
plena aqua incidentes in se invicem fragorem edere
propter densitatem?

STREPSIADES. Age, qua ratione hoc possim
creder?

SOCRATES. A te ipso, ut te docebo. Nun-
quamne Panathenaei tibi contigit, ut te implesset iur-
re, posteaque tibi turbaretur venter, isque concussus
subito strepium edere cogeretur?

STREPSIADES. Ita mehercle: et quidem statim
incipit me pessimum habere, et turbatur, et iuscolum
sicut tonitru strepit, et horrendum mugit, sensim pri-
mum *pax*; deinde subiungit *papax*; mox demum *pa-*
pappax; et quando caco, plane tonat *papapappax*,
sicut illae.

SOCRATES. Considera igitur, e tentillo ventre
quam vehementer pepederis: aerem autem hunc im-
mensum, quomodo non verisimile est magno strepitu
tonare? Hinc ergo et nomina ista *BPONTH*, *ΠΟΡΛΗ*
qunt similia inter se.

STREPSIADES. Sed fulmen undensam venire pos-
sit, igni coruscans? hoc me docet; et torrefacit nos
seriens, alios vivos amburit. Hoc enim Iupiter mani-
festo faculatur in periuros.

SOCRATES. Et quomodo, o fatue, et Saturni
tempora redolens, et fabellis anilibus iunutrite, si per-
iuros ferit, quomodo, inquam, Simonem non com-
bussit, neque Cleonymum, neque Theorum? sunt ta-
men isti valde periuri. Sed faculatur suum ipsius tem-
plum, et Sunium promontorium Atticae, et proceras
quercus. Quauam ex causa? non enim quercus utique
peierat,

STREPSIADES. Nescio: recte tamen autem
mihi videris. At vero quid, quaequo, est fulmen?

SOCRATES. Quando ventus aridus sursum sub-
latus in istis inclusus fuerit, intus eas inflat, tanquam
vesicam: deinde ubi saepe vi eas rupit, extrorsum
fertur concitus propter densitatem, stridulo impetu
se ipsum combutens.

STREPSIADES. Edepol mihi prorsus idem al-
quando evenit Iovialibus. Ventriculum cognatis torre-
bam, quem incidere omiseram imprudens: ille vero
inflatur: deinde repente medius crepans, in ipsos
oculos mihi fartum cinculatus es, et faciem combussit.

CHORUS. O qui praeclarum cupivisti sapientiam
a nobis apisci, quam beatus inter Athenienses cetero-
rumque Graecos eris; si memoria et studium tibi non
deest, et aerumnarum patientia inest in corde; nec
defatigaris vel stando, vel eundo; neque frigus mo-
lestus fers, neque prandere cupis; vino etiam abstines,
et gymnasias, aliisque ineptis; et istud optimum esse
puis, quod quidem scitum virum decet, vincere nim-
irum factis et consiliis, et lingua pugnando.

STREPSIADES. Sed de corde duro et praefracto,
studioque et cura somnum obturbante; item ventre
parco, vitamque discrucianti, et vel thyabra conten-
to, ne sis sollicitus: nam eo nomine me praebere
possim, ut ferrum in me cudent.

SOCRATES. Sed hoc etiam confirma, te in po-
sterum nullum habiturum deum; praeter eadem ipsa,
quae nos pro diis habemus; nimisrum Chaos hoc, et
Nubes, et Linguam: haec tria inquam.

STREPSIADES. Nec prorsus adloquerer alios, si
vel obvios eis fierem: neque sacrificarem, neque li-
barem, neque thus adolerem.

CHORUS. Nunc itaque dic nobis audacter quid-
nam tibi faciamus: nam frustra non eris, si nos co-
las, et admireris, et studeas esse politus.

STREPSIADES. O dominae, quod a vobis peto,
id paululum quiddam est omnino; nimisrum ut Grae-
cos in facultate dicendi anteiro possim centum sta-
diis.

CHORUS. Immo erit hoc a nobis tibi: ita ut

Iam ab hoc tempore in sententiis pro concione dicendis nemo tam saepe vincat quam tu.

STREPSIADES. Ne mihi contingat de arduis rebus sententias diceret; istuc enim haud cupio: sed tantum pro me ipso lites pervertere, et elabi e manibus creditorum.

CHORUS. Adipisceris igitur quae optas: non enim ardua cupis. Sed te ipsum trade intrepidus nostris ministris.

STREPSIADES. Faciam istud, vobis fretus; nam urget me necessitas propter equos illos coppatias, et coniugium, quod me perdidit. Nunc ergo utuntor me prorsus ut lubet; istuc meum corpus ipsis trado, quod verberibus tundant, fame, siti, squalore, algis conficiant, pro utre excoorient, modo aes effugiam alienum, et hominibus videar esse audax, loquax, temerarius, procax, scelestus, mendaciorum conglutinator, inventor verborum, tritus in litibus, tabula legum, crepitulum, vulpes, terebra, subactus, simulator, lubricus, arrogans, cento, impurus, versutus, molestus, impudens. Modo his me nominibus appellat obvius quisque, faciunto isti plane quod lubuerit, et, si volunt, ita me Ceres amet, ex me intestina farciunto, et scholasticis adponunto.

CHORUS. Animus quidem inest huic band timidus, sed promptus. Scias autem velim, si haec didiceris a me, famam, quae coelum adtingat, inter homines te consecuturum.

STREPSIADES. Quid mihi eveniet?

CHORUS. Omni tempore tecum beatissimum vitam ages unus omnium.

STREPSIADES. En unquam potis erit fieri, ut istuc videam?

CHORUS. Ita ut multi ad fores tuas semper sedant, cupientes te convenire, et tecum colloqui, atque communicare tuse solertia negotia et lites multis talentis aestimatis, de quibus consultabant tecum. Sed incipe senem docere quidquid constituisti, et incita enimum eius, et ingenii vires explora.

SOCRATES. Agedum dic mihi tu ingenium tuum,

quale sit; ut illo cognito, machinas posthac novas tibi admoveam.

STREPSIADES. Quid vero? num me, per deos obsecro, tanquam murum oppugnare cogitas?

SOCRATES. Non: sed pauca quaedam interrogare te volo, an memoria polleas.

STREPSIADES. Ita hercle, gemino modo. Nam si mihi debentur, praepolleo memoria: sin ipsus debeam, hei misero mili! prorsus sum obliviousus.

SOCRATES. Insitamne habes vim dicendi?

STREPSIADES. Haud dicendi quidem, sed defraudandi.

SOCRATES. Quomodo igitur poteris discere?

STREPSIADES. Bene: ne sis sollicitus.

SOCRATES. Age nunc, da operam, ut quum primum sapientem aliquam quaestionem proposuero de rebus coelestibus, eam exemplo arripias.

STREPSIADES. Quid? num canum in morem sapientiam comedam?

SOCRATES. Homo iste rusticus est et barbarus: Vereor, o senex, ne plagis indigetas. Age videam, quid facias, si quis te verberet?

STREPSIADES. Verberor. Deinde ubi me paullum continui, antestor: deinde ubi rursus pauxillum intermisi, in ius voco.

SOCRATES. Age nunc depone vestem.

STREPSIADES. Quae tibi a me facta est iniuria?

SOCRATES. Nulla: sed mos est ut nudi ingrediantur.

STREPSIADES. Atqui ego non ingredior res furivas quaeritatum.

SOCRATES. Depone: quid nugaris?

STREPSIADES. Hoc, queso, dic mihi: si diligens fuero, et cupide didicero, cuinam tuorum discipulorum ero similis?

SOCRATES. Ingenio nihil differes a Chaerophonete.

STREPSIADES. Hei miser! semimortuus sum.

SOCRATES. Ne mulium loquere, sed propera, et sequere me hanc ocios.

STREPSIADES. In manum da mihi placentam mellitam prius: nam timeo hue intro, tanquam in Trophonii antrum, descendens.

SOCRATES. Perge: quid sic morare circa ostium?

CHORUS. Sed abi laetus ob istuc animi robur. Feliciter eveniat huic homini, quod aetate multum proiecta, recentioribus ingenium suum rebus imbuit, et sapientiam colit.

Spectatores, dicam vobis libere veritatem; per Bacchum iuro, culus alumnus ego sum. Evidem ita vincam et pro sapiente habear, ut, quia vos putabam spectatores elegantes esse, istamque esse praestantissimum meorum comoediarum, idcirco vobis primum eam volui gustandam offerre, cul insunssi laborem plurimum: deinde abscessi ab hominibus ineptis victus, meo quidem immerito. Ob haec incuso vos, qui sapientes estis, quorum causa commentatus ista fueram. Sed neque sic tamen mea sponte deseram cordatores. Ex quo enim hic apud viros, apud quos incundum est vel verba facere et *Modestus* meus et *Cinaedus* non male audire; egoque (nam virgo adhuc eram, neandum licebat me parere) exposui foetum, quem alia quaedam puella susceptum abstulit; vos autem educatis liberaliter et instituistis: exinde, inquam, satis spectata est mihi vostra fides et benevolentia. Nunc itaque, ut *Electra* illa, venit haec Comoedia, quae rens an forte incidere possit in spectatores tam sapientes: agnoscet enim, si modo cum consipiat, fratri cincinnum. Quam vero modestis sit moribus, videte; quae primum quidem non ingressa est, consutum quidam habens coriaceum, pendulum, rubrum in summo, crassum, ut pueris risus excitetur; neque irrisit calvos, nec cordacem saltavit: nec senex, qui versus recitat, baculo verberat adstantem, dicta mordacia retundens; neque irrupit in scenam cum facibus, nec *Io, io*, clamat: sed sibimetipsi et versibus fidens advenit. Et ego quidem, qui talis poeta sim, non superbio; neque studeo vos decipere, bis terve eadem introducendo. Verum semper novas formas comminiscor, quas inferam, nihil inter se similes, scitas et lepidas omnes: qui plurima valenti gratia Cleoni ventrem

percussi, nec amplius tamen ei insultavi incendi. Iste autem, ubi semel ansam dedit Hyperbolus, miserum illum assidue conculcavit, elusque matrem. Primum quidem omnium Eupolis *Maricam* prostravit, quem nostros *Equites* in alium habitum male commutasset malus, addita, quae cordacem saltaret, anu temulenta, quam pridem Phrynicus commentus fuerat, obliteratque marinae beluae. Deinde Hermippus rursus Hyperbolum traduxit; et iam omnes alii insectantur Hyperbolum, imagines meas de anguillis imitantes. Cuicunque ergo ista risum movent, is meis ne capiatur: sin meis inventia et me ipso delectabimini, in futurum tempus recte sapere videbimini.

SEMICHORUS. Coelo regnante, diisque imperantem magnum Iovem choro ut adsit primum invoco: deinde praepotentem tridentis dominum, terraeque et salsi maris serum motorem: et nominatissimum patrem nostrum, Aetherem venerabilem, nutricium omnium: equorumque agitatorem illum, qui praeludidis radiis permeat totum terrae solum, magnus apud deos et apud mortales deus.

CHORUS. O sapientissimi spectatores, hue adhortite mentem. Vos enim, a quibus passae sumus iniuriam, palam incusamus. Nam quem praeceteris diis plurimum commodemus urbi, nobis tamen solis omnium deorum nec sacrificatis, nec libatis, quae vos conservamus. Si enim abaque ullo iudicio decernatur expeditio aliqua, tunc aut tonamus, aut stillamus. Namque diis invisum illum coriarium Paplagonem quoniam eligeretis ducem exercitus, supercilia contraximus, et indignatae sumus, tonitrusque erupit cum fulmine: Luna autem solitas deseruit vias, et Sol, ellychnio statim in se contracto, negavit se lucere velle, si Cleo duceret exercitum: nihilominus eum elegistis. Aiunt enim mala consilia capere hanc civitatem solere; sed quaecunque peccaveritis, illa deos in melius convertere. Ista vero quo pacto convenient, facile vos docebimus: nempe si Cleonem, voracem illum larum, sordium et furti damnatum, capistraveritis, cervicemque eius nervo constrinxeritis, id si peccatum

fuerit, rursus in pristinum vobis, atque in melius res ea cedet reipublicae.

SEMICHORUS. Huc ades tu quoque Phoebe rex, Delio, excelsa qui tenes Cynthiae rupis cacumina; tuque beata, quae auream Ephesi domum habitas, in qua magnifice te colunt Lydorum puerillae; tuque patria nostra dea, Aegida quae moderaris, urbis praeses Minerva: et qui Parnasiam obtinens petram cum taedis fulges, Delphicas inter Bacchus conspiciendus, comissator Bacchus.

CHORUS. Quum nos buc profectionem moliremur, convenit nos Luna, mandavitque nobis, ut suis verbis plurimam Atheniensibus et sociis diceremus salutem. Hoc primum. Deinde irasci se alebat: etenim atrocia perpessam esse, ut quae vobis omnibus commodaret, non verbis, sed re palam. Primum quidem quot mensibus haud drachma minus pro taeda, adeo ut dicant omnes egredientes vesperi: *No facem emito, puer, quoniam Lunae pulchra lux est.* Aliaque beneficia se vobis praestare dicit: vos tamen dierum rationem habere non recte, verum susque degne turbare: adeo ut interminari sibi deos identidem dicat, quando coena fraudantur, et abeunt domum sacra novi adepti, quae ipsis fieri debuissent luxia statum dierum ordinem: deinde quum diis operari oportet, vos quæstiones de reis habetis et iudicia exercetis: contra vero saepo, nobis diis leiunia agentibus, quando nimis jugemus aut Memnonem aut Sarpodonem, vos libatis et ridetis. Idcirco hoc anno sorte ductio ad Amphictyonum conventum legato Hyperbolo nos dii coronam ademimus; et merito: sic enim magis sciet, vitæ dies agendos esse secundum Lunae cursum,

SOCRATES, STREPSIADES, CHORUS.

(V. 627 — 813.)

SOCRATES. Per respirationem, per Chaos, per Aërem iuro, ut ego non vidi hominem tam rusticum ullum, nec tam stupidum, nec tam ineptum, nec tam obliviousum; qui subtilitates quasdam parvas discens, eas obliviscitur, antequam plene didicerit. At tamen eum foras vocabo *huc in lucem*. Ubi Strepsiades? exi sumto grabbato.

STREPSIADES. Sed eum non me sinunt efferre cimices.

SOCRATES. Propere depone et advorte animum.

STREPSIADES. En.

SOCRATES. Age, quid vis nunc primum discere, quod antea nunquam didiceris? dic mihi. Utrum de metris, aut de versibus, an vero de rhythmis?

STREPSIADES. De metris quidem; quia nope a venditore farinae defraudatus sui duobus choenibus.

SOCRATES. Non hoc te rogo; sed quodnam pulcherrimum metrum esse putas; trimetrum an tetrametrum?

STREPSIADES. Evidem semisextario nullam praestare puto.

SOCRATES. Nihil dicas tu homo.

STREPSIADES. Certa mecum pignore, ni tetrametrum est semisextarium.

SOCRATES. I in malam crucem. Quam rusticus et indocilis es! cito tu de rhythmis aliquid disceres scilicet.

STREPSIADES. Quid autem mihi proderant rhythmii ad victimum?

SOCRATES. Primum quidem ut sis commodus et facetus in convictu; deinde ut intellegas, quinam sit rhythmus secundum enoplum, et quinam secundum dactylum,

STREPSIADES. Secundum dactylum? at edepol novi.

SOCRATES. Dic ergo.

STREPSIADES. Quis alius, nisi dactylus hic? antehac vero, quum puer essem, iste.

SOCRATES. Rudis es et stolidus.

STREPSIADES. Atqui, o miser, horum nihil discere cupio.

SOCRATES. Quid vero?

STREPSIADES. Illud, illud, inquam, sermonem illum iniustissimum.

SOCRATES. Sed alia sunt, quae te prius discere necesse est; quadrupedum quaenam sint vere masculina.

STREPSIADES. At novi equidem, nisi insanio, quid masculinum sit: nempe ΚΡΙΟΣ, ΤΡΑΓΟΣ, ΤΑΥΡΟΣ, ΚΤΩΝ, ΑΕΚΤΡΥΩΝ.

SOCRATES. Viden' quid facias? et femellam vocas ΑΕΚΤΡΥΩΝ, itidem ut et masculum.

STREPSIADES. Age vero, quomodo?

SOCRATES. Quomodo? ΑΕΚΤΡΥΩΝ et ΑΕΚΤΡΙΩΝ.

STREPSIADES. Verum est quod dicis, ita me Neptunus amet. Sed iam quomodo femellum nuncupem?

SOCRATES. ΑΕΚΤΡΑΙΝΑΝ: alterum autem ΑΕΚΤΟΡΑ.

STREPSIADES. ΑΕΚΤΡΑΙΝΑΝ inquis? Belile, per Aerem iuro: adeo ut pro ista sola doctrina opplebo fatina undique tuam ΚΑΡΔΟΠΟΝ.

SOCRATES. Ecce autem rursus alterum hoc peccatum. ΚΑΡΔΟΠΟΝ marem vocas, quae tamen semina est.

STREPSIADES. Quomodo? ego marem ΚΑΡΔΟΠΟΝ veo?

SOCRATES. Maxime quidem, sicuti ΚΛΕΩΝΤΙΜΟΝ.

STREPSIADES. Qua ratione? dic.

SOCRATES. Idem valet tibi ΚΑΡΔΟΠΟΣ et ΚΛΕΩΝΤΙΜΟΣ.

STREPSIADES. Sed, o bone, ne quidem erat.
Aristoph. Vol. XIII.

Cleonymo mactra, verum in rotundo mortario farinam subigebat. At deinceps quomodo appellare decet?

SOCRATES. Quomodo? *KAPAOIHN*, itidem ut dicit *ΣΩΣΤΡΑΤΗΝ*.

STREPSIADES. *KAPAOIHN* feminam rectius vocas: istuc autem longe rectissimum esset, si, ut *KAPAOIHN*, diceretur etiam *KAEΩΝΥΜΗ*.

SOCRATES. Praeterea de nominibus hominum discere te necesse est, quae nam sint masculina, et quae feminina.

STREPSIADES. Sed novi equidem quae feminina sint.

SOCRATES. Dic ergo.

STREPSIADES. *Lysilla*, *Philinna*, *Clitagora*, *Demetria*.

SOCRATES. Masculina vero nomina quae sunt?

STREPSIADES. Perquam multa: *Phlorenus*, *Melesias*, *Amynias*.

SOCRATES. Atqui, o stulte, haec non sunt masculina.

STREPSIADES. Non masculina apud vos haec sunt?

SOCRATES. Nequaquam. Nam quomodo vocares, si in Amyniam incideres?

STREPSIADES. Quomodo vocarem? sic: *Ades*, *ades*, *Amynia*.

SOCRATES. Viden? mulierem iam *Amyniam* appellas.

STREPSIADES. Nonne illum merito, qui militiam detrectat? Sed quid iuvat ista discere, quae omnes scimus?

SOCRATES. Nihil quidem hercle. Sed tu decumbens hoc —

STREPSIADES. Quid faciam?

SOCRATES. Excogita quidpiam circa negotia tua.

STREPSIADES. Ne me, quaequo, super hoc grabbato iubeas decumbere: sed, si omnino decumbendum est, humi eadem ista sinas me excogitare.

SOCRATES. Fieri aliter nequit.

STREPSIADES. Iafelix ego, quas hodie poenas cimicibus dabo!

SOCRATES. Meditare iam et dispice: in omnes partes te ipsum versa, mente arcta constipata. Celester, quum in aliquam difficultatem incideris, ad aliud commentum transili: somnus autem dulcis absit ab oculis.

STREPSIADES. Iattatae, iattatae!

SOCRATES. Quid tibi accidit? quid male te habet?

STREPSIADES. Pereo miser: e grabbato pro-repentes mordent me clivices, et mihi latus dilaniant, et animam ebibunt, et testiculos evellunt, et culum perfodiunt, et me perdunt.

SOCRATES. Ne nunc nimis graviter doleas.

STREPSIADES. At quomodo? Quin mihi perierint opes, perierit color, perierit anima, perierit calceus, et ad haec mala etiam pervigil cantans promedium ipsus perierim.

SOCRATES. Heus tu, quid agis? meditarisne?

STREPSIADES. Egone? meditor, ita me Neptunus amet.

SOCRATES. Quid ergo meditatus es?

STREPSIADES. An clivices aliquid de me sint relicturi.

SOCRATES. Peribis pessume.

STREPSIADES. Sed, o bone, iam perit.

SOCRATES. Ne molliter agis, sed caput operi. Inveniendum enim est commentum defraudatorum, et aliqua captio.

STREPSIADES. Heu! quis jaque in me iniciat e peccatis agnitis commentum privativum?

SOCRATES. Agendum, videam primo quid agat iste. Echo tu, dormis?

STREPSIADES. Non equidem hercle.

SOCRATES. Habesno aliquid?

STREPSIADES. Edepol nihil ego.

SOCRATES. Nihil prorsus?

STREPSIADES. Nihil, nisi penem hanc, quem teneo dextra.

SOCRATES. Nonne te cooperiens locutus aliquid meditaberis?

STREPSIADES. Qua de re? hoc enim, queso,
dic mihi, Socrates.

SOCRATES. Ipsemet quod primum invenire vis,
eloquere.

STREPSIADES. Plus millies audivisti, quid ego
velim: de usuris, inquam, ne illas solvam cuiquam.

SOCRATES. Agedum cooperias te, et cohibe
apud te cogitationem subtilem: minutatim considera
rem, recte dividens eam et contemplans.

STREPSIADES. Hei miser!

SOCRATES. Quiesce, et si forte haesitaveris in
aliquo commento, omitte et ab eo discede: deinde
cogitationem rursus commove, et denuo idem illud
pensita.

STREPSIADES. O Socratis carissime!

SOCRATES. Quid est, mi senex?

STREPSIADES. Habeo commentum ad fraudan-
das usurras.

SOCRATES. Fac illud palam.

STREPSIADES. Dic mihi ergo: si mulierem ve-
nificam Thessalam emerem, et noctu deducerem lu-
nam; deinde conclusam in theca aliqua rotunda, tan-
quam speculum, asservarem?

SOCRATES. Quid, queso, hoc tibi prodesset?

STREPSIADES. Rogas? si non amplius oriretur
luna uspiam, usurras non darem.

SOCRATES. Quid ita?

STREPSIADES. Quia in singulos menses pecunia
datur foenori.

SOCRATES. Bene. Sed aliud rursus tibi pro-
ponam callidum quidpiani. Si tibi forte scriberetur di-
ca quinque talentum, quomodo eam obliterares? dic
mihi.

STREPSIADES. Quomodo? quomodo? nescio:
sed querendum.

SOCRATES. Ne iam circa te ipsum coēcess et
contineas cogitationem semper; sed laxatam dimitte
meditationem in aērēm, tanquam scarabaeum lino ex
pede revinctum.

STREPSIADES. Inveni obliterationem dicā cal-
lidissimam, ut ipsus etiam fateboris.

SOCRATES. Qualem?

STREPSIADES. En uquam apud pharmacopolas lapidem vidissi, pulchrum illum et pellucidum, quo ignem accendunt?

SOCRATES. Crystallum dicas?

STREPSIADES. Illud, inquam.

SOCRATES. Cedo, quid faceres?

STREPSIADES. Si hoc sumto, quando scriberet dicam scriba, longius ego stans sic ad solem literas liquefacerem dicace mihi scriptae?

SOCRATES. Lepide, ita me Gratiae ament.

STREPSIADES. O! quam laetor, quod quinque talentum dicam oblitteravi!

SOCRATES. Age nunc celeriter istuc arripe.

STREPSIADES. Quidnam?

SOCRATES. Quo pacto, in iudicium vocatus, actoris petitionem everteres, si eo res recidisset, ut condemnari te oporteret, quia testes non produceres?

STREPSIADES. Perquam facile et levi negotio.

SOCRATES. Dic ergo.

STREPSIADES. Atqui dico: si nimirum prius, dum adhuc una superest lis decidenda, antequam mea introducatur, curriculo abirem, et me suspenderem.

SOCRATES. Nihil dicas.

STREPSIADES. Inimo equidem vere, ita me dī ament. Nam nemo contra me mortuum introduceret līuem.

SOCRATES. Nugaris; apage: nolim te amplius docere.

STREPSIADES. Quid ita, mi Socrates, per deos obsecro?

SOCRATES. Sed tu statim oblivisceris quaecunque didiceris. Nam, dic mihi, quid erat, quod primo docebaris?

STREPSIADES. Age videam, quid erat primum? primum quid erat? quaenam erat illa, in qua nimirum subigimus farinam? hei mihi! quaenam erat?

SOCRATES. Nonne in malam rem hinc facesses, obliviousissime et stolidissime senex?

STREPSIADES. Hei infelix! quid me fiet? nam pereundum mihi erit, quia non didici versute dicere.

Sed vos, o Nubes, date mihi bonum aliquod consilium.

CHORUS. Nos quidem, o senex, istud consilium tibi damus: si tibi forte est gnatus, quem educaveris, illum ut mittas, qui pro te discat.

STREPSIADES. At est quidem mihi gnatus praeclarae indolis: verum is discere nevult. Quid igitur agam?

CHORUS. Tu vero hoc ei permittis?

STREPSIADES. Namque bona est corporis habitudine, et viget, et originem dicit ex mulieribus superbis de prosapia Coesyrae. Sed eum arcessam; sin noluerit, haud potis ero, quin eum extrudam domo. Sed tu ingressus opperire me paulisper.

CHORUS. Sentisne, ut per nos solas ex omnibus diis plurima actumoni bona potiere. Namque iste paratus est omnia facere, quaecunque iussoris: tu vero hominis attoniti et palam spe elati cognito ingenio, eum attonde, quamplurimum potes. Solent enim fere huiusmodi res cito immutarier.

STREPSIADES, PHIDIPIIDES, SOCRATES,
CHORUS, IUSTUS ORATOR, INIUSTUS
ORATOR.

(V. 814 — 1130.)

STREPSIADES. Non amplius hic manebis, per Nebulam iuro: sed abi, et comedere Megaclis columnas.

PHIDIPIIDES. O miser, quae te intemporiae agitant, mi pater? non recte sapis, Iovem Olympium testor.

STREPSIADES. Ecce autem, ecce, *Iovem Olympium!* o stultitia! huncine ista aetate Iovem putare esse ullum?

PHIDIPPIDES. At quaeo, quid hoc rides?

STREPSIADES. Quia mecum reputo te puerum esse, vetustaque et obsoleta ut credas animum inducere. Altamen accede, ut plura scias; et aliquid tibi dicam, quo tu cognito vir eris. Cave autem ne istuc quemquam doceas.

PHIDIPPIDES. En adsum. Quid est.

STREPSIADES. Iurasti modo per Iovem.

PHIDIPPIDES. Equidem, ut dicas.

STREPSIADES. Vide ergo, quam bonum sit discere. Non est Jupiter, mi Phidippides.

PHIDIPPIDES. Quis ergo?

STREPSIADES. Turbo regnat, qui Iovem expulit.

PHIDIPPIDES. Echo, quid deliras?

STREPSIADES. Scias hoc ita se habere.

PHIDIPPIDES. Quis haec dicit?

STREPSIADES. Socrates Melius, et Chaerephon, qui novit pulicium vestigia.

PHIDIPPIDES. Tuue eo usque insaniae es progressus, ut hominibus atra bilo percitis credas?

STREPSIADES. Bona verba. Ne male dixeris de viris sapientibus et cordatis, quoram, prae parsimonia, nullus unquam se tonderi aut exungi sivit, neque in balneum Ivit lavatum. Tu vero, tanquam si mortuus essem, me bonis eluis. Sed abi quamprimum, et pro me discere.

PHIDIPPIDES. Quid vero boni ab illis disci potest?

STREPSIADES. Itane? omnis humana sapientia. Quin cognosces, quam ipse sis rudis et pinguis ingenii: sed praestolare me paulisper hic.

PHIDIPPIDES. Hei mibi! quid faciam, delirante patre? Vocatumque in ius dementiae eum arguam, an fabris locularorum indicem eius insaniam?

STREPSIADES. Age videam, quemnam putas hunc esse? dic mibi.

PHIDIPPIDES. *AAEKPTONA.*

STREPSIADES. Bene sane. Hanc vero, quid eam esse dices?

PHIDIPPIDES. *AAEKPTONA.*

STREPSIADES. Idemne utrumque? ridiculus es.
Ne itaque deinceps ita dixeris? sed hanc voca *AAEKTPTAINAN*: istum vero *AAEKTOPA*.

PHIDIPPIDES. *AAEKTPTAINAN* inquis? haec-
cine iam praeclara didicisti, intro ingressus nuper ad
implos illos Telleris filios?

STREPSIADES. Aliaque praeterea multa: sed
quasndocunque aliquid addiscerem, continuo oblisce-
bar, annis praecepitus.

PHIDIPPIDES. Ideone etiam vestem perdidisti?

STREPSIADES. At enim non perdidii: verum
studiis impendi.

PHIDIPPIDES. Calceos vero quo contulisti, o
stolidi?

STREPSIADES. Ut Pericles, ad necessarios usus
perdidii. Sed age, ambula, eamus: et, modo patri-
sis obsequens, per me sane pecca. Ego etiam me
olim tibi adhucdum sexenni scio obsecutum esse bal-
butienti, quando obolum illum quem ex Helisea pri-
mum acceperam, ex eo tibi emi plostellum Iovis festo.

PHIDIPPIDES. Profecto tibi olim ista molestiam
parient.

STREPSIADES. Bene sane, quod morem geris.
Ades, huc ades, o Socrates, egredere; adduco enim
tibi gnatum istum meum, cui vel nolenti persuasi.

SOCRATES. Nam puer est adhuc rerum impru-
dens, et coribus hic pendentibus non adsuetus.

PHIDIPPIDES. Tu sane adsuetus fies, si pen-
deas.

STREPSIADES. Nonne in malam rem ibis? ma-
gistro tu convicium dicis?

SOCRATES. Ecce autem *si pendeas*, inquit!
quam stulte locutus est, et labiis diductis! Quomodo
iste unquam disceret, quanam arte iudicio absolvere-
tur, aut testes citaret, aut elevaret adversariorum dicta,
contrariaque persuaderet? atqui haec pro talento didi-
cit Hyperbolus.

STREPSIADES. Ne sis sollicitus: doce modo:
nam ingeniosus est. Etenim quum adhuc puer tantil-
lus esset, iam intus fingebat domos, et naves sculpe-
bat, et plostella coriacea fabricabat, et ex putamine

malorum panicorum ranas faciebat acutissime. Sed tua operam, ut illos sermones addiscat, meliorem, inquam, quisquis ille sit, et peiores, qui iniuria dicendo meliorem evertit; si minus ambos, saltem iniustum illum, quovis pacto.

SOCRATES. Ipsemet discet ab ipsis sermonibus.

STREPSIADES. Ego autem abero. Istuc igitur memineris, ut ad omnia e luce petita argumenta contradicere queat.

IUSTUS. Huc procede, et ostende te spectatoribus, licet audax sis.

INIUSTUS. I quo lubet: nam multo magis apud multitudinem dicendo te perdam.

IUSTUS. Tu me perdas? quis es?

INIUSTUS. Sermo.

IUSTUS. At inferior.

INIUSTUS. Sed te vincam, qui me potiorem te esse dicas.

IUSTUS. Quanam arte, quae sapientia?

INIUSTUS. Commenta nova inveniendo.

IUSTUS. Ista enim florent propter istos stultos,

INIUSTUS. Non stultos, verum sapientes.

IUSTUS. Perdam te pessimum.

INIUSTUS. Quid faciendo? dic.

IUSTUS. Illa dicendo, quae iusta sunt.

INIUSTUS. Sed ista evertam contradicendo: nam esse iustitiam plane nego.

IUSTUS. Negas esse?

INIUSTUS. Cedo, ubi est ergo?

IUSTUS. Apud deos.

INIUSTUS. Quomodo, quæso, si iustitia est, Jupiter non perlit, qui patrem suum in vincula coniecit?

IUSTUS. Au! istuc esse malum procedit. Nauseam facit; date mihi pelvum.

INIUSTUS. Decrepitus es et inconcinnus.

IUSTUS. Cinaedus es et impudens.

INIUSTUS. Mihi rosae videntur quae dicas.

IUSTUS. Et scurra.

INIUSTUS. Liliis me coronas.

IUSTUS. Et parricida.

INIUSTUS. Non animadvertis, ut me auro conspergas.

IUSTUS. Olim certe non auro, verum plumbo conspergebaris.

INIUSTUS. At nunc illud est mibi ornamentum.

IUSTUS. Quanta est tua audacia!

INIUSTUS. Quanta vero tua ineptia?

IUSTUS. Propter te frequentare ludum nullus volt adulescens: et agnoscent olim Athenienses, qualia doceas stultos.

INIUSTUS. Turpiter squalles.

IUSTUS. Tu autem es dives, tametsi antehac mendicabare, Telephum illum Mysum te esse praedicans, e perula depromtas Pandeleti sententias rodens.

INIUSTUS. O quantam memorias mihi sapientiam!

IUSTUS. O quanta est stultitia tua, et civitatis, quae te alit, corruptem mores adulescentum!

INIUSTUS. Hunc non docebis tu, qui senex es et delirus.

IUSTUS. Si modo servari eum oportet, et non loquacitatem solum exercere.

INIUSTUS. Huc accede, et istum sine insanire.

IUSTUS. Vapulabis, si manum ei admoveas.

CHORUS. Desinite rixae et conviciorum: sed ostendite, tu quidem prioris aevi homines qualia docueris; tu vero novam disciplinam; ut audita et diuidicate vestra lite, in ludum alterutrius est.

IUSTUS. Facere ista volo.

INIUSTUS. Ego etiam volo.

CHORUS. Age, quis vestrum dicet prior.

INIUSTUS. Isti coucedam: deinde ex illis, quae dixerit, ipsum novis verbis et sententiis, quasi sagittis, configam: postremo si hiscere occuperit, totam faciem et oculos, quasi a crabronibus, compunctus sententiis meis, peribit.

CHORUS. Nunc ostendent isti, freti callidis sermonibus, et cogitationibus, et meditationibus sententias procudentibus, uter eorum dicendo sit melior: etenim hic nunc summo in discrimine versantur sapientiae, de qua meis amicis maximum est certamen.

Sed, o qui priores homines moribus bonis decorasti, rumpe vocem, qua delectaris, et indolem tuam ostende..

IUSTUS. Dicam igitur veterem disciplinam, quomodo comparata fuerit, quum ego iusta dicendo florarem, et modestia adhuc moribus recepta esset. Primum quidem decebat nullius pueri mutientis vocem audiri: deinde incedere oportebat in viis modeste euntes ad citharoedum vicanos nudos et consertos, etiam si ningeret instar farinae: deinde cantilenam docebat, quam disserent, semina non comprimentes, aut *Palladem invictam vastatricem urbium*, aut *Longe vagantem clamorem*, traditum intendentes a patribus modum. Si vero eorum aliquis scurrile quid inceptaret, fracta mollique voce canens, auctor ipse inventi, et in modis Chios vel Siphnlos imitans, quales sunt flexiones illae vulgo nunc acceptae, quas Phrynis invexit, tam laboriosae, is male mulcabatur, multis contusus verberibus, tanquam qui Musas aboleret. In palestra autem oportebat sedere pueros femore praetenso, ne quid indecori ostenderent extrariis: tum rursus quando surgerent, arenam converrere, et providere, ne impressant aliquam imaginem pubis relinquerent amatoribus. Nullus tunc puer ungebatur infra umbilicum; quapropter in genitalibus ros et lanugo, sicut in malis, florescebat: nec ad amatorem accedebat, voce molliter infracta et modulata, lascivisque oculis alliciens, ipse suus leno: nec sumere licebat coenanti caput raphani, neque anethum seniorum præripere, nec apium, nec pisces comedere, nec turdos, nec pedem alterum alteri implicare.

INIUSTUS. Antiqua sane haec sunt, et Dilipoliis coeava, plena cicadis, et Cecida, et Buphonii.

IUSTUS. Attamen haec sunt illa, quibus mea disciplina viros educavit, qui Marathone pugnarunt: tu autem nunc homines doces statim vestibus involvi: adeoque enecor indignatione, quando in Panathenaeis, ubi eos saltare oportet, aliquis clypeum peni prætendens neglegit Tritogeniam. Proinde, o adulescens, audacter me potiorem sermonem elige; et tunc disces odisse forum, et a balineis abstinere, et erubescere ob

turpia, et, si quis te ideo cavilletur, excandescere, et senioribus accendentibus loco cedere, nec male facere tuis parentibus, nec aliud quicquam turpe admittere, quis Pudoris signum debes effingere: nec ad saltatricem irrumpere, ne istis rebus inhiantem malo petat mereetricula, fessaque tua deteratur; nec contradicere patr quicquam, nec Iapetum eum vocitando, meminisse malorum illius aetatis, quae te educavit.

INIUSTUS. Si huic, o adolescens, de istis credas, ita me Bacchus amet, similis eris Hippocratis filii, et vulgo te vocabunt bliteum.

JUSTUS. Immo nitidus et florens in palestris versaberis; non garries in foro inconditas nugas, quales isti nunc, neque traheris in ius ob rem levem, quae te tum perdere possit propter columnias adversariorum: verum in Academiam descendens, sub sacris oleis decurres, redimitus calamo albo, cum modesto aequali tuo aliquo, smilacem redolens et otium, et albam populum folia germinantem, verno tempore gaudens, quando platanus ulmo susurrat. Quod si haec quae dico facias, eoque advortas animum, habebis semper pectus pingue, colorem nitidum, humeros magnos, linguam exiguum, nates magnas, penem parvum. Sin illis rebus, quibus isti nunc, studebis, primum quidem habebis colorem pallidum, humeros parvos, pectus tenue, linguam magnam, nates parvas, penum magnum, decretum longum: et persuadebit tibi, ut credas quidquid turpe est, illud esse honestum, quidquid honestum, illud turpe; et ad haec Antimachii mollitie oppleberis.

CHORUS. O sapientiae excelsae et inclytæ cultor, quam suavis orationi tuse et modestus inest hos! Beati ergo erant, qui tunc vivebant, quum tu adhuc eras, prioris sevi homines. Tu vero, cui molle atque facetum adnuit Musa, contra ista oportet aliquid novi te deferre; nam iste vir multam laudem adeptus est. Solerti autem consilio videtur tibi opus fore adversus eum, si virum illum volueris superare, et non ludibrium debere.

INIUSTUS. Atqui dadum mihi praefocantur illos, cupienti omnia ista contrariis sententias conturbare.

Nam ego Peior quidem Sermo ob id ipsum vocor a scholasticis, quia primus excogitavi, quomodo quis legibus et iuri contradicere possit: sed hoc auro contra carum non est, si nimirum suscipias causam debiliorrem, et tamen vincas. Sed specta, quomodo confutabo disciplinam huius, cui confidit; qui negat se passurum te calida lavari. Quo itaque argumento vituperas calida lavacra?

IUSTUS. Quia pessuma sunt, et hominem redditum ignavum.

INIUSTUS. Quesce: nam ecce te medium teneo, ut elabi nequeas. Dic mihi, quemnam ex Iovis filiis fortissimi animi putas fuisse, et labores plurimos exantlasses?

IUSTUS. Mea quidem sententia nemo potior fuit Hercule.

INIUSTUS. Ubinam, quae so, vidisti unquam frigidas balneas Herculeas? et quis tamen erat fortior?

IUSTUS. Haec sunt illa nimirum, quae adolescentibus quotidie in ore sunt, et efficiunt ut balneum sit plenum, palaestrae vacuae.

INIUSTUS. Vituperas deinde hanc in foro versandi consuetudinem; at ego laudo. Nam si hoc malum esset, Homerus nunquam fecisset Nestorem oratorem, et ceteros sapientes omnes. Redeo nunc hinc ad linguam, quam iste negat iuniores exercere debere; ego vero aio. Tum etiam modestiam colendam esse sit. Quae duo maxima sunt mala. Nam cui tu unquam propter modestiam vidisti boni quidpiam obtigisse? Dic mihi, et me dictis refelle.

IUSTUS. Multis: nam Peleus ista de causa accepit a diis machaeram.

INIUSTUS. Machaeram? lerido sane lucro auctus, miserrimus ille. At Hyperbolus ex lychnis yendundis talenta accepit perquam multa propter malitiam; non vero, ita me Iupiter amet, non ille machaeram.

IUSTUS. Tertidem etiam, quod modestus esset, duxit Peleus.

INIUSTUS. Quae deinde, deserto illo, abiit: non enim erat protervus, nec is, qui dulci ludo per-

petem noctem in stragulis duceret: mulier autem gaudet, si probe subagitetur. Sed tu nugator ineptus es. Nam considera, o adulescens, omnia quae in modestia insunt, quantisque voluptatibus sis cariturus, pueris, mulieribus, cottablis, piscibus, vino, cachinnis. At si istis defraudareris, quid esset, quamobrem vitam amares? sed de istis hactenus. Transeo nunc ad naturae necessitates. Peccasti, amasti, stuprum fecisti quidpiam. tum deprehensus es; periisti: causam enim orare nescis. At si mecum fueris, indulge genio, salta, ride, nihil putato turpe. Si enim cum aliena uxore rem habens deprehendaris, ipsi marito praefracte dicio te inuriam non fecisse: deinde ad Iovem causam refer, quia et ille amori mulierum accubuit: tu vero mortalis qui sis, quomodo possis esse potentior love?

IUSTUS. Quid vero? si raphanismum et vulsuram patiatur tibi morem gerens, habebitne aliquod argumentum, quo ostendat, se laticulum non esse?

INIUSTUS. Quid tum, si laticulus sit? quid inde fiet illi mali?

IUSTUS. Quidnam vero maius isto malum possit illi unquam contingere?

INIUSTUS. Quid itaque dices, si hac in re te vicero?

IUSTUS. Tacebo: quid enim aliud agerem?

INIUSTUS. Agedum dic mihi, patroni causarum ex quorum hominum ordine sunt?

IUSTUS. E laticulis.

INIUSTUS. Credo. Quid vero? tragici poetae ex quorum ordine sunt?

IUSTUS. E laticulis.

INIUSTUS. Recte autemas. Et populi moderatores ex quorum ordine?

IUSTUS. E laticulis.

INIUSTUS. Ergone agnoscis tandem te nihil dicere? Etiam inter spectatores utri sint plures, specta.

IUSTUS. En, specto.

INIUSTUS. Quid vidas ergo?

IUSTUS. Multo plures mehercle laticulos video. Nam et istum novi ego, et illum, et crinitum huncce.

INIUSTUS. Quid ergo dices?

IUSTUS. Vincimur. O cinaedi, per deos obse-
cro, accipite meum pallium; nam ad vos transfugio.

SOCRATES. Quid itaque? utrumne vis prehen-
sum istum tuum gnatum abducere, an ut eum doceam
dicendi artem?

STREPSIADES. Doce et castiga, et memento,
ut bene mihi exacuas eum; ex altera parte ut ei bucca
valeat ad leviores lites; alteram vero butcam eius ex-
aeue, ut valeat ad maiora negotia.

SOCRATES. Ne sis sollicitus; recipies eum argu-
tatorem probum.

PHIDIPPIDES. Immo pallidum, opinor, et mi-
serum.

SOCRATES. Ite nunc.

PHIDIPPIDES. Arbitror autem fore, ut te ho-
rum poeniteat.

CHORUS. Indices quid lucrabuntur, si aliqua
Chorum hunc iuste iuverint, volumus vobis enarrare.
Nam primum quidem ineunte vere, si volueritis agrum
novare, pluemus vobis primis, ceteris posteriori:
deinde vites, iam natis uvis, custodiemus, ut neque eas
siccitas, neque nimia laedat pluvia. Si vero nos deas
contemserit mortalis quispiam, is advortat animum,
quantis eum ulciscetur malis; quum e fundo suo nec
vinum, nec aliud quicquam percipiet. Nam quando
germinaverint oleae et vites, concidentur, adeo valli-
gere videbimus, pluemus; et tecti eius tegulas rotunda
commiuemus grandine. Tum si quando nuptias aut
ipsus, aut cognatus, amicosve qnis celebrabit, tota
nocte pluemus: ut forsitan malit vel in Aegypto posfuis-
fuisse, quam iudicasse perperam.

STREPSIADES, SOCRATES, PHIDIPIIDES,
PASIAS, TESTIS, AMYNIAS, CHORUS.

(V. 1131—1320.)

STREPSIADES. Quintus, quartus, tertius, postea secundus, deinde, quem ego maxime omnium dierum timeo et horreo et abominor, statim post illum est vetus et novus. Nam unusquisque eorum, quibus debeo, iuramentum apud iudices praestat, pignoraque depositit, affirmans se funditus me pessum daturum, tametsi interea ut parcant, sequosque se praebeant, his verbis eos oro: *O bone, velis istud iam non flagitare, illud differre, hoc remittere.* At illi negant se unquam hoc pacto sua recipere posse, et me pipulo differunt, iniustum esse hominem dicentes, sequens nomen meum delaturos. Nunc itaque deferant: parvum enim id curo, siquidem Phidiippides artem dicendi bene addidicit. Sed mox scibo, scholae osium ubi pulaverero. Puer heus, puer, puer.

SOCRATES. Strepsiadem salvere iubeo.

STREPSIADES. Dil te ament. Sed istum farinam saccum prius accipe. Oportet enim magistrum munere aliquo besse. Et mibi gnatum dic, quem nuper introxisti, an sermonem illum addidicerit.

SOCRATES. Addidicit.

STREPSIADES. Bene sane, o Fraus reginal!

SOCRATES. Adeoque quamlibet litem facile efficiet, ut vincas.

STREPSIADES. Etiamne si testes adfuisserint, quum foenore acciperem?

SOCRATES. Multo magis, etiamsi mille adfuisserint.

STREPSIADES. Itaque exclamabo alte intensa voce: Io! nummularii, vae vobis: nunc pereatis, et vos ipsi, et sors, et usurae usurarum; nihil amplius mihi nocebitis. Talis mihi educatur in istis aedibus gnatus, encipi linguam micans, propugnator meus,

conservator domus, inimicis gravis, profligator paternarum curarum et magnarum molestiarum, quem evoca cecus foras ad me. O gnate, o fili, fili, egressere domo; audi patris tui vocem.

SOCRATES. Hic vir ille est.

STREPSIADES. O amice, o amice.

SOCRATES. Accipe eum ad te, et abi.

STREPSIADES. Io, io, gnate mi, iu, iu! ut laetor, quum primum colorem tuum intueor: nunc facies indicat te paratum primo ad negandum, deinde ad contradicendum, et istud vernaculum reversa in te appetit et viget, nempe: *Quid ait tu? et simular se iniuriant accepisse, quum ipse alteri intulerit, et, sat scio, male fecerit.* In vultu etiam tuo inest Atticus obtutus. Nunc ergo da operam, ut me serves, quia perdidisti etiam.

PHIDIPPIDES. Quid ergo formidas?

STREPSIADES. Veterem et novum diem.

PHIDIPPIDES. Estne autem dies aliquis vetus et novus?

STREPSIADES. Ad quem se aiunt in ius vocaturos, depositis pignoribus.

PHIDIPPIDES. Peribunt ergo, qui deposuerint; non enim fieri potest, ut unus dies biduum sit.

STREPSIADES. Istucne fieri non possit?

PHIDIPPIDES. Nam quo pacto? nisi similius eadem mulier et anus sit et puella.

STREPSIADES. Atqui lex ita fert.

PHIDIPPIDES. Non enim, ut reor, legem intellegunt recte, quid sibi velit.

STREPSIADES. Quid sibi volt ergo?

PHIDIPPIDES. Solon ille antiquus erat ingenio populari.

STREPSIADES. Hoc quidem nihil facit ad veterem et novum diem.

PHIDIPPIDES. Ille igitur citationem in duos dies constituit, in veterem et in novum, ut pignora litigantes deponerent novilunio.

STREPSIADES. Cur itaque veterem addidit?

PHIDIPPIDES. Cur, o fatue? ut sistentes se rei uno die prius, sponte se a litibus dissolvant, re com-
Aristoph. Vol. XIII. F

posita; sin minus, ut mane ipso novilunio acris pos-
tulentur.

STREPSIADES. Cur ergo magistratus non ipso
noviluni die pignora accipiunt; sed pridie, veteri et
novo die?

PHIDIPPIDES. Idem enim facere mihi videntur,
quod gulosi in conviviis. Ut quam citissime litigantium
pignora raperent, idcirco uno die praeverterunt.

STREPSIADES. Euge, o miser!, quid sedetis sto-
lidi, qui nobis sapientibus ludibrium debetis, quam
nihil aliud sitis, quam lapides, numerus, pecudes, am-
phorae temere conservatae? Quare in me ipsum et
gnatum istum ob hanc felicitatem canendae sunt mihi
laudes. *Quam beatus, o Strepsiades, ipsis es, quam
sapiens, et quam filium educas!* mihi nempe dicent
amici et populares admirabundi, quando tu perorando
vinces in foro causas. Sed introducere te prius volo
et convivio excipere.

PASIAS. Ergone quemquam oportet suorum quic-
quam aliis prolicere? nunquam sane. Sed satius erat
tunc statim frontem perfricuisse potius, quam molestias
cepisse. Siquidem nunc etiam ob meam ipsius pecu-
niā te traho testem citationis, insuperque ex amico
inimicus siam populari meo. Attamen nunquam dede-
corabo patriam, quoad vixerō: verum Strepsiadēm vo-
cabo in ius —

STREPSIADES. Quis homo est?

PASIAS. Ad veterem et novum diem.

STREPSIADES. Testor in duos eum dixisse dies.
Sed quamobrem me citas?

PASIAS. Propter duodecim minas, quas acceperisti,
quum emeres equum illum varium.

STREPSIADES. Equumne? nonne auditis, quem
vos omnes scitis odisse rem equestrem?

PASIAS. Iuimo harcle vero per deos adiurabas,
te eas redditurum

STREPSIADES. Edepol enim nondum tunc addi-
dicerat mihi Phidippides invictum illum sermonem.

PASIAS. Nunc autem es propter infitias ira co-
gitas?

STREPSIADES. Quem enim alium fructum caperem ex illa doctrina?

PASIAS. Etiam sustinebis mihi negare per deos iuratus, ubi ego iussero?

STREPSIADES. Quosnam deos?

PASIAS. Iovem, Mercurium, Neptunum.

STREPSIADES. Sane hercle. Immo tres obolos libens perdiui, ut mihi iuramentum deferas.

PASIAS. Perreas itaque adhuc propter impudenteriam!

STREPSIADES. Sale si perfricetur hic homo, melius se habeat.

PASIAS. Vah, ut derides!

STREPSIADES. Sex congios caplet.

PASIAS. Ita me magnus amet Iupiter et dii, ut tu istuc haud impunae dixeris.

STREPSIADES. Mirifice delector diis tuis; et Iupiter iuratus risum movet doctis.

PASIAS. Nae tu pro his dictis aliquando poenas dabis. Sed redditurus ne sis, an non, pecuniam, responde, et me dimitte.

STREPSIADES. Otiose nunc consiste: ego enim actutum tibi respondebo clare.

PASIAS. Quid tibi videtur facturus?

TESTIS. Redditurus pecuniam videtur.

STREPSIADES. Ubi iste est, qui a me repetit argentum? dic, hoc quid est?

PASIAS. Hoc quid sit? *KAPAOION*.

STREPSIADES. Ergone repetis argentum, qui tam rudis es? non redderem vel obolum cuiquam, qui *KAPAOION* vocaverit eam, quae est *KAPAOHN*.

PASIAS. Non itaque reddes?

STREPSIADES. Non, quod ego quidem sciam. Nonne igitur properabis et ocios hinc a foribus te abripies?

PASIAS. Abibo. Scias tamen me pignora apud iudices depositorum, aut ne vivam amplius.

STREPSIADES. Perdes itaque et illa cum duodecim minis: quanquam ego nolim hoc tibi eveaire, quia *KAPAOHN* stulte vocasti *KAPAOION*.

AMYNIAS. Io! hei mihi!

STREPSIADES. Hem! quisnam iste est ciulatus?
numquid aliquis Carcini deorum vocem edidit?

AMYNIAS. Quid? hoc scire vultis, quis ego sim?
sum homo miserrimus.

STREPSIADES. Abi ergo tuam viam.

AMYNIAS. O genium iratum meum! o Fortunam,
quae rotas distingit currum meorum! o Pallas,
ut me perdidistis!

STREPSIADES. Quid autem mali tibi fecit Tele-
polemus?

AMYNIAS. Ne me irrideas, o bone; sed mihi
pecuniam iube ut reddat filius, quam accepit, praeser-
tim quam nunc male me habeam.

STREPSIADES. Quamnam istam pecuniam nar-
ras?

AMYNIAS. Quam ille foenorē sumsit.

STREPSIADES. Male itaque revera tibi fuit, ut
videtur.

AMYNIAS. Namque hercle equos agitans decidi.

STREPSIADES. Quid itaque deliras, tanquam si
ab essino decideris?

AMYNIAS. Deliro autem, si pecuniam recipere
volo?

STREPSIADES. Non potest fieri ut tu sis sanus.

AMYNIAS. Quidum?

STREPSIADES. Nam cerebro quasi emoto esse
mibi videris.

AMYNIAS. At tu, ita me Mercurius amet, vide-
ris in ius rapiendus, nisi reddis argentum.

STREPSIADES. Responde mihi nunc, utrum pu-
tas lovenī identidem recentem aquam pluere, aut so-
lem retrahere ab imo sursum eandem istam aquam.

AMYNIAS. Nescio ego utrum fiat, neque mihi
curae est.

STREPSIADES. Quomodo ergo recipere argen-
tum te aequum est, si nihil nosti de rebus coelesti-
bus?

AMYNIAS. At si penuria obstat quin sortem red-
das, reddre saltem foenus.

STREPSIADES. Foenus vero quodnam est ani-
mal?

AMYNIAS. Quid aliud, nisi quod singulis mensibus, singulisque diebus magis magisque augetur argentum, sensim labente tempore?

STREPSIADES. Recte autumas. Quid itaque? potestne fieri, ut mare auctius esse nunc putes, quam antebac?

AMYNIAS. Non hercle; sed aequale: non enim illud augeri decet.

STREPSIADES. Quomodo ergo, homo perdite, quum mare nihil fiat auctius, influentibus fluviis, tu studes argentum tuum auctius facere? nonne te hiac auferes ex aedibus? heus puer, affer mihi stimulum.

AMYNIAS. Huius facti testea appello.

STREPSIADES. Perge; quid cessas? nonne te movebis, tu Samphora?

AMYNIAS. Nonne haec contumelia est?

STREPSIADES. Non erumpes? contundam te, sub culum te pungens, funalem equum: fugisne? Eram ergo te moturus loco una cum ipsis rotis tuis et bigis.

CHORUS. Hem! quale est adamare res pravas! Quippe hic senex, qui eiusmodi res adamavit, frandere hos vult pecunia, quam sumsit foenore: nec fieri poterit, quin hodie eveniat ei aliquid, quod faciet, ut iste argutator, ob ea quae patrare coepit, improvisum aliquod malum accipiat. Nam puto eum actutum inventurum, quod dudum quaerebat, nimirum ut filius ei possit docte contrariis sententiis oppugnare iura. adeo ut omnes vincat, cum quibus congressus fuerit, quamlibet prava dicat. Forte autem, forte opifabit vel mutum eum esse.

STREPSIADES, PHIDIPIIDES, CHORUS,
 DISCIPULI SOCRATIS, SOCRATES,
 CHAEREPHION.

(V. 1321 — 1510.)

STREPSIADES. Iot! io! O vicini et cognati et populares, ferte vapulanti auxilium quovis pacto. Hei mihi misero! o caput! o maxilla! scelestus, patrem verberas?

PHIDIPIIDES. Aio, pater.

STREPSIADES. Videte confitentem, quod me verberet?

PHIDIPIIDES. Utique.

STREPSIADES. O scelerate, et parricida, et patrem perfosso!

PHIDIPIIDES. Eadem haec iterum dic mihi, et plura maledicta ingere. Num tu etiam scis me lubenter male audire?

STREPSIADES. Prostibulum populi.

PHIDIPIIDES. Consperge me multis rosis.

STREPSIADES. Patrem verberas?

PHIDIPIIDES. Immo hercle etiam ostendam iure me id fecisse.

STREPSIADES. O impurissime, ecquo pacto fieri potest, ut quis iure verberet patrem?

PHIDIPIIDES. Id equidem demonstrabo, et te vincam dicendo.

STREPSIADES. Istud tu vices?

PHIDIPIIDES. Longe quidem et facile. Elige utrum ex duobus sermonibus me velis perorare.

STREPSIADES. Quibus sermonibus?

PHIDIPIIDES. Utrum velis potiorē an inferiorem?

STREPSIADES. Istuc me hercle ex sententia pulchre mihi evenit, quod te doceri curavi, o perdite,

iuri contradicere, si mibi persuasurus es, iustum et honestum esse, patrem verberari a filiis.

PHIDIPPIDES. Immo arbitror me tibi ita persuasurum, ut, ubi audiveris, ne ipse sis mili contradicturus.

STREPSIADES. Atqui audire volo, quid dicas.

CHORUS. Tuum est, o senex, providere, quo pacto virum hunc vincas: nam iste, si non quapiam fiducia fretus esset, non esset adeo protervus: sed est aliquid, quod eum audacem facit: quippe palam est hominis praefidens sibi animus. Sed unde primum incepit haec rixa, oportet dicere choro; et hoc tibi omnino erit agendum.

STREPSIADES. Equidem unde primum coepimus conviciari inter nos, ego dicam. Quum enim iam epulati essemus, ut scitis, primo eum iussi lyram capere, et canere carmen Simonidis, *Aries ut detonsus fuit*: at ille statim dicere, ineptum esse canere ad citharam inter pocula, velut mulierem hordea molentem.

PHIDIPPIDES. Annon vero tunc statim oportuit verberari te et conculcari, cantare iubentem, haud secus ac si convivio cicadas acciperes?

STREPSIADES. Talia et intus tunc effutiebat, qualia nunc; et Simonideum dicebat malum esse poetam. Et ego vix quidem, sed tamen continebam me primo: deinde iussi illum, ut sumta saltē myrto^{*)} quidpiam ex Aeschylo mibi recitaret. At ille continuo: *Recte enim vero iubes! namque ego Aeschylo primum inter poetas locum tribuo, strepitus pleno, incomposito, duro, confragoso.* Hic iam quomodo putatis cor meum commotum fuisse? tamen compressa ira dixi ei: *Quis tu saltē recentiorum aliquid recita, quaecunque sunt scita ista et elegantia.* At ille statim cecinit ex Euripide longam orationem, quomodo subagavit frater, pro Averruncus! sororem uterinam. Ego

^{*)} Μυρτίνη pro nomine proprio meretricis habet et versionem corrigi iubet Brunckius ad fragm. Pelarg. T. III. p. 168.

autem non amplius me continui, sed confessim incesso multis et turpibus conviciis: postea, ut fieri solet, maledicta maledictis cumulavimus: denique iste exsilit, tum tundit, caedit, suffocat, et me perditum it.

PHIDIPPIDES. Annon merito tuo, qui Euripidem non laudas sapientissimum?

STREPSIADES. Illumne sapientissimum? O quem te memorem? sed rursus vapulabo.

PHIDIPPIDES. Idque mehercle iure.

STREPSIADES. Et quo iure? qui te, o impudens, educavi tam sedulo, ut, si quid balbutires, statim omnia persentiscerem quae velles. Quippe si Bryn dices, ego confessim bibere dabam: si Mammam peteres, aderam ferens tibi panem: Caccan vix prolocutus eras, et ego te susceptum foras efferebam, atque ante me tenebam. Tu vero nunc argens me clamantem, et vociferantem me cacaturire, non sustinuisti efferre, impurissimum, foras me: sed inter suffocandum ibidem cacavi.

CHORUS. Arbitror utique iuniorum corda palpitare expectatione, quidnam dicturus sit. Si enim iste, qui talia perpetravit, dicendo efficerit, ut haec credantur iure fieri, cutem senorum non emeremus, ne quidem cicere. Tuum est, o vibrator et quassator novarum sententiarn, quamdam persuadendi rationem conquerere, ut dicere videaris iusta.

PHIDIPPIDES. Quam suave est rebus novis et scitis imbui, et leges constitutas spernere posse. Ego enim quamdiu rei tantum equestri studui, ne tria quidem verba profari poteram, quin peccarem. At nunc postquam iste ab illis rebus me abduxit ipsem, et ego adsuevi subiilibus sententiis et orationibus et meditationibus, arbitror fore ut edoceam, fas esse patrem castigare.

STREPSIADES. Equita ergo, per Iovem obseruo; nam satius est me quadrigas alere, quam vapulantem pessumdar.

PHIDIPPIDES. Illuc autem redibo, unde mihi sermonem abrupisti, et primum hoc te interrogabo: me puerum verberastine?

STREPSIADES. Ita, inquam, quia bene volebam et tibi prospiciebam.

PHIDIPPIDES. Dic mihi, quaeſo, annon et me tibi aequum est bene velle ſimiliter, et te verberare, ſi quidem bene velle, verberare eſt? Quomodo enim decet corpus tuum verberum eſſe immune, meum autem non eſſe? atqui liber natus sum ego etiam. Plorant filii; at patri non plorandum eſſe cenes?

STREPSIADES. Quid ita?

PHIDIPPIDES. Dices, lege receptum eſſe, ut puer hoc patiatur? at ego contra dicrem, ſenes bis pueros eſſe. Et aequius multo eſt ſenes plorare, quam iuniores, quanto minus aequum eſt ipsos peccare.

STREPSIADES. Sed nusquam gentium lege receptum eſt, ut pater iſtud patiatur.

PHIDIPPIDES. Nonne ergo homo erat, ſicut tu et ego, qui primo illam legem tulit, et dicendo perſuasit veteribus ut ei parerent? Qui minus, quaeſo, licet mihi etiam legem novam ferre filiis, ut deinceps patres ſuos contra verberent? Plagas interim quacunque accepimus, priusquam lex haec daretur, missas facimus, et concedimus, ut impune flagris concisi simus ab iſpis. Specta vero ſis gallus et alias bestias, quomodo patres ſuos ulciscantur. Attamen quid diſerunt a nobis illi, niſi quod decreta non perſcribunt?

STREPSIADES. Quid itaque, quando gallos per omnia imitaris, non ſtercus iſidem comedis, et in periecia dormis?

PHIDIPPIDES. Non eadem ratio eſt, o bone; nec ſane Socrati ita videretur.

STREPSIADES. Quare tempera verberare: alioqui te iſpum olim culpabis.

PHIDIPPIDES. Quidum?

STREPSIADES. Quia aequum eſt, ut ego te castigem, et tu filium tuum, ſi tibi aliquis fuerit natus.

PHIDIPPIDES. Si vero non fuerit, fruſtrane ego ploravero, tuque me irriſo moriere?

STREPSIADES. Mihi, o aequales, aequum dicere videtur: et puto iſtis concedendum eſſe, quod par eſt. Nam plorare nos oportet, niſi quod iustum eſt faciamus.

PHIDIPPIDES. Specta vero aliam adhuc sententiam.

STREPSIADES. Peribo enim, ni fecerim.

PHIDIPPIDES. Et forte non aegre feres istuc tibi evenisse, quod modo perpessus es.

STREPSIADES. Quomodo vero? doce quid inde mihi commoda bis.

PHIDIPPIDES. Matrem etiam, sicut et te, verberabo.

STREPSIADES. Quid ais? quid ais tu? hoc iam aliud maius malum.

PHIDIPPIDES. Quid, si peiore illo exhibito sermonē evincam dicendo, matrem verberari oportere?

STREPSIADES. Quid aliud vero? Istuc si feceris, nihil obstabit, quin te ipsum iniicias in barathrum cum Socrate, et sermonem illum peiorem. Per vos, o Nubes, haec mihi accidere, qui vobis omnes meas commisi.

CHORUS. Tudem tibi horum causa es, qui te ipsum convertisti ad mala facinora.

STREPSIADES. Cur itaque haec mihi tunc non dicebatis, sed hominem rusticum et senem spe extulistis?

CHORUS. Semper istud factitamus, quotiescumque cognoverimus aliquem fraudes adamare, usquedum ipsum coniiciamus in aliquod malum, ut discat deos revereri.

STREPSIADES. Ebeu! acerba ista sunt, o Nubes, sed iusta. Non enim oportebat me pecuniam, quam foenore acceperam, defraudare. Nunc igitur, mi carissime, veni tecum, ut Chaerephonem illum impurum et Socratem perdas, qui me et te deceperunt.

PHIDIPPIDES. Sed haudquam magistros læserim.

STREPSIADES. Immo reverere Iovem patrium.

PHIDIPPIDES. Ecce autem *Iovem patrium!* quam stultus es! Estne vero Iupiter aliquis?

STREPSIADES. Est.

PHIDIPPIDES. Non potest fieri: nam Turbo regnat, qui lovem expulit.

STREPSIADES. Non expulit: sed ego tum arbitrabor lovem esse turbinem hunc. Hei misero mihi! quum te etiam, qui fictilis es, pro deo habuerim.

PHIDIPPIDES. Iste tibi ipse desipe et nungare.

STREPSIADES. Hei mihi ob istam insaniam! quantum desipiebam, quum etiam deos propter Socratem eiicerem! at, o carissime Mercuri, nequaquam mibi succeuseas, neque me perdas; sed da veniam mihi, quem garrulitas delirantem concinnaverat: et si mihi consultor, utrum eos publice reos postulem, an aliud faciam, quod tibi videtur. Recte mones, quod non sinis lites consuere, sed quamprimum iubes incendere domum his argutatoribus. Ades dum, Xanthia, sumta scala egressere, ligonem etiam ferens, deinde ascende supra scholam, et, usquedum in ipsos ruere facias domum, everte tectum, si herum amas. Mihi vero aliquis ferat facem accensam, et faxo ego, ut illorum nonnemo poenas mihi det hodie, etiam si valde sint arrogantes.

DISCIPULUS I. Io, io!

STREPSIADES. Tuum est, o fax, plurimam flammarum mittere.

DISCIPULUS I. Tu homo, quid facis?

STREPSIADES. Quid faciam? quid aliud, quam dispuo de subtilibus rebus cum trabibus huius domus?

DISCIPULUS II. Heu! quis nobis incendit domum?

STREPSIADES. Ille, cuius vestem cepisti.

DISCIPULUS II. Perdes nos, perdes.

STREPSIADES. Hoc enim ipsum etiam volo, nisi ligat spes meas, aut ego forte prius delapsus cervicem fregero.

SOCRATES. Eho tu, quid facis, quaeso, qui in tecto es?

STREPSIADES. Per aërem incedo, et solem contemplor.

SOCRATES. Hei mihi misero! suffocabor infelix.

CHAEREPHON. At ego perditus comburar.

STREPSIADES. Nam qua fiducia freti contumeliosi eratis in deos, et Lunse sedem speculabamini? pelle, iace, feri multis de causis, maxime vero quum scias eorum in deos impietatem.

CHORUS. Praeite foras: chorus enim nobis satius est actus hodie.

ARISTOPHANIS
R A N A E.

DRAMATIS PERSONAE.

XANTHIA *servus.*

BACCHUS.

HERCULES.

MORTUUS.

CHARON.

CHORUS RANARUM.

CHORUS INITIATORUM.

AEACUS.

ANCILLA Proserpinæ.

CAUPONAE.

EURIPIDES.

AESCHYLUS.

PLUTO.

XANTHIA, BACCHUS, HERCULES,
MORTUUS, CHARON, CHORUS
RANARUM.

(V. 1—270.)

XANTHIA. Dicamne aliquid ex usitatis istis, o here, super quibus semper rident spectatores?

BACCHUS. Ite hercle, quidquid vis, praeter illud *Premor*. Hoc vero cave dixeris: iam enim plane satietas mea cepit.

XANTHIA. Neque aliud quiddam lepidum?

BACCHUS. Modo ne dixeris: *Quam afflitor!*

XANTHIA. Quid? numnam illud oppido ridiculum dicam?

BACCHUS. Immo hercle audacter. Illud tantum vide ne dicas.

XANTHIA. Quodnam?

BACCHUS. Ut cacaturias, iactans lignum baiulatorum de humero in humerum.

XANTHIA. Neque ut, tantum onus ferens, nisi aliquis id demat mihi, pedam?

BACCHUS. Nequaquam, obsecro, nisi quum vomiturus ero.

XANTHIA. Quid ergo opus erat, ut hanc sarcinam ferrem, si nihil eorum fecero, quae Phrynicus facere solet, et Lycis, et Amipsias, sarcinas baiulantes identidem inducentes in comoediis.

BACCHUS. Ne faxis: nam ego si spectator sedeam, et istorum commentorum quoddam videam, plus quam anno senior factus abeo.

XANTHIA. O miserrimum igitur humerum hunc-

ce, si afflictatur quidem, at ridiculum tamen nihil proferet!

BACCHUS. Annon haec insolentia est et mera molititia, quando ego, qui Bacchus sum et Staminii filius, pedes incedo et delassor, hunc autem vehi facio, ut aerumnarum sit expers, et onis non ferat?

XANTHIA. Annon ergo fero ego?

BACCHUS. Quomodo fers, qui veheris?

XANTHIA. Haec ferens.

BACCHUS. Quomodo?

XANTHIA. Aegre admodum.

BACCHUS. Atqui nonne quod tu fers, onus hoc fert asinus?

XANTHIA. Non sane, quod ego habeo et fero: non, ita me servet Iupiter.

BACCHUS. At quomodo fers, qui profecto ipse ab alio fereris?

XANTHIA. Nescio: sed humerus tamen hicce premitur.

BACCHUS. Tu ergo, quandoquidem asinum te iuvare negas, invicem sublatum asinum fert.

XANTHIA. Hei mihi misero! Nam cur ego praeilio navalium non intersui? tum certe plorare te longum iussissem.

BACCHUS. Descende, scelesto: namque ad ianuam nunc accedam hancce, quo me primum divertere oportebat. Puer, puer, heus puer.

HERCULES. Qnis ianuam pultavit? quam centaurice insultavit, quisquis est! Dic mibi, hoc quid erat?

BACCHUS. Heus puer.

XANTHIA. Quid est?

BACCHUS. Non animadvertisisti?

XANTHIA. Quidnam?

BACCHUS. Quam vehementer me timuerit.

XANTHIA. Ita, per Iovem, ne insanires.

HERCULES. Nequeo, per Cererem, risu me admoderarier, etsi labra praemordeo: sed tamen rideo.

BACCHUS. O bone, accede: tui enim alicius rei indigeo.

HERCULES. Sed non possum dispellere risum,

quando pellem leoninam crocotaæ iniectam video.
Quæ mens istorum est? quid convenere cothurnus et
clava? ubi gentium peregrinatus es?

BACCHUS. Clithenem inscendi.

HERCULES. Et decertasq; prælio navali?

BACCHUS. Et quidem naves deprimimus hostiles
duodecim, ni fallor, aut tredecim.

HERCULES. Vosnæ?

BACCHUS. Per Apollinem iuro.

HERCULES. Tum ego expergesfactus fui.

BACCHUS. Porro legenti mihi in nave apud me
ipsum Andromedam, drepente desiderium cor per-
cussit, quam putas vehementer?

HERCULES. Desiderium? quantum?

BACCHUS. Parvum, instar Molonis.

HERCULES. An feminæ?

BACCHUS. Non sane.

HERCULES. Ergo pueri?

BACCHUS. Nequaquam.

HERCULES. Ergo viri?

BACCHUS. Attalæ!

HERCULES. Concubinisti cum Clithene?

BACCHUS. Ne me irrideas, frater. Enimvero
male habeo: tale me discruciat desiderium.

HERCULES. Quale, o fraterculæ?

BACCHUS. Declarare nequo: attamen per ima-
ginem tibi indicabo. En unquam drepente concupi-
visti pultem?

HERCULES. Pultem? papæ! millies in mea
vita.

BACCHUS. Num rem ipsam perspicue edoceo?
an aliud quid dicam?

HERCULES. De pulce quidem nihil amplius dixe-
ris: nam satis intellego.

BACCHUS. Tale igitur me dilaniat desiderium
Euripidis, idque mortui. Et nemo mihi hominum per-
suaserit, quin eam ad illum.

HERCULES. Num ad inferos deorsum?

BACCHUS. Immo edepol si quid adhuc est infe-
rins.

HERCULES. Cuius rei indigens?

G

BACCHUS. Opus est mihi bono poeta: tales enim nulli sunt amplius: et qui vivunt, mali sunt.

HERCULES. Quid? annon lophon vivit?

BACCHUS. Hoc tamen, et solum adhuc superest bonum; si saltē bonum hoc est etiam: non enim astis scio quomodo id quoque comparatum sit.

HERCULES. Nonne ergo Sophoclem, qui prior est Euripide, sursum es ducturus, si omnino inde aliquem educere debes?

BACCHUS. Non, priusquam Iophontem seorsum sumtum exploravero, quid solus sine Sophocle facere valeat. Praeterea Euripides, homo versutus, vel conaretur una hac aufugere: alter autem tam illic, quam hic, facilis est.

HERCULES. Agatho vero ubi est?

BACCHUS. Reliquit me et abiit, bonus poeta et amicis desiderabilis.

HERCULES. Quo terrarum miser ille?

BACCHUS. Ad beatorum epulas.

HERCULES. Xenocles vero?

BACCHUS. Pereat utique.

HERCULES. Pythagelus autem?

XANTHIA. De me vero nulla mentio, cui tam valde premitur humerus.

HERCULES. Annon alii hic sunt adolescentuli, qui tragoedias faciunt, plus quam decies mille? Euripide plus quam stadio loquaciores?

BACCHUS. Reliculi hi sunt racemuli, loquaculi, hirundinum musea, contaminatores artis, qui, si modo chorom acceperint, et semel tantum in tragoediam minixerint, viribus exhausti protinus evanescunt. Fecundum vero poetam non amplius invenias, quaeras licet, qui verbum generosum sonet.

HERCULES. Quomodo secundum?

BACCHUS. Ita secundum, ut proferat audacem aliquam dictionem huiuscemodi, *Aethera Iovis aridulum*, aut *Temporis pedem*, aut *Mentem quidem noluisse per sacra iurare, sed linguam peierasse seorsum a mente*.

HERCULES. Ergone tibi haec placent?

BACCHUS. Plus utique quam insano modo.

HERCULES. Profecto inepta sunt, vel te iudice.

BACCHUS. Ne tu meum habites animum: nam
habes domum.

HERCULES. Atqui omnino pessima videntur
esse.

BACCHUS. Coenare me doceas.

XANTHIA. De me autem nulla mentio.

BACCHUS. Quin audi, qua gratia te imitatus
cum hoc ornatu venerim: nempe ut mihi hospites tuos
enarras, si mihi opus sit illis, quibus tunc usus es,
quum ad Cerberum proficiscereris. Hos indica mibi,
et portus, et ubi panis venalis, lupanaria, mansio-
nes, diversoria, fontes, vias, urbes, coenacula, cau-
ponas, ubi cimices paucissimi.

XANTHIA. De me autem nulla mentio.

HERCULES. Tunc etiam audebis ire, miser-
ime?

BACCHUS. Nihil amplius contradicas: sed de viis
doce, qui citissime ad inferos perveniamus; unamque
monstra, quae neque calida, neque nimis frigida sit.

HERCULES. Agedum, quamnani earum tibi pri-
mam dicam? quam? una quidem est a scabello et
reste, si te ipsum suspendas.

BACCHUS. Desine: suffocatoriam dicis.

HERCULES. Sed est via compendiosa et trita,
illa per mortarium.

BACCHUS. Num cicatram dicis?

HERCULES. Maxime.

BACCHUS. Frigidam quidem illam et algidam;
statim enim tibias conglaciat.

HERCULES. Vin' celerem et declivem tibi di-
cam?

BACCHUS. Ita edepol, praecipue quum non sim
nimis expeditus viator.

HERCULES. Perrepta igitur in Ceramicum.

BACCHUS. Quid tum?

HERCULES. Ubi turrim illam excelsam inscen-
deris —

BACCHUS. Quid faciam?

HERCULES. Lampadem, dum mittetur, illinc

specta: deinde quando subebunt spectatores eam mitti,
tunc et tu te ipsum mitte.

BACCHUS. Quorsum?

HERCULES. Deorsum.

BACCHUS. Sed perderem cerebri membranas
duas. Nolim hanc viam ire.

HERCULES. Quid igitur?

BACCHUS. Illam, quam tu ivisti tunc.

HERCULES. Sed longa est navigatio. Primo
enim venies ad paludem maximam et profundissimam.

BACCHUS. Deinde illam quomodo transmittam?

HERCULES. In navicula tantilla senex quidam
navita te transvehet, mercede accepta, duobus obolis.

BACCHUS. Hui! quantum ubique pollent duo
illi oboli! quomodo pervenerunt illuc etiam?

HERCULES. Theseus eos perduxit. Posthaec
angues et bellus videbis inumeras, horrendas.

BACCHUS. Ne me terrefacias, neu pavorem in-
cutias: non enim me deterrebis.

HERCULES. Deinde coenum spissum, et stercus
supernatans semper; in illo autem iacentes, sicut
quispiam aut hospitem iniuria adfecit aliquando, aut
puero, quem subagitabat, pecuniam surripuit, aut
matrem permoluit, aut patri malam percussit, aut pe-
lieravit, aut orationem aliquam Morsimi transcripsit.

BACCHUS. Edepol oportebat his addi, si quis
pyrricham Cinesiae didicit

HERCULES. Exinde circumfunletur tibi flatus
quis tibiarum, inmenque videbis pulcherrimum, sicut
hic, et myrteta, et beatos coetus virorum et feminarum,
crebrosque manuum plausus.

BACCHUS. Isti vero quinam sunt?

HERCULES. Initiali —

XANTHIA. Ergo equidem hercle asinus sum ve-
hens mysteria: sed ista non feram amplius.

HERCULES. Qui tibi indicabunt omnia, quibus
opus tibi fuerit. Illi enim proxime in ipsa via ad
ostium Plutonis habitant. Sed multum vale, o frater.

BACCHUS. Ita faxit lupiter! et tu quoque vale-
to. At tu stragula rursus suscipe.

XANTHIA. Priusquam deposuerim etiam?

BACCHUS. Et quidem cito admodum.

XANTHIA. Haudquaquam, obsecro te: sed con-
duc aliquem mercede ex illis qui efferuntur, cui de-
cretum sit hoc iter.

BACCHUS. Si vero neminem invenero?

XANTHIA. Tunc me ducito.

BACCHUS. Recte autem. Etenim efferunt qui-
dam huncce mortuum. Heus tu: tibi quidem dico,
tibi, qui mortuus es. Vin' tu, homo, minutam su-
perficiem ad inferos ferre?

MORTUUS. Quanta est?

BACCHUS. Ista.

MORTUUS. Pendesne mercedem duas drach-
mas?

BACCHUS. Non hercle, sed minus.

MORTUUS. Vos, vespillones, pergit.

BACCHUS. Exspecta, o bone, si possim tecum
mercede pacisci.

MORTUUS. Nisi duas drachmas deposueris, ne
loquaris.

BACCHUS. Accipe novem obolos.

MORTUUS. Reviviscam potius.

XANTHIA. Quam superbus est execrabilis iste!
annon plorabit? Ego ibo.

BACCHUS. Probus es et generosus. Pergamus ad
navem.

CHARON. Oop! appelle cymbam ad litus.

XANTHIA. Hoc quid est?

BACCHUS. Haec pol palus ipsa est, quam uobis
dicebat; et navem conspicor.

XANTHIA. Ita me Neptunus amet, atque iste
Charon est.

BACCHUS. Salve Charon, salve Charon, salve
Charon.

CHARON. Quis in requiem e miseriis et molestiis,
quis in oblivionis campos, aut ad asini vellera, aut
ad Cerberios, aut ad corvos, aut ad Taenarum?

BACCHUS. Ego.

CHARON. Cito inscende.

BACCHUS. Quorsum adpellere tibi videtur? num
revera ad corvos?

CHARON. Ita hercle, vel tui gratia. Incende modo.

BACCHUS. Puer, huc ades.

CHARON. Servum non veho, nisi praelio navalium una decertavit de carnibus.

XANTHIA. Non hercle potui, quia tum mihi forte dolebant oculi.

CHARON. Itaque paludem curriculo circumcurses.

XANTHIA. Ubi ergo opperiar?

CHARON. Apud Auaeni lapidem, iuxta mansiones.

BACCHUS. Intellegin'?

XANTHIA. Omnino intellego. Hei misero mihi! cuinam occurri primum domo egressus?

CHARON. Sede ad remum. Si quis praeterea navigaturus est, festinet. Heus tu, quid facis?

BACCHUS. Quid faciam? quid aliud, quam sedeo ad remum, ubi ipse iusseras?

CHARON. Nonne ergo huc sedebis, ventriose?

BACCHUS. En.

CHARON. Nonne proliicies manus, atque extenderes?

BACCHUS. En.

CHARON. Ne nugas agas; sed obnixus remum age strenue.

BACCHUS. At quomodo potero, imperitus quum sim et insuetus maris atque navigationis, agere remum?

CHARON. Facillume: audiens enim cantus pulcherrimos, ubi semel remo incubueris.

BACCHUS. Quorumnam?

CHARON. Ranarum, cycnorum, admirandos.

BACCHUS. Celeusma cane.

CHARON. Oop op! Oop op!

CHORUS. Brekekekex coax coax. Brekekekex coax coax. Palustris fontium soboles, tibiarum cantu permixtum clamorem edamus, sonoram meam cantilenam, coax, coax, qua Nyseum Iovis filium Bacchum in Limnis cantavimus, quando ebria, in festo sacro Chytrorum, hominum turba ad meum lucum commissatum venit. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Ego vero dolere incipio podicem,
coax, coax.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Vos autem nihil id scilicet curatis.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Sed pereatis una cum vestro *coax*.
Nihil enim aliud estis quam *coax*.

CHORUS. Evidem merito, o male curiose. Me enim amarunt et Musae lyra scite canentes, et cornipes Pan, qui ludit vocalibus calamis: in deliciis etiam me habet citharoedus Apollo, propter arundinem, quam lyrae idoneam alo sub aqua in paludibus. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Ego vero pustulas habeo, et culus mihi dudum sudat; atque mox propendens dicet, *Brekekekex coax coax*. Sed, o cantus amans gens, de-sinite.

CHORUS. Immo magis canemus, si unquam serenis in diebus saltavimus per cyperum et phleon, gaudentes carminibus, quae inter natandum cantantur: aut si lovis ad fugiendum imbre, celerem cboream profundis sub aquis agitantes cantavimus cum bullarum ruptarum crepitu, Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Hoc vobis eximo.

CHORUS. Indigua ergo patiemur, si nobis silentium sit.

BACCHUS. Immo ego indigniora, si remum agendo disrumpar.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Ploretis: non enim id curo.

CHORUS. At nos clamabimus, quantum fauces nostrae capiunt, toto die, Brekekex coax coax.

BACCHUS. Isto quidem non vincetis.

CHORUS. Neque tu nos certe.

BACCHUS. At nec vos tamen me unquam. Vociferabor enim, si opus sit, vel toto die, usque dum istuc vostrum superem *coax*.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Scilicet aliquando vostrum inhibiturus eram *coax*.

CHARON. Ohe desine, desine. Remo adspelle
navem ad litus. Egressere, solve naulum.

BACCHUS. En, accipe duos obolos.

BACCHUS, XANTHIA, CHORUS INITIATORUM.

(V. 271—737.)

BACCHUS. Xanthia! ubi Xanthia? eho Xan-
thia!

XANTHIA. Au.

BACCHUS. Accede huc.

XANTHIA. Salvus sis, here.

BACCHUS. Quid istic est?

XANTHIA. Tenebrae et coenum.

BACCHUS. Vidistin' ergo alicubi parricidas illic,
et periuros, quos dicebat ille nobis?

XANTHIA. Tu vero non vidisti?

BACCHUS. Immo, ita me Neptunus amet, nunc
etiam video. Age vero, quid faciamus?

XANTHIA. Optimum nobis erit progredi: nam
iste locus est, ubi beluas illas horrendas esse dicebat
ille.

BACCHUS. Quam valde plorabit! praestigias fa-
ciebat, ut ego timerem, ex semulatione, quia me
bellicosum esse scit. Nihil enim adeo arrogans est, ut
Hercules. Ego vero optem in discrimen quodpiam in-
cidere, et occasionem naucisci edendi facinoris, quod
dignum sit isto itinere.

XANTHIA. Atqui hercle sentio strepitum aliquem.

BACCHUS. Ubi, ubi est?

XANTHIA. Pone.

BACCHUS. Pone igitur eas.

XANTHIA. Sed est ante nos.

BACCHUS. Praecede igitur.

XANTHIA. Atqui hercle video beluam magnam.

BACCHUS. Qualis est?

XANTHIA. Horrenda. Porro in omnes species se
vertit: modo fit bos, modo mulus, modo mulier pul-
cherruma.

BACCHUS. Ubi est? age, accedam ad eam.

XANTHIA. Sed non amplius est mulier, at vero
nunc canis.

BACCHUS. Ergo Empusa est.

XANTHIA. Sane igni coruscat tota facie.

BACCHUS. Et crus aereum habet?

XANTHIA. Ita edepol, et stercorum alterum.

Certo hoc scies.

BACCHUS. Quo me ergo convertam?

XANTHIA. Quo vero ego?

BACCHUS. O sacerdos, serva me, ut sim com-
potor tuus.

XANTHIA. Peribimus, o rex Hercules.

BACCHUS. Ne me appelles, homo, obsecro, neu
nomen meum edas.

XANTHIA. O Bacche igitur.

BACCHUS. Istud multo minus altero dixeris.

XANTHIA. Perge qua is: hic ades, o here.

BACCHUS. Quid vero est?

XANTHIA. Bono animo es: optume nobiscum
agitur. Licit enim nobis dicere, ut Hegelochus: *Nam-
que post fluetus rursus mustelam video.* Disparuit
Empusa.

BACCHUS. Iura.

XANTHIA. Per Iovem iuro.

BACCHUS. Et iterum iura.

XANTHIA. Per Iovem ergo.

BACCHUS. Iura, inquam.

XANTHIA. Per Iovem, inquam.

BACCHUS. Hei misero mihi! ut expallueram vi-
so spectro! At iste exterritus plus quam ego expalluit.
Hei mihi! unde nam mala ista mihi accidere? quem
deorum dicam me perditum ire? *Aethera, Iovis ae-
diculam, an Temporis pedem?*

(*Tibia canit intus aliquis.*)

XANTHIA. Heus tu.

BACCHUS. Quid est?

XANTHIA. Non audivisti?

BACCHUS. Quidnam?

XANTHIA. Tibiarum sonum,

BACCHUS. Ita sane, et quidem taedarum me adflavit aura quaedam oppido mystica. Sed tacite ex insidiis auscultemus.

CHORUS. Iacche, o Iacche! Iacche, o Iacche.

XANTHIA. Hoc illud est, here; ludunt alicubi hic Initiati, quos nobis narrabat ille; nam Iacchum cantant, ut Diagoras.

BACCHUS. Et mihi ita videntur. Quapropter silentium agere optumum est, ut rem perspicue cognoscamus.

CHORUS. Iacche, o qui sanctissimas sedes hic incolis, Iacche, o Iacche, veni ad sacros sodales, choros in hoc pratō ducturus, pullulanter multis fructibus circa caput tuum quatiens myrti coronam, andacique saltans pede liberam illam et iocosam, cui plurimae insunt veneres, tuum decus, puram, sanctis mystis solemnem choream.

XANTHIA. O veneranda et sanctissima Cereris filia, quam suavis odor porcinae carnis me adflavit!

BACCHUS. Non igitur quiescere poteris, si aliquid intestini hic esse persentiscas?

CHORUS. Excita flammellas lampadas, quas advenis in manibus quatiens, o Iacche, lucifer nocturnorum orgiorum stella: ignibus resulget pratum: genu palpitat senum; excutiunt moerores, longaevaeque aetatis veteres annos, sacrorum tuorum honorum participes ut fiant. Tu vero, qui lampade luce, procedens educ in floridum et palustre solum saltatricem pubem, o beato.

SEMICHORUS. Lingua favere oportet, et loco cedere choris nostris, quicunque expers est horum sermonum, aut mentem non habet puram, aut germanarum orgia Musarum nec vidit adhuc, nec saltavit, nec Cratini taurivori Bacchicae linguae mysteriis est initatus, aut scurrilibus versibus delectatur intempestivum risum moventibus, aut inimicam seditionem non com-

pescit, nec facilis est civibus; sed excitat eos et inflamat, proprii lucri cupidus: aut vexatae calamitibus civitatis praeses, muneribus corrumpitur: aut castellum prodit, aut naves; aut res veritas mittit ex Aegina, Thorycion alter, vicesimarum exactor perditissimus, coria, et linteas, et picem mittens Epidaurum; aut alicui persuadet, ut hostibus pecuniam det fabricandis navibus; aut concacat Hecatae imagines, dum choris dithyrambicis succinit: aut si quis rhetor mercedem poetarum adrodit, quia traductus fuit in patris Bacchi sacris. Istis edico, iterum iterumque edico, ut loco cedant mysticis choris. Vos vero excitate cantum, et pervigilia nostra, huic festo convenientia.

SEMICHORUS. Procede nunc quisque strenue in floridos sinus infernorum pratorum, tripudians, salibus et dictieriis sannisque ludens. Satis enim in peragendis his sacris emicuit studium nostrum. Sed incede et vide, ut servatricem divam egregio extollas, voce eam celebrans, quae regionem se conservaturam profitetur semper, etiam si Thorycion nolit.

SEMICHORUS. Age nunc alio genere hymnorum frugiferam reginam, Cererem deam, ornantes, diviis cantibus celebrate.

SEMICHORUS. Ceres, purorum orgiorum regina, ades nobis, et conserva tuum chorom; daque ut ego, toto omni tempore ludere et saltare possim, multaque ridicula dicere, et multa seria; et quando condigne tuo festo luserim et riserim, ut victor coroner.

SEMICHORUS. Eia age, nunc etiam cantibus huc voca festivum illum deum, sodalem huius choreae.

SEMICHORUS. Iacche sancte, carminis hoc festo cantari soliti suavissimi inventor, huc ades, et nos comitare ad deam, et ostende quam longam viam sine labore conficias.

SEMICHORUS. Iacche saltationis amans, prosequere me: tu enim discidisti ad risum usque et ad vitalitatem hoc sandalium et istos pannos, et id excogitasti, ut impune ludere et saltare nobis liceat.

SEMICHORUS. Iacche saltationis amans, prosequere me. Etenim limis adspectans, puellae modo vidi, et quidem admodum formosae, colludentis, e

tunica leviter scissa promicantem papillam. Iacche sal-tationis amans, prosequere me.

XANTHIA. Ego vero lubens soleo comitari, et cum ipsa ludens saltare volo.

BACCHUS. Et ego insuper.

CHORUS. Vultisne ergo ut simul ludos faciamus Archedemum, qui septuennis nondum habebat phratras: nunc autem dux populi est apud supernos manes, et principatum nequitiae illic obtinet? Clisthenem autem audio in sepulcris podicein vellicare suum, et pilantem lacerare genas: et plangere pronus, et plora-re, et inclamare solet Sebinum, qui Anaphlystius est. Quin et Calliam siunt, istum Hippobini filium, cunni leonina indutum decertare praelio navalium.

BACCHUS. Possetiane nobis indicare, Pluto ubi-nam hic habeat? peregrini enim sumus, et modo hue advenimus.

CHORUS. Ne longius abeas, neque iterum me interroges: sed scito ad ipsum ostium te pervenisse.

BACCHUS. Tolle rursus, puer, stragula.

XANTHIA. Quid hoc erat aliud, quam *Zovis Corinthus* in stragulis?

SEMICHORUS. Ducite nunc sacram choream di-vae, per nemus floriferum ludentes, qui participes estis pii festi: ego vero cum virginibus ibo et mulieribus, ubi dearum est pervigilium, faciem sacram por-taturus.

SEMICHORUS. Eamus in rosis referata florida prælia, nostro more pulcherrimis chœris ludentes, quas beatæ Horæ quotannis reducunt. Nobis enim solis sol et lux iucunda est, qui sumus initiali, piosque nos gessimus et erga peregrinos et erga clives.

BACCHUS, XANTHIA, AEACUS, ANCILLA
PROSERPINAE, CAUPONAE, CHORUS
INITIATORUM.

(V. 460 — 737.)

BACCHUS. *Agendum quomodo ianuam pultabo?*
quomodo? Quoniam hic modo pultant incolae?

XANTHIA. *Ne tempus teras, sed aggredere ianuam,* ut ornatu, sic etiam animo Herculem referens.

BACCHUS. *Heus puer.*

AEACUS. *Quis iste?*

BACCHUS. *Hercules ille fortis.*

AEACUS. *O execranda, et impudens, et audax,*
et impure, et perimpure, et impurissime, qui canem
nostrum Cerberum protractum abegisti obtorto collo,
et fuga te cum eo proripnisti, quem ego custodiebam.
Sed nunc medius teneris: talis te Stygis aura petra
et Acherontius scopulus sanguine inanans adseruant, et
Cocytii circumcursantes canes, Echidnaque centiceps,
quae viscera tua disperget: pulmonesque tuos corripiet
Tartesia muraena: renes vero tuos cruentatos una
cum ipsis intestinis distrabent Gorgones Titiriasiae, quas
citato cursu arcessam ego.

XANTHIA. *Ileus tu, quid fecisti?*

BACCHUS. *Cacavi. Opem implora dei.*

XANTHIA. *O ridicule, nonne cito surges, prius.*
quam te videat alienus quispiam.

BACCHUS. *Sed linquo animo: verum fer ad cor*
meum spongiā.

XANTHIA. *En, accipe.*

BACCHUS. *Admove.*

XANTHIA. *Ubi est? Dii boni! hic habes cor?*

BACCHUS. *Nam prae metu in inferiorem ven-*
trem delapsum est.

XANTHIA. *O timidissime deorum tu atque ho-*
minum.

BACCHUS. Ego? quomodo timidus essem, qui spongiam a te petui? nemo sane alias hoc fecisset.

XANTHIA. Quid vero?

BACCHUS. Iacuisset olfaciens, si timidus essem: ego autem surrexi, et ad haec abstersi natus.

XANTHIA. Fortia sane facta, o Neptune!

BACCHUS. Ita hercle, opinor. At tu nonne formidasti strepitum verborum et minas?

XANTHIA. Flocci non feci, ita me Iupiter amet.

BACCHUS. Agendum, quandoquidem animosus et fortis es, tu sis ego, clava hac sumpta et leonina pelle, si quidem nullo timore quatuntur viscera tua: ego vero in partem ero tibi baiulus.

XANTHIA. Cedo ea celeriter; mos enim gerendus est: et intuere Herculeum Xanthiam, an timidus futurus sim, et tui similem habiturus animum.

BACCHUS. Non pol mei similis eris, sed revera ille Melitensis verbero. Agedum stragula ista tollam.

ANCILLA. O carissime, venistun' Hercules? luc ingredere. Nam diva, ut audivit te advenisse, statim pinsuit panes, coxit leguminum fresorum ollas, pultis duas aut tres; bovem assavit integrum, placentas torruit, collabos: sed ingredere.

XANTHIA. Bene vocas: gratia est.

ANCILLA. Ita me Apollo amet, ut ego te nonquam sinam abire; quandoquidem et carnes avium elixavit, et bellaria fricxit, et vinum miscuit suavissimum. Sed ingredere necum.

XANTHIA. Perbenigne.

BACCHUS. Nugas agis: non enim te amittam.

ANCILLA. Namque et tibicina tibi una est intus pulcherrima, et saltatrices duae aut tres.

XANTHIA. Quid memoras? saltatrices?

ANCILLA. Pubescentes, et recens vulsa. Sed ingredere: nam coquus iam pisces erat detracturus foco, et mensa intro ferebatur.

XANTHIA. Agedum dic primo tibicinis illis, quae intus sunt, me ipsum iam ingredi. Tu, puer, seque re me hac et fer stragula.

BACCHUS. Heus tu, siste gradum. Nequaquam,

opinor, pro re seria habes, quod te ioculo feci Herculem: nec ultro nugeris, Xanthia: sed sublata rursus haec fer stragula.

XANTHIA. Quid est? non cogitas, ut puto, mihi adimere, quae ipse dedisti.

BACCHUS. Non sanè cogito, sed iam istuc facio. Depone pelle.

XANTHIA. Testes horum ego deos voco, iisque ultiōem committo.

BACCHUS. Quos deos? annon vero ineptum et stultum est, te sperare, ut Alcumenea filius sis, qui servus es et mortalis?

XANTHIA. Bene sane. Habe haec. Forte enim aliquando mei indigebis, si deus volet.

CHORUS. Hoc viri est cordati et sapientis, qui que multum circumnavigaverit, convertere seipsum semper ad illud latus navis, quod bono statu est, potius quam, instar pictae imaginis, stare, eodem retento habitu. At convertere se ad molliorem sortem, sciti est hominis, et plane Theramenis.

BACCHUS. Annon vero ridiculum esset, si Xanthia quidem servus, in Milesiis stragulis prostratus, subagitans saltatricem, matulam me sibi ferre iuberet: ego vero hunc intuens mentulam mihi fricarem; iste vero, utpote homo vasur, hoc animadverteret, et impacto pugno anteriores mihi dentes e maxilla excuteret?

CAUPONA I. Plathana, Plathana huc ades. Hic ille est scelestus, qui in cauponam ingressus aliquando, sedecim panes nobis comedit.

CAUPONA II. Sane ecastor ille ipse est.

XANTHIA. Malum imminet nonnemini.

CAUPONA I. Et cainium insoper elixarum frusta viginti, semiobolaria singula.

XANTHIA. Poenas dabit nonnemo.

CAUPONA I. Et multa illa allia.

BACCHUS. Mulier, nugas agis, nec scis quid dicas.

CAUPONA I. Ergone sperabas, quod cothurnos haberet, me non te amplius agnituram?

CAUPONA II. Quid vero? multa illa salsa menta

nondum dixi, neque ecastor caseum illum recentem,
misera ego, quem una cum ipsis fiscellis devoravit:
deinde quam pecuniam ab ipso exigerem, intuitus est
me torve, et mugiit.

XANTHIA. Huius omnino facta haec sunt; ita
solet ubique.

CAUPONA II. Et gladium strinxit furibundo si-
milis.

XANTHIA. Ita hercle, o misera.

CAUPONA II. Nos autem pavidae metu in supe-
riorem contignationem illico nos proripiimus: at ille
impetu aufugit, sumis etiam storeis.

XANTHIA. Et hoc huius factum est. Sed ali-
quid vobis faciendum erat.

CAUPONA I. Agedum voca mihi hoc Cleonem,
patronum meum.

CAUPONA II. Tu vero mihi, si modo inveneris,
Hyperbolum, ut istum funditus perdamus.

CAUPONA I. O faucem improbam! quam liben-
ter tibi lapido dentes molares effringerem, quibus con-
trivisti meum peculium!

CAUPONA II. Ego vero in barathrum velim te
inieci.

CAUPONA I. Ego vero, sumta falce, guttur tibi
vellem excindere, quo panes succineritos deglutiisti.
Sed Cleonem arcessam, qui eum hodie in ius vocabit,
et haec eius facta extricabit.

BACCHUS. Pessume peream, nisi Xanthiam
deamo.

XANTHIA. Novi, novi mentem tuam, desine
loqui. Nolim Hercules fieri.

BACCHUS. Minime gentium hoc dixeris, mi
Xanthisce.

XANTHIA. Et quomodo Alcumenae filius fieri
possem ego, qui simul servus et mortalis sum?

BACCHUS. Scio, scio te iratum esse, idque non
iniuria. Etiam si me verberares, tecum non expostu-
larem. Immo si in posterum unquam tibi ornamenta
haec ademero, radicitus et ego et uxor liberique pes-
sumis exemplis pereamus, ut Archedemus lippus.

XANTHIA. Accipio iusurandum, et hac conditio-
tione ornatum adsumo.

CILORUS. Nunc tuum est officium, postquam or-
natum huic rursus accepisti, quem habebas prius, iu-
venilem animum ostendere usque, et rursus torvum
tueri, del memorem illius, cuius prae te fers speciem.
Quod si stulte rem gerere deprehenderis, et aliquid
commiseris, quod mollem et ignavum arguat, demeo tol-
lere te stracula nesse erit.

XANTHIA. Bene monetis, o amici: sed et ipsius
eadem iam mecum cogito. Istum quidem, si boni
evidenter quidplam, haec admire rursus conaturum mibi
sat scio: sed tamen ego praehabo me fortem et ani-
mosum, et acerbe, velut origanum, tuentem. Ita fa-
ciundem erit, ut videtur: nam audio iam crepitum
ianuae.

AEACUS. Constringite ocius hunc canifurem, ut
poenas det: properate.

BACCHUS. Imininet nonnemini malum.

XANTHIA. Nonne in malam rem ibitis? ne ac-
cedite.

AEACUS. Eia etiam pugnare incipis? Tu Dityla,
et tu Sceblia, tuque Pardoca, accedite huc et depug-
nate cum isto.

BACCHUS. Nonne ergo res indigna est? istumne
alios verberare, qui furari aliena ipse solet?

XANTHIA. Infinitum quantum.

AEACUS. Indignum quidem et intolerandum, fa-
teor.

XANTHIA. Atqui per Iovem iuro; si anquam veni
huc, emori volo, aut si quicquam tuorum furatus sum,
quod vel unius pilli facias. Et ecce incipiam facinus
generosum: accipe hunc servum, et tormentis ex eo
rem quaere, atque, si me iniurium deprehenderis, abduc
me et occidito.

AEACUS. Quomodo ergo quaeram?

XANTHIA. Omnibus modis: in seala eum ligans,
suspendens, flagellis caedens, excoriaus, torquens, quin
naribus acetum infundens, lateres insponens: cetera
omnia fac: tantum ne porris verberes eum, nec alliis
novis.

AEACUS. Aequa praedicas: tum si verberibus
mutilavero tibi servum, praesentarium a me petitio at-
gentum.

XANTHIA. Ne, quaequo, eum mihi mutilaveris,
sed proinde ut dixi abductum torque.

AEACUS. Immo in hoc ipso loco, ut coram in
os tibi dicat. Tu depone sarcinas oculis, ac vide ut
nihil hic diues mendaci.

BACCHUS. Edico ut me nemo torqueat, qui sum
immortalis: sin, tua culpa tibi evenire putato, quid-
quid evenerit mali.

AEACUS. Quid sis?

BACCHUS. Aio me immortalem esse, Bacchum,
Lovis filium: hunc autem esse servum.

AEACUS. Haecce audis?

XANTHIA. Profecto audio; et multo magis est
flagris caedendus. Si enim deus est, non sentiet.

BACCHUS. Quidni igitur, siquidem et tu sis
deum te esse, tu quoque pariter tecum plegas accipis?

XANTHIA. Iusta est haec oratio. Utrum autem
nostrum videris priorem plorare, aut rationem aliquam
habere verberum, hunc tu pro deo ne habeas.

AEACUS. Procul dubio tu generosus es homo:
nam non refugis id quod iustum est. Exuite iam
vestes.

XANTHIA. Quomodo igitur quaestionem exerce-
bis, ut par est?

AEACUS. Facile. Alternis plegas accipietis.

XANTHIA. Recte autumnas. Ecce, specta an me
videss commoveri.

AEACUS. Iam percussi te.

XANTHIA. Minume hercle.

AEACUS. Nec mihi videris sensisse. Sed ad hunc
ibo et percutiam eum.

BACCHUS. Quando tandem?

AEACUS. Atqui iam percussi,

BACCHUS. Quomodo ergo non sternutavi?

AEACUS. Nescio: hunc rursus tentabo.

XANTHIA. Nonne igitur properabis? iattatae!

AEACUS. Quid sibi volt hoc iattatae? num
doluit?

XANTHIA. Non hercle. Sed cogitabam, quando
Diomenses Herculis festum celebrant.

AEACUS. Hominem religosum! huc rursus eundum.

BACCHUS. Hei, hei!

AEACUS. Quid est?

BACCHUS. Equites video.

AEACUS. Quid itaque fles?

BACCHUS. Cepas olfacio.

AEACUS. Itene verbera nihil facis?

BACCHUS. Nihil curo.

AEACUS. Eundum igitur est ad hunc rursus.

XANTHIA. Hei mihi!

AEACUS. Quid est?

XANTHIA. Spinam hanc mibi exime.

AEACUS. Quid hoc rei est? huc rursus eundum.

BACCHUS. *Apollo, qui forte nunc Delum aut*

Delphos incolis —

XANTHIA. Indoluit. Nonne vidisti?

BACCHUS. Haud ego quidem: nam iambi Hippo-nactis reminiscebar.

XANTHIA. Namque nihil efficis: sed illa caede.

AEACUS. Nihil profecto efficio. Sed iam preebo ventrem.

BACCHUS. *Neptune* —

XANTHIA. Indoluit nonnemo.

BACCHUS. *Qui Aegei promontoria tenes, aut caerulei regnas maris in fundo* —

AEACUS. Neutquam, ita me Ceres amet, cognoscere possum, uter vestrum sit deus. Sed ingredi-min: nam herus ipse vos cognoscet, et Proserpina, quam sint dii ipsi etiam.

BACCHUS. Recte autumas. Velle autem hoc te prius fecisse, antequam plagas acciperem.

CHORUS. Ad sacros choros ades, Musa, et veni ut delecteris carmine meo, visura numerosam populo-rum multitudinem, ubi sapientiae innumerae sedent, ambitiosiores Cleoponte: cuius in labris garrulis acerbe fremit Thracia hirundo, super barbaro folio sessitans: cantat autem lugubre lusciniae carmen, ut sit periturus, etiamsi pares fuerint calculi.

SEMICHORUS. Aequum est ut sacer chœrus, quod in rem est civitatis moneat et doceat. Primum itaque videtur nobis exæquandos esse cives cum civibus, et metus adimendos: tum si quis aliquid peccaverit, deceptus Phrynichi artificiis, aio oportere facultatem esse illis, qui tunc lapsi sunt, causa dicta, diluendi priora peccata. Praeterea neminem in civitate aio oportere ab honoribus excludi. Etenim turpe est filios, qui semel interfuerunt prælio navalium, et Platæenses statim fieri, et dominos pro servis. Evidenter nec istud negare possim recte se habere; verum Iudo: haec enim sola sapienter fecisti. Praeterea æquum est vos illis, qui vobis cum saepe iam, ut parentes eorum, interfuerunt præliis navalibus, quique geneti vobis propinquæ sunt, unam hanc noxam remittere, idque parentibus. Sed, o sapientissimi, fra non uihil laxata, demus operam, ut omnes homines nobis quasi cognatos faciamus, et ut omnibus adipisci honores et esse civibus licent, quæ una decertarint prælio navalium. Si autem in concienda civitate timidos et superbos nos gesserimus, præsertim quum in ulnis noctuani iacefemur, in posternum non recte sapere videbitur.

CHORUS. Quod si ego callidus sum dispicere vitam hominis et mores, qui plorabit aliquando, non diu immorabitur vel sinuus ille, qui nunc molestus est, pusillus Cligenes, balneator ille pessimus omnium quotquot tractant cinerem ex falso nitro et creta mixtum. Hoc autem quum sciat, non erit patitur, ne sorti spoliatur vestibus ebrius, sine ligno incendens.

SEMICHORUS. Saepe animadvertisimus civitati nostræ evenire idem circa bonos et probos cives, quod ei evenit circa veteres nummos et novos. Nam et illis, quamvis non sint adulterini, sed optimi omnium, ut constat, nummorum, et soli probe così, et tinnita probati ubique, tam apud Graecos; quam apud barbaros, non utimur omnino: sed malis his aeneis naper ensis, notae pessimæ. Et cives illos, quos sciunt esse ingenuos et modestos, virosque iustos, bonos item et probos, et educatos in palaestræ et choris et musica, indignissimis contumeliis afficiuntur: istis autem aereis et peregrinis, et Pyrrhiis, malis et malo genere prognatis,

ad omnia utimur, licet postremi venerint; quibus civitas antehac ne pro piacularibus quidem facile usa fuisset. Sed nunc saltem, o stolidi, mutatis moribus, utimini rursus bonis viris: nam hoc, si bene vobis cesserit, laudem merebitur: sin aliquid fuerit offensum, saltem ex honorato ligao pati videbimini, si quid patiamini.

AEACUS, XANTHIA, CHORUS INITIATORUM.

(V. 758 — 829.)

AEACUS. *E*gregius vero, ita me Iupiter servator amet, est vir tuus herus.

XANTHIA. Quomodo non egregius, qui potare et futuere tautum scit?

AEACUS Illud vero annon mirum, quod te non verberaverit, mendaci palam convictum, qui servus herum te diceret?

XANTHIA. Plorasset utique.

AEACUS. Istuc quidem servile illico fecisti, quod ego lubenter facio.

XANTHIA. Lubenter, obsecro?

AEACUS. Immo eopta esse mihi videor, quando clam hero maledico.

XANTHIA. Quid vero, quando, acceptis plagis muluis, foras abenundo mussitas?

AEACUS. Tunc etiam voluptate adficior.

XANTHIA. Quid autem, quando curiosus es?

AEACUS. Adeo hercle, ut nihil sciām dulciss.

XANTHIA. Pro germane Iupiter! etiam nec sermones captans, quando heri colloquuntur?

AEACUS. Immo plus quam insano modo.

XANTHIA. Quid demum, quando extraneis sermones illos prodis?

AEACES. Pol ego, quando hoc facio, semen eminere mihi videor.

XANTHIA. O Phoebe Apollo! iniice mibi dextram, et da te osculandum, ipseque me osculare, atque dic mihi, per lovem obsecro, qui nobis est converbero, quis iste est tumultus intus et clamor et concertatio?

AEACUS. Aeschyli et Euripidis.

XANTHIA. Vab!

AEACUS. Motus enim, motus *ingens* exortus est inter mortuos, et magna omnino seditio.

XANTHIA. Quanam ex re?

AEACUS. Lex quaedam hic statuta est, ut ex artibus maioribus et elegantioribus ille, qui est praestantissimum sui generis artificum, in prytaneo cibum capiat, sedemque proxime a Plutone habent, —

XANTHIA. Intellego.

AEACUS. Usquedum veniat in ea arte sapientior ipso aliis quispiam: tunc autem loco cedere oportet.

XANTHIA. Cur autem hoc turbavit Aeschylum?

AEACUS. Tenebat ille tragicum solium, ut qui esset praestantissimum in ista arte.

XANTHIA. Nunc vero quis?

AEACUS. Euripides quem primum hoc descendit, edidit specimen artis grassatoribus, et crumenis, et parricidis, et parietum perfoscoribus, quorum hominum apud inferos vilissima est annua: illi autem audientes contrarias disputationes, et flexuras, et strophas, summopere insanierunt eius amore, et sapientissimum fidicarunt: deinde fiducia elatus capebat solium, ubi Aeschylus sedebat.

XANTHIA. Et lapidibus non fuit impetus?

AEACUS. Non hercle: sed multitudo clamabat iudicio decernendum esse, uter artis peritia excelleret.

XANTHIA. Scilicet sceleratorum illorum?

AEACUS. Et pol altissimo clamore.

XANTHIA. Aeschylo vero non adsistebant adiutores alii quispiam?

AEACUS. Bonorum exiguum est numerus, ut hic etiam.

XANTHIA. Quid ergo Plato facere cogitat?

AEACUS. Certamen quamprimum committere, comparationemque et probationem instituere eorum in arte peritis.

XANTHIA. Sed qui factum, ut sibi non Sophocles vindicaret solium?

AEACUS. Haudquaquam ille hercule. Sed quum primum hic advenit, osculatus est Aeschylum, et iiecit ei dextram, et sponte cessit, nullam de solio controversiam movens. Nunc autem sedet, ut ait Clidemides, observator certaminis: et si Aeschylus vicerit, continebit se in suo loco: sin annus, de artis peritis decernatrum se dixit cum Euripide.

XANTHIA. Quid ergo fieri?

AEACUS. Edepol non ita multo post, et quidem hoc ipso in loco, horrendum illud certamen exorietur. Etenim in trutina perpendetur ars musica.

XANTHIA. Quid? tragoidiam ad libram appendent?

AEACUS. Et regulas efferent et normas versuum, et quadrata compactilia formabunt instar laterum, et diametros et cuneos. Nam Euripides tragodias se examinaturum ait, singulis seorsum sumtis versibus.

XANTHIA. Mirum ni graviter ista ferat Aeschylus.

AEACUS. Ideo torvum intinebatur, capite in terram demiso.

XANTHIA. Quis vero iudex erit?

AEACUS. Hoc difficile erat: nam sapientum virorum magnam deprehenderunt penuriam. Neque enim Aeschylo cum Atheniensibus conveniebat, —

XANTHIA. Multos forte inter eos esse putabat perfossores parietum.

AEACUS. Praeterea nihil nisi meras nugas eos censebat in dignoscendis poetarum ingeniis. Item deinde cominiſerunt hero tuo, quia peritus artis erat. Sed ingrediamur. Nam quum maiori studio quidpiam agunt heri nostri, parata nobis sunt verbera.

CHORUS. Mirabor, ni vir grandiloquus horrendam iram in praescordiis soveat, quando celerem loquacitatem animadverteret dentes exacuentis adversarii: tum demum prae furore acerrimo oculos distorquebit. Exi-

stent autem verborum alte cristatorum galeatae et velocias concertationes, scindularumque subtilium audaces rotationes, et ramenta operum, refutante altero viro artificis ingeniosi verba sesquipedalia. Tum iste erigens comantis cervicis hirsutam setam, horribile supercilium contrahens, rugiens, emittebat verba compaginata, tanquam tabulas, ea revellens, giganteo spiritu. Hinc iam dicendi magistra, versuum examinatrix, lubrica lingua volubilis invidiosos concutiens frenos, concidens adversarii verba, minutatum refellet pulmonum plurimum laboreum.

**EURIPIDES, BACCHUS, AESCHYLUS,
CHORUS INITIATORUM, PLUTO.**

(V. 830 — 1499.)

EURIPIDES. Nolim a solio desistere, ne adhor-
teris: nam isto me potiorem esse alio in arte nostra.

BACCHUS. Aeschyle, quid taces? non enim te
fugunt haec dicta.

EURIPIDES. Cum gravitate aliquamdiu stabit ta-
citus primo, id quod identidem in tragoeidiis factitabat
praestigiator ille.

BACCHUS. O bone, ne nimis magna loquere.

EURIPIDES. Ego hunc novi, et dudum perspexi,
luminem feros singentem mores, contumaci praedi-
tum, offreni, impotenti, et bipatenti ore, sine ullo
modo loquentem, turgida verba cumulatim fundentem.

AESCHYLUS. Itane, o fili rusticæ divae? tu iu-
me haec dicas, o blateramentorum collector, et men-
dicatorum factor, et pannorum consutor? at faxo ut cum
magno tuo malo dixeris.

BACCHUS. Desine, Aeschyle, neve excandescas
iracundia.

AESCHYLUS. Minime vero, priusquam ostendero

perspicue, qualis homo sit iste claudorum fector, qui nunc adeo ferox est.

BACCHUS. Nigram, pueri, nigram peccadem efferte: nam turbo erumpere conatur.

AESCHYLUS. O qui Creticas colligis monodias, nuptias nefarias infers in artem!

BACCHUS. Reprime te, o valde honorande Aeschyle: tu vero, o serumnose Euripide, si sapis, a grandinibus remove te ocios, ne grandiori verbo tempora tibi seriens prae iracundia, excutiat Telephum. At tu, Aeschyle, non iracunde, sed leniter argue et argutor. Conviciari autem non decet viros poetas, tanquam mulieres quae paneum vendunt: tu vero statim vociferaris eodeum strepitu, quo ilex incensus:

EURIPIDES. Evidem paratus sum, et non refugio, mordere, aut morderi prior, si huic videtur, in versibus, in melicis, in tragoeiae nervis, et mehercle in Peleo, et Aeolo, et Meleagro, immo etiam in ipso Telepho.

BACCHUS. Tu vero quid cogitas facere? dic Aeschyle.

AESCHYLUS. Voluissem quidem hic non contendere: nam ex aequo nobis non est certamen.

BACCHUS. Quid ita?

AESCHYLUS. Quia mea poesis tecum non interit: quae autem fecit ille, cum eo interire, ita ut quae dicat habituros sit. Tamen, quoniam tibi videatur, mos tibi gerendus est.

BACCHUS. Agedum thus aliquis hue et ignem mihi det, ut, antequam hi arguteniur, preces concipiamp, ut certamen istuc quam scitissime decidam. Vos vero Musis carmen aliiquid accinite.

CHORUS. Iovis o novem filiae virgines, castae Musae, quae subtile in disserendo adspicitis soleris mentes virorum sententias procondentium, siquando in arenam cum suis acute excogitatis descendant versutisque artibus luctatoris, contradicendo inter se certaturi; adeste inspecturae vim duorum facundissimorum orium: praebete autem verba, et sub-

tilem scobem versuum. Nunc enim magnum illud sapientiae certamen incipit.

BACCHUS. Precamini iam vos etiam aliquid, priusquam versus recitetis.

AESCHYLUS. O Ceres, quae weam mentem aluisti, effice me dignum tuis mysteriis.

BACCHUS. Tu etiam sume thus et in ignem inde.

EURIPIDES. Recte. Sunt enim alii dii, quos ego invoco?

BACCHUS. Peculiaresne quipiam tibi, et novae notae?

EURIPIDES. Admodum.

BACCHUS. Age ergo, invoca peculiares tuos deos.

EURIPIDES. Aether, meum pabulum, et linguae volubilitas, et intelligentia, et narcs olfactoriae, adnuita ut recte redarguam dicta, quae carpere aggrediar.

CHORUS. Et nos quidem avemus ex viris sapientibus audire sermones aliquos concinne modulatos, doctoque adesse certamini. Etenim lingua eorum esserari coepit, animusque haud ignoratus ambobus est, nec pigris mens. Par est igitur ut speremus alterum quidem aliquid urbani et liquati dicturum: alterum autem convellentem illud, grandibus verbis irruendo, dissipatum multas verborum tricas.

BACCHUS. Sed ociosus oportet orationes incipere, ita tamen ut dicatis urbana, et nec imagines, nec qualis possit aliis dicere.

EURIPIDES. Evidem de me ipso, qualis poeta sim, dicam postremo loco: primo autem ostendam hunc fuisse iactatorem et impostorem, quibusque rebus spectatores deceperit, quos fatuos acceperat, apud Phrynicum educatos. Primo enim unum quemlibet sedere faciebat obvelatum, Achillem forte, aut Niobam, faciem eius non ostendens, praetextum tragoedice, nec tantillum mutientes.

BACCHUS. Non hercle quicquam.

EURIPIDES. Chorus autem protrudere solebat se-

ries carminum continuas quatuor: at illi silebant.

BACCHUS. Ego vero gaudebam hoc silentio, et me illud delectabat non minus, quam si qui hodie loquantur.

EURIPIDES. Stolidus enim eras: scias hoc velim.

BACCHUS. Et mihi met ipsi videor. Cur autem hoc faciebat ille?

EURIPIDES. Nempe ex ostentatione, ut spectator sederet exspectans, quando Nioba loqueretur tandem; interea ipsum drama procedebat.

BACCHUS. Hominem improbum! quam turpiter ergo ab eo deceptus sum! quid pandicularis et impatiens es?

EURIPIDES. Quia eum convinco. Deinde, ubi ad hunc modum nngatus fuisset, dimidia iam dramatic parte acta, verba quaedam grandia duodecim eloquebatur, superciliosa et cristata, horrida veluti terribilamenta, ignota spectatoribus.

AESCHYLUS. Hei misero milii!

BACCHUS. Tace.

EURIPIDES. Perspicuum autem nihil dicebat.

BACCHUS. Ne frende dentibus.

EURIPIDES. Sed aut Scamandros, aut fossas, aut clypearum insignia, aero ductas grypho-aquillas, et verba grandia praerupta, quae coniectura adsequi non erat facile.

BACCHUS. Ita hercle: nam ego aliquando longo tempore noctis vigilavi quaerens mecum, quinam sit ales flavus ille equo-gallus.

AESCHYLUS. Insigne est, o perquam rustice, quod navibus adpingi solet.

BACCHUS. At ego Eryxin putabam esse Philoxeni filium.

EURIPIDES. Ergone in tragoeidiis oportebat et gallos fingere?

AESCHYLUS. Tu vero, diis invise, quae fecisti, cedo, qualia sunt?

EURIPIDES. Non edepol equigallos feci, nec capricervos, ut tu, cuiusmodi in aulaeis Persicis pingi solent. Sed quum primum artem a te accepi turgent-

tem inani fastu, et verbis molestis, primulum eam statim attenuavi, et ei pondus detraxi, substitutis versiculis et deambulationibus, et betis minutis, additoque nugamentorum succo e libris expresso et percolato: deinde eam nutriti monodiis, admisto Cephisophonte. Tam non garriebam quidlibet temere, neque quaecunque se offerrent miscebam: sed qui prodibat in scenam, statim is mihi primo genus edisserebat fabulae.

BACCHUS. Nam istud hercle tibi magis decorum erat, quam tuum ipsius dicier.

EURIPIDES. Deinde a primis inde versibus nullam personam otiosam sivi: sed loquebatur mihi et mulier, et nihil minus servus, atque herus, item virgo et anus.

AESCHYLUS. Ergone non eras morte dignus his annis?

EURIPIDES. Non hercle. Nam poplare est istuc meum factum.

BACCHUS. Istud quidem, o bone, omitte; non enim ea de re pulchra tibi disputatio.

EURIPIDES. Deinde istos artem dicendi docui.

AESCHYLUS. Fateor equidem. Sed antequam doceres, utinam medius fuisse disruptus!

EURIPIDES. Et subtilium regularum usum, verborumque flexus, animadvertere, videre, intellegere, versare dolos, amare, insinuari astutias, suspicari, comminisci quidlibet.

AESCHYLUS. Non equidem nego.

EURIPIDES. Res domesticas introducens, quibus utimur et adsuevimus; unde etiam facile reprehensus suissem: nam isti harum rerum gnari reprehendissent artem meam. Non autem fastuosum strepitum edidi, spectatores ab intellegendendo abducens; neque eos per terrefaciebam, Cycnos inducens et Memnonas, equos agitantes phaleris et tintinnabulis ornatos. Dignosces autem utriusque, huius, et meos discipulos. Huius enim sunt Phormisius, Megagenetusque ille servus, tubis, bastis, barbis horridi, amarulento risu Sinidem referentes: mei autem sunt Clitophon, et Theramenes ille scitus

BACCHUS. Theramenes? vir sane callidus et acris

ad omnia, qui si in malum aliquid incidat, et prope adstet, elabi solet, non Chium, sed Ciui se professus.

EURIPIDES. Talem equidem prudentiam istis induxi hominibus, ratiocinatione indita arti tragicae, et consideratione, ut iam intellegant omnia, et perspiciant; et cum alia, tum rem familiarem administrent melius, quam antidhac; et speculentur singula, sic dicentes: *Quomodo istue se habet? Ubi illud est? Quis hoc sumvit?*

BACCHUS. Ita edepol. Proinde iam Atheniensium quilibet, ut intravit domum, inclamat servos, sciscitaturque: *Ubi est olla? Quis caput comedit mae-nae? Catinus proximo anno emtus interiit mihi. Ubi allium illud hesternum? Quis adrosit ollivam? Ante vero stolidi ore biante, ut Mammacuib iuldam et Melitidae, sedebant.*

CHORUS. *Haec quidem adspiciat, inclyte Achilles. Tu vero, age, quid ad haec dices? hoc tantum vide, ne te abripiat iracundia, et extra oleas ferat: nam acerba in te dixit. Sed, o generose, cave ne ira-cunde contradicas; verum contractis velis, extremi eo-rum ora ventum accipe: deinde magis magisque na-vem gubernas, et obserua quando ventum lenem et pla-cidum nactus fueris. Sed, o qui primus Graecorum alta exstruxisti magnifica verba, et exornasti taglens nugas, audacter emitte rivum.*

AESCHYLUS. Irascor equidem ob hunc congres-sum, et servent mihi bile viscera; quod mihi contra hunc disputandum erit; ne tamen dicat ad incites me redactum, age, responde mihi, cuius rel gratia admirari oportet poetam?

EURIPIDES. Dexteritatis et disciplinae, quia homines efficiuntur meliores in civitatibus.

AESCHYLUS. Hoc igitur si tu non fecisti, verum ex bonis et generosis eos improbissimos reddidi-sti, quo supplicio dices te dignum esse?

BACCHUS. Morte. Ne hunc interroga.

AESCHYLUS. Specta igitur quales eos a me pri-mum acceperit; an fortes et quadricubitales, nec detrectantes munia publica, nec circumforaneos, nec ver-sutos, ut nunc sunt, neque praestigiatores; verum

spirantes hastam et lanceas et galeas cum albis cristis,
et cassidæ et ocreas, et animos septemplicem elypeum
gestantis Aiacis.

BACCHUS. Sane procedit hoc malum: enecabit
me galeas usque commemorans.

EURIPIDES. Tu vero quanam ratione eos tam
fortes esse docuisti?

BACCHUS. Dic Aeschyle, neque adeo saevi fer-
ociter te iactans.

AESCHYLUS. Tragoediam faciens Marte re-
fertam.

BACCHUS. Quamnam?

AESCHYLUS. Septem ad Thebas, quam nemo
spectavit, quin cuperet bellator fieri,

BACCHUS. Atqui male hoc abs te factum est:
nam Thebanos audaciores reddidisti ad movendum bel-
lum: ideoque vapula.

AESCHYLUS. At vobis licebat bellicis rebus ope-
ram dare; sed eo non vos convertistis. Deinde edita
tragoedia Persis, itidem eos docui cupidos esse vin-
cendi hostes perpetuo, adornavique opus pulcher-
rimum.

BACCHUS. Utique gavisus sum, auditis quae
nuntiabantur de Dario mortuo, quumque statim cho-
rus, manibus sic comploris exclamaret, *In, in.*

AESCHYLUS. Haec nempe tractare decet poetas.
Namque considera inde ab initio, quam utiles fuerint
praestantiores illi poetæ. Orpheus enim initiationes
docuit, et a caedibus abstinere: Musaeus autem reme-
dia morborum et vaticinij: Hesiodus vero agricultu-
ram, fructuum tempora et sementis: at ille divinus Ho-
merus unde gloriam et decus adeptus est, nisi ex eo
quod utilia docerat, acies ordinare, virtutes bellicas,
armis viros instruere?

BACCHUS. Attamen Pantaclem edocere non po-
tuit ineptissimum illum: nuper enim quum pompam
duceret, impositam capitl suo galeam primum subligavit,
deinde cristam ei adligare tandem cogitavit.

AESCHYLUS. Sed alios edocuit multos et for-
tes, quorum unus est Lamachus heros. Ab hoc autem
Homero exempla expressit mens mea, et multas virtu-

tes effinxit Patroclorum, Teucrorum, Thymoleontum, quibus excitarem unumquemque cives, ut se his adaequaret, si quando tubae signum audiret. At hercle Phaedras non faciebam impudicas nec Stheneboeas: nec scio an in ullam unquam feminam amantem versus fecerim.

EURIPIDES. Non hercle: nam nihil Veneris tibi inerat.

AESCHYLUS. Nec opto ut insit: tibi autem tuisque plurima Venus semper insideat, ut et te ipsum pessimum dedit.

BACCHUS. Ita est per Iovem: nam quae alienarum mulierum commentus es flagitia, iisdem imperitus poenas iusti.

EURIPIDES. Et quid civitati nocent, o infortune, meae Stheneboeae?

AESCHYLUS. Quia ingenuas feminas ingenuorum virorum uxores adduxti, ut cicutam biberent, quod puderet eas propter tuos Bellerophontas.

EURIPIDES. An vero historiam de Phaedra compoui aliter ac exstabat?

AESCHYLUS. Immo hercle, ut exstabat. Sed, quod malum est, oportet poetam celare, et non producere, nec in scenam edere. Nam uti puerulos magister docet, ita adultos poetae. Omnino autem decet nos utilia memorare.

EURIPIDES. Si ergo tu Lycabetos memores nobis et Parnasorum altitudines, hoccine est utilia docere? quem oportebat humano more loqui.

AESCHYLUS. Sed, o perdite, necesse est magnarum sententiaram et cogitationum similia etiam verba producere. Alias par est etiam semideos grandioribus verbis uti: nam et vestibus multo splendidioribus utuntur, quam nos. Quae quum ego pulchre instituisse, tu foedasti.

EURIPIDES. Quo facto?

AESCHYLUS. Primo quum reges pannis induisti, ut miserabiles hominibus viderentur esse.

EURIPIDES. Ergone in hac re nocui? quo facto?

AESCHYLUS. Idcirco iam nemo dives vult tri-

mem instruere suo sumtu: verum pannis sese involvens unusquisque flet, et pauperem se esse ait.

BACCHUS. Et quidem, ita me Ceres amet, subto-
tus babens tunicam e molli lana textam: qui vero haec-
dicens sefellerit, cum in foro piscatorio emergere
videas.

AESCHYLUS. Deinde loquacitatem excolare et ar-
gutias docuisti, quae res et palaestras evacuavit, et
coulos contrivit adolescentiolorum nugas garrientium, et
nautis persussit, ut refragarentur magistris. At tum,
quando ego vivebam, nihil aliud sciebant, quam offam
poscere et *Rhyppapae* clamare.

BACCHUS. Iba hercle, et oppedere etiam in os
inferiori retinigi, et concacare commensalem, et nave
egressi vestie aliquem spoliare: nunc autem obloquun-
tur, et non amplius agunt remos, et luc illuc na-
vigator.

AESCHYLUS. Quorum vero scelerum non est
auctor? nonne ienae ostendit iste, et parientes in fa-
nis mulieres, et concubitu fratrū mistas, et quae di-
cant, *vitam non esse vitam?* Hinc etiam civitas nostra
scribis impleta est, et scurris, qui, simiarum more, po-
pulum frandibus decipiunt semper: lampadem vero ne-
mo scit ferre iam amplius exercitationis neglectu.

BACCHUS. Nemo hercle: ita ut risu pene emor-
tus sim in Panathenaeis, quum tardus quidam homo
curreret incurvus, albus, obesus, longo intervallo re-
lictus, et misere se torquens: deinde Ceramicenses in
portis stantes percutiebant ei ventrem, latera, ilia,
nates: ille vero percussus palmis, subinde pedendo, ex-
tinguita lampade, correbat.

CHORUS. Magnum negotium, vehemens concer-
tatio, grave bellum insiat. Itaque operosum erit dis-
cernere, ubi alter contenderit valide, alter vero refu-
tare possit et obniti scite. Sed nolite in eodem con-
sistere: sunt enim viae et aliae multae argutiarum.
Quicquid, igitur habebitis ad disceptandum, hoc dicate,
percurrite, et revelate tam vetera quam recentia; et
audete aliquid subtile et scitum atque argutum eloqui.
Si vero id veremini, ne inscitia quadam laborent spe-
ctatores, ita ut, si quae subtilia dicatis, intellegere ne-

queant, ne timete: quoniam hoc non amplius ita se habet. Nam exercitati sunt, et librum quisque habens discit sapientiam: praeterea ingenio maxime pollut, quod nunc ipsis acutius etiam est. Nihil itaque time te, sed omnia percurrite, spectatorum, utpote sapientum, gratia.

EURIPIDES. Igitur ad ipsos prologos me tibi convertam, ut, quod primum est in tragodia, primo examinem sciti illius poetae: erat enim obscurus in rebus enuntiandis.

BACCHUS. Et quemnam illius prologum examinabis?

EURIPIDES. Multos admodum. Primum recita mihi illum ex Orestea.

BACCHUS. Silete iam omnes. Recita Aeschyle.

AESCHYLUS. Mercuri terrestris, qui paterna inspectas imperia, servator mihi sis adiutor ro-ganti: venio enim in hanc terram et revertor —

BACCHUS. Estne in istis quidpiam quod carpe-re velis?

EURIPIDES. Plus quam duodecim.

BACCHUS. At vero omnia ista non sunt plura, quam tres versus.

EURIPIDES. Sed unusquisque eorum habet vi-ginti peccata.

BACCHUS. Aeschyle, auctor tibi sum ut taceas: sin minus, praeter hos tres iambos, reus eris plurium.

AESCHYLUS. Egone ut coram hoc taceam?

BACCHUS. Si me audis,

EURIPIDES. Quippe initio statim peccavit imma-ne quantum. Viden' ut nugaris?

BACCHUS. Nil curo.

AESCHYLUS. Quomodo dicis me peccasse?

EURIPIDES. Repete denuo.

AESCHYLUS. Mercuri terrestris, qui paterna inspectas imperia —

EURIPIDES. Annon Orestes hoc dicit in tumulo patriis mortui?

AESCHYLUS. Haud aliter dico.

EURIPIDES. Anne ergo Mercurium inspectasse
Aristoph. Vol. XIII.

dicit, ut pater interierit suus per vim manu maliebri, clandestinis dolis?

AESCHYLUS. Non illum [inquam] dolosum, sed Eriunium Mercurium vocavit *terrestrem*, quod et addito declaravit verbo, quia *paternum* istud munus obtinet.

EURIPIDES. Maius adhuc, quam volebam, peccatum commisisti. Si enim quod *terrestris* sit, *paternum* hoc habet munus —

BACCHUS. Hoc pacto esset inde a patre tumulorum suffosor.

AESCHYLUS. Bacche, non uteris vino fragrante.

BACCHUS. Recita ei alium: tu vero vitium observa.

AESCHYLUS. *Servator mihi sis et adiutor roganti: venio enim in terram hanc et revertor* —

EURIPIDES. Bis idem nobis dixit sapiens Aeschylus.

BACCHUS. Quomodo bis?

EURIPIDES. Considera orationem: ego autem tibi declarabo. *Venio enim in terram hanc, inquit, et revertor*. Idem est autem *venio* quod *revertor*.

BACCHUS. Ita hercle, tanquam si quis vicino snodecat: *Commoda mihi mactram, aut, si vis, magidem*.

AESCHYLUS. Non utique istud, o garrule homo, idem est: sed versus est omnium optumus.

BACCHUS. Quomodo ergo? doce me qua ratione istuc dicas.

AESCHYLUS. *Venire* quidem *in terram* cuicunque licet, qui patriae particeps est: hic enim calamitatis expers venit. At exsul et *venit* et *revertitur*.

BACCHUS. Bene, ita me Apollo amet. Quid tu dicas, Euripide?

EURIPIDES. Nego Orestem domum *reversum fuisse*: clam enim venit, non impetrata venia ab iis, penes quos imperium erat.

BACCHUS. Bene, ita me Mercurius amet: At quod dicas non intellego.

EURIPIDES. Recita igitur alium.

BACCHUS. Age tu recta, Aeschyle, ocios: tu
vero ad vitium respice.

AESCHYLUS. *Tumuli in vertice haec renuntio
patri, ut audiat et auscultet.*

EURIPIDES. Idem alterum rursus dicit. Nam
audire et auscultare idem est planissimum.

BACCHUS. Mortuis enim loquebatur, o improbe,
quibus ne ter quidem dicentes sufficimus.

AESCHYLUS. Tu vero quemnam ad modum fa-
cias prologos?

EURIPIDES. Edisseram: et si aliquibi bis idem
dixero, aut si fortarum videris inesse, quae nihil ad
rem pertinent, me despue.

BACCHUS. Agedum fare: non enim meae sunt
loquendi partes, sed auscultandi, quam recte se ha-
beant tuorum prologorum versus.

EURIPIDES. *Erat Oedipus ab initio beatus homo —*

AESCHYLUS. Non hercle, non inquam: sed ipsa
natura miser, utpote quem, prius quam satius esset,
Apollo praedixit patrem suum occisorum, et prius
quam natus esset. Quomodo is erat ab initio beatus
homo?

EURIPIDES. *Deinde factus est miserrimus mor-
talium.*

AESCHYLUS. Non hercle, non inquam: nam non
desit idem esse qui ante. Quo enim pacto? quando
ipsum recens iam editum hiberno tempore in testa ex-
posuerunt, ne educatus patris fieret interfector; deinde
cum magno suo malo pervenit ad Polybum tumentibus
pedibus: postea vetulam iuvenis ipse duxit uxorem, et
ad haec suam ipsius matrem; denique se ipsum excoecavit.

BACCHUS. Beatus fuisset, si cum Erasinide etiam
classis praefectus fuisset.

EURIPIDES. Deliras: ego vero prologos recte facio.

AESCHYLUS. At iam hercle non vellicabo ver-
sum singula verba: sed, diis propitiis, a lecythulo pro-
logos tuos disperdam.

EURIPIDES. A lecythulo tu meos?

AESCHYLUS. Unico tantum. Nam sic facis ver-
sus, ut tuis iambis adaptari possint omnia, et pellicu-
la, et lecythulus, et culeolus. Id autem ostendam illico.

EURIPIDES. Ecce vero! tu id ostendes?

AESCHYLUS. Aio.

BACCHUS. Recitare iam oportet.

EURIPIDES. *Aegyptus, ut fama maxume per-vulgata est, cum filiis quinquaginta navi Argos appellens —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

EURIPIDES. Quid rei erat hic lecythulus? non plorabit?

BACCHUS. Recita ei alium prologum, ut rursus cognoscat.

EURIPIDES. *Bacchus, qui thyrsis et hinnulorum pellibus instructus inter taedas super Parnassum saltat choreas agens —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

BACCHUS. Heu! rursus percussi sumus a lecytho.

EURIPIDES. Sed non amplius molestus erit. Nam ad istum prologum non poterit applicare lecythum. *Beatus haud est ullus ab omni parte, vel enim summo natus genere opibus caret, vel ignobilis —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

BACCHUS. Euripide.

EURIPIDES. Quid est?

BACCHUS. Vela tibi submittenda sunt, ut mihi videtur: nam lecythulus iste validum emitte ventum.

EURIPIDES. Nihil moror, ita me Ceres amet: nunc enim ei excutietur ille.

BACCHUS. Age recita alium, et cave a lecytho.

EURIPIDES. *Cadmus, relicta quondam urbe Sidonia, Agenoris filius —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

BACCHUS. O bone, lecythum eme, ne nobis corrumpat prologos.

EURIPIDES. Quid ita? Egone ab hoc emam?

BACCHUS. Si me audis.

EURIPIDES. Minime vero. Nam multos prologos potero dicere, ubi iste non poterit aptare lecythum. *Pisam profectus Tantalo natus Pelops velocibus equis —*

AESCHYLUS. Lecytholum deperdidit.

BACCHUS. Viden' rursus aptavit lecythum. Sed, o bone, adhuc nunc vende eum quovis pacto: emes euim obolo pulchrum omnino et bonum.

EURIPIDES. Noudam hercle: sunt enim adhuc multi mihi. *Oeneus aliquando ex arvis* —

AESCHYLUS. Lecytholum deperdidit.

EURIPIDES. Sine recitem prius totum versum: *Oeneus aliquando ex arvis copiosa collecta segete, e primitiis sacra faciens* —

AESCHYLUS. Lecytholum deperdidit.

BACCHUS. Inter ipsa sacra? Equis illum ei abstulit?

EURIPIDES. Mitte istum, o bone: ad hunc enim dicat. *Iupiter, ut ab ipsa Veritate dicitur* —

BACCHUS. Perdet te: dicet enim: *Lecytholum deperdidit*. Quippe lecythulus iste prologis tuis, tanquam fucus oculis, adhaeret. Sed, obsecro per deos, ad cantica eius te converte.

EURIPIDES. Evidem possum demonstrare, ipsum esse malum canticorum auctorem, atque eadem subinde repetere.

CHORUS. Quid tandem fiet? nam ego sane sollicitus cogito, quamnam reprehensionem conseret in virum, qui multo plorima iam et pulcherrima carmina fecit, praे omnibus istis qui nunc sunt poetae. Miro sane, quomodo reprehensurus hunc sit Baccheum regem: et ei timeo.

EURIPIDES. Admiranda scilicet carmina! res ipsa mox indicabit. Nem in unum omnia eius carmina concidam.

BACCHUS. Et ista ego, sumtis calculis, computabo.

(*Tibicon diaulum accinit.*)

EURIPIDES, *Achilles Phthiotæ, cur, audita hominum caede, non festinas in auxilium, laboris remedium? Mercurium generis auctorem honoramus, paludis adcolae. Non festinas in auxilium, laboris remedium?*

BACCHUS. Duo isti iam sunt labores tibi, Aeschyle.

EURIPIDES. Inclutissime Achaeorum, *Atrei multis imperans gnate, percipe haec: non festinas in auxilium, laboris remedium?*

BACCHUS. Tertius, Aeschyle, tibi labor iste.

EURIPIDES. Faveto linguis. Melissarum praesides iam in eo sunt, ut Diana domum aperiant. Non festinas in auxilium, laboris remedium? Penes me est ius invocandi iustum imperium sanctorum virorum. Non festinas in auxilium, laboris remedium?

BACCHUS. O Jupiter Rex! res laborum quanta illa est! Evidem in balneum ire volo: praे laboribus enim renes mihi intumuere.

EURIPIDES. Ne, queso, prius quam et aliud audieris statarium canticum, e citharoedicis modis concinatum.

BACCHUS. Age expedi, et laborem ne adde.

EURIPIDES. Quomodo Achivorum geminum imperium, Hellenicae pubis, Phlattothrattophlattothrat, sphingem tristificam, rectorem canem, mittit, Phlattothrattophlattothrat, cum hasta et manu vindico impetuosus ales, Phlattothrattophlattothrat, incidere faciens in audaces canes aera pervagantes, Phlattothrattophlattothrat, quod ad Aiacem inelinet, Phlattothrattophlattothrat.

BACCHUS. Quid rei est istud Phlattothrat? Estne ex Marathon? aut unde collegisti testimoniis carmina?

AESCHYLUS. At ego ex bono in aliud bonum traduxi haec, ne idem cum Phryniccho Musarum sacrum pratum videret carpere. Sed hic quae canit, ea sumit ab omnibus meretriculis, scoliis Meliti, Caricis tibiarum modis, lessis, chorici cantilenis; quid et illico palam fiet. Ferat huc aliquis lyram. Sed quid lyra ad istum? ubi est muliercula testulis crepitantibus ludens? ades dum Euripidis Musa, ad quam cantare ista decet carmina.

BACCHUS. Nunquamne haec Musa Lesbias imitata est? non?

AESCHYLUS. Alcedones, quae apud perennes maris fluctus cantillatis, tingent humidis alarm guttis corpus, rore humectatae: et vos, quae sub tectis in angulis habitantes araneae e e o e evolvitis digitis extenta iugo filia, pectinis arguti curas; ubi tibiarum amans delphin exultabat proris caeruleis, oracula et stadia: florentis vitis lactitiam, uvas ca-

*preolum curas solventem. Circumda mihi brachia,
nate. Viden' hunc pedem?*

BACCHUS. Video.

AESCHYLUS. *Quid vero? an hunc vides?*

BACCHUS. Video, inquam.

AESCHYLUS. Huiuscemodi quum tu facias, audes mea carmina reprehendere, qui duodecim figurae Cyrenae imitaris modulando? haec quidem sunt tua carmina: volo autem adhuc monoediarum tuarum percurrere rationem. *O Noctis atra caligo, quodnam mihi triste insomnium mittis e tenebris, Orci ministrum, animam inanimem habentem, nigrae Noctis filium, horribili specie, nulla ueste indutum, truculenta timentem, magnos unguis habentem? sed mihi, o famulæ, lucernam accendite, et in urceis e flaviis rorem adferite, et aquam calcacite, ut divinum insomnium lustrem. Io marine dive! hoc illud est. Io contubernalis, ista prodigia spectate. Ratto meo gallo evasit Glyea. Nymphæ montigenæ! O Mania comprehende eam. At ego misera tum forte intenta eram operi meo, fusum appletum lino e e e e evolvens manibus, glomerem faciens, ut primo mane in forum ferreum et vendorem. At ille subvolabat in aetherem levissimo alarum motu, mihique dolores reliquit; lacrimasque oculis fundebem misera. Sed, o Cretenses, Idae filii, summis sagittis, succurrite, cruraque leviter movete, et cingite domum. Simulque Dictynna virgo, Diana formosa, canes habens secum, perlustrat domum quoquaversum. Tu vero Jove nata Hecata, geminam protendens faciem velocissimis manibus, praeluceas mihi in domum Glycae, ut ingressa detegam furtum.*

BACCHUS. Missa iam facite carmina.

AESCHYLUS. Et mihi satis. Nam ad stateram volo hunc ducere, quae sola ostendet utriusque nostrum poesin, qualis sit: explorabit enim pondera verborum.

BACCHUS. Adestne buc, siquidem hoc etiam milii faciendum est, ut poetarum artem ad libram tanquam caseum vendam.

CHORUS. Industrii sunt sapientes. Nam istuc aliud est monstrum novum, mirabilitatis plenum, cu-

iusmodi quis alius excogitasset? Edepol ego; si quis id mihi dixisset quispiam a vulgo, ne credidisset unquam: sed putassem eum nugas agere.

BACCHUS. Agite iam, accedite ad lances.

EURIPIDES. En adsum.

BACCHUS. Easque prehendentes versum uterque reciter, nec dimittatis, prius quam ego vobis coccylavero.

EURIPIDES. Prehendimus.

BACCHUS. Versum iam recitate ad stateram.

EURIPIDES. Utinam Argoa nunquam perverlasset navis.

AESCHYLUS. Sperchio fluvio, et boum pascua.

BACCHUS. Cucu. Dimittite. Multo sana inferius vergit huinsce versus.

EURIPIDES. Quamobrem?

BACCHUS. Quia imposuit fluvium, illorum more, qui lanas vendunt, madefaciens versum, tanquam lanam: tu vero versum alatum imposuisti.

EURIPIDES. Sed alium quempiam recitet contraque appendat.

BACCHUS. Prehendite igitur rursus.

EURIPIDES. En prehendo.

BACCHUS. Recita.

EURIPIDES. Non est Suadae templum aliud quam oratio.

AESCHYLUS. Sola enim ex diis Mors dona non appetit.

BACCHUS. Dimittite, dimittite: huins versus rursus vergit deorsum: Mortem enim indidit gravissimum malorum omnium.

EURIPIDES. At ego Suadam, versum egregium plae.

BACCHUS. Sed Suada res levis est, et mente caret. At tu alium quaere ex illis, qui sunt maioris ponderis, qui tibi lancea impellat deorsum, robustum quempiam et magnum.

EURIPIDES. Age ergo ubi est mihi talis? ubi esse dicam?

BACCHUS. Iecit Achilles duo puncta et quatuor. Recitate: nam haec ultima est appensio.

EURIPIDES. *In statu ferri grave dextra comprehensum lignum.*

AESCHYLUS. *Super curru currus, super cadavera cadaver.*

BACCHUS. Circumvenit te nunc etiam.

EURIPIDES. Quidam?

BACCHUS. Duos currus indidit et cadavera duo, ita ut ne centum quidem Aegyptii pondus tollerent.

AESCHYLUS. Nec mecum amplius singulis versibus certet: sed in stateram ipsem, liberi, uxor, Cephisopho, ingressus sedeat, adsumtis etiam libris: ego vero duos tantum meorum versuum recitabo.

BACCHUS. Sapientes sunt isti viri, nec litem eorum discernam: nam neutrum illorum volo mihi infensum reddere. Alterum enim sapientem iudico, altero delector.

PLUTO. Nihil igitur eorum efficies, quorum causa venisti.

BACCHUS. Si vero sententiam pronuntiavero, quid tum?

PLUTO. Altero adsumto abibis, utrumlibet prae-tuleris, ne frustra huc veneris.

BACCHUS. Dii te ament. Agite vos auscultate mihi: ego poetam hac veni quaesitum.

EURIPIDES. Qua gratia?

BACCHUS. Ut sospitata civitas choros instituat. Uter itaque vestrum civitati suaserit quidquam utile, hunc abducere constituit. Primum ergo de Alcibiade qualem foveatis utrique sententiam? civitas enim male habet.

EURIPIDES. Quid autem de illo sentit.

BACCHUS. Quid sentiat? et desiderat eum, et odit, et cupit habere. Sed quid sentiatis de illo, dicite.

EURIPIDES. Odi civem, qui ad iuvandam patrem tardus est, ad laedendam vero promptissimus, qui-que se ex difficultatibus celeriter expedit, civitati au-tem prospicere nequit.

BACCHUS. Euge, o Neptune! tu vero quam ha-bes sententiam?

AESCHYLUS. Non oportet leonis catulum in urbe edicare: si vero aliquis educatus fuerit, moribus eius obscurandum.

BACCHUS. Necio, ita me Jupiter amet, utram in partem sententiam feram: alter enim sapienter dixit: alter perspicut. Sed adhuc unam uteisque sententiam dicite, ecquam rationem habetis servanda civitatis.

EURIPIDES. Si quis pro aliis Cteocrito applicet Cinesiam, et aureae utrumque tollant super maris aequor.

BACCHUS. Ridiculum quidem videretur. Sed quid sibi volt hoc commentum?

EURIPIDES. In praetorio navali acetabula manibus tenentes, acetum inspergerent oculis hostium. Sed aliud quid novi et dicere volo.

BACCHUS. Dic.

EURIPIDES. Si illa, quae nunc infida sunt, profidis habearint: et illa, quae fida sunt, pro infidis.

BACCHUS. Quomodo? non intellego. Rudius aliquanto dic et planius.

EURIPIDES. Si civibus, quibus nunc fidimus, illis diffidamus: et quibus non utimur, istis utamur, forte sospitaremur. Si enim nunc illorum opera infelices sumus, quomodo contraria istis agentes, salvi non essemus?

BACCHUS. Bene sane, o Palamedes! o ingenium lepidissimum! num ipsus haec invenisti, an Cephisopho?

EURIPIDES. Ego solus: sed acetabula Cephisopho.

BACCHUS. Quid autem dicis tu?

AESCHYLUS. Civitatem primundum dic milia, qualibus viris utatur. Num probis?

BACCHUS. Qui? odit eos pessime.

AESCHYLUS. Malis autem delectatur?

BACCHUS. Non sane illa quidem: sed necessitate coacta iis utitur.

AESCHYLUS. Quomodo ergo aliquis elusmodi urbem servaverit, cui nec laneum, nec pellicium stragulum convenit.

BACCHUS. Quaeso reperi aliquid, si forte e malis emergere denuo possit.

AESCHYLUS. Illic dicam: hic autem nolo.

BACCHUS. Minume. Sed hinc mitte sursum bona.

AESCHYLUS. Quando terram hostium putaverint suam esse; suam vero, hostium: et quaestum esse naves, inopiam vero esse quaestum.

BACCHUS. Bene quidem: sed index haec degluit solus.

PLUTO. Fer sententiam.

BACCHUS. Hoc erit indicium vostrum. Eligam enim eum quem cupit animus meus.

EURIPIDES. Memor itaque deorum, per quos abducturus me iurasti domum, elige amicos tuos.

BACCHUS. Lingua iuravit: Aeschylum vero eligam.

EURIPIDES. Quid fecisti, impurissime hominum?

BACCHUS. Egone? Iudicavi vicensse Aeschylem. Nam quidni?

EURIPIDES. Adbucne me adipicis, in quem turpissimum admisiisti flagitium?

BACCHUS. Quid turpe, si spectatoribus non illa videtur?

EURIPIDES. Improbe, patierisne ut mortuus meam?

BACCHUS. Quis scit an vivere sit mori, spirare vero coenare; et dormire, vellus?

PLUTO. Itote ergo intro, Bacche.

BACCHUS. Quam ob rem?

PLUTO. Ut hospitali epulo vos excipiam, priusquam abeatis.

BACCHUS. Recte hercle autemas: haec enim res mihi molesta non est.

CHORUS. Beatus vir est, qui perfectam habet sapientiam: quod multis ex argumentis discere est. Etenim iste, quia sapere visus est, rursus redibit domum, bono civium, et bono suorum cognatorum et amicorum, quia perspicax et prudens est. Pulchrum itaque est, non Sociati adsidentem garrire, abiecta arte musica, omissisque lis, quae praecipua sunt artis tragicae. Sermonibus autem tetricis et subtilitatibus nugarum immorari otiosum, desipientis est hominis.

PLUTO, AESCHYLUS, CHORUS
INITIATORUM,

(V. 1500—1533.)

PLUTO. Agedum, Aeschyle, laetus abi, et serva urbem nostram praeceptis utilibus, et castiga stultos: sunt autem multi. Atque istuc trade Cleophonit, et hoc quaestoribus illis, Murmeci simul et Nicomacho; hoc autem Archenomo: et die ipsis ut cito ad me huc veniant, et ne cunctentur. Ni vero cito venerint, ego, ita me amet Apollo, sodicabo ipsos, et quadrupedes constrictos, una cum Adimanto Leucolophi filio, mox huc demittam.

AESCHYLUS. Faciam haec: tu autem solium meum da Sophocli custodiendum et servandum, si forte aliquando hic redeam. Nam hunc mihi secundum esse iudico in sapientia. Memineris vero, ut vafer ille homo et falsiloquus et scurra nunquam in sede mea vel invitus sedeat.

PLUTO. Praelucete igitur vos lucis lucernis saevis, simulque prosequimini, suis ipsum canticis et carminibus celebrantes.

CHORUS. Principio felix iter abeunti poetae et in lucem properanti date, dii inferi: deinde civitati magnorum bonorum bonas excogitationes. Nam magnis malis et acerbo armorum conflictu liberaremur hoc pacto. Pugnet autem Cleopho, et alius quicunque istorum voluerit, in patrio suo solo.

ARISTOPHANIS
A V E S.

DRAMATIS PERSONAE.

EUELPIDES.
PISTHETAERUS.
TROCHILUS *famulus* Eops.
EOPS.
CHORUS AVIUM.
PHOENICOPTERUS.
PRAECONES.
SACERDOS.
POETA.
FATIDICUS.
METO.
INSPECTOR.
LEGISLATOR.
NUNTII.
IRIS.
PATRICIDA.
CINESIAS.
SYCOPHANTA.
PROMETHEUS.
NEPTUNUS.
TRIBALLUS.
HERCULES.
FAMULUS Pisthetaeri.

EUELPIDES, PISTHETAERUS, TROCHILUS,
EPOPS, CHORUS, PHOENICOPTERUS,
PRAECO.

(V. 1—800.)

EUELPIDES. Rectane iubes, qua arbor illa conspicitur?

PISTHETAERUS. Disrumparis! haec enim vero, retro eundum esse crocitat.

EUELPIDES. Quid, miser, sursum deorsum Ober-ramus? peribimus frustra viam eentes redeuntesque.

PISTHETAERUS. Mene vero miserum cornici obsequutum iter decucurrisse stadiorum plus quam mille!

EUELPIDES. Mene vero infelicem graculo obsecutum detrivisse unguis digitorum!

PISTHETAERUS. Atqui nec ubi terrarum simus, amplius equidem novi.

EUELPIDES. Hinccine tu patriam invenias alii-cubi?

PISTHETAERUS. Nunquam hercle; ne Excestides quidem hinc inveniast.

EUELPIDES. Vae mihi!

PISTHETAERUS. At tu, amice, istam viam in-greditor.

EUELPIDES. Certe malo nos multavit ille ab aviario foro avium venditor Philocrates atra bile percutitus; qui solas hasce inter omnes aves dixit nobis indices futuras esse Terei Epopis, qui ales factus est, vendiditque istum Tharrelidae graculum obolo; hanc vero tribus: at enim utrisque nihil aliud in est, quam morsicare. Et quid tu nunc hiante ore: prospectas?

Estne locus aliquis, quo per petras nos adhuc duces?
non enim hic est ulla via.

PISTHETAERUS. Nec pol hic uspiam est semita.

EUELPIDES. An neque cornix quicquam de via dicit?

PISTHETAERUS. Non: eadem hercle nunc cro-
citat atque antea.

EUELPIDES. Quid ergo de via dicit?

PISTHETAERUS. Quid enim aliud, quam se ro-
dendo abesuram dicit meos digitos?

EUELPIDES. Nonne vero miserum est, nos, qui
cupimus ad corvos ire, et id iam molimur, non ta-
men invenire posse viam? Nos etenim, o viri, qui
huic sermoni interestis, haud consimili morbo labo-
ramus, atque ille est Sacae. Is enim, quum civis non
sit, vi sese intrudit: nos autem tribu et genere insig-
nes, cives cum civibus, nemine pellente, evolavimus
e patria utrisque pedibus; non ipsam quidem illam
odio habentes urbem, quasi non magna sit vere et for-
tunata, omnibusque communis habentiam in ea litibus
perdituris. Enimvero cicadae unum mensem, aut duos,
in arborum cantant ramis; at Athenienses semper iu-
diciis affxi cantant omnem vitam. Propterea hanc viam
ingredimur, canistrumque ferentes, et ollam, myrrhi-
nasque, erramus, locum investigantes negoti molestiae-
que vacuum, ubi perpetuum sedem figamus. Iter au-
tem utrisque nobis est ad Tereum Epopem, utpote a
quo sciscitari avemus, sicubi talem viderit urbem iis in
locis ad quae pervolavit.

PISTHETAERUS. Heus tu,

EUELPIDES. Quid est?

PISTHETAERUS. Iamdudum mihi cornix, sursum
ut tendamus, quiddam significat.

EUELPIDES. Hic itidem graculus sursum hians
spectat, quasi aliquid mihi monstraret: neque omnino
fieri potest, quin hic sint aves. Iam scibimus, ubi so-
nitum pultando fecerimus.

PISTHETABRUS. Scin' vero quid facias? crure
tuo pulta petram.

EUELPIDES. At tu capite, sis, duplex ut exoria-
tur sonus.

PISTHETAERUS. Ergo itaque sumto lapide pulta.

EUELPIDES. Utique, siquidem videtur. Puer,
heus puer.

PISTHETAERUS. Quid tu mihi? Epopem evo-
caturus, *Puer* dicis. Nonne vice *pueri* decebat *Epo-
poi* inclamare?

EUELPIDES. Epopoi. Efficiesne ut pultem de-
nuo? Epopoi.

TROCHILUS. Quinam hi? quis inclamat herum?

EUELPIDES. Apollo averrunc, qui rictus!

TROCHILUS. Vae mihi misero! aucupes isti
sunt.

EUELPIDES. O bone, quid conturbaris? nam
cur meliora non loqueris?

TROCHILUS. Male peribitis.

EUELPIDES. Atqui homines non sumus.

TROCHILUS. Quid ergo?

EUELPIDES. Hypodedios ego sum, avis Libyca.

TROCHILUS. Nihil dicis.

EUELPIDES. At enim interroga pedes nostros.

TROCHILUS. Illicce vero quis est ales? quin
dicis?

PISTHETAERUS. Epicechodos equidem Phas-
nicus.

EUELPIDES. At tu, quid tandem animalis es,
obsecro?

TROCHILUS. Ales equidem servus.

EUELPIDES. Num ab aliquo superatus es gallo?

TROCHILUS. Minime. Sed quando herus meus
in epopem est conversus, tunc fieri me quoque opta-
vit alitem, ut a pedibus me haberet et ministrum.

EUELPIDES. An igitur avi etiam usus est mini-
stro aliquo?

TROCHILUS. Illic quidem, opinor, utpote qui
antehac horno fuerit olim, nunc quidein comedere
cupit apnas Phalericas: ego, sumta trulla, ad apnas
curro: nunc autem pultem desiderat; tunicula opus
est et olla; tuniculam arcessitum curro.

EUELPIDES. Trochilus ales iste est. Scin' ergo
quid facias, Trochile? herum nobis voca.

TROCHILUS. Atqui herde modo obdormivit,
postquam comedit myrti baccas, et vermes aliquot.

EUELPIDES. Atamen illum excita.

TROCHILUS. Evidem liquide scio illum hoc aegre letorum : vestri tamen gratia illum exergelaciam.

PISTHETAERUS. Male pereas: ita me occidisti metu.

EUELPIDES. O me infortunatum ! etiam graculus mihi evolavit p[ro]ae metu.

PISTHETAERUS. O tu timidissimum animal, pavens amisisti graculum?

EUELPIDES. Dic mihi, quaeso, nonne tu prolapsus amisisti coquunciem?

PISTHETAERUS. Non equidem hercle.

EUELPIDES. Ubi igitur est?

PISTHETAERUS. Avolavit.

EUELPIDES. Non ergo amisti, o bone? quam virili es animo!

EPOPS. Aperi silvam, ut exeam tandem.

EUELPIDES. O Hercules! hoc quid tandem est animalis? quaenam haec est pennarum, quae triplicis cristae ratio?

EPOPS. Quinam illi sunt, qui me querunt?

EUELPIDES. Consentes Dii . . . qui te male mulcasse videntur.

EPOPS. Num mihi illuditis, formam videntes alarum? Evidem eram, hospites, antehac homo.

EUELPIDES. Tibi non irridemus.

EPOPS. Cui ergo?

EUELPIDES. Rostrum tuum nobis ridiculum videtur.

EPOPS. Talibus ergo Sophocles iniuriis adficit in tragoeidiis me Tereum.

EUELPIDES. Tune itaque Tereus es? utrum ales an pavo?

EPOPS. Ales equidem.

EUELPIDES. At enim ubi tibi sunt pennae?

EPOPS. Defluxerunt.

EUELPIDES. Anne morbo aliquo?

EPOPS. Minume. Sed hieme cunculis alitibus pennae deflaunt: iterumque alias enascuntur. Sed dicitote mihi, vos quinam estis?

EUELPIDES. Nos? mortales sumus.

EPOPS. Cuiates gente?

EUELPIDFS. Unde triremes illae pulchrae sunt.

EPOPS. Num Heliastae?

EUELPIDES. Minume. Sed alterius moris, Apeliasiae.

EPOPS. Seriturne ibi illud semen?

EUELPIDES. Toto in agro si quaeras, pauxillum inde feres.

EPOPS. Cuius itaque rei indigentes luc venistis?

EUELPIDES. Te convenire cupientes.

EPOPS. Qua de re?

EUELPIDES. Quia primum quidem olim homo fuisti, uti nos: argentumque item debuisti olim, uti nos; idque si non redderes, gaudebas olim, uti nos: deinde vero in avium conversus naturam, et terram circumvolasti et mare; et omnia, quaecunque homo, quaeque avis, pernosti. Eo igitur supplices ad te hoc venimus, si quam nobis urbem indicare habeas tellam, cui molliter, ut in villosis stragulis, incubemus.

EPOPS. Itane maiorem Athenis urbem quereris?

EUELPIDES. Non quidem maiorem, sed nobis commodiorem.

EPOPS. Palam est aristocratiam te quaerere.

EUELPIDES. Egone? minume. Quin Scellias filium abominor.

EPOPS. Qualem ergo Iubentissime habitetis urbem?

EUELPIDES. Ubi summa sint eiusmodi negotia; meas veniens ad fores mane aliquis amicorum haec mihi talia dicat: *Per Iovem Olympium rogo, ut una mecum sis et tu, tuique liberi, loci temporis: epulas enim nuptiales celebraturus sum: neque aliter omnino feceris: sin minus, no ad me tunc invisas, quum res fuerint adversae.*

EPOPS. Edepol nae tu miserabilium rerum cupiditate duceris. Quid vero tu?

PISTHETAERUS. Haud dissimilia et Ipsus amo.

EPOPS. Quae nam?

PISTHETAERUS. Ubi quis mihi obvius haec exprobret, tanquam iuriaria adfectus, pueri formosi pater:

*Egregie vero mihi filium, o Stilbonide, quum ob-
viam haberet redeuntem a gymnasio lotum, non os-
culo tetigisti, non adlocutus es, non illexisti, neque
testiculos adtrectasti, quum mihi paternus sis
amicus!*

EPOPS. Miser, quanta expetis mala! sed interim
est, qualem dicitis, beata civitas propter Erythraeum
mare.

EUELPIDES. Hei mihi! nequaquam nobis mari-
timam urbem memores, ubi apparebit calatorem ve-
hens summo mane Salaminia navis. Graecam vero ur-
bem habentem nobis indicare?

EPOPS. Quidni ad Eleum Lepreum incolendum
migratis?

EUELPIDES. Quia, ita me dili ament, etsi non
viderim, abominor tamen Lepreum, Melanchi causa.

EPOPS. Atqui alii utique sunt Locridis Opuntii,
ubi commode potest habitari.

EUELPIDES. Evidem vero Opuntius ut fiam,
auri talentum non meream. At haec cum avibus qua-
lis est vita? Istuc enim tu nosti accurate.

EPOPS. Non iniucunda degere: quippe ubi pri-
mum oportet vivere sine marsupio.

EUELPIDES. Multam sane e vita abstulisti de-
pravationem.

EPOPS. Depascimur autem in hortis alba sesa-
ma, myrtique baccas, et papaver, et sisymbria.

EUELPIDES. Vos igitur vivitis recens nuptorum
vitam.

PISTHETAERUS. Heu, heu! profecto magnum
video consilium in avium gente, et potentiam, quae
exsistere possit, si milii obtemperetis.

EPOPS. Quid tibi obtemperemus?

PISTHETAERUS. Quid mihi obtemperetis? Pri-
mum quidem ne circumvoletis quoquoversus ore hi-
ante, quia res est istaec indecora. Quod ut argumento
tibi ostendam, en illic spud nos si quis de inconstan-
tibus illis, quos volitare dicimus, interroget, *Quaenam
est huic avis?* Teleas haec dicet: *Homo est instabi-
lis, immo avis volitans, vaga, nullum unquam mo-
mentum in eodem permanens.*

EPOPS. Ita me Bacchus amet, recte ista carpis.
Quid igitur faciamus?

PISTHETAERUS. Condite unam urbem.

EPOPS. Qualem autem condamus aves urbem?

PISTHETAERUS. Itane vero? o sinisterrimum
prolocute verbum! despice deorsum.

EPOPS. Enimvero despicio.

PISTHETAERUS. Adspico nunc sursum.

EPOPS. Adspicio.

PISTHETAERUS. Circumage collum.

EPOPS. Nae hercle operae pretium fecero, si
collum distorqeas.

PISTHETAERUS. Vidistine quid?

EPOPS. Nubes equidem et coelum.

PISTHETAERUS. Nonne hic vero est avium
polus?

EPOPS. Polus? quo pacto?

PISTHETAERUS. Ac si quis diceret, *locus*. Quos
niam autem illud circumrotatur, et transit per omnia,
propterea vocatur *polus*. Illic autem si urbem con-
sideritis, et septo semel circumdederitis, ex illo polo
nominabitur urbs: quo facto hominibus imperabitis,
uti locutis; ipsos autem deos perimetis fame Melia.

EPOPS. Quidum?

PISTHETAERUS. In medio nimirum situs aer
terram hinc disternit: tum, sicuti nos, si ire veli-
mus Delphos, Boeotos transitum rogamus, similiter
quando sacrificabunt homines diis, nisi vectigal vo-
bis pendant dii, per urbem alienam vestrumque Chaos
femorum oblitorum nidorem non transmittetis.

EPOPS. Lou, lou! Terram obtestor, decipulas,
nebulas et retia, haud ego commentum lepidius audivi
unquam, adeo ut lubenter tecum condere cuperem
hanc urbem, si idem visum fuerit ceteris avibus.

PISTHETAERUS. Quis igitur eam rem ipsis ex-
ponat?

EPOPS. Tute. Ego enim eas, quum barbarae
essent antedhac, edocui humanam vocem, quum longo
tempore una fuisset.

PISTHETAERUS. Quo pacto, queso, ipsas con-
vocaveris?

EPOPS. Facile. Huc enim exemplo ingressus in fructetum, et excitata deinde mea luscinia, advocabimus eas: illae vero nostram vocem ubi exaudiverint curriculo adcurrent.

PISTHETAERUS. Alitum o tu carissime, ne igitur consistas; sed obsecro te, age, quam citissime in fruticetum ingredere, et excita lusciniam.

EPOPS. Age vitae mihi consors, desine somni,
sacrorumque modos effuude hymnorum, quos divino
ore flebiliter cantas, meumque tuumque lacrimabilem
Ityn' complorans tenelli oris liquidis cantibus. Purus
procedat per comantes taxos ad lovis usque sedem so-
nus, ubi aureo decorus crine Phoebus tuum exaudiens
inelos, ad tuos elegos responsans, pulsat eburneam ci-
tharam, deorumque statuit choros: tum vero ex im-
mortaliuum ore exit concordans simul divina beatorum
acclamatio.

(*Tibia canit intus aliquis.*)

PISTHETAERUS. Pro Iupiter! o delectabilem aviculae vocem! ut melie perfudit universum fruticetum!

EUELPIDES. Heus tu.

PISTHETAERUS. Quid est?

EUELPIDES. · Quin taces?

PISTHETAERUS. Quid ita?

EUELPIDES. Epops ad cantandum iterum se
comparat.

EPOPS. Epopoī, popoī, popoi, popoi. Io, io, ito, ito, ito huc aliqua sociarum mihi volucrīam, quotquot fertiles agrorum tractus depascimini, infinita genera hordeivorarum, seminaque legentium gentes celeriter volantes, mollem emitentes vocem; quaeque in sulcatis agris super glebis cacabatis tam exili sono, gaudentes voce. Tio tio tio tio tio tio tio. Et quaecunque vestrum per hortos in hederae ramis vagamini, quaeque per montes, et quae silvastrem depascimini olivam arbutumque; cito advolat ad meam vocem: trioto trioto trioto tobrix. Quaeque paludosis in vallibus aculeatos culices devoratis; et quae roscida terrae loca incolitis, pratumque amoenum Marathonis; atque avis picta alas attagen, attagen: quarumque super mariuos ponti fluctus gens cum alce-

dinibus volat: huc adeste res novas auditurae. Omnia enim hoc genera congregamus longicollum alitum. Quippe venit argutus quidam senex, novi inventor consili, novarumque rerum auctor. Igitur ite ad conferendos sermones cunctae huc, huc, huc, huc.

CHORUS. Torotorotorotorotorotinx, ciccabau, ciccabau, torotorotorotorotilinix.

PISTHETAERUS. Viden' aliquam avem?

EUELPIDES. Nullam equidem, ita me iuvet Apollo; et tamen inhians in coelum suspicio.

PISTHETAERUS. Frustra ergo, ut videtur, in fructicetum ingressus Eops sese, tanquam si ovis incubet, abscondit, charadrium imitatus.

PHOENICOPTERUS. Torotinx, torotinx.

PISTHETAERUS. At, o bone, haecce iam aliqua venit avis.

EUELPIDES. Avis quidem hercle. At quaenam illa est? anne vero pavo?

PISTHETAERUS. Hic ipse nobis indicabit. Quae-nam est ista avis?

EOPPS. Haec non est una illorum familiarium, quass vos videtis continuo; sed palustris.

PISTHETAERUS. Papae! pulchra sane et pu-nicea.

EOPPS. Quippini? Siquidem et nomen ipsi sit Phoenicoptero.

EUELPIDES. Heus tu.

PISTHETAERUS. Quid clamitas?

EUELPIDES. Alia haec iterum avis.

PISTHETAERUS. Edepol nae alia, peregrina, ut videtur, alienamque hic sedem habens. Quaenam haec est absurdia oracula canens avis monticola?

EOPPS. Nomen huic Medus est.

PISTHETAERUS. Medus? o rex Hercules! Quodemum pacto sine camelio, Medus quam sit, advo-lavit?

EUELPIDES. Haec autem alia cristata avis quaenam est?

PISTHETAERUS. Quid tandem istuc portenti est? non itaque tu solus es Eops, sed et hic alter.

EOPPS. Hic quidem hiloclis est filius ex Eope

prognati: ego vero avus ipsi sum paternus; ac si diccas: *Hipponicus Calliae filius, et ex Hipponico Callias.*

PISTHETAERUS. Callias igitur est hic ales. Ut ipsi plumae delinquent!

EUELPIDES. Scilicet, ut qui generosus sit, a sycophantis deplumatur, et femelleas insuper evelunt ipsi pennas.

PISTHETAERUS. O Neptune! ecum alium de nro versicolorem illum alitem. Quo vero nomine censetur iste?

EPOPS. Hic est Catophasas.

PISTHETAERUS. Num vero Catophasas alias est atque Cleonymus? qui autem potis est, ut, Cleonymus quam sit, non abiecerit cristam? At vero quid si bi volunt isti avium spieces? an diaulum cursuri venerunt?

EUELPIDES. Scilicet, ut Cares, o bone, in collum spicibus incolunt, securitatis ergo.

PISTHETAERUS. O Neptune! nonne vides quantum sit congregatum malum avium?

EUELPIDES. Apollo rex, quae nubes! Iou, Iou! prae volantum multitudine ne introitum quidem licet amplius conspicari.

PISTHETAERUS. Hic perdix est; iste vero, ita me Iupiter amet, attagen; hic autem penelops, et iste alcedo.

EUELPIDES. Equis vero ille est pone alcedonem?

PISTHETAERUS. Quis ille sit? cerylus.

EUELPIDES. Num igitur cerylus est ales?

PISTHETAERUS. Quippini? an non et Sporgilus? haec vero noctua est.

EUELPIDES. Quid sis? quis noctuam Athenas deportavit?

PISTHETAERUS. Pica, turtur, alauda, eleas, hypothymis, columba, nertus, accipiter, palumbus, cuculus, erythropus, celepyris, porphyris, strix, urinatrix, ampelis, ossifraga, picus.

EUELPIDES. Iou, ion, quantum avium! Iou, ion! quantum mernularum! ut pipiunt et curitant per-

strepentes! numquid nobis militantur? vae mihi; utique ora pandunt, atque in me respiciunt et te.

PISTHETAERUS. Id quidem et mihi videtur.

CHORUS. Popopopopopopopoi. Ubinam est qui me vocavit? quo tandem in loco dedit?

EPOPS. Hic iampridem adsum, neque amicos deserо.

CHORUS. Titititimpro. Quem itaque tandem amicum sermonem mihi adserens?

EPOPS. Popularem, tutum, iustum, iucundum, conducibilem. Duo enim viri subtilis ingenii huc advenierunt ad me.

CHORUS. Ubi? qua ratione? quid inquis?

EPOPS. Ab hominibus aio advenisse hue duos senes: secum autem habentes veuiunt stipitem rei prodigialis.

CHORUS. O tu, qui maximum commisisti flagitium, ex quo euidem natus sum et eductus, quid dicis?

EPOPS. Quod tibi memoro, ne id tibi adhuc terrorem incutiat.

CHORUS. Quid mihi fecisti?

EPOPS. Viros admisi amantes huius consorti.

CHORUS. Tune istuc fecisti facinus?

EPOPS. Idque etiam fecisse gaudeo.

CHORUS. Et iam nunc ubinam sunt?

EPOPS. Apud nos, si quidem apud vos ego sim.

CHORUS. Hei, hei! proditi sumus, et infanda perpessi. Qui enim amicus erat, et in hisdem pariter nobiscum pascebatur campis apud nos, transgressus est instituta vetera, violavitque sacramenta avium, et in dolum me devocavit, insidiisque exposuit generis impii, quod, ex quo fuit natum, ad gerendas mecum inimicitias increvit. De hoc autem postmodum alite videbimus: hos vero senes aequum mihi videtur nunc dare poenas, et dilacerari a nobis.

PISTHETAERUS. Ut igitur perimus!

EUELPIDES. Causa tu quidem nobis es istorum malorum sola. Quam enim ob rem me inde abduxisti?

PISTHETAERUS. Ut me sequereris.

EUELPIDES. Ut equidem potius maxumopere plorem.

PISTHETAERUS. Ea sane in re deliras, valde.

EUELPIDES. Quidum?

PISTHETAERUS. Plorabis scilicet; si semel oculi tibi fuerint excisi.

CHORUS. Io, io, irrue, fac hostilem impetum et letalem, aliasque simul ingere, et circumcinge viros hos: nam utrosque plorare oportet, rostroque praebere meo escam. Nullus etenim mons ombrosus, neque nubes aetheria, neque canum est mare, quod excipiat istos me effugientes. Sed ne nunc cunctemur illos vellicare et mordere. Ubinam est ordinum ducator? inducat dextrum cornu.

EUELPIDES. Hoc ipsum illud est. Quo fugiam infelix?

PISTHETAERUS. At tu, non permanebis?

EUELPIDES. Utin' ab istis differar?

PISTHETAERUS. At enim quomodo istos te cogitas effugere posse?

EUELPIDES. Nescio quo pacto.

PISTHETAERUS. At ego profecto tibi dicam, nobis pugnandum esse manentibus, et has capiendas esse ollas.

EUELPIDES. Quid autem olla nobis proderit?

PISTHETAERUS. Tum quidem noctua nos non invadet.

EUELPIDES. Quid autem istis aduncos ungues habentibus faciam?

PISTHETAERUS. Vericulum oculus arripe, atque ita erectum tibi praetende.

EUELPIDES. Oculis vero quidnam?

PISTHETAERUS. Illis acetabulum inde sumtum adpone, aut catinum.

EUELPIDES. O sapientissime, bene sane illud edivenisti et imperatorie: tu vero iam Niciam exsuperas machinationibus callidis.

CHORUS. Eleleleu, procede, demitte rostrum; cunctari non decet. Trahe, velle, feri, percute, primamque ollam confringe.

EPOPS. Dicite mihi, quam tandem ob causam, omnium pessumae beluarum, perdetis, nullam passi iniuriam, hos viros, et distractaretis, qui meae coniugis cognati sunt et tribules.

CHORUS. Quid enim his magis parcemus, quam lupis? aut quos alios puniemur, qui nobis adhuc inimici sint?

EPOPS. At si natura quidem sunt inimici, animo tamen amici sunt: atque hoc etiam veniunt, ut nile quid vos edoceant.

CHORUS. Qno tandem hi modo nile quid nos edocere queant, aut ostendere, qui avis iam meis extiterint hostes?

EPOPS. Sed ab inimicis sane multa discunt sapientes. Canticum enim omnia conservat: ab amico autem illam non discas: at hostis cautos esse nos coegerit. Primum enim civitates ab hominibus didicerunt hostibus, non amicis, extrudere alta moenia, et naves habere longas: istuc autem repertum servat liberos, familiam, rem.

CHORUS. Atqui, nti nobis videtur, sermones primum audire nile est: discat enim quis et ab inimicis sapiens quiddam.

PISTHETAERUS. Hi vero iram remittere videntur: retro parumper cede.

EPOPS. Illud vero iustum est; mihique hanc vos gratiam facere decet.

CHORUS. Et sane in nulla alia unquam tibi re contrarii fuimus.

PISTHETAERUS. Magis pacem agunt nobiscum: quapropter ollam et catinos huius depone: et hastam oportet, hoc inquam veru, nos deambulare tenentes intra castra, ad ipsam ollam, extremam eam respicientes e propinquuo. Nequaquam enim nobis fugendum est.

EUELPIDES. Vera loqueris: si tamen occubuerimus, ubi terrorum sepeliemur?

PISTHETAERUS. Ceramicens nos excipiet. Ut enim publice condamnur, praetoribus dicemus, nos cum hostibus depugnantes cecidisse ad Orneas.

CHORUS. Recipe te iterum in ordines, eodem

unde abiera , animumque depone pronus iuxta iram,
tanquam gravis armaturae miles: istosque percontemur,
quoniam sint, et unde venerint, et quid consili gerant.
Hem! Epos, te voco.

EPOPS. Cuius autem rei cupidus audiendae me
vocas?

CHORUS. Quoniam hi sunt et unde?

EPOS. Hospites e sapiente Graecia.

CHORUS. Quoniam eos tandem fors induxit,
ad aves uiri venirent?

EPOPS.. Cupido vitae vostrae atque consuetudini-
nis, tuique, tecumque habitandi, et usque una de-
gendi.

CHORUS. Quid sis? quid uam enimvero dicunt?

EPOPS Incredibilia et hactenus inaudita.

CHORUS. Videtne commodi aliquid, quod sibi
ex hac habitatione contingat, quoque confidat, si no-
biscum sit, se hostem superare, aut amicis prodeesse
posse?

EPOPS. Magnam aliquam praedicat felicitatem,
inenarrabilem et incredibilem; haec omnia scilicet esse
tua, quaeque hic atque illic sunt, quaeque horum
spectant, argumentis adstruit.

CHORUS. Satin' sanus est?

EPOPS. Difficile dictu, quam sit prudens.

CHORUS. Sapitne ei pectus?

EPOPS. Est callidissima vulpes, ipsa astutissima,
prompti consili, subactus, versutus totus.

CHORUS. Dicere ipsum, dicere ad me iube.
Auditis enim, quos mihi narras, sermonibus, in spem
erigor.

EPOPS. Agite vero vos ambo, omnem illam ar-
maturam sumite rursus, et, quod felix faustumque sit,
suspendite in camino intus prope epistatem: tu vero
ea, quorum causa hosce convocabavi, edissere atque
expone.

PISTHETAERUS. Haud equidem hercle, nisi illi
me cum tale paciscantur pactum, quale simius ille en-
sim faber cum sua pepigit uxore, ut neque illi me
commordeant, neque testiculis trahant, neque fodi-
cent —

EPOPS. Illumine metus? intelligis. Nequaquam.

PISTHETAERUS. Non hunc, sed oculos dico.

CHORUS. Spondeo equidem.

PISTHETAERUS. Iurejurando igitur haec mihi confirma.

CHORUS. Ita istis omnibus vincam iudicibus, et his cunctis spectatoribus.

PISTHETAERUS. Eveniet hoc quidem.

CHORUS. Sia fefeller, ut uno tantum iudice vincam.

PRAECO. Audite populi: gravis armaturae nunc quidem milites sumtis armis revertantur domum; nos autem consideremos, quae sint nobis in tabulis praescribenda.

CHORUS. Subdolum quidem semper et vafrum omni modo natus est homo: at tu tamen eloquere. Fors enim commodum aliquid in medium protuleris, quod mibi excogitaveris, aut potestatem quandam maiorem, quae praeterierit me imprudentem: tu autem illud perspicis. In commune, queso, consule: quodcunque enim mibi bonum conciliaris, illud erit commune. Sed cuiuscunq; rei causa huc venire animum induxi, confidenter eloquere: neutquam enim pacta, antequam quid velis acceptum fuerit, violaverimus.

PISTHETAERUS. Edepol nse dicere gestio; dumque mibi macerata est una oratio, quam porro subigere nihil vetat. Puer, affer corollam: ad manus aquam oculis quis ministret.

EUELPIDES. Coenaturine sumus, aut quid?

PISTHETAERUS. Haud sanequam: sed dicere quaero iampridem magnam aliquam rem et pinguem, quae istorum emolliat animos. Adeo vestri causa percrucior, qui, quem antea reges essetis —

CHORUS. Nos reges? cuius?

PISTHETAERUS. Vos inquam, omnium quaecunque sunt, mei primum, huiusce, et Iovis ipsius; quippe qui antiquiores prioresque extitistis Saturno et Titanibus et Terra.

CHORUS. Et Terra?

PISTHETAERUS. Ita hercle.

CHORUS. De istoc, ita me Iupiter amet, nihil
inaudiveram.

PISTHETAERUS. Indoctis nimirum es moribus,
atque incuriosus, neque Aesopum trivisti, qui dicit
alaudam avem ante omnia primum extitisse, ipsa
Terra priorem: deinde morbo patrem eius fuisse ex-
stinctum, quum Terra nondum esset: illum autem la-
cuisse insepultum ad quintum usque diem: illam vero
consili expertem p̄ae ineluctabili rei difficultate, pa-
trem suum in capite contumulasse.

EUELPIDES. Pater itaque alaudae nunc conditus
est post mortem in Cephala.

EPOPS. Nonne itaque, si Terra priores, priores-
que diis extiterint, ad eos, utpote antiquissimos,
iuste pertinebit regnum?

EUELPIDES. Ita hercle: quapropter valde in po-
sterum oportet te rostrum alere. Nou enim facile
Iupiter sceptrum restituet p̄co.

PISTHETAERUS. De diis sane, eos in homines
non habuisse imperium antiquitus, sed illud peues aves
fuisse, eosque regnasse, multa sunt indicio. Ac pri-
mum quidem, ut inde ordiar, vobis ostendam gallum
regno potitum fuisse, Persisque imperasse ante omnes,
Dariumque et Megabyzum: quapropter nominatur ad-
huc Persicus ales, ex eo imperio.

EUELPIDES. Ideo videlicet nunc etiam, uti mag-
nus rex, graviter incedit, tiaram in capite gerens, so-
lus alium, rectam.

PISTHETAERUS. Tantum autem potuit, tantaque
elius tum fuit imperi magnitudo et dignitas, ut ad hoc
usque tempus, propter potestatem, quam tunc olim
obtinuit, quando solummodo diluculo cantaverit, exsi-
lliant omnes ad opus, serarii, siguli, coriarii, sutores,
balnearii, farinae venditores, clypeorum lyrarumque
confectores, et calceis in tenebris induitis ad res suas
properent.

EUELPIDES. Illud quidem ex me quaere: lae-
nam enim perdidit miser e Phrygia mollique lana,
istius opera. Ad nominalia enim aliquando pueri ce-
lebranda vocatus compotabam in urbe, atque iam ob-
dormiebam: priusquam vero desilissent ceteri bibere,

gallus iste cecinit: ego autem diluculum esse ratus Ali-
muntem discessi: et vix processeram extra murum, at-
que grassator clava mihi dorsum percutit: tum ego
procido, iamque opem imploratus eram; is me in-
terea ueste spoliavit.

PISTHETAERUS. Milvus itidem Graecis tunc im-
peritavit, regnoque potitus est.

EPOPS. Graecis?

PISTHETAERUS. Et primus ille, quem regnum
obtineret, docuit in genua procumbere, conspectis
milvis.

EUELPIDES. Ita me Bacchus amet, ego quem
forte aliquando milvum vidisse, ad terram me de-
misi, quemque supinus iacerem hiante ore, obolum
deglutivi, vacuumque aere sacculum domum retuli.

PISTHETAERUS. Aegypti autem totiusque Phoe-
niciae cuculus erat rex, et quem cuculus cecinisset
coccu, universi tum Phoenices frumenta et hordeum in
arvis demetere solebant.

EUELPIDES. Non temere ergo istuc proverbio
iactatur: *Coccu, recutiti in agros.*

PISTHETAERUS. Tantam autem obtinuerunt im-
peri potestatem, ut si quis etiam regnaret in Graeco-
rum urbibus Agamemnon aut Menelaus, super sce-
ptris considebat avis, particeps eorum, quae ille acci-
peret dona.

EUELPIDES. Id equidem ignoraveram; atque
adeo mirari subibat, si quando in tragedia prodiret
Priamus aliquis avem tenens, quae erecta in summo
sceptro Lysicratem observaret, quibusnam ille mune-
ribus corrumperetur.

PISTHETAERUS. Quod autem omnium maxime
mirandum est; Iupiter ille, qui nunc regnat, aquilam
avem gerit in capite, ut qui rex sit, eiusque filia,
noctuam: Apollo vero, tanquam famulus, accipitrem.

EUELPIDES. Cererem obtestor, ut istaec recte
fabularis. At vero quannam ob causam ista habent?

PISTHETAERUS. Ut, quem quis sacrificat, ip-
sisque in manus, ut sacrorum est ritus, exta deponit,
ipsae ante lovem exta accipient. Neque tunc homi-
num ullus per deum quempiam iurabat, sed per aves

universi: et adhucdum Lampon per anserem iurat,
quam decipit aliquem: tanto opere vos omnes antehac
venerabiles et sanctos habuerunt: nunc autem man-
cipia, fatuos et servulos viles, lamque adeo vos in
tempulis etiam tanquam furiosos feriunt: nemo non ut
vos capiat suceps ponit laqueos, tendiculas, virgas,
septa, nebulas, retis, pedicas; deinde vos captos ven-
dunt nniversos: emtores vero manibus imum vobis
ventrem contrectant: neque tantum, quandoquidem
ista facere videtur, vos assatos adponunt, sed commi-
nutum radula caseum, oleum, silphium, acetum ad-
ficiunt; istisque simul intritis, iusculum aliud dulce et
pingue conficiunt, illudque calidum in vos ipsos effun-
dunt, tanquam si morticinae carnes essetis.

CHORUS. Longe vero, longe acerbissimum orationem apportasti, mi homo, ut deplorem patrum ine-
orum ignaviam, qui istos a maioribus traditos honores
ad meam nsq[ue] aetatem non propagarint, sed aboleri
siverint. Tu vero, deo mibi propitio, et peropportune
advenisti mihi servator. Tibi enim commissis pul-
lisque meis et memetipso, secure degam. Sed quid
facere expediat, tu nos nunc praesens edoce: nam, vi-
vere nos certe indignum est, nisi redipiscamus quovis
pacto regnum nostrum.

PISTHETAERUS. Et primum itaque moneo, una
ut avium sit urbs: deinde ut omnis aer circum, atque
universum hocce intervallum commoeniatur magnis la-
teribus coctilibus, uti Babylon.

EPOPS. O Cebrione et Porphyrio, quam terri-
bilem urbem!

PISTHETAERUS. Porro autem quum illa fuerit
excitata, imperium nt a Iove repetatis: si autem ne-
garit, et noluerit, neque exemplo suse sibi imbecilli-
tatis conscius consenserit, sacrum illi bellum indicatis,
deosque vetetis per vostram regionem rigente nervo
transire, sicut antea descendebant, Alcumenas, Alopas
et Semelas stupraturi: sin adeant, ut mentulam eis a-
nulo constringatis, ne amplius illas futuant. Ad homi-
nes autem alium alitem vos mittere legatum iubeo, ut
avibus, utpote regnum adeptis, sacra debinc faciant,
et deinde demum diis: unicuique autem deorum de-

core adiungant avem aliquam, prout singulae singulæ convenient: Veneri si quis faciat, avi phaleridi triticum offerat: si quis Neptuno pecudem sacrificet, triticum anati consecret: Herculi vero si bovem, gaveas placentas libet mellitas: si Iovi immolet regi arietem, rex est orchilus ales, cui ante ipsum Iovem decet culicem coleatum mactare.

EUELPIDES. Perplacet culex ille mactatus: nunc intonet magnus Iovis.

EPOPS. Etenim quo pacto nos homines existimabunt esse deos, non vero graculos? quippe qui volamus, pennasque habeamus.

PISTHETAERUS. Nugaris: nam pol et ipse Mercurius volat, tametsi deus est, alasque gerit; aliisque stidem dii permulti: et, ut alios omittam, Victoria volat aureis alis; immo bercele Amor. Quin Iridem Homerus similem esse dixit trepidae columbae.

EPOPS. Nonne Iupiter intonabit, nobisque aligerum immittes fulmen?

PISTHETAERUS. Si autem homines præ inscrip-
tia vos quidem nihil esse duxerint, illos vero tantum
deos, qui sunt in Olympo, tuuc oportet passerum
seminilegularumque subvolantem nubem, eorum ex
sbris subiectum semen consumere: tum ipsi Ceres esu-
rientibus triticum distribuat.

EUELPIDES. At hercle recusabit, ipsamque vi-
debis causas praetendentem.

PISTHETAERUS. Corvi itidem iumentorum, qui-
bus terram arant, pecudumque oculos effodiant, ut
experiantur an dii siti: tum ipsis Apollo, qui medicus
est, medeat: operam enim mercede locat.

EUELPIDES. Modo hoc ne fiat, antequam par
quod habeo buclorum primum vendiderim.

PISTHETAERUS. Te vero si ducant esse deum,
te vitam, te Terram, te Saturnum, te Neptunum, om-
nibus illi rebus bonis affluent.

EPOPS. Vel unum mihi istorum commodorum
memora.

PISTHETAERUS. Primum quidem illis vitium
flore locustae non depascentur: nam unica noctua-
rum et strigum turba eas absumet; deinde non per-
Aristoph. Vol. XIII.

gent culices et vermiculi ficos exedere: sed enim eos omnes prorsum subleget unus turdorum gress.

EPOPS. Divitias autem unde dabimus eis? illud enim in primis amant.

PISTHETAERUS. Consulentibus illis aves haec metallifodinas dabunt ditissimas, et mercaturas lucras vati indicabunt; ita ne naviculariorum quidem unus peribit.

EPOPS. Qua ratione non peribit?

PISTHETAERUS. Praedicit semper quaedam ex avibus homini auspiciū capienti de navigatione: *Nuno ne naves, hiemabit: nuno nava, lucrum obtinget.*

EUELPIDES. Gaulum emo et nauclerus fio, nec apud vos manere velim.

PISTHETAERUS. Thesauros itidem argenti eis indicabunt, quos maiores in terra defoderunt: etenim aves hoc sciunt. Proverbio quippe apud omnes fertur: *Nemo thesaurum meum novit, nisi forte quaedam avis.*

EUELPIDES. Gaulum vendo: Iigonem emo, hydriaskus effodio.

EPOPS. At quo pacto sanitatem ipsis praebebunt, quae apud deos est?

PISTHETAERUS. Si secundis vivant in rebus, nonne illa est magna sanitas? Istuc pro certo habeas, hominem qui adversa utatur fortuna, neminem prorsus sanum esse.

EPOPS. At quo tandem modo ad senectam pervenient? Etenim illa quoque est in Olympo: an vero in puerilibus annis mori eos oportet?

PISTHETAERUS. Tantum hercle abest, ut trecentos ipsis addituri sint aves annos.

EPOPS. A quo?

PISTHETAERUS. Rogitas? a se ipsis. Nescin' quinque hominum aetates vivere stridulam cornicem?

EUELPIDES. Papae! quanto praestat hos nobis imperare, quam Iovem!

PISTHETAERUS. Quidni multo? Primumdum fauna nos iis aedificare non oportebit lapidea, neque portas adstruere deauratis tabulis: vetum sub frutici-

bus et illicibus habitabunt: venerandis autem avibus templum erit arbor olivae. Nequo Delphos, nec ad Ammonem profecti, illic sacra faciemus: verum inter arbustos et oleastros stantes, hordeaque porrigentes et triticum, precabimur eas extensis manibus, aliquam ut nobis bonorum partem largiantur; atque haec nobis confessim erunt pauxillum tritici porridentibus.

CHORUS. O senex, qpi mihi multo amicissimum ex inimicissimo es factus, nunquam erit, ut ego sponte mea a tua sententia discedam. Namque tua erectus oratione, comminatus sum et adiuravi, si tu mecum pactus concordibus verbis et iustis, sine fraude sanctoque conceptis, iveris adversus deos mecum consenteens, fore ut non longo tempore dii deinceps sceptrum meum terant. At quae viribus efficienda erunt, ea nobis mandentur: quae autem consilio sunt administranda, illa tibi omnia concreduntur.

EPOPS. Atqui mehercle haud dormitandi amplius tempus nobis est, neque cessandi Niciae more; sed quam ocissuine aliquid efficiendum est. Primo autem ingredimini in nidum meum et ad festucas meas; ad praesentia sarmenta: nobisque nomen edite vostrum.

PISTHETAERUS. Atqui hoc facile est: mihi nomen est Pisthetaero.

EPOPS. Huic autem quodnam?

PISTHETAERUS. Euelpides Thriensis.

EPOPS. Ita valeatis ambo.

PISTHETAERUS. Accipimus omen.

EPOPS. Huc igitur ingredimini.

PISTHETAERUS. Eamus: tu nos introduc.

EPOPS. Age.

PISTHETAERUS. Atat, peril! huc retrorsus gradum flecte. Age sciam, dic nobis: quomodo ego et iste vobiscum erimus volantibus, quum volare nequeamus?

EPOPS. Bene vero.

PISTHETAERUS. At tu etiam atque etiam considera: nam in Aesopi fabulis hoc scilicet traditum est volpem haud bono suo societatem aliquando cum aquila colisse.

EPOPS. Animo sis defaecato. Est enim radix
quaesam, qua comesa, eritis alati.

PISTHETAERUS. Hac quidem conditione ingre-
diamur. Agedum Xanthia, et tu Manodore, tollite
stragula.

CHORUS. Hens tu, tibi dico.

EPOPS Quid me vocas?

CHORUS. Hos quidem tecum duc et lato excipe
prandio: at dulce canentem, et voce Musis aequipa-
randam lusciniam relinque nobis huc excitam, ut cum
ea ludamus.

PISTHETAERUS. O, per Iovem rogo, istuc ip-
sis obsequere: excita aviculam illam ex arundinibus;
huc illam evoca, per deos obtestamur, ut et nos quo-
que lusciniam contemplemur.

EPOPS. Si quidem votis ita videatur, sic facin-
dam est. Procne, egredere, teque ipsam hospitibus
ostende.

PISTHETAERUS. O supremo Iupiter! quam bel-
la avicula, quam tenera, et quam candida!

EUELPIDES. Scia' vero quam ipsi crura lubens
divaricarem?

PISTHETAERUS. Quantum autem habet auri,
tanquam virgo!

EUELPIDES. Evidem, opinor, non me con-
tinebo, quin illi feram osculum.

PISTHETAERUS. Sed, o miserrime, rostrum
habet e duobus verubus.

EUELPIDES. At hercle oportet, tanquam ab
ovo, eximere ab illius capite corticem, et sic dein eam
osculari.

EPOPS. Eupus.

PISTHETAERUS. Duc iam nos faustis omnibus.

CHORUS. O amica, o tenella, o dilectissuma
avium omnium consors, hymnorum meorum socia lu-
scinia, venisti, suavem mihi sonum adserens: at o tu,
dulce sonante quae modularis tibia, modis vernis in-
cipe anapaestos.

Agite vero homines in tenebris vitam degentes,
foliis adsimiles, imbecilli, figmenta luti, umbrae simi-
lis et inanis turba, sine pennis brevi aeo functi, ae-

rumnosi mortales, viri somniis pares, advortite mentem nobis immortalibus, sempiternis, aetheriis, seni exper-tibus, aeterna animo versantibus, ut, ubi omnia recte a nobis audiveritis de coelestibus rebus, naturam avium, ortumque deorum, fluviorum, Erabi atque Chao ubi bene cognoveritis, Prodicum meo nomine plorare in-beatis posthac.

Chaos erat at Nox, Erebusque niger in principio et Tartarus amplius; Terra vero non erat, neque aér, nec coelum. Erebi autem in infinito gremio omnium primum peperit irritum furva Nox ovum, ex quo, tem-poribus exactis, propullulavit Amor desiderabilis, radia-nus tergo aureis alis, celerrimae ventorum vertigini similiis: ille vero alato caliginosoque mistus Chao in Ter-taro ingente edidit nostrum genus, et primum eduxit in lucem. Neque enim deorum genus ante erat, quam omnia commiscuisset amor. Omnibus autem inter se confusis, prodiit Coelum, et Oceanus, atque Terra, deorumque beatorum genus immortale. Sic itaque nos sumus multo antiquissimi omnium deorum. Nos autem Amore esse prognatos, non pauca sunt indicia: volamus enim et adsumus amantibus. Multos enimve-ro formosos pueros, qui deieraverant se nunquam ino-rigeros fore, deflorescente iam prima aetate, nostrae potestatis munere subegerunt amatores; hic quidem coturnice dato, altar porphyrona, aliis ansere, et item aliis Persica ave. Omnia vero mortalibus con-tingunt a nobis alitibus, quae maxima sunt. Primum quidem anni tempora nos designamus, varis, hieinis autumni: ut serant, quando grus clangens in Libyam migrat; tunc itidem nauclero significat, ut suspenso clavo dormiat; praeterea Oresti laenam contexant, ne homines, si alserit, vestibus spoliet. Milvis posthaec apparet aliud anni tempus designat, quem scilicet ovibus vernam tondere lanam tempestivum est. Deinde hirundo, quem laena iam vendenda est, et aestivali aliquod comparandum amiculum. Sumos autem vobis Ammon, Delphi, Dodona, Phoebus Apollo. Ab avi-bus enim primum suspicati, ad omnia dahinc nego-tia vos consertis, ad mercatum, ad victum quaeran-dum et ad nuptias. *Avis* item nomine censemus quae-

cunque ad vaticinia et futura discernenda pertinent; omen vobis *avis* est; sternutationemque vocatis *avem*; signum, *avem*; vocem, *.avem*; famulum; *avem*; asinum, *avem*. Annon itaque manifesto vobis sumus satidicus Apollo? Nos igitur si pro diis habueritis, ut poteritis pro vatibus Musis, auris, anni tempestatibus, bieme, aestate, moderato aestu: neque ausugientis considerabimus sursum superbi in nubibus, quemadmodum Iupiter; sed praesentes largiemur vobis metiopsis, liberis atque nepotibus opes cum sanitate coniunctionas, felicitatem, vitam, pacem, iuuentam, risum, choreas, festa convivia, gallinarumque lac; adeo ut satietas vobis suboritura sit prae bonorum copia: ita ditescetis omnes.

SEMICHORUS. *Musa silvestris*, *tio tio tio tio tiotinx*, *versicolor*, *quacum ego in saltibus*, *montiumque verticibus*, *tio tio tio tio tiotinx*; *fraxino insidens* *foliis comanti*, *tio tio tio tio tiotinx*, *ex ore meo tenello* *sacros carminum modos Pani edo*, *Magnaeque deum Matri montanae*, *ad quos venerandas ducat choriess*, *totototototototototototototinx*; *unde, velut apis*, *Phrynicus immortalium carminum depascebatur fructum*, *semper proferens suavem cantilenam*, *tio tio tio tie tiotinx*.

CHORUS. Si quis vestrum, spectatores, cum nobis avibus velit degere, incunde vitam deinceps ut agat, ad nos veniat. Quaecunque enim hic sunt turpis, legibusque obnoxia, illa apud nos aves omnia sunt honesta. Hic enim si patrem pulsare lege sit indecorum, hoc ipsum apud nos pulchrum est, si quis ad patrem adcurrit, dixeritque percutiens: *Tolle calcare, si pugnas.* Si quis vero vestrum fugitivus sit literatus, attagen iste apud nos versicolor habebitur. At si quis forte est barbarus e Phrygia aequae ac Spintharus, frigilla avis hic erit e Philemonis genere: si vero quispiam servus est e Caria, quemadmodum Egestides, avos sibi procreet apud nos, et invenientur ipsi gentiles. Quod si Pisiae filius portas prodere infamibus voluerit, perdix fiat, genuinus parentis pullus, siquidem apud nos turpe non sit perdicum more a fugere.

SEMICHORUS. Taliter olores, tio tio tio tio
tiotinx, commissis modulantes vocibus, simul alis con-
cussis perstreptentes canere solent Apollinem, tio tio
tio tio tiotinx, in litore insidentes ad Hebrum fluvium,
tio tio tio tio tiotinx; perque aetheria nubila transit
clamor, omneque ferarum genus stupefactum auscul-
tat, Huctusque componit tranquilla serenitas; totototo-
tototototototototinx: totus autem adsonat Olympus, reges-
que deos capit admiratio: Olympiades vero melos
Gratiae, Musaeque laetae recinunt, tio tio tio tio tio-
tinx.

CHORUS. Nihil est melius neque iucundius quam
plumis vestirier atque avem esse. Nam, ne longe ab-
eam, si quis e vobis spectatoribus esset alatus, atque
euriens tragoedorum choris aegre impatienterque ad-
sisteret, is evolaret, et domum revorsus pranderet,
deinde saturatus ad nos iterum revolaret: et si quis
e vobis Patroclides forte cacaturiret, non ille pallium
contaminaret, sed alio avolaret, et postquam pepedis-
set, spiritumque receperisset, iterum devolaret. Tum
si quis vestrum, quisquis ille sit, cum aliena rem ba-
beret uxore, videretque maritum mulieris in gradibus
senatoriis, iste itidem hinc a vobis, motis alis avola-
ret, et postquam futuisset, illinc rursus in suam se-
dem huc se referret. Nonne igitur alatum esse quanti-
vis est preti? Etenim Diitrephe, vimineas qui tan-
tum habet alas, creatus equitum tribunus, deinde ma-
gister, deinde ex nullius momenti homine magnus.eva-
sit et fortunatus: et nunc flavus est et Equigallus.

PISTHETAERUS, EUELPIDES, EPOPS,
 CHORUS, SACERDOS, POETA, FATIDICUS,
 METO, INSPECTOR, LEGISLATOR.

(V. 801—1117.)

PISTHETAERUS. *Ista quidem sic se habent: at,*
ita me Iupiter amet, haud ego rem magis ridiculam
vidi unquam.

EUELPIDES. *Quid ridet?*

PISTHETAERUS. *Tuas pennas. Scin' cui alatus*
maxime sis adsimilis? rudibus lineis anseri depicto.

EUELPIDES. *Tu autem merulae caput deplumatae.*

PISTHETAERUS. *Istis quidem adsimulati sumus,*
idque, ut ait Aeschylus, non alienis, sed nostris ip-
sumus pennis.

EPOPS. *Age iam nunc quid facendum?*

PISTHETAERUS. *Primum nomen urbi imponen-*
dum est, magnum aliquod atque illustre: deinde diis
sacra facienda.

EUELPIDES. *Ita mihi quoque videtur.*

EPOPS. *Age videam, quid nostrae nominis erit*
urbi?

PISTHETAERUS. *Voltisme conspicuo illo et a*
Lacedaemoni sumto Spartae nomine vocemus ipsam?

EUELPIDES. *Hercules! Spartam nomen ut ego*
imponam urbi meae? ne grabeto quidem sparteos fu-
niculos, si modo lunceos habeam.

PISTHETAERUS. *Quoduam igitur illi nomen im-*
ponemus?

EUELPIDES. *Istinc desumptum, ex nubibus et*
sublimibus regionibus, amplum quid valde.

PISTHETAERUS. *Vin' Nubicuculiam?*

EPOPS. *Iu, iu! Pulchrum revera et magnificum*
invenisti nomen.

EUELPIDES. Numquid haec est illa Nubicculia,
ubi multae sunt illae Theagenis opes, et Aeschinis
omnes?

PISTHETAERUS. Optimum quidem est, ut hanc
eam esse dicas, aut campum Phlegreum, ubi terri-
genae Gigantes iactabundi dil superarunt.

EUELPIDES. Splendida prorsus est haec urbs.
Quis vero deus tutelam habebit urbis? cuinam texemus
peplum?

PISTHETAERUS. Quidni sinamus Urbanam Mi-
nervam praesidem esse urbis?

EUELPIDES. Qui vero possit urbs bene esse mo-
rata, ubi dea femina integrum armaturam habet, Cli-
athenes autem radium textorum?

PISTHETAERUS. Quis autem murum urbis Pe-
largicum obtinebit?

EPOPS. Ales hinc e nobis origine Persica, qui
ubique dicitur acerrimus esse Martis pullus.

EUELPIDES. O pulle domine! ut idoneus erit
ille dens ad incolendas petras!

PISTHETAERUS. Agedum tu vade ad aërem,
illisque, qui murum exstruant, ministeria praestato:
caementa ad porta, lutumque nudus macera, pelvum
fer sursum, de scala decide, custodes constitue, ignem
absconde semper, cum tintinnabulo circumcursita, at-
que ibi dormi: praecones mitte, unum ad deos sur-
sum, alterumque desuper ad homines deorsum, inde-
que rursus ad me.

EUELPIDES. Tu vero hic remanens, per me li-
cet, plora.

PISTHETAERUS. I, o bone, eo quo te mitto:
nihil enim eorum, quae dixi, sine te geretur. Ego
vero, ut sacra peragam novis diis, sacerdotem, qui
pompam ducat, vocabo. Heus puer, puer, canistrum
afferto et gnturnium.

CHORUS. Sociam operam coniungo, consentio,
adhortor, supplicationes magnificas et splendidiae ut
fiant diis: insuperque ad persolvendas gratias victimam
quaepiam simul ut immoletur. Eat, eat Pythii carmi-
nis clamor in honorem dei, et concinat Chaeris can-
tilenam.

PISTHETAERUS. Desine tu inflare tibiam. O Hercules! quid illud erat rei? Ita me Jupiter amet, ego multa quam viderim et admiranda, nondum usque adhuc corvum vidi capistratum.

EPOPS. Sacerdos, hoc age, operare diis novis.

SACERDOS. Faciam hercile. Sed ubi ille, qui canistrum tenet? Veneramini Vestam avicularem, milvumque Lerem, et alites Olympios atque Olympias cunctos et cunctas.

CHORUS. O accipiter, tutela Suni, salve rex Pelargice.

SACERDOS. Cycnumque Pythium et Delium, Latonamque coturnicem ingentem, et Dianam acalanthidem.

PISTHETAERUS. Non amplius Colaenisi dicatur, sed acalanthis Diana.

SACERDOS. Et frigillam Sabaziam, struthamque, Magnam Matrem deum hominumque.

CHORUS. Cybebe domina, struthe, mater Cleocriti, da Nubicuculiensibus sanitatem et salutem, ipsis, sociisque Chiis.

PISTHETAERUS. Chiis sane me delectant, ubique adiuncti.

SACERDOS. Heroesque et aves, heroumque natos, et porphyriionem, et pelicanum, phlexidemque, tetracem, pavonem, eleam, bascam, elasam, ardeam, falconem, ficedulam et parum.

PISTHETAERUS. Desine; in malem rem: desine clamare. Heu, heu! ad qualem, miserrimum, victimam vocas nisos et volturios? nonne vides vel unum milvum istuc omne abripere posse? aufer te hinc tauraque insulas: ipsus enim haec sacra solus peragam.

SACERDOS. Ergo alterum rursus ad gutturoinam tibi me oportet accinere carmen, pium sanctumque, et invocare deos, unum aliquem solummodo, si modo satis habebitis cibi. Has enim, quae adsunt, victimas nibil aliud esse dicas quam barbam et cornua.

PISTHETAERUS. Sacra facientes veneremur volucres deos.

POETA. Nubicuculiam illam fortunatam celebra, Musa, tuis hymnorum cantibus.

PISTHETAERUS. Quid hoc rei est? undenam?
die mihi, quis es?

POETA. Is ego sum, qui mellifluorum carmi-
num fundo cantus, Musarum famulus expeditus, se-
cundum Homeium.

PISTHETAERUS. Ergone servus quum sis, co-
mam alis?

POETA. Non ita est: verum omnes sumus nos
poëtae Musarum famuli expediti, secundum Ho-
mérum.

PISTHETAERUS. Non temere est ergo, quod la-
cerum habes amiculum. Sed, o poëta, quis te hac
adegit furor?

POETA. Carmina conseci in Nubiculiam vo-
stram; dithyrambosque multos et elegantes, virginalia-
que cantica, quae Simonideis etiam aequiparentur.

PISTHETAERUS. Quando fecisti tu ea, et a quo
tempore?

POETA. Iamdudum equidem, iamdudum hanc
urbem concelebro.

PISTHETAERUS. Nonne ego hoc ipso in articu-
lo nominalia urbis sacra facio, et nomen, tanquam
puerulo, nunc primum ei imposui?

POETA. Sed est celerrima Musarum fama, qua-
lis equorum micas pernitas. Tu vero pater, Aet-
nae conditor, divinorum honorum cognominis, largire
mihi, quocunque tuo tibi capite adnuens velis pro-
pitius dare mihi.

PISTHETAERUS. Istuc nobis malum hominis fa-
cesset negotia, nisi defungamur, quidpiam illi dantes.
Heus tu, qui sagum habes et tunicam, illud exue, et
da lepido poetæ. En tibi sagum: prorsus enim mihi
frigere videris.

POETA. Donum quidem hocce labens accipit
mea Musa: tu vero animo tuo percipe hos Pindari
versus —

PISTHETAERUS. Importunus iste a nobis non
discedet.

POETA. *Nomades enim inter Scythas palnatur
Straton, qui textilem vestem non possidet; indeco-*

rum autem venit sagum sine tunica. Intellege quid dicam.

PISTHETAERUS. Intellego, nempe tunicam accipere te velle. Exue tu: poetas enim benefacere oportet. Hanc sume et abi.

POETA. Abeo, atque hinc digressus carmina haec in urbem vostram componam. Concelebra, o Apollo aureo sedens in solio, tremulam hanc et frigidam urbem: in campos nive conspersos fertilesque veniam alalan.

PISTHETAERUS. Hercle enimvero istos effugisti frigidos campos, accepta hac tunica. Haud pol ego malum hoc unquam sperassem, ut ille tam cito quicquain insudiret de urbe nostra. Rursus tu circumsumto guttornio.

SACERDOS. Favete linguis.

FATIDICUS. Ne immola hircum?

PISTHETAERUS. Tu vero quis es?

FATIDICUS. Quis sim? fatidicus.

PISTHETAERUS. Itaque nunc plora.

FATIDICUS. O bone, res divinas ne contemtu habeas: namque Bacis exstat vaticinium, quod manifesto respicit ad Nubiculiam.

PISTHETAERUS. Cur ergo de eo certiore me non fecisti, antequam ego hanc urbem conderem?

FATIDICUS. Divinum me impedivit numen.

PISTHETAERUS. Sed nihil obstat, quin ista carmina audiamus.

FATIDICUS. At quando insoluerint lupi canaeque cornices eadem in loco Corinthum inter et Sicyonem —

PISTHETAERUS. Quid mihi, queso, cum Corinthiis est?

FATIDICUS. Obscurè! per illud Bacis indicavit nōrem. Primum Pandoræ faciendum est albi velleris ariete: quique meorum primus venerit carminum interpres, illi donanda vestis pura, et calcei novi —

PISTHETAERUS. Estne istie scriptum de calcis?

FATIDICUS. Hem specta, eccum libellum. Phia-

laque insuper est danda, et extis ei implenda manus —

PISTHETAERUS. Etiamne istic scriptum exta esse danda?

FATIDICUS. Hem specta, eccum libellum. *Siquidem illa, divine iuvenis, confeceris, uti praecepio, aquila in nubibus eris: ni vero dederis, neque turtur eris, neque aquila, nec picus.*

PISTHETAERUS. Ista etiam istic insunt scripta?

FATIDICUS. Hem specta, eccum libellum.

PISTHETAERUS. Neutquam igitur simile est illud oraculum isti, quod egomet mihi ex Apollinis vaticiniis descripsi: *Quam vero homo invocatus veniret, ineptus ostentator, et sacra facientibus odio erit, extorumque partem sibi flagitabit, tunc demum verberibus ipsi latera oontundere oportet —*

FATIDICUS. Evidem te nugas dicere arbitror.

PISTHETAERUS. Hem specta, eccum libellum.

Nec parce quicquam, nec aquilae in nubibus, neque si vel Lampon fuerit, magnusve Diopthes.

FATIDICUS. Ista etiam istic insunt scripta?

PISTHETAERUS. Hem specta, eccum libellum. Non foras abibis in maxumam malam crucem?

FATIDICUS. Vao mihi misero!

PISTHETAERUS. Non tu hinc te alio proripies oracula enarratum?

METO. Ad vos veni —

PISTHETAERUS. Ecce aliud iterum hocce malum. Quam vero ob causam tu hoc ades? quae consiliatio? quod institutum? cur ad hoc te iter accinxisti?

METO. Dimetiri vobis aërem volo, non secus atque terram solent geometrae, et in lugera dirimere.

PISTHETAERUS. Per deos quaeso, quis tu homo es?

METO. Quis ego sim? Meto, quem novit Graecia omnis et Colonus.

PISTHETAERUS. Dic sodes, quid illud vero rei habes?

METO. Regulas aëris. Ut enim verbo dicam,

totus aer forma maxime consimilis est furno: ego igitur adposita sursum hac ipsa curva regula, impositaque circino — intellegisne?

PISTHETAERUS. Non sane.

METO. Rectam admovebo regulam, dimetiarque, ita ut circulus exsistat tibi quadratus, inque medio forum; eo autem ducant undique vias rectae, ad ipsum illud medium, sicut a sole, qui ipse rotundus est, recti quaquaversum radii resurgent.

PISTHETAERUS. Item homo Thaletis instar sapiens! Meto —

METO. Quid me vis?

PISTHETAERUS. Scin', quam te amem? atque si mibi obsequeris, hinc ocius te amoave.

METO. Quid enim est periculi?

PISTHETAERUS. Sicuti Lacedaemon peregrini hinc expelluntur, frequentesque per urbem infligi occuperunt plaga.

METO. Num orta est inter vos seditio?

PISTHETAERUS. Non edepol istuc.

METO. Sed qui vero?

PISTHETAERUS. Communis consensu male mulcare omnes iactatores visum est.

METO. Itaque hercile me hinc subducam.

PISTHETAERUS. Ec vero hand scio an celeri fuga verbera sis evitaturus: haec enim ecce e propinquuo tibi impendunt.

METO. Vae mihi misero!

PISTHETAERUS. Nonne iamdudom id tibi dicebam? non tuo te modulo metieris, atque alio recipies?

INSPECTOR. Ubi sunt hospitum patroni?

PISTHETAERUS. Quis hic Sardanapalus est?

INSPECTOR. Inspector huc venio, fabae sorte electus, ad Nubieculiam.

PISTHETAERUS. Inspector? quis vero te hac misit?

INSPECTOR. Improbus libellus Teleae.

PISTHETAERUS. Quid? Vin' ergo, accepta mercede, carere molestia, atque abire?

INSPECTOR. Perquam lubenter, ita me dii deae-

que ament. Quippe concionis oportebat me adfuisse domi manentem: sunt enim nonnulla a me in rem Pharnacis confecta.

PISTHETAERUS. Amove te, accepta mercede: est autem ea haecce.

INSPECTOR. Quid rei est istuc?

PISTHETAERUS. Habita super Pharnace conclo.

INSPECTOR. Antestor me verberatum, qui Inspector sum.

PISTHETAERUS. Non te proripes? non ause-
res iudicarias tuas urnas? nonne haec sunt intolerabili-
lia? et mittunt iam Inspectores in hanc urbem, ante-
quam sacra diis facta fuerint.

LEGISLATOR. Si vero Nubicuculiensis Ath-
eniensem laeserit —

PISTHETAERUS. Quid istuc iterum est mali li-
belli?

LEGISLATOR. Decretorum populi venditor sum,
novas leges ad vos hoc venio venditus.

PISTHETAERUS. Quid autem?

LEGISLATOR. Utuntor Nubicuculienses iisdem
mensuris, ponderibus et legibus, quibus Olophyxii.

PISTHETAERUS. Tu vero vapulans iam mox
illis uteris, quibus Ototyxxii.

LEGISLATOR. Heus quid agis?

PISTHETAERUS. Nonne tu hinc tuas leges au-
feres? acerbas ego tibi hodie leges ostendam.

INSPECTOR. Arcesso Pisthetaerum iniuriarum
in Munychionem mensem.

PISTHETAERUS. Itano vero? etiamnum tu hic
stabas?

LEGISLATOR. Si vero quis expellat magistratus,
neque recipiat secundum praescriptum edicti in
columna —

PISTHETAERUS. Vae mihi misero! Tunc etiam
hic eras adhuc?

INSPECTOR. Disperdam te, et dicam tibi decem
millium drachmarum scribo.

PISTHETAERUS. Ego vero tuas urnas commi-
nuam.

INSPECTOR. Meministis' ut olim publicam columnam vesperi concacasti.

PISTHETAERUS. Ehodus, aliquis illum comprehendat. Heus tu, non manebis?

SACERDOS. Hinc nos praepropere digrediamur, hinc intus diis sacrificaturi.

SEMICHORUS. Iam nunc mihi cuncta adspiciunti, cunctaque regenti mortales omnes sacra facient votis precibus. Universam enim terram inspicio, et conservo bene florentes fructus, interimens omnigenum genera animalium, quae omnia in terra ex calyce progerminantia ore voraci, arboribusque insidentia, fructus depascuntur: itidem consilio, quae hortos odoratos corrumpunt pessumis modis; reptiliaque et noxia venenata morsu, quantum eorum est, vi alarum meatum interneclone pereunt.

CHORUS. Hac maxime die per praeconem promulgatur: si quis vestrum Diagoram interficiat Mellum, accipiet talentum: itidem si defunctorum tyrannorum quempiam quis occidat, talentum accipiet. Nos igitur etiam ista nunc hic promulgare volumus: si quis vestrum Philocratem occiderit Struthium, talentum accipiet: sin vivum adduxerit, quatuor; quia frigillas colligans, septenos obolo vendit; turdos itidem sufflans palam ostendit, et indigne habet; merulis etiam in nares immittit pennas; similiterque comprehensas columbas habet inclusas, aliasque cogit aves illicere, in reti deligatas. Haec publicare volumus: et si quis vestrum aves alat conclusas in caveis, edicimus ut dimittatis: quod si morem non gesseritis, vos ab avibus comprehensi invicem apud nos vincti, illices eritis.

SEMICHORUS. O fortunatam volucrum gentem avium, quae hieme laenis amictae non sunt: neque rursus calore nos urunt aestus late resplendentis radiis: sed florida per prata foliorum in gremiis incolo, quando meridianis solis ardoribus furiata stridula vates ar- gutum resonet melos; hiemem vero transigo cavis in antris, colludens Nymphis monticolis; vernasque de- pascimur virgineas et candidas myrti baccas, Gratiarumque hortulos.

CHORUS. Iudicibus' aliquid dicere volumus de victoria, quam si nobis adiudicaverint, iis omnibus bona largiemur, ita ut dona accipient multo maioris preti, quam illa Paridi data. Primum igitur, cuius rei maxime omnis iudex cupidus est, noctuae nunquam vos destituent Lautriotaceae, sed intus inhabitabunt, et in marsupiis vestris nidificabunt, excludentque minutos nummulos. Praeterea tanquam in tempili habitabilis: aedium enim vestrarum tectis pinnes addemus. Et si forte apti fueritis magistratum, et quid surripere volueritis, celerem vobis in manus accipitrem dabimus. Si vero aliquo ad coenam eatis, guias vobis mittemus. Sin victoriam uobis abiudicetis, curate vobis lunulas fabricarier, tanquam statuis: nam quicunque vestrum lunulam non habebit, quando candida laena eritis induti, tunc maxime poenas nobis dabitis, ut ab omnibus avibus concacemini.

PISTHETAERUS, NUNTHI, CHORUS,
IRIS, PRAECO, PATRICIDA,
CINESIAS, SYCOPHANTA.

(V. 1118—1493.)

PISTHETAERUS. Pulcherrimo, o aves, sacris huius invimus. At mirum a moenibus nullum adhuc adcessit nuntium, ex quo cognoscamus, quae ibi gerantur. Ecce cum vero occurrit aliquis Alpheum spirans.

NUNTIUS I. Ubi, ubi est, ubi, ubi, ubi est, ubi, ubi, ubi est, ubi locorum est Pisthetaerus Imperator?

PISTHETAERUS. Adeat.

NUNTIUS I. Exaedificata tibi sunt moenia.

PISTHETAERUS. Bene dicis.

NUNTIUS I. Pulcherrimum opus et magnificentissimum.

Aristoph. Vol. XIII.

M

sumum, ut in summo muro, etenim tanta est illius latitudo, Proxenides Compasensis et Theageues sibi occurrentes agitarent currus, quibus equi essent iuncti pari magnitudine atque Durius, et facile praetermeant.

PISTHETAERUS. Hercules tuam fidem!

NUNTIUS I. Longitudo autem, egomet enim murum dimensos sum, centum est ulnarum.

PISTHETAERUS. Pro Neptune! quanta longitudo! qui vero illum exstruxerunt talem?

NUNTIUS I. Aves, nemoque praeter eas alias, non Aegyptius laterum baiulus, non lapicida nec faber aderat; sed ipsae suamet industria, adeo ut in admirationem hoc me rapiat. Ex Libya quidem venerunt triginta circiter millia graum, quae lapides deglutivebant, quibus fundamenta substergerentur: hos autem creces rostris suis complanabant: aliae autem lateres adportabant ciconiae decem mille: aquam autem ferebant e terra ad aërem charadrii, ceteraeque aves fluviatiles.

PISTHETAERUS. Lutum vero quinam illis adferabant?

NUNTIUS I. Fulicae in pelvibus.

PISTHETAERUS. At quo pacto lutum in pelves iniiciebant?

NUNTIUS I. Istuc, o bone, inventum est lepidissimum. Anseres eruentes pedibus suis, veluti palis, lutum in pelves ingerebant.

PISTHETAERUS. Quid pedes igitur non conficiant?

NUNTIUS I. Atque edepol anates etiam succinctae lateres adportabant, sursum autem volabant, malleum dorso adligatum habentes, ut pueri: lutum in ore ferebant hirundines.

PISTHETAERUS. Quorsum igitur mercenarios quis amplius mercede conducat? Age videam: quid enim? ligna quae ad murum pertinebant, quinam elaborarunt?

NUNTIUS I. Aves erant fabri lignarii callentissimi pelecani, qui rostris dedolaverunt portas: erat autem sonitus ab iis, dum dolarent, excitatus, qua-

lis est in navalii. Et omnia nunc ista portis sunt instructa, pessulis oclusa, et undequaque custodiuntur, circumeuntur, tintinnabulo vigiliae explorantur, ubique excubiae sunt constitutae, et nocturnae faces in turribus. Sed ego hinc digrediens me abluam: tu autem ipse iam nunc cetera perfice.

CHORUS. Illeus tu, quid agis? an miraris tanta celeritate murum esse commoenitum?

PISTHETAERUS. Ita equidem hercle: etenim res est admiratioe digna. Nam revera haec mihi falsis commentis similia videntur. Sed quid accidit novi? ecco enim ab excubitoribus nuntius hic ad nos accurrit, bellicum intuens.

NUNTIUS I. iou, iou, iou, iou, iou, iou!

PISTHETAERUS. Quid hoc negoti est?

NUNTIUS II. Indignissima nobis acciderunt. Illorum enim aliquis, qui apud lovam sunt, deorum iam modo per portas involavit in aërem, clam graculis qui excubias agunt diurnas.

PISTHETAERUS. O quam nefarium et indignum designavit facinus! Quis deorum?

NUNTIUS II. Ignoramus: quod autem alas haberet, hoc tautum scimus.

PISTHETAERUS. Nonne igitur oportebat circutores exemplo adversus eum mittere?

NUNTIUS II. Atqui misimus triginta mille accipitres, sagittarios equites: discursant quicunque curvos habent ungues, strix, buteo, volturius, cymindis, aquila: celerrimo motu, alaromque stridoribus setifer agitantur, dum deus inquiritur: neque procul absit, sed hic, ni fallor, iam est.

PISTHETAERUS. Ergo fundas capere oportet et arcus. Huc accedat quicunque minister: nemo non sagittas mittat: fundam mihi aliquis det.

CHORUS. Bellum oritur, bellum insandum, inter me et deos. At quilibet custodiat aërem nubibus obductum, quem Erebus genuit; nec ullus deorum clam te hac se penetret: quisque vero intentis oculis circumspectet. Nam prope iam est deus sublimis, agitatarumque alarum sonitus exaudiatur.

PISTHETAERUS. Illeus tu, quo, quo, quo vo-

las? mane quieta, esto immota, hic consiste, sustine cursum. Quae es? culas? iam dicere oportebat, unde tandem venias.

IRIS. A diis ego quidem Olympiis.

PISTHETAERUS. Nomen autem quodnam tibi est? navis, an petesus?

IRIS. Iris velox.

PISTHETAERUS. Paralus, an Salaminia?

IRIS. Hoc autem quid rei est?

PISTHETAERUS. Ilanc nonne aliquis comprehendet subvolans buteo bene peculiatus?

IRIS. Meno comprehendet? quid id tandem est mali?

PISTHETAERUS. Multum plorabis.

IRIS. Absurda utique haec res est.

PISTHETAERUS. Per quasnam portas urbem ingressa es, scelestissuma?

IRIS. Nescio ecastor equidem per quasnam portas.

PISTHETAERUS. Audin' esam, ut nos Indos facit? adiustin' ad graculorum praefectos? quid sis? si gillumne habes a ciconiis?

IRIS. Quid hoc est mali?

PISTHETAERUS. Non accepisti?

IRIS. Satin' sanus es?

PISTHETAERUS. Neque symbolum ullus tibi avium immisit praefectus, qui tecum fuerit?

IRIS. Ecastor mihi nullus immisit, o fatue.

PISTHETAERUS. Et tu tamen, queso, sic tacite transvolas per urbem alienam et aërem?

IRIS. Qua enim alia via deos volare oportet?

PISTHETAERUS. Illud equidem hercle ignoro: hac quidem certe non. Quin nunc etiam injuria es. At hoccine scis, te unam omnium Iridum summo luce comprehensam fuisse morituram, si quidem ex merito plectereris?

IRIS. Atqui immortalis sum.

PISTHETAERUS. At sic tamen periisses. Intoleranda enim nobis eveniunt, mea sententia, si ceteris quidem imperitemus; vos autem dil petulantes sitis, et non agnoscatis, nobis, utpote potioribus, invicem

auscultandum esse. Eloquere vero mihi, quo te alarum remigio agas.

IRIS. Egone? ad homines a patre devolo, man-datura, diis Olympiis ut sacrificent, oves bovesque in aris mactent, et compita nidore repleant.

PISTHETAERUS. Quid ais tu? quibus dils?

IRIS. Quibus? nobis, in coelo qui sumus, diis.

PISTHETAERUS. Vos scilicet dei estis?

IRIS. Et quis vero aliis est deus?

PISTHETAERUS. Aves hominibus nunc sunt dii, quibus etiam operari decet, non autem, ita me Iupiter amet, Iovi.

IRIS. O stulte, stulte, graves ne commove deorum iras, ut ne genus omne tunum ad internacionem Iovis ligone funditus evertat Iustitia, fuligo autem Lycanii fulminis tuum corpus aediumque ambitum in cineres redigat.

PISTHETAERUS. Auscultadum: desine tumidorum verborum inanis strepitus: quiesce. Age, dic mihi, Lydumne quempiam, an Phrygem his dictis perterrefacere te putas? scin' vero, si Iupiter amplius mihi molestus fuerit, me aedes ipsius et domos Amphionis combusturum igniferis aquilis? mittamque porphyriones in coelum contra eum ajtes, pardi pelle amictos, numero plus quam sexcentos. Et quidem unus Porphyron negotium ei exhibit. Tu vero si mihi odio esse pergas, tua primum famulæ crura austollens, femoraque diducens, ipsam Iridem inibo: ut mireris, quomodo mihi hoc senectae penis adeo rigeat, ad ter nosque valeat compressus.

IRIS. Dispercas, inepte, cum istis tuis dictis.

PISTHETAERUS. Non tu hinc te proripes? nonne confestim erax, patax?

IRIS. Quod si hanc tuam insolentiam pater meus non compescuerit —

PISTHETAERUS. Vae misero mihi! nonne alio avolans fumo et fuligine implebis iuniorum aliquem?

CHORUS. Interdiximus ne amplius love nati dii per meam transeant urbem, neve quisquam mortalis victimas in templisadolens hac amplius ad deos mitat fumum.

PISTHETAERUS. Metuo sane paeconem, qui ad homines abiit, ne nunquam revertatur.

PRAECO. O Pisthetraere, o beate, o sapientissime, o celeberrume, o sapientissime, o politissume, o terbeat, o silentum impera.

PISTHETAERUS. Quid vero dicas?

PRAECO. Ista te aurea corona sapientiae ergo coronant et condecorant omnes populi.

PISTHETAERUS. Accipio. Cur autem tanto me opere honorant populi?

PRAECO. O tu, qui celeberrumam condidisti aetheriam urbem, nescis quanto sis apud homines honore, quoque habeas huius regionis amatores. Etenim autequam hanc condidisses urbem Laconas imitandi studio tum insaniebant homines omnes, comam alebant, esuriebant, sordeabant, Socratem aemulabantur, scipiones Laconicos gestabant: nunc vero vice versa avium amore insaniant; omniaque prae voluptate faciunt, quae aves, easque imitantur. Primum quidem omnes e vestigio e lectulo simul provolant manus, sicuti nos ad pascua; deinde simul se conferunt ad libellos, atque ibi depascuntur plebsita. Tam aperte vero avium insaniant amore, ut etiam plerisque indita sint avidum nomina. *Perdix* enim caupo quidam vocatur claudus; Menippo autem nomen est *Hirundo*; Opuntio *Lucus corvus*; *Alauda* Philocli; *Vulpanser* Theageni; *Ibis* Lycurgo; Chaerephonti *Vespertilio*; Syracusio *Pica*: Midias autem illuc *Coturnix* nominatur; nam similis est coturnici a pugnace gallo caput ictae. Omnes autem prae avium amore carmina cantant, iu quibus mentio quaedam hirundinis est inserta, aut penelopis, aut, si mavis, anseris, aut columbae, aut alarum, aut saltem de pennis inest pauillum quiddam. Ita quidem res illuc se habent. Unum autem hoc tibi dico. Huc venient illinc plus quam sexcenti, qui alas sibi expetunt, moresque avium curvis unguibus rapacium: adeoque pennae tibi pro advenis alicunde paranda sunt.

PISTHETAERUS. Non igitur hercle cunctandi nobis copia est; sed tu quamprimum ito, et corbes atque cophinos omnes imple pennis, easque mihi hue

foras Manes efferat: ego autem advenientes quosque excipiam.

CHORUS. Brevi certe tempore populosam hanc urbem hominum aliquis vocaverit.

PISTHETAERUS. Fortuna modo faveat.

CHORUS. Praevalidus amor urbis meae.

PISTHETAERUS. Ocius afferre iubeo.

CHORUS. Quid enim huic non inest urbi, quod commodum non sit immigranti? Sapientia, Amor, immortales Gratiae, et comis Tranquillitatis placida facies.

PISTHETAERUS. Quam tarde ministras! nonne ocius properabis?

CHORUS. Cito quis adferat calathum cum pennis. Tu vero hunc tursum excita, atque istum in modum verberato: nimis enim tardus est, haud secus atque asinus.

PISTHETAERUS. Manes etenim est ignavus.

CHORUS. Tu vero hasce primum pennas ordine dispone, simul et musicas, et fatidicas, et marinas; deinde operam da, ut unumquemque considerans, illae quae in singulosis convenient, prudenter alis ornes.

PISTHETAERUS. Non amplius, strigas obtestor, ubi parcam, quum te tam ignavum esse videam et tardum.

PATRICIDA. Utinam aquila siam altivolans, ut volem supra sterilis caeruleique undas maris.

PISTHETAERUS. Veridicus fuisse videtur nuntius. Nam nescio quis iste accedit aquilas cantans.

PATRICIDA. Papae! nihil est iucundius, quam volare. Capior equidem avium legibus: nam sane earum amore insatio, et volito, et cupio habitare vobiscum, teneorque desiderio vostrarum legum.

PISTHETAERUS. Quarum legum? multae enim avium sunt leges.

PATRICIDA. Omnium: praecipue vero, quod pulchrum habetur apud aves patri collum obtorquere cinque mordere.

PISTHETAERUS. Immo hercle fortis illum omnino existumamus, qui, pullus adhuc quam sit, patrem pulsaverit.

PATRICIDA. Propterea equidem huc transmigravi, patremque suffocare cupio, omniaque eius bona babere.

PISTHETAERUS. Sed Icx est nobis avibus antiqua in ciconiarum tabulis. Postquam pater ciconia pullos suos alendo fecerit volatiles omnes, oportet pullos patrem vicissim alere.

PATRICIDA. Edepol operae pretium fecero huc veniens, si pabulum etiam patri suppeditare me oporteat.

PISTHETAERUS. Nibil est: quandoquidem enim venisti nobis benevolus, alas tibi, tanquam avi orbae, aptabo. Tibi autem, iuvenis, non male praecipiam, sed ipse quae didici, quum esse in puer. Tu enim patrem ne verberato: sed hac in manum sumta ala, istoque calcis aculeo in alteram, existumans galli esse cristam quam habes, excubias age, milita, stipendia merendo victimum tibi para: patrem sine vivere. Sed quoniam pugnax es, in Thraciam avola, atque ibi pugna.

PATRICIDA. Recte, ita mihi Bacchus saveat, consulere mihi videris: tibique sane morem geram.

PISTHETAERUS. Certe itaque sapies.

CINESIAS. Subvolo ad Olympum levibus alis, volatunque vias permeo, modo has, modo illas, carnarium —

PISTHETAERUS. Isti negotio opus est tota penarum sarcina.

CINESIAS. Intrepida mento et indefesso corpore novas semper sectans.

PISTHETAERUS. Tiliaceum Cinesiam amplectiorum. Quid hue pedem tu claudum in gyrum versas?

CINESIAS. Avis fieri volo, arguta luscinia.

PISTHETAERUS. Desine cantillare; quodque dicere habes, edissere.

CINESIAS. Alis tua opera instructus cupio in sublime subvolans ex nubibus nova sumere aeris vertigine contorta et caligine obvoluta exordia.

PISTHETAERUS. An itaque ex pubibus quispiam exordia capter?

CINESIAS. Immo enimvero illinc pendet ars nostra. Dithyramborum enim qui maxime splendidi sunt, iidem sunt aërii, caliginosi, coeruleum splendentes, et leves, tanquam alis agitati. Tu vero actuatum scies, audias modo.

PISTHETAERUS. Haud equidem audiam.

CINESIAS. Immo mehercle tu quidem. Omne namque percurram tibi aërem, simulacra volatilium, aetherem permeantium, avium longicollium.

PISTHETAERUS. Oop!

CINESIAS. Utinam sobsultans marino cursu una cum ventorum flatibus incedam —

PISTHETAERUS. Hercle equidem tuos flatus et spiritus compescam.

CINESIAS. Nunc australi via pergens, nunc autem contra ad Boream appropinquans, importuosum aetheris sulcum secans. Lepida, o senex, et scita excogitasti commenta.

PISTHETAERUS. Nonne etiam tu gaudes, dum pennis agitari?

CINESIAS. Hoccine tu facis poetae dithyrambico, quem Tribus certatim sibi semper omnes expectunt?

PISTHETAERUS. Vin' ergo etiam apud nos remanens Leotrophidae sumtus suppeditanti e Cecropia tribu chorum docere volantium avium?

CINESIAS. Ludificas me planissime. Sed id scias velim, me non quieteturum, usque dum volucris factus aërem percurram.

SYCOPHANTA. Quaenam hæ sunt aves, nihil habentes, versicolores, alas paudens o picta hirundo?

PISTHETAERUS. Malum hocce haud levo excitatum est. Ecce aliis iterum huc cantillans accedit.

SYCOPHANTA. O quae alas explicas versicolor iterum iterumque hirundo.

PISTHETAERUS. In vestem suam hoc mihi scolian cantare videtur; apparentque eum non paucis hirundinibus egere.

SYCOPHANTA. Quis ille est, qui alis instruit
huc advenientes?

PISTHETAERUS. Ipse hic adest; sed quo tibi
opus sit, dicendum est.

SYCOPHANTA. Alis, alis opus est: ne iterum
percontare.

PISTHETAERUS. Num recta Pellenem volare
cogitas?

SYCOPHANTA. Nequaquam: sed citator sum in-
sulanus, et sycophanta —

PISTHETAERUS. O te artis felicem!

SYCOPHANTA. Et litium investigator. Proinde
volo sumtis alis pernici volatu circuire urbes omnes,
reos ubique citans.

PISTHETAERUS. At vero volando qui callidius
reos citare possis?

SYCOPHANTA. Non istuc quidem hercle: sed
ut ne praedones mihi negotium facessant, cum gru-
ibus illinc revertar rursus, saburrae loco multis deglu-
titis litibus.

PISTHETAERUS. Enimvero dic mihi, illudne
operis obis? Iuvenis qui sis, an peregrinos iniuste re-
os agis?

SYCOPHANTA. Quid euim agam? nam fodero
nescio.

PISTHETAERUS. Sed alia utique negotia sunt
honesta, unde victimum sibi parare hominem hoc aeta-
tis decebat, insto potius modo, quam litibus consu-
endis.

SYCOPHANTA. O bone, ne me praeceptis, sed
alis instruas.

PISTHETAERUS. Nunc quam haec dico, alis
addo tibi.

SYCOPHANTA. Et quomodo tu verbis hominem
alatum concinnaveris?

PISTHETAERUS. Omnes verbis, ! tanquam alis,
extolluntur.

SYCOPHANTA. Omnes.

PISTHETAERUS. Nonne audivisti in tonstrinis
patres identidem dicere adolescentulis? *Mirifice gna-
tum meum adolescentulum Diitrephe sermonibus*

suis, quasi alis additis, impulit, ut equos agitaret.
Alius vero quispiam dicit filium suum ad scribendas
tragoedias alas sursisse, mentemque eius circa illam
rem volitare.

SYCOPHANTA. Ergone sermonibus etiam homi-
nes alati fiunt?

PISTHETAERUS. Fiunt, inquam: nam sermoni-
bus sublimis erigitur animus, atque homo extollitur. Ita
te etiam erectum volo utili oratione: convertere ad
opera honesta.

SYCOPHANTA. At ego nolo.

PISTHETAERUS. Quid ergo facies?

SYCOPHANTA. Familiae meae nolo esse dedecori. Avitum mihi vitae genus est delatorem agere. Sed
tu me alis instrue velocibus et levibus, accipitris, aut
strigis, ut, postquam peregrinos citavero, et eorum de-
inde illic apud magistratus nomina detalero, postea
rursum istuc volem.

PISTHETAERUS. Intellego: sic dicas: ut nimis
rum condemnetur illic, antequam eo advenerit, pere-
grinus.

SYCOPHANTA. Prorsus intellegis.

PISTHETAERUS. Post is quidem illuc navigat
causam dicturus, tu vero interea istuc revolas, rap-
turus eius bona.

SYCOPHANTA. Rem tenes. A turbine nihil me
differre oportet.

PISTHETAERUS. Intellego turbinem. Atque
edepol sunt mihi pulcherrimae alae Corcyraeae huius-
cmodi.

SYCOPHANTA. Vae mihi misero! scuticam
habes.

PISTHETAERUS. Alas quidem, quibus ego ho-
die te instar turbinis faciam circumrotari.

SYCOPHANTA. Heu me miserum!

PISTHETAERUS Non hinc avolabis? non tu hinc
ocius in malam rem abibis, perditissime? acerbam iam
nunc experieris pervertendi iuris malitiam. Nos abe-
amus collectis alis.

CHORUS. Multa sane et nova et mirabilia Vo-
litando cognovimus, et res vidimus, quas nemo facile

credat. Enata est enim arbor quaedam peregrini admodum et insauditi generis, a corde longiuscule, Cleonymus dicta, nulli quidem rei utilis, at sic tamen timida et magna, haec vere semper germinat, et sycomantias edit: at ei hieme rursus clypei, tanquam folia, defluunt. Est itidem locis aliquis apud ipsas tenebras, hinc procul in lucernarum vastitie, ubi cum heroibus homines una prandent et conversantur, praeterquam vesperi. Id enim temporis non amplius erat tutum obviam illis fieri. Si quis enim mortalium occurisset Orestae heroi noctu, nudabatur vestibus, ab eoque percutiebatur partes corporis quasque nobiliores.

PROMETHEUS, PISTHETAERUS, CHORUS.

(V. 1494—1564.)

PROMETHEUS. O me infelicem! caveam modo ne me Jupiter conspiciat. Ubi est Pisthetaerus?

PISTHETAERUS. Hem, quid hoc est? Quid, malum, sibi volt haec capitis obvolutio?

PROMETHEUS. Deorumne hic qnempiam pone me vides?

PISTHETAERUS. Nullum equidem hercle. Quis vero tu es?

PROMETHEUS. Quodnam igitur diei tempus est?

PISTHETAERUS. Quodnam? aliquantulum post meridiem. At tu, quis es?

PROMETHEUS. Inclinatne in vesperam, an praecepit magis?

PISTHETAERUS. Vae mihi, ut te abominor!

PROMETHEUS. Quid enim facit Iupiter? dederitne, an obducit coelo nubes?

PISTHETAERUS. Male pereas.

PROMETHEUS. Sic quidem me detegam:

PISTHETAERUS. O care Prometheu!

PROMETHEUS. Desine, desine, ne clamites:

PISTHETAERUS. Quid enim est?

PROMETHEUS. Sile: ne meum nuncupes nomen; quippe perdideris, si me Iupiter hic videat. Sed ut tibi enarrem res supernas, quomodo se habeant, hanc umbellam sume, et supra caput meum sustine, ne me conspiciant dii.

PISTHETAERUS. Ha, ha, he; bene illud exco-
gitasti, et more tuo solerter. Ocius itaque succede, ac
deinde audacter loquere.

PROMETHEUS. Itaque iam nunc ausculta;

PISTHETAERUS. Operam tibi do sedulam: fa-
bulare.

PROMETHEUS. Prorsus periit Iupiter.

PISTHETAERUS. Quando periit?

PROMETHEUS. Ex quo vos urbem in aere con-
didistis. Hominum enim nemo quicquam amplius sa-
crificat diis, neque nidor a victimarum femoribus as-
cendit ad nos ab eo usque tempore. Sed sicut in
Thesmophoriis ielunium agimus, sacerorum primitiis
carentes. Barbari vero dii «surientes, lilyriorumque
in ore absonum stridentes, clamitant bellum se desuper
illaturos Iovi, ni emporia praebeat libera et sparsa,
ut importentur exta concisa.

PISTHETAERUS. Suntne enimvero alii quidam
barbari dii supra vos?

PROMETHEUS. Nonne enim barbari sunt, unde
patrius originem ducit Execestides?

PISTHETAERUS. Nomen vero barbaris istis diis
quodnam est?

PROMETHEUS. Quodnam sit? Triballi.

PISTHETAERUS. Intellego: inde nimirum illud
Dispereat est nomen.

PROMETHEUS. Verissume. Hoc autem unum ti-
bi plane dico, legatos huc esse venturos, de pactis qui
agant, a love illisque superioribus Tribaliis: vos vero

ne pacta ineatis, ni reddiderit avibus sceptrum denuo
Iupiter, et Basileam uxorem tibi matrimonio iungat.

PISTHETAERUS. Quae est Basilea?

PROMETHEUS. Formosissima virgo, quae singit
fulmen Iovis, ceteraque omnia, consilia recta, aequas
leges, modestiam, navalia, calumniā, Colacretēm,
tribolarem iudicūmercedem.

PISTHETAERUS. Omnem igitur penum admini-
strat.

PROMETHEUS. Ita est: quam si tu a Iove ac-
ceperis, cuncta habes. Ista ut tibi declararem hic ve-
ni. Nunquam enim non animi in homines propensi
sum.

PISTHETAERUS. Et tui vero solius inter deos
munere cibos super prunas torremus.

PROMETHEUS. Deos vero, ut nosti, odi om-
nes male.

PISTHETAERUS. Semper quidem hercle deorum
osor fuisti.

PROMETHEUS. Timon purus putus. Sed ut hinc
odius abeam, cedo mihi umbellam, ut si me Iupiter
e coelo conspexerit, sequi videar canistrigeram.

PISTHETAERUS. Sume itidem hanc sellam, eas-
que cum umbella fer.

CHORUS. In Sciapodum vero finibus lacus est
quidam obscenus, ubi ab Orco animas evocat Socra-
tes. Eo et Pisander venit, obsecrans ut animam sibi
videre licet, quae illum etiamnum viventem dese-
ruerat: victimamque secum habebat camelum, agnum
aliquem, cuius praeciso gutture, retro, ut olim Ulys-
ses, abiit: deinde ascendit ipsi ab inferis ad saugui-
nem camelī bibendum Chaerephon Vespertilio.

NEPTUNUS, TRIBALLUS, HERCULES,
 PISTHETAERUS, FAMULUS
 Pisthetaeri, CHORUS.

(V. 1565—1705.)

NEPTUNUS. Urbs Nubiculiae, uti vides, haec est, ad quam legati mittimur. Heus tu, quid agis? adeo in sinistrum latus reiicis pallium? nonne tu id convertes ad dextram? Quid, miserrime, eodem naturae vitio laboras, quo Laespodias? O popularis licentia, quo nos tandem cogis, si quidem hunc delegerunt legatum dii?

TRIBALLUS. Quin quiescis?

NEPTUNUS. Male pereas: enimvero te vidi omnium multo barbarissimum deorum. Age vero, Hercules, quid faciemus?

HERCULES. Dndum tibi dixi, illum hominem me velle strangulare, quicunque tandem sit, qui ducit muro deos interclusit.

NEPTUNUS. Sed, o bone, delecti sumus de pace legati.

HERCULES. Tanto magis illum strangulare certum est.

PISTHETAERUS. Radulam det mihi quispiam: adfer laserpitium; caseum quis adportet; suscita carbones.

HERCULES. Virum salvare iubemus nos dii tres.

PISTHETAERUS. Sed rasum inspergo laserpitium.

HERCULES. Cuius autem istae sunt carnes?

PISTHETAERUS. Aves quaedam novarum rerum studio aggressae populares aves iniusta perpetrasse vias sunt.

HERCULES. Tum tu illas, amabo, laserpitio prius conspergis?

PISTHETAERUS. Salve, Hercules; quid est?

HERCULES. Legati huc missi venimus a diis de bello componendo.

FAMULUS. Oleum non inest in ampolla.

PISTHETAERUS. Atqui pingues esse aviculas convenient.

HERCULES. Nobis enim bellum gerere nihil lucrari adfert: vosque, si nobis diis essetis amici, pluviam aquam haberetis in paludibus vestris, alcedoniaque ageretis semper. De istis omnibus legati plena potestate instructi venimus.

PISTHETAERUS. Atqui neque unquam antea nos laccessivimus vos bello, et nunc etiam parati sumus vobiscum, si videtur, si quidem aliud etiam, quod iustum sit, volueritis facere, pacta inire: conditiones autem hae sunt. Sceptrum ut nobis avibus denuo Iupiter reddat: atque ita conciliemur. Hac conditione legatos ad prandium voco.

HERCULES. Mihi quidem haec sufficient et suffragor.

NEPTUNUS. Quid, o miserrime, tam stultus es et galosus? an regno patrem privabis?

PISTHETAERUS. Siccine vero? non enim vos dii plus poteritis, si rebus, quae infra in terra sunt, praesint aves? Nunc quidem sub nubibus latentes, atque inclinantes sese, peierant vestrum numen mortales. Aves autem si socios habueritis, quando quis corvum adiuraverit et lovem, corvus ad periurum clanulum volando accedet, percussumque oculum ipsi excutiet.

NEPTUNUS. Ita me Neptunus amet, ista per pulchre dicia.

HERCULES. Mihique etiam sic videtur.

PISTHETAERUS. Quid autem tu ais?

TRIBALLUS. Nabaisatreu.

PISTHETAERUS. Viden? et hic ista comprobatur. Alterum nunc etiam audite, quantum vobis commodius adlaturi. Si quis hominum victimam deorum alicui overit, deinde is astu elindat, ita inquiens; *farciles sunt dii et morae patientes*: neque solvat prævaritia; nos et ista exigemus.

NEPTUNUS. Age, fac sciam, quo pacto?

PISTHETAERUS. Si forte dinumeraverit numinosos hic homo, aut lavans in balneo consideat, milvus devolabit, surreptumque duarum ovinum pretium referret deo.

HERCULES. Ut sceptrum illis denuo reddatur, suffragio meo confirmo.

NEPTUNUS. Interroga nunc Triballum.

HERCULES. Heus tu, Triballe, an plorandum tibi videtur?

TRIBALLUS. *Saunaca bactaricrousa.*

HERCULES. Nos omnia recte loquutos esse dicit.

NEPTUNUS. Si quidem haec vobis utilia videntur, et mihi itidem videntur.

HERCULES. Heus tu, de reddendo sceptro quae rogas, nobis facere acceptum est.

PISTHETAERUS. Atqui hercle aliud etiam est, cuius mihi in mentem venit. Iunonem enim relinquo Iovi: sed Basilea virgo uxor mihi elocanda est.

NEPTUNUS. Pacem non cupis ex animo. Domum revertamur.

PISTHETAERUS. Parum id mihi curae est. Coque, iusculum oportet te dulce confidere.

HERCULES. O hominum divinissime Neptune, quo te agis? nosne unam ob mulierem bellum geremus?

NEPTUNUS. Quid itaque faciamus?

HERCULES. Quid? conveniamus.

NEPTUNUS. Quid, inepte, non animadvertis te iamdudum circumveniri? tote enim rem tuam perdis. Namque si Iupiter moriatur, tradito hisce imperio, tu panper eris. Ad te enim omnia devolvuntur bona, quae Iupiter moriens reliquerit.

PISTHETAERUS. Hei mihi misero, quam tibi callidis dictis os sublinit! hoc ad me secede, ut tibi quid dicam. Circumducit te tunc patruus, o stulte: ex bonis enim paternis ne hilum quidem tibi obveniet secundum leges: quippe nothus es, non genuinus.

HERCULES. Egone nothus? quid aies?

PISTHETAERUS. Tu vero hercle, ut qui e peregrina muliere sis natus; aut quoniam pacto unicam

Aristoph. Vol. XIII.

esse heredem Minervam putas, quae filia est, si fratres tua sint genuini?

HERCULES. Quid autem, si mihi moriens pater reliquerit bona, ut quae nothis lege permittantur?

PISTHETAERUS. At eum rex non sinit. Ipsus hic Neptunus, qui te nunc incitat, litem tibi primus de paterna hereditate movebit, genuinum se esse fratrem dicitans. Quia etiam recitabo tibi Solonis legem: *Nothus iure propinquitatis hereditatem ne adeat, liberi si sint genuini: sin liberi non sint genuini, ad proximos agnatos hereditas devolvatur.*

HERCULES. Nullum itaque mihi obtigerit ius in paterna bona?

PISTHETAERUS. Ne minumum quidem hercle. Dic autem mihi, an tribulum tabulis iam te pater curavit inscribi?

HERCULES. Nequaquam: illudque iam olim miratus sum.

PISTHETAERUS. Quid sursum hians spectas irato et verbera minante volvi? a nobis autem si stes, ego te constituam regem, gallinarumque tibi lac praebbo.

HERCULES. lampridem sane iusta mihi petere videris de ista virgine, illamque ego tibi concedo.

PISTHETAERUS. Quid tu vero?

NEPTUNUS. Seorsum atque aliter sentio.

PISTHETAERUS. Omnis nunc res in Triballo posita est. Quid tu sis?

TRIBALLUS. Pulchram virginem magnamque Reginam avi concedo.

HERCULES. Concedere tu dicas?

NEPTUNUS. Ita me Jupiter amet, non hic se concedere dicit, nisi tam incondita blatit verba, quam cantillans hirundo.

PISTHETAERUS. Proinde virginem hirundinibus concedendam esse ait.

NEPTUNUS. Vos nunc ambo litem componite et paciscimini: ego, si quidem ita vobis videatur, silebo.

HERCULES. Nobis, quae tu rogas, omnia concedere placet. Sed ipse nobiscum ito in coelum, ut Basileam, ceteraque omnia ibi accipias.

PISTHETAERUS. *Commodum igitur hae aves concisae sunt ad nuptiales epulas.*

HERCULES. *Voltisne vero, ut ego hic remanens interim carnes assem? vos autem ite.*

NEPTUNUS. *Tune carnes asses? magnam animo vero voracitatem narras. Non ibis nobiscum?*

HERCULES. *Molliter saue me curassem.*

PISTHETAERUS. *At vestem nuptialem huc mibi quis adserat.*

CHORUS. *In Pharis vero, apud Clepsydram versuta est Englottagastorum natio, qui lingua metant, serunt, vindemiant, et ficas legunt: sunt autem generre barbari, Gorgiae et Philippi: et ab istis Englottagastoribus Philippis mos invaluit, ut ubique regionis Atticae lingua seorsum a ceteris extis secetur.*

NUNTIUS, CHORUS, PISTHETAERUS.

(V. 1706—1765.)

NUNTIUS. *O summe felices, magisque quam verbis possit exponi, o ter beatum volucrinum avium genus, excipite regem vostrum fortunatis in aedibus. Talis enim accedit, qualis neque illustris adspectu stella fulsit in auro splendente domo; neque solis clarum radiorum iubar tantum resplenduit. Venit autem ducens secum mulierem ineuarrabili pulchritudine, vibrans fulmen, alatum lovis telum: mirae suavitatis odor ad altissima coeli diffunditur; spectaculum egregium: suffituum vero aurae levi motu ad tollunt volmina sumi. Hic vero ipsns est: sed oportet divas Musae sacrum, bonaque verba fundens, os apesire.*

SEMICHORUS. *Recede, discede, abscede, concede, circumvolate fortunatum virum fausto venientem omne. Hem, hem, quanta venustas! quae pulchritudo! O qui felicissimum huic urbi matrimonium iniisti! magna, magna contigerunt per huncce virum ge-*

neri avium commoda: sed hymenaeis et genialibus excipite carminibus ipsum, sponsamque eius Basileam.

SEMICHORUS. Iunoni olim Olympiae excelsi soli regem magnum diis Parcae coniunxerunt tali hymenaeo: Hymen, o Hymenae. Floridus autem Amor aureis alis retro adductas regebat habenas, lovis promnibus beataeque lunonis: Hymen, o Hymenae.

PISTHETAERUS. Delector hymnis, delector cantibus: laudo vostrum sermonem. Iam vero nunc age, lovis ipsius celebrate tonitrua sub terram mugientia, igneaque fulgura, horrendumque et coruscum fulmen.

CHORUS. O fulgoris aureum lumen, o Iovis immortale telum igniferum, o inferna, gravesonantia, et imbrisera simul tonitrua, quibus vir iste nunc terrem concutit, omnium per te potitus, et adsidentem sibi Basileam habet lovis. Hymen, o Hymenae.

PISTHETAERUS. Sequimini nunc nuptias, o genera omnia aligerum sodalium, ad aedes lovis et lectum geniale. Porridge, o beata, tuam manum, aliquaque meis prehensis, mecum salta: tollens autem ego allevabo te.

CHORUS. Alalae, le Paean, Tenella paeclare victor, o deorum summe!

ARISTOPHANIS

E Q U I T E S.

DRAMATIS PERSONAE.

DEMOSTHENES.

NICIAS.

ISICIARIUS cui nomen AGORACRITUS.

CLEO.

CHORUS EQUITUM.

DEMUS.

DEMOSTHENES, NICIAS, ISICIARIUS,
Cleo, Chorus.

(V. 1 — 610.)

DEMOSTHENES Iattatae! hem male! Iattatae! Qui illum Paplagonem recens emtum malum male dii perdant cum eius consiliis! Ex quo enim in hanc domum se melis intulit avibus, plagas assidue infligit servis.

NICIAS. Pessume hercle pereat primarius iste
Paphlago cum suis columnis!

DÉMOSTHÈNES. *Infelix, quomodo te habes?*

NICIAS. Male, sicut et tu.

DEMOSTHENES. Agendum hoc ades, ut lamenta misceamus, Olympi Hebiles imitati modos.

NICIAS. Ma mu, mu mo, mu mu, mu ma, mu
mu, mu mu.

DEMOSTHENES. Quid lamentamur frustra? nonne oportebat nos quaerere aliquam salutem nobis, et non Here amplius?

NICIAS Quaenam igitur evenire nobis possit salus? dic tu.

DEMOSTHENES. Quin tu dic mihi, ut ne tecum contendam.

NICAS. Equidem, ita me amabit Apollo, prior non dixerim. Sed dic audacter; deinde dicam etiam tibi.

DEMOSTHENES. *Utinam mihi diceres, quae
me dicere oportet!*

NICIAS. Sed mihi non inest confidentia barbara.

Quo tandem modo dicam hoc scite, et Euripideo more?

DEMOSTHENES. Apage: ne scandicem mihi obtrudes: sed inveni aliquam cantilenam recessus ab herbo.

NICIAS. Dic ergo continenter *fugiamus*.

DEMOSTHENES. Age, dico *fugiamus*.

NICIAS. Nunc subiunge *trans* isti *fugiamus*.

DEMOSTHENES. *Trans*.

NICIAS. Optume. Quasi masturbares, nunc primo sensim dic *fugiamus*: deinde frequenter, subiuncto *trans*.

DEMOSTHENES. *Fugiamus trans fugiamus transfugiamus*.

NICIAS. Hem, nonne iucundum est?

DEMOSTHENES. Sane hercle, ut dicis: sed cuius hoc omen timeo.

NICIAS. Quid ita?

DEMOSTHENES. Quia cutis abscedit masturbaribus.

NICIAS. Optimum igitur nobis est pro praesenti rerum statu, ut supplices accidamus ad eiusvis signum dei.

DEMOSTHENES. *Signum? quale signum? Quae- so enim, putasne esse deos?*

NICIAS. Ego quidem.

DEMOSTHENES. Quonam vero edoctus argumento?

NICIAS. Quia diis inquis sum immerito meo.

DEMOSTHENES. Facile me adducis in tuam sententiam.

NICIAS. Sed dispiciamus aliam rationem.

DEMOSTHENES. Vin' ut rem omnem spectato-ribus enarem?

NICIAS. Non abs re fuerit: sed unum hoc eos rogemus, manifestum ut nobis voltu faciant, an sermonibus nostris et rebus delectentur.

DEMOSTHENES. Iam eloquar. Nobis est herus feris moribus, fabas esitans, cerebrosus, *Demus* Pny- censis, morosus *seniculus*, surdaster. Iste superiore no- vilunio emit servum, coriarium *Paphlagonem*, vafer-

rimum, calumniatorem pessimum. Ille, perspecto se-
nis ingenio, coriarius Paphlago, canis in modum he-
ro se submittens, blandiri, supplicari, adulari coe-
pit, cumquod decipere, oblatis praesegminibus coriorum
minutis, haec dicens: *O Deme, i lavatum, ubi prins
unam litem diiudicaveris: sume offam, sorbe, ienta,
cape triobolum: vin' ut coenam tibi anteponam?*
Deinde abriplena quodcumque nostrum quisplam para-
verit, hero illud largitur Paphlago. Nuper etiam quum
ei mazam pinsuisse in Pylo [Laconicam], vaserrimo
nescio quo me modo circumvenit, surreptamque ipsus
adpositus hero, quam ego pinsueram. Nos autem abi-
git, nec sinit ut herum alius colat; sed coriacum Ha-
bellum tenens, coenanti adstat hero, et rhetoras ar-
et; canitque oracula: inde senex intentam Sibyllis ha-
bet mentem: ille vero ubi eum videt studio iam stu-
pidum, opus adgreditur. Nam familiares aperte falsis
criminibus accusat: deinde flagris caedimur nos. Ipse
vero Paphlago circumcursitat famulos, petit, turbat,
munera captat, haec dicens: *Videtis, ut Hylas prop-
ter me flagris caeditur? nisi me placaveritis, hodie
moriemini.* Nos vero illi damus: sin aliter, concu-
cati a seno octuplum cacamus. Nunc itaque diligenter
considereremus, o bone, quamnam viam insistere,
et ad quemnam nos convertere debeamus.

NICIAS. Optima fuerit, o bone, via, quam dixi,
illa, *fugiamus.*

DEMOSTHENES. Sed nihil clam Paphlagonie fie-
ri potest: nam ipsem omnia inspectat. Habet enim
crus alterum in Pylo, alterum in concione. Cruribus
itaque eius tanto intervallo divaricatis, culus reapse
est in Hiantia: manus utraque in Petilia: mens vero
in Clepidum tribu.

NICIAS. Mori itaque optimum erit nobis: sed
vide ut moriamur quam maxime viriliter.

DEMOSTHENES. Qui, quaeso? qui possimus
quam maxime viriliter?

NICIAS. Optimum est nobis taurinum potare
sanguinem: nam Themistocles letum maxime expe-
tendum est.

DEMOSTHENES. Non hercle sanguinem, sed

merum Boni geni. Forte enim utile quid excogitaverimus.

NICIAS. Ecce vero *merum*; Ergone de potu tibi agitur? qui vero utile quid excogitaverit homo temuletus?

DEMOSTHENES. Itane, o stulte, ineptis, aqua te ingurgitans? audesne vinum calumniari, ut acuendas menti minus idoneum? possiane vero quidpiam vino invenire efficacius? viden? quam potuit homines, tunc ditescunt, negotia peragunt, vincunt lites, beati fiunt, prossunt amicis. Sed effter mibi cito vini congiuim, mentem ut irrigem, et dicam lepidum quiddam.

NICIAS. Hei mihi! quid nobis facies cum tuo potu?

DEMOSTHENES. Bona. Sed affer: ego vero decumbam. Si enim inebriatus fuero, omnia ista conspergam consiliolis, sententiolis, et ratiunculis.

NICIAS. O factum bene, quod deprehensus non fui, quam vinum intos furarer!

DEMOSTHENES. Dic mihi, quid facit Paplago?

NICIAS. Postquam liguriit publicatos cibos mola conspersos, improbus ille sterterebrius, in coriis supinus iacens.

DEMOSTHENES. Ageris infunde mihi iam vi-num largiter.

NICIAS. Cape iam libamen, et liba Bono Genio: trabe, trabe potionem Geni Pramni.

DEMOSTHENES. O Bone Geni, tuum est hoc consilium, non meum.

NICIAS. Dic, obsecro, quid est?

DEMOSTHENES. Oracula cito Paplagonis clam effter domo, dum dormit.

NICIAS. At haec Geni consilia vereor ne mali esse deprehendam.

DEMOSTHENES. Agedum ipsemet mihi admovere congiuim, ut mentem irrigem, et dicam lepidum quiddam.

NICIAS. Quam valde Paplago sterterit et pedit! Proinde facile clam eo sacrum illud oraculum abstuli, quod ipse maxima custodiebat cura.

DEMOSTHENES. O solertissime, cedo illud, ut legam. Tu vero propere vinum infunde. Age videam quidnam hic insit. O vaticinia! da mihi poculum cito.

NICIAS. Ecce. Quid ait oraculum?

DEMOSTHENES. Aliud infunde.

NICIAS. Estne in vaticiniis istuc *Aliud infunde?*

DEMOSTHENES. O Bacis!

NICIAS. Quid rei est?

DEMOSTHENES. Da mihi poculum cito.

NICIAS. Saepiuscule, opinor, Bacis nesus est pocalo.

DEMOSTHENES. -O impure Paphlago, ergone ideo cavebas dudum, formidans istud, quod de te editum est, oraculum?

NICIAS. Quidum?

DEMOSTHENES. Hic exstat, quo pacto ipse pereat.

NICIAS. Quoniam vero?

DEMOSTHENES. Quoniam? Oraculum planissimum dicit, ut primo existat stuparum venditor, qui primus rempublicam tenebit.

NICIAS. Unus iam iste est venditor. Quid post haec? memora.

DEMOSTHENES. Post hunc rursus pecudum aliis venditor.

NICIAS. Duo isti iam sunt venditores. Et quid huic accidere oportet?

DEMOSTHENES. Ut dominetur, nsquidem aliis homo sceleratior ipso exoriatur: postea perit. Succedit enim coriorum venditor Paphlago, rapax, clamans, Cyclobori vocem habens.

NICIAS. Interimendus ergo erat pecudum venditor a coriorum venditore?

DEMOSTHENES. Ita hercle.

NICIAS. Vae misero mihi! undenam gentium unus adhuc existet venditor?

DEMOSTHENES. Adbuc est unus mirificam armam habens.

NICIAS. Dic, obsecro, quis est?

DEMOSTHENES. Dicamne?

NICIAS. Sane hercle.

DEMOSTHENES. Isiciorum venditor est, qui hunc perdet.

NICIAS. Isiciorum venditor? Insignem vero armem, o Neptune! age, ubi istum inveniemus virum?

DEMOSTHENES. Quaeramus eum.

NICIAS. Sed eccecum ultro accedit ad forum, non sine numine.

DEMOSTHENES. O beate Isiciorum venditor, ades, ades, carissime, ascende, qui civitati et nobis servator huc prodiisti.

ISICIARIUS. Quid est? cur me vocatis?

DEMOSTHENES. Huc ades, ut audias, quam sis felix et valde fortunatus.

NICIAS. Agedum deme ipsi abacum, et dei oraculum ipsum edoce, quomodo se habeat; ego autem ibo et speculabor quid rerum agat Paphlago.

DEMOSTHENES. Agesis tu supellecilem hanc primulum homi depone, deinde Tellurem adora et deos.

ISICIARIUS. En. Quid est?

DEMOSTHENES. O beate et opulente, o qui nunc quidem nullus es, cras autem eris maximus! O Athenarum dux fortunatarum!

ISICIARIUS. Quamobrem, o bone, non me sinis abluere istos ventriculos, isiciaque vendere, sed me ludibrio habes?

DEMOSTHENES. Quosnam, stulte, ventriculos? huc adspice. Nempe vides ordines horum populi- rum.

ISICIARIUS. Video.

DEMOSTHENES. Istorum omnium tu dux et princeps eris, et fori, et portuum, et concionis: Se- natum calcabis; praetores defringes, nervo constringes, in carcerem coniicies: ipsus in Prytaneo scortaberis.

ISICIARIUS. Egone?

DEMOSTHENES. Tu quidem; et nondum omnia vides. Sed ascende etiam in hunc abacum, et specta insulas omnes circumcirca.

ISICIARIUS. Specto.

DEMOSTHENES. Quid vero? Emporia et naves onerarias?

ISICIARIUS. Evidem.

DEMOSTHENES. Qui ergo non sis valde fortunatus? Etiam oculum detorque in Cariam dexterum, alterum autem in Chalcedonem.

ISICIARIUS. Scilicet fortunatus ero, si strabofiam?

DEMOSTHENES. Immo haec omnia per te veniunt. Fies enim, ut oraculum hoc praedicat, vir maximus.

ISICIARIUS. Dic mihi, quomodo ego, qui isiciarius sum, vir fiam?

DEMOSTHENES. Ob id ipsum enim fies magnus, quia malus es, et unus e foro, itemque audax.

ISICIARIUS. Indignum me esse deputo, qui potens adeo fiam.

DEMOSTHENES. Hei mihi! quid est quod te indignum autemas? videris mihi praeclari quidpiam tibi conscire. Num ex bonis et probis es prognatus?

ISICIARIUS. Immo, per deos adiuro, sum ex malis.

DEMOSTHENES. O fortunate, quam magnum a natura habes adiumentum rerum gerendarum!

ISICIARIUS. Sed, o bone, nec liberalem doctrinam adtigi, praeterquam literas, nec eas quidem satis feliciter.

DEMOSTHENES. Hoc unicum tibi officit, quod vel male literas scis. Reipublicae enim administratio non doctum amplius competit in hominem, nec bene moratum, sed in rudem et sceleratum; tu vero noli neglegere, quae tibi dant in vaticiniis dii.

ISICIARIUS. Quo modo itaque dicit oraculum?

DEMOSTHENES. Bene, ita me dii ament, varieque, et scita ambiguitate contextum est. *Sed quum maxillis prehenderit coriaria aquila uno rostro praedita draconem stupidum, potorem sanguinis, sanc tunc Paphlagonum quidem muria alliata peri-*

bit: intestinorum autem venditoribus magnam deus largitur gloriam, nisi si maluerint isicia vendere.

ISICIARIUS. Quomodo ergo haec ad me pertinent? edoce me.

DEMOSTHENES. Coriaria quidem aquila est Paphlago iste.

ISICIARIUS. Quid vero significat *unco rostro praedita?*

DEMOSTHENES. Istuc subindicat curvis eum manibus rapere et ferre.

ISICIARIUS. Sed draco quorsum spectat?

DEMOSTHENES. Planissimum hoc est. Draco enim est longum quiddam: isicum itidem longum: deinde sanguinis poror et isicum est et draco. Itaque draconem ait coriarium aquilam superare iam posse, si verbis se decipi non suuat.

ISICIARIUS. Haec quidem vaticinia me vocant: sed miror qua ratione aptus sim procurandis populi negotiis.

DEMOSTHENES. Res est facilluma. Ea, quae nunc facis, face: turba, implica, ut intestina soles, ite res omnes; populum fac tuum semper, verbulis eum demulcens coquinariis. Cetera tibi sunt in mundo, quibus populum conciliis tibi: vox dira, natura malos es, forensis es: habes omnia, quibus usus est ad rem publicam administrandam: oracula convenient, et ipsum Pythicum. Sed capiti coronam impone, et liba Coalemo, et vide, ut strenue obsistas homini isti.

ISICIARIUS. Et quis adiutor erit mihi? nam eum et divites metunt, et plebs formidat paupercula.

DEMOSTHENES. At sunt Equites mille, viri boni, qui oderunt eum, et opem ferent tibi, et ci-vium quotquot boni sunt et probi, et ex spectatoribus quisquis est cordatus, et ego cum ipsis, eritque adiutor deus. Et cave timeas: ipsius enim non videbis voltum; nam personam effingere, quae eum referret, nullus prae meo voluit artifex. Attamen plane cognoscetur: nam spectatores sciti sunt.

NICIAS. Vae misero mihi! Paphlago egreditur.

CLEO. Nee haud impune, ita me amabunt Con-

sententia dicitur: feretis, quod in rem publicam conlurastis dudum. Istuc Chalcidicum poculum quid volt sibi? non potest fieri, quin Chalcidenses ad defectionem sollicitetis. Peribitis, moriemini, sceleratissimum par.

DEMOSTHENES. Eho tu, quid fugis? non manebis, o egregie isiaciae? ne prodas negotium. Viri Equites, adeste, tempus est. O Simo, o Panaei, nonne agitis equos ad dextrum cornu? Prope adsunt viri: sed resiste tu quoque, et revertere rursus: apparel pulvis quem excitant, unde cognoscas eos propius imminere. Sed defende, pelle, et in fugam eum verte.

CHORUS. Caede, caede veteratorem, et perturbatorem equestrium turmarum, et publicanum, et abyssum malitiae, et gurgitem rapinarum, et veteratorem, et veteratorem: identidem enim hoc dicam; namque veteratarie ille plus semel singulis diebus agit. Sed verbera, pelle, perturba, age, rue, et execrare eum, uti nos facimus, eique instans clama. Cave autem ne effugiat: quippe novit vias, per quas Eucrates fugit ad fures.

CLEO. O senes Heliastae, cognati trioboli, quos ego pasco, aqua et iniqua clamitans, succurrite: nam ab hominibus coniuratis verberor.

CHORUS. Merito sane tuo, quippe qui communia bona, prius quam sorte distribuantur, devoras, et pertrectas premisque reos, tanquam fucus, spectans ecquis eorum sit crudus, aut matus, aut nondum matus: et observas, si quis civium simplex est Instar agni, opulentus, a negotiis remotus, et fugitans litium: tum si quem videoas otiosum et oscitantem, luc evoctum ex Chersoneso medium prehendis, collum implicas nexus brachii, humerumque retorques, sicque afflictum praecidere soles.

CLEO. Vos una in me insurgitis: at, o viri, propter vas vapulo, quia sententiam dicturus eram in Senatu, ut sequum sit in urbe extare monumentum vostrae fortitudinis.

CHORUS. Quam glriosus, quasm subactus est! Viden' quomodo nobis tanquam senibus subrepit, et nos deludit. Sed si hac ratione vincit, eadem fieri: si vero huc declinaverit, in crux impinget.

CLEO. O cives, o popule, quales mihi beluae ventrem percutiunt!

CHORUS. Etiam clamitas, qui semper urbem vastas?

ISICIA RIUS. At ego te isto meo clamore primum fugabo.

CHORUS. At si quidem eum clamore viceris, triumphale canticum tibi accinetur: sin impudentia ipsum superaveris, palma nostra est.

CLEO. Hunc hominem defero, si quoque eum extulisse triremibus Peloponnesiorum iuscula.

ISICIA RIUS. At ego hunc, ita me Iupiter amet, quia ventre vacuo currit in Prytaneum, post revertitur inde currens pleno.

DEMOSTHENES. Quin etiam, ita me Iupiter amet, effert inde res veritas, panem et carnem, et plenum frustu, quae nec Pericli obtigerunt unquam.

CLEO. Moriemini iamiam.

ISICIA RIUS. Triplo plus vociferabor.

CLEO. Clamando superabo te.

ISICIA RIUS. Vociferando superabo te.

CLEO. Calumniabor te, ubi praetor eris.

ISICIA RIUS. Concidam tibi tergum.

CLEO. Circumcidam tibi tuas arrogantias.

ISICIA RIUS. Molitiones tuas praecidam.

CLEO. Adspice me oculis non conniventibus.

ISICIA RIUS. In foro ego etiam educatus fui.

CLEO. Differam te, si quid mutis.

ISICIA RIUS. Stercore te obliniam, si loqueris.

CLEO. Ego fateor me esse furem: in vero negar.

ISICIA RIUS. Quin, ita me Mercurius forensis amet, etiam pelero, si me furantem viderint,

CLEO. Alienas igitur artes aemularis: et te deferam apud magistratus, quod non decimatos diis sacros possides ventriculos.

CHORUS. O impure et flagitiose et clamose, audacia tua omnem terram implevit, omnemque concionem et telonia, et tabularia, et tribunalia. O qui omnia, ut coenum, confundis, et universam urbem nostram perturbasti, qui Athenas nostras obtulisti cla-

mitans, et qui e specula publica vectigalia, ut pisca-
tores e scopolis thynnos, observas?

CLEO. Novi unde res ista consuitur dudum.

ISICIARIUS. Si tu non nosti rationem suendi
coria, nec ego rationem sarcinandi intestina: qui dolo-
se incidens corium infelicitas bovis, vendebat agricultoris
astute, ut videretur crassum, et prius quam unum
diem id gestaverint, duobus palmis maius erat.

DEMOSTHENES. Edépol eadem fraude usus est
mecum, ita ut valde irrisui fuerim popularibus misis
et amicis: nondum enim Perugensis eram, quum iam na-
tarem in calceis.

CHORUS. Annon ergo inde a principio exserui-
sti impudentiam, quae unicum praesidium est rhetor-
um? qua tu fatus malges peregrinorum opulentiores,
ipse facile inter eos princeps: Hippodami vero filius
liquitur lacrimis. Sed enī exortus est homo alius
multo te impurior, id quod laetor, qui te deiciet a
loco, et ut ex his satis apparet, te superabit versu-
ta et audacia et praeстиgiis. Sed, o qui ibi nutritus
es, unde prodeunt viri, qui quidem sunt, nunc ostend-
e vanum esse illud verbum, quod fabet modesto edu-
cari.

ISICIARIUS. Atqui audite, quālis iste sit civis.

CLEO. Nonne me sines verba facere?

ISICIARIUS. Haud sane hercle, quia et ego ma-
lus sum. Sed de hoc ipso primum decertabo tecum,
quis debeat prior verba facere.

CHORUS. Quod si huic argumento non cesse-
rit, addē etiam, quia sis malis prognatus.

CLEO. Non mihi concedes?

ISICIARIUS. Non hercle.

CLEO. Immo hercle.

ISICIARIUS. Non: ita me Neptunus amet.

CLEO. Hei mihi! disrumpar.

ISICIARIUS. At ego te non sinam.

CHORUS. Sine, sine, per deos obsecro, eum
disrumpi.

CLEO. Quia fiducia fatus dignum te censes qui
mihi contradicas?

ISICCIARIUS. Quia dicendi peritus et ego sum atque condieudi.

CLEO. Ecce vero *dicendi!* Pulchre tu sane, negotium aliquod tibi oblatum suscipientis, in frusta discerperes, tractaresque, ut par est. Sed scinne, quid ego tibi evenisse putem? quod plerisque solet. Si forte quam liticulam bene defendisti contra inquilinum advenam quempiam, nocte tota susurrans, et tecum in viis loquens, aquam potans, et specimenis gratia recitans, amicisque molestiam exhibens, propterea te peritum esse diceundi putas, o fatue.

ISICCIARIUS. At tu quo usus potu effecisti, ut civitas nunc tua solius loquacitate obstupuerit muta?

CLEO. Nihine vero opposueris hominum quemquam? qui simul ac thynni frusta calida devoravero, et post ebibero meracioris vini cougium, vexabo omnes in Pylo duces.

ISICCIARIUS. Ego vero bovis omasum et ventrem suillum si deglutivero, deiude iuscum superimbibero illotus, guttur praecidam rhetoribus, et Niciam commotum reddam.

CHORUS. Cetera quidem, quae dixti, placent mihi; unum autem improbo, quod solus iuscum exsorbebis.

CLEO. Sed non turbabis Milesios, devoratis lupis.

ISICCIARIUS. At bovillis costis devoratis metalla redimam.

CLEO. Ego vero in senatum irruens, vi omnia infusa summis paria faciam.

ISICCIARIUS. Ego vero podicem tuum pro intestino agitabo.

CLEO. Ego vero podice impulsum te extrudam cernuum.

CHORUS. At, per Neptunum, trahes me quoque, si quidem hunc traxeris.

CLEO. Ut ego te in nervo constringam!

ISICCIARIUS. Timiditatis reum te agam.

CLEO. Corium tuum sellis obducetur.

ISICCIARIUS. Excoriabo te, et faciam ex te sacrum furtorum.

CLEO. Distenderis bumi paxillis adfixus.

ISICIA RIUS. Minutalia ex te faciam.

CLEO. Palpebras tuas evellam.

ISICIA RIUS. Ingluviem tuam excindam.

DEMOSTHENES. Atqne hercle immisso ei in os
paxillo, coquorum more, deinde linguam eius extra-
hentes, spectabimus probe, ipso hiantem, an ei culus
strumas habeat.

CHORUS. Erant ergo igne alia quaedam calidio-
ra, et in urbe verbis impudentibus alia impudentiora:
et haec res non est adeo contemnenda. Sed insta et
versa, nihil fac modicum: nunc enim medius tenetur.
Nam ubi primo congressu molliorem eum feceris,
timidum reperies: ego enim novi eius mores.

ISICIA RIUS. Attamen iste, qui talis fuerat per
omnem vitam, visus est vir fortis esse, quem falcem
in alienam immisisset messem: et nunc spicas illas,
quas inde adduxit, in nervo constrictas arescit, et volt
vendere.

CLEO. Non metuo vos, quandiu senatus vivit,
et populi persona sedet stupidam.

CHORUS. Vah! ut impudens est ad omnia, nec
mutat colorem confidentiae sindicem!

CLEO. Nisi te odi, fiam una de pellibus Cratini,
et docear accinere Morsimi tragoeediam.

CHORUS. O qui circa omnia et in omnibus mu-
nera captans sessitas, ut apis in floribus, utinam fa-
cile, ut invenisti, ita eiicias bucceam! tunc demum
cantarem, *Bibe, bibe secundis rebus.* Arbitror etiam
Iuli filium, senem illum puerorum sectatorem, prae lae-
titia Paeanem et Bacchbacchum cantaturum.

CLEO. Ita me Neptunus amet, ut impudentia
me non superabit, aut nunquam Iovis forensis inter-
sim sacrис.

ISICIA RIUS. Ita me pugni invent, quos saepo
et multis de causis perpessus sum inde a puerō, et
plagae cultellis mibi inflictæ, ut spero me superaturum
te in hac re: aut frustra offis nutritus, quibus manus
absterguntur, in hanc molem excreverim.

CLEO. *Offis, o scelestissime,* ut canis, nutritus

fuisti? quomodo ergo qui canis cibum esitas, cum cynocephalo pugnabis?

ISICARIUS. Quin edepol aliae sunt fraudes, quas puer feci. Nam decipiebam coquos, coram sic dicens: *Spectate pueri, annon videtis? ver novum adest, hirundo venit.* Tum illi spectabant: ego vero interea carnis aliquid surabar.

CHORUS. O astutissimum corpus, quam solerter providebas! quasi urticæ esitans, anto adventum hirundinum surripiebas.

ISICARIUS. Id quidem plerisque clam eos faciebam: at si quis eorum animadvertisset, abscondens carnem inter femina, per deos furtum ablurabam. Proinde dixit rhetor, qui me id facientem viderat: *Fieri non potest, quin iste puer olim rem publicam administret.*

CHORUS. Bene sane coniectavit: atque satis apparet, unde documentum ceperit: quod nimurum furto facto peierabas, et culus tuus carnem tenebat.

CLEO. Audaciam tuam, imino, ut puto, simborum compescam. Nam erumpam vehement, magnaque incumbam impetu, terram simul et maria perturbans temere.

ISICARIUS. Ego vero, isiciis contractis, committens me ipsum fluctibus secundis, multum plorate te iubabo.

DEMOSTHENES. Et ego, si quid fatiscat, sentinam observabo.

CLEO. Non tu, ita me Ceres amet, Atheniensium multa talenta impune furatus fueris.

CHORUS. Specta, et pedem veli nonnihil laxa: nam Caecias iste iam calunias spirat.

CLEO. Te vero certo scio ex Potidaea habere decem talenta.

ISICARIUS. Quid ergo? vin' accepto uno istorum talentum tacere?

CHORUS. Lubens accliperet homo. Sed tu extremos funes laxa.

ISICARIUS. Ventus remittit.

CLEO. Lites quatuor tibi intendam centenorum talentum.

ISICIA RIUS. Tibi autem ego viginti desertae milites, peculatus vero plus quam mille.

CLEO. Aio te ex illis orum esse, qui placulum in deam admisere.

ISICIA RIUS. Ayum tuum aio unum fuisse ex saltitibus —

CLEO. Quibusnam? memora.

ISICIA RIUS. Byrsinæ, matris Hippiae.

CLEO. Impostor es.

ISICIA RIUS. Veterator es.

CHORUS. Verbera ipsum validè.

CLEO. Ip! lu! verberibus me caedunt conjurati.

CHORUS. Verbera ipsum validissime; tunde sive ventrem tuis igitis intestinis et colis, et vide ut gestiges hominem. O vastissimum corpus, animique fortissimi, qui servator apparuit reipublicæ, nobisque cœribus, quam prole et versate supplantatum oratione viciisti! utinam te laudare possimus, ita ut gestimus!

CLEO. Haud clam me erat, ita me Ceres emet, ista omnia struxit sed sciebam ita compingi et conglutinari.

CHORUS. Hei mihi! Tu vero nihil ex carpentaria fabrica dicis?

ISICIA RIUS. Haud clam me est quid rerum gerat Argia. Simulat quidem se nobis Argivos concilire: at privatim illic Lacedaemonios convenit. Atque haec novi quatuorhæc confluuntur: quippe propter captivos ceduntur.

CHORUS. Bene sane; tu contra cude, quoniam ille conglutinat.

ISICIA RIUS. Atque illinc etiam homines guidam eadem struunt. Neque tu, si vel argentum et surum dederis, vel etiam amicos ad me supplicatum miseris, me adduces, ut ego haec Atheniensibus non indicem.

CLEO. Evidem illico in dematum ibo, et versus coniurationes deseram, et coitiones nocturnas contra rem publicam, et ut conspiremis cum Persarum rege, et ista, quæ apud Boeotios coagulatio negotia.

ISICIA RIUS. Quanti ergo venit apud Boeotios carcer?

CLEO. Ego te, ita me iuvet Hercules, distendam.

CHORUS. Agedum tu, quo sis animo et quamente praeditus, nuuc ostende, si quidem olim occulavisti carnem inter femina, ut ipse fateris. Nam celeriter currendum tibi erit in senatum: iste enim eoirruens nos omnes calumniabitur, et clamorem tollet.

ISICIARIUS. Iam ibo; sed primumdum ventriculos cultrosque hosce hic statim deponam.

CHORUS. Cape modo hunc adipem, et eo collum tibi inunge, ut elabi possis e calumniis.

ISICIARIUS. Recite autumas et ex usu palaestrae.

CHORUS. Tum etiam allia haec sumo et degluti.

ISICIARIUS. Quid ita?

CHORUS. Ut fortius, o amice, pugnes pastus allio; et festina ocios.

ISICIARIUS. Hoc ago.

CHORUS. Memento iam ut mordess, prosternas, et cristas rodas, et ut palearibus devoratis luc redreas; Sed ubi laetas, et rem ex animi mei sententia gere; et te custodiat Iupiter forensis, victorque inde rursus venias, certis conspersus. Vos autem anapaestis nostris suinum advortite, qui omnigenam doctrinam experti estis.

Si veterum quispiam comicorum nos adigere voluisset, ut carmina eius recitaturi in theatrum prodiremus, laud saue facile id a nobis impetrasset: nunc autem dignus est poeta hicce, cuius in gratiam hoc faciamus; quis eosdem nobiscum odit, et quod iustum censem, non vetetur dicere, fortique animo it obvius turbini et circio. Quod autem vestrum multi ad ipsum accedentes mirantur, ut sit, et rogant, cur non dndum chorum sibimet ipse poposcerit, eius rei causam nos iussit verbis edisserere. Ait autem se non dementia adductum, ut cunctaretur, verum quod existimaret artem comicam rem esse omnium difficultatissimam; nam quum multi iam eam tentarint, paucis annis sul copiam fecisse: praeterea quod vestrum ingenium dudum cognosceret, in horas mutabile, veteres-

que poetas, simul ac consenescant; a vobis deserit. Primo quidem non ignorans, quid evenisset Magnetum, quem iam canesceret, qui licet multas victorias a choris adversariorum reportarit, omnigenas voces mittens, psaltrias introducens, aves, Lydos, psenam, et batrachio colore faciem oblinens, non perduravit tamen; sed mala in aetate, non enim in iuventute, demum ejectus est, senior factus, quod sales eum deseruerant. Deinde Cratini recordatus, qui quondam multa laude fluens, per planos campos impetu ferebatur, et radicibus evulsa voliebat quercus et platanos, suosque funditus adversarios: quin et canere tunc in convivio nihil licebat, praeterquam ista Cratini, *Doro sicubus pedes ornata*, et *Fabri ingeniosorum hymnorum*; adeo ille florebat. Sed nunc quum videatis illum delirare, non miseremini, postquam labant clavi, nec superat chorda, harmoniis fatiscentibus: at senex obsimbulat despectui habitus, coronamque aridam gerens, ut Connas, siti perit, quem decebat ob victorias illas priores bibere in prytaneo, et non tanquam deliran- tem contemni, verum spectare bene unctum, ad ipsum Bacchii signum sedentem. Crates item quas non iras vestras et vexationes pertulit? qui vos modico sumtu pastos dimittebat, ore delicatissimo perquam urbanas sententias pinsens: iste tamen solus duravit, aliquando cadeus, aliquando non. Haec metuens hicie semper cessavit, dicere etiam solitus, *oportet remigem fieri, priusquam aliquis clavum teneat, deinde prorae custodem et speculatori ventorum, tum demum gubernare sibi navem*. Horum igitur omnium gratia, quia modestus est, nec temere ingressus nugas agit, plausum ipsi excitate multum, et eum undenis remis prosequimini fausta acclamatione Leusea, ut poeta laetus abeat, re ex sententia gesta, bilari fronte uitens.

SEMICHORUS. Equestris Neptune, cui aeripedum equorum strepitus et hinnitus placet, nec non veloces, caerulea rostra habentes, mercenariae triremes, gloriantiumque curruam agitatione iuvenum certamina, quos perdit equorum cura; buc ades in chorum, o tridente aureo conspicue, o delphinorum rex, qui in

Sunio adoraris et in Gerasto, nate Saturno, Phormioni amice, Atheniensibusque prae ceteris diis in praesenti.

CHORUS. Laudare volumus maiores nostros, qui viros se praestabant dignos hoc solo, et ut eorum facta in peplo pinguerentur, qui terrestribus et navalibus praelijs ubique semper victores, huic urbi decus conciliarunt: neque quisquam eorum unquam, hostibus conspectis, eorum numerum curevit; sed animo erant ad pugnandum parato. Quod si forte caderent in humerum in praelio aliquo, pulverem abstergebant, et deinde negabant se lapsos esse; quia denuo luctabantur. Nec eorum, qui antea ducebant exercitus, ullus victum sibi publice praebeti petebat compellans Cleaenetusum. At nunquam nisi praerogativam sedis obtineant et cibum publicum, negant se pugnaturos. Nos vero volumus pro aris et focis gratis et fortiter pugnare: insuperque nihil petimus, nisi hoc unicum, ut, si quando pax fiat et a bello sit otium, ne nobis invideatis comam aletibus et cutem nitide curantibus.

SEMICHORUS. O praeses urbis Pallas, o quae sanctissimum omnium, belloque et poetis, opibusque excellentem regis terram, huc ades et adduc tecum illam in exercitiis et praelijs nostram adiutricem Victoriaem, choro nostro amicam, quae nobiscum hostibus adversatur. Hic igitur nunc appareas: oportet enim vicis istis quovis pacto tribuere te victoram nunc etiam, si unquam alias.

CHORUS. Quorum conciij sumus de equis, ea volumus praedicare: digni autem sunt, quibus bene dicatur. Multa enim bella socij opera gesserunt nobiscum, irruptionibusque et praelijs intersuere. Sed quae in terra fecerunt, ea non adeo miramur, ut quae in hippagines insiluerunt, fortium virorum more, et cotemerunt pocula militaria, itemque allia et cepas; deinde suntis remis, ut nos homines, incumbentes vociferabantur: *Hippapae! quis incumbet remis? Magis capessendum opus. Quid facimus? Nonne ages remum, o Samphora?* Exsilieruntque in Coriuthum: deinde iuniores sodiebant ungulis cubilia, et arescula quasesitum ibant, edebant autem cancros pro-

herba Medica, si quis prosperebat foras; quin et in profundo eos venabantur. Proinde Theorus dixit sic locutum esse cancrum Corinthium: *Indignum est, o Neptune, si nec in profundo quidem potero, nec in terra, nec in mari effugere Equites.*

CHORUS, ISICIARIUS, CLEO,
DEMUS.

(V. 611—996.)

CHORUS. **O** carissime hominum et strenuisse, quantam mihi absens exhibuisti curam! Nunc iisque postquam salvus rediisti, narra nobis quomodo rem gesseris.

ISICIARIUS. Quid aliud, quam victoriam in sepatu me adeptum fuisse?

CHORUS. Nunc ergo par est, ut omnes saeum clamorem tollant. O qui praeclera dicis, multo eum praeclearioribus facis dicta superas, utinam mihi recensem omnia perspicue! nam ego mihi videor vel longam viam conjecturus, ut auscultem. Proinde, vir optume, dic audacter: nam omnes gratulamur tibi.

ISICIARIUS. Evidem operae pretium est audire res istas. Nam statim a tergo hinc eum sequitus sum: at ille intus tonsantem rumpens vocem, Equites increpuit, monstra et portenta loquens, confragosis verbis incessens, et conjuratos memorans. Quae quum omnia tanquam vero similluma senatus audivisset, inenarrabilis eius tam facile oppletus est, quam atriplex nascitur, et acerbe intuebatur, frontemque corrugabat. Atque ego, quum iam cognossem eum illius verba ad, pattere, et fallacii decipier, *Agite, inquam, dii praesides ignobilitatis et fraudum et stultitiae et hominum vestrorum atque scurrilium, tuque, o forum,* in

in quo puer eruditus sum; nuno mihi audaciam,
 nuno mihi linguam expeditam date et vocem impudentem. Haec meditanti mihi a dextra pepedit cinae-
 dus quidam, et ego adoravi; deinde podice impetens
 discussi cancellos, et magno oris histu exclamavi:
*Viri senatores, famam bonam adportans, bona re-
 nuntiare vobis primum volo: ex quo enim bellum
 hoc ingruit, nunquam vidi apnas viliores.* Horum
 autem voltus statim sereni facti sunt: deinde coronam
 mibi decreverunt ob faustum nuntium. Et ego indi-
 cavi eis rem secretam, compendi verba multa faciens,
 ut apnas emant multas uno obolo, trullas omnes col-
 ligerent, quae apud opifices prostant: illi vero plau-
 serunt, et me ore liante spectarunt. At ille animad-
 vertens, Paphlago inquam, non ignarus cuinsmodi ver-
 bis maxime capiatur senatus, sententiam dixit: *O vi-
 ri, iam censeo, quia res laetae renuntiatae sunt, ut
 ob bonum nuntium immolentur centum boves Mi-
 nervae.* Rursus ad illum inclinavit senatus. At ego
 animadvertis me bubulo fimo vinci, ducentis addi-
 tis bobus illum superavi: praeterea auctor fui, ut Dia-
 nae mille capellaē voverentur, si cras sardinas cente-
 nae venirent obolo. Rursus ad me conversus de meo
 ore pependit senatus. At ille, his auditis, perculsus,
 nugas coepit agere: deinde ipsum traxerunt prytanes
 et lictores. Ceteri autem sancti de apnis tumultua-
 bantur: ille vero supplex orabat, ut paulisper expec-
 tarent, dum, inquietus, ea, quae caduceator Laco-
 daemone veniens dicturus est, audiveritis; adest
 enim de pace inseunda verba facturus. At illi uno
 omnes ore clamarunt: *Nunc vero de pace? postquam,
 o fatue, senserunt apnas apud nos viles esse? non
 opus est nobis pace; sed serpat bellum.* Et cum clame-
 more iusserunt prytanes senatum dimittere. Deinde
 omni ex parte cancellos transilierunt. Ego vero clam
 cursitans coēmi coriandrum omne et porrum, quant-
 tum erat in foro: deinde ad apnas condilenas indi-
 gentibus ipsis illa dedi, et gratis largitus sum. Illi
 vero supra modum laudabant, et mibi blandiebantur
 omnes, adeo ut, senatu universo ad meas partes ad-
 ducto, adsum, ob unius oboli coriandra viriū data.

CHORUS. Ita prorsus rem gessisti, ut fortunatum decet hominem: invenit autem veterator ille alium praestigiis multo maioribus ornatum, et omnigenis dolis, et verborum illecebris. Sed meditare, ut quam optume perficias reliquam partem certaminis: adiutores autem nos te habere benevolos scis dudum.

ISICIARIUS. Sed eccum accedit Paphlago, fluctus vano conatu propellens, et turbans et miscens, non secus ac si me deglutire velit. Vah confiditiam!

CLEO. Nisi te disperdam, si quid veterum mihi mendaciorum inest, omnibus exemplis intercidam!

ISICIARIUS. Suave mihi est audire tuas minas; rideo fumos tuae lactantiae, saltito, mothoneum alta voce canto.

CLEO. Ita me Ceres amet, nisi te exedam ex hac terra, non amplius vivam!

ISICIARIUS. *Nisi me exedas?* Ego vero peream, nisi te ebibam, teque exsorpto disrumpar!

CLEO. Disperdam te, per primam sedem iuro, quam ob Pylum adeptus sum.

ISICIARIUS. Ecce vero *primam sedem!* vah! ut ego te videbo ex prima illa sede ad ultima theatri subsellia relegatum!

CLEO. In nervo te constringam, per Coelum iuro.

ISICIARIUS. Quam fracundus es! age, quid tibi dem edere? quid tibi velles anteponi, quod lubentissime comederes? an criminam?

CLEO. Evellam tibi unguibus intestina.

ISICIARIUS. Praecidam tibi, quasi unguis, cibos quos ex prytaneo capis.

CLEO. Ad populum te traham, ut mihi poenas' des.

ISICIARIUS. At ego te traham, et complarium te criminum accusabo.

CLEO. At, o improbe, tibi non credit: ego vero ipsum Judificor, quantum volo.

ISICIARIUS. Quam valde existumas populum tuum esse!

CLEO. Enim scio quibus ferulis capiatur.

ISICIARIUS. At, quemadmodum nutrices solent,

maligne ipsum cibas. Nam praemandens, paucillo ei
in os indito, ipse triplo plus deglutis.

CLEO. Quin hercle, quae mea est solertia, popu-
lum et amplum et angustum facere queo.

ISICIARIUS. Quippini? calus etiam meus hoc
scite facit.

CLEO. O bone, ne putas te in senatu mihi il-
ludere: ad populum eamus.

ISICIARIUS. Nihil impedit: en perge; nobis ne
sit quicquam morae.

CLEO. O Deme, huc egredere, per Iovem ob-
testor, o pater.

ISICIARIUS. Egredere sane, Demule carissime.

DEMUS. Quinem sunt qui clamant? nonne abi-
bitis ab ostio? olivae ramum ianuae appensum mihi
conyulsistis.

CLEO. Egredere, ut videss quibus adficior cop-
tumellis.

DEMUS. Quisnam iniuriis te laceravit, Paphlago?

CLEO. Propter te verberor ab isto et ab his ado-
lescentibus.

DEMUS. Quare?

CLEO. Quia te colo et sum amator tuus.

DEMUS. Tu vero quis es scilicet?

ISICIARIUS. Rivalis sum huic, qui te dypum
amo, cupiens tibi bene facere, ut et elii multi boni
et probi viri: sed non possumus propter huncce: tu
enim similis es pueris illis, qui amatores habent; be-
nos et probos non admittis; sed te ipsum venditoribus
lucernarum, siisque qui coria consumunt, aut secant, aut
vendunt, dedis.

CLEO. Merito: nam populo bene facio.

ISICIARIUS. Dic ergo qua ratione.

CLEO. Quia praefectos exercitus ad Pyrum cir-
cumveniens, quem illuc navigasset, Lacones hic ad-
duxerunt.

ISICIARIUS. Ego vero circuiens ex taberna ol-
dam surripui cum cibo, quem alius coixerat.

CLEO. Sed ociosus conventum age, mi Deme, ut
cognoscas uter nostrum sit tibi benevolentior, et diu-
dice, ut illum ames.

ISICIARIUS. Quaeso, inquam, dijudica, modo
ne in pnyce.

DEMUS. Nolim in alio loco considere; sed, ut
antes, cives oportet convenire in pnycem.

ISICIARIUS. Vae misero mihi! ut perii! nam se-
nix hicce domi quidem vir est sapientissimus; quam
vero in ista rupe sedet, tam hianti ore stupet, quam
qui sicut adligans, petiolis fractis haeret.

CHORUS. Nunc funes omnes movere te oportet,
et animum praesentem adserre solerterque, et oratio-
nem captiosam, ut istis hunc supetes. Est enim ho-
mo versipellis, quique impedita expedire facile po-
test. Proinde opera danda tibi est, ut multus et ve-
hemens contra illum prodeas; sed cave tibi, et prius
quam ille impetum in te faciat, tu prior delphinis eri-
ge, et lembum appelle.

CLEO. Deam Minervam praesidem huius urbis
precor, si erga populum Atheniensem sum optumus
post Lysideum et Cynnium et Salabaccham adfectus, ut
quemadmodum nunc, nihil agendo cibum capiam ia-
prytaneo: si autem te odi, et non pro te pugno, so-
lum me obponens, peream, et serra dissecer, et di-
scindar in lora iugalia.

ISICIARIUS. Et ego, mi Deme, si te non amo
et magni facio, coquar dissectus in tenuissima min-
talia: sique si his verbis non credis, super hac inen-
sa minutissime radar cum chœo in moreto, et har-
pagine correptis testiculis trahar in Ceramicum.

CLEO. At, o Deme, quomodo existere possit
civis, qui te magis amet quam ego? præcipue quoniam
tibi meis consiliis utenti conlocupletaverim aerarium,
alios torquendo, alios angendo, ab aliis petendo; non
curans privatorum ullum; dum tibi gratificari.

ISICIARIUS. Istud quidem, o Deme, nihil habet
præclari: nam idem præstaboo et ego: alienos enim
panes rapiens anteponam tibi. Primum autem id te
docebo, hunc te non amare, nec tibi esse benevo-
lum, nisi propter id ipsum, quod pruna tua perficitur.
Etenim te, qui cum persis de hac regione digi-
diatus es Marathone, et victo hoste effecisti, ut possa-
mus nostras res gestas magnifice crepare, non respicit,

tam doriter sedentem super his lapidibus, sicut ego; qui hoc pulvinar consui et tibi fero. Age vero surge, deinde sede molliter, ne atteras podicem illum, qui in paelio ad Salamineum laboravit.

DEMUS. Mi homo, quis es? num aliquis de prosapia Harmodi? Nam revera praeclarum est hoc facinus et oppido populare.

CLEO. Quam parvis a blandimentis ei benevolus factus es!

ISICIARIUS. Nam tu quoque rebus multo levioribus eum inescasti.

CLEO. Immo si quisquam visus est unquam, qui magis pugnet pro populo, aut qui te magis amet quam ego, capitum certamen inire volo.

ISICIARIUS. Et quomodo tu illum amas, quem quum videos octavum iam annum habitare in dolis et turriculis, eius non misereris tamen, sed inclusum fulmo enecas, et offerente pacem Archeptolemo, eam dissipasti, legatosque abigis ab urbe, pede nates eorum verberans, qui ad inducias invitant.

CLEO. Nempe ut Graecis omnibus imperet. Exstat enim in vaticiniis fore, ut ille in Arcadia quinos obolos pro iudicali mercede accipiat, si exspectaverit. Utique aliam ego hunc et curabo, atque inveniam qua iure quave iniuria, unde triobolum habeat.

ISICIARIUS. Non ideo hercle, ut hic imperet Arcadiae, satagis, sed ut magis rapias, et plura dona captes ab urbibus; populus autem propter belli caliginem tuas sutelas non videat, sed necessitate et inopia, stipendique cupiditate ore hiante te spectet. Quod si aliquando ipse in agrum revorsus vixerit in pace, et esu granorum recentis frumenti se recrearit, et olivas convenerit, cognoscet cuiusmodi bona ei praecideris propter stipendia. Deinde tibi redibit exacerbatus et ferus, calculum contra te quaerens. Quae quum tu scias, hunc decipis, et somnia tua iactas.

CLEO. Annon vero indignum est te haec in me dicere, et calumniari apud Athenienses et populum, qui praeclarus iam multo meritus sum de republica, quam Themistocles, ita me Ceres amet?

ISICIARIUS. O cives Argivi, audite qualia di-

eat. Tune Themistocli te aquiparas? qui quum plenam ad labra usque nostram urbem reperisset, eam redundantem fecit: praeterea prandenti ei Piraeum insuper pinsuit, et, nihil de pristinis amovens, novos pisces adposuit. At tu studiasti urbem Atheniensium parvam facere, interpositis muris eam dividens, oracula canens, qui te Themistocli aquiparas. Et ille quidem abit in exsilium; tu vero Achilleis placentis vesceris.

CLEO. Annon acerbum est, o Deme, haec me ab isto audire, quia te amo?

DEMUS. Heus tu, quiesce, neve convicis sum pete. Nam sat longo tempore me clam defraudasti.

ISICIARIUS. Impurissimus est, o Demule, et multa nequiter egit, te oscitante, caulesque repetundarum succidens deglutit, et ambabus manibus inferiens, haurit reipublicae bona.

CLEO. Falso ego ut non gaudeas; nam te faturum esse tres myriadas convincam.

ISICIARIUS. Quid tumultuaris? quid strepitas? qui pessimum es erga populum Athenensem. Et te ostendam, ita me Ceres amet, aut ne vivam, ex Mytilene plus quam quadraginta minas dono accepisse.

CHORUS. O qui omnibus hominibus maximo emolumento exortus es, beatum te praedico ob dicendi facultatem; si enim ita perrexes, maximus eris Graecorum, et solus tenebis rempublicam, sociisque imperabis, tridentem gerens, quo magnam pecuniae vim conficies, quatiens et turbans. Sed ne dimittas hominem, postquam tibi ansam praebuit: facile enim eum vinces, eliusmodi habens latera.

CLEO. Nondum, o boni, eo rediit res, ita me Neptunus amet; existat enim meum quoddam facinus adeo praelarum, ut omnibus meis inimicis os obturare possim, quamdiu aliquid supererit de clypeis in Pylo captis.

ISICIARIUS. Subsistere in mentione clypearum; nam mihi ansam dedisti. Non enim debueras, si populum amas, consulto sinere eos cum amentis dedicarier. Sed est haec, o Deme, molitio quaedam, ut, si tu velis hunc hominem castigare, tibi non liceat.

Vides enim, ut sit illi constipata ita caterva cōfia
vendentium luvenum: circa istos habitant vēditors
mellis et caseorum, qui omnes in unum conspirant.
Proinde, si tu frendeas iratus, et exsilium illi mediē-
ris, dēreptis noctu istis clypeis cūrrent ad occupanda
granaria nostra.

DEMUS. Vae misero mihi! ergone habent armata?
o scelēste, quam diu me decepisti et fraudasti!

CLEO. O bone, ne te sines a quovis dicente
persuaderi, neve putas me ipso unquam te inventu-
rum amicum meliorem: qui solus coniuratos compē-
scui: neque me latet tilla conspiratio in urbe, sed sta-
tim vociferari soleo.

ISICIARIUS. Quippe idem facis, quod qui pi-
scantur anguillas. Si enim lacus sit sedatus, nihil cā-
piunt: quom autem suūsum deorsum coenū perit-
baverint, capiunt. Tu quoque capis, quando cūlūtū
turbas. Unum vero dic mihi hoc: quum tot cor-
ria vendas, dedistine unquam huicce de tuo soleam
ad calceos, tu, qui te amare eum dicis?

DEMUS. Non sane hercle.

ISICIARIUS. Ergone cognoscis eum qualis sit ho-
mo? at ego tibi hocce par calceorum ēmi et do gē-
standum.

DEMUS. Iudico te omnium, quod sciam, opfū-
me de populo meritum esse, et benevolentissimum te
esse reipublicae atque digitis pedum.

CLEO. Annon ergo acerbum est calceos quidēm
apud te tantum valere, meorum autem erga te inē-
ritorū te obliuisci, qui compescui cinaedos, deleto
Gryto?

ISICIARIUS. Annon ergo acerbum est, te culos
quidēm inspeciare, et cinaedos compescere? quamvis
omnino ex invidia compescueris eos; metuens ne rhē-
tores fierent. Hunc autem istac setate Denum qūm
vides carero tunica, nunquam hiberno tempore di-
gnatus es eum ueste nūrinque manicata: at ego tibi
istam do.

DEMUS. Tale quid Themistocles nunquam exco-
gitavit; quamvis solers et illa sit Piraei munitio, nō
maius illud videtur inventum, quam hocce tunicæ.

CLEO. Vae misero mibi! qualibus me adulatio-
nibus exagitas!

ISICIARIUS. Minime: sed id facio, quod poti-
solent, quum cœtaturiunt; nam ut illi soleis alienis, ita
ego tuis utor moribus.

CLEO. Sed non superabis me palpationibus.
Nam ego superinduam ei hanc vestem; tu vero plora,
improbe.

DEMUS. Phui! nonne in maxumam malam cru-
cem ibis, qui pessume corium oles?

ISICIARIUS. Et de industria te istac amicivit, ut
te suffocaret. Antea etiam tibi insidiatus est: memi-
nistin' quum caulis laserpiti vili pretio veniret?

DEMUS. Evidem memini.

ISICIARIUS. Data opera iste effecit ut vili ve-
niret, ut ementes ederetis, deinde in Heliaeas indices
viendo sese invicem enecarent.

DEMUS. Ita me Neptunus amet, idem mihi ster-
corarius quidam dixit.

ISICIARIUS. Annon tunc tam crebro visientes pu-
dore suffundebamini?

DEMUS. Sane hercle fuit hoc Pyrrhandri com-
mentum.

CLEO. Qualibus, o improbe, scurramentis me
turbas!

ISICIARIUS. Dea enim me iussit vincere te iac-
tantia.

CLEO. At non vinces me. Ego enim aio me
tibi daturum, o Deme, nihil agenti sorbere catinum
mercedis iudiciarise.

ISICIARIUS. Ego vero tibi pyxidem et medica-
mentum do, ut tibiarum ulcera tibi circuunt ungas.

CLEO. Ego vero canos tuos legens, iuvenem te
faciam.

ISICIARIUS. Hem, accipe caudam leporinam, ut
tibi ocellos circumtergeas.

CLEO. Quum te emunxeris, o Deme, in caput
meum digitos absterge.

ISICIARIUS. Immo in menum, immo in menum.

CLEO. Faxo ego, ut triremem instruas tua im-
pensa, ita ut navem veterem habens, in eam tibi

Aristoph. Vol. XIII.

sumtum nullus sit finis, nec fabricationis: comminiscar etiam, ut potre velum accipias.

CHORUS. Homo iste ebullit: seda, seda effervescentem; subducendum aliquid de lignis; despumandum de minis nonnihil isto cochleari.

CLEO. Dabis mihi pulchre poenas, tributis presus: ego enim operam dabo, ut inter divites censearis.

ISICIARIUS. Ego vero misabor quidem nihil; opto autem tibi haec: ut sartago quidem cum sepiis stet super igne stridens: tu autem rogationem latus de Milesiis, et lucraturus talentum, si rem confeceris, properes sepiis te ingurgitare, priusquam in concionem eas: deinde, antequam ederis, arcessat te aliquis, et tu talentum accipere volens, vorando susfoceris.

CHORUS. Belle, ita me Iupiter amet, et Apollo, et Ceres.

DEMUS. Et sane videtur mihi cetera etiam esse manifesto bonus civis, qualis nemo ad hoc tempus vir exstitit hominibus istis, quorum complures veneunt obolo. Tu vero, Paplago, qui te mei amantem esse dicas, me exacerbasti, et nunc redde mihi anulum; nam non amplius opum mearum custos eris.

CLEO. Habe tibi. Hoe tamen scias velim, si me non sines procurare rempublicam, nequiorem me ipso alium denuo exoriturnam.

DEMUS. Fieri nequit, ut iste sit meus anulus: sane signum aliud videtur esse, nisi forte parum cernunt oculi.

ISICIARIUS. Fac sciam quid signi tibi fuerit.

DEMUS. Bubulae adipis thrium assatum.

ISICIARIUS. Non illud est.

DEMUS. Non thrium? quid vero?

ISICIARIUS. Mergus hians super petra loquens pro concione.

DEMUS. Aul miser ergo!

ISICIARIUS. Quid est?

DEMUS. Ausus hinc procul. Non meum habuit, sed Cleonymi. Hunc autem accipe a me, et penum meam administra.

CLEO. Nondum etiam, o here mi, obsecro te,
priusquam oracula mea audias.

ISICIARIUS. Et mea ergo.

CLEO. Sed si huic creduas, coecum te fieri necesse est.

ISICIARIUS. Et si huic, verpum te fieri necesse est usque ad pectinem.

CLEO. Immo mea oracula dicunt fore, ut imperes universae terrae, coronatus rosis.

ISICIARIUS. Mea vero dicunt, ut purpureo infutus sago seu picto et coronatus in aureo carru persequaris Smicythem et dominum.

CLEO. Quin abi et affer illa, ut hic audiat ea.

ISICIARIUS. Maxime.

DEMUS. Tu etiam affer tua.

CLEO. Ecce eo.

ISICIARIUS. Ecce hercle eo: nihil impedit.

CHORUS. Iucundissima lux huius erit die praesentibus et adventantibus, si Cleo perierit: quanvis seniores quosdam morosissimos in digmata lillum addivi contradicere: *Si iste non evasisset magnus in republica, non exstitura fuisse duo ista utilia vasa, pistillum et truam.* Sed hoc etiam illius demiror porcinæ eruditionis: pueri enim, qui cum eo ludum frequentarunt, dicunt ad solam Doricam harmoniam fides eum aptare consuevit, aliam vero noluisse discere; deinde citharistam iratum abduci eum iussisse, eum hoc dicto: *Harmoniam puer iste non potis est addiscere, nisi quae nomine refert munera.*

CLEO, ISICIARIUS, DEMUS,
CHORUS.

(V. 997—1150.)

CLEO. En, specta; necdum omnia effero.

ISICIARIUS. Hei mihi! quam valde cacaturio!
necdum omnia effero.

DEMUS. Quesenam sunt ista?

CLEO. Oracula.

DEMUS. Omnia?

CLEO. Miraris? atqui hercule adhuc est mihi una
arca plena.

ISICIARIUS. Mihi autem coenaculum et duo con-
clavia.

DEMUS. Facite sciam cuiusnam sint haec ora-
cula.

CLEO. Mea quidem sunt Bacidis.

DEMUS. Tua vero, cuius?

ISICIARIUS. Glanidis, qui fuit frater Bacidis na-
tu maior.

DEMUS. Nam qua de re sunt?

CLEO. De Athenis, de Pylo, de te, de me, de
omnibus rebus.

DEMUS. Tua vero, qua de re?

ISICIARIUS. De Athenis, de lente, de Lacedae-
moniis, de scombris recentibus, de his qui in foro ini-
que metiuntur frumenta, de te, de me: penem iste
sibi mordeat.

DEMUS. Facite ergo, ut ea mihi legatis, illud
principue, quod de me est editum, quo delector, nem-
pe ut aquila siam iu nubibus.

CLEO. Iam ergo audi et huc advorte mentem.
*Percipe, Erechthida, rationem oraculorum, quae
Apollo tibi profatus est a penetrali per tripodas ve-
nerandos: servare te iussit sacrum canem, serratos*

*habentem dentes, qui prius latrans, et pro te acer-
rime vociferans, mercedem tibi acquiret, et nisi hoa-
ficerit, peribit: multi enim ex odio contra eum
crocitant graculi.*

DEMUS. Pol ego haud intellego, quid haec sibi
velint. Quid enim est Erechtheo cum graculis et
cane?

CLEO. Ego quidem sum canis ille: nam pro te
latro. Tibi vero dixit Apollo, ut canem me serves.

ISICIARIUS. Non hoc dicit oraculum: verum ca-
nis hicce, ut fores tuas, ita etiam oracula arrodit:
mibi enim unum est aliud, quod vere de hoc cane-
dicit.

DEMUS. Dic ergo: prius autem lapidem capiam
ne me illud de cane mordeat oraculum.

ISICIARIUS. *Animadverte, o Erechthida, ca-
nem Cerberum plagiarium, qui adulans cauda et te
coenantem observans, exedet tuum cibum, siquando
in hietans aliorum spectes. Clam autem noctu in-
gredietur in culinam, et canina voracitate patinas
et insulas delambet.*

DEMUS. Multo melius, ita me Neptunus amet,
o Glani dixisti.

CLEO. Audi, o bone, tum demum dijudica. *Est
mulier, parietque leonem sacris in Athenis, qui pro
populo contra multos culices pugnabit, tanquam
pro catulis suis stans; quem tu observa, muro ex-
structo ligneo, et turribus ferreis.*

DEMUS. Scin' quid haec significant?

ISICIARIUS. Haud ego hercle.

CLEO. Perspicue Deus tibi dixit, ut me serves.
Ego enim tibi sum pro leone.

DEMUS. Et quomodo me inscio factus es Pro-
leo?

ISICIARIUS. Unum de industria te non edocet
ex hoc vaticinio, quod solum ferreus murus est et
lignum, in quo te adservare hunc iussit Loxias.

DEMUS. Quomodo ergo illud dixit deus?

ISICIARIUS. Istum ut constringas iubet in ligno
quinque foraminibus pertuso.

DEMUS. Haec vaticinia nunc impleri mihi videantur.

CLEO. Ne credas: invidas enim cornices crociant: at tu accipitrem amare memento, qui tibi adduxit vincitos Lacedaemoniorum coracinos.

ISICIARIUS. Hoc quidem periculum temere adiit ebrius Paphlago. Cur id, Cecropida imprudens, habes pro egregio facinore? Quippe mulier etiam facile ferat onus, si vir sublatum id ei imponat: non tamen pugnaverit; nam cacaverit, si pugnaverit.

CLEO. Sed istuc animadverte, Pylum, quam tibi dixit, ante Pylum. *Est Pylus ante Pylum —*

DEMUS. Quid istud *Ante Pylum* sibi volt?

ISICIARIUS. Ait se solia in balneo occupatum.

DEMUS. Hodie igitur illotus ero.

ISICIARIUS. Ipse enim solia nobis praeripuit. Sed istud de classe dicit meum oraculum, ad quod te animum advortere oportet omnino.

DEMUS. Advorto: tu vero *lege*, nautis meis quomodo stipendium primo dabitur.

ISICIARIUS. *Aegida, observa canivolpem, ne te decipiat, clam mordentem, dolosam, astutam, calidam.* Scin' quid hoc sit?

DEMUS. Philostratus est canivolpes.

ISICIARIUS. Non hoc dicit: sed quas naves identidem iste petit velocius ad colligendas ab insulanis pecunias, has vetat ei dare Loxies.

DEMUS. At quomodo triremis est canivolpes?

ISICIARIUS. Quomodo? nempe et triremis est et canis res velox.

DEMUS. Cur vero *cani addita est volpes?*

ISICIARIUS. Volpeculis adsimulavit milites, quoniam uvas comedunt ruri.

DEMUS. Esto: volpeculis autem illis stipendium quod detur ubi est?

ISICIARIUS. Id ego praeebebo quoque in tres dies. Sed hoc adhuc audi oraculum, quo te vitare iussit Apollo Cylleen, ne te illa decipiat.

DEMUS. Quamnam Cylleen?

ISICIA RIUS. Huius manum fixxit Cyllenem esse
merito, quia dicere hicce solet, *In iudeo in cyllen.*

CLEO. Perperam autemas. Per Cyllenem enim
Phoebus recte innuit manum Diopithis. Sed est mihi
de te oraculum alatum, ut *aquila fias et omni terrae
imperes.*

ISICIA RIUS. Mihi autem ut et terrae, et Ery-
thræo mari, utque in Ecbatanis ius dicturus sis lam-
bens conditos cibos.

CLEO. At ego insomnium vidi, et mihi videba-
tur ipsa dea e cotyla in populum infundere opes et
sanitatem.

ISICIA RIUS. Ego etiam, ita me Iupiter amet;
quippe mihi videbatur ipsa dea ex arce descendere,
eique noctua insidere, deinde maiori e calice infun-
dere uruisque in caput, tuum quidem, ambrosiam,
huius autem, muriam alliatam.

DEMUS. Iu, iu! nemo profecto erat Glanide sa-
pientior. Quin memet tibi committo, ut 'senem' me
cures, et quasi puerum denuo edoceas.

CLEO. Nondum, obsecro te, sed exspecta: nam
hordea tibi præbebo et victimum quotidie.

DEMUS. Hordeorum mentionem sifferre nequeo.
Sæpe deceptius sum a te et a Theophane.

CLEO. Immo farinam tibi dabo præparatum.

ISICIA RIUS. Ego vero parvas mazas iam pistas
et pisces tostos: nihil obstabit, quin illico edas.

DEMUS. Properate igitur perficere, quod voltis.
Uter enim vostrum mili plus beneficerit, huic ego
tradam habens pnycis.

CLEO. Curram itaque iam prior.

ISICIA RIUS. Non tu hercle, sed ego.

CHORUS. O Deme, præclaruuix utique habes
imperium, quandoquidem omnes homines metuunt te,
tanquam tyrannum: sed mobilis es, et si quis tibi adu-
letur, teque decipiatur, delectare: tum etiam oratorem
semper ore hianie spectas: mens autem tua præsens
est absens.

DEMUS. Mens non inest comis vostris, si me
hanc sapere existumatis. At ego sic desipio ultro.
Nam ipsi mihi volup est potitare in dies; et unum

alere volo furacem praesidem: hunc autem, quando
oppletus est, sublatum percutere soleo.

CHORUS. Recte quidem sic feceris, si tibi, ut
dicas, prudentia inest in isto more tam multa: si hos
data opera, tanquam publicas victimas, alis in pnyce:
deinde siquando tibi desit obsonium, horum aliquem
qui pinguis sit, mactas et comedis.

DEMUS. Spectate, an callide istos circumveniam,
qui se sapere putant, et me fallere. Quippe ipsos
semper observo, eos, quem furantur, me videre dissimulans: deinde quaecunque de meis furati fuerint,
cogo eos rursus evomere, camum eis pro specilio in
guttur immittens.

CLEO, ISICIARIUS, DEMUS,
CHORUS.

(V. 1151—1315.)

CLEO. Abi hinc in maxumam malam crucem.

ISICIARIUS. Tu quidem, o perdite.

CLEO. O Deme. Ego quidem paratus terdudum
sedeo, cupiens tibi benefacere.

ISICIARIUS. Ego vero decies dudum, et duodecies
dudum, et millies dudum, et antea dudum, dudu-
m, dudum.

DEMUS. Ego vero exspectans tricies millies dudu-
m exsecror vos, et antea dudum, dudum, dudum.

ISICIARIUS. Scin' ergo quid facias?

DEMUS. Si nesciam, tu id mihi dices.

ISICIARIUS. Iube me simul et istum, tanquam
a carceribus missos, ex sequo tibi benefacere.

DEMUS. Hoc agere me par est. Abscedite.

ISICIARIUS. Ecce.

DEMUS. Currite iam.

CLEO. Subverti hand me sinam.

DEMUS. Profecto beatus ero oppido hodie amatorum horum opera, nisi delicias faciam.

CLEO. Viden? ego tibi prior extuli sellam hanc.

ISICIARIUS. At non mensam tu: verum ego multo prior extuli.

CLEO. Ecce ego fero tibi hanc parvam mazam, ex farre illo pistam, quod ex Pylo adtuli.

ISICIARIUS. Ego vero offas panis, quas excavavit ipsa dea manu eburnea.

DEMUS. Quam magnum ergo digitum habes, o veneranda!

CLEO. Ego vero e pisis pultem boni coloris et bonam, quam tudiculavit Pallas, cuius auspiciis Pylum expugnavi.

ISICIARIUS. O Deme, manifesto te respicit dea: nunc etiam tenet ollam supra te iuris plenam.

DEMUS. Putasne hanc urbem habitari potuisse tamdiu, nisi perspicue ollam supra nos tenuisset?

CLEO. Hoc frustum piscis dedit tibi dea fugatrix exercituum.

ISICIARIUS. At virgo patrims carnem in iure ellam, item intestini, et omasi, et ventriculi frustum.

DEMUS. Pulchre gratiam retulit, pepli memor.

CLEO. Gorgonis capite et crista insignis dea te comedere iubet de hac placenta in longum ducte, ut remos ducamus et navigemus commode.

ISICIARIUS. Haec etiam cape.

DEMUS. Et quid istis faciam intestinis?

ISICIARIUS. Ea tibi consulto misit dea, ad statuminandas intrinsecus naves: quippe manifesto respicit classem nostram: cape et poculum duobus vini, tribus aquae mistum cyathis.

DEMUS. O Iupiter! quam suave vinum! ut facile fert ternas aquae partes?

ISICIARIUS. Etenim Tritonia id ternavit.

CLEO. Accipe nunc a me piugnis placentae frustum.

ISICIARIUS. A me vero totam placentam hancce.

CLEO. Sed leporinam non habebis unde ei das: at ego.

ISICIARIUS. Hei mihi! undenam leporinæ mihi copia fiat! mi anime, nunc scurrile quidpiam inveni.

CLEO. Viden' hancce, o perdite?

ISICCIARIUS. Parum id curio. Sed enim isti ad me veniunt.

CLEO. Quinam?

ISICCIARIUS. Legati, qui crumenas habent referatas pecunia.

CLEO. Ubi, ubi sunt.

ISICCIARIUS. Quid hoc ad te? nonne omittes hospites? O Demule, viden' leporinam, quam tibi fero?

CLEO. Vae misero mihi! nefario meam surripuisti.

ISICCIARIUS. Etenim tu quoque hercle Laconas illos ex Pylo.

DEMUS. Dic, amabo, quo commento eam rapuisti?

ISICCIARIUS. Commentum quidem est deae: furtum vero meum.

CLEO. At ego periculo meo leporem venatus sum.

ISICCIARIUS. Ego vero eum assavi.

DEMUS. Abi: nam non nisi adponenti gratia est.

CLEO. Hei mihi! vincar impudentia, perditus.

ISICCIARIUS. Cur non dijudicas, o Deme, uter nostrum melior vir siet erga te et ventrem?

DEMUS. Quonam ergo documento usus, inter vos sapienter dijudicasse videri queam spectatoribus?

ISICCIARIUS. Dicam tibi. Vade et cistam meam tacite comprehendere, et explora ecquid insit: huius itidem Paphlagonis. Sic procul dubio recte iudicabis.

DEMUS. Age videam, quid ergo inest?

ISICCIARIUS. Sed vacuam vides, o patercula; omnia enim tibi adtuli.

DEMUS. Haec quidem cista populo favet.

ISICCIARIUS. Accede igitur etiam hic ad cistam Paphlagonis. Iamne vides?

DEMUS. Hei mibi! quantis bonis repleta est! quam magnum in ea placentam recondidit: mihi autem tantillum praeclsum dedit.

ISICCIARIUS. Idem fecit antidhac etiam: ex illis quae capiebat, pauxillum tibi dabat: ipsns autem sibi inaiores partes anteponebat.

DEMUS. O impure, itane me decipiebas, furtum faciens? Ego autem te coronis et donis ornavi.

CLEO. At ego furabar reipublicae bono.

DEMUS. Depone ocius coronem, ut isti eam imponam.

ISICIARIUS. Depone ocius, verbero.

CLEO. Minime vero: nam mihi oraculum est Pythicum, declarans a quo solo vinci me necesse sit.

ISICIARIUS. Nempe declarans meum nomen, idque perquam perspicue.

CLEO. Atqui volo documentio explorare an congnas cum oraculo: et ex te primum hoc tantum percontabor; quem ludum frequentasti puer?

ISICIARIUS. In culinis concinnabar pugnis.

CLEO. Quid sis? ut oraculo percellitur animus meus! Esto: quid vero apud palaestrae magistrum didicisti?

ISICIARIUS. Furari et furtum abiurare, testesque in oculos intueri.

CLEO. O Phoebe Apollo Lycie, quid tandem *me facies*? Quamnam vero artem exercuisti iam adultior?

ISICIARIUS. Isicia vendebam.

CLEO. Quid praeteres?

ISICIARIUS. Futebar.

CLEO. Vae mihi infornatuo! iam nullus sum. *Tonnis quaedam est spes, quae nos sustinet.* Et mihi hoc tantum dic, utrum in foro isicia vendebas, an ad portas.

ISICIARIUS. Ad portas, ubi salsa menta venum exponuntur.

CLEO. Hei mihi! oraculum adimpletum est. Volvate intro huncce infelicem. O corona, vale: invitus equidem te amitto: habebit te alias, fur quidem non peior, forte tamen fortunatior.

ISICIARIUS. Iupiter Graecanice, palma tua est.

CHORUS. O salve victor, et memor esto, te vi rum evassisse mea opera. Modicum autem hoc a te pe to, ut siam tibi scriba in iudiciis, uti nunc Phanus est.

DEMUS. Mihi autem, quodnam sit tuum nomen, eloquere.

ISICIARIUS. Agoracritus: nem in foro litigando pastus sum.

DEMUS. Agoracrito igitur memet committo, ei que Papilagonem hunc trado.

AGORACRITUS. Equidem te, o Deme, curabo

sedulo, ut fatearis te hominem nullum vidisse meliorum me erga Oscitantium urbem.

SEMICHORUS. Quid pulchrius incipienti opus ant finienti, quam velocium equorum agitatores cantare, nulloque convicio Lysistratum aut Thumantin domo carentem sponte lacessere? Etenim iste, o bone Apollo, esurit, et uberrimas lacrimas fundens supplex tuam Delphis tangit pharetram, quia summa laborat inopia.

CHORUS. Maledicere improbis neutiquam est invidiosum: quin id laudi bonis dabit, qui recte iudicat. Quod si autem homo ille, quem par est ex me multa maledicta audire, esset vulgo notus, non sacerem mentionem alius amici viri. Nunc itaque Arignotum homo qui ignoret, nemo est, nisi qui nesciat, quid sit album, aut qui si orthius modus. Huic vero frater est, moribus ei hand germanus, Ariphrades improbus: sed enim sciens prudensque talis est. Est autem non tantum malus, nec enim hoc sensisse, neque pessimum tantum: verum etiam insuper excogitavit quiddam. Linguam enim suam polluit turpibus voluptatibus, in ganeis lambens despudendum illum rorem, et inquinans barbam, et conturbans labra pudendorum, Polymnestea carmina faciens, et consuescens cum Oeonicho. Quicumque igitur hominem istum non valde execratur, nunquam ex eodem poculo nobiscum bibet.

SEMICHORUS. Saepe nocturnis cogitationibus occupatus fui, et quaesivi, qua de causa tam improbe comedat Cleonymus. Aliunt enim illum more pecudum vorantem bona divitum hominum vix abire a panario: at illos eum orare, ut sibi aequae edendi veniam det: *Age, o praeclare, per genua te obsecro, exi et parce mensae.*

CHORUS. Aliunt convenisse triremes ad colloquendum inter se, et unam aliquam earum, quae maxima erat natu, dixisse: *Nonne auditis, o virginis, quae in urbe sunt? aliunt quendam petuisse nostrarunt centum ad expeditionem in Chalcedonem, civem improbum, rupam Hyperbolum.* Triremibus autem siunt id visum esse grave et intolerabile, et quendam earum dixisse, quae cum viris nondum consueverat: *Pro Averrunc! meus certo navarchus ille nunquam*

erit; sed si necessum est, a cossis corrosa et putrefacta hic conserescam; nec Nauphantaes Nausonis filiae navarchus ille sit, ne sit, inquam, o dii! si quidem ex picea et lignis sum ego etiam compacta. Si autem Atheniensibus placet illa sententia, videatur mihi optumum nobis esse, si in Thesei aut Eumenidum sanum navigemus, ibique supplices sedeamus. Non enim nobis imperans irridebit urbem: sed naviget seorsum solus in malam rem, si volt, alveos illos, in quibus lucernas vendebat, in mare deducens.

AGORACRITUS, CHORUS, DEMUS.

(V. 1316—1408.)

AGORACRITUS. Linguis favere oportet et os comprimere, et a testibus citandis abstinere, et fora iudicum occludere, quibus ista urbs gaudet, et propter novas prosperitates oportet, ut theatrum Pseanem canat.

CHORUS. O qui auxiliator sacris apparuisti insulis et lumen Atheneis, quamnam ferens bonam famam venisti, ob quam plateas repleamus nidore?

AGORACRITUS. Populum vobis decoxi, et pulchrum eum ex turpi feci.

CHORUS. Et ubi nunc est ille, o admirandi auctor commenti?

AGORACRITUS. Antiquas incolit violis coronatas Athenas.

CHORUS. Qui videre eum possimus? quemnam habet ornatum? et qualis factus est?

AGORACRITUS. Qualis antehac fuit, quando cum Aristide et Miltiade cibum una capiebat: iam autem illum videbitis: crepant enim ab eo vestibuli fores. Sed gratulamini Athenis ob antiquam receptam speciem, Athenis, inquam, admirandis, decantatis, in quibus habitat inclitus ille Populus.

CHORUS. O nitidae, violis coronatae, praecla-

rae Athenae, ostendite nobis monarcham illum Graeciae et huius soli.

AGORACRITUS. Hic ille est cicadas in capillis gestans, splendens antiqua specie, non calculos redolens, sed pacem, myrrha delibus.

CHORUS. Salve, o Graecorum Rex: tibi gratulamur: nam bona tibi obtigerunt et civitate digna, et illo in Marathone tropaeo.

DEMUS. O hominum carissime, huc accede, Agoracrite. Quantis me decoquendo bonis adfecisti!

AGORACRITUS. Egone? sed, o bone, ne cum scis, qualis antehac fueris, neque quid feceris: nam pro deo me haberes.

DEMUS. Quid ergo feci antehac? dic mihi, qualis eram?

AGORACRITUS. Principio quidem, si quando in concione diceret aliquis: *O popule, amator sum tuus, teque colo, et curam tui gero, et consultum tibi solus volo:* his si quis uteretur exordiis, subsiliebas, et iactabas caput ferociter.

DEMUS. Egone?

AGORACRITUS. Deinde ille, te decepto, abibat.

DEMUS. Quid sis? haec cine mihi fecerunt, nec ego id sensi?

AGORACRITUS. Nam snres tue hercle diducebantur instar umbellae, et rursus conuahabantur.

DEMUS. Adeone ineptus ego fui et prae senectute delirans?

AGORACRITUS. Quin etiam, quum duo oratores verba facerent, altero dicente *parandam esse classem*, altero autem, *solvendam esse iudicibus mercedem*; tunc qui de mercede dicebat, superato illo qui de classe rogationem tulerat, abibat: Heus tu, quid demittis caput? nonne loco manebis?

DEMUS. Pudet me profecto priorum peccatorum.

AGORACRITUS. At culpa non est tua, ne sis sollicitus, sed eorum, qui te sic deceperere. Nunc autem, dic mihi; si quis advocatus scurra dicat: *Non est vobis iudicibus panis, nisi hanc causam damnaveritis:* huic patrono quid facies? dic mihi.

DEMUS. Sublimem tollam et in barathrum iniiciam, e collo ei suspendens Hyperbolum.

AGORACRITUS. Istuc quidem recte et sapienter iam dicis: sed in ceteris quomodo rempublicam ordinabis? age, dic mihi.

DEMUS. Primo remigibus longarum navium, quum primum in portum appulerint, mercedem integrum dabo.

AGORACRITUS. Multis adtritis natibus gratum fecisti.

DEMUS. Deinde catalogo militum inscriptorum civium nullus in alium transcribetur ordinem studiis fautorum: sed sicut initio erat, ita erit inscriptus.

AGORACRITUS. Istuc momordit clypeum Cleonymi.

DEMUS. Nec imberbis ullus in foro concionabitur.

AGORACRITUS. Ubi ergo concionabantur Clisthenes et Strato?

DEMUS. Adolescentulos illos dico in myropoliis versari solitos, qui sedentes haec garriunt: *Dexter est Phaeax, et solerter eruditus fuit: quippe auditorem oratione quasi oonstrictum tenet, et quodlibet adsequitur: sententias etiam eudit, et est perspicuus, facileque affectus movet, optume compremens tumultuantes.*

AGORACRITUS. Nonne tu es paedico istorum locutuleiorum?

DEMUS. Non hercle; sed cogam istos omnes venatum ire, a faciandis decretis absidentes.

AGORACRITUS. Accipe ergo hac conditione sellam hanc plicatilim, et puerum coleatum, qui eam tibi gestet, et, si quando videbitur, hunc tibi sellam face.

DEMUS. O me beatum, qui pristinum in statum reducor!

AGORACRITUS. Istuc dices demum, quum tricennales inducias tradidero tibi. Adeste ecius vos induciae.

DEMUS. O Iupiter supreme, quam venustae sunt! obsecro per deos, licetne cum illis rem habere? quomodo illas cepisti, amabo?

AGORACRITUS. Nonne eas Paplago intus abs-

conderat, ne tu eas caperes? nunc itaque tibi eas do, ut rus abeas, tecum eas abducens.

DEMUS. Paphlagonem autem, qui ista fecit, dic, quo malo mactabis?

AGORACRITUS. Non magno, nec alio ullo, nisi ut artem meam obtineat, et ad portas isicia vendat solus, caninas carnes miscens asininas, ebriusque scortis convicia dicat, et ex balneorum soliis haustam aquam bibat.

DEMUS. Bene excogitasti id, quo dignus est, nimirum ut cum scortis et balneatoribus digladietur maledictis. At te pro his beneficiis in prytaneum in-vito, et in sedem, quam obtinebat impunissimus ille: sequere antem sumta viridi hac veste. Et illum educat aliquis ad exercendam suam artem, ut videant ipsum hospites, quos contumeliis solebat adficere.

ARISTOPHANIS

P A X.

Aristoph. Vol. XIII.

Q

DRAMATIS PERSONAE.

FAMULI DUO TRYGAEL.

TRYGAEUS.

PUELLAE filiae Trygæi.

MERCURIUS.

BELLUM.

TUMULTUS.

CHORUS.

HIEROCLES.

FALCARIUS.

CRISTARIUS.

LORICARIUS.

TUBICEN.

GALEARUM FABER.

HASTARIUS.

PUER LAMACHL

PUER CLEONYMI.

FAMULI, TRYGAEUS, PUELLAE,
MERCURIUS, BELLUM, TUMULTUS;
CHORUS.

(V. 1 — 818.)

FAMULUS I. Fer, fer turundam quam citissime
scarabaeo.

FAMULUS II. Ecce.

FAMULUS I. Da perditissimo illi.

FAMULUS II. Atque utinam tu suaviorem hac
nunquam turundam comedas!

FAMULUS I. Da offam aliam ex asinino forma-
tam stercore.

FAMULUS II. Ecce autem rursus.

FAMULUS I. Ubi vero est, quam modo ferebas?
anon devoravit eam?

FAMULUS II. Sane hercle. Quin ereptam glome-
ravit pedibus totamque deglutivit.

FAMULUS I. Sed quam primum tere multas et
apissas.

FAMULUS II. Viri sterquilinilegi, ferte mihi
opem, per deos obsecro, nisi voltis committere, ut
praefocer.

FAMULUS I. Aliam, aliam da pueri cinaedi: tri-
tam enim cupere se antumiat.

FAMULUS II. Ecce. Unam quidem, o viri, su-
spicionem a me segregaturus mihi videor. Nemo enim
dixerit me inter pinsendum mazam comedere.

FAMULUS I. Phoi! fer aliam, et aliam, et aliam;
aliasque praeterea tere.

FAMULUS II. Hand equidem hercle. Non enim amplius quo sentinam hanc perpeti: ipsam itaque una cum scarabaeo sumam et intro auferam.

FAMULUS I. Ita edepol in malam rem, et to ipsum insuper.

FAMULUS II. Vostrum autem, si quis novit, dicat mihi, unde emere possim nasum non perforatum. Nullum enim opus acuminosius est quam scarabaeo pincentem cibum praebere. Nam sus aut canis, ita ut cacaveris, facile et celeriter vorat: iste autem prae superbia fastidit, et comedere non dignatur, nisi toto die teram, eique adponam, tanquam mulieri, turundam subactam. Sed an desierit edere, speculabor, forem pauxillum sic aperiens, ne me videant. Incumbe, ne desinas unquam edere, usquedum imprudens disrumparis. En, ut pronos vorat execrabilis ille, tanquam luctator, maxillas contorquens; caput interea manusque quodammodo circumducens, ut ii qui crassos rudentes in naves onerarias convolvunt. Res iminunda et foetida et vorax est iste scarabaenus. Nec cuiusnam deorum sit hoc peculium scio: haud sano Veneris mihi videtur esse nec Gratiarum.

FAMULUS I. Cuius ergo est?

FAMULUS II. Haud fieri potest, quin sit hoc signum Iovis Fulgeratoris.

FAMULUS I. Iam igitur spectatorum aliquis dicat, Iuvenis forsitan opinione sua sapiens: *Quid hoc rei est? Quorsum pertinet iste scarabaeus?* Deinde ipsi vir Ionicos aliquis adsidens dicat: *Ad Cleonem, ni fallor animi, pertinet hoc; nam ille impudenter merdam comedit.* Sed domum ingressus scarabaeo dabo bibere.

FAMULUS II. At ego huius rei rationem pueris, et adolescentibus, et viris, illisque qui viros aetate superant, edissem, illisque etiam qui ultra communem virorum sortem, longiorem vitas capiunt uturam. Herus meus novum insanit in modum, non quo vos, sed alio plane novo. Per totum enim diem coelum suspiciens hianti ore sic incerebat lovem, atque: O Jupiter, quid vis facere? depone scopas: no verre Graeciam —

TRYGAEUS. Eheu! eheu!

FAMULUS II. Silete: nam elius vocem audire nihil videor.

TRYGAEUS. O Iupiter, quid demum facere nostro populo cogitas? non animadvertis te urbes nostras exhauiire?

FAMULUS II. Hoc nimis illud malum est, quod dicebam: nam specimen insaniae eius auditum. Quae autem statim ab initio dixit, quando eum coepit agitare bilis, audietis. Secum enim hoc in loco ita loquebantur: *Utinam possem recta via ad Jovem pergere!* Deinde tenuibus scalulis fabricatis, eas concendebat, pedibusque et manibus nitens, in coelum conebatur scandere, donec praecepiti casu cerviques defregit sibi. Postea heri, quum se proruisset, nescio quorsum, foras, domum reversus est cum Aetneo maximo scarabaeo, et deinde manus equinonem esse coegerit. Atque ipse demulcens eum, tanquam pullum equinum, *O Pegasule mi,* inquit, *generose ates,* fac ut me vehens ad Jovem recta voles. Sed quid agat, spectabo, sic per clathros exserens caput. Heli mihi misero! adeste hue, adeste, o vicini! herus eni meus sublimis tollitur in aures, scarabaeo, tanquam equo, insidens.

TRYGAEUS. Placidos, placidos, sensim, o scarabaei, ne mihi ferociter nimis incede, statim a principio robore frustis, priusquam sudaveris, et solveris artuum nervos alarem motu vehementi; et ne spira mili tetur odorem, obsecro te: sin istuc facturis es, hic potius manus nostris in aedibus.

FAMULUS II. O here, mi domine, ut deliras!

TRYGAEUS. Sile, sile.

FAMULUS II. Quorsum, quaeso, sublimis volitas temere?

TRYGAEUS. Graecorum omnium causa volito, audax molitus insolensque facinus.

FAMULUS II. Quid volitas? quid frustra insanis?

TRYGAEUS. Cre favere decet, et nihil mali omnino mutire, sed bona verba dicere: hominibusque dic ut sileant, atque ut simeta et cloacas novis latribus instaurent, podicesque claudant.

FAMULUS II. Nullo pacto a me impetrabis ut
sileam, nisi mibi dixeris, quorsum volere cogitas.

TRYGAEUS Quorsum, nisi ad lovem in coelum?

FAMULUS II. Qua mente?

TRYGAEUS. Interrogaturus eum, quid de Graecis universis facere constitutum habeat.

FAMULUS II. Si autem id tibi nou declararit?

TRYGAEUS. Scribam ei dicam, ut qui prodat Graeciam Persis.

FAMULUS II. Nunquam, ita me Bacchus aniet,
hoc me vivo facies.

TRYGAEUS. Fieri aliter nequit.

FAMULUS II. Iu, iu, iu! O puellae, deserit vos
solus pater, in coelum proficiscens clanculum. Sed o-
rate patrem, o miserae.

PUELLA. O pater, o pater, ergone vera sedi-
bus nostris fama venit, te cum avibus, me deserentem,
ad corvos iturum evanidum? Estne aliquid hor-
rum revers? Dic, o pater, si me amas.

TRYGAEUS. Arbitrari licet, o filiae; illud autem
est certissimum, dolore me premi, quando vos panem
petitis, *pappam* me vocantes, domi autem ne gutta
quidem argenti est omnino. Si autem re bene gesta
rediero, habebitis mature semper collyram magnam, et
cum ea pugnum obsoni loco.

PUELLA. Ecqua tibi erit itineris confiendi ra-
tio? navis enim te non vebet viam hanc.

TRYGAEUS. Alatus vebet me pullus: haud navi-
gabo.

PUELLA. Quae vero mens tua est, qui scarabaeo
functo velaris ad deos, o pater?

TRYGAEUS. In Aesopi fabulis invenitur, ut so-
lus ille omnium volucrum ad deos pervenerit.

PUELLA. Incredibilem memoras fabulam, o pa-
ter, pater, ut olens bestia ad deos venerit.

TRYGAEUS. Venit propter iaimicicias quas olim
cum aquila gerebat, ut eius ova in praeceps devol-
veret, sicque eas ulciseretur.

PUELLA. Quidnai ergo aligerum iungebas Pega-
sum, ut diis videreris magis tragicus?

TRYGAEUS. At, o misella, duplice commeatu

opus suisset: nunc autem quos ipsus comedero cibos,
iisdem hunc aliam.

PLELLA. Quid si in profundas ceciderit maris
undas, quomodo emergere poterit, volucris qum
siet?

TRYGAEUS. Data opera clavum habeo, quo utar:
navis autem mihi erit Naxi fabricatus cantharus.

PUELLA. Quis autem te portus fluctu delatum
excipiet?

TRYGAEUS. Nimirum in Piraeo est Canthari
portus.

PUELLA. Illud provide ne impingas, et illinc
delabarisi; deinde claudus Euripidi argumentum præbe
as, et tragœdia sias.

TRYGAEUS. Mihi quidem haec curiae erunt: sed
valet. Vos vero, quorum gratia istos labores tollero,
ne visite, ne caecate cis tres dies. Nam si offecerit
in sublime elatus iste, præcipitem me dabit et spe
deiciet. Seil age, Pegase, lactans incede, aurato fre
no strepitum excita, micans auribus. Quid agis, quid
agis? quo detorques nares ad cloacas? tolle te ipsum
audacter a terra, et deinde pernices alas pandens, recta
pergo ad Iovis aulam, a merda nasum abstineas, et
a quotidianis cilisis omnibus. Heus tu homo, quid fa
cis, tu, inquam, qui cacas in Piraeo ad lupanar?
perdes me, perdes: nonne defodies, et super ingeres
terrae quam plurimum, summoque in tumulo planta
bis serpillum, et unguentum infundes? nam si hinc
delapso gravius mihi quid acciderit, mortis meae po
nas dabit. Chiorum civitas, quinque talentis multata
propter tuum culum. Hei mihi! ut paveo! nec am
plius ioco hoc dico. O machinarie, advorte animum
ad me; iam torquet se mihi flatu aliquis circa umbi
licum, et, nisi cautionem adhibeas, scarabaeo sagi
nam dabo.. Sed prope a diis esse me puto, atque
iam perspicio Iovis aedem. Ecquis tutelam Iovis la
nuas gerit? nonne aperietis?

MERCURIUS. Unde vocis humanae ad me acci
dit sonus? O dive Hercules! quid hoc mali est?

TRYGAEUS. Hippocantharus.

MERCURIUS. O impure tu et audax et impu

dens, et impure, et nimium impure, et impurissimum,
quomodo hoc ascendisti, o impurorum impurissimum?
quoniam est nomen tibi? nonne dices?

TRYGAEUS Impurissimus.

MERCURIUS. Cuias es? dic mihi.

TRYGAEUS. Impurissimus.

MERCURIUS. Pater tibi quis est?

TRYGAEUS. Mihine? impurissimus.

MERCURIUS. Hand causam dices, per Tellurem
iuro, quin moriaris illico, nisi profitearis mihi quid
tandem sit nominis tibi.

TRYGAEUS. Trygaeus Athmonensis, vinitor pro-
bus, non sycophanta, nec litium amans.

MERCURIUS. Quamobrem vero venisti?

TRYGAEUS. Ut carnes hasce tibi ferrem.

MERCURIUS. O miselle, satin' salvis venis?

TRYGAEUS. O gulose, viden' ut iam tibi non
videor esse impurissimus? age nunc voca sis mibi
lorem.

MERCURIUS. Eheu, eheu, eheu! quod ne tan-
tam quidem emensus viam prope ad deos accessurus
es. Absunt enim, ut qui heri emigrarint.

TRYGAEUS. Quo terrarum?

MERCURIUS. Perii! terrarum ait?

TRYGAEUS. Quorsum ergo?

MERCURIUS. Perquam procul, in penitissimum
abditissimumque coeli recessum.

TRYGAEUS. Quomodo ergo tu hic solus es re-
lictus?

MERCURIUS. Deorum adservo reliqua vascula,
ollulas, tabellas et amphorulas.

TRYGAEUS. Sed quapropter emigrarunt dii?

MERCURIUS. Quia Graecis irati sunt: ideo quem
ipsi antea obtinebant locum, eum Bello incolendum
dederunt, eique permiserunt, ut vos tractet plane ar-
bitratus suo. Ipsi autem sursum quam longissime mi-
grarunt, ut ne viderent vos amplius praeliantes, nec
supplicantes sibi prorsus sentirent.

TRYGAEUS. Sed cur nobiscum ita agi voluerunt?
dic mihi.

MERCURIUS. Quia belligerare malebatis, pacem

illis saepe conciliantibus. Atque si quando Lacones essent superiores, ipsorum haec fere erant verba: *Nunc, ita nos Castores ament, Atticus poenas dabit.* Contra si Athenienses meliuscule rem gessissent, venirentque Lacones de pace agentes, vos illisco solebatis dicere: *Officiis nobis os sublinitur, ita me servet Minerva: Per Iovem minime mos eis gerendus est; venient denuo, si Pylum habeamus.*

TRYGAEUS. Est illa quidem sermonis nostri genuina forma.

MERCURIUS. Quamobrem nescio an Pacem unquam sitis visuri.

TRYGAEUS. Quorsum ergo abiit?

MERCURIUS. Bellum eam inlecit in antrum profundum.

TRYGAEUS. In quodnam?

MERCURIUS. In istud infimum. Deinde videntur quam multos superingesserit lapides, ut eam nunquam prehendatis?

TRYGAEUS. Dic mihi, quidnam ergo mali iam nobis parat?

MERCURIUS. Nescio, nisi unum hoc, eum vespere mortarium immanis magnitudinis intulisse.

TRYGAEUS. Quorsum, quaeso, isto mortario intetur?

MERCURIUS. Contundere in eo urbes cogitat. Sed ibo; etenim, ut opino, exiturus est: tumultuantur utique intus.

TRYGAEUS. Hei misero mihi! age effugiam ipsum: namque sensi quasi mortari bellici sonitum ipse etiam.

BELLUM. Io mortales, mortales, mortales aerum. nosi, quam valde actutum maxillas dolebitis!

TRYGAEUS. O dive Apollo, quanta mortari amplitudo! quantum autem malum est solus belli adspectus! An iste est ille quem fugimus, ille truculentus, ille durus, ille divaricatis cruribus firmans gradum?

BELLUM. Io Prasiae termiserae, et quinquies, et decies iterum iterumque, ut peribitis hodie!

TRYGAEUS. Istud quidem, o viri, nihil adhuc ad nos pertinet: malum enim hocce est Laconiae.

BELLUM. Io Megara, Megara, ut actum conteremini, universa in moretum intrita.

TRYGAEUS. Papae, papae! quam magnos et acerbos Megarensibus iniecit fletus!

BELLUM. Io Sicilia, ut peris tu etiam! Qualis civitas comminuetur misera! age infundam et mel hocce Atticum.

TRYGAEUS. Heus tu, auctor sum tibi, ut alio utaris melle. Quatuor obolis hoc venit: parce Attico.

BELLUM. Puer, puer Tumultus.

TUMULTUS. Quid me vocas?

BELLUM. Male plorabis. Stasne otiosus? nescis enim pugnum istum, ut sit acerbus.

TUMULTUS. Hei mihi misero! mi here, num alia indidisti in pugnum?

BELLUM. Afferesne pistillum curriculo?

TUMULTUS. At, o bone, non est nobis: heri huc commigravimus.

BELLUM. Nonne vero ad Athenienses curres petitum cursim?

TUMULTUS. Curram equideum hercle; sin minus, plorabo.

TRYGAEUS. Agite, quaeso, quid faciemus, o miseri homunciones? videte quam magno versemur in periculo. Quippe si pistillum ferens venerit, isto contundet urbes otiose. Sed, o Bacche, pereat, nec reversus ferat!

BELLUM. Eho tu.

TUMULTUS. Quid est?

BELLUM. Non asters?

TUMULTUS. Qui, malum, afferam? Periit Atheniensibus, vides, pistillum, coriarus, inquam, ille, qui turbabat Graeciam.

TRYGAEUS. Bene sane, o veneranda domina Minerva, factum est, quod periit ille, et quidem opportuno reipublicae tempore, antequam moretum nobis insunderet.

BELLUM. Non igitur aliud ex Lacedaemonie accessere properabis?

TUMULTUS. Hoc ago, here.

BELLUM. Cito ergo redi.

TRYGAEUS. O viri, quid nobis fiet? nunc in summo res est discrimine. Sed si quis forte vostrum in Samothracia est iniciatus, nunc precari decet, ut qui pistillum excessit, illius distorqueantur pedes.

TUMULTUS. Hei mihi misero, hei mihi iterum, iterumque hei mihi!

BELLUM. Quid est? num non sers nunc etiam?

TUMULTUS. Perit enim et Lacedaemoniis pessimum illud pistillum.

BELLUM. Quomodo, scelesti?

TUMULTUS. In Thraciam utendum aliis quam deditissent illud, perdiderunt.

TRYGAEUS. Bene, bene factum, o Dioscuri! forte bene erit: habete bonum animum, mortales.

BELLUM. Cape rursus haec vasa, eaque intro auer: ego vero ingressus pistillum faciam.

TRYGAEUS. Nunc hoc ipsum Datidis carmen iterare commodum est, quod ille cantabat aliquando masturbans meridie: *Quam laetor, quam delector, quam gaudeor!* Nunc nobis, o Graeci, tempus se dat opportunum, ut soloti litibus et praeliis extrahamus Pacem omnibus caram, antequam rursus aliud quoddam pistillum impedimento sit. Sed, o agricultae, et mercatores, et fabri, et opifices, et inquilini, et hospites, et insulani, huc adeste omnes populi, sumis quamprimum ligonibus et vectibus et restibus. Nunc enim arripere licet Boni Geni poculum.

CHORUS. Huc accedat quisque strenue ad salutem recta. O Graeci, quotquot estis, succurramus, si unquam alias, soluti bellicis aciebus et malis croentificis. Dies enim illuxit haec inimica Lamacho. Proinde, si quid est opus facto, dic nobis et impera, quasi architectus aliquis. Non enim potis est ut defensari hodie mibi videar, priusquam vectibus et machinis in lucem protraxerim illam dearum omnium maxumam et vitium amantissimum.

TRYGAEUS. Nonne silebitis, ne nimium laetabundi hoc negotio Bellum excitetis intus vostris clamoribus.

CHORUS. At nos laetamur, auditio isto de extra-henda Pace edicto; longe enim diversum est ab illo,

quo toties venire iussi suimus trium dierum commeatum habentes.

TRYGAEUS. Cavete nunc formidentes Cerberum illum, ne ira aestuans et vociferans, ut modo, quem hic erat, impedimento nobis sit, quo minus deam extrahamus.

CHORUS. Nemo est, qui eam mihi nunc quovis pacto eripiat, si semel in meas venerit manus.

TRYGAEUS. Heu! heu! occidetis me, o viri, nisi clamorem remittatis. Foras enim se proripiens omnia haec conturbabit pedibus.

CHORUS. Misceat sane, et conculcat omnia, et tarbet: non enim facile gaudio moderabimur hodie.

TRYGAEUS. Quid hoc mali est? quid accedit vobis, o viri? Neutquam, per deos obsecro, corrumpatis saltando pulcherrimum negotium.

CHORUS. Equidein hercle saltare non cogito: verum prae voluptate, me non movente, ipsa crura saltitant.

TRYGAEUS. Ne amplius etiam: sed desine, desine saltare.

CHORUS. En iam desii.

TRYGAEUS. Dicis quidem: sed nondum desinis.

CHORUS. Unam hanc choream sine me ducere, et non amplius.

TRYGAEUS. Hanc unam ergo: at ne praeterea saltetis quidquam.

CHORUS. Non saltaremus, si quid tibi prodessemus.

TRYGAEUS. Sed videte, nondum desiistis.

CHORUS. Iste modo crus dextrum si iactavero, iam tum mehercle desinam.

TRYGAEUS. Hoc equidem vobis ita concedo, ut amplius mihi molesti ne sitis.

CHORUS. Sed et sinistrum etiam necesse est ut non nihil iactem. Quippe laetus sum, et laetitia differor, et pedo, et rideo, magis quam si senectam exuissem, quia clypeum effugi.

TRYGAEUS. Ne gaudete, quaeso, adhuc; nondum enim certo rem scitis. Sed quando prelienderi-

mus ipsam, tunc gaudete, et clamate, et ridete. Quispi-
pe tum demum licebit vobis navigare, manere, futue-
re, dormire, interesse ludis solemnibus, epulari, cot-
tabo ludere, Sybariticis delictis frui, *Iu! Iu!* exclama-
mare.

CHORUS. Utinam mihi liceat videre hunc diem
aliquando. Aerumnas enim toleravi multas, et stra-
menta, Phormionis peculum. Nec amplius me inve-
nies iudicem acerbum et difficilem, nec asperum du-
rumque ingenio, sed mollem me videbis, multoque mi-
tiorem, ubi solutus fuero belli molestiis. Etenim satis
longo iam tempore perimus et atterimur, dum vag-
mur in Lyceum et ex Lyceo cum hasta et cum cly-
peo. Sed quo facto tibi maxime gratificemur age
eloquere: te enim imperatorem legit nobis benigna
quaesdam fortuna.

TRYGAEUS. Age iam dispiciam, quossum istos
lapides amollemur.

MERCURIUS. O impure et temerarie, quid fa-
cere cogitas?

TRYGAEUS. Nihil mali; sed id quod Cillicon.

MERCURIUS. Periisti homo infelix.

TRYGAEUS. Siquidem sortitio fuit: tu enim,
qui Mercurius es, sortibus dirigidis quid facturus
sis scio.

MERCURIUS. Periisti, interiasti.

TRYGAEUS. In quem diem?

MERCURIUS. Iam statim.

TRYGAEUS. At nihil adhucdum emi, nec fari-
nam, nec casenum, tanquam periturns.

MERCURIUS. Atqui iam contritus es.

TRYGAEUS. Quomodo ergo non sensi me tanta
affici voluptate?

MERCURIUS. Num scis Iovem praedixisse mor-
tem illi, qui hanc effodiens deprehensus fuerit?

TRYGAEUS. Ergone nunc me mori omnino ne-
cessere est?

MERCURIUS. Scias hoc ita esse.

TRYGAEUS. Da igitur mutuas mihi tres drach-
mas in porcellum; oportet enim initiari me, priusquam
mortiar.

MERCURIUS. O Iupiter fulminator —

TRYGAEUS. Per deos obsecro, domine, ne nos
indices.

MERCURIUS. Nolim silere.

TRYGAEUS. Immo per carnes te rogo, quas ti-
bi ultro adtuli.

MERCURIUS. At, o miselle, eradicabit me Iu-
piter, nisi alto clamore haec palam fecero.

TRYGAEUS. Noli nunc clamare, obsecro te, Mer-
curiole. Vos vero dicte mihi, quid accidit vobis? sic
statis attoniti? o perditii, ne parcite precibus; siu mi-
nus, consilium nostrum clamore denuntiabit ille.

CHORUS. Neutquam, o domine Mercuri, neu-
tquam hoc feceris, si quem gratum et acceptum tibi
porcellum a me oblatum meministi te comedere, nec
meritum illud parvipendas istoc in negotio.

TRYGAEUS. Non audis, ut adulentur tibi, o
rex domine?

CHORUS. Ne fias iratus ex propitio supplicibus
nobis, ut istam nancisci nequeamus: sed gratificare no-
bis, o humanissime, et munificentissime deorum, si
detestaris Pisandri cristas et supercilia: sic te victimis
sacris, et supplicationibus magnisicis honorabimus, o
domine, semper.

TRYGAEUS. Age, obsecro, miserere supplicis
eorum vocis, quoniam maiori etiam te quam antebac
cultu dignantur.

MERCURIUS. Furaciores enim nunc sunt quam
antebac.

TRYGAEUS. Atque tibi indicabo rem atrocem
et magni momenti, quae contra deos omnes susci-
pitur.

MERCURIUS. Age, sodes, eloquere: forte enim
permoveris me.

TRYGAEUS. Namque Luna et veterator ille Sol
vobis insidianter a longo iam tempore: barbaris pro-
dunt Graeciam.

MERCURIUS. Curnam vero id faciunt?

TRYGAEUS. Quia hercle nos quidem vobis sa-
crificamus: istis autem barbari sacrificant. Quocirca,

ut par est, vellent vos omnes perire, ut sacra, quae ceteris diis offerri solent, acciperent ipsi omnia.

MERCURIUS. Haec ergo causa est, cur dudum dies imminuerunt clanculum, et orbem arroserunt aurigatione subdola.

TRYGAEUS. Rem hercle loquere. Proinde, amice Mercuri, adiuva nos alacri animo, et illam una nobiscum extrahe. Atque tibi magna illa Panathenaea celebrabimus, ceterasque omnes deorum ferias, ita ut deinceps in honorem Mercuri agitentor Mysteria, Dilepolia, Adonia; tum ceterae urbes a malis liberatae Averruncatori sacrificabunt Mercurio ubique: aliaque praeterea multa habebis bona. Primuni autem dono tibi phialam hancce do, ut ea libare possis.

MERCURIUS. Hei, quam misericors semper sum vasorum aureorum gratia! Vostrum deinceps negotium est, o viri: age cum ligonibus ingressi ociosi lapides amovete.

CHORUS. Hoc agemus: tu vero nobis, o deorum sapientissime, adsta, et, ut fabrum praefectus, quidquid factu opus sit, impera: ceterum invenies nos ad ministrandum non ignavos.

TRYGAEUS. Agedum tu ociosus porrige phialam, ut opus auspicemur deos precati.

MERCURIUS. Libatio fit, libatio: ore favete, ore favete.

TRYGAEUS. Inter libandum precamur, ut praesens dies fiat multorum bonorum Graecis omnibus initium; quique prompto animo funes nobiscum contigerit, ille vir ut nunquam sumat clypeum.

CHORUS. Edepol ne clypeum sumam: sed in pace potius degam aetatem, habens amicam et fodicans carbones.

TRYGAEUS. Quisquis autem bellum praeoptat, is nunquam desinat, o dive Bacche, e cubitis suis tellorum cuspides eximere.

CHORUS. Tum si quis cupiens ordines ducere, tibi lucis usuram invidet, o diva Pax, in praelitis idem ei contingat, quod Cleonymo solet.

TRYGAEUS. Tum si quis hastarum faber, aut institor clypearum, ut merces suas melius vendat, bel-

lum cupit, is a praedonibus captus nihil nisi hordeum comedat.

CHORUS. Tum si quis imperator esse volens non adiuverit, aut servus aliquis transfugere ad hostes parrens, in rota versetur et Hagris caedatur: nobis vero dona eveniant *IH ILAIΩN IH*.

TRYGAEUS. Auter istud *ILAIΩN* et dic tantum *III.*

CHORUS. *IH, IH ergo⁹, IH* tantum dico.

TRYGAEUS. Mercurio, Gratiis, Horis, Veneri, Cupidini —

CHORUS. Et Marti.

TRYGAEUS. Non, non.

CHORUS. Nec saltem Enyalio?

TRYGAEUS. Non.

CHORUS. Subtendite quisque, et funibus deducite lapidem.

MERCURIUS. O eia.

CHORUS. Eia magis.

MERCURIUS. O eia.

CHORUS. Eia adhuc magis.

MERCURIUS. O eia, o eia.

TRYGAEUS. Sed pari iugo non trahunt viri. Nonne simul incumbetis? ut turgentes simulato nisu operam frustramini! male plorabitis, vos Boeotii.

MERCURIUS. Eia ergo.

TRYGAEUS. Eia o!

CHORUS. Agite vos etiam una trahite.

TRYGAEUS. Ergone non trabo, et ex fune pendo, et incumbo, et serio rem gero?

MERCURIUS. Qui fit ergo, ut non procedat opus?

CHORUS. O Lamachie, iniurins es, qui nobis obstat hic sedens: nihil opus est nobis, o bone, tua Gorgone.

MERCURIUS. Nec isti traxerunt. Dudum est, quum Argivi nihil aliud corant, quam ut derideant eos, qui conflictantur aerumnis, praesertim quum biferiam mereant stipendia.

TRYGAEUS. Sed Lacones, o bone, trahunt strenue.

MERCURIUS. Scinne vero, ut trahant? quotquot eorum ligna tractant, si soli enixe iacumbunt; sed non sinit aerarius faber.

CHORUS. Nec Megarenses quicquam agunt; trahunt tamen, per quam avida diducentes rictum, catulorum instar dum ossa arrodunt, quippe qui fame mehercia pereant.

TRYGAEUS. Nihil promovemus, o viri; sed uno animo omnes nos denuo adniti oportet.

MERCURIUS. O eis.

TRYGAEUS. Eia magis.

MERCURIUS. O eis.

TRYGAEUS. Eia meharcle.

MERCURIUS. O eis, o eis.

CHORUS. Parum sane promovemus.

TRYGAEUS. Nonne indignum est alios quidam tendere et trahere, alias vero retrahere? Plagas accipietis vos Argivi.

MERCURIUS. Eia argo.

TRYGAEUS. Eia o!

CHORUS. Quam malevoli sunt quidam inter nos!

TRYGAEUS. Vos ergo, qui pacis cupiditate flagratis, trahitis fortiter.

CHORUS. Sad sunt, qui impediunt.

TRYGAEUS. Viri Magarenses, nonne malo cruciatu binc facessetis? odit enim vos dea, alliorum memor, quibus illam unxitis primi. Vobis etiam Atheniensibus edico, ut destinatis isti adhaerera parti, unde nunc trahitis: non enim nisi iudiciis exercendis occupati estis. Sed si cupitis illam extrahere, ad mate non-nihil recedite.

CHORUS. Agite, o viri, capessamus iam opus nos soli agricolae.

MERCURIUS. Procedit sana negotium multo magis vobis, o viri.

CHORUS. Ait procedere negotium: sed emitare quisquis ades.

TRYGAEUS. Profecto soli agricolae opus extra-hendo peragunt, et nemo aliis.

CHORUS. Age nunc, age quisque. Atqui iam prope est: ne ergo remittamus, sed intendamus for-

Aristoph. Vol. XIII.

R

tius: iamiam confectum est negotium. O eia nunc,
o eia omnes; o eia eia, o eia eia, o eia eia, o eia
omnes.

TRYGAEUS. O diva uavarum datrix, qua te com-
pellem oratione? unde sumiam verbum decies mille
amphorarum capax, quo te salutein? non enim habeo
domo. O salve, Opora, et tu etiam o Theoria. O
qualis est voltus tibi, o Theoria! o quale et quam
suave spiras intimo corde, dulcissimum, quasi vaca-
tionem militiae et unguentum! num ergo similis est
odor sportae militaris?

CHORUS. Abominor inimici hominis infestissu-
mum vas textum vimine: illud enim olet ructum aci-
dum cepae; haec autem olet poma, conviviam, Diony-
sia, tibias, tragoedos, Sophoclis carmina, turdos,
versiculos Euripidis —

TRYGAEUS. Plora tu quidem, qui eam falso
insimules: non enim delectatur forenium oratiuncula-
rum artifice.

CHORUS. Hederam, qualum quo mustum per-
colatur, balantes oves, sinum mulierum ad furnos cur-
sitantium, ancillam temuleutam, inversum congium,
aliaque multa et bona.

MERCURIUS. Age adspice nunc, ut inter se con-
fabulantur civitates reconciliatae, et rident lubenti
animo, tametsi sunt omnes mirum in modum suggil-
latae, et cucurbitulas cuti inhaerentes habent.

TRYGAEUS. Et horum etiam spectatorum intu-
ere voltus, ut cognoscas singulorum artem.

MERCURIUS. Ille miser! Istum enim cristarium
artificem nonne vides semet vellicantem? ille autem
qui ligones factitat obpeddit iam huic ensium fabro.

TRYGAEUS. At falcarius nonne vides ut gaudeat,
et hastarum fabrum ut digito infami notet?

MERCURIUS. Age nunc iube agricolas abire.

TRYGAEUS. Audit populi: agricultae abeant,
summis rusticis instrumentis, in agrum quam citissime,
sine hasta et sine gladio, et sine iaculo. Nam omnia
iam plena hic sunt pacis antiquae: sed unusquisque
eat ad opus faciendum in agrum cantato Paeanem.

CHORUS. O dies optata iustis et agricolis, post-

quam te lubens adspexi, convenire volo vites; atque etiam fucus, quas ego sevi junior, salutare animus est nobis longo post tempore.

TRYGAEUS. Nunc igitur, o viri, adoremus primo deam, quae nobis admet cristas et Gorgonas: post illa danda opera ut festino gradu abeamus domum, quisque ad suam villam, mercati nonnihil salutamenti melioris in agrum.

MERCURIUS. O Neptune, quam pulchra adspectu eorum caterva! quam densa et compacta, instar mezae et coenae collatitiae!

TRYGAEUS. Namque mehercle si splendens bene instructus sit malleus, et tridentes rastri resulgeant ad solem, eorum ope pulchre conserantur ordines: atque adeo iam cupio ire in agrum, et longo post tempore vertere rastro agellum. Sed, o viri, revocate in memoriam pristinam illam vivendi rationem, quam praestabat ista olim vobis, et caricas constipatas, et fucus, et myrtos, mustuunque illud dulce, pratumque violarum illud ad putum, et olivas, quarum flagramus desiderio, et pro istis hanc nunc divam salute.

CHORUS. Salve, salve, o carissima; quam enpidis advenisti nobis tui! domiti enim et victi sumus tui desiderio, te deam cupientes in agrum remeare. Quippe nobis eras maximum emolumentum, o expedita omnibus, quicunque rusticam terebamus vitam: sola enim nos invabas. Nam multis fruebanis olim, te vigente, rebus dulcibus, quae sine rumpi et granae accidebant. Quippe rusticis eras recens hordeum frustum et salus. Itaque tibi et vites, et tenerae fucus, ceteraque omnes stirpes adridebunt, te cupide recipientes. Sed ubinam a nobis absuit istaec multo isto tempore? hoc nos edoce, o deorum benevolentissime.

MERCURIUS. O sapientissimi agricultae, nra iam percipite verba, si voltis audiro hanc, quonodo perierit. Prima quidem causa fuit Phidias adversa fortuna usus; deinde Pericles inetuens ne in partem veniret eiusdem infortuni, quia formidabat indolem vostram, praefractumque ingenium, priusquam aliquid mali pataretur, ipse inflammavit rem publicam: quippe

Iniecta parva scintilla decreti Megarici, excitavit tantum bellum, ut prae sumo omnes Graeci lacrimarent, quique illic, quique hic sunt. Ut autem primum semel audivit vitis, crepuit, et cadus percussus irascunde recalcitravit cadum. Non amplius erat quisquam, qui haec sedaret: ipsa autem Pax disparuit.

TRYGAEUS. Haec sane, ita me Apollo amet, ex nemine resciveram, nec quomodo cum ea coniunctus esset Phidias, audiveram.

CHORUS. Nec ego, nisi nunc; propterea ergo formosa erat Pax, utpote genere illi coniuncta; multa sane nobis latent.

MERCURIUS. Deinde postquam cognorunt civitates, quibus imperabatis, vos esse vobis invicem exasperatos, dentesque restringere, omnia in vos machinabant tributorum metu, et pecuniarum largitionibus in partes suas adducebant Lacedaemoniorum primores: isti autem, utpote homines sordidi appetentes lucri, exterisque decipere sueti, hac turpiter abjecta, bellum arripuerunt: deinde illorum lucra agricolis crant intertrimento. Nam tritemes hinc missae ad ulciscendas iniurias, hominum etiam immerentium fucus comedebant.

CHORUS. Immo merito, quoniam sicum meam exciderunt illi, quam ego severam et educaveram.

TRYGAEUS. Ita me Iupiter amet, o bone, merito sane: nam et meam, lapide iniecto, sex modiorum capacem cistam frumentariam perdidierunt.

MERCURIUS. Deinde, ut ex agris convenere in urbem agricolae, eodem modo se etiam venales haberi, quo urbani, facile animadvertere; sed quum essent sine uvis, et desiderarent ficus, spectabant oratores: qui quum satis nossent pauperes iufrimos esse, et laborare inopiae victus, divam istam saepius clamoribus suis, tanquam furcillis, abegerunt, quoties la, regionis huius amore, sese conspiciendam exhiberent. Ex sociis autem illos quatiebant, qui essent pinguiiores et opulentiores, affingentes huinscmodi causas, *Brasidae faret*. Tum vos istum falso oppressum crimine, tanquam catuli, lacerabatis. Urbs enim pallida morbo et in metu desidens, quaecunque quis per calumnias

parta ei obiliceret, labentissime comedebat. At exteri, quum plagas viderent, quas isti infligebant, euro iis qui haec faciebant, os obturabant; ita ut illos quidem facerent divites, Graecia autem desolaretnr vobis non animadvententibus. Caput autem istis rebus erat coriarius.

TRYGAEUS. Desine, desine, Mercuri domine, horum ne memineris; sed sine istum hominem esse apud inferos, ubi est: non enim noster est ille vir amplius, sed tuus. Quaecunque igitur dixeris in illum, licet nequam fuerit, dum vixit, et loquax, et sycophanta, et miscuerit omnia et turbaverit, haec inquam omnia tuis dehinc exprobrabis. Sed cur sileas, o diva, dic mihi.

MERCURIUS. At huius rei causam non facile animum inducet ut dicat spectatoribus: est enim iis valde irata, ob ea quae perpessa est.

TRYGAEUS. Tibi saltem dicat ipsa paulum modo.

MERCURIUS. Dic mihi, o carissima, quo erga istos sis animo; age o mulierum clypeis inimicissima. — Esto: audio. Illeccine expostulas? intellego. — Audite vos, quamobrem de vobis conqueratur. Ait se ultro venisse post res in Pylo gestas, cistamque adtulisse plenam inducis, sed reiectam fuisse ter in conacione.

TRYGAEUS. Peccavimus in hac re; sed ignoscere mens nostra tunc erat in coriis.

MERCURIUS. Audisis nunc, quod me modo interrogavit, quisnam malevolus ipsi maxime fuerit hic, et quis amicus, qui praelia ne fierent studnerit?

TRYGAEUS. Benevolentissimus quidem multo erat Cleonymus.

MERCURIUS. Qualis ergo videtur esse in re bellica Cleonymus?

TRYGAEUS. Animi fortissimi, nisi quod non est filius cuius ipse sit patris. Nam si quando exeat militatum, statim, quem arma abliquit, subiectitus esse arguitur.

MERCURIUS. Adhuc nunc audi, quod me modo interrogavit, quis nunc obtineat suggestum in Pnyce?

TRYGAEUS. Hyperbolus illum nunc locum te-

net. Heus tu, quid facis? quoniam caput tuum circumnigia?

MERCURIUS. Aversator populum, indigne ferens, quod malum praesidem sibi adscivit.

TRYGAEUS. At non amplius utemur eo; nunc autem quis populus iadigebat tutore, nudusque erat, hoc viro interim, tanquam munimento, se praecinxit.

MERCURIUS. Quaerit, qui tandem ista conductura sint reipublicae.

TRYGAEUS. Prudentiores siemus quodammodo, quia lucernarum artifex est. Antehac quidem palpabamus res gerendas in tenebris; at nunc de omnibus rebus ad lucernam consultabimus.

MERCURIUS. O! o! qualia iussit me ex te sciscitari!

TRYGAEUS. Quaenam?

MERCURIUS. Plurima, etiam vetusta illa, quae reliquit olim: et primo quidem quid rerum agat Sophocles, percontabatur.

TRYGAEUS. Bene ac beate est illi; et tamen evenit ei mirabile quiddam.

MERCURIUS. Quid?

TRYGAEUS. E Sophocle fit Simonides.

MERCURIUS. Simonides? quomodo?

TRYGAEUS. Quoniam senex et sordidus lucri causa vel in crate naviget.

MERCURIUS. Quid vero? estne in vivis adhuc Cratinus ille sapiens?

TRYGAEUS. Mortuus est, quando Lacones irruptionem fecerunt.

MERCURIUS. Quid ei accidit?

TRYGAEUS. Rogas? animi deliquium passus est: quippe dolori temperare non poterat, quem videret dolium vino plenum frangi. Alia etiam quam multa censes contigisse urbi infortunia? quapropter, o domina, nunquam a te divellemur.

MERCURIUS. Age ergo hac lege accipe Oporam hancce tibi uxorem, deindeque in agris cum illa habitans procrea tibi uvas.

TRYGAEUS. O carissuma, huc ades, et da mihi copiam tui osculandi. Numquid detrimenti captu-

rus tibi videor, o domine Mercuri, si longo post tempore Oporam subagitarero?

MERCURIUS. Non, si re patrata misturam pullegii biberis. Sed quamprimum hancce Theoriam suscipe, et ad senatum perduc, cuius quodnam erat.

TRYGAEUS. O beate tu senatus ob hanc Theoriam! quantum sorbebis iusculi per triduum! quam multa comedes viscera cocta et carnes! sed, o amico Mercuri, vale multum.

MERCURIUS. Tu quoque vale, mi homo; laetus abi, et memor esto mei.

TRYGAEUS. O scarabae, domum, domum avolumus.

MERCURIUS. Non est hic, o bone.

TRYGAEUS. Quorsum ergo abiit?

MERCURIUS. Currum Iovis subiit, et fulmen gerit.

TRYGAEUS. Unde ergo miser ille istic habebit cibos?

MERCURIUS. Ganymedis ambrosiam comedet.

TRYGAEUS. Quomodo ergo descendam ego?

MERCURIUS. Bono animo es, recte: hac, iuxta ipsam deam.

TRYGAEUS. Adeste, vos puellae; sequimisi me ocios; nam plurimi vos exspectant copidi arrecto pene.

CHORUS. Sed abi laetus: nos autem interea hanc supellectilem comitibus servandam committamus: quippe solent praecipue circa scenas plurimi fures morari occulti, et mala patrare. Sed tu custodi haec strenue: nos autem spectatoribus dicamus ex instituto nostro quaecunque nobis ratio suadet atque animus.

Equidem oportebat ut, si quis comicus poeta in digressione ad spectatores per anapaestos se ipsum laudaret, illum verberarent lictores: sin, o Iovis filia, aequum est, quempiam honore adfici, qui praestantisimus hominum et celeberrimus evaserit in arte comedias docendi, poeta noster magna se laude dignum esse ait. Primo enim solus omnium efficit, ut quos habet aemulos, ii desierint pannos mendicorum irridere, et cum pediculis belligerare: deinde Hercules illos pinseantes, et famelicos, et fugitivos, et fraudulen-

tos, et se consulto verberibus offerentes, collutulatos expulit primus: servos etiam facessere coēgit, quos semper producebant Hentes, idque eas propter, ut conservus rideus alterius plagas sic eum interrogaret; *O miser, quid accidit cuti tuae? num hystrix invasit tibi in latera cum magno exercitu, tergumque tuum excidit et vastavit?* Sublatis his ineptiis, odiosisque et ignobilibus nugis, magnam fecit artem vobis, quam aedificavit, et alte quasi turribus eduxit verbis magnificis, et sententiis, dicerisque haud trivialibus; operam non abutens perstringendis privatis homuncionibus, malieribusve: sed herculeo quodam impetu maxima monstra aggreditur, transcendens coriorum foetores tetros et coeni commoti minas. Et primum quidem omnium oppugno ipsam illam serratis dentibus immannem beluam, cuius ab oculis terribiles micabant Cynnae radii, caput autem eius circumlambebant centum capita perditissimorum adulorum; quae vocem habebat torrentis stragem edentis, odorem phocae, coleos Lamiae illitos, columque camelii. Huiuscemodi viso monstro non extimui, sed pro vobis pugnans et pro insulis, obstili ei aemper. Quapropter nunc vos aequum est reddere gratiam mihi, et memores esse. Etenim antebac, quum rem ex sententia geassissem, non obambulabam palestras, puerosque solicitabam; sed sumta supellectile statim abibam, in paucis molestus, in plerisque delectabilis, servato in omnibus officio. Proinde fuitores me habere decet et viros et pueros: calvos etiam admonemus, ut suo studio nos adiuvent in adipiscenda victoria. Unus enim quisque dicet, me victore, ad mensam, et in conviviis: *Porri-ge calvo illi, da calvo illi de bellariis aliquid, et ne destrahet quicquam praestantissimo poetarum, vi- ro qui frontem habet.*

SEMICHORUS. Musa, tu, bello repudiato, mecum, cum amico tuo, choreas exerce, deorum celebrans connubia, hominumque convivia, et beatorum epulas: tibi enim haec in primis curse sunt. Si autem Cercinus venerit, et tecum oraverit, ut cum filiis suis choreas instituas, ne obtemperes, nec eas adiutrix illis: sed puta omnes esse coturnices domesticos, salta-

torēs brevicervicos, statura nanos, caprinorum sterco-
rum ramenta, machinarum inventores. Eteius dixit
eorum pater, illud, quod praeter spem sibi obtigerat
argumentum fabulae, a mustela vesperi strangulatum
fuisse.

SEMICHORUS. Tales decet Gratiarum pulchri-
comarum hymnos celebres sapientem poetam cantare,
quando vere novo hirundo sessitans voce perstrepit,
et chorūm non habet Morsimos, neque Melanthius:
cuius acerbissimum vocem garrientis audivi, quum tra-
gicām chorūm haberent frater eius et ipse, ambo Gor-
gones guloses, batidisipes, Harpyiae, anuum fututo-
res, impuri, oientes bircum, piscium perniciēs: quos
despuē screatau magno et largo, diva Musa, et mecum
laeta festivitatem celebra.

|TRYGAEUS, FAMULUS, CHORUS,
HIEROCLES.

(V. 819—1190.)

TRYGAEUS. Quantae molis erat pervenire us-
que ad deos! mihi hercle fesso dolent oppido crura.
Parvi utique desuper intuenti mihi videbamini. De
coelo quidem spectanti videmini sane maligni, hinc
autem multo maligniores.

FAMULUS. Venistin', o here?

TRYGAEUS. Ut ego audivi ex quodam.

FAMULUS. Qualem expertus es fortunam?

TRYGAEUS. Dolent mihi crura, magnum iter
emeno.

FAMULUS. Age dic nunc mibi.

TRYGAEUS. Quidas?

FAMULUS. Vidistin' alium quempiam hominem
in aere vagantem praeter te ipsum?

TRYGAEUS. Non, nisi foris duas aut tres dithyrambicorum poetarum animas.

FAMULUS. Quid autem faciebant?

TRYGAEUS. Volitantes colligebant prooemia nec scio quae, natantium in aere virorum nugas.

FAMULUS. Non ergo illud esse verum in aere deprehendisti, quod volgo dicunt, nos stellas fieri, quando quis nostrum moritur?

TRYGAEUS. Maxime.

FAMULUS. Ecquamen est illuc nunc stella?

TRYGAEUS. Ion Chius, qui olim hic fecit canticum illud *Eoum*, tanta cum approbatione, ut eum statim omnes *Eoum sidus* appellarent.

FAMULUS. Quaenam ergo sunt illae discurrentes stellae, quae ardentes cursitant?

TRYGAEUS. Sunt illae quaedam e stellis divitiibus, quae a coena redeunt laternas habentes, et in laternis ignem. Sed adsume ocius istam et introduc eas, et solium elue, et aquam caleface, et sterne mihi atque huic geniale lectum: bisque peracuis redi huc. Ego autem alteram bancee reddam senatui interea.

FAMULUS. Undenam vero has accepisti?

TRYGAEUS. Unde? nempe ex coelis.

FAMULUS. Haud ego iam deos faciam trioboli, si lenocinium faciunt, uti nos homines.

TRYGAEUS. Non quidem ita solent: sunt tamen inter illos quidam, qui ex hoc quaestu sibi victum parent.

FAMULUS. Age ergo eamus. Dic mihi, aliquidne huic comedendum dabo?

TRYGAEUS. Nihil. Nam nolet comedere, nec panem, nec mazam, solita semper apud superos ambrosiam lingere.

FAMULUS. Ain' lingere? Ergo ei pelvis etiam paranda est.

CHORUS. Sane feliciter senex iste, quantum videre licet, nunc rem gerit.

TRYGAEUS. Quid ergo, quum sponsum me videbitis nitidum?

CHORUS. Dignus eris, quem omnes beatum pra-

dicent, mi senex, rursus iuvenis factus, unguento delibutus.

TRYGAEUS. Opinor. Quid vero, quando cum illa concubitus papillas prehendam?

CHORUS. Fortunatior videberis, quam Carcini strobili.

TRYGAEUS. Nonna vero merito? qui scarabaeo invictus servavi Graecos, ita ut omnes in agris degentes tuto iam futuant et dormiant.

FAMULUS. Lavit puella, et recte se habent circa nates omnia? placenta cocta est; libum sesaminum conficitur; ceteraque parata sunt omnia: sed penes opus est.

TRYGAEUS. Age ergo reddamus Theoriam haucce senatui propere.

FAMULUS. Quaenam est haec mulier? quid alii?

TRYGAEUS. Theoria illa est, quam nos aliquando madidi subagitavimus, Brauronem eam deducentes: hoc certo scias, et vix potuit capi.

FAMULUS. O here, quantam culus iste quinto quoqua anno voluptatem adserit!

TRYGAEUS. Eia, quis vostrum est instus? quis niger? quis hanc ad se receptam custodiet senatui? Heus tu, quamnam hic delineationem facis?

FAMULUS. Quid, malum, rogas? ad Isthmia teutorium peni meo designo.

TRYGAEUS. Nondum dicitis vos, quis sit custoditurus? Huc ades tu; deponam enim te in medium adductam.

FAMULUS. Ista innuit.

TRYGAEUS. Quis?

FAMULUS. Rogas? Ariphrades, obsecrans ut ad se adducatur.

TRYGAEUS. Sed, o stulte, succum eius lambendo bauriet irruens. Agedum tu depone prius hanc supellectilem humi. Senatus, vosque prytanes, videotate hanc Theoriam: spectate quanta bona vobis adferrens tradam, ita ut statim possitis sustollantes crura huius in sublime patrare sacra. Haneca culinam videotate quam sit pulchra: propterea etiam fuligine nigra est: istic enim, antequam bellum oriretur, senatui ol-

iae stabant olim. Deinde cras statim nobis hanc habentibus certamina licebit instituere pulcherrima, humi luctari, quadrupedum in morem stare, unctisque ritu pancratio certantium strenue ferire, fodicare, simul pugnis et pene. Post autem tertia die cursus equestres instituetis, ubi singulator singulatorem praevertet, currusque super curribus eversi flantes et spirantes mutuis movebuntur succussibus: alii autem incebunt recutiti aurigne lapsi circa metam. Sed, o prytanes, accipite Theoriam. Hem, quam lubenter edidissest eam iste prytanis! at non faceres, si quid gratias introducendum ad senatum fuisset tibi, sed vidissimum te praetendentem vacationem simulque manum accipiendo muneri.

CHORUS. Certo de omnibus bene meretur civis similis tui.

TRYGAEUS. Quum vendemiabitis, multo magis sciens qualis sim.

CHORUS. Nunc etiam id satis tu quidem ostendis. Servator enim omnibus hominibus es factus.

TRYGAEUS. Quid ergo dices, quum ebibes inusti poculum?

CHORUS. Immo secundum deos tibi semper primas deferemus.

TRYGAEUS. Multorum enim vobis auctor sum bonorum ille ego Trygaeus Athmonensis, qui gravissimis aerumnis liberavi plebeiam turbam, populumque agrestem: quique Hyperbolum repressi.

CHORUS. Age vero, quid deinceps nobis faciendum est?

TRYGAEUS. Quid aliud, nisi hanc dedicemus adhibitis leguminosam ollis.

CHORUS. Ollisne? tanquam querulum Hermulam?

TRYGAEUS. Quid ergo videtur? voltisne saginato bove?

CHORUS. Bove, inquis? nequaquam, ne suppeditas aliquorsum currere oporteat,

TRYGAEUS. Num ergo porca pingui et magna?

CHORUS. Minime.

TRYGAEUS. Cur?

CHORUS. Ne fiat porcina Thengenis spurcitia.

TRYGAEUS. Quanam ergo sodes ex ceteris victimis censes?

CHORUS. Ove.

TRYGAEUS. Ove?

CHORUS. Ita hercle.

TRYGAEUS. Sed est Ionicum hoc vocabulum.

CHORUS. De industria, ut, si in concione quis dixerit bellum esse gerendum, tum qui illic sedebunt, prae metu dicant Ionice, *Ovae!*

TRYGAEUS. Recte utique dicens.

CHORUS. Et sint cetera lenes: atque ita aliis erga alios erimus animo agnino, erga socios autem multo miiores.

TRYGAEUS. Age ergo adduc quam citissime ovem: ego interea aram parabo, in qua sacrificabimus.

CHORUS. En ut omnia quae deus volt, fortunaque secundat, procedunt ex sententia, aliaque aliis istorum opportuno tempore sese offerunt!

TRYGAEUS. Hoc utique satis appetet: nam ara, ecce, iam foris est.

CHORUS. Festinate ergo, dum divino fusu impetum cohibet conversa belli aura. Nunc enim deus palam res in melius referi.

TRYGAEUS. Canisirum adest, cui mola salsa inest, et corona, et culter: ecce etiam ignem, nec, praeter ovem, nobis quicquam morae est.

CHORUS. Nonne ergo omni studio festinabitis? Nam si Chaeris vos viderit, invocatas accedet, ut canat tibiis, et certo scio vos ei hanti seque ipsam fatiganti daturos tandem aliquid.

TRYGAEUS. Agedum tu sume canistrum et gutturnium, atque circum iaram ocios dextrorum.

FAMULUS. Ecce circumiivi: aliud iam impera.

TRYGAEUS. Agedum torrem hunc in aquam immergam; tu concute ocios: tu autem porrige salsa parte molae; ipseque fac lustreris, tradita mihi hac face: prolice speciatoribus etiam aliquantum frugum.

FAMULUS. En.

TRYGAEUS. Iamne dedisti?

FAMULUS. Ita mehercle: nec istorum quotquot sunt spectatorum ullus est, quin habeat hordeum.

TRYGAEUS. Nonne etiam mulieres acceperunt?

FAMULUS. Sed ad vesperam dabunt eis viri.

TRYGAEUS. Quin precamur? Quis hic adest? ubinam sunt multi et boni?

FAMULUS. Age dem istis: multi enim sunt et boni.

TRYGAEUS. Isto ne pntasti bonos esse?

FAMULUS. Quipplini? qui nimirum, quum eos tanta aqua persuaderimus, in eundem istum veniunt et consistunt locum.

TRYGAEUS. Sed quam primum precemur; precemur iam. O veneranda regina, dea honoranda, Pax, domina chororum, domina nuptiarum, accipe sacrificium nostrum.

CHORUS. Accipe, obsecro, o carissima; nec fac itidem, ut solent mulieres adulterae. Quippe illae semeadapertis foribus prospectant; et si quis advertat ipsius animum, recedunt; deinde, si abeat, prospectant rursus. Tu nihil horum fac itidem nobis.

TRYGAEUS. Ne hercle feceris, sed ostende totam te ipsam, ut ingenuam decet, amatoribus nobis, qui tui desiderio tertium iam et decimum maceramus annum. Dissolve pugnas et tumultus, ut Lysimacham te vocemus. Compesce festivas illas nostras suspicione, quibus adducti nugis garrientes alii alios calumniamur: et tempora nos Graecos denuo amicitiae succo, et ignoscendi voluntatem mitiorem admisce mentibus nostris. Effice, ut forum nostrum bonis rebus abundet, grandibus alliis, cucumeribus praecocibus, pomis, malis punicis, laenis parvis in usum servorum: et ex Boeotia ut videamus multos, qui ferant anseres, anates, palumbes, trochilos: et Copeïdum anguillarum ut sportae veniant, utque circa eas conserti nos opsonantes in turba luctemur cum Morycho, Teles, Glaucta, aliisque belluonibus multis; deinde Melanthius ut veniat posterior ad forum, illae autem venditae iam sint, et iste einlet, deinde ex Medea sic lamentetur: *Perii, perit, postquam e manibus exciderunt mihi anguillae in betis delitescentes;* et homines

ut eius malis gaudeant. Haec, o veneranda, precantibus nobis da.

FAMULUS. Capte cultrum, et scite, ut coquum decet, fac mactes ovem.

TRYGAEUS. Sed fas non est.

FAMULUS. Quamobrem?

TRYGAEUS. Nimirum Pax non gaudet caede, nec cruentator eius ara; sed intro ablata victimam macta, femoraque exenta huc effer: et sic ovis praebitori servatur.

CHORUS. Te ergo foris nunc manentem oportet assulas hic reponere ocius, ceteraque insuper quae ad rem sacram pertinent.

TRYGAEUS. Nonne tibi aruspicum ritu videor cremum ponere?

CHORUS. Quippini? Quid enim te fugit, quod requiri possit in sapiente viro? aut quid non pervesante, quod pervidere oporteat illum, cuius probata est solertia, expeditaque animi audacia?

TRYGAEUS. Assula incensa Stilbideum sumo premit. Mensam etiam adferam; nec opus erit famulo.

CHORUS. Quis non laudaret huiuscemodi virum, qui multa perpassus, servavit sacram urbem? quare nunquam non habebitur admirandus omnibus.

FAMULUS. Peracta sunt quae imperasti. Capte femora haec et in ignem impone: ego vero ad exta et liba ibo.

TRYGAEUS. Mili erunt ista curae. Sed iam venisse te oportebat.

FAMULUS. Ecce adsum: num cessasse tibi videor?

TRYGAEUS. Assato nunc ista probe: namque eccum accedit aliquis lauro coronatus. Quis homo est tandem?

FAMULUS. Quam arrogans videtur! Vates est quis.

TRYGAEUS. Non herele, sed Hierocles.

FAMULUS. Ille ipse nimirum est ex Oreo sortilegus. Quidnam porro dicturus est?

TRYGAEUS. Satis appetet illum adversatorum paci.

FAMULUS. Minime: sed ad nidorem ingressus est.

TRYGAEUS. Adsimulemus, quasi non videamus eum.

FAMULUS. Recte dicens.

HIEROCLES. Quodnam hoc est sacrificium, et cuinam fit deo?

TRYGAEUS. Assato tu tacite, et cave ne lumen adtigas.

HIEROCLES. Nonne dicetis cuinam deorum sacrificatis?

TRYGAEUS. Num cunda bene habet?

FAMULUS. Bene sane, o diva Pax amica.

HIEROCLES. Age prosea nunc, et prosicias da.

TRYGAEUS. Praestat prius assare.

HIEROCLES. Atqui haec iam sunt assata.

TRYGAEUS. Nimis curiosus es, quisquis es. Dissecata: ubi mensa? libamentum cedo.

HIEROCLES. Lingua seorsum praeciditur.

TRYGAEUS. Meminimus. Sed scin' quid facias?

HIEROCLES. Si dixeris.

TRYGAEUS. Ne loquere nobiscum quicquam. Nam sanctae Paci sacra facimus.

HIEROCLES. O miseri mortales et insipientes —

TRYGAEUS. In caput tuum vorat.

HIEROCLES. Qui prae stoliditate deum voluntatem non intellegentes foedus iniustis viri cum truculentis simiis —

FAMULUS. Ha ba he.

TRYGAEUS. Quid rides?

FAMULUS. Faceti mihi videntur truculenti simil.

HIEROCLES. Et stupidae columbas vulpeculis creditis, quarum dolosa mens, dolosum ingenium.

TRYGAEUS. Utinam fiat tuus pulmo tam calidus, o iactator, quam sunt haec exta!

HIEROCLES. Nisi enim Nymphae deae Bacin deperunt, nec Bacis mortales, nec rursus Nymphae Bacin ipsum —

TRYGAEUS. Dil te eradicent, ni bacissare desinis.

HIEROCLES. Non erat in fatis, ut iam dissolventur vincula Pacis, sed tunc primum —

TRYGAEUS. Sale conspergenda haec sunt.

HIEROCLES. Nondum enim placet beatis diis, ut a bello desistamus, anteqnam lupus ovem ineat. Dum blatta fugiendo visiens terribilium emitteat foetorem, et clamosa canis partus concitata stimulis coecos gignet, tamdiu nondum oportebat pacem fieri.

TRYGAEUS. Quid ergo facere nos oportebat? num a bello non desistere? aut sortiri utri ploratur essemus magis, quam liceret nobis, initio foedare, Graeciae communiter imperare?

HIEROCLES. Nunquam efficies, ut cancer incedat recte.

TRYGAEUS. Nunquam coenabis posthac in prytaneo; neque, postquam res peracta est, vaticinia facies dinceps.

HIEROCLES. Asperum erinaceum nunquam reddideris levem.

TRYGAEUS. Num Atheniensibus verba dare aliquando desines?

HIEROCLES. Quo enim oraculo iussi victimae femora adolevitis diis?

TRYGAEUS. Isto nimirum, quod pulcherrimum fecit Homerus: *Sic illi quidem inimica belli nube depulsa, Pacem amplexi sunt, et eam dedicarunt mactata victima. Sed postquam femora combysta fuere, viscibus pasti libarunt poculis, ego autem dux eram viae: at sortilego nemo dabat calicem fulgentem.*

HIEROCLES. Haec non ad me pertinent: non enim hoc dixit Sibylla.

TRYGAEUS. At sapiens ille mehercle Homerus perquam scite dixit: *Nec tribules, nec legem, nec Larem habet ille, qui bellum amat intestinum horrendum.*

HIEROCLES. Vide ne dolo aliquo mentem tuam decipiens milvus corripiat —

TRYGAEUS (*ad famulum*). Istuc tu cave: nam hoc metuendum est extis oraculum. Infunde vero libamen, et extorum portem huc cedo.

HIEROCLES. Sed si vobis ita faciendum videatur, ipsem etiam ego mihi ministrabo.

TRYGAEUS. Libamen, libamen.

HIEROCLES. Infunde mihi etiam et extorum partem porrigue.

TRYGAEUS. At nondum hoc placet beatissimis: sed istud potius, ut nos libemus, tu autem abeas. O veneranda Pax, permane nobiscum omni vitae tempore.

HIEROCLES. Affer hoc mihi linguam.

TRYGAEUS. Tu vero tuam hinc aufer.

HIEROCLES. Libamen.

TRYGAEUS (*ad famulum*). Haec etiam cum libamine sume ocios.

HIEROCLES. Nemone dabit mihi de exitis aliquid?

TRYGAEUS. Non enim possumus nos prius dare, antequam lupus ovem ineat.

HIEROCLES. Immo per genua te obsecro.

TRYGAEUS. Frustra, o bone, supplices: non enim levem redde asperum erinaceum. Agite, spectatores, adesto, comedite extra nobiscum.

HIEROCLES. Ego vero quid?

TRYGAEUS. Sibyllam comedo.

HIEROCLES. Haud sane, per Tellurem adiuro, vos haec comedetis soli; sed abripiam ea vobis: sunt enim in medio posita.

TRYGAEUS. Percute, percute, percute istum Bacin.

HIEROCLES. Antestor.

TRYGAEUS. Et ego, te nempe esse helluonem et arrogantem hominem; percute ipsum, et baculo cohipe iactatorem illum.

FAMULUS. Tu quidem id cura: ego vero victimarum pelles, quas hicce per fraudem accepit, ei detrahamb. Nonne depones pelles, sacrificule? audistin' qualis iste corvus ex Oreo venit? nonne avolabis ocios in Elymnum?

SEMICHORUS. Laetor, laetor, quod carere licet casside, et caseo, et cepis. Non enim ex praeliis voluptatem capio; sed si apud ignem perpetem cum ca-

ris aodalibus, comburens ligna, quaecunque fuerint aridissima, aestivo calore exsiccata, et in carbonibus torrens cicer, sagumque in ignem immittens, et simul Thrattam subagitans, dum uxor lavat. Nihil enim iucundius est, quam si, facta iam semente, deoque eam irrigante, sic fabuletur vicinus aliquis: *Dio mihi sodes, quid facimus interea, o Comarchida? mihi quidem potare placet, dum deus invat sata. Age, mulier, frige phaselorum tres choenices, triticique nonnihil eis admisce, atque sicutus deprome. Vocet Syra Mannen ex agro, quandoquidem non licet pampinare hodie, neque glebas frangere, quum ager sit uvidus: et a me ferat aliquis turdum et fringillas duas. Erat etiam recondita domi colostra, et quatuor frusta carnis leporinae, nisi quid illorum abriput mustela vesperi: sane strepebat intus nescio quid et tumultuabatur. Ex illis, inquam, frustis fer nobis tria, puer, et unum da patri: myrtos fructiferos pete ab Aeschinada; simulque, eadem est enim via, Charinadem aliquis vocet, ut potet nobiscum, dum bene facit, et incrementum dat deus frugibus.*

SEMICHORUS. Quando cicada cantat suavem suam cantilenam, laetor dispiciens Lemnias vites, an iam maturescant: nam fructum praecocem producunt: laetor etiam intuens grossum tumescentem; deinde quum est maturos, comedo, suavitatemque exploro, simulque dico: *Amicae tempestates!* et nonnihil thymi terens misturam bibo: deinde hio pinguis eo aestatis tempore: his, inquam, laetor magis, quam si intuear diis odiosum centurionem tres cristas habentem, purpureumque sagum vividi admodum coloris, quod ille tincturae esse ait Sardianicae: sin forte pugnahdum sit ei isto amicio sago, tunc ipse tingitur tinctura Meridianica; deinde fugit primus, tanquam celer equigallus, cristas concutiens; ego autem sto retia servans. Quando suam domi sunt, intolerabilia faciunt, dum alios inscribunt in catalogum, alios temere delent bis aut ter. Cras quidem prosectorio est: huic vero cibus non est emitus: nesciebat enim quum domo egredetur se miliae adscriptum esse: deinde ad similescrum Pandio-

nis consistens, nomen suum in catalogo videt, inopsque consili currit flens amare. Ista nobis faciunt agricolis; urbanis vero secus, illi dils hominibusque invisi armorum abiectores: pro quibus poenas edhuc dabunt mibi, si dens volet: multis enim me laeserunt iniuriis, qui domi quidem sunt leones, in acie autem vulpes.

TRYGAEUS, FALCARIUS, CRISTARIUS,
LORICARIUS, TUBICEN, GALEARUM FA-
BER, HASTARIUS, PUPER LAMACHI,
PUPER CLEONYMI, CHORUS.

(V. 1191—1353.)

TRYGAEUS. Io! io! Quanta multitudo venit ad nuptiales epulas! Cape hanc galeam, et cristis mensas deterge, siquidem illius nullus est usus amplius: deinde infer placentas et turdos, plurimamque leporinam et panes.

FALCARIUS. Ubi Trygaeus est, ubi?

TRYGAEUS. Turdos coquo.

FALCARIUS. O carissime Trygae, quanta bona in nos contulisti, quum pacem fecisti! nam antedhac nemo emisset falcem vel teruncio: nunc vero eas quinquagenis drachmis vendo: iste autem ternis drachmis cados vendit in agros. Sed, o Trygae, cum ex falcibus sumo, tum ex istis, quidquid voles, gratis: et istaec accipe. Ex iis enim quae vendidimus, et unde lucrum fecimus, dona haecce tibi serimus ad nuptias.

TRYGAEUS. Agite ergo, depositis istis apud me, ingredimini ad coenam ocios: etenim iste armorum institor accedit aeger animi.

CRISTARIUS. Hei mihi! Trygae, quam me funditus perdidisti!

TRYGAEUS. Quid vero est, infornunate? num tibi forte dolet caput cristis erumpentibus?

CRISTARIUS. Pessum dedisti meum opificium et victimum, huiusque, et istius hastarum fabri.

TRYGAEUS. Quid preti, amabo, solvam tibi pro iatis duabus, cristis?

CRISTARIUS. Tu ipse quid das?

TRYGAEUS. Quid dem rogas? pudet dicere. Tamen quia multo labore implicitae et adstrictae sunt, facile pro iis darem tres caricarum choenices, mensam ut detergam hecce.

CRISTARIUS. Fer igitur intus huc caricas: quippe satius est, o bone, quam nihil accipere.

TRYGAEUS. Aufer, aufer eas hinc in malam rem: pili eis defluunt, nihili sunt. Cristas has non emerem, ne una quidem carica.

LORICARIUS. Hac autem lorica decem minis aestimata, commissa fabre, quid faciam miser?

TRYGAEUS. Haec quidem nequaquam tibi damno erit; sed da eam mihi eodem pretio, quo tibi constituit: nam ad id apta est, ut quis in eam exoneret aluum —

LORICARIUS. Desine conviciorum in me et merces meas.

TRYGAEUS. Hoc modo adpositis tribus Iapillis. Annon commode?

LORICARIUS. Qua vero parte terges nates, homo ineptissime?

TRYGAEUS. Hac, immissa manu per foramen, quo brachium exseritur, et illac —

LORICARIUS. Ergo utraque manu?

TRYGAEUS. Ita hercle, ne furtum fecisse deprehendar obturando navis foramine.

LORICARIUS. Ergone super vase decem miniarum sedens cacabis?

TRYGAEUS. Evidem hercle, o perdito. Anne vero putas me podicem meum venditum vel mille drachinis?

LORICARIUS. Agedum effer argentum.

TRYGAEUS. Sed, o bone, podicem mihi premit tua lorica; aufer, non emam.

TUBICEN. Quid vero ego tandem hac tuba faciam, quam emi olim sexaginta drachmis?

TRYGAEUS. Plumbum si infundas in hanc cavitatem, deinde si superne virgam insigas longiusculam, fiet tibi pensilis cottabus.

TUBICEN. Hei mihi! derides me.

TRYGAEUS. Sed aliud consilium dabo. Plumbum quidem, ut dixi, infunde: ex hac autem parte funiculis suspensam lancem adde, et plane tibi fiet illud, quo possis ficus in agro servis tuis appendere.

GALEARUM FABER. O implacate daemon, ut me perdidisti, quando pro his galeis minam olim dedi! et quid iam faciam? quis enim eas emet?

TRYGAEUS. Abi et vende eas Aegyptiis, sunt enim aptae ad metiendam syrmaeas.

HASTARIUS. Hei mihi! o galearum faber, quam misera est nostra conditio!

TRYGAEUS. Huic quidem nihil evenit mali.

GALEARUM FABER. Sed quid est adhuc, ad quod galeis utatur quispijam?

TRYGAEUS. si bulusmodi ansas discat quis facere, multo pluris eas vendet, quam nunc.

GALEARUM FABER. Abeamus, o bastarum faber.

TRYGAEUS. Nequaquam; quia ab hoc ego hastas istas emam.

HASTARIUS. Quantum ergo das?

TRYGAEUS. Si bisariam diffindantur singulæ, sumam eas pro ridicis, centenas drachmæ.

HASTARIUS. Contumelia haec est: discedamus hinc, o bone.

TRYGAEUS. Ita hercle: nam pueri iam exeunt hoc invitatorum, micturi, ut quæ cantatori sunt praemeditentur, ni fallor. Sed, o puer, si quid cantare cogitas, hic propter me adstans, prius praeludium cantus face.

PUER I. Nunc rursus a bellicosis viris exordiamur —

TRYGAEUS. Desine bellicosos cantare, praesertim, o perditissime, facta iam pace. Male doctus es et execrabilis.

PUER I. Illi autem quum iam prope essent concurrentes inter se, scuta et clypeos consefabant umbonibus munitos.

TRYGAEUS. *Clypeos?* nonne desines *clypeos* memorare nobis?

PUER I. Hic virum ciulatus exoriebatur simul et supplicatio.

TRYGAEUS. *Virum ciulatus,* inquis? plorabis, ita me Bacchus amet, ciulatus canens, eosque umbonibus munitos.

PUER I. Sed quid canam tandem? in enim dic mihi, quibus delecteris.

TRYGAEUS. Cane, *Sic illi quidem comedebant boum carnes,* et quae sunt istiusmodi: *Prandium adponerent et quaecunque sunt esu suavissima.*

PUER I. Sic illi quidem comedebant boum carnes, sudantumque equorum cervices solvebant iugo, satiati iam bello.

TRYGAEUS. Esto: bello satiati sunt; deinde comederunt. Ista cane, ista, ut comederint satiati.

PUER I. Deinde postquam desiere, pectora munierunt.

TRYGAEUS. Cupide et lubenter, ut credo.

PUER I. E torribus vero sese effuderunt; clamor autem ingens exortus est.

TRYGAEUS. Pessumis exemplis pereas, o puerule, cum tuis praeliis: nihil, enim nisi bella canis. Cuiusnam vero filius es?

PUER I. Egone?

TRYGAEUS. Tu ergo hercle.

PUER I. Filius Lamachi.

TRYGAEUS Hui! mirabar profecto, dum te audiebam, ni tu esses *Bulomachi* hominis et *Clausimachi* alicuius filius. I in malem rem, et hastiferos adiens, illa canta. Ubi mihi Cleonymi est filius? cane, priusquam ingreditris, aliquid: nam sat scio te pugnas non cantaturum: modesto enim es patre natus.

PUER II. Clypeo quidem meo Saüs aliquis superbbit, quem ad fruticem reliqui invitus, instrumentum bellii labe carens —

TRYGAEUS. Dic mihi, o pusio, haec sine in partem tuum canis?

PUER II. Vitam autem meam servavi.

TRYGAEUS. At parentum vitam dedecorasti. Sed ingrediamur: quippe sat certo scio, quae modo ceci-

nisti de clypeo, horum te nunquam obliturum, qui tali sis patre natus. Vobis autem hic manentibus id iam relinquitur negoti, ut haec strenue comedatis et consumatis, nec frustra maxillas moveatis. Sed gnaviter incumbite, et raptim mandite utrisque maxillis. Nullus enim, o aerumuosi, alborum dentium usus est, nisi etiam aliquid mandant.

CHORUS. Nobis haec erunt curse: bene enim facis et tu, quum nos mones.

TRYGAEUS. Sed o qui antehac esuriebatis, ingurgitate vos leporinis: non enim quotidie licet incidere in placentas sine custode vagantes: quamobrem vorate, aut mox vos poenitebit. Ore favere oportet, et sponsam hoc foras adducere, tedasque ferre, et gratulari omnem populum, ac fauste acclamare, et omnem supellectilem nunc rursus in agrum portare, postquam saltaverimus, et libaverimus, et Hyperbolum expulerimus; deosque precati fuerimus, ut dent Graecis divitias, et ut magnus hordei proventus nobis sit omnibus pariter, viniisque, utque ficus comedamus; et uxores ut nobis pariant, bonaque omnia, quaecunque amisimus, de integro collecta recuperemus, et coruscantis ferri ut casset usus. Veni, o mulier, in agrum, daque operam, ut mecum bella belle cubes. Hymen o Hymenae, Hymen o Hymenae!

CHORUS. O terbeato, quam merito haec bona nunc habes! Hymen o Hymenae, Hymen o Hymenae! Quid ei faciemus? quid ei faciemus? fruemur ea, fruemur ea. Sed nos, o viri, quibus id mandatum est, austollamus et feramus sponsum. Hymen o Hymenae, Hymen o Hymenae!

(Desunt complures versus.)

CHORUS. Proinde bene habitabitis, nec molestias sustinebitis, sed ficus colligetis. Hymen o Hymenae, Hymen o Hymenae! Ille habet magnam et crassam, haec vero dulcem sicum. Dices ergo quam comedetis, vinumque biberis multum, Hymen o Hymenae, Hymen o Hymenae!

(Desunt versus aliquot.)

CHORUS. Placentas comedetis,

ARISTOPHANIS
ECCLESIAZUSAE.

DRAMATIS PERSONAE.

PRAXAGORA:

MULIERES QUAEDAM.

CHORUS MULIERUM.

BLEPYRUS *marinus* Praxagorae.

VIR QUIDAM.

CHREMES.

VIR I. *bona in medium depositurus.*

VIR II. *non depositurus.*

VETULAE III.

PUELLA.

ADOLESCENS.

ANCILLA.

HERUS.

PRAXAGORA, MULIERES QUAEDAM,
CHORUS.

(V. 1 — 310.)

PRAXAGORA. **O** lucidum iubar lychni fictilis,
conspicuis in locis perquam commode suspensum, (nam
que tuam originem fortunasque exponemus, o lychne;
nempe rota ductus impulsu figuli, singulis in naribus
splendidos solis honores habes.) da motu tuo condicta
flammea signa. Tibi quippe uai aperimus consilia no-
stra; atque adeo merito, siquidem in cubiculis nostris
dum varias rei Venereae schemas experimur, tu nobis
ades, neque quisquam ex aedibus abigit oculum tuum,
cristantium corporum inspectorem. Solus autem, o
lychne, in arcanos usque seminum recessus luces, deu-
stulans pullulantes pilos: tum etiam nobis cellas frugi-
bus et Lyaeo latice resertas furtim reserantibus ades.
Ac in hisce omnibus adiutor quum sis, nihil tamen vi-
ciniis enuntias. Quamobrem conscient eris praesentium
consiliorum, quaecunque Sciris decreverunt mulieres
amicae meae. Sed nulla earum adest, quas venisse
oportuit: et tamen iamiam lucescat hoc: actutum
habebitur concio, et sedes nobis capienda sunt, ut olim
Sphyromachus dixit, si satis meministis: *Oportet mu-
lieres inter viros sedentes latero.* Quidnam autem
sit? an nondum consuerunt barbas, quas ut haberent
constitutum fuerat? an vero vestes virorum subducere
eis difficile fuerit? Atat advenientem luceruam pro-
spicio. Age, mihi retro huc concedendum est, ne for-
te qui horsum venit, vir aliquis siet.

MULIER I. Nunc eundi tempus est: praeco enim modo prodeuntibus nobis domo altera vico cantavit.

PRAXAGORA. At ego vos opperiens noctem perpetem vigilavi. Verum age, hanc vicinam e proximo evocem, leniter scalpens ianuam. Cauto enim opus est, ne quid vir eius persentiscat.

MULIER II. Audivi sane, dum mihi induco calceos, scapulationem digitorum tuorum, quippe quae non dormiebam; siquidem vir, o mea tu, (Salaminius autem est quicum nupta sum ego) tota me nocte usque et usque agitavit in stragulis. Itaque adeo illius vestem nunc demum capere potui.

MULIER I. Atat video prodeuntem Clinaretam, et Sostratam, et una cum iis vicinam hanc Philaezietam.

PRAXAGORA. Eequid festinabis ves? Sancte enim deieravit Glyce, quae nostrum postrema venerit, eam tribus viisi congiis et cicerum choenice multatum iri.

MULIER I. En, Smicythionis non vides Melistichen in virilibus calceis festinantem? Ea quidem sola mihi videtur a viro exisse otiose.

MULIER II. Quid? nonne vides cauponis uxorem Geusistratam dextra lampadem tenentem, unaque Philodoreti et Chaeretadae sponsam?

PRAXAGORA. Sed et alias bene multas video horsum tendentes, mulierum quae sunt in urbe excellentissimas quasque.

MULIER III. Ego quidem, o dilecta, diu multumque fui sollicita, donec e domo surlim elabi potuerim. Vir enim meus totam noctem misere tussiit, trichis here in coena offertus.

PRAXAGORA. Sedete igitur, ut vos, quando hoc omnes convenisse video, de iis interrogem, quae in Sciris decreta sunt, quo sciām ea feceritis nec nō.

MULIER IV. Ego sane: nam primum omnium alas babeo hirsutiores fruticeto, itidem ut convenerat. Tum vero, si quando vir meus ad forum se conferret, totum corpus perungebam, et sic stans in sole toto die excoquebar.

MULIER V. Ego quoque: novaculam enim domo eleci extemplo, tota ut pilosa fierem, neque quicquam mihi cum muliere simile esset.

PRAXAGORA. Habetis vero barbas, quibuscum ut conveniremus, nobis omnibus edictum fuerat?

MULIER IV. Ego quidem, per Ilecaten, pulchram hancce habeo.

MULIER V. Ego itidem unam, Epicratis barba non paulo pulchriorem.

PRAXAGORA. Vos antem quid autumatis?

MULIER IV. Habere se autumant: dictis enim aduenit.

PRAXAGORA. Et quidem cetera vobis, ut video, factitiae sunt: Laconicos enim calceos habetis et scipiones, vestesque viriles, prout a nobis praeceptum fuerat.

MULIER VI. Ego quidem hanc Lamiae dormientis baculum domo etiam mecum extuli.

MULIER I. Hic sane unus ex iis baculis est, quorum pressus pondere pedit Lamias. Aptus esset, per Iovem Servatorem, hic homo, si Panoptes renomen indueret, carnificem quibus vellet modis ludificari.

PRAXAGORA. Dicite, quaeo, dum adhuc astra in coelo apparent, qui tandem es, quae posthaec agenda sunt, faciemus? conventus enim, ad quem nos accinximus, statim ab aurora inchoabitur.

MULIER I. Sane Ecastor: itaque capere te sedem oportet ex adverso tribunalis, in quo prytanes sedent.

MULIER VII. Haec quidem mecum adulii, ut congregata concione carminare possim.

PRAXAGORA. Congregata? misera.

MULIER VII. Ita sane, per Dianam. Qui enim minus bene rhetores audiam, si carminem? nudi autem mihi sunt pueri domi.

PRAXAGORA. Ecce vero carminantem! quam quidem nullum corporis membrum oportebat ostendere spectatoribus. Res vero bella et nimis iocosa nobis accideret, si frequenti in populi coetu transcendens subsellia nostrum quaepiam, relecta veste eägiū o-

stenderet. Si priores sederimus, collectis vestibus, latebimus. Quum vero barbas demiserimus, quas illic ori nostro circumligabimus, quis, amabo, nos videntes non reputaverit viros? Agyrrius enim Pronomus barbam habens, cunctos sefellit: atqui prius mulier erat: nunc autem, ut vides, summum in republica locum tenet. Quocirca, per diem crastinum obsecro, tam magnum audeamus facinus, si qua ratione uibis administrationem capere possimus, quo boni quidpiam in eam conferamus. Nunc enim nec velis nec remis ratem provelimus.

MULIER VII. At quaequo tandem, quoniam fiet modo, ut mulierum conventus concionari possit?

PRAXAGORA. Sane vero nihil facilius. Quippe vulgo dictitant, eos ex adolescentibus, qui plurimum subiguntur, dicendi peritissimos esse: id autem nobis per fortēm fortunam suppetit.

MULIER VII. Nescio ego. Periculosa autem res est inexperientia.

PRAXAGORA. Indo est quod hoc data opera convenimus, ut ante meditemur quae nobis illic dicenda erunt: age autem, nonne ocius barbam tibi circumligabis, tuque et ceterae omnes, quae in dicendo exercitiae sunt?

MULIER VIII. Quaenam autem, o stulta, nostrum loqui nescit?

PRAXAGORA. Age igitur, barbam tu tibi præliga, citoque vir sis. Ego autem, positis in medio coronis, barbam et ipsa mihi circumligabo, sicut vos faciatis, si forte quid dicere mihi videbitur necesse.

MULIER II. Age, o dolcissima Praxagora, aspice sodes, quam ridicula res videatur.

PRAXAGORA. Quid autem ridicula?

MULIER II. Veluti si seplis assatis barbam quis circumligaret.

PRAXAGORA. Heus Iustrator, mustelam circumfer: prodi in medium. Ariphrades, linguam comprime, transi et sedem cape. Quaenam concionari vult?

MULIER VIII. Ego.

PRAXAGORA. Impone igitur capitl coronam, quod faustum et felix sit.

MULIER VIII. Ecce.

PRAXAGORA. Verba factio.

MULIER VIII. Itane antequam biberim dicam?

PRAXAGORA. Ecce vero *biberim!*

MULIER VIII. Quid igitur, o inepta, opus fuerat coronam sumere?

PRAXAGORA. Apoge te hinc. Talla fortasse nobis fecisses et illic.

MULIER VIII. Sed enim nonne et viri in concione bibunt?

PRAXAGORA. En iterum *bibunt!*

MULIER VIII. Sane, per Dianam, et quidem meracius. Unde et decreta quaecunque faciunt, insipientibus et attente considerantibus insana videntur et dementia, velut ebriorum hominum commentia. Quin etiam, per Iovem, libens: si minus, cuius rei gratia ita diis supplicarent, vinum nisi adesset? praeterea conviciantur inter sese, quasi bene appot: temulentesque, qui se gerant indecore, efferunt e coetu lictores.

PRAXAGORA. Abi, abi sis et sede: mulier enim nihil es.

MULIER VIII. Ecastor nae mihi satius erat barbam non sumere: siti enim, opinor, nunc miserae mihi dissilient viscera.

PRAXAGORA. Estne vestrum alia quae velit dicere?

MULIER IX. Ego.

PRAXAGORA. Age ergo coronare: res quippe nunc agitur: daqne operam ut viriliter et probe dicas, baculo decore innixa.

MULIER IX. *Profecto optassem quempiam eorum, qui dicendo assueti sunt, ea dicere, quae optimam sint, ut sedarem otiosus: at nunc ne unam cauponam sivero, quantum quidem mea sententia valuerit, in diversorio suo lacus aquae facere. Mihi quidem non placet, per Cererem et Proserpinam —*

PRAXAGORA. *Per Cererem et Proserpinam?*
O misera, ubinam tibi mens est?

MULIER IX. Quid vero est? Nondum enim a te petii bibere.

PRAXAGORA. Non sane: sed, quum vir sis, per Ceretem et Proserpinam iurasti: quanquam cetera lepidissime locuta es.

MULIER IX. O per Apollinem!

PRAXAGORA. Desine, quaequo: frustra enim concioni interfuerim, nihilque promoverim, nisi mos loquendi accurate observatus fuerit.

MULIER IX. Cedo coronam: nam rursus concionabor. Videor enim mihi satis apte quippiam medita-ta. *Mihi enim, o mulieres, quae hic sedetis —*

PRAXAGORA. *Mulieres rursus, o misella tu, compellas, quae viros compellare debes.*

MULIER IX. Erroris causa est Epigonus iste. Quippe eo respiciens, coram mulieribus dicere me putabam.

PRAXAGORA. Facesse hinc tu quoque, et post-hac sede: ego enim ipsa, ut videor, sumta hac corona, vestrum omnium causa concionabor, deos primum precata, ut, quae constituimus, ad felicem exitum perducam. *Aequa ad me adtinet huius regionis cura, atque ad vos. Doleo autem et fero iniquo animo omnia urbis nostrae incommoda: quippe illam video praefectis utentem perpetuo malis: eorumque si quispiam vel diem unum bonus sit, totos decem dies malus est. Alii fortassis commiseris rem publicam? plura etiam mala faciet. Difficile autem viros morosos monere; vos, inquam, o cives, qui reformidatis eos, qui vos amare volunt: iis autem, qui amare nolunt, supplicatis perpetuo. Fuit tempus, quum conciliis nullo modo uteremur, sed Agyrrium pravum hominem censebamus: nunc autem, quum iis utamur, aliis quidem accipiens pecuniam, id mirum in modum laudat; qui vero non accipit, eos morte dignos deputat, qui in conciliis mercendem ferunt.*

MULIER I. Per Venerem, haec belle dicis.

PRAXAGORA. Misera, *Venerem* nominasti. Lepida vero et iocosa nobis faceres, in concione si id diceres.

MULIER I. At non dicere.

PRAXAGORA. Ne igitur nunc assuesce dicere. Praeterea confoederationem hanc quum considerabamus, deque ea deliberabamus, vulgo dictitabant peritaram civitatem, si minus illa fieret: postquam inita est, indigne ferre coeperrunt: rhetorum autem illo, qui eam suaserat, exemplo fugiens abiit. Nares in mare deduci, satis placet inopi: diritibus autem et agricolis non placet. Corinthiis succensetis, illi autem tibi, o popule, boni et commodi sunt: iis itidem commodus esto. Argens ruditus est, Hieronymus autem sapiens. Salus leviter caput exsernit, at illum respuitis, ne Thrasybulum ipsum advocantes.

MULIER I. Eugepae, quam prudens vir!

PRAXAGORA. Nunc, ut dèbet, laudasti. Vos enim, o popule, horum omnium causa estis, qui pecuniam publicam in mercedem vestram fertis. Privatum singuli spectatis, quod quisque lucrabitur; commune autem, quemadmodum Arsimas, volvitur. Atqui si mihi auscultaveritis, adhuc servabimini. Mulieribus enim aio oportere vos urbem nostram tradere: etenim illis domi procuratricibus et dispensatricibus utimur.

MULIER II. Bene, bene, per Iovem, bene. Perge, o bone.

PRAXAGORA. Ut autem melius quam nos mortuae sunt, ego docebo. Primum enim cructae lavant lanas aqua calida pro more veteri: neque temere novi quid tentantes ipsas videas. Atheniensium vero civitas, si hoc bene teneret, nonne servaretur, nisi quid aliud novi curiose frustraque actitaret? Sedentes illue frigunt obsonia, sicut et prius: capite fennit, sicut et prius: Thesmophoria agant, sicut et prius: viros suos male habent, sicut et prius; adulteros domi habent, sicut et prius: et ut illis dent, obsonantes fallunt, sicut et prius: vinum meracum amant, sicut et prius: subagitatae gaudent, sicut et prius. His igitur, o viri, urbem tradentes, non est, quod frustra argutemur; neque rogitemus, quid illas acturae sint: sed omnimodo finamus illas imperare, hoc unum considerantes

Aristoph. Vol. XIII.

T

quod videlicet matres quum sint, milites servare enpiunt. Dein cibaria quisnam melius submittat, quam quao peperit? ad parandas divitias solertissimum est muliebre ingenium; et mulier si imperet, haud unquam facile decipiatur: quippe illae decipere adsuetae sunt. Cetera quidem omittam: in his autem si mihi fidem habueritis, felices vitam omnem degetis.

MULIER I. BENE, o lucundissima Praxagora, et ingeniose. Unde quaeso haec, o bona, didicisti tam callide?

PRAXAGORA. Fugarum tempore cum viro habitavi in pnyce: tum saepius ibi audiens rhetorum conciones, et ipsa concessionari didici.

MULIER I. Non temere igitur, o bona, dicendi perita es et sapiens; et te ducem mulieres abhinc eligimus, si haec, quae cogitas, facies. Verum si Cephalus irruens convicietur tibi, quo modo ei in conacione contradices?

PRAXAGORA. Eum dicam delirare.

MULIER I. At hoc norunt omnes.

PRAXAGORA. Sed et atra bile percitum esse.

MULIER I. Hoc itidem sciunt omnes.

PRAXAGORA. Praeterea et acetabula male fingerere, rempublicam autem bene et pulchre.

MULIER I. Quid si Neoclides lippus probra tibi ingerat?

PRAXAGORA. Huic ego dicam, ut in canis culum inspiciat.

MULIER I. Quid, si te pulsent?

PRAXAGORA. Ego contra movebor, utpote quae non imperita sim plurimarum pulsationum.

MULIER I. Hoc unum a nobis provisum non est: si te lectores trahant, quid tandem facies?

PRAXAGORA. Subnixis sic alis reluctabor: neque enim media prehendar.

MULIER I. Nos autem, si te sublimem rapiant, amittere iubebimus.

MULIER II. Haec quidem nobis pulchre cogitata sunt: illud vero non praevidiunt, quoniam modo manus tollere tunc meiminerimus: quippe non manus, sed pedes tollere adsuetae sumus.

PRAXAGORA. Res ista difficultis est: tamen extendendae manus ab humero nudantibus alterum brachium. Nunc autem agite, vestes succingite, induamini citissime Laconicos calceos, quemadmodum virum videtis, quum in concionem, aut foras singulis diebus iturus est. Tum vero, quum ea se bene habuerint, barbas vobis adligate. Quum vero bene compositae illas scite aptaveritis vobis, tunc etiam virorum pallia, quae subdixistis, ceteris superinlucte, et baculis innoxiae, incedite, canticum aliquid senile canentes, more rusticorum incitatae.

MULIER II. Bene autumas: non autem praeeamus illis. Nam et alias puto ex agris in Puycem venturas exadvorsum mulieres.

PRAXAGORA. Verum festinate. Quippe mos est, ut qui usque a mane in Pyrce non adsuerunt, abeant ne minimum quidem lucri referentes.

CHORUS. Progediendi tempus est, o viri; id enim nos memores dicere perpetuo oportet, ne forte nobis excidat: neque enim mediocre periculum nobis adsit, si deprehendamur aggressae tale facinus in tenebris.

SEMICHORUS. Eamus in concionem, o viri; nam interminatus est Thesmootheta ei, qui non primo mane, ossulis etiamnum tenebris super terram, venerit pulvere conspersus prae festinatione, acerba tuens, aliiata mortis contentus, ei inquam, non daturum se tres obolos. Sed, o Charitimida, tuque Smicythe, et Dra- ce, sequere festinabunde, operam dans, ut nihil aberres ab iis, quae te illic effecta dare necesse est. Ceterum symbolo accepto proprie invicem sedeamus, ut ea decernamus omnia, quae amicarum nostrarum in rem bene conducant. At vero quid loquor? amicorum enim dicere debueram.

SEMICHORUS. Vide autem ut propellamus istos, qui ex Astu veniunt; qui quidem antehac, quum unicum obolum acciperent ad concionem venientes, sedebant confabulantes; nunc autem prae turba molesti sunt. At enim quum Archon erat generosus ille Myronides: nemo ausus fuisset e reipublicae administratione mercedem ferre: sed veniebat unusquisque in

sacculo habens potum simul panemque et duas cepas,
tresque olivas circiter. Nunc autem triobolum accipere
postulant, quum aliquid publicae rei faciunt, quasi vi-
les operarii, qui lutum ferunt.

**BLEPYRUS, VIR QUIDAM, CHREMES,
CHORUS, PRAXAGORA.**

(V. 511 — 519.)

BLEPYRUS. Quid hoc rei est? Quonam mihi
uxor evanuit? nam circa auroram dies est; illa autem
non appareat. At ego iaceo iamdiu cacaturiens, so-
leas quaeritans in tenebris et pallium: postquam au-
tem illud manibus studiose tentando non potui invenire,
iam vero ianuam aderat pultans Coprus, hoc
ego uxor meae amiculum capio, einsque Persicas in-
duo. Sed ubinam locus est secretus? ubinam commo-
de cacaverim? at sane noctu ubicunque cacare vacat:
neque enim me quisquam nunc cacantem viderit. Hei
misero mibi, quod, senex quum essem, duxerim uxo-
rem! quot ego verberibus plecti dignus sum! Neuti-
quam enim boni quidpiam actura exiit. Verum utut
haec sunt, interim cacandum est tamen.

VIR QUIDAM. Quis illic est? nonne Blepyrus
vicinus? Per Iovem ille ipsus est. Dic mihi, quid sibi
vult hoc rubrum quo congeris? an te Cinesias ali-
cunde concacavit?

BLEPYRUS. Minime: sed cum uxor meae cro-
cotula, quam illa induere solet, domo exii.

VIR. Pallium vero tuum ubinam est?

BLEPYRUS. Dicere nequeo; in stragulis enim diu
quaesitum non reperi.

VIR. Quid postea? tu nou uxori imperasti ut dicaret?

BLEPYRUS. Non per Iovem: quippe intus non est: sed clam me evasit domo. Quamobrem metuo ne quid mali designet.

VIR. Per Neptunum, eadem tibi prorsus eveniunt, quae mibi. Uxor etenim mea disparuit, sumto pallio quod ego ferre soleo. Neque hoc me modo male habet: sed et calceos ipsos abstulit: nullibi enim eos reperire potui.

BLEPYRUS. Per Bacchum, nec ego meas Laconicas: sed sicut eram cacaturiens, pedibus in cothurnos immisis huc festinavi, ut ne cacarem in laena, quippe quae recens lata et nitida est.

VIR. Quid, quaeso, illud sit? num ad prandium eam amicarum quaepiam vocavit?

BLEPYRUS. Mea quidem sententia: non enim malis morata est moribus, quod quidem sciam.

VIR. At tu funem cacas. Mihi vero tempus est abeundi in concionem, si modo cepero pallium, quod mihi unicum est.

BLEPYRUS. Ego itidem, ubi cacavero: nunc autem pirum quoddam silvestre occludens mihi podicem retinet cibos.

VIR. Num pirum illud est, quod Laconicus dixit Thrasybulus?

BLEPYRUS. Per Bacchum, tenaciter mihi adhaesit. At enim quid agam? nec enim solum me angit hoc praesens malum: sed quando edero, quoniam mihi abibit dehinc sterlus? Nunc enim hic, quicunque tandem ille sit Achradusius vir, ostium obseravit. Quis igitur medicum mihi arcessat, et quem? quis eorum, qui clunibus operam daut, artis est poritissimum? hanc sane calleth Amynon, at fortasse negabit. Antisthenem quispiam hac evocet omni modo: hic enim homo, ut facile coniicias, si ingemiscentem audias, novit quid sibi velit culus cacaturiens. O venerauda Lucina, ne me siris disrupi obseratio podice, ut ne siam lasanum comicum.

CHREMES. Heus tu, quid facis? num casas?

BLEPYRUS. Egone? non equidem hercle amplius; sed resurgo.

CHREMES. Quid vero uxoris tuae amiculum induisti?

BLEPYRUS. Quippe illud temere in tenebris intus cepi. At unde agis te, quae so?

CHREMES. E concione.

BLEPYRUS. Iamne ergo dimissa est?

CHREMES. Ita hercle, et quidem diluculo. Et pro Iupiter! plurimum risum praebuit rubrica, quam undique sparserant.

BLEPYRUS. Proinde triobolum accepisti.

CHREMES. Utinam vero! sed tardior veni; unde hercle me piget pudetque, quum praeter inanem sacrum nihil reportem domum.

BLEPYRUS. Quae vero fuit causa?

CHREMES. Plurima hominum turba, quanta nunquam venit simul in pnycem. Et sane quum illos intueremur, cunctos pro sutoribus coriariis habuimus. Quippe mirum in modum alba videbatur illa multitudo, quae concionem replebat. Itaque non accepi triobolum, neque plurimi alii.

BLEPYRUS. Nec igitur ego acciperem, si nunc irem?

CHREMES. Quidum? non pol, etiamsi eo profectus fuisses, quum secunda vice cecinit gallus.

BLEPYRUS. Vae miser mihi! Antiloche, me viventem lugeas magis quam triobolum: nullus enim sum ego. Verum quae res fuit, cur tanta turba mature adeo convenerit?

CHREMES. Quid aliud, quam quod prytanibus visum est de salute reipublicae sententias rogare? Tum statim primus Neoclides lippus prodit: dein populus exclamat, quam putas valide? *Nonne indignum est andere hunc concionari, quum praesertim de salute reipublicae agatur, qui sibi palpebrarum pilos non potuerit salvare?* Ille autem reclamans et circumspectans ait: *Quid enim me facere oportuit?*

BLEPYRUS. Allia simul terentem cum silphio, Laconicumque miscentem tithymallum, tibi inungere vesperi supercilia, ei dixisse ego, si adfuissesem,

CHREMES. Post hunc Euaeon, ille ingeniosissimus, processit nudus, ut quidem plerisque videbatur: ipse enim negabat se pallium habere. Deinde orationem habuit maxime populariem. *Videbis quidem*, inquit, *me ipsum quoque salutis egentem quatuor statuerum: nihilominus dicam, quomodo rempublicam et cives servetis.* Si enim indigentibus laenas praebant fullones, statim incipiente bruma, laterum dolor neminem nostrum capiat unquam. Quibuscunque autem lectus non est, nec stragulae vestes, eant illi apprime loti dormitum apud pellionum aliquem: *is vero ianuam si claudat hiemis tempore, tribus sorteis penulis multetur.*

BLEPYRUS. Per Bacchum, satis commoda. Si et haec adieceris, nemo, opinor, contra decrevisset: ut farinae venditores scilicet indigentibus tres choenices in coenam praeberent omnibus: sin minus, plurimum plorarent; ut id fructus et commodi plebs a Nausicyde ferat.

CHREMES. Posthaec autem formosus iuvenis quidam, candido vultu, prosiluit, Niciae similis, ut concessionem haberet, et occipit dicere: *Oportere rempublicam mulieribus mandari.* Tum tumultuari coepit sutoria multitudo et clamare, *bene ipsum et apto dicere:* at ii, qui ex agris venerant, reclamarunt.

BLEPYRUS. Mentre enim habebant, per Iovem.

CHREMES. Verum inferiores erant numero; ille autem magis magisque vociferabatur, de mulieribus quidem bona plurima dicens, de te vero mala plura.

BLEPYRUS. Quid autem dixit?

CHREMES. Primumdum dixit te versipellem et fraudulentum.

BLEPYRUS. Et te?

CHREMES. Ne adhuc me istud roges. Dein furem.

BLEPYRUS. Me solum?

CHREMES. Immo hercle et sycophantam.

BLEPYRUS. Me solum?

CHREMES. Immo hercle vero horuncce omnem multitudinem.

BLEPYRUS. Hoc quidem quis infilias iverit?

CHREMES. At feminam dicebat rem esse sapientia plenam, et parandis divitiis aptam: nec illas arcana ex Thesmophoriis identidem efferre: te vero et me ex curia, quidquid senatus decreasset, efferre dicebat.

BLEPYRUS. Et sane, per Mercurium, id mentitus non est.

CHREMES. Deinde mutuas inter se daro vestes, aurum, argentum, pocula, idque solas solis, non coram testibus, et ea omnia reddere, neque invicem fraudare; quod nostrum plurimos facere praedicabat.

BLEPYRUS. Sane, per Neptunum, et quidem coram testibus.

CHREMES. Tum mulieres neminem criminari, aut in ius vocare, neque poplarem statum evertere. Sed multa et bona aliaque quam plurima de mulieribus bene dicebat.

BLEPYRUS. Quid tandem decretum est?

CHREMES. Committi rempublicam illis: id enim unum videri quod in urbe nostra nondum factum sit.

BLEPYRUS. Ac decretum est?

CHREMES. Ita dico.

BLEPYRUS. Eaque omnia illis committuntur, quae viris antebac curae erant?

CHREMES. Ita se haec habent.

BLEPYRUS. Neque ego amplius in foro ius dicam, sed uxor?

CHREMES. Neque tu, quos habes liberos, ales in posterum, sed uxor.

BLEPYRUS. Neque suspirare diluculo amplius opus erit mihi?

CHREMES. Non, per Iovem; sed mulieribus ea curae sunt; tu autem securus sine gemitu pedens domi manebis.

BLEPYRUS. Hoc unum timendum est nobis aequalibus, ne scilicet illae, ubi reipublicae habenas suscepérint, tum nos vi cogant —

CHREMES. Nam quam rem?

BLEPYRUS. Subagitare ipsas.

CHREMES. Si vero non possumus?

BLEPYRUS. Prandium non dabunt.

CHREMES. Tu vero istuc hercle age, ut prandess et futuas simul.

BLEPYRUS. Nihil tam odiosum est, quam invitum aliquid facere.

CHREMES. Verum si reipublicae istud conductit, id viros omnes facere oportet. Nam et quoddam seniorum dictum circumfertur, nempe: *Quaecunque stulta et fatua decreverimus, ea omnia nobis in melius converti.* Atque utinam ita contingat, et convertantur quidem, o veneranda Pallas et dii ceteri. Verum abeo: tu autem vale.

BLEPYRUS. Et tu, o Chreme.

CHORUS. Incede, progredere: an est quisquam virorum, qui nos sequatur? converte te et adspice: custodi te caute, multi enim sunt hic fraudulent et versipelles, ne quis a tergo habitum nostrum observet. Sed pedibus quam poterit plurimum sonans incede. Nobis enim dedecus afferat omnibus ea res, si a viris depreensa fuerit. Quanobrem succinge te, circumquaque observans, et illuc, et huc ad dextram, ne haec res infortunio nobis sit. Sed festinemus: namque propositum iam sumus locum, unde in concionem perreximus; quum eo ivimus. Quin conspicitur iam domus, ex qua est dux illa, egregium commenta facinus, quod comprobarunt cives. Itaque non est, ut amplius cunctemur opperientes, barbasque mento aptatas habentes, ne quis forte nos videat, et medium in agmen nostrum involet. Sed age huc in umbra accedens ad parietem, limis respiciens, rursus habitum muta, et compone te ad eundem modum, quo antea culta eras; et ne cunctis: quippe iam ducem nostrum omnium e concione venientem videmus. Sed festina omnis, et taedea te barbam amplius habere, praesertim quum illae adventiant vestem solitam iam pridem induitae.

PRAXAGORA. Hae nobis res, o mulieres; prospera cesserunt, de quibus deliberavimus. Sed quam citissime antequam nos vir quispiam videat, prolicite penulas: facessat hinc virilis calceus, Laconicorum latae colligata lora, baculos dimittite. Ac tu quidem istas mulieres compone: ego vero volo intro subrepens,

priusquam vir me videat, pallium eins reponere eo,
unde sumsi, ut et alia, quae domo extuli.

CHORUS. Omnia quae dixi, iam composita sunt:
tuum autem est deinceps docere, quidnam agentes
conducibile tibi videbimus recte auscultare. Nunquam
enim cum illa muliere, quae te peritior acriorque es-
set, scio me congressam fuisse.

PRAXAGORA. Opperimini nunc, ut eius impe-
ri, quod mihi modo mandatum est, vobis consiliariis
utar; si quidein illic in medio tumultu et rebus asperis
fortissimas vos experta sum.

BLEPYRUS, PRAXAGORA,
CHORUS.

(V. 520 — 727.)

BLEPYRUS. Heus tu, unde venis, Praxagora?

PRAXAGORA. Quid tua, o bone, interest?

BLEPYRUS. Quid mea intersit? quam inepte hoc
rogas!

PRAXAGORA. Saltem de moecho aliquo non
mihi narrabis.

BLEPYRUS. Non de uno forte.

PRAXAGORA. Atqui istud tibi explorare licet.

BLEPYRUS. Quo modo?

PRAXAGORA. Si capite unguentum redoleo.

BLEPYRUS. Quid vero? non subagitatur etiam
mulier absque unguento?

PRAXAGORA. Non ecastor ego.

BLEPYRUS. Cur igitur et quoniam abiisti dilu-
culo, subducto mihi pallio?

PRAXAGORA. Mulier quaedam socia et amica
nocte me arcessivit parturiens.

BLEPYRUS. Itane non poteras, priusquam eo
ires, rem mihi dicere?

PRAXAGORA. Mulieri praesto esse oportebat, cui tam prope instabat partus.

BLEPYRUS. Saltem mihi dixisses. Sed subest hic aliquid mali.

PRAXAGORA. Non, per Cererem et Proserpinam. Sed sicut tum eram, abii. Rogabat enim ea, quae me arcescebat, ut quam citissime possem, ad sese irem.

BLEPYRUS. Itane vero non oportebat te vestimenta tua sumere? sed postquam me meis exueras, injecto mibi tuo amiculo, abiisti, relinquens me tanquam mortuum, nisi quod non coronasti me, neque lecythum adposuisti.

PRAXAGORA. Frigus enim erat; ego autem gracilis et paulo infirmior; ideoque ut calefierem, ista indui: te vero in calore iacentem et stragulis reliqui, mi vir.

BLEPYRUS. Laconicae autem meae tecum abierunt, et baculus meus simul.

PRAXAGORA. Ut pallium tuerer, meos cum tuis calceos mutavi, te imitans, et pedibus sonans, et lapides feriens baculo.

BLEPYRUS. Scin' igitur amisisse te tritici sextarium, quem ego accepissem, si concioni intersuisssem?

PRAXAGORA. Ne sollicitus sis: nam marem perperit puerum.

BLEPYRUS. Concio?

PRAXAGORA. Non ecator: sed mulier illa ad quam ivi. Verum, amabo, habitare est concio?

BLEPYRUS. Ita hercle. Non memineras me tibi heri dixisse?

PRAXAGORA. At enim nunc reminiscor.

BLEPYRUS. Nec igitur quae illic decreta sunt nostri?

PRAXAGORA. Pol horum nihil novi.

BLEPYRUS. Sede igitur sepias esitans. Vobis enim rempublicam mandatam esse dicunt.

PRAXAGORA. Quid ut faciamus? texamus?

BLEPYRUS. Non hercle; sed ut administretis.

PRAXAGORA. Quaenam?

BLEPYRUS. Res omnes, quae ad civitatem additent.

PRAXAGORA. Per venerem, beata erit civitas in posterum.

BLEPYRUS. Quasobrem?

PRAXAGORA. Multis de causis. Non enim audacibus viris licebit turpia in eam et indigna patrare deinceps, neque ullo modo testimonium falsum dicere, neque criminari.

BLEPYRUS. Neutquam, per deos obsecro, istuc feceris, neque mihi victimum meum auferas.

CHORUS. O mi homo, sinito uxorem dicere.

PRAXAGORA. Non despoliatorem esse, non invidere vicinis; neminem nudum, neminein pauperem esse, non conviciari, non pignora a debitoribus auferre.

CHORUS. Per Neptunum, magna pollicetur, nisi mentiatur.

PRAXAGORA. At id ego effectum dabo, ita ut versa dixisse mihi tute sis testis, et hic ipse nihil contradicere possit.

CHORUS. Nunc demum illud est, quum te prudentem animum et philosophicam cogitationem excitare oportet, scientem mulieribus amicis succurrere. Ad communem enim felicitatem adhibenda tibi est linguae solertia, quae civilem populum adornet infinitis prosperitatibus vitae, et demonstret, quid occasio possit. Indigit quippe sapienti quopiam commento res publica nostra. At perfice modo res, quae nec factae unquam, neque commemoratae fuerint antea. Oderunt enim nostri homines, si vetera saepius spectent. Sed non cunctandum: quin po:ius commentationes eius rei aggrediendae sunt. Nam cito quidpiam agero valde gratiosum est apud spectatores.

PRAXAGORA. Atqui commoda me suasuram esse confido spectatoribus, si inavelint novi quidpiam sequi, quam moribus antiquis adhaerere. Hoc est quod maxime formido.

BLEPYRUS. De novarum quidem rerum studio ne metuas: has enim sectari, nobis pro alio quovis imperio est, ut et veterum rituum neglegentes esse.

PRAXAGORA. Ne igitur quispiam vestrum mili contradicat, neque me prius interpellat, quam communitatem meam noverit, et me audierit loquentein. Quippe dicam omnes oportere omnibus uti communiter, omniumque rerum participes esse, et ex iisdem bonis vivere; non autem hunc divitem, illum vero misserum esse; neque hunc magnum agrum colere, illi vero ne satis quidem terrae esse sepeliendo cadaveri; neque servis hunc compluribus uti, illum autem ne pedissequum quidem habere. Sed unum omnibus communem victimum faciam, eumque similem.

BLEPYRUS. Quomodo igitur omnibus communis erit?

PRAXAGORA. Comedes stercus prior me.

BLEPYRUS. Et stercoris etiam participes erimus?

PRAXAGORA. Non ecce mea haec est sententia: sed me interpellasti. Hocce enim dictura eram: nempe agros primo faciam omnibus communes, et pecunias, et alia quae uniuscuiusque sunt. Dein ex illis omnibus, factis communibus, vos omnes alemus, dispensantes et parcentes, et animum adtendentes.

BLEPYRUS. At quomodo qui agros non possident, pecuniam vero et Daricos, opes scilicet occultas —

PRAXAGORA. Haec in medium deponet, et qui non deposuerit, peierabit.

BLEPYRUS. Quippe et peierando quaequivit.

PRAXAGORA. Sed ei prorsus non conducet.

BLEPYRUS. Quomobrem?

PRAXAGORA. Nemo enim quicquam paupertatis causa faciet: quippe omnes omnia habebunt, panes, salsa menta, placentas, laenias, vinum, corollas, cicer. Quocirca quid lucri esset non deponenti omnia in commune? tu, si quid excogites, fac palam.

BLEPYRUS. Nonne et nunc si plurimum furentur, quibus haec omnia suppetunt?

PRAXAGORA. Antea quidem, o amice, quum prioribus legibus utebamur: nunc autem, erit enim ex communi victus omnibus, quidnam emolumenti erit non deponenti?

BLEPYRUS. Si puellam conspicatus, eam cupiat,

velitque clam molere,' habebit quod det, ex his bonis sumens: communium autem participabit, cum ea dormiens.

PRAXAGORA. At enim ei licebit gratis una dormire. Namque faciam, ut illae communes cum viris cubent, et cuilibet volenti liberos pariant.

BLEPYRUS. Quomodo autem, si omnes iverint ad formosissimam illarum, et postulabunt eam subagitat?

PRAXAGORA. Foediores et simae iuxta lepidiores sedebunt: tum si quis harum aliquam copiet, deformem prius inibit.

BLEPYRUS. At quomodo nos seniculos, si cum turpioribus simus, non ante nos deficit penis, quam eo perveniat, quo nobis eundum dicis?

PRAXAGORA. Non pugnas ciebunt formosae.

BLEPYRUS. Qua de re?

PRAXAGORA. Bono animo es, ne formida, non pugnabunt.

BLEPYRUS. Qua de re, inquam?

PRAXAGORA. Ut vobiscum congregantur. Et tibi quidem posita haec lex est; quae autem ad nos pertinet solerter excogitata est. Quippe ita cautum et consultum est, ne cuius feminæ foramen vacuum sit.

BLEPYRUS. Viri autem quid facient? nam sungenit illae viros deformes, et ad formosos se conseruent.

PRAXAGORA. At foedae observabunt formosos, quum abibunt a coena: itidem deformes illi observabunt in foro et aliis locis publicis: neque licebit feminis cum formosis viris cubare, priusquam deformibus et pumilis copiam sui fecerint.

BLEPYRUS. Nunc igitur Lysicratis nasus sequac formosi iuvenes superbierit.

PRAXAGORA. Sane, ita me Apollo amet. Hoc quidem decretum oppido populare est, et mera irrisio superborum, eorumque qui anulos gerunt, quum embas eis dicet: *Heus tu, seniori cede, et coram operire dum ego, peracta re, tibi secundas partes exigendas dabo.*

BLEPYRUS. Quomodo igitur, *nobis* sic viventibus, unusquisque liberos suos dignoscere potis erit?

PRAXAGORA. Quid opus est? Quippe suos patres existimabunt eos omnes esse qui aetate provectiones erant.

BLEPYRUS. Itaque bene et naviter in posterum senem omnem praefocabunt prae ignorantia, quandoquidem et nunc patrem cognosentes strangulant tamem. Quid? quum ignotus erit parentis, quomodo non tunc eum male concacabunt?

PRAXAGORA. Sed qui forte illuc aderit, non permettit. Olim quidem non erat eis cura patrum alienorum, quicunque illos verberaret: at nunc si quis seniorem percussum audierit, timens ne parentem ipsum suum is pulset, talia facientibus adversabitur.

BLEPYRUS. Haec quidem omnia non insulse dicit: verum si Epicurus accedens aut Leucolophas patrem me vocet, id mihi grave sit audire.

PRAXAGORA. At aliud longe est istoc gravius.

BLEPYRUS. Quidnam!

PRAXAGORA. Si te Aristyllus osculetur, te suum patrem esse dicitans.

BLEPYRUS. Fleret sane et eiularet.

PRAXAGORA. At tu oleres calamintham. Verum ille natus est, antequam decretum hoc fieret: quamobrem frustra metuas, ne te osculetur.

BLEPYRUS. Id sane graviter ferrem. Terram autem quis colebit?

PRAXAGORA. Servi. Tibi autem curae erit, quum iam decempedalis erit umbra solarii, uncis ei laute ire ad coenam.

BLEPYRUS. De vestibus autem, quae ratio eorum parandarni erit? id enim ex te sciscitari lubet.

PRAXAGORA. Quae quidem vobis nunc sunt, iis utemini: in posterum autem vobis alias texemus.

BLEPYRUS. Unum adhuc a te quaesitum volo. Si quis multam alicui debeat, a magistratibus damnatus, undenam hanc solvet? non enim aequum est e publica pecunia.

PRAXAGORA. Sed enim primo ne lites quidem erunt.

BLEPYRUS. Hoc vero quam multos homines pessum dabit!

PRAXAGORA. Hoc quoque ego decretum feci. Nam cuius rei causa, o miser, lites essent?

BLEPYRUS. Plurimarum sane, per Apollinem: primum enim huiusc; si quis aliquid cuipiam debens neget.

PRAXAGORA. At soenori qui pecuniam daret, unde eam sumeret, rebus omnibus in commune depositis? manifestarius fur esset scilicet.

BLEPYRUS. Per Cererem, bene doces. Hoc igitur dicio mihi: qui alias verberabunt, unde iniurias persolvent, quum bene appoti obvios male mulcaverint? de hoc enim ambigere te arbitror.

PRAXAGORA. A maza, quam ipsus edit: hanc enim quum quis ei ademerit, non facile deinceps iniuriam faciet, sic ventre multatus.

BLEPYRUS. Nec etiam fur erit ullus?

PRAXAGORA. Qui enim surabitur, qui omnium sit particeps?

BLEPYRUS. Neque obvios nocte spoliabunt?

PRAXAGORA. Non pol, si domini dormias; nequidem si foris, ut antea. Victus enim omnibus suppetet. Si quis autem alium spoliare velit, is ultro vestimenta sua dabit: quid enim ei opus esset repugnare? quippe meliora prioribus illis ex communi accipiet.

BLEPYRUS. Neque etiam alea ludent homines?

PRAXAGORA. Nam cuius lucri gratia id quis faceret?

BLEPYRUS. Quam vero vitae rationem institues?

PRAXAGORA. Communem omnibus. Urbem enim me facturam dico instar unius habitationis, omnia in unum committendo, ita ut alter in alterius aedes facile ingrediatur.

BLEPYRUS. Coenam autem nbi adpones?

PRAXAGORA. Fora indicialia et porticus viorum coenacula faciam.

BLEPYRUS. Tribunal autem ad quid utile erit?

PRAXAGORA. Super illud imponam crateras et

squales: et stantes in eo pueri bellica laude clarorum virorum fortia canent facta, timidorumque, si qui fuerint, probra, ut pudore suffusi a coena abstineant.

BLEPYRUS. Per Apollinem, rem festivam narras. Vascula autem, in quae sortes coniiciuntur, ubinam repones?

PRAXAGORA. In foro ea ponam; tum stans iuxta statuam Harmoni sorte omnes ducam, donec sortitus gaudens abeat, sciens in qua litera coenaturus sit: et praeco eos proclamabit, qui ex litera *Beta* erunt, ut in porticum Basilicam sequantur coenaturi; eos autem qui ex *Theta* erunt, in eam, quae inde denominatur; eos vero, qui ex *Kappa* erunt, in porticum ut eant, ubi frumentum venale.

BLEPYRUS. Frumento ut se ingurgitent?

PRAXAGORA. Non ecasor: sed ut ibi coenent.

BLEPYRUS. Cui autem litera educta non fuerit, secundum quam coenet, eos omnes expellent?

PRAXAGORA. At id apud nos non erit: quippe omnia omnibus copiosa praebebimus, ita ut unusquisque cum corolla facem sumens e convivio abeat ebrios: porro mulieres in biviis occursantes iis, qui a coena redibunt, haec dicent: *Huc ad nos deflecte: hic apud nos formosa puella est. Apud me quoque, alia inquiet, desuper ex coenaculo, et quidem pulcherrima et candidissima: prius tamen oportet te mecum quam cum ea cubare.* Formosos autem et adulescentulos secutae deformiores talia dicent: *Heus tu, quo curris? prorsus nihil ages, quum illuc veneris: nam lege sancitum est, ut lepidas simi et turpes priores futuant, vos autem interea folia bifera feci capientes in vestibulis masturbemini.* Age nunc dico mibi, placentne haec vobis?

BLEPYRUS. Admodum.

PRAXAGORA. Itaque in forum mihi eundum est, ut accipiam bona in commune deponenda, adsumta praecognita quapiam maxime vocali. Haec enim me facere necesse est, quae dux reipublicae electa fui: opus est praeterea, ut convivales coetus constituam, ut celebreitis primum hodie convivium.

BLEPYRUS. Iam enim convivabimur?

PRAXAGORA. Ita dico. Tam vero meretrices coercere volo omnes, earumque quaestui finem impo-nere.

BLEPYRUS. Quamobrem?

PRAXAGORA. Manifesta res est: ut decerpamus ipsae florem adulescentulorum. Nec famulas ornatas oportet ingenuarum Venerem intercipere, sed cum ser-vulis tantum cubare catonacam gestantibus, iisque ut placeant cunnus sibi vellere.

BLEPYRUS. Age ergo, tecum ibo comes iuxta latus, ut obviorum convertam in me oculos, et mihi dicant: *Nonne suspicitis hunc praefectae nostrae maritum?*

VIR I. bona in medium depositurus, VIR II.
non depositurus, PRAECO, CHORUS.

(V. 728—876.)

VIR I. Ego quidem ut in forum supellectilia feram parabo, et substantiam omnem recensebo. Heus tu, cinachyra, buc bella belle prodi foras, rerum mea-rum prima, ut bene trita canistrigerae vicem obeas, tu quae multos iam meos saccos evertisti. Ubinam est sellifera? olla huc exi: sane hercle nigra es: nec pos-ses nigror esse, tametsi pigmentum coxiisses, quo Ly-sicrates canos tingit. Sta iuxta ipsam; huc ades, o ornatrix: huc hydriam feras, hydriaphore: tu autem huc prodi, o eitharistria, quae me saepius excitasti, ut in concionem irem, nocte intempesta, modum orthrium canens. Prodeat quispiam alveolum capiens; favos ef-fer, oleaginos ramos huc prope statue, effe itidem du-os tripedas et ampullam: ollulas iam, aliaque viliora vasa omitte.

VIR II. Egone mea ut deponam? utique her-

clo infelix essem, et exigua mente praeditus. Nonquam id faciam, ita me Neptunus amat; sed eismodi decreta primum examinabo saepius, et attente considerabo. Neque enim meum sudorem, et quod aegre comparsi miser, nullius emolumenti causa sic imprudenter amittam, priusquam didicerim, qui se res omnis habeat. Eho tu, quid sibi haec supellectilia volun? num aliam in domum migras, qui haec omnia extulisti, aut pignori ea opposituras fers?

VIR I. Minime.

VIR II. Cur igitur ordine sic stant omnia illa? an praeconi Hieroni pompam ducitis?

VIR I. Minime hercle; sed ea reipublicae delaturus sum in forum, secundum sanctas leges.

VIR II. Delaturus es?

VIR I. Omnino.

VIR II. Infelix igitur es, per Iovem servatorem.

VIR I. Quomodo?

VIR II. Quomodo? facile dictu est.

VIR I. Quid? nonne legibus parere oportet?

VIR II. Quibüs, o miser?

VIR I. His quae sanctae sunt.

VIR II. Quae sanctae sunt? o quam insanus es!

VIR I. Insanus?

VIR II. Quidni enim? immo hercle omnino omnium es stultissimus.

VIR I. Quia facio, quod decretum est? Atqui virum probum maxime omnium ea exequi oportet, quae publica auctoritate mandata sunt.

VIR II. Virum stolidum scilicet.

VIR I. Tu vero deponere tua in commune non paras?

VIR II. Id ego cavebo, priusquam viderim, quid consili capiat populus.

VIR I. Quid enim aliud, quam parati omnes sunt ferre bona sua?

VIR II. At id si vidisem, tum demum crederem.

VIR I. Enimvero id per vias praedicant,

VIR II. Praedicensbunt scilicet.

VIR I. Et sublati in humerum sarcinis se deferre dicunt.

VIR I. Dicent scilicet.

VIR I. Enecas me, omnibus his fidem nullam habens.

VIR II. Fidem nullam habebunt scilicet.

VIR I. Iupiter te male perdat.

VIR II. Male perdent scilicet. Putas civem aliquem sua delaturum, qui saltem vel pauxillum mentis habeat? neque enim e more nostro istuc est: sed nos capere tantum oportet, ita me Iupiter amet. Quippe ita et dil solent: id autem ex illorum manibus nosces: simulacra etenim, quoniam fundimus preces, ut bona nobis largiantur, stant manu supina porrecta, non quasi quicquam datura, sed ut aliquid accipient.

VIR I. O perditissime, sinito me quod facto est opus facere: haec enim colliganda mihi sunt. Quo abiit lorum?

VIR II. Quid enim? revera haec seres?

VIR I. Sane hercle; adeoque iam duos hos tri-podas una simul colligo.

VIR II. O quae dementia! non opperiri te, quid alii facturi sint, ac tum demum —

VIR I. Quid tum demum facere?

VIR II. Adhuc opperiri, postilla vero cunctari etiamnum.

VIR I. Quamobrem tandem?

VIR II. Si terrae motus creber fiat, aut mali quis ignis ominis emicet, aut mustela transiliat, desinant profecto omnes bona sua in forum deferre, o stupide.

VIR I. Lepide hercle mecum ageretur, si, dum opperirer, interim non haberem ubi istaec depone-re.

VIR II. At enim potius timeas, ut alicnnde capere possis. Sed habeto bonum animum, depones, etiamsi ad ultimum mensis diem veneris.

VIR I. Quidum?

VIR II. Ego nostros homines novi, qui in decernendo praeproperi sunt, ac rursum negant facturos se, quae decreta fuerint.

VIR I. Sua comportabunt, o amice.

VIR II. Si vero non ferant, quid tum?

VIR I. Securus esto, ferent;

VIR II. Si vero non ferant, quid tum?

VIR I. Cum ipsis pugnabimus.

VIR II. Si vero superiores erunt, quid tum?

VIR I. Abibo, supellectilibus relictis.

VIR II. Si vero ea divendant, quid tum?

VIR I. Disrumparis.

VIR II. Si vero disrumpar, quid tum?

VIR I. Bene facies.

VIR II. Tu vero ferre etiamnum cupies?

VIR I. Ego sane: namque vicinos meos video
sua comportantes.

VIR II. Nimirum Antisthenes sua deferet? Multo
sane lepidius ei videretur plus quam triginta dies pri-
cicare.

VIR I. Plora.

VIR II. Antimachus autem chori magister quid
in commune deferet plus, quam Callias? Profecto hic
homo rem suam perdet.

VIR I. Molesta loqueris.

VIR II. Quid molesta? quasi non videam quoti-
die eiusmodi decreta fieri. Non illud meministi, quod
de sale factum est?

VIR I. Memini quidem.

VIR II. Et alterum, quando scivimus de aereis
illis nummis? meministin?

VIR I. Immo damno mihi fuit recens illa cusa
moneta. Nam, venditis uvis, abivi plenam habens
aereis drachmis maxillam: dein in forum ad emendam
farinam profectus sum: ibi quum sacculum iam ei
recipienda sustinerem, proclamavit praeco; *Neminem*
accipere debere aereos nummos in posterum; ar-
gento enim utimur.

VIR II. Quid? Nonne nuper omnes deiurabamus,
quingenta mox reipublicae talenta fore ex tributo qua-
dragesimae, quam excogitarat Euripides? ibique con-
tinuo nullus non Euripidem laudibus elevhebat. At
postquam attentius considerantibus res ipsa visa est,
quod dici solet, *Iovis Corinthus*, neque ad necessa-
ria sufficit, denuo nullus non Euripi convicia di-
cebat.

VIR I. At res, o bone, non in eodem sunt statuta. Nam tunc nos viri rempublicam administrabamus; nunc autem mulieres.

VIR II. Quae ne me commeiant, ita me Neptunus amet, cavebo sedulo.

VIR I. Nescio quid nugeris. Cape tibi lignum balulatorium, puer.

PRAECO. O cives omnes adeste; nunc enim ita res est: venite, festinate recta ad praefectam nostram, ut vobis sortes ducentibus Fortuna signallatim indicet, ubinam coenaturi sitis, quia mensae oneratae et referatae sunt bonis omnibus, et paratae sunt, lectulique ladicibus et tapetibus aggesti sunt: crateras miscent unguentariae mulieres, eosque ordine statuunt: piscium tomi assantur, leporinae carnes verubus figuntur, placenta pinsuntur, corollae plectuntur, bellaria friguntur: iuvenculae ollas fresae fabae coquunt: Smoeus autem inter illas, equestri induitus pallio, mulierum patinas detergit: senex vero venit cum molli laena et delicatis calceis, una cum aliquo adolescentulo cachinnans; et pallium ibi proiectum temere iacet. Proinde venite, quandoquidem is qui mazam fert iam stat expectans: agite ergo, maxillas diducite.

VIR II. Utique ergo ibo: quid enim hic moror? quandoquidem ita reipublicae visum est.

VIR I. Et quo ibis tu, qui bona non depositisti?

VIR II. Ad coenam.

VIR I. Non sane, si mulieribus illis cor inest, priusquam bona adseras.

VIR II. At enim adseram.

VIR I. Quando?

VIR II. Officium meum, o amice, morae non erit.

VIR I. Quidum?

VIR II. Quippe dico alios etiam me posteriores adlaturos.

VIR I. Ibis interim tu coenaturus tamen?

VIR II. Quid enim agam? quippe decet sapientes reipublicae pro virili opitulari.

VIR I. Si autem te impediunt, quid tum?

VIR II. *Contra ibo demissso capite.*

VIR I. *Si autem te verberent, quid tum?*

VIR II. *Eas in ius vocabo.*

VIR I. *Si autem te irrideant, quid tum?*

VIR II. *Ad fores-stans —*

VIR I. *Quid facies, cado?*

VIR II. *Cibos rapiam ex inferentium manibus.*

VIR I. *Abi igitur illuc posterior. At tu, o Simeo, tuque o Parmeno, tollite hanc meam omnem substantiam.*

VIR II. *Age sis una cum iis ferendo operam tibi praestabo.*

VIR I. *Tu? haudquaquam. Vereor enim, ne apud praefectam nostram postquam deposuero mea, ea tibi vindices.*

VIR II. *Ergo hercle fabrica mihi opus est aliqua, ut quae mes sint mihi habeam, eorum autem, quae in commune pīnsuntur, particeps quoquo modo siam. Recte mihi videtur: eundum est strenue, ut coenem, neque cunctandum est.*

MULIERES VETULAE TRES, ADO-
LESCENS, PUCELLA, FAMULA, HERUS,
CHORUS.

(V. 877—1181.)

ANUS I. *Quid tandem viri non veniunt? iam-dudum tampus est. Ego autem fuso oblitero et crocetam induita, otiosa, cantillans apud me canticum, ludibunda, ut quempiam illorum praetereuntem complectar. O Musae, in os maum descendita, molliculam cantiunculam ad Ionicos modos commentae.*

PUCELLA. *Nunc quidem prior me e fenestra prospexit, o putrida. Nempe rebaris, me non praesente, desertas vineas te vindemiaturam, et cantando que-*

piam affecturam. Ego autem, si id facies, contra canam. Etsi enim spectatoribus tritum id nimis et fastidiosum quandoque est, tamen iucundi aliquid habet et comicum.

ANUS I. Huncce adloquere, et cum eo abscede hinc: tu vero amicellule tibicen, tibiis sumtis, dignum te ac me canticum accine. Si quis lepide sibi vult esse, is apud me dormiat. Neque enim noviciis puellis inest solertia, sed lis solis quaa maturiores suunt: neque ulla magis contenta esse velit, quam ego amico, quicum rem habuerim, sed ad alium quempiam illico avolet.

PUELLA. Ne puellis invideas: quippe voluptas inest delicatis earum cruribus, et efflorescit in illarum papillis: tu vero, o anus, collocata es et uncta, Orci delicium.

ANUS I. Excidat tibi foramen, et sellam amittas, quum voles subagitarier, et in lecto serpentem reperias, et ad te attrabas, volens osculari.

PUELLA. Eheu, eheu! quid agam? non venit mihi taurus: sola autem hic relinquor. Nam mater mea alio abiit; et si quid superest, pro nihilo habeo. Sed, o nutrix, precor, arcesse huc Orthagoram, ita tua aetate fruoris, tibi supplico.

ANUS I. Iam, o misella, more Ionico pruris: videris autem et *Labda* secundum Lesbios. Sed meas mihi nunquam praeripiesset delicias: meam autem horam nec frustra abire facies, nec adeo intercipies.

PUELLA. Canta quantumvis, et prospice e fenestra, valut mustela: nemo enim ad te prius ingredietur, quam ad me.

ANUS I. Anne ut efferaris?

PUELLA: Mirum quod siet, o marcida.

ANUS I. Minime vero.

PUELLA. Quid enim dicat subans anus?

ANUS I. Non tibi molestum erit meum senium.

PUELLA. Quid igitur? an magis anchusa, et tua cerussa?

ANUS I. Quid tecum loqueris?

PUELLA. Quid vero per fenestram prospicis?

ANUS I. Ego? canto apud me Epigeni amico.

PUELLA. Tibi enim amicus sit quispiam praeter Gerem?

ANUS I. Ipsus tibi ostendet: actuum enim ad me veniet: sed ecum adest.

PUELLA. Tu quidem, o pernicies, nihil egens.

ANUS I. Ita me Iupiter amet, ut mei eget, o pestifera!

PUELLA. Id statim ipsus ostendet: nam ego hinc recedo.

ANUS I. Et ego pariter, ut noris me multo magis sapere.

ADOLESCENS. Utinam liceret cum puella dormire, et nihil ante subagitare resimum et anile: neque enim istuc tolerabile est viro libero.

ANUS II. Itaque, per Iovem, magno tuo malo futues: neque enim sub Charixena haec aguntur. Secundum legem aequum est ista fieri, siquidem in populari statu vivimus. Sed secedam, et sucupabo eum, qui tandem faciet.

ADOLESCENS. Utinam, o dii, formosam illam solam deprehendam, ad quam appotus venio, iampridem desiderans.

PUELLA. Decepi scelestiam illam aniculam: quippe abiit, putans videlicet me intus mansuram.

ANUS I. Verumenimvero hic ipsus est, cuius modo meinimimus. Huc quidem veni, huc ades, quod mihi amicum est; huc ad me accede, et tota nocte mecum concumbe. Quippe me mirum in modum amor tuorum capillorum agitat: insana autem me incessit cupidus, quae me vellicat. Concede, quaeso, Amor, et facito ut iste in lectum meum veniat.

ADOLESCENS. Huc tandem, o hic ad me descendens ostium hoc aperi: sin minus, fusus hic iacebo mortuus. O amicula, in tuo sinu volo lascivire cum tuis natibus. Venus, quid me huius desiderio in furorem agis? Concede, quaeso, Amor, et facito ut ista in lectum meum veniat. Hactenus quidem pro mea necessitate satis dictum fuit: tu vero mihi, o mea voluptas, oro te, aperi ostium, et amplectere me. Quippe propter te labores perpetior. O ludicrum meum aureolum, Veneris germen, Musae apicula, Gratiarum

alumna, Mollitici facies, aperi, amplectere me; quippe propter te labores perpetior.

ANUS I. Heus tu: quid pultas ostium? mene quaeritas?

ADOLESCENS. Haudquaquam.

ANUS I. Ostium tamen pultabas.

ADOLESCENS. Emoriar igitur.

ANUS I. Cuiusnam vero rei indigens huc venisti cum face?

ADOLESCENS. Anaphlystium hominem quemdam quaerens.

ANUS I. Quemnam?

ADOLESCENS. Qui te ipsam subagitet, quem sorte etiam exspectas.

ANUS I. Ita sane, per Venerem, velis nolis.

ADOLESCENS. At quae supra sexaginta annos sunt, eas nunc non inducimus, sed in aliud reiicimus tempus: quippe eas, quae intra viginti annos sunt, iudicamus.

ANUS I. Ista quidem in priori reipublicae statu obtinebant, o dulcissime; nunc autem lege decretum est uti nos primum inducamur.

ADOLESCENS. A volente quidem, iuxta legem latrunculorum ludo praescriptam.

ANUS I. At enim non coenas iuxta legem latrunculorum ludo praescriptam.

ADOLESCENS. Nescio quid dicas. Haec mibi pultanda est.

ANUS I. Quum videlicet prius meam pultaveris ianuam.

ADOLESCENS. Sed nunc pollinarium cribrum non petimus.

ANUS II. Scio ego me abs te amari: nunc autem stupes, quod me foris reperisti: verum admove mihi os.

ADOLESCENS. At enim, o misella, amatorem tuum formido.

ANUS II. Quemnam?

ADOLESCENS. Pictorem illum scitissimum.

ANUS II. Illo autem quisnam est?

ADOLESCENS. Qui mortuis ampullas pin-

git: quamobrem abi intro, ne te pro soribus conspi-
cetur.

ANUS II. Novi quid velis.

ADOLESCENS. Etenim hercle ego te quoque
novi.

ANUS II. At Venerem obtestor, cui sorte obti-
gi, haud te amittam.

ADOLESCENS. Deliras, o anicula.

ANUS II. Nugaris tu: ego enim te ad lectum me-
um ducam.

ADOLESCENS. Quid, quaeso, opus sit uncos
extrahendis cadas emere, quum, huiuscemodi vetulam
demittendo, liceat e puteis cados educere?

ANUS II. Ne cavilleris me, o miser; sed hue do-
mum sequere.

ADOLESCENS. At enim mihi necesse non est,
nisi quingentesimam annorum tuorum reipublicae sol-
visti.

ANUS II. Per Venerem nihilominus obsequere;
nam mirifice gandeo, ubi cum tuis aequalibus dormio.

ADOLESCENS. Ego vero mirifice gravor, si-
quando cum tuis aequalibus mihi dormiendum sit; ne-
que ad id faciendum unquam adduci potero.

ANUS II. Sed, per Iovem, hoc te coget.

ADOLESCENS. Hoc autem, quid est?

ANUS II. Decretum, iuxta quod tibi ad me ve-
niendum est.

ADOLESCENS. Recita ipsum, quodnam tandem
est.

ANUS II. En tibi recito: *Censuerunt mulieres,
si vir iuvenis puellam habera etupiat, eam non ante
subagitare, quam aniculam prius permoluerit: sin
nolit hanc prius permolere, at expetat iuvenculam,
liceat proiectioribus aetate mulieribus iuvenem il-
lum trahere impune, mentula prehensum.*

ADOLESCENS. Hei mihi! *Procrustes* hodie siam.

ANUS II. Nostris scilicet legibus parendum est.

ADOLESCENS. Quid si me eripiat ex populari-
bus aut ex amicis veniens quispiam?

ANUS II. At rei, quae supra medium sit, nul-
li nunc viro competit auctoritas.

ADOLESCENS. Eluratio vero nulla est?

ANUS II. Non enim tergiversatione opus est.

ADOLESCENS. At enim mercatorem me esse causabor.

ANUS II. At enim plorsabis.

ADOLESCENS. Quid igitur oportet facere?

ANUS II. Hac ad me sequi.

ADOLESCENS. Et haec mihi faciendi necessitas est?

ANUS II. Et Diomedea quidem.

ADOLESCENS. Substerne igitur primum aliquantulum origani, ampullatosque palmites quatuor suppone, et vittis caput cinge, et adpone ampullas, et lustralis aquae urceum pro foribus statue.

ANUS II. Immo etiam coronam adhuc emes mihi.

ADOLESCENS. Ha, per lovem; si modo consumtis cereis forte superes: arbitror enim te, statim atque intro ingressa fueris, morituram.

PUELLA. Quo hunc trahis tu?

ANUS II. Eum, qui meus est, domum induco.

PUELLA. At non sapienter id facis: non enim aetatem habet, ut tecum dormiat, qui tantilla aetate est: quandoquidem mater ei potius, quam uxor esses. Proinde si legem hanc constitutatis, totum orbem Oedipis replebitis.

ANUS II. O tervenifica, p[ro]ae iuvicia huic sermonem commentata venis. At ego te ulciscar.

ADOLESCENS. Per lovem servatorem, gratum mihi fecisti, o mel meum, hanc animum a me amovens. Quare pro his meritis ad vesperum gratiam tibi magnam et crassam referam.

ANUS I. Heus tu, quoniam huncce trahis, contra legem, qua cautum est scilicet, ut is prius mecum dormiat?

ADOLESCENS. Vae mihi misero! undenam emeristi, o perdita? nam hoc quidem malum illo altero perniciiosius.

ANUS I. Huc ambula.

ADOLESCENS. Haudquaquam, obsecro, patiare ab istao me trahi.

ANUS I. At non ego te trabo, verum lex ipsa.

ADOLESCENS. Non me tu quidem trahis, sed Empusa, cui saniosis pustulis totum corpus tumet.

ANUS I. Hac, o mollicelle, sequere propere, et ne obloquitor.

ADOLESCENS. Age ergo, sinito saltem ire me cacatum, ut animum interea recipiam; sin minus, hic tu me actutum prae metu rubrum quid facientem videbis.

ANUS I. Bono animo es; ambula, intus cacabis.

ADOLESCENS. Quin metuo, ne plus] etiam, quam volo. Sed sponsores tibi duos dabo idoneos.

ANUS I. Nullos volo.

ANUS III. Heus, heus, quo tu cum ista ambulas?

ADOLESCENS. Non ambulo, sed trahor. Verum, quaecunque sis, dii tibi multa bona dederint, quae me male haberí hand pateris. At at, o Hercules, o Panes, o Corybantes, o Castores, quanto hoc malum illo altero etiam perniciosius est! at quid hoc tandem, obsecro, negoti est? an cerussae plena simis, vel anuis spectrum huc ex Orco reversum?

ANUS III. Ne me irrideas; sed hac sequere.

ANUS I. Hac quidem ad me.

ANUS III. Nunquam enim te amittam.

ANUS I. Neque ipsa quoque.

ADOLESCENS. Distrahetis me, o male periturae!

ANUS III. Certe enim ex lege oportuit te mihi morigerari.

ANUS I. Minume, si quae alia deformior anus intervenerit.

ADOLESCENS. At vero si a vobis, o vetulae, absuntus fuero, qui tandem postea ad formosam illam accedam?

ANUS III. Tu quidem ipse dispicias: interim tibi hoc faciendum, quod volo.

ADOLESCENS. Utra vero vestrarum subagitata defungar?

ANUS I. Nescis? huc veni.

ADOLESCENS. Haec igitur me dimittat.

ANUS III. Immo huc ad me veni.

ADOLESCENS. Sane quidem, si me ista dimittat.

ANUS I. At ecastor ego te haud dimisero.

omnes de me ferre sententiam iubeo. Neque nobis obsit, quod ductis sortibus primi prodierimus; sed eos horum omnium memores condecet, servata iurisiurandi fide, de choris semper ex merito iudicare, neque improbarum meretricum morem imitari, quae semper postrema tantum benefacta in memoria habent. O, o, nunc tempus est, amicae mulieres, si rem agere volamus, subsultum ad coenam ire: Cretico igitur rhythmo move tu pedes.

SEMICHORUS. Hoc quoque facio.

CHORUS. Et hos quoque leves agili crure ad rhythmum moveri. Nam mox adponentur ostrea, sal-samenta, cartilaginosi pisces, mustelli, reliquiae calvariarum cum acri intrito, laserpitium cum melle interfuso, turdi, merulae, columbae, gallinaceorum tosta capitula, cindri, liviae, leporinae carnes cum instinctu defruti, cum elis. Tu itaque, his audiatis, propere et celeriter patellam sume et ovum, dein festina, ut coenes.

SEMICHORUS. Sed iam vorant alii.

CHORUS. In altum tollimini crure agili, enae: coenabimus, parta victoria laetae, euoe, euae.

ARISTOPHANIS
ACHARNENSES.

DRAMATIS PERSONAE.

DICAEOPOLIS.

PRAECO.

AMPHITHEUS.

LEGATI Athenienses.

PSEUDARTABAS.

THEORUS.

CHORUS Acharnensium.

UXOR Dicaeopolidis.

FILIA Dicaeopolidis.

CEPHISOPHO.

EURIPIDES.

LAMACHUS.

MEGARENSIS.

PUELLAE Filiae Megarensis.

SYCOPHANTA.

BOEOTUS.

NICARCHUS.

FAMULUS Lamachi.

ACRICOLA.

PARANYMPHUS.

NUNTI.

DICAEOPOLIS, PRAECO, AMPHITHEUS,
LEGATI Athenienses, PSEUDARTABAS,
THEORUS, CHORUS.

(V. 1 — 236.)

DICAEOPOLIS. Quam multa sunt, quae mihi
cor momorderunt! Quae vero me delectarunt, pauca,
per pauca, quatuor omnis. At quae me cruciarunt,
tot sunt, quot litus arenas, et quot Gargara segetes
habent. Age videam, quid me delectavit, ob quod
merito gavisus fuerim. Scio equidem, quam re visa
cor meum maxime exhilaratum fuit, illis nimis quinque
talentis, quae Cleo evomuit. Quanto ob hanc rem
delibutus fui gaudio! et equites deamo ob istuc fac-
tum, quo quidem Graecia iuvatur omnis. Sed contra
aliud me excruciat animi, tragicum quiddam, quum,
postquam dudum ore hiante exspectasse Aeschylum,
praeco alta voce dixit: *Introduc, o Theognis, tuum
chorum.* Quam valde putas id meum cor concussisse?
sed ob aliud quiddam aliquando delectatus fui; quum
Dexitheus ingressus est vitulo certaturus, fidibusque
cantsturus Boeotium. At hoc anno taedio enectus fui,
et mihi distorsi collum, quum prodiit Chaeris, ut Orthium
modum tibia caneret. Verum ex quo in bali-
neis me sordibus pingari euro, nunquam supercilia
mea sic momordit lixivium, ut nunc, quum tempore
legitimae concionis matutinae deserta est pnyx haec-
ce. At illi confabulantur in foro, et sersum deorsum
fugitant rubrici tinctum funem. Nec prytanes veniunt.
Sed ubi tandem sero advenerint, tum mirum in mo-

dum sese invicem trudent, confestim ingruentes, concurrentes, certantesque de primo subsellio. Pax autem quo pacto fiat, nihil pensi habent: o cives, cives! At ego semper primus in concionem veniens sedebo: deinde quum hic solus sum, ingemisco, hieto, pandicular, pedo, dubius haesito, baculo solum conscribillo, pilos mibi evello, compunto, rus spectans, pacis cupidus, urbem exosus, pagum autem meum desiderans, qui mihi nunquam dixit, *Carbones eme*, nec *acetum*, nec *oleum*; nec norat illud *eme*. Sed ipse omnia serebat, et aberat istud, quod mihi cor dissecat, *eme*. Nunc itaque adveni plane paratus clamare, obloqui, conviciari oratores, si quis aliud quam de pace dicat. Sed eccos iam prytanes meridie advenientes. Nonne dicebam? hoc illud est, quod autumnabam, in prima subsellia se quisque intrudit.

PRAECO. Procedite ulterius, procedite, ut intra illustratum sitis locum.

AMPHITHEUS. Iamne aliquis dixit?

PRAECO. Quis verba facere volt?

AMPHITHEUS. Ego.

PRAECO. Quis tu es?

AMPHITHEUS. Amphitheus.

PRAECO. Non homo?

AMPHITHEUS. Non: immortalis. Nam Amphitheus erat Cereris et Triptolemi filius; ex illo Celeus nascitur: Celeus autem uxorem duxit Phaenaretam aviam meam, ex qua Lycinus natus est, qui me immortalem genuit. Mibi vero soli permiserunt dii inducias pacisci cum Lacedaemoniis. At ego immortalis qui sum, o amici, viaticum non habeo: non enim mihi subministrant prytanes.

PRAECO. Eho lictores —

AMPHITHEUS. O Triptoleme et Celee, mene abripi patiemini?

DICAEOPOLIS. O prytanes, iniuriam facitis congregato populo, quum hunc virum abduci iubetis, qui volebat nobis inducias facere, et suspendere clypeos.

PRAECO. Sede tacitus.

DICAEOPOLIS. Non faciam, ita me Apollo amet, nisi de pace consultationem mihi proponatis.

PRAECO. Prodeant legati, qui ad regem missi fuerant.

DICAEOPOLIS. Quem regem? taedium enim me cepit legatorum, et pavonum illorum, stolidarumque iactantiarum.

PRAECO. Sile.

DICAEOPOLIS. Papae! o Ecbatana! quis hic est habitus insolens?

LEGATUS. Misisti nos, Enthymene archonte, ad magnum regem, attributa nobis in singulos dies duarum drachmarum mercede.

DICAEOPOLIS. Hei mibi drachmarum!

LEGATUS. Afflictati autem sumus misere, per Caystrios campos oberrando sub tentoriis, in carpentis moliliter cubantes, aerumnis conlecti.

DICAEOPOLIS. Scilicet cum bene agebatur, quum ad propugnaculum in paleis cubarem.

LEGATUS. Excepti autem hospitio cogebamus bibere e vitreis poculis et eureis phialis merum dulce.

DICAEOPOLIS. O Cranai civitas, num sentis, ut te ludificentur legati?

LEGATUS. Barbari enim solos eos esse viros depunt, qui plurimum valent esse et bibere.

DICAEOPOLIS. At nos eosdem scortatores et cinaedos esse deputamus.

LEGATUS. Anno autem quarto ad regiam pervenimus: sed rex abierat ventris exonerandi gratia, abducto secum exercitu, mensesque perpetuos octo cecavit in aureis montibus.

DICAEOPOLIS. Quanto autem tempore contraxit podicem?

LEGATUS. Plenilunio: deinde abiit domum: tum nos hospitio excepti nobisque anteposuit integros et cibano boves.

DICAEOPOLIS. Et quis vidit unquam boves in cibano tostos? o iactantiam!

LEGATUS. Atque hercle avem triplo maiorem Cleonymo adposnit nobis: nomen autem eius erat *Derisor*.

DICAEOPOLIS. Proprieta ergo tu nos derides, acceptis duabus drachmis.

LEGATUS. Et nunc venimus adducentes istum
Pseudartabam, qui est regis oculus.

DICAEOPOLIS. Utinam, o legate, tunm ipsius
oculum tundendo excutiat corvus!

PRAECO. Prodeat regis oculus.

DICAEOPOLIS. O magne Hercules! Per deos
obsecro, mi homo, stationemae vides, aut circa promon-
torium Hectens navale observes, adeo timide incedis
et caute circumspicis? suffultus mihi videtur oculus tuus
loro, ut remus in navi.

LEGATUS. Agedum tu eloquere, quae te rex
misit nuntiaturum Athenienibus, o Pseudartaba.

PSEUDARTABAS. Iarissiman exarx'anapissonaisatra.

LEGATUS. Intellexistisne quid dicit?

DICAEOPOLIS. Non equidem, ita me Apollo
amet.

LEGATUS. Ait regem vobis aurum missurum.
Enuntia maiore voce et clare aurum.

PSEUDARTABAS. Non accipies aurum, cinaede
laona.

DICAEOPOLIS. Hei mihi misero! quam clare!

PRAECO. Quid iam dicit?

DICAEOPOLIS. Rogas? Cinsedos esse dicit Iao-
nas, si exspectant aurum a barbaris.

LEGATUS. Nihil istius dicit; sed auri medimnos
commemorat iste.

DICAEOPOLIS. Quosnam medimnos? tu quidem
magnus es iactator. Sed abi: ego autem hunc solus
examinabo. Agedum tu dic mihi clare, huic, inquam,
homini, ne te tingam tintura Sardianica; anne aurum
nobis mittet rex magnus?

(renuit Pseudartabas.)

Temere itaque decipimur a legatis.

(adnuit Pseudartabas.)

Graeco utique ipore isti viri adnuunt. Nunquam quis-
quam faciet, quin indidem sint ex hac urbe. Et eu-
nuchorum alter iste qui sit, novi: Clisthanes, inquam,
est, Sibyrti filius. O qui culum invenisti calidi con-
sili! talenne, o simie, habens barbam, eunuchi or-
netu nobis huc venisti! late vero quis est? num forte
Strato?

PRAECO. Sile, sede. Regis oculum senatus vocat in prytaneum.

DICAEOPOLIS. Nonne haec ad suspendium aliquem adigant? et tamen hic diutius moror! Iatis, si quos hospitio excipere velint, semper patent prytanei fores. Sed perpetrabo facinus magnum et memorabile. Ubinam est mihi Amphitheus?

AMPHITHEUS. Ecce adest.

DICAEOPOLIS. Tu mibi, summis his octo drachmis, inducias paciscere cum Lacedaemoniis soli, et liberis et uxori: vos vero legatos mittite, et auras captate.

PRAECO. Accedat Theorus, qui a Sitalce rediit.

THEORUS. Ecce.

DICAEOPOLIS. Alius iactator hicce prodire subetur.

THEORUS. Non multo tempore morati fuisseamus in Thracia —

DICAEOPOLIS. Non hercle, nisi multam mercudem acciperes.

THEORUS. Nisi conjecta fuisse omnis Thracia nive, et fluvios construxisset gelu sub idem tempus, quando hic Theognis certavit tragoedii. Interea potavimus Sitalce; et sane supra modum studiosus erat Atheniensium, vereque amator uester: itaque etiam in partibus scripsit Athenienses bellum. Guatus autem eius, quem civem adscivimus Atheniensem, cupiebat isicum comedere ex Apaturis, et patrem oravit, ut patriae succurreret: at ille iuravit libans se opem laturum cum tanto exercitu, ut Athenienses dicant: *Quanta multitudine locustarum advenit!*

DICAEOPOLIS. Male peream, si quicquam istorum, quae tu hic dixisti, credo, praeter locutas.

THEORUS. Et nunc illam gentem, quae bellicosissima habetur inter Thracas, vobis misit.

DICAEOPOLIS. Istuc quidem iam perspicuum fieri occipit.

PRAECO. Vos Thrae adeste, quos Theorus adduxit.

DICAEOPOLIS. Quid hoc mali est?

THEORUS. Odomentorum exercitus.

DICAEOPOLIS. Quorum Odomantorum? Dic mibi, hoc quid erat? quisquam Odomantis mutilavit penem? quis?

THEORUS. Iste, si quis eis mercedem dederit duas drachmas, incursionibus infestabunt omnem Boeotiam.

DICAEOPOLIS. Hisne recutitis duas drachmas? ingemiscat utique remigum universus populus, sospitator urbis. Hei mihi misero! pereo: ab Odomantis alia mihi populantur. Nonne proliictis alia?

THEORUS. O improbe, cave ne accedas ad istos, qui alliati sunt.

DICAEOPOLIS. Siccine me iniuria affici sinitis, o prytanes, in patria, idque a barbaris hominibus. Sed interdico, ne concio habeatur Thracibus super mercede. Dico autem vobis ostentum factum esse, et me gutta pluviae percussit.

PRAECO. Thraces abeant, et adsint post tertium diem: nam prytanes dimittunt concionem.

DICAEOPOLIS. Hei mihi misero! quantum alliati perdidi! Verum enim vero ex Lacedaemonie adest iste Amphitheus. Salve Amphitheo.

AMPHITHEUS. Non dum etiam, priusquam currerò desiero. Nam fuga me effugere oportet Acharnenses.

DICAEOPOLIS. Quid rei est?

AMPHITHEUS. Tibi ferens inducias huc properabam: sed olfecerunt quidam Acharnenses vetuli, duri senes, iligni, immites, qui olim Marathonem pugnarunt, acerni; mox autem uno ore exclamarunt; *O impurissime, inducias fers, quum vites excisae sint ab hostibus?* simulque lapides colligebant in pallia. Ego autem in pedes me conieci; illi vero me persecuti sunt vociferantes.

DICAEOPOLIS. Vociferentur sane illi. Tu vero fersne inducias?

AMPHITHEUS. Fero, inquam, tria haecce specimina. Istae quidem sunt quinquennales; cape et gusta.

DICAEOPOLIS. Phui!

AMPHITHEUS. Quid est?

DICAEOPOLIS. Non placent mihi, quia redolent picem et apparatus navium.

AMPHITHEUS. Decennales has ergo cape, easque gusta.

DICAEOPOLIS. Redolent istae etiam perquam acerbe legatos in urbes abeuntes questum de sociorum mora.

AMPHITHEUS. At istae sunt inducias tricennales terra marique.

DICAEOPOLIS. O festivitas! redolent istae quidem ambrosiam et nectar; nec lubent commeatum parare in tres dies; palamque et aperte dicunt, *I, quo lubet.* Has accipio et libo et bibo, Acharnensibus multum valere iussis: ego vero solus bello et aerumnis, rus ibo, ibique agam Liberalia.

AMPHITHEUS. At ego fugere pergam, ne me corripiant Acharnenses.

CHORUS. Hac omnis sequere, persequere, et sci, scitare de homine ex viatoribus omnibus: nam ad rem publicam pertinet comprehendendi hunc hominem. Sed mihi indicium facite, si quis novit quoniam se gentium convertit iste qui fert inducias.

SEMICHORUS. Effugit, abiit, evanuit.

CHORUS. Hei mihi misero! O acetatem meam sanguinem! non sane in mea iuventute, quum onus carbonibus Phayllum assequabar currendo, iste ita facile induciarum gerulus a me tunc agitatus, effugisset, nec tam levi pede se abstulisset. At nunc, quum iam rigent genua mea, et Lacratidae seni praegravantur crura, effugit.

SEMICHORUS. At persequi cum oportet. Ne etenim unquam nos irrideat, licet senes simus, glorando se Acharnenses effugisse, qui, o Iupiter et dii, cum hostibus meis inducias pactus est, contra quos a me bellum infestum magis magisque angetur, ob vastata mea praedia. nec remittam, prinsquam velut iuncus ipsis infixus haerream acutus, molestus, infestans eos classe, ne unquam conculcent meas vites.

CHORUS. Sed conquerere oportet hominem et la-

pidibus eum obruere, et persequi e loco in locum, donec inveniatur tandem. Nam ego lapidibus eum petendo satiari non possum.

DICAEOPOLIS, CHORUS, UXOR,
FILIA, CEPHISOPHO, EURIPIDES,
LAMACHUS.

(V. 237—718.)

DICAEOPOLIS. Ore favete, ore favete,

CHORUS. Silete omnes. Audistisne hunc faventiam imperare? hic ipsus est, quem quaerimus. Sed huc omnes concedite: nam, ut videtur, iste homo sacrificatur prodit.

DICAEOPOLIS. Ore favete, ore favete. Procede paulo ulterius, tu canistrifera: erectum autem phallum statuat Xanthia.

UXOR. Depone canistrum, o filia, ut sacra auspiciemur.

FILIA. Mater, huc mihi porrige trullam, ut pulle perfundam placeutam hancce.

DICAEOPOLIS. Ista quidem apparastis bene. O magne Dionyse, adnue, ut qui grato animo hanc pom-pam tibi duxi, et sacrificavi cum familiaribus, prospere agitem Dionysia ruralia, militia defunctus, utque mil i bene cedant induiae tricennales.

UXOR. Age, filia, da operam, ut canistrum bella belle portes, vultu austero, thymbranique mens. O quam beatus erit, qui te inhibet, facietque ut mustelae non minus videantur visire, quam tu, sub lucis exortum! Progredere, et in turba sedulo cave, ne quis clani tuum arrodat aurum.

DICAEOPOLIS. Vos, o Xanthia, erectum opor-

tet tenere phallum pone canistriferam: ego vero subsequens Phallicum accinam: tu vero, mulier, specta me de tecto. Procede. Phalle, Bacchi amice, commissationum socie, noctivage, adulter, puerorum amator, sexto te demum adloquor anno, in pagum meum revorsus lubenti animo, postquam inducias mibimet pactus sum, herumnis et praeliis et Lamachis defunctus. Multo enim est iucundius, o Pballe, Pballe, si quis inveniens lignatricem venustam, Strymodori ancillam, furantem ligna ex Phelleo, sublimem medium arripiat, humique prosternat, et ibidem permolat, o Phalle, Phalle. Si nobiscum potaveris, hesterno vino gravis, mano pacis catinum sorbebis: clypeus autem in fumo pendebit.

CHORUS. Iste ipse est, iste. Iace, iace, lace, iace: percate impturum istum. Aunon iacies, nonne?

DICAEOPOLIS. O Hercules! quid hoc est? olلام mihi confringetis.

CHORUS. Quin te lapidibus obruemus, o impurum caput.

DICAEOPOLIS. Quamobrem, o maxume omnium Acharnensium senes?

CHORUS. Istuc rogas? impudens es et sceleratus, o proditor patriae, qui quum solus ex nobis inducias pepereris, tamen audes adspicere me.

DICAEOPOLIS. Nescitis utique quamobrem pepigerim. Itaque audite.

CHORUS. Tene nt ego audiam? peribis. Obremus te lapidibus.

DICAEOPOLIS. Nequaquam, priusqnam audiatis. Sed reprimite vos, o boni.

CHORUS. Non me reprimam; neque tu iam verba feceris: nam odi te Cleone adhuc peins, quem ego aliquando concidam equitibus in soleas. Ex te autem longam orationem non audirem, qui amicus factus es Laconibus; sed poenas de te sumam.

DICAEOPOLIS. O boni, Laconas missos facite, et audite an recte inducias pepigerim.

CHORUS. At quo modo possis id recte factum dicere, si modo semel pepigisti cum illis, quibus nec ora, nec fides, nec iusiurandum certum manet?

DICAEOPOLIS. At equidem scio Laconas, quos nimis preminus odio, non esse omnium malorum nobis causam.

CHORUS. Non omnium vero, o nequissime? haecce audeo dicere palam coram nobis? et tamen ego tibi parcam?

DICAEOPOLIS. Non omnium, inquam, non omnium. Quin ego, quem videtis, ipse varie ostenderem possum, eos etiam in nonnullis iniuriam pati.

CHORUS. Istud iam verbum acerbum est, et cor meum perturbat, si tu audebis pro hostibus apud nos verba facere.

DICAEOPOLIS. Et, nisi dixero, quae iusta sunt, ac populo talia videbuntur, super truncu Ianionio posita cervice volo verba facere.

CHORUS. Age, o populares, cur parcimus lapidibus, quin hunc concerpamus ut lanam puniceam vesti faciundae.

DICAEOPOLIS. En qualis fuligo iracundiae rursum in vobis exardescit! non audietis me, nou audietis me, queso, o Acharnidæ?

CHORUS. Non sane audiemus.

DICAEOPOLIS. Indigne ergo mecum agetur.

CHORUS. Dispergam, si audivero.

DICAEOPOLIS. Nequaquam, o Acharnici.

CHORUS. Scito te iam moritum.

DICAEOPOLIS. Faciam ergo quod vos mordet. Contra enim occidam illos, qui amicorum vostrorum sunt vobis carissimi. Quippe a vobis habeo obsides, quos iugulabo.

CHORUS. Dicite mihi, viri populares, quid minatur hoc verbum Acharnicis? num cuiuspam nostrum, qui adsumus, gnatum tenet intus conclusum? aut quanam fiducia fretus tam audax est?

DICAEOPOLIS. Iacite, si voltis, lapides: at ego hunc perdam: mox autem cognoscam, ecquem vostrum tangit carbonum cura.

CHORUS. Periimus! cophinus iste meus est popularis. Sed ne faxis, quod instituisti: nequaquam o nequaquam.

DICAEOPOLIS. Utique hunc occidam: eiula quantumvis; etenim haud auscultabo.

CHORUS. Perdes ergo aequalem istum meum et amicum carbonarium.

DICAEOPOLIS. Nec vos, quae dicerem, auscultabatis modo.

CHORUS. At nunc dic, si tibi videtur, vel de Lacedaemoniis ipsis, quodcumque animo tuo collubatum est. Nam istum ego cophinulum haud deseram unquam.

DICAEOPOLIS. Iamprimum mihi lapides effundite humi.

CHORUS. En tibi humi iacent: tu etiam viciassim depone gladium.

DICAEOPOLIS. Sed videndum ne in palliis forte supersint absconditi lapides.

CHORUS. Excussi sunt humi. Nonne vides, ut excutitur pallium? sed ne mihi causas finge; verum depone gladium: nam et sinus excutitur hicce, dum saltans in alteram partem convertor.

DICAEOPOLIS. Debebatis ergo clamorem omnes tollere, simulque lapides excutere: parum autem absuit quin pessum irent carbones Parnasi, idque propter imprudentiam suorum popularium: adeoque formidine pressus fuit hic cophious, ut atri pulveris, ad morem seipiae, multum mihi cacaverit. Enimvero viris periculosum est tam immitti esse animo, ut statim iaculentur et clamitent, nolintque auscultare aequas conditiones, quaem ego offero, quum volo super trunco Ianionio dicere omnia, quaecunque p: o Lacedaemoniis dixero: et tamen amo etiam vitam meam ego.

CHORUS. Cur itaque non dicas, foras prolato trunco Ianionio, quodcumque tandem, o perdite, dicendum habes tanti momenti? quid enim cogites, audire prorsus aveo. Sed, quemadmodum ipse tibi poemam derevisti, huc truncum statue, postque incipe dicere.

DICAEOPOLIS. En, videte. Iste est truncus Ianionius: vir autem qui verba faciet, hic, ego inquam, tantillus. Clypeo me non muniam hercle; ne id pu-

tetis. Dicain autem pro Lacedaemoniis, quae mihi videantur, quamvis multa timeam. Nam et animi agricultarum scio quam valde gestiant, si ipsos et civitatem laudet homo quispiam lactator, qua iure qua iniuria. Atque hic tum non advertunt animum se venundari. Senum item novi ingenium, ut nihil spectent, quam calculo ut mordeant. Ipse quoque quid a Cleone sim passus, scio, propter comoediam praeterito anno editam; nam me in senatum protractum calumnias est, et falsa in me effutit crimina, et magno verborum fragore obtudit, et maledictis persuadit, ut minimum absuerit, quin perirem, foedatus eins conviciis. Nunc igitur primum, antequam verba faciam, sinite me amiciri in modum hominis miserorum.

CHORUS. Quid tam versute et dolose moliris,
atque moras nectis? sumas per me licet ab Hieronymo umbrosam aliquam et hirsutam Orci galeam: deinde expande machinationes Sisyphi: nam istud certamen nullam excusationem admittet.

DICAEOPOLIS. Tempus nunc est ut fortem animum adsumam, et mihi adeundus est Euripides. Puer, puer!

CEPHISOPHO. Quis iste?

DICAEOPOLIS. Estne intus Euripides?

CEPHISOPHO. Non intus est, intus est, si mentem habes.

DICAEOPOLIS. Quomodo intus, et rursum non intus?

CEPHISOPHO. Recte, o senex. Animus quidem foris colligens versiculos non intus est: ipse autem intus in sublimi sedens facit tragicam.

DICAEOPOLIS. O terbeate Euripide, qui servum habes tam sapienter respondere doctum! evoca ipsum.

CEPHISOPHO. At fieri hoc nequit.

DICAEOPOLIS. Attamen. Non enim abierim: sed pultabo ianuam. Euripide, Euripidisce, ausculta mihi, si unquam auscultasti cuiquam. Dicaeopolis vocat te Chollides, ego, inquam.

EURIPIDES. Sed non est otium.

DICAEOPOLIS. Sed te buc promoveri iube.

EURIPIDES. Sed id fieri non potest.

DICAEOPOLIS Attamen.

EURIPIDES. Sed promovebor quidem: verum descendendi non est otium.

DICAEOPOLIS. Euripide —

EURIPIDES. Quid vociferaris?

DICAEOPOLIS. In sublime evectus tragicodias facis, quum idem liceat humi? non temere est, quod clandos singis. Quid vero? pannos ex tragedia habes, vestem miserabilem. Non temere est, quod mendicos singis. Sed per ego te genua obsecro, mi Euripide, da mihi pennicalum aliquem veteris fabulae; nam me oportet recitare choro longam orationem, quae quidem mortem mihi adfert, si dixero male.

EURIPIDES. Nam quos tibi dem pannos? num illos, in quibus Oeneus iste certavit, infelix senex?

DICAEOPOLIS. Non Oenti erant, sed adhuc misteriosi.

EURIPIDES. Vin' coeci pannos Phoenicis.

DICAEOPOLIS. Non Phoenicis, non inquam. Sed alius quis erat Phoenice miserior?

EURIPIDES. Quasnam homo iste tandem laceras petit vester? num illas mendici Philoctetae dicis?

DICAEOPOLIS. Non: sed multo magis mendicioris isto.

EURIPIDES. Numquid sordidum vis amictum, quem habuit claudus Bellerophontes ille?

DICAEOPOLIS. Non Bellerophontes; sed et ille quidem erat claudus, mendicus, garrulus, disertus.

EURIPIDES. Novi hominem: Telephum Mysum dicens.

DICAEOPOLIS. Telephum inquam: huius da mihi, obsecro, velamina.

EURIPIDES. Tu, puer, da ei laceras vester Telephi: inced autem supra Thyesteas, mediae inter Ionus pannos.

CEPHISOPHO. En accipe.

DICAEOPOLIS. O Iupiter, qui omnia perspicis et specularis, adnue ut miserrimum exorner in modum. Euripide, quandoquidem ista indulsist mihi, da mihi et alia, quae ad pannos hosce pertinent, My-

sium capiti pileolum. Quippe oportet mendicum me adsimulare hodie, esse quidem, qui sum, sed eum non videri; spectatores quidem scire me, qui siem, choicum autem stolidum adstare, ut eum verbalis ludificer.

EURIPIDES. Dabo: nam prudenti animo subtilia machinaria.

DICAEOPOLIS. Dii tibi bene faciant; Telepho autem, ut ego cupio. Euge! ut iam plenus vocularum fio! sed opus est mihi etiam baculo, quaem mendici gerunt.

EURIPIDES. Cape hunc, et abscede a lapideis postibus.

DICAEOPOLIS. Vides, anime mi, ut repellar ab aedibus, licet adhuc mihi multa supellecile sit opus: nunc igitur fac instes obnixe petendo, mendicando; et flagitando. Euripide, da mihi sportellam lucerna perustam.

EURIPIDES. Quid tibi, o miser, usus est spere illo plectili?

DICAEOPOLIS. Usus quidem nullus: id tamen adsumere volo.

EURIPIDES. Molestum esse te mihi scias, et ab aedibus discede.

DICAEOPOLIS. Ehen! Dii te perinde, ut matrem tuam olim, felicitent!

EURIPIDES. Facesse hinc iam.

DICAEOPOLIS. Nondum, obsecro; sed unum modo da mihi caliculum, prae fractum cui labrum siet.

EURIPIDES. Accipe ista et aufer. Scias vero te molestum esse aedibus.

DICAEOPOLIS. Nondum scis hercle, quantis me afflictas malis. At, o suayissime Euripide, hoc tantum da mihi, ollolam spongia obturatam.

EURIPIDES. Tu homo, adimes mihi omnem tragediam; cape hanc et abi.

DICAEOPOLIS. Abeo. Sed quid agam? Etenim unum est adhuc, quo indigeo, quod nisi natus fueris, perii. Audi, o dulcissime Euripide: istaec si accipiam, abibo, et non accedam amplius: in sportellam da mihi tenuia olerum folia.

EURIPIDES. Perdes me: en tibi. In nihilum redactae sunt fabulae meae.

DICAEOPOLIS. Sed nihil amplius petam; verbum abibo; etenim molestus sum nimis, non reputans odiosum me fieri regibus. Hei mihi misero! ut perii! oblitus id sum, in quo res omnes meas sitae sunt. Euripidis dulcissime, o carissime, pessimis exemplis peream, si quid a te petiero amplius, praeter unicum, hoc solum, hoc solum. Scandicem da mihi a matre acceptam tua.

EURIPIDES. Homo contumeliam dicit. Aedium compinge fores.

DICAEOPOLIS. O suime, sine scandice erit eundum. Num scis quantum certamen mox certaturus sis, dum sustinebis pro Lacedaemoniis dicere? procede nunc, suime mi: isti sunt carceres. Restas? non ibis, licet Euripedem imbiberis? laudo te: age nunc, aerrumnosum cor meum, illuc abi: deinde caput illic praebe, et dic quaecunque tibi videbuntur, aude, i, procede, age, cor meum.

CHORUS. Quid facies? quid dices? Scito iam impudentem te esse et ferreum hominem, quid civitati praebens cervices solus omnibus vis contradicere.

SEMICHORUS. Homo iste intrepidus rem aggreditur. Eia age, quandoquidem ipsem et cupis verba facere.

DICAEOPOLIS. Ne mihi succenseatis, spectatores, si mendicus apud Athenienses dicturus sum de republica in comoedia: nam et comoedia novit quod iustum est. Ego autem dicam acerba quidem, sed iusta. Non enim nunc me calumniabitur Cleo, quod peregrinis praesentibus civitati convicia dicam. Quippe soli sumus, iudique fuit in Lenaeo: et nondum peregrini adsunt; nec enim tributa veniunt, neque ex urbibus socii: sed soli sumus nunc et perpurgati, omnique carentes gluma; nam civium glumam advenas vocare soleo.

Evidem Lacedaemonios impense odi: atque utiliam ipse Neptunitus, qui in Taenaro colitur, terrae motu excitato, omnibus subvertat domos: nam et milii sunt ab illis vites excisae. Verbenam vero (dicam enim libere, quoniam amici sunt, qui orationi hunc in-

Aristoph. Vol. XIII.

X

tersunt) cur istorum causam in Lacedaemonios conferimus? Nostram enim quidam, o viri, non civitatem universam dico; memineretis istud, quod non civitatem universam dico: sed homunciones pessimi et pravae notae, infames, adulterini, semicives calumniis vexarunt Megarenses: et si quis elopeponem forte videret, aut lepusculum, aut porcellum, aut allium, aut micam salis, *Megarica haec sunt*, siebant, et correpta vendebantur eodem die. Atque haec quidem levia et vernacula. Sed vero Simachiam mereetricem prosecti Megara adulescentes quidam clam rapiunt ebrii: post illa Megarenses dolore exacerbati duas contra surripiunt familiares Aspasiae: et inde occipit bellum erumpere Graecis universis, ex tribus inquam scortis. Hinc Peticles ille Olympius prae iacundia fulminabat, tonabat, conturbabat Graeciam, leges ferebat scoliorum ad exemplum scriptas, ut Megarensibus nec in Attica regione, nec in foro, nec in insulis, nec in continenti liceret manere. Tum vero Megarenses, quum iam esurirent sensim, Lacedaemonios orarunt, ut eorum opere decretum inimutaretur illud propter scorta factum: at noluimus nos, illis saepe deprecantibus. Hinc iam strepitus armorum exoriebatur. *Dicit aliquis: Non oportuit. Verum, quid oportuit, dicite.* Si quis Lacedaemoniorum prosector navi, per calumniam Seriphis ademum vendidisset catellum, sedissetisne domi, neglectis Seriphis? multum certe abest: immo quam cito sume deduxissetis naves trecentas, suissetque urbs plena tumultu militum, clamoribus de triremium eligendis praefectis, strepitu stipendia accipientium, Palladia decaurantium, tridentium se consertim in porticum, ubi admetiantur frumenta; plena uribus, scalorum loris, cados eamentibus, alliis, olivis, cepis in reticulis, corollis, sardinis, tibicinis, suggillis; navale vero anno plenum suisset lignis ad fabricandos remos optis, clavis sonantibus, coriis foramina, per quae remi exseruntur, munientibus, tibiis, celeusma canentibus, incitamenis et sibilis? scio utique haec vos facturos suisset: *Telephum autem non idem putamus facere? nobis itaque mens non iest.*

SEMICHOUS. Siccine vero, o perdite, et ima-

purissime? haec tu, qui mendicus es, andes in nos dicere, et exprobras; si quis inter nos fuit vitiligerator?

SEMICHORUS. Ita me Neptunus amet, quaecunque dicit iusta sunt et vera, nihilque mentitur.

SEMICHORUS. Ergone, si iusta erant, hunc ea dicere oportebat? sed cum magno malo suo haec sus erit dicere.

SEMICHORUS. Eho tu, quo curris? non maneabis? nam si percutis hunc virum, ipse mox sublimis rapiere.

SEMICHORUS. Io Lamache, io fulgor emittens oculis, fer opem, ades o terrificas cristas celeri quantiens motu, io Lamache, o amice, o tribulus: tum si quis est manipuli ductor, aut dux exercitus, sive pugnator moenium, propere succurat aliquis; nam medius teneor.

LAMACHUS. Unde clamorem audivi bellicum? ubi auxilio, ubi tumultu facto est opus? quis Gorgonem e theca excitavit meam?

SEMICHORUS. O Lamache heros, cristarum et cohortium —

SEMICHORUS. O Lamache, nonne enim iste homo dudum universae urbi nostrae maledicit?

DICAEOPOLIS. O Lamache heros, ignosce, obsecro, si, mendicus quem sim, aliquid dixi, et nugas blatteravi.

LAMACHUS. Quid ergo in nos dixi? nonne eloquere?

DICAEOPOLIS. Haud memini amplius: nam prae metu armorum vertigine laboreo. Sed obsecro te, aufer a me tetriculamentum clypei tui.

LAMACHUS. Ed.

DICAEOPOLIS. Nunc enim hoc colloca supinum.

LAMACHUS. Iacet.

DICAEOPOLIS. Cedo tibi nunc pennam degales.

LAMACHUS. Eccem tibi pennam.

DICAEOPOLIS. Tene nunc meum caput, ut vomitem. Nauseam enim mibi movent cristae.

LAMACHUS. Heus tu, quid cogitas? vin' tib
hac penna vominum ciere?

DICAEOPOLIS. Quippini, dic mihi ergo cuius-
nam sit ista penna.

LAMACHUS. Alitis est.

DICAEOPOLIS. Numquid gloriosi cuiusdam?

LAMACHUS. Heu! quam mox peribis!

DICAEOPOLIS. Nequaquam, o Lamache. Non
enim vir res haec agitur. Si autem viribus polles, quia
me verpum facis? nam bene vasatus es.

LAMACHUS. Haecce tu, mendice, in ducem
exercitus dicis?

DICAEOPOLIS. Egone mendicus?

LAMACHUS. Quis ergo es?

DICAEOPOLIS. Qui sanus? civis bonus, non am-
bitiosus; verum, ex quo bellum durat, militans; tu ve-
ro, ex quo bellum durat, mercenarius dux es.

LAMACHUS. Suffragiis enim me crearunt —

DICAEOPNLIS. Cuculi tres scilicet. Hec itaque
ego aversatus, inducias pepigi, quod viderem canos
quidem viros in acie; iuvenes autem, tui similes, fu-
gitantes laborem, quosdam in Thracia, qui tres drachi-
das merebant, Tisamenos, Phaenippus, et Hipparchi-
das nequissimos: alios apud Charitem: alios in Chao-
nia; Geretes, Theodoros, gloriososque Diomenses: alios
in Camarina, in Gela, et in Catagela.

LAMACHUS. Nam suffragiis erant creati duces.

DICAEOPOLIS. Quae autem causa est, cur vos
quidem mercedem accipiatis undecunque, istorum au-
tem nemo? Queso, Marilade, an tu; qui iam canus
es, legationem unquam oblisti, nec ne? renuit: et ta-
men iste modestus est. et laboris amarus. Quid vero
Dracillus, et Euphorides, aut Prinides? novitne ali-
quis vestrum Ecbatana, aut Chaeonas? negant: sed no-
vit ille de Coesyrae prosapia et Lamachus, quibus nu-
per, propter stipem non collatam et aes alienum, a-
mici omnes, ut solent qui vesperi aquam per fenestras
effundunt qua pedes abluere, dicebant, *Abcede*.

LAMACHUS. O plebis licentia! haecce ergo sunt
toleranda?

DICAEOPOLIS. Non sene, si Lamachus stipendia non mereat.

LAMACHUS. At ego adversum Peloponnesios omnes bellum semper geram, eosque quavis ratione lassitos, navibus, terrestribusque copiis, commotos reddam, quantum potero.

DICAEOPOLIS. Ego vero praedico Lacedaemoniis omnibus et Megarensibus et Boeotiis, ut emant vendanique in foro meo: sed Lamacho non.

CHORUS. Homo iste vincit argumentis, et populum inducit, ut mutata sententia probet inducias; sed accingamus nos ad anapaestos recitandos.

Ex quo poeta noster comicis animum edpolit choris, nondum prodiit spectatoribus dicturus scitum lepidumque se esse. Quoniam autem falso insinulatur ab inimicis apud Athenienses praecepites consili, quasi civitatem ludibrio sibi habeat, populumque proscindat conviciis, opus est ut respondeat illis apud Athenienses mutare solitos consilia. Ergo autumat poeta multorum se vobis bonorum auctorem esse, cuius opera factum, ut non amplius tem facile patiamini vobis a peregrinis verba dari, nec adulatoriis delectemini, nec remisse rempublicam administretis. Antehac autem legati ab urbibus missi, si vellent vos circumvenire, primo violis coronatos vos appellabant; quod simulac dixerat quispiam, statim propter coronas jā primoribus natibus sedebat. Tum si quis vobis subpalpans diceret, O nitidas et pingues Athenas, is quam vellat rem conficiebat, ob pinguedinem, qua vos, tanquam apuas, perunxerat. Haec quia fecit poeta, multorum bonorum causa vobis exstitit: tum etiam ostendit sociarum civitatum incolas, ut populari regantur imperio. Itaque iam ex urbibus tributam vobis adferentes venient, videre cupientes poetam hunc praestantissimum, qui periculum non refugit quominus diceret Atheniensibus quae iusta sunt. Tam late autem eius audaciae fama pervagata est, ut et magnus rex, legatos explorans Lacedaemoniorum, sciscitus fuerit ex ipsis primum, utri classe praevalere: deinde, utris poeta iste multa convicia dicat: hos enim homines inquietabat meliores futuros, et bello longe su-

peratūrōs, qui ciuis uterentur consiliis. Propterea La-
cedaemonii vos ad pacem invitant, et Aeginam sibi
reddi flagitant, non quod insulam illam tenti faciant,
sed ut poetam hunc e praedulis sua elicant. Sed vos
neutquam timetis, ne quando comoedias docens tra-
ducat, et in ludibrium vertat iusta consilia: autumat
vero se multa bona vos doctorum, ut beati fiat, non
suppalpando, non mercedem ostentando fautoribus,
non fraudibus aut versutijs fallendo, nec ludibris de-
mulcendo: sed ea ipsa quae optima erunt docendo.
Proinde Cleo machinetur, et quidlibet advorsum me
attrahat: nam a meis partibus honestum et iustum stabit,
nec unquam reprehendar erga rem publicam talis, qua-
lis ille est, timidus et morbosissimus.

SEMICHORUS. Huc ades, Musa, quae flagran-
tem ignis habes vim, acuta Acharnica, qualiter e pru-
nis lignis favilla subsilit, quando torrendi impositi
sunt piaciculi, dum alii Thasiam miscent recentem mu-
riam, alii pinuant farinam; sic *Veni rapidum carmen,*
intensum, agreste, tecum ferens, ad me popularem
tuum.

CHORUS. Nos senes vetusti civitatem incusamus;
pon enim pro dignitate rerum a nobis in praeliis na-
valibus gestarum alimur in senectute; sed acerba per-
petuum a vobis; qui, quandq nos senes libibus impli-
caveritis, ab oratoribus adulescentibus nos sintis ha-
beret in ludibrio, quam nihil simus amplius, sed bebeatis
et detriti, quibus pro Neptuno tuore est baculus.
Stamus autem murmurantes ad lapideum tribunal, ni-
hil videntes praeter nebulae Iustitiae circumfusam. At
iugenis, qui secum meditatus es causas orare, cito
teum ferit rotundis, quae copulat, verbis; deinde pro-
tractum interrogat, tendiculas verborum statuens. Ti-
thonum lacerans, turbans, vexans; at iste prae senec-
tate labia contrahit; deinde multam debet abit; post-
ea singultit et lacrimat, amicisque dicit: *Quo mihi*
gandopila erat emunda, hoc mustatus abea.

SEMICHORUS. Hoccine modo sequum est se-
nem perdere, canum hominem, apud Clepsydram, qui
multos labores cum sodalibus pertulit, et calidum ab-
sternit virilem sudorem, eumque uberem, qui fortem se

*praestitit Marathono pro republica? Itane vero, qnum
vigebamus, hostem Marathonem persequendo premimus,
et nunc ab hominibus improbis premimur criminibus,
et condemnamus demum? Quis Marpsias contra haec
aliquid dicet?*

¹¹ CHORUS. *Quomodo enim sequum est, hominem
senio incurvum, qualis est Thucydides, perire tanquam
Scythicae implicatum solitudini, negotium habentem
cum Cephisodemo, loquaci causidico? Quippe misera-
tus sum, et lacrimas mihi detersi, quem vidi a sagi-
tariorum vexari senem virum, Thucydidem illum, qui, ita
me Ceres amet, quum integer esset aevi, ne Cererem
quideam ipsam facile passus fuisset sibi molestam esse:
verum primum quidem luctando deiecerisset Euathlos
decem, clamando autem et vociferando superasset sa-
gittariorum tria millia, tum sagittis confixisset sagittaril
ipsius paternos cognatos. Sed quandoquidem nos se-
nes somnum capere non sinitis, decreto publico sciendi
causarum cognitiones seorsum fieri, ut aduersum se-
nem senex oret edentulusque causidicus, junioribus
autem obponatur cinaedus et loquax, et Cliniae filius.
Et iudicio quidem malos persequi oportet deinceps: at
si quis agatur reus, multam irroget senex seni, iuve-
nis autem iuveni.*

DICAEOPOLIS, MEGARENSIS,
PUELLAE, SYCOPHANTA,
CHORUS.

(V. 719—859.)

DICAEOPOLIS. *Ieti sunt limites fori mei. Illic
mercari Peloponnesii licet et Megarensibus, et Boeo-*

tilis, ea lege ut mihi vendant, Lamsacho autem non. Agorauomos autem, qui foro praesint, constituo tres sorte lectos, quibus lora suntio Lepreatica. Iluc neque sycophanta ingreditur, nec aliis quicunque Phasianus est homo. Ego autem columnam iuscriptam formula, iuxta quam inducias pepigi. arcessam, ut eam colloquem conspicuam in foro.

MEGARENSIS. Salve forum Atticum, gratnm
Me arensibus! desiderabam te, ut matrem, ita me Iu-
piter amet praeses amicitiae. Sed o serumnosae puel-
lae miseri patris, ascendite ad mazam, si modo eam
placibui inveniatis. Audite, queso, et mihi advortite
ventrem: utrumne vendi volitis, an esurire pessume?

PUELLE, Vendi, vendi,

MEGARENSIS. Ipse equidem optumum hoc cen-
seo. Verum quis adeo ineptus sit, qui vos emat,
damnun manifestarum? sed est mihi Megarica que-
dam fabrica. Porcellorum ad speciem vos adornabo,
et porcellos me ferre dicam. Induite istas porcello-
rum ungulas, et date operam, ut videamini ex bona
scrofa editae. Nam, ita me Mercurius amet, si do-
num redieritis, extrema famis et pessuma mala expe-
riemini. Age induite et haec rostra; deinde in sac-
cum sic irreplete; videte autem, ut grunniatis, et co-
dicatis, et mittatis vocem porcellorum mysticorum.
Ego vero vocabo Dicaeopolin. Ubi est Dicaeopolis?
Vin' porcellos emere?

DICAEOPOLIS. Quid? homo Megaricus?

MEGARENSIS. Ad mercatum venimus.

DICAEOPOLIS. Quomodo vos habetis?

MEGARENSIS. Esurimus assidue sedentes ad ig-
nem.

DICAEOPOLIS. Atqui hercle suave est ad ignem
sedere, si adsit tiblicen: verum quid aliud agitis nunc?

MEGARENSIS. Rogas? sene quum inde ad mer-
caturam proficisciabar, Provisores id dabant operam, ut
quam citissime et pessume periremus.

DICAEOPOLIS. Mox ergo liberabimini a malis;

MEGARENSIS. Quippini?

DICAEOPOLIS. Quid aliud vero Megaris agitur?
quaati venit frumentum?

MEGARENSIS. Apud nos eodem horore et pretio est, quo dii.]

DICAEOPOLIS. An ergo salem affers?

MEGARENSIS. Annon vos salinas tenetis?

DICAEOPOLIS. Ne quidem allia?

MEGARENSIS. Quae, malum, allia, quorum vos semper, quum irruptionem in agrum nostrum facitis, tanquam rustici mures, capita paxillo effuditis?

DICAEOPOLIS. Quid ergo fers?

MEGARENSIS. Equidem porcos sacres.

DICAEOPOLIS. Pulchre dicens. Ostende.

MEGARENSIS. Utique pulchri sunt. Sustolle, si lubet: hem, quam pinguis iste et pulcher!

DICAEOPOLIS. Quid hoc rei erat?

MEGARENSIS. Porcus mehercule.

DICAEOPOLIS. Quid ais tu? cuius est hic porcus?

MEGARENSIS. Megaricus. Annon porcus est?

DICAEOPOLIS. Mihi quidem non videtur.

MEGARENSIS. Nonne hoc absurdum est? spectate hominis incredulitatem! negat bunc esse porcum. Atqui, si placet, mecum da pignus in salem cum thymo tritum, nisi sit iste porcus Graecorum more.

DICAEOPOLIS. Porcus est quidem, sed hominis.

MEGARENSIS. Ita, per Dioclem inro, et quidem mei. Tu vero illos cuius esse putas? vin' grunnientes audire?

DICAEOPOLIS. Equidem, ita me diliament.

MEGARENSIS. Mitte ocius vocem, porcelle. Non usus est tibi silentio, perditissime: Mercurium adiuro, domum reportaberis denuo.

PUELLA. Coi, coi.

MEGARENSIS. Estne hic porcus?

DICAEOPOLIS. Nunc quidem porcus videtur; sed si probe nutritur quinque annos, cunnus fiet.

MEGARENSIS. Certo scias, matri exaequabitur.

DICAEOPOLIS. Sed ne quidem sacrificari hio potest.

MEGARENSIS. Quidam? Qua de causa sacrificari non potest?

DICAEOPOLIS. Caudam non habet.

MEGARENSIS. Iuvenulus enim est: sed adnltus habebit magnam et crassam et rubram. Sed si alter vis, hic tibi porcus bonus est.

DICAEOPOLIS. Quam germanus est huius cun-nus alter!

MEGARENSIS. Est enim ex eadem matre et ex eodem patre. Si vero crassior factus fuerit, et pullulanibus obsitus pilis, apitissimum erit porcus, qui Veneri sacrificetur.

DICAEOPOLIS. Sed Veneri porcus sacrificari non solet.

MEGARENSIS. Non porcus Veneri? immo sole deorum omnium: et fit porcorum istorum caro suavis-suma, cum figitur veru.

DICAEOPOLIS. Iamne vero sine matre comed-derent?

MEGARENSIS. Ita sane, per Neptunum iuro; quin etiam sine patre.

DICAEOPOLIS. Quid autem potissimum comed-dunt?

MEGARENSIS. Quidquid dederis. Ipsos ab illis quaere.

DICAEOPOLIS. Porce, porce,

PUELLA I. Coī, coī.

DICAEOPOLIS. Comedesne cicer?

PUELLA I. Coī, coī, coī.

DICAEOPOLIS. Quid vero? caricasne?

PUELLA I. Coī, coī.

DICAEOPOLIS. Tu vero quid? comedesne eas etiam?

PUELLA II. Coī, coī.

DICAEOPOLIS. Quam acute ad caricas clamant! Efferat aliquis huc intus caricas porcellis. Anne etiam comedent? Papae! quanto vorant cum strepitu, o ve-nerande Hercules! Cuiates sunt isti porcelli? nempe ex Voraeia videntur esse. Sed fieri non potest, ut omnes caricas comedenterint.

MEGARENSIS. Nisi quia unam earum sustuli hancce.

DICAEOPOLIS. Edepol lepiriae sunt istae pecu-des. Quanti emerim a te hos porcellos? age.

MEGARENsis. Alterum quidem alliorum manipulo: alterum vero, si tibi collubuerit, unico salis choenice.

DICAEOPOLIS. Emam abs te, Opperire hic.

MEGARENsis. Haec quidem prospere cesserunt, Mercuri, lucri dator, adnue, ut uxorem meam sic vendam, meamque ipsius matrem.

SYCOPHANTA. Hens tu, cuius es?

MEGARENsis. Porculator Megaricus.

SYCOPHANTA. Proinde porcellos istos, teque ipsnum deferam, tanquam hostiles.

MEGARENsis. Ecce iterum hoc ipsum reddit, nnde nobis exortum est principium malorum.

SYCOPHANTA. Cum magno tuo malo megari-ciasabis: nonne dimittes accum?

MEGARENsis. Dicaeopoli, Dicaeopoli, deferor a nescio quo.

DICAEOPOLIS. Quis est, qui te defert? vos vero, agoranomi, nonne excludetis quadruplatores foras? Quid, malum, o stolidi, quadruplare sine fulnali?

SYCOPHANTA. Annon deferam hostes?

DICAEOPOLIS. Cum magno tuo malo, nisi aliossum abeas, ubi calumniam exerceas.

MEGARENsis. Quale hoc Athenis inest malum!

DICAEOPOLIS. Bono animo es, Megarice. Age, quo porcellos vendidisti prelio, accipe alia ista et salem; multumque vale.

MEGARENsis. Sed valere apud nos moris non est.

DICAEOPOLIS. In menm ergo caput vertat, quia minus opportune dixi.

MEGARENsis. O porcelli, facite nunc periculum, en sine patre possitis edere mazam cum sale, si modo quis dederit.

CHQRUS. Sane iste homo bestus est: nonne audivisti, quo evadat consilium illud? lucrum faciet ille in foro desidens; et si quis ingressus fuerit Ctesias, aut delator alius, eiolans sedebit; nec alius quisquam clam obsonans tibi damnum dabit, nec affricabit Prepis impndicitiam suam tibi, nec in turba truderis a Cle-

onymo; verum laenam habens nitidam transibis: nec obviam tibi factus Hyperbolus litibus te implebit: nec in foro ambulans congregietur te Cratinus, semper forficibus cinaedice tonsus: nec improbissimus ille Artemo, nimis expeditus arte musica, cui graveolens liricus in alis cubat: neque etiam te ludibrio habebit in foro Peason ille pessimus, nec Lysistratus, Cholargensem opprobrium, sceleribus, quasi purpura, tintus, algens et esuriens assidue plus triginta diebus quot mensibus.

BOEOTUS, DICAEOPOLIS, NICARCHUS,
CHORUS, FAMULUS Lamachi, PRAECO,
AGRICOLA, PARANYMPHUS,
NUNTHI, LAMACHUS.

(V. 860—1174.)

BOEOTUS. **T**estis sit Hercules, ut mili pessimum dolet callus humeri. Depone placide pulegium, Ismenia: vos vero, quotquot adestis Thebani tibicines, osseis tibiis inflate canis culum.

DICAEOPOLIS. Desine; in malam rem. Non facessent a foribus crabrones? unde advolarent perditissimi ad ianuam mihi raucisoni tibicines, pulli Chæridis?

BOEOTUS. Me volente sane, hospes, abierint in malam rem, ita mihi faveat Iolsus: nam inde a Thébis pone me flantes, etiam flores pulegii depulerunt humi. Sed, si lubet, eme quidpiam istorum, quae ferro, gallos gallinaceos, aut cicadas.

DICAEOPOLIS. O salve Boeotus, collicum helluo, quid fers?

BOEOTUS. Quidquid omnino boni est apud Boeotos, origanum, pulegium, storeas, ellychnias, anates, graculos, attagenas, phalaridas, regulos, mergos —

DICAEOPOLIS. Ergo quasi tempestas, quae aves sternit humi, venisti ad forum.

BOEOTUS. Quin etiam fero anseres, lepores, vulpes, talpas, erinaceos, feles, pyctidas, lutras, anguillas Copacicas.

DICAEOPOLIS. O qui suavissimum pisces fers hominibus, da mihi copiam illas salutandi, si fers anguilles.

BOEOTUS. Maxima virginum quinquaginta Copaidum, exi, et huic hospiti gratificare.

DICAEOPOLIS. O dilectissima et dudum expedita, venisti desiderabilis comicis choris, grata etiam Morycho. Vos famuli efferte foculum mihi huc et Habetum. Spectate, pueri, pulcherrimam anguillam, quae desiderata, vix demum sexto venit anno: salutatio ipsam, o filii: prunas autem vobis praebeo, huius hospitiae gratia. Sed intro aufer ipsam; nunquam enim ego, ne mortuus quidem, sine te velim esse, si cum betis costa sis.

BOEOTUS. Huius autem pretium quo pacto mibi solvetur?

DICAEOPOLIS. Hanc dabis mihi tanquam vectigal fori. Sed siquid vendis ex ceteris istis, dic.

BOEOTUS. Evidem omnia.

DICAEOPOLIS. Cedo, quanti ea aestimas? aut alias hinc merces vis reportare domum?

BOEOTUS. Quidquid Athenis est, quod non sit apud Boeotos.

DICAEOPOLIS. Apuas itaque emes et asportabis, aut fictilia.

BOEOTUS. Apuas, inquis, aut fictilia? atqui haec sunt illic; sed quod apud nos non est, hic autem alfatim.

DICAEOPOLIS. Evidem scio: asporta igitur quadruplatorem, sicut vas fictile ligatum.

BOEOTUS. Ita me Dioscuri ament, scilicet multum lucrifacerem, si abducere, tanquam simium flagitiis multis plenum.

DICAEOPOLIS. Sedecum commode huc venit Nicarchus iste quempiam delatus.

BOEOTUS Parvae nique statucae hic est.

DICAEOPOLIS. Sed nihil nisi nequitia.

NICARCHUS. Cuiusnam sunt istae merces?

BOEOTUS. Huius hominis, mei, inquam, ex Thebis: testis sit Jupiter.

NICARCHUS. Itaque hicce ego ista defero, ut pote hostilia.

BOEOTUS. Quid, malum, eo te impellit, ut cum avibus bellum pugnamque ineas?

NICARCHUS. Immo te quoque deferam insuper.

BOEOTUS. Quanam in re laesus?

NICARCHUS. Dicam equidem tibi, istorum gratia qui hic adstant: ab hostibus importas ellychnia.

DICAEOPOLIS. Itane, quaeso, propter ellychnia hominem defers?

NICARCHUS. Quippe unum eorum facile incenderet navale.

DICAEOPOLIS. Ellychnium incenderet navale?

NICARCHUS. Arbitror.

DICAEOPOLIS. Quo pacto?

NICARCHUS. Boeotius aliquis id infixum blattae et incensum immitteret in navale per canalem, observato Boreae flatu vehementiore, et si corriperet naves signis semel, exemplo flammis collucerent cunctae.

DICAEOPOLIS. O perditissime! itane vero collucerent flammis ob blattam et ellychnium?

NICARCHUS. Antestor.

DICAEOPOLIS. Comprime ei os: da mihi sarmata, ut eum illigem, feratque Boeotus, tanquam vas fistic, ne frangatur inter ferendum.

CHORUS. Illiga bene, vir optime, hospiti mercem hanc, ut ne eam inter portandum frangat.

DICAEOPOLIS. Id mihi curae erit, quandoquidem tinnitus eius arguit garrulum quiddam, et signum ruptum, et diis invisum.

CHORUS. Quidnam vero faciet illo?

DICAEOPOLIS. Vas erit ad omnia utile: crater malorum, trapetum litiuum, candelabrum ad reddendas rationi obnoxios patefaciendos, et calix, in quo negotia mista turbentur.

CHORUS. Sed quomodo quis secure utatur eiusmodi

vase, cuius continuo strepitu tantopere personat domus.

DICAEOPOLIS. Firmum est, o bone, ut non facile frangatur unquam, si pedibus suspendatur demissio capite.

CHORUS. Iam bene satis colligatus est.

BOEOTUS. Evidem constitui manipulos meos colligere.

CHORUS. Itaque, hospes optume, una sustolle hunc etiam prehensum, et ablatum incito quocunque lubet, aptum ad omnia sycophantam.

DICAEOPOLIS. Vix colligavi tandem hominem male perditum. Accipe et sustolle hoc fisticle vas, o Boeotie.

BOEOTUS. Agedum submitte callosum humerum, Ismeniche, et operam da, ut seras istum caute.

DICAEOPOLIS. Nihil utique boni feres, sed tamen id saltem lucri feceris, hoc ferens onus: beatus eris quadruplatorum gratia.

FAMULUS LAMACHII. Dicæopoli.

DICAEOPOLIS. Quis est? quid me vocas?

FAMULUS. Quia postulat a te Lamachus, ut sibi pro ista drachma turdos impertias aliquot ad Choas: postulat etiam ut sibi tribus drachmis vendas anguillam Copaicam.

DICAEOPOLIS. Qualis est ille Lamachus, qui anguillam petit?

FAMULUS. Ille terribilis, ille laborum patiens, qui clypeum Gorgone insignitum concutit, motans tres umbrosas cristas.

DICAEOPOLIS. Non ei mehercle venderem, etiamsi mihi daret illum suum clypeum: sed ad salsa menta cristas suas motans se conferat: si autem tumultuabitur, agoranomos advocabo. Ego antem adsumtis his, quae emi, intrabo sublatuſ alis turdorum et merularum.

CHORUS. Vidistis, vidistis, o cives omnes, vi rum prudentem et sapientissimum, ut ei nunc, post quam inducias pepigit, omnia coemere liceat, quae solent a mercatoribus advehi, quorum alia domi sunt utilia, alia comedentem iuvant, tepida coenae adposita. Simul etiam magnos spiritus sumit, hasque plumas ante ostium proliicit, documento futuras opipari

AGRICOLA. O carissime, quandoquidem induiae tibi soli pactae sunt, admetire mihi aliquid pacis, saltem in quinquennium.

DICAEOPOLIS. Quid mali tibi accidit?

AGRICOLA. Interi amissis boum pari.

DICAEOPOLIS. Unde?

AGRICOLA. E Phyla ceperunt Boeotii.

DICAEOPOLIS. O termiserum! nibilominus tam
men laena amiciris candida?

AGRICOLA. Qui quidem, ita me Iupiter amet,
slebant me fimo bovino, quasi omni genere deliciorum.

DICAEOPOLIS. Quid igitur opus est tibi?

AGRICOLA. Oculos meos corrupi, boves illos
deflendo. Sed, si tibi curae est Dercetes Phylasius,
Pace unge mibi oculos ocius.

DICAEOPOLIS. At, o miser, medicinam publice
non facio.

AGRICOLA. Age vero obsecro, unge, si forte bo-
ves meos recuperare possiem.

DICAEOPOLIS. Haud potis est: sed abi plora-
tum ad Pittali discipulos.

AGRICOLA. Saltem unnam guttam Pacis in istum
calatum instilla.

DICAEOPOLIS. Ne tantillum quidem: sed quo
vis abi et eiula.

AGRICOLA. Heu me infelicem emissorum boum!

CHORUS. Homo iste per suas inducias aliquid
nactus est dulcedinis: nec videtur quenquam partici-
pem facturus.

DICAEOPOLIS. Perfunde has lactes melle: assa
sepias.

CHORUS. Audin' altam eius vocem?

DICAEOPOLIS. Torreto anguillas.

CHORUS. Enecabis me vicinosque fame et nudore
et clamore, talia vociferans.

DICAEOPOLIS. Torrete ista, et facilitate ut pul-
chre flavescent.

Aristoph. Tel. XIII.

Z

nec festum celebrare mihi licet? o exercitum bello
lamachicum!

LAMACHUS. Vae misero mihi! tune derides me
iam?

DICAEOPOLIS. Visne pugnare cum Geryone qua-
tuor pennis cristato?

LAMACHUS. Ab ah! qualem mibi praeco nun-
tium adulit!

DICAEOPOLIS. Ah ah! mihi vero qualem ad-
portabit iste, qui hue adcurrit?

NUNTIUS II. Dicæopolis.

DICAEOPOLIS. Quid est?

NUNTIUS II. Ad coenam propere abi, et fer-
tem cistam cum congio; namque te arcessit Bacchi
sacerdos: sed festina: convivas moraris dudum. Cete-
ra enim omnia parata sunt, tori, mensae, pulvinaria,
stragula, coronae, unguentum, bellaria; scorta ad-
sunt, amyli, placentae, liba sesamo sparsa, crusta,
saltatrices pulchrae, Harmodi deliciae. Sed quam citi-
sume propera.

LAMACHUS. Me miserum!

DICAEOPOLIS. Quippe tu magna Gorgone in-
signisti clypeum tuum. Occludat quis ostium et
coenam paret.

LAMACHUS. Puer, puer, effer hoc mihi spor-
tam.

DICAEOPOLIS. Puer, puer, effer hoc mihi ci-
stam.

LAMACHUS. Salem thymo intritum fer, puer, et
cepsa.

DICAEOPOLIS. Mihi autem pisces: nam cepas
fastidio.

LAMACHUS. Folio involutum fer hoc mihi sal-
samentum vetus.

DICAEOPOLIS. Et tu mihi, puer, libum in fo-
lio: id autem illic assabo.

LAMACHUS. Fer hoc mihi pennas illas de ga-
lea.

DICAEOPOLIS. Mibi vero palumbos fer et turdos.

LAMACHUS. Pulchra est et candida struthocameli penna.

DICAEOPOLIS. Pulchra est et flava palumbi caro.

LAMACHUS. Mi homo, desine armaturam meam deridere.

DICAEOPOLIS. Mi homo, potin' es, ut ad turdos non respicias?

LAMACHUS. Thecam mibi effer, in qua triplex recondita est crista.

DICAEOPOLIS. Et mibi da lancem cerne referrem leporina.

LAMACHUS. Utique crinivorae tineae cristas meas corroserunt.

DICAEOPOLIS. Utique ante coenam lactes leporinas comedam.

LAMACHUS. Mi homo, potin' es, quin me alloquaris?

DICAEOPOLIS. Non te alloquor: sed ego et puer rixamur dadum. Vin' pignus mecum dare, Lamacho iudice, utrum locustae sint suaviores, an turdi.

LAMACHUS. Vah! ut contumeliosus es!

DICAEOPOLIS. Locustas iudicat multo suaviores.

LAMACHUS. Puer, puer, hastam deprome et hoc effer mihi.

DICAEOPOLIS. Puer, puer, fartum intestinum deprome et fer hoc.

LAMACHUS. Age, vaginam hastae detrahā; tene, puer, obnitere.

DICAEOPOLIS. Et tu, puer, istud tene, et obnitere.

LAMACHUS. Fer, puer, fulcra mei clypei.

DICAEOPOLIS. Mei etiam fulcra effer, panes e clibano.

LAMACHUS. Fer hoc orbem clypei Gorgonem in tergo habeutem.

DICAEOPOLIS. Et mihi orbem placentae caseum
In tergo habentem.

LAMACHUS. Annon hic derisus est hominibus
multus?

DICAEOPOLIS. Annon haec placentia est homi-
nibus dulcis?

LAMACHUS. Perfunde tu, puer, sereum clypei
umbonem oleo. Video in clypeo imaginem senis, qui
reus erit timiditatis.

DICAEOPOLIS. Tu melle placentam perfunde.
Hic quoque perspicua est senis imago, plorare iupentis
Lamachum Gorgasium.

LAMACHUS. Fer hoc, puer, loricam bellicam.

DICAEOPOLIS. Loricam et mihi, puer, effe
congium.

LAMACHUS. Hoc ego ad vorsum hostes pectus
muniam.

DICAEOPOLIS. Hoc ego ad vorsum compotores
pectus muniam.

LAMACHUS. Stragulis, puer, alliga clypeum: ego
autem hanc sportam sumam et ipsem et mihi gestabo.

DICAEOPOLIS. Coenam, puer, alliga cista: ego
autem hanc vestem sumam et abibo.

LAMACHUS. Clypeum tolle, puer, et ambula.
Ningit. Papae! hiberna haec negotia.

DICAEOPOLIS. Tolle coenam. Convallia haec
negotia.

CHORUS. Ite iam laeti in militiam. Quam dissi-
miles vias ingredimini! ille quidem bibet coronatus:
tu autem algebis et excubias ages. Ille dormiet cum
puella formosissima: tu vero penem tibi fricabis.

SEMICHORUS. Antimachum illum Psacadis filium,
historicum et poetam, ut aperte dicam, male
perdat Iupiter: qui me infelicem, festo Lenaorum
choragus dimisit incoenatum. Quem utinam aliquan-
do videam sepius comedendae cupidum: et illa tosta,
in sartagine stridens, cum sale in mensa iacens, in
coenaculum appellat; deinde quum voluerit ille eam
preliendere, canis rapiat et aufugiat!

SEMICHORUS. Praeter istud malum, aliud ei

nocturnum eveniat: febricitans domum ex equitatione se recipiat: deinde ebrius quis Orestes furore percitus caput ei commiguat: ille autem lapidem in eum iace-re volens in tenebris manu prehendat merdam recens cacatam, faciatque impetum tenens illiusmodi lapidem, tum aberrans scopo, feriat Cratinum.

FAMULUS LAMACHI, LAMACHUS,
DICAEPOLIS, CHORUS.

(V. 1174 — 1234.)

FAMULUS **O** servnli, qui estis in aedibns Lamachi, aquam, aquam in olla calefacite, linteola, certum parate, lanam succidam, fasciam ligando malleolo pedis. Vir ille vulneratus est sude, dum transiliret fossam, et malleolus ipsi luxatus est, et caput fregit impingens lapidi; et Gorgonem e clypeo excitavit: quum autem terribilis illa pinna cecidisset ad petras, Lamachus horrendum edidit carmen: *O inclytum lumen, nunc extremum te videns linguo lucem meam.* Tantum elocutus, in canslem lapsus, surgit, et in fugitivos quosdam incidit, praedones persecuens et hasta premens. Sed ecum adest ipse: ociosus aperi fanum.

LAMACHUS. Attapattata! acerbos dolores et frigus, quibus crucior! Interii miser, hostili percussus lances. Illud ergo lamentabile et ciuleabile mihi esse possit; namque si me videat Dicaeopolis vulneratum, illudet mihi, ridebitque meum infortunium.

DICAEPOLIS. Atualattata! Papillae istae quam durae sunt, et similes cydoniis malis! date mihi sa-

vium, aureas, et morsiunculas, et collabellate oscula.
Nam congium primus exhausi.

LAMACHUS. O tristis casus meorum malorum!
heu, heu, vulnera excruciantia!

DICAEOPOLIS. Io, io, salve Lamache e-
ques!

LAMACHUS. Ah me miserum!

DICAEOPOLIS. Ah me aerumnosum!

LAMACHUS. Quid tu me blande compellas?

DICAEOPOLIS. Quid tu me mordes?

LAMACHUS. Miser ego propter duram in pae-
lio symbolam!

DICAEOPOLIS. Ergone hoc Choum festo symbo-
las quis exigebat?

LAMACHUS. Io io, Paean, Paean!

DICAEOPOLIS. Sed non celebrantur hodie Pae-
onia.

LAMACHUS. Prehendite, prehendite meum crus.
Papae! tenete me, o amici.

DICAEOPOLIS. Vos autem meum penem ambae
medium prehendite, o amicae.

LAMACHUS. Vertigine labore caput percussus
lapide, et tenebrae mihi offunduntur.

DICAEOPOLIS. At ego concubere volo, quia
tentigine rumpor, et in tenebris futuere gestio.

LAMACHUS. Foras efferte me in domum Pittali
paeoniis manibus.

DICAEOPOLIS. Ad iudices me efferte. Ubi est
rex? date mihi utrem.

LAMACHUS. Infixa est meis ossibus dolorifica
lancea.

DICAEOPOLIS. Videte hunc congium vacuum.
Io triumpha!

CHORUS. Io triumpha ergo, quandoquidem tu
vocas, o senex!

DICAEOPOLIS. Et insuper, meraciore infuso,
uno spiritu exhausi.

CHORUS. Io triumphel o generose, i, sumto
utre.

DICAEOPOLIS. Sequimini iam cantantes *Io tri-*
umphel.

CHORUS. Age sequemur tua causa, Io triumphel
cantantes te et utrem.

ARISTOPHANIS

V E S P A E.

DRAMATIS PERSONAE.

SOSIA,
XANTHIA, } servi Philocleonis.

EDELYCLEO.

PHILOCLEO.

CHORUS SENUM VESPARUM habitu.

PUERI.

CANIS.

MULIER PANARIA:

VIR QUIDAM ACCUSATOR.

SOSIA, XANTHIA, EDELYCLEO,
PHILOCLEO, CHORUS,
PUERI.

(V. 1 — 316.)

SOSIA. Heus tu, quid facies, infelix Xanthia?

XANTHIA. Custodiam nocturnam dissolvere disco.

SOSIA. Magnum ergo quoddam malum debebas
lateribus tuis. Anne etiam scis qualem custodiamus
beluam?

XANTHIA. Scio: sed cupio paululum dormire.

SOSIA. Tu vero periclitare; nam et meis oculis
iam aliquid dulce offunditur.

XANTHIA. Numquid insanis, aut Corybantum more
furere incipis?

SOSIA. Non: sed gravis me quis sopor incessit
ex Sabazio.

XANTHIA. Eundem ergo mecum colis Sabazium.
Nam et mihi modo quasi hostis quis Medus invasit
palpebras, capitis quassator sopor; et sane mirum somnum
somniavi modu.

SOSIA. Et ego unum certe, quale nunquam an-
tehac. Sed tu narra prior.

XANTHIA. Visa est aquila devolans in forum,
magna oppido, rapere unguibus clypeum aeratum, et
procul in coelum auferre: deinde illum clypeum visus
est abiecisse Cleonymus.

SOSIA. Nihil ergo a gripho differt Cleonymus.
*Qui fit, quae*so, rogabit aliquis inter convivas fabulans,
ut una eademque belua in terra et in caelo et in
mari clypeum abiecerit?

XANTHIA. Hei mihi! quid ergo mali eveniet mihi, qui tale insomnium vidi?

SOSIA. Ne sis sollicitus: nihil enim erit mali, ita me amant dil.

XANTHIA. Attamen dirum est omen homo abiliens arma. Tu vero iam tuum narrá.

SOSIA. Sed est magni momenti: nam ad totam reipublicae navem attinet.

XANTHIA. Propera igitur memorare carinam illius rei.

SOSIA. Visus sum circa primum somnum videre concionem sedentum in pnyce pecudum, baculos habentium et pallia: deinde inter istas pecudes mihi videbatur verba facere balaena omnivora, quae vocem habebat obesae suis.

XANTHIA. Au!

SOSIA. Quid est?

XANTHIA. Desine, desine; ne narrá. Pessume olet insomnium istud putorem corii.

SOSIA. Deinde impura illa balaena trutinam tenens, babulum appendebat adipem.

XANTHIA. Hei mihi misero! populum nostrum volt distrahere.

SOSIA. Videbatur autem mihi Theorus prope humi sedere, coracis habens caput: tum vero Alcibiades in illi dixit ore balbo: *Colnisne? Theolus colacis habet caput.*

XANTHIA. Recte id quidem Alcibiades balbutiit.

SOSIA. Annon monstri hoc simile est, Theorus corvus factus?

XANTHIA. Minime; immo optimum est.

SOSIA. Quomodo?

XANTHIA. Rogas? homo erat: deinde repente factus est corvus. Nonne hinc manifesta conjectura augurere, eum subvolantem a nobis ad corvos iterum?

SOSIA. Ergone duobus obolis non conducam te, qui tam perspicue conicis somnia?

XANTHIA. Age vero, spectatoribus argumentum elungi volo, ubi prius pauca haec eos monuero. Nihil a nobis expectent magnum nimis, nec etiam iocos Megaris furtim conquisitos. Nobis enim nec sunt, qui

nuces ex sportula iacent spectatoribus, servi: nec est Hercules coena defraudatus, nec iterum Euripides petulanter traducitur; neque etiam, quia Cleo fortunae favore inclaruit, propterea eundem illum hominem rursus aceto persundemus. Sed est nobis argumentum non ineptum, quod vestram quidem sapientiam non superat, sed tamen magis est scitum et elegans, quam quaevis insulsa comoedia. Nempe herus est nobis, qui in superiori Medium parte dormit, magnus ille in coenaculo. Iste nobis imperavit, ut suum patrem adseruemus, quem intus conclusit, ne foras exeat. Morbo enim pater eius laborat mirabili, quem nemo facile noverit, neque coniecerit, qui siet, nisi ex nobis audiatis: si minus creditis, ipsi conjecturas facilitate. Amynias quidem iste Pronapi filius ait, esse eum amatorem aliae: sed nihil dicit.

SOSIA. Nihil hercle; sed de so hunc morbum coniectat.

XANTHIA. Haud sane recte. Est tamen *Amator* quidem exordium huius mali. Iste vero, *Sosia*, ad Dercylum ait, amatorem eum esse compotationum.

SOSIA. Nequaquam; si quidem iste morbus etiam virorum est bonorum.

XANTHIA. Nicostratus autem Scambonides ait enim amatorem esse sacrificiorum, aut hospitum.

SOSIA. Per canem iuro, Nicostrate, non est amator hospitum. Nam cinaedus est Philoxenus.

XANTHIA. Frustra nugamini: non enim invenietis. Si autem scire cupitis, iam tacete; declarabo enim nunc morbum heri mei. Quippe amator est Heliaeae, ut nemo alias: insanitque huius rei, iudicandi inquam, cupidine, et gemit, si non in primo sedeat iudicum subsellio. Noctu autem somni ne tantillum quidem videt: si vero pauxillum connovere coepit, tamen noctu etiam mens volitat illuc circa clepsydram. Et quoniam assuefactus est calculum tenere, tribus compressis digitis expergefactus surgit, quasi thus imponeret aceras novilunio. Et mehercle, si alicubi videat inscriptum in ianua, *Bellus Demus Pyrilampis filius*, ipse ire solet, et iuxta scribere: *Bellus Camus Iudiciarius*. Gallum autem gallinaceum, qui cecinerat vesperi, dixit, se ex-

citare tarde, quia corruptus esset a reis argento. Statim autem a coena cum clamore poscit calceos: deinde ubi illuc ante diluculum venit, dormit adnixus et haerens columnae, instar conchae. Prae severitate autem ducta omnibus longa linea, tanquam apis aut bombylius domum ingreditur cum unguibus cera sublitis. Et quia timet ne aliquando eum calculi deficiant, litus habet renovatque semper domi, ut ferendae sententiae copiam habeat. Ita aestuat: magis autem monitus, semper magis iudicare studet. Hunc itaque custodimus obductis inclusum pessulis, ne exeat. Filius enim ejus morbum graviter fert. Et primum quidem dictis lenibus adlocutus suasit ei, ne gestaret pallium, neve exiret foras: at ille morem non gessit. Deinde illum lavit, et purgavit, quin etiam postea Corybantum sacris piari curavit: ille autem tympanum tenens exsiluit, et iudicaturus in forum irruit. Quum autem istis initiis nihil profuissest, in Aeginam navigavit, ibique prhensem noctu in Aesculapii fano incubare fecit: at illo summo mane apparuit apud cancellos. Exinde non amplius domo exire eum sivimus: ille vero elabebatur per cloacas et foramina; nos autem, quaenque erant perforata, obturavimus pannis, et obsepivimus; ille vero paxillos infigebat parieti, quibus, ut graculus, innixus, exsiliebat: nos demum totum atrium circumcirca retibus obduximus, illumque sic adservamus. Est autem nomen seni Philocleo, quo sane dignus est, ita me Iupiter amet: filio autem eius Bdelycleo, quippe qui mores habeat caperofrontipervicos.

BDELYCLEO. O Xanthia et Sosia, dormitisne?

XANTHIA. Hei mihi!

SOSIA. Quid est?

XANTHIA. Bdelycleo surgit.

BDELYCLEO. Nonne curret vestrum alter hic ocius? nam pater in cuinam est ingressus, rimaturque aliquid, tanquam mus in caverna dclitescons; sed specta, ne per foramen alvei elabatur: tu autem ianuae incumbe.

SOSIA. Hoc ago, here.

BDELYCLEO. O rex Neptune! quid est, quod sumarium ita sonat? Echo, quis es tu?

PHILOCLEO. Fumus equidem exeo.

BDELYCLEO. Fumus? age videam cuius ligni.

PHILOCLEO. Ficulnei.

BDELYCLEO. Sane hercle, quod quidem unum omnium fumum facit acerrimum. Sed non intro te referes citissimum? ubi est fumarii operculum? regredere. Agedum asserem etiam superimponam. Iste iam aliud quodvis machinare. At ego infelix sum, ut nemo alias, qui Fumo patre natus iam perhibebo.

SOSIA. Tu puer, ianuam trude: valde preme atque fortiler: ego etiam illuc veniam. Seram diligenter observa et vectem, et vide ne vectis glandem derodat.

PHILOCLEO. Quid facere voltis? non me exire sinitis, impurissimi, iudicaturum? Ergo abibit indemnatus Dracontides.

BDELYCLEO. Istuccine vero tu graviter ferres?

PHILOCLEO. Etenim consulenti mihi olim Delphis oraculum respondit deus, me tum mortem appetitum, quando mihi indemnatus reus abiisset.

BDELYCLEO. Apollo averrunc! quale hoc est oraculum!

PHILOCLEO. Age, obsecro, emitte me, ne disrumpar.

BDELYCLEO. Per Neptunum iuro, ut ego te nunquam emittam, Philocleo.

PHILOCLEO. Itaque corrodam mordicus arreptum rete.

BDELYCLEO. Sed non habes dentes.

PHILOCLEO. Me miserum! quomodo te occidam? quomodo? date mihi gladium ocios, aut tabellam damnatoriam.

BDELYCLEO. Homo iste magnum aliquod molitur malum.

PHILOCLEO. Non equidem hercle, non, inquam; sed vendere volo asinum una cum clitellis abductum: nam novilunium est.

BDELYCLEO. Nonne ego etiam, queso, possem eum vendere?

PHILOCLEO. Non ita ut ego.

BDELYCLEO. Immo hercle mellius: sed educ asinum.

XANTHIA. Qualem praetextum intulit! quam callide, ut eum emittas citius!

BDELYCLEO. Sed inanem retraxit hamum: mihi enim doli suboluerat. Sed ingressus asellum educere volo, ut ne foras rursus emicet senex. — Aselle, cur fles? anne quod hodie venum ibis? quid ingemiscis, quiane Ulyssem aliquem non vehis?

XANTHIA. Sed mehercle quemdam vehit, huncce subtus pendulum.

BDELYCLEO. Quemnam? age videam.

XANTHIA. Istum.

BDELYCLEO. Hoc quid est? quisnam es, quaeso, tu homo?

PHILOCLEO. Utis sum mehercle.

BDELYCLEO. Utis tu? cuias?

PHILOCLEO. Ithacus ex Fugacia.

BDELYCLEO. At faxo hercle, ut non sine magno tno malo. Utin te esse dixeris. Sursum trah eum ocios. Impurissimus ille, quorsum subierat! mihi sane videtur simillimus esse pulli subrumi asellae, qua viator invehit.

PHILOCLEO. Nisi me missum feceritis, pugnabimus.

BDELYCLEO. Qua de re, quaeso, pugnabis nobiscum?

PHILOCLEO. De asini umbra.

BDELYCLEO. Improbus es, sed rudis et desperatae audacie.

PHILOCLEO. Egone improbus? non hercle. Sed tu non sentis nunc me esse virum optimum: at senties forte, quando comedes sumen, quod adponet tibi senex Heliasticus.

BDELYCLEO. Trude asinum et te ipsum in dominum.

PHILOCLEO. O iudices, mei socii, tuque, o Cleo, succurreite.

BDELYCLEO. Intus vociferare, clausis foribus. Trude tu multos lapides ad ostium, et glandem rursus immitte in vectem, transversumque oppone tignum, cui fulciendo propere advolve magnum mortarium.

SOSIA. Hei mihi misero! unde incidit in me
glebula?

XANTHIA. Forte mus desuper eam tibi iniecit
alicunde.

SOSIA. Mus? non hercle: sed iste serpens helia-
stes, qui tegulas sublit.

XANTHIA. O me miserum! iste homo passer fit:
avolabit. Ubi est rete? ubi? apage, apage, retro apage te.

BDELYCLEO. Edepol nae satius esset me Scionem
custodire, quam hunc meum patrem.

SOSIA. Agedum, quoniam istum abeginus, nec
potis est, ut clam nobis elabatur, cur non obdormisci-
mus pauxillum?

BDELYCLEO. Sed, o miselle, venient paulo post
sodales iudices vocantes hunc meum patrem.

SOSIA. Quid ais? at nondum illuxit.

BDELYCLEO. Nondum hercle. Tamen solito tár-
dius excitantur hodie, quippe qui a media nocte eum
semper arcessunt, lucernas habentes, snavissimaque e
veteris Phrynichi Phoenissis cantillantes carmina, qui-
bus eum evocant.

SOSIA. Itaque, si opus erit, jam eos lapidibus im-
petemus.

BDELYCLEO. Sed, o miser, si quis irritaverit
genus istud senum, simile est illud crabronibus. Extre-
mis enim in lumbis aculeum habent acutissimum, quo
pungunt, et vociferando saltitant, et iaculantur, instar
scintillarum.

SOSIA. Animo liquido et tranquillo es: nam si
ego lapides habeam, multorum iudicium examen dis-
sipabo.

CHORUS. Perge, procede strenue. Cessas, o Co-
mia? at hercle, antea non cessabas; sed tam firmus
eras, quam lorum caninum: nunc autem te vincit
Charinades eundo. O Strymodore Conthylensis, optume
iudicum, estne hic forte Euergides, aut Chabes Phly-
ensis? Adest, quidquid superat, appapae, papae, pa-
paeax! ex illa iuventute, quae tum florebat, quando in
Byzantio contubernalis eramus custodes ego et tu;
deinde obambulantes noctu panariae illius surripieba-
mus ligneum mortarium, quo fasso oleris agrestis non-

Aristoph. Vol. XIII.

A a

nihil coquebamus.. Sed festinemus, o viri; nam de Lachete nunc iudicium fieri. Aliunt autem omnes eum habere alveare plenum pecunia. Itaque heri Cleo, columen nostrum, nos iussit mature adesse, instructos in tres dies ira ecerba contra ipsum, ut illius ulciscamur iniurias. Eia agite, festinemus, o sequales, antequam illucescat: pergamus, simulque cum lucerna usquequaque dispiciamus, ne quis ex insidiis imprudentes nos opprimat.

PUER. Lutum istud, mi pater, pater, cave.

CHORUS. Tu igitur humi festucam sume, et lucernam emunge.

PUER. Non. Sed hocce digito mihi videor lucernam probe enuncturus.

CHORUS. Quamobrem, o stulte, digito promoves ellychnium, praesertim in ista olei penuria? non enim te mordet, quando care est emendum.

PUER. Edepol, si pergitis pugnis nos commonefacere, extiuctis lucernis nos domum abibimus: tum forte in tenebris hac lucerna carens, lutum turbabis ambulans, tanquam attagen.

CHORUS. Profecto ego alios etiam te maiores castigo. Sed istud, quod calco, mihi coenum videtur. Et mirum ni fuerit necesse plurimam pluviam quatuor continuos dies *) Iovem facere: adeo increvere in lucernis fungi: solet autem quam maxime, si istud fiat, pluero. Expetunt autem fructus, quicunque sunt serotini, pluviam et Boreae flatum. Quidnam huic sodali nostro iudici, qui in hisce habitat aedibus, dicam accidisse, quod non prodit huc ad gregem nostrum? sane antehac non solebat remulco trahi: sed primus nobis praeibat cantans Phrynicum carmen; etenim est cantus amans: sed ego censeo, ut hic stantes, o viri, et cantantes euin eliciamus; si forte audiens meam cantilenam prae voluptate prorepat foras.

Quid causae est, quamobrem ante ostium non apparet nobis hic senex, nec responsat? num perdidit cal-

*) Versionem mutari voluit Brunckius in Commentariis p. 505. Vid, Elmslei. ad Acharn. p. 208.

ceos, aut digitum pedis in tenebris alicubi impegit, unde malleolus ei intunuit homini seni? et forte etiam ingnen ei doleat. Sane multo acerrimus erat omnium nostrum, et solus oratione non flectebatur. Sed si quando aliquis eum supplex rogaret, tum ille capito sic demissso dicebat, *Lapidem coquis*. Forte etiam propter istum hominem, qui nobis heri elapsus est, decipiens nos, et dicens *Se Atheniensium reipublicae favere, quaeque in Samo gererentur, primum se indicasse*; id, inquam, aegre ferens, forte nunc in febre cubat. Nam sic homo est. Sed, o bone, surge, et ne te ipsum edas, neque stomacheris. Etenim adest homo quidam opulentus ex iis, qui Thraciam prodidere, quem vide ut infames plectasve capite.

I piae, puer, progredere.

PUER. Gratificaberisne ergo mihi, pater, si quid abs te rogem?

CHORUS. Omnino, mi filiole; sed dic, quid velis me tibi emere boni: arbitror autem te dicturum talos fortasse, mi filii.

PUER. Neutquam hercle, pater dulcissime; sed siens: plus enim placent.

CHORUS. Non edepol emam, si vel suspendatis vos

PUER. Non edepol ergo amplius te deducam.

CHORUS. Nam ab ista tenui mercede iudicaria oportet tertium me nunc habere panem et ligna et obsonium: tu autem praeterea ficus a me petis?

PUER. Age vero, mi pater, si noluerit praetor nunc fieri concessum iudicum, unde ememus prandium? habesne spem aliquam bonam nobis, aut viam *Helles sacram*?

CHORUS. Apapae! heu! Evidem hercle nescio, unde nobis erit coena.

PUER. Cur me ergo peperisti, o infelix mater, ut molestias sufferam in alendo patre?

CHORUS. Inutile ergo, o saccule, te babui decus.

PUER. Heu, heu! parati nobis sunt gemitus.

PHILOCLEO, CHORUS, BDELYCLEO,
SOSIA, XANTHIA, CANIS.

(V. 317—1121.)

PHILOCLEO. Amici, dudum tabesco, per foramen vos audiens, vobisque responsare cupiens. Sed canere nequeo. Quid agam? ad servor ab istis lampredem enim cupio vobiscum ire ad urnas iudicarias, et mali quid facere. Sed, o Iupiter, tonsa vehementer, et me subito fac fumum, aut Proxeniadem, aut Scelli filium, qui mentitur labruscam: ne dubitis, o rex, istud mihi gratificari, sortem miseratus meam: aut me fulmine ardenti cinesac ocius: deinde me sublatum flata impelle in acidam muriam serventem; aut me in lapidem illum converte, super quo calculios dinumerant.

CHORUS. Quis est ergo, qui te sic cohibet, et occludit fores? Dic; nam amicis dixeris.

PHILOCLEO. Guatus meus. Sed ne clamate: etenim in anteriore parte aedium dormit: sed submissiore voce loquimini.

CHORUS. At ista faciens, o nugator, quoniam a re se prohibitorum te cogitat? quamnam praetendit causam?

PHILOCLEO. Non sinit me, o amici, iudicare, nec quidpiam mali facere. Sed me convivis exhilarare paratus est; ego autem nolo.

CHORUS. Hoccine impurus ille ausus est hiscere, populi et Cleonis osor, quia nimirum vera dicis de navibus?

PHILOCLEO. Nunquam sane iste homo hoc ausus fuisset dicere, nisi coniuratio eius esset alicuius particeps.

CHORUS. Sed haec quum ita sint, tempus est maximum, ut quaeras novum aliquod commentum, quod te faciat clam isto viro huc descendere.

PHILOCLEO. Quidnam id esse possit? vos quae-

rite. Nam ego quodlibet faciam, tanta flagro cupiditate per subsellia spatiari cum calculo.

CHORUS. Estne, queso, foramen aliquod, quod intus possis perfodere, atque elabi pannis tectus, uti callidus ille Ulysses?

PHILOCLEO. Omnia sunt obsepta, nec vel formicæ patet exitus. Sed aliud quidpiam quaerere vos oportet: per foramen perrepercere non licet.

CHORUS. Meministin' ergo, ut militans olim furatus es verua, hisque depactis in murum ex eo te demisisti, quando Naxos capta fuit?

PHILOCLEO. Novi: sed quid istud? non enim hic status rerum illi similis est. Quippe iavevis tum eram, et poteram furari, integerque vigoris eram: nec quisquam me custodiebat: sed mihi tuto licebat fugere: nunc autem cum armis satellites ordine dispositi per vias in speculis sunt: eorum autem duo isti ad ostium, tanquam mustelam, que carnem furata est, me observant, verua manibus tenentes.

CHORUS. Sed etiamnum exprome aliquam machinationem quamprimum, o mellite; nam Aurora adest.

PHILOCLEO. Optimum itaque erit perrodere rete. Ignoscat autem mihi Dictynna quod retia inedo.

CHORUS. Viri fongeris officium ad salutem tendentis: sed admove tuam maxillam.

PHILOCLEO. Perrosum hoc quidem est: sed nihil quicquam clamate: verum caveamus, ne Bdelycleo persentiscat.

CHORUS. Nihil formides, o amice, nihil: nam ego illum, si mutui, cogam mordere cor suum, et de vita certare; ut sciat non esse calcanda Cereris et Proserpinæ scita. Sed funem aptato ad fenestram, deinde alligatum te ipsum demitte, et concipe animo furem Diopithis.

PHILOCLEO. Age nunc, si isti sentiant haec, et me velint reducere atque retrahere intro, quid facietis? dicite iam.

CHORUS. Opem tibi feremus, et omne robur adsciscemus animi, ut nequeant te cohibere: talia nos facinora inceptabimus.

PHILOCLEO. Faciam igitur quod suadetis, vobis

fretus; et mementote, si quid mihi acciderit, ut me
vestris manibus sublatum et defletum, sub cancellis
sepelias.

CHORUS. Nihil mali accidet tibi, ne timeas: sed
o bone, demitte te ipsum audacter, invocatis patriis
diis.

PHILOCLEO. O Lyce domine, heros vicine; tu
enim iisdem, quibus ego, delectaris, perpetuis reorum
lacrimis et lamentis: huc sane veuiisti habitatum data
opera, ut ista audires, et solus omium heroum vo-
luisti apud flentem sedere: miserere mei, et me vicinum
tuum nunc serva. Sic nunquam ad tuas storeas
wingam aut pedam.

BDELYCLEO. Eho tu surge.

SOSIA. Quid negoti est?

BDELYCLEO. Quasi vox quaedam me circum-
sonat.

SOSIA. An senex ille aliquorsum prorepit?

BDELYCLEO. Non hercle: sed Iune se vinctum
demittit.

SOSIA. O impurissime, quid facis? nunquam
descendes.

BDELYCLEO. Ascende ocios in alteram fenestram,
et verbena ramis, si qua ratione retro se convertat,
illis caesus.

PHILOCLEO. Nonne suppetias venietis, quotquot
hoc anno litigaturi estis, o Smicythio, et Tisiade, et
Chremo, et Pheredipne? Quando autem, nisi nunc,
opitolabimini mihi, antequam magis introrsum trahar?

CHORUS. Dicite mihi, quid cessamus commovere
illam bilem, quam solemus, quam quis nostrum cra-
brorum examen excitaverit? nunc, nunc ille iracundiae
nostrae stimulus, quo sontes castigamus, acutus erigitur.
Sed, abiectis tunicis, ocios, o pueri, currite et
clamate, et Cleoni haec nuntiate, ipsumque iubete ve-
nire, ut contra hominem reipublicae osorem et pes-
sum peritum, quia sententiam hanc introducit, lites
non oportere iudicarier.

BDELYCLEO. O boni, rem ipsam andite et ne clamate.

CHORUS. Pol in coelum usque tollemus clamo-
rem: nam hunc ego non deseram.

BDELYCLEO. Annon intolerabilia sunt haec, et manifeste tyrannica?

CHORUS. O cives, et Theore deorum contemtor, et si quis alias assentator nobis praesidet!

XANTHIA. O Hercules! spicula etiam habent. Nonne vides, o hero?

BDELYCLEO. Sane, quibus Philippum Gorgiae filium iudicantes perdiderunt.

CHORUS. Et te rursus perderimus. Sed unusquisque convertere huc, et exerto spiculo hunc pete, constitutus, ordinatus, ira et furore plenus, ut deinceps sciat quale examen irritaverit.

XANTHIA. Atqui bercele hoc iam grave est, si pugnandum erit: nam ego quidem timeo, quum eorum aculeos video.

CHORUS. Sed amitte virum; sin minus, aitq; te beatas praedicatorum testudines, ob tergl duritiam.

PHILOCLEO. Eia nunc, o sodales iudices, crabrones irritabiles, partim in culum ei involate irati; partim oculos circumcirca pungite et digitos.

BDELYCLEO. O Mida, et tu Phryx, huc succurrite, et tu Masynia, istumque tenete, neque cuiquam eum dimittite; sin minus, in crassis compedibus ieiunia agetis. Nam ego iam saepius fculneorum foliorum crepitum audivi.

CHORUS. Nisi hunc dimiseris, spiculum infigetur tibi.

PHILOCLEO. O Cecrops heros, domine noster, in draconem desinens, paterisne me sic a barbaris hominibus opprimi, quos ego docui quatuor mensuras lacrimarum fundere in choenicem?

CHORUS. Ergone in senectute multa non insunt incommoda scilicet? nunc etiam ambo isti veterem herum vi capiunt, subiunguntque, immemores renonum et exomidum, quas iste eis emit, et galerorum, et ut hieme pedes eis sovebat, ne quando frigerent; sed illis nou inest in oculis pudor nec reverentia veteranum calceorum.

PHILOCLEO. Nonne me nunc quidem dimittes, passuma bestia, nec in memoriam revocans, quando te uvas furantem deprehendi, et adductum ad oleam probe

flagris concidi usque ad invidiam? et tu ingratu animi homo eras. Sed dimitte mo et tu, et tu, priusquam gnatus meus huc excurrat.

CHORUS. Sed horum mox poenas nobis dabitis non ita multo post; ut sciatis, qualis sit mos hominum iracundorum et iustorum et acerba tuentium.

BDELYCLEO. Caede, caede, o Xanthia, et abige crabrones ab aedibus.

XANTHIA. Aiqui hoc ago; sed et tu largo sumo illos preme.

SOSIA. Nonne in malam rem facessetis? non abi-bitis? percuete caudice.

XANTHIA. Et tu imposito in ignem Aeschine Sellii filio, fac sumum. Eramus ergo vos abacturi tandem.

BDELYCLEO. Sed mehercle non tam facile illis defunctus fuisses, si forte de carinibus Philoclis comedissent.

CHORUS. Annon ergo haec manifesta sunt pauperibus, ut clam me imprudente insinuarit se tyranus? siquidem tu, o improbissime, superbique illius sectator Amyniae, a legibus nos arces, quas constituit nostra civitas, neque causam ullam praetendens, neque orationem comem, quamobrem solus ipse domineris.

BDELYCLEO. Possemusne sine pugna et acuto clamore sermones conferre inter nos, et in gratiam redire?

CHORUS. Tecumne conferam sermones, o populi osor, et monarchiae cupide, et familiaris Brasidae, qui gestas simbriam e taeniis, et barbam intonsam alis?

BDELYCLEO. Edepol nae satius est, ut a patre meo prorsus abscedam, potius quam quotidie conflicter cum tantis malis.

CHORUS. Nec in apio nec in ruta sunt adhuc res istae: hoc enim inseremus vilissimum verbum: et nunc quidem nihil dolet tibi; sed dolebit, quin orator eadem ista ia te ingeret crimina, coniuratosque tuos vocabit.

BDELYCLEO. Obscero per deos, estisne vos hinc discessuri? sin aliter, constitutum est mibi vapulare usque et verberare toto die.

CHORUS. Nunquam desistam, doneo aliqua pars
mei reliqua erit, quando tu ad tyrannidem affectas
viam.

BDELYCLEO. Nempe omnia vos tyrannidem et
coniurationem nominatis, sive maius, sive quis minus
crimen alicui intentet, cuius ego tyrannidis nomen
quinquaginta annis ne semel quidem audiveram. Sed
nunc multo vilior est salsamentis, adeo ut illius nomen
iam in foro etiam circumferatur. Nam si quis emat
orphos, nolit autem membradas, illico dicit ille, qui
in proximo vendit membradas: *Iste homo videtur
obsonare ad tyrannidem.* Si quis autem porrum pe-
tat ad conditendas apuas, olerum venditrix linis intuens
dicit illi: *Porrum petis: dic mihi, num paras tyran-
nidem? an putas tibi Athenas condimenta tributi
instar ferre?*

XANTHIA. Me quoque scortum, quum heri me-
ridie ad illud ingressus essem, quia iubebam, ut supi-
num agitaret equum, iratum interrogavit, *an Hippiae
tyrannidem constituam.*

BDELYCLEO. Haec enim istis auditu iucunda: et
nunc ego, quia volo, ut pater meus, his relictis mori-
bus, primo mane domo non egrediatur, deletionibus
et litibus misere vacaturus, sed vitam agat splendidam,
uti Morychus, insimulor ista facere ex coniurazione,
tyrannidisque studio.

PHILOCLEO. Tuo quidem bercle merito: namque
ego vel gallinarum lac nihili faciam praे ista vivendi
ratione, a qua me nunc abducere satagis: neque de-
lector railis, nec anguillis; sed libentius comedere li-
ticulam minutam in patina suffocatam.

BDELYCLEO. Namque edepol assuevisti eiusmodi
rebus delectari. Sed si poteris patienter silere, et cogno-
veris quae dicam, arbitror tibi me ostensurum, ut ista
omnia te falsum habeant.

PHILOCLEO. Fallor, quando iudico?

BDELYCLEO. Et quidem derideri te non sentis
ab hominibus, quos tu tantum non adoras. Quin in-
sciens servitutem servis.

PHILOCLEO. Desine memorare servitutem mihi,
qui omnibus impero.

BDELYCLEO. Haud tu quidem: verum servus es, dum te putas imperare. Nam doce nos, o pater, quid tibi accedit dignitatis, qui tributa Graeciae in rem tuam convertis.

PHILOCLEO. Plurimum vero: voloque his arbitrium permettere.

BDELYCLEO. Ego etiam. Dimitte nunc eum omnes, et gladium mihi date. Nam si argumentis a te victus fuero, gladio incumbam. At, perh! dic mihi quid, si non acquieceris arbitrorum sententia?

PHILOCLEO. Nunquam bibam meri mercedem bovi Geni.

CHORUS. Nunc autem te, qui e nostra palaestra es, oportet dicere quid novi, ut videaris —

(BDELYCLEO. Ferat mihi hoc scrinium aliquis ociosus.

CHORUS. Sed non prorsus homo nihil videberis esse, si istud tibi iubes dari.) non ita, ut adulescens iste, verba facere. Vides enim quam magnum tibi instet certamen, in quo omnia in discrimen adducuntur, si, quod absit, iste vitor erit.

BDELYCLEO. Etenim quaecunque dixerit, memoria causa summatis notabo.

PHILOCLEO. Quid autem vos dicitis, si iste oratione me superaverit?

CHORUS. Non amplius senum turba utilis foret, nec hilum. Nam irridemur per vias oinnes et thallobori vocaremur, litium putamina. Sed o qui disceptabis de universo imperio nostro, nunc audacter omnium linguae tuae virium fac periculum.

PHILOCLEO. Evidem statim ab ipsis carceribus imperium nostrum argumentis ostendam, ut nullo regno sit inferius. Quid enim fortunatum aut beatum magis nunc est iudice, aut deliciis magis abundans, aut formidabilius animal, praesertim sene? quem primum quidem prorepentem e lecto observant apud cancellos homines magni et quadricubitales: deinde statim ascendens aliquis iniciit mihi manum mollem, quae furta fecit publicae pecuniae: supplicesque mihi ad genua accidentunt sontes, vocem miserabilem fundentes: *Miserere mei, o pater, obsecro te, si et tu unquam*

surripuisti aliquid, magistratum gerens, aut in militia contubernialibus obsonans. Qui nec an viverem sciret, nisi a me iam antea crimine absolutus fuisset.

BDELYCLEO. Quod de supplicibus dicis, illius hoc esto mibi monumentum.

PHILOCLEO. Deinde ingressus, precibusque oneratus, et ira detersa, intus nihil horum quae promiserim, facere soleo. Sed audio reos omnigenas voces mittentes, ut absolvantur. Age, quae non ibi blandimenta potest audire judex? alii deflent paupertatem suam, eaque quibus revera premuntur mala cumulant aliis, donec aequaverit aliquis sua meis. Alii narrant fabulas nobis: alii Aesopi ridiculum quoddam: alii dictoria dicunt, ut ego rideam et iram deponam. Atque si his non moveamur, liberos extemplo prostrabit, filias et filios manu dicens: ego autem ausculto: at illi capita simul demittentes balant: deinde per illos pater, tanquam deum, me obsecrat, treinens, ut se noxa libeream: *Quod si delectaris agni voce, filii vocem miserearis. Si vero porcellis dulciter, orat, ut filiae voce movear.* Atque tunc nos intensionem irae nonnihil relaxamus. Annon magnum hoc est imperium et divitiarum irrigio?

BDELYCLEO. Hoc alterum erit, quod literis mandabo, divitiarum tua irrigio. Et commoda mihi memora quae habes tu, qui Graeciae imperare te dicis.

PHILOCLEO. Etiam puerorum aetas quam exanimatur, nobis licet pubem eorum contemplari; et si Oeagrus in iudicium veniat, non ante absolvitur, quam nobis ex Nioba orationem recitet, optuniam quamque eligens. Si autem tibicen causam vincat, pro latae sententiae mercede nobis iudicibus e foro egredientibus exodium modum tibia canit capistratus. Et si pater quis moriens filiam, quam unicam relinquat haeredem, testamento det alicui nuptum, nos tabulas et concham sigillo decore impositam longum flere iubeimus, et rescindimus, puellamque damus illi, qui precibus nos ad suas partes adduxerit; et ista quam facimus, immunes sumus reddendae rationis: ceterorum autem magistratum nullus.

BDELYCLEO. Honesta quidem sunt quae dixi

cetera, ob eaque felicem te praedico: at qnod rescindis testamentum de unica haerede, iniuste facis.

PHILOCLEO. Praeterea quum senatus, itemque populus, in cognitione magni aliquins criminis dubius haeret, decreto facto reos ad iudices amandant; deinde Euathlus et magnus ille palpator clypeique abiector Cleonymus dicunt se non prodituros vos, et pro populari statu, pugnaturos. Et apud populum nullius unquam oratoris sententia valuit, nisi dixerit iudicum concessus esse dimittendos, quum primum nraam litem iudicaverint. Ipse autem Cleo, qui clamore omnia domat, solos nos non arrodit; sed observat, manu tenens flabellum, muscasque a nobis abigit. Tu autem patri tuo nihil istorum fecisti unquam. At Theorus, quamvis nequaquam inferior vir sit Euphemio, spongiam habens e pelvi calceos nobis pice illinit. Considera autem a quibus me excludis et arcis commodis, quae tu servitium esse et ministerium te dicebas probaturum.

BDELYCLEO. Dic usque ad satietatem: nam utique desistes aliquando ab isto praeclaro tuo imperio, et videberis podex loturam pervinceens.

PILLOCLEO. Sed quod iucundissimum est omnium istorum, cuius oblitus fueram; quum dominum redeo, mercedem habens, atque ingredientem siuui omnes amplectuntur propter argentum; et primo gnata me lavat, et pedes ungit, et me prona deosculatur, atque me *pappam* vocitans, interea triobolum lingua sua mihi ex ore expiscatur: deinde uxorcula mihi sub blandiens meam adfert non multum subactam, postea mihi assidens me sic invitat: *Comede istud; manduca istud.* His ego delecter; nec mihi opus erit, ut ad te respiciam et ad condum promum, quando praudium adponat, maledicens mihi et murinurans, ne mox aliam mihi pinsat offam. Haec possideo, propugnaculum maiorum, munimentumque telis arcendis. Tum si mihi vinum sicuti non infuderis, *asinum* hunc adulii vino plenum: deinde pandus ipse memet ingurgito: ille autem hians rudit, et contra tuum *turbinem* grande et horrendum pedit. Annon magnum imperium obtineo, nec inferius Iovis regno? qui eadem audio de me dici, quae lupiter de se, Nam si nos tumultuemur, qui-

libet praeterennium automat: *Quam vehementer tonat forum iudicile, o supreme Jupiter!* Et quando fulmino, poppysmate me adorant, et cacant prae metu divites vel maxime superbi. Et tu me in primis times ipse, times, inquam, ita me Ceres amet; ego vero peream, si te timeo.

CHORUS. Nunquam tam accurate quemquam audivimus, neque tam prudenter verba facere.

PHILOCLEO. Non: verum ille desertas vineas sperabat se vindemiaturum; probe enim norat me hac arte plurimum valere.

CHORUS. Ut autem omnia persecutus est, et nihil praeteriit, adeo ut extolleret quidem auscultans, et ius dicere in beatorum insulis ipse mihi viderer, dulcedine eius verborum perfusus.

PHILOCLEO. Ut iste iam pandiculatur, et non est apud se! Efficiam certe, ut tu scuticas pree oculis habeas hodie.

CHORUS. Oportet autem te omnigenos nectere dolos, ut elabaris: difficile enim iram meam mollire, si quis a me non dicat. Proinde tuum est quaerere molam bonam recensque caesam, si nihil tale dixeris, quod meam iracundiam frendere possiet.

BDELYCLEO. Difficilis equidem est labor, cui adhibendum acrius maiusque ingenium, quam comiconrum sit, morbum sanare civitati ex longo tempore ingenitum. Sed, o pater noster Saturno gnate —

PHILOCLEO. Desine patrem commemorare. Nisi enim cito ostenderis me servire, non est, ut mortem effugias, etiamsi oporteat me extis abstinere.

BDELYCLEO. Ausculta modo, mi patercule, paullisper exorrecta fronte; atque primo quidem computa levi negotio, non calculis, sed digitis, tributa universa, quae ab urbibus nobis conseruntur: praeterea vectigalia seorsum, et multas illas centesimas, prytanea, metalla, foras, portus, mercedes, sectiones. Istorum reddituum summa est circiter bis mille talenta. Hinc iam pone mercedem annuam iudicibus, qui sunt sex mille; non enim plures in hac urbe habitatis: cedunt itaque vobis centum et quinquaginta talenta.

PHILOCLEO. Ne quidem decima pars ergo nobis in mercedem cedit.

BDELYCLEO. Non hercle. Sed quorsum abit reliqua pecunia?

PHILOCLEO. Ad eos qui semper haec verba in ore habent: *Nunquam prodam Atheniensium colluviem; verum pro populi libertate pugnabo semper.*

BDELYCLEO. Tu enim, o pater, ipsos tibi adsciscis dominos, speciosis illis dictis deceptus. Deinde isti quinquagenorum talentum munera ab urbibus extorquent, huiusmodi minis terrorem incutientes: *Aut tributum dabitis, aut ego intonans urbem vostram evertam.* Tu vero contentus es, si imperi tui reiectanea rodas. Socii autem nostri ut senserunt reliquam turbam e phimo sorbere et comedere res nihil, te quidem habent pro Connii calculo: istis autem adserunt munera, salsamentorum orcas, vinum, tapetes, caseum, mel, sesama, pulvinaria, phialas, laenias, coronas, torques, pocula, opes cum sanitate. Quibus autem tu imperas post multos terra marique exantatos labores, eorum tibi nemo ne caput quidem allii ad condieudos pisciculos dat.

PHILOCLEO. Non hercle: sed ipse tres allii bulbos ab Eucharida qui peteret misi. At odiosus es, istam servitutem omittens, quam mihi demonstraturus eras.

BDELYCLEO. Nonne vero servitus magna est, quum omnes isti magistratus gerentes, et ipsi, et eorum assentatores, mercedes accipiunt: tu vero, si quis tibi tres obolos det, contentus es, quos ipse remigando et terrestribus praeliis depugnando, et urbes obsidendo quaesieras multo labore? Et praeterea, quod me in primis excruciat, alieno iussu ad forum ire congeris, quando domum tuam ingressus impudicus adolescentulus, Chaereas filius, sic divaricatis cruribus stans, lascivo et ad molliorem composito gestu, tibi edicit, ut summo mane et tempestive iudicaturn eas, quia quicunque vestrum post datum signum venerit, triobolum non accipiet. Ille vero qui reipublicae dat operam, pro patrocinio drachmam accipit, etiamsi ad concionem serius venerit: deinde alium queindam eo-

rum, quos in magistratu collegas habet, participem facit, si quis reorum aliquid dederit: atque ita ambo de composito negotium confidere student: deinde, velut quem serra rursum prorsum ducitur, alter trahit, alter remittit: tu vero hictans quaestorem respicis, et quae gerantur non animadvertis.

PHILOCLEO. Haecce mihi faciunt! hei mihi, quid dicis? ut mibi cor profundum moves, facisque ut magis adoriam animum, nec scio quomodo me affectum reddas.

BDELYCLEO. Specta igitur, ut, quum tibi et universis ditescere in proclivi sit, involutus sis nescio quibus angustiis, ab i-tis, qui populo se studere simulant semper: qui urbibus plurimis imperans inde a Ponto ad Sardiniam usque, non habes quo fruaris, praeter istud quod fers mercedis minimum: idque ex lanae flocculo instillant identidem tibi paulatim, ad sustentandam vitam, tanquam pultem. Pauperem enim te esse volunt, idque qua gratia velint, dicam tibi; nempe ut cognoscas tuum nutricium, et quum iste te instigabit et tanquam canem immittet in quemplam inimicorum, ferociter tu illis insultes. Si enim vellent victimum praebere populo, perfacile id esset. Sunt enim urbes mille, quae tributum nobis conferunt: harom si unicuique inlungeretur, ut viginti viros aleret, viginti millia civium viverent in omnibus delicis, abundantes carne leporina, coronis omnigenis, colostra et decocto lacte, illisque perfruentes, quibus digna est patria nostra, erectumque Marathone tropaeum: nunc autem, tanquam olivantes, illum comitarnini, qui mercedem distribuit.

PHILOCLEO. Hei mihi! quid ita quasi torpore manus mea persunditur, et gladium tenere non possum, sed iam mollesco?

BDELYCLEO. At si quando ipsi timeant, Eu-boeam dant vobis, et frumenti promittunt quinquagenos modios se praebituros: nihil autem unquam dederunt, praeter quinque modios nuper hordei; et hos vix, peregrinitatis postulatus, accepisti per choenices singulatim admensos. Ideo inclusum semper ego te habui, alere te cupiens, ne isti irrideant te acerbe.

Et nunc certum est praebere tibi quidquid voles; tantum quaestoris lac bibere haud te sinam.

CHORUS. Utique sapiens erat, qui dixit: *Prius, quam amborum orationem audiveris, ne iudica.* Nam tu mihi nunc longe vincere videris. Itaque iam ira laxata scipiones abiicio. Sed, o sequalis et sodalis noster, obtempera, orationi obtempera, ne imprudentem te praeebe, neque rigidum infractumque. Utinam mibi adfinis aut cognatus fuisset aliquis, qui metalia monuisset! Tibi autem nunc deorum aliquis manifeste praesens adiutor est in hac re, et palam beneficia in te confert, quae tu quoque praesens accipe.

BDELYCLEO. Evidem alam ipsum, praebens quaecunque seni convenienti; alicam lingendam, laenam mollem, lodicem, meretricem, quae penem ei fricit lumbosque. Sed quod tacet, nihilque mutit, id non potest mihi placere.

CHORUS. Quid sibi agendum sit, ipse nunc secum reputat: iam enim aguoscit, quantum insauiebat modo; criminique sibiniet ipse vertit, quaecunque tu illum hortatus es, se iis obsecutum non fuisse. Nunc igitur forte tuis dictis paret, et sapit, mutatis in posterum moribus, tibique morem gerens.

PHILOCLEO. Hei mihi!

BDELYCLEO. Heus tu, quid mihi clamas?

PHILOCLEO. Ne mihi quicquam istorum pollicere. Illa amo: illic siem, ubi praeco dicit: *Quis suffragium nondum tulit? surgat.* Atque adstem urnis iudicariis, ultimus eorum qui calculum in phimum demittunt. Propera, anima mea. Ubi mea est anima? sine me transire, o caligiosa. Hercules ne sirit ut nunc ego inter iudices sedens Cleonem furti reum deprehendam!

BDELYCLEO. Per deos obsecro, mi pater, age obtempera mihi.

PHILOCLEO. Quid obtemperem tibi? dic quidquid voles, praeter unum.

BDELYCLEO. Quodnam id est? fac sciām.

PHILOCLEO. Ut a iudiciis abstineam: illam enim

consuetudinem Orcus adimet mibi prius, quam ego tibi obsequar.

BDELYCLEO. Tu itaque, quandoqnidem istud libenter facis, illuc quidem ne amplius eas; sed hic manens, ius dicio familiaribus.

PHILOCLEO. Qua de re? quid nugaris?

BDELYCLEO. Eadem fac, quae illic fiunt. Quia ostium clam aperuerit famula, hanc unica multabis multa, quod quidem illic utique factitasbas. Et ista in posterum facies, ut rationi consentaneum est: quum ortus fuerit calor solis mane, iudicium exercebis in sole: si vero ningat, aut pluat, ante focum sedens, causas cognosces: et licet meridie surgas, nullus te cancellis excludet Thesmootheta.

PHILOCLEO. Satis hoc mihi placet.

BDELYCLEO. Praeterea si quis causam nimis longa oratione dicat, non exspectabis esuriens, te ipsum crucians simul et oratorem.

PHILOCLEO. Quomodo ergo potero, ut antidbac, causam recte cognoscere, si comedam interim?

BDELYCLEO. Multo quidem melius: etenim hoc vulgo dicitur, *Judices, mentientibus testibus, vix rem cognovisse ruminando.*

PHILOCLEO. Utique mili persuades. Sed illud nondum dicas, mercedem unde sim accepturus.

BDELYCLEO. A me.

PHILOCLEO. Bene est istud, quod seorsum, non cum alio accipiam. Nam turpissime mecum egit nuper Lysistratus ille scurra: quum enim accepisset drachmam mecm, venit in forum piscarium et eam aerea moueta permutavit; deinde mihi imposuit in manum tres squamas mugilis, quas ego in os condidi: nam obolos me rebar accepisse: deinde offensus odore eas expui, illumque in ius trahere volui.

BDELYCLEO. Is vero quid ad haec dixit?

PHILOCLEO. Rogas? Galli me siebat stomachum habere; Itaque facile concoques pecuniam, inquis.

BDELYCLEO. Vides ergo quantum tibi inde accedet lucri.

PHILOCLEO. Non parum sane. Sed quod facturus es, face.

BDELYCLEO. Manta modo: ego antem mox adero ista ferens.

PHILOCLEO. Vide sis, ut oracula perficiantur. Audiveram enim fore ut Athenienses aliquando singuli ius dicant in suis aedibus, et in vestibulis aedificet sibi unusquisque forum parvulum oppido, instar Hecatae sacelli, ubique ante fores.

BDELYCLEO. En: quid iam dices? nam omnia fero, quaecunque dixi, et multo etiam plura. Etenim matula, si micturias, ista iuxta te pendebit prope e paxillo.

PHILOCLEO. Scitum certe istud, et seni utile omnino invenisti remedium strangurias.

BDELYCLEO. En et ignis, cui lens adposita, sorbere si quid necesse fuerit.

PHILOCLEO. Istud etiam scitum est. Nam si vel febricitem, mercedem tamen accipiam. Iste enim manens lentem sorbebo. Sed cur hunc ad me extulisti gallum?

BDELYCLEO. Ut, si dormias, dum aliquis causam dicit, iste cantans desuper te excitet.

PHILOCLEO. Unum adhuc desidero: cetera autem placent mihi.

BDELYCLEO. Quidnam?

PHILOCLEO. Simulacrum Lyci herois si qua ratione efferas.

BDELYCLEO. Ecce ob oculos adest, et ipsus ille est heros.

PHILOCLEO. O heros domine, quam terribilis es aspectu, qualis Cleonymus nobis videtur!

SOSIA. Ergone nec ipse, tametsi heros est, arma habet.

BDELYCLEO. Si oculus sederes tu, oculis etiam litem ego citarem.

PHILOCLEO. Cita modo: nam sedeo ego dum.

BDELYCLEO. Agendum, quamnam ei primum introducam litem? fecitne quid mali quispiam e familia? Thratta ancilla, quae adussit nuper ollam —

PHILOCLEO. Echo tu reprime te; nam parum abest, quin me perdideras. Num sine cancellis litem

citaturns es, qui inter res sacras primi nobis apparere solent?

BDELYCLEO. Edepol non adsunt, sed curram, et ipse actutum efferam foras. Quid hoc rei est? Quam multum valet, quibus adsuescas locis!

XANTHIA. Abi in malam rem. Iatiusnemodi nos canem alere!

BDELYCLEO. Quid rei est, sodes?

XANTHIA. Nonne enim Labes iste canis in cunnam modo irruens abreptum Siculum caseum comedit?

BDELYCLEO. Haec itaque noxa patri prima introducenda est: tu vero ades et accusa.

XANTHIA. Non ego hercle: verum alter canis sit se accusaturum, si quis introducat actionem.

BDELYCLEO. Agedum adduc eos huc.

XANTHIA. Ita sane facere oportet.

PHILOCLEO. Hocce quid est?

BDELYCLEO. Suile vimineum Laris.

PHILOCLEO. Itane manu sacrilega ablatum adfers?

BDELYCLEO. Non: sed a Lare facto initio aliquem conteram.

PHILOCLEO. Sed propera introducere litem: nam ego multam intueor.

BDELYCLEO. Agedum efferam nunc tabulas et stylos.

PHILOCLEO. Hei mihi! obtundes me enecabisque tempus terendo: mihi sat erat ungue sulcos ducere in tabula.

BDELYCLEO. En accipe.

PHILOCLEO. Cita nunc.

BDELYCLEO. Iam in eo sum.

PHILOCLEO. Quis iste est primus?

BDELYCLEO. Perii! ut piget oblitum me esse urnas iudicarias efferre!

PHILOCLEO. Heus tu, quorsum curris?

BDELYCLEO. Ad querendas urnas.

PHILOCLEO. Nequaquam, ego enim istis cotylis usurus eram.

BDELYCLEO. Optume ergo: omnia enim ad sunt nobis, quibus opus est, praeter clepsydram.

PHILOCLEO. Illoc vero quid est? annon clepsydra?

BDELYCLEO. Lepide excogitas haec instrumenta, et more vernaculo. Sed quamprimum aliquis intus efferat ignem et myrtos et thus, ut vota primum faciamus diis.

CHORUS. Nos etiam in libaminibus et votis verbis bona dicemus vobis, quia ex concertatione et iurgio mutuam generose reconciliastis gratiam.

BDELYCLEO. Linguis nunc primum favete.

CHORUS. O Phoebe Apollo Pythie, hoc negotium, quod machinatur iste ante fores, da ut prospere nobis omnibus cedat, ut ab erroribus liberatis. Io Paeon!

BDELYCLEO. O rex domine, vicine Agyieu vestibuli mei, nova haec accipe sacra, quae patris mei in gratiam nunc primum comminiscimur, et mitiga hos eius nimis austeros et rigidos mores, pro destruto paucillum mellis iracundiae eius admiscens, ut iam deinceps fiat hominibus clemens, et reorum magis miseretur, quam acensatorum, illisque orantibus illacrumet, et deposita asperitate, ab iracundia sua demat urticam.

CHORUS. Nos simul tecum precamur et accainimus tibi, in novo constituto magistratu, propter ea quae modo dixisti. Benevoli enim sunnus tibi, ex quo sensimus te populum amare, ut nemo eorum, qui nunc sunt te iuniores.

BDELYCLEO. Siquis Heliaeae indicum foris est, ingreditor: nam quamprimum causidici orare incepint, non introititemus amplius.

PHILOCLEO. Quisnam est iste fenus? ut condemnabitur!

XANTHIA et ACCUSATOR. Audite nunc accusationis libellum. Dicam subscrispsit canis Cydathenaeensis Labeti Aexonensi, quod solus contra ius et fas comedit caseum Siculum: poena esto boia ficalnea.

PHILOCLEO. Immo mors canina, si semel convictus fuerit.

BDELYCLEO. Evidem Labes reus iste adest.

PHILOCLEO. O impurus ille! quam furaciter etiam intuetur! ut dentes restringens se decepturum me arbitratur! ubi est accusator Cydathenaeensis ille canis?

CANIS. Hau, hau.

BDELYCLEO. Alter iste rursus est Labes, bonus latrare et ollas lingere.

SOSIA ut PRAECO. Sile, sedet: tu vero ascenda et accusa.

PHILOCLEO. Agedum simul et ego hancce infundam et sorbebo.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Audistis quam dicam scripserim huic, o iudices: etenim indignissimum facinus admisit et in me et in navales socios. Nam in angulum se proripiens plurimum caseum desicilissavit, et se implevit in tenebris —

PHILOCLEO. Satis hercle facti manifestus est, signidem inibi pessimum foetorem casei ructavit in faciem modo impuratus iste.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Nec me petentem fecit partipem. At vero quis vobis bene facere poterit, nisi quis et mihi cani aliquid proiecerit?

PHILOCLEO. Nihil impertivit?

XANTHIA ut ACCUSATOR. Ne mihi quidem, qui consors ei sum.

PHILOCLEO. Fervidus enim vir est, nec minus ac lens ista.

BDELYCLEO. Per deos obsecro, mi pater, ne condemnes, priusquam ambos audiveris.

PHILOCLEO. Sed, o bone, res manifesta est; ipsa enim clamat.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Ne ergo dimittite eum, utpote qui multo omnium canum lubentissime solus vorat, qui circumnavigans mortarium, urbinum exedit crustam.

BDELYCLEO. Nec mihi adeo superest, qui rimas obturem urcei.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Proinde istum castigate: nunquam enim poterit una domus duos fu-

res alere: ne in vanum frustra latrem ego; sin minus, deinceps non latrabo.

PHILOCLEO. Hui, hui! quantas eius commemoravit nequicias! furax omnino ille homo est. Nonne et tibi videtur, galle? nae hercle; adnuit ille quidem. Heus tu Thesmootheta! ubi ille est? matulam mibi det.

SOSIA ut THESMOTHETA. Ipse deme: nam ego testes citabo. Labeti testes adsunto; catinus, pistillum, radula, craticula, olla, ceteraque adusta vasa. Sed meisne tu adbuc, nec sedes?

PHILOCLEO. Nondum: sed istum arbitror caca-
turum hodie.

BDELYCLEO. Annon desines rigidus esse et dif-
flicilis, idque erga reos, semperque eis mordicus inhae-
rebis? Ascende tu, Labes, et crimen purga. Quid ta-
ees? eloquere.

PHILOCLEO. Sed iste nihil habere videtur, quod
dicat.

BDELYCLEO. Habet quidem: sed idem ei puto
accidisse, quod olim accidit reo Thucydidi: buccas
stupore percussus obmutuit subito. Facesse hinc: ego
enim causam tuam defendam. Difficile quidem est,
o viri, crimine invidioso arcessiti canis patrocinium
suscipere: dicam tamen. Bonus enim est et lupos
fugat.

PHILOCLEO. Immo sur iste quidem et coniu-
ratus.

BDELYCLEO. Neutiquem bercle: sed natum quan-
tum est canum optimus est, quippe possit præcesse
magno pecori.

PHILOCLEO. At vero quid prodest, si caseum
comedit?

BDELYCLEO. Nempe pro te pugnat, et custo-
dit ianuam, ceteraque optimus est: si autem quid-
piam surripuit, condona eum; citharam enim pulsa-
re nescit.

PHILOCLEO. Velle equidem, ut nec literas
sciret, ut ne patrato scelere orationem conscripisset.

BDELYCLEO. Audi, o bone, meos testes. As-
cende tu, radula, et dic alta voce: tu enim tunc qua-
sturam exercebas: responde clare: nonne communisti

militibus dividenda quae acceperas? Ait se commis-
nuisse.

PHILOCLEO. Sed mehercle mentitur.

BDELYCLEO. O bone, miserere afflictorum. Iste
enlim Labes et capita piscium edit et spinas: nec un-
quam in eodem loco manet. Alter vero ille nihil
aliud scit quam domum custodire: quippe manens ibi
semper, quaecunque quis inferat, eorum partem sibi
flagitat: si quis vero non det, mordet eum illico.

PHILOCLEO. Au! quidnam est mali, quo molles-
co? malum quoddam evenit mihi, et persuadeor.

BDELYCLEO. Age, mi pater, obsecro, miseres-
cite, eius, et nolite perdere. Ubi sunt liberi? ascen-
dite, o miseri, et gannitu orate, obsecrate, et la-
cramate.

PHILOCLEO. Descende, descendere, descendere,
descende.

BDELYCLEO. Descendam: et quamvis istud *de-
scende* complures iam deceperit, descendam tamen.

PHILOCLEO. Abi in malam rem. Ut nocet sor-
bnisse! Ecce enim illacrimavi ego, quod animo qui-
dem meo, haud fecisset unquam, nisi implessem me
lente.

BDELYCLEO. Nonne ergo absolvetur?

PHILOCLEO. Difficile sciui.

BDELYCLEO. Age, mi patercule, ad meliora
convertere. Hoc sumto calculo, ad posteriorem ur-
nam connivens transili, et eum absolve, o pater.

PHILOCLEO. Minime: nam citharam pulsare
nescio.

BDELYCLEO. Agedum, hac te celeriter circum-
ducam.

PHILOCLEO. Estne haec prior urna?

BDELYCLEO. Haecce.

PHILOCLEO. Iluc demissus esto hicce calculus.

BDELYCLEO. Deceptus est, et absolvit impru-
dens.

PHILOCLEO. Age effundam calculos humi: nam
qua fortuna certavimus?

BDELYCLEO. Res ipsa videtur ostensura. Ab-
solutus es, o Labes. Pater, pater, quid tibi accidit?

PHILOCLEO. Hei mihi! ubi est aqua?

BDELYCLEO. Erige, erige te ipsum.

PHILOCLEO. Illud dic mihi: reverane absolutus est?

BDELYCLEO. Ita hercle.

PHILOCLEO. Nullus ego sum.

BDELYCLEO. Ne sis sollicitus, o bone; sed surge.

PHILOCLEO. Quomodo ergo id ego mihi consire potero, hominem reum meo calculo fuisse absolutum? quid me nunc denique fiet? sed, o dii sancti, ignoscite mihi: iuvitus enim id feci, et non est moris mei.

BDELYCLEO. Ne feras id aegre; ego enim te, o pater, splendide alam, ducens mecum quounque, ad coenam, ad convivium, ad spectacula, ut reliquum vitae tempus degas iucunde: neque te irridebit Hyperbolus, os tibi sublinens offucis. Sed ingrediamur.

PHILOCLEO. Id nunc fiat, si videtur.

CHORUS. Sed ite vos laeti, quo volitis, celeriter. At, o innumerabiles catervae, nunc quae recte dicentur, ne decidant humi in vacuum, cavete? nam inscitorum est spectatorum id committere, et non vostrum.

Nunc vero advortite animum, o populi, si vera nec fucata loquentem amatiss: nsm incursare spectatores poëtae nunc lubido est: sit enim vos in se iniurios esse, de quibus prior saepe bene meritus est, partim non aperte, sed clam adiutans alios poetas, quem Enryclis divinationem et mentem imitatus, in alienos ingressus ventres, comicas multas fudit fabulas: partim vero aperte postea, quem ipsemet ausus est periculum subire, non alienarum, sed suarum ipsius Musarum ora moderans. Quum autem tantis honoribus elatus fuisset, quantis neminem mactavistis unquam, negat credidisse se summum attigisse fastigium, aut tumidos spiritus sumisse, et palestras comissabundum circuisse ut tentaret pueros; et si quis amator ad se properaret, indigna ferens perstringi amasium suum, negat se ulli unquam morem gessisse, consilio usus houesto, ne videlicet Musas, quibuscum consuescit, lenas redderet. Et quando primum docere coepit, negat se hominem

aggressum fuisse; sed herculeo impetu maxima monstra adortum se ait, quum statim ab initio audacter congressus est cum illa immanni recto horrenda belua, cuius ab oculis terribiles Cynnae radii micabant, centumque capita assenatorum perditissimum circumlambebant ei caput; vocem autem habebat gurgitis perniciem enixa, odorem phocae, illatos Lamiae coleos, culum camelii. Huiusmodi monstrum quum conspicatus esset, negat se timuisse, et muneribus id placuisse: verum etiamnum pro vobis pugnat, atque se praeter istud monstrum incubos et febres aggressum superiore anno, qui patres strangulabant noctu, et avos suffocabant, et in cubilibus incubantes, quicunque vestrum lites odere, litium contestationes, et citationes, et testimonia illis conglutinabant, ita ut perterriti multi ad Polemarchum se proriperent. Talem malorum depulsorem, huiusce purgatorem regionis, quoniam inveneritis, tamen anno superiore prodidistis, serentem sententias grata novitate commendabiles, quas, quia non recte intellexeratis, incrementum capere non sivistis: quamvis per Bacchum inter libamina saepe adiuret, nunquam meliores istis versus comicos quemquam audivisse. Vobis quidem turpe est non statim illorum praestantium cognovisse: sed poeta nihilo deterior apud sapientes habetur, si postquam adversarios praetervectus est, spem victoriae confregit. At in posterum, o boni, poetarum illos, qui studebunt aliquid novi dicere et invenire, magis amate et colite, atque eorum sententias servate et recondite in arcas cum pomis. Haec si facietis, toto anno vobis vestes redolebunt dexteritatem.

SENIORI CHORUS. O nos olim fortis in choris, fortis in praeliis, ob idque solum viri pugnacissimi! Olim haec erant, olim: nunc autem perierunt, et cycno iam candidiores efflorescent hi nobis capilli. Sed ex ipsis etiam reliquiis oportet robur adsumere iuvenile. Ego meum senium praestantius esse puto multorum adolescentium cincinnis et ornatu et impudicitia.

CHORUS. Si quis vostrum, spectatores, conspecta mea persona, miretur, quum videat medium me gracilem esse factum in modum vespae, aut quae mens

sit huius mei aculei, facile hunc ego docebo, si vel indoctus fuerit antea. Nos, quibus aculeatus est podex, Attici sumus, vera et sincera nobilitate soli insignes, indigenae; fortissimum genus, quodque hanc rempublicam saepius adiuvit in praeliis; quando venit barbarus, fumo premens incendiisque vastans universam regionem, cupidine incitatus favos nostros vi eximendi. Nam confestim facta excursione cum hasta et clypeo, pugnam ipsis conseruimus, ira prolati acri, vir iuxta virum stans, prae iracundia mordens sibi labra: tela volantia coelumque diemque ex oculis eripiebant: sed tamen in fugam compulimus eos circa vesperam, diis opem ferentibus: noctua enim ante conflictum transvolarat nostrum exercitum. Deinde fugientes insecuri sumus, tanquam thynnos pungentes eos in brachia: illi autem fugiebant, genaeque et supercilia ipsi interea pungebantur, ita ut apud barbaros ubique etiamum nihil Attico crabrone perhibeatur fortius.

SEMICHOORUS. Utique acer tum eram, quippe qui nihil prorsus timerem: et sane delevi perduelles, navigans illuc triremibus. Non enim tunc curabamus, quomodo scite orationem diceremus, vel columnaremur aliquem: sed laudis illius erat inter nos aemulatio, quis optumus clueret remex. Itaque quum multas ceperimus urbes, virtuti nostrae id maxime debetur, quod hoc ferantur tributa, quae depeculantur iuniores.

CHORUS. Si nos contemplemini diligentius, ad omnia invenietis nos consimiles crabronibus, tum vivendi ratione, tum etiam moribus. Primo enim nullum animal, si irritetur, nobis magis est iracundum, neque truculentius. Deinde et cetera omnia cum crabronibus molimur. Nam per examina collecti, tanquam in diversa alvearia migrantes, partim apud archontem, partim apud undecimviros, patrim in Odeo ins dicimus: alii etiam inixa moenia stipati arce, in terram copite demisso, vix moventes se ipsis, tanquam vermes in cellulis. Ad reliqua etiam vitae necessaria invenienda ingenio sumus promissimo. Nam quemlibet pungimus, ; vic-

tumque inde nobis paramus. Sed enim fuci quidam inter nos sedent carentes aculeo, qui exspectantes tributi nostri fructum comedunt otiosi. Hoc autem est molestissimum nobis, si quis non militans auferit mercudem nostram, licet pro salute huius urbis nec rem, nec hastam, nec pustulam ceperit. Sed rem in pauca conseram; censeo ut deinceps quicunque civium non habuerit aculeum, is ne triobolum accipiat.

PHILOCLEO, BDELYCLEO, CHORUS.

(V. 1122—1291.)

PHILOCLEO. **N**anquam profecto pallium hoc vivus exuam, quod quidem solum mibi in acie saluti fuit, quum vehemens ille Boreas ingruit.

BDELYCLEO. Nihil boni, ut videtur, cupis evanire tibi.

PHILOCLEO. Haudquaquam enim hercle mihi expedit pretiosam vestem gestare. Nam et nuper, quum me pisciculis opplessem, maculatam vestem fulloni purgandam detuli, cui debitam mercedem triobolum solvi.

BDELYCLEO. Saltem periculum fiat, quandoquidem mihi te ipsum semel dedidisti, ut tibi beneficiam.

PHILOCLEO. Quid ergo iubes me facere?

BDELYCLEO. Missum hoc pallium face, et hancce laenam coniice in collum instar pallii.

PHILOCLEO. Ergone filios generare et educare oportet, quum iste me nunc suffocare volt?

BDELYCLEO. Hem, hanc cape et iniice tibi, et ne loquere.

PHILOCLEO. Per deos obsecro, quid hoc mali est?

BDELYCLEO. Alii vocant Persida, alii Gau-nacum.

PHILOCLEO. At ego Iodicem esse putabam Thy-moetidem.

BDELYCLEO. Nec mirum id quidem: nam Sardes nunquam adiisti. Alioquin enim nosse; nunc autem ignoras.

PHILOCLEO. Egone? non hercle, non, inquam. Sed mihi quidem videtur persimilis esse Morychi vil-losa saga.

BDELYCLEO. Minume: sed Ecbatanis ista texuntur.

PHILOCLEO. An Ecbatanis flunt tramae flocci?

BDELYCLEO. Nequaquam, o bone; sed hoc a barbaris texitur magno sumtu, siquidem haec laena facile talentum absorpsit lanae.

PHILOCLEO. Nonne ergo *Laniperdam* hanc oportebat appellare potius, quam *Gau-nacum*?

BDELYCLEO. Mane sis, o bone, et consiste, dum indueris.

PHILOCLEO. Hei mihi misero! quantum calorem impurata haec in me eructavit!

BDELYCLEO. Nonne amiceris?

PHILOCLEO. Non equidem hercle: sed, o bone, si necesse est, clibanum induite mihi.

BDELYCLEO. Age sis, ipse ergo te amici am: tu perge modo.

PHILOCLEO. Porro huc etiam depone fuscinam.

BDELYCLEO. Quid ita?

PHILOCLEO. Ut me eximas, prius quam liquefias et diffluas.

BDELYCLEO. Age nunc exue illos detestabiles calceos, et propere indu Laconicas has baxeas.

PHILOCLEO. Egone ut sustineam induere unquam ab hostibus consuta infesta calceamenta?

BDELYCLEO. Pedem immitte, o bone, propere, deinde innitere fortiter, in Laconicam.

PHILOCLEO. Iniuriam tu quidem mihi facis, qui in hostile solum me cogis deferre pedem.

BDELYCLEO. Immitte nunc et alterum pedem.

PHILOCLEO. Minime vero istum: nam unus digitorum eius Laconas odt quam maxume.

BDELYCLEO. Alter fieri nequit.

PHILOCLEO. Infelix ego, qui in senectute pernitionem non habeo!

BDELYCLEO. Propera induere: deinde more divitum sic incede cum molli et delicato motu corporis.

PHILOCLEO. En: specta iam habitum meum, et considera cui potissimum ex divitibus sum incessu similis.

BDELYCLEO. Cuinam? furunculo, cui impositum ex aliis emplestrum.

PHILOCLEO. Et profecto iam mihi lubido est clunem motitare.

BDELYCLEO. Agedum, sciesne graves et praelatos sermones exsequi coram viris doctis et lepidis?

PHILOCLEO. Equidem.

BDELYCLEO. Quosnam ergo proferres?

PHILOCLEO. Per multos. Primum quidem ut Lamia capta pederit. Deinde ut Cardopio matrem suam —

BDELYCLEO. Ne mibi narra fabulas: sed de rebus humanis sermones perhibe, quales maxume domini solemus.

PHILOCLEO. Iam igitur ego novi eorum, qui maxume sunt domestici, istum: *Olim mus erat et mustela* —

BDELYCLEO. *O stolidus et indocte*, inquit Theogenes stercorario, idque eum obiurgans. De muribus et mustelis vis narrare inter viros?

PHILOCLEO. De quibus ergo narrare me oportet?

BDELYCLEO. De rebus splendidis. Ut sacram legationem obieris una cum Androcle et Clisthene.

PHILOCLEO. At ego nullibi ludos spectavi, nisi in Paro, idque duobus obolis pro mercede solutis.

BDELYCLEO. Ergo oportet saltem te dicere, ut

illico pancratio certaverit Ephudion cum Asconde
præclare, senex iam et canus, qui tamen haberet la-
tus robustum, et manus, et illa, thoracemque firmis-
sumum.

PHILOCLEO. Obe, desine; nihil dicas. Qui
enim pancratio certaret thorace involutus?

BDELYCLEO. Hunc in modum confabulari so-
lent sapientes. Sed aliud quid dic mihi. Si apud
hos pites biberes, qualenam velles tuum ipsius memo-
rare facinus fortissimum in iuventute patratum?

PHILOCLEO. Illud, illud quidem meorum est
fortissimum, quum Ergasionis ridicas furatus sum.

BDELYCLEO. Enecas: quas tu, malum, narras
ridicas? Quin potius, ut aprum olim sectatus fueris
aut leporum? vel ut lampadem ferens cucurris? ex-
cogitato facinore aliquo, quod iuvenilem audaciam spli-
ret quam maxime.

PHILOCLEO. Ergo equidem novi audacissimum
hoc, quum Phayllum cursorem, adhuc catulaster, per-
secutus sum iudicio, et vici duobus calculis ob male-
dicta accusatum.

BDELYCLEO. Desine, et huc potius accumbe,
ut discas quomodo te in convivis et conversationibus
gerere debetas.

PHILOCLEO. Quomodo ergo accumbam? dic
propere.

BDELYCLEO. Composite et decore.

PHILOCLEO. Siccine me iubes accumbere?

BDELYCLEO. Nequaquam.

PHILOCLEO. Quomodo ergo?

BDELYCLEO. Genua extende, et, ut palaestrae
peritum decet, flexiles artus molliter defundere in stra-
gulis; deinde lauda ex adpositis aereis vasis quidpiam;
lacunar contemplare; aulae crepitacula mirare. Affe-
retur aqua manibus. Mensae ferantur intro. Coena-
mus. Iam loti sumus. Libamus —

PHILOCLEO. Per deos obsecro, num epulamur
insomnium?

BDELYCLEO. Tibicina inflavit tibias. Convivae
autem sunt Theorus, Aeschines, Phanus, Cleo, hos-

pes alius nescio quis ad caput Acestoris. Tu una cum istis es; proinde vide, ut scolia scite excipias.

PHILOCLEO. Itane? ut nullus Diacriorum.

BDELYCLEO. Hem, faciam periculum: etenim iam sum ego Cleo. Incino autem prior Harmodium: tu vero excipies. Nullus unquam vir fuit Atheniensis —

PHILOCLEO. Non sane fur versutior.

BDELYCLEO. Hoccine tu canis? peribis. Magno enim cum clamore miritabitur se perditum te, et interemturum, atque ex hac regione expulsurum.

PHILOCLEO. At ego, siquidem minabitur, aliud hercle occinam: Heus tu, homo! tibi dico, suriose et praepotens, evertes adhuc hanc civitatem? illa autem iam labat, mox ruinam datnra.

BDELYCLEO. Quid vero? si Theorus ad pedes tuos accumbens canat, prehensa Cleonis dextra: Admeti historiam, o amice, doctus, viros bonos ama. Quid illi referes scolian?

PHILOCLEO. Evidem canore et musicē referam ad hunc modum: Non licet vulpinari, nec ambobus fieri amicum.

BDELYCLEO. Post illum Aeschines Sellī filios excipiet scolian, vir sapiens et musicus, sique locinet: Pecunias et oves Clitagoraeque et mihi cum Thessalīs —

PHILOCLEO. Multas sane dissipasti tu atque etiam ego.

BDELYCLEO. Ista quidem probe tu calles. Sed iam tempus est, ut coenaturi eamus ad Philoctemōrem. Heus puer Chruse, coenam compone in cistam nobis, ut aliquantis per inebriemur.

PHILOCLEO. Nequaquam. Noxiam est potare: etenim oriuntur ex vino ianuarum effractiones, verbera, lapidum ictus; deinde quum quis crapulam edormivit, presenti pecunia multam pendere oportet.

BDELYCLEO. Non, si apud viros honestos et bonos fueris. Aut enim veniam petunt ab eo quem offenderis; aut ipse fabulam aliquam factam narras, Aesopicam ridiculam, aut Sybariticam, ex illis quas

audieras in convivio: deinde rem in risum deducis, ita ut ille abeat, missum te faciens.

PHILOCLEO. Operae pretium est igitur, nt fabulas multas addiscam, siquidem hoc pacto poenas non luam, ubi mali quidpiam patravero. Ageris eas mus: nil nobis obliquit moram.

CHORUS. Saepe mihi visus sum urbanus et lepidus esse, nunquam ineptus et inscitus. Sed multo magis stolidus mihi visus est Amynias Sellii filius, de Crobyli prosapia, ille, quem ego aliquando vidi pro pomo et malo punico coenare cum Leogora: esurit enim sicut et Antipho. Sed enim Pharsalum abiit legatus: deinde ibi solus cum solis Thessalorum Penestis una erat, ipse penesta quum sit non minus ac quivis aliis.

SEMICHORUS. O felix Automenes, quam te beatum praedicamus! filios gentilium solertissimos artifices; primum quidem omnibus gratum, virumque maxime catum, illum, inquam, fidibus canere doctissimum, quem venustas comitabatur: alterum histrionem, difficile dictu quam scitum! porro Aripriadem multo ingeniosissimum; quem aliquando iurabat pater nullo magistro usum, sed suopie ingenio per se didicisse lingua patrare, Iupanaria intrantem identidem.

SEMICHORUS. Sunt, qui me dixerunt in gratiam redisse cum Cleone. Quum is me nonnihil turbaret urgens, et me probris proscinderet, demumque quum vapularem, qui foris erant, deridebant me valde vociferantem, spectabantque, non quod illos aliqua mei tangenter cura, sed tantum ut viderent, an aliquando pressus dicterium aliquid emissurus essem. Quod ego quum persentiscerem, subblandiri paululum coepi. Proinde nunc, aiunt, *Ridica delusit vitem.*

XANTHIA, CHORUS, PHILOCLEO,
BDELYCLEO, MULIER PANARIA,
ACCUSATOR.

(V. 1292 — 1473.)

XANTHIA. O beatas vos testudines ob vestram cutem, et ter beatas, praeut est illa laterum meorum cutis! quam bene et provide tergum vestrum testa obtexistis, quae plagas illaesa tolerat: at ego peril, quum tergum meum baculo inscribitur.

CHORUS. Quid est, o puer? nam puerum, tametsi est senex, eum vocare par est, qui plagas accepit.

XANTHIA. Annon ergo ille senex malum erat atrocissimum, et conviviarum nulto petulantissimum? Eisi adessent Hippylus, Antipho, Lyco, Lysistratus, Theophrastus, Phrynicus, horum tamen ille omnium longe erat iniuriosissimus. Quum enim se primum implevit multis deliciis, occepit saltare, tripudiare, pendere, ridere, ut wellus hordeo saturatus, et me verberavit probe, *Puer, Puer, compellans*. Deinde ut ipsum vidit Lysistratus, increpuit eum, hac usus similitudine: *Similis es, o senex, faeci recens ditatq; et viatori qui ausugit in paleas.* At ille sublatō clamore ipsum contra similem esse dixit *locustae, quae floccos amisit palli, et Sthenelo supellectile spoliato.* Illi vero plausum excitarunt, excepto Theophrasto solo, qui labra distorquebat, utpote vir scitus et elegans. Tum senex Theophrastum percontarū sic insit: *Dic mihi, quare superbis, venustusque et lepidus haberi vis, qui scurriliter divitibus subparis semper?* Huiusmodi contumelias singulos insecatabatur, cavillans rustice, praetereaque fabulas narrans ineptissime, nihil ad rem facientes. Deinde postquam ineptius est, dominū venit, verberans omnes, quidcumque illi fieret obviam. Et ecum

iam titubans accedit; sed facessam hinc, priusquam
plagas accipiam.

PHILOCLEO. Desinite, concedite. Plorabit aliquis eorum, qui pone mo sequuntur. Vah! ut vos, nisi facessitis, o improbi, hac teda torrefaciam!

BDELYCLEO. Profecto tu dabis cras pro iatis poenas nobis omnibus, et si valde juveniliter audax es. Nam una omnes veniemus, te in Ius vocaturi.

PHILOCLEO. Hui, hui; *vocaturi!* Obsoleta haec vestra sunt. Num etiam scitis, me ne nomen quidem litium patienter audire? Io, io! ista mihi placent; absice et nos iudicarios. Nonne vero abibitis? ubi est Index heliasticus? in malam crucem abeat. Ascende huc, aureola melolontha, fune hoc manu prehensor: firmiter eum tene; sed cave: nam putris est funis ille: atamen stricari gaudet. Vide autem quam te callide subduxerim, convivis iam ore morigeraturam: quamobrem huic peni gratiam refer. Sed non referes, nec opus aggrediere, sat scio; verum decipies et huic peni irridebis cum magno cachinno: nam et aliis multis idem factitasti. At si nunc facilem te benignamque praebeas, ego te, ubi gnatus meus mortuus fuerit, redemtum ex lupanari habebo pro pellicia, o cunne mi. Nonc autem meorum ipsius bonorum non sum dominus: sum enim iovenis et magna cura custodior. Adservat enim me filiolus meus, et est morosus, ceteraque scrupulosus et sordidus cumini sector et nasturti sculptor. Proinde mihi timet, ne corrumpat; nam praeter me pater et nullus est. Sed ecum illum, advorsum te et me celerem videtur conferre gradum. Sed quamprimum consiste, his tedis sumitis, ut eum juveniliter ludos faciam, haud secus ac ille me olim, antequam initierat.

BDELYCLEO. Heus tu, decrepites, et cunnitribus, desideras et videris amare formosam sandapilam. At ita me Apollo amet, ut tu istuc haud inultum seres.

PHILOCLEO. Quam lubenter comederes ex accepto item!

BDELYCLEO. Nonne indignum est mihi illudere te, qui tibicinam convulsus clam abduxisti?

PHILOCLEO. Quamnam tibi cinam? quid ita ineptis, tanquam a tunnlo delapsus?

BDELYCLEO. Pol eccām, opinor, ipsam, quae tibi adstat Dardanis.

PHILOCLEO. Non: verum in foro teda diis uritur.

BDELYCLEO. Haecce teda?

PHILOCLEO. Teda utique. Nohne vides variegatam?

BDELYCLEO. Quid vero nigrum hocce est eius in medio?

PHILOCLEO. Pix nimirum ex ipsa ardente exsudat.

BDELYCLEO. Sed iste nonne podex est a tergo?

PHILOCLEO. Immo teda ramus hic eminet.

BDELYCLEO. Quid ais tu? quis ramus? tu vero nonne hoc ibis?

PHILOCLEO. Ohe, ohe! quid facere cogitas?

BDELYCLEO. Hanc abducere ademtam tibi, ut qui te putem rancidum senem esse et nil potesse.

PHILOCLEO. Operam mihi da modo. Etenim ludos Olympicos quum spectarem ego, Ephudion pugnavit cum Asconda egregie, senex iam: deinde pugno fieriens prostravit inniorem. Proinde cave, ne sufficias cruento oculis sugiliatisque abeas.

BDELYCLEO. Nae hercle Olympiam probe didicisti.

PANARIA. Age, per deos obsecro, assiste mihi: Iste enim homo est, qui me perdidit, teda pulsando, et excussum hinc panes decem singulos unius oboli, et alios quatuor sarcinae impōsitos.

BDELYCLEO. Viden', quid feceris denuo? etiam fites paratae sunt nobis propter tuam temulentiam.

PHILOCLEO. Minime, siquidem haec component facetae fabulae. Quippe scio me hunc reconciliatum iri.

PANARIA. Ita me sospitent Ceres et Proserpina, ut tu non impune illaseris Myrtiae Aencylionis si-

lise et Sostratae, qui sic meas merces perditum iveris.

PHILOCLEO. Ausulta, mulier; fabulam tibi volo narrare lepidam.

PANARIA. Ne mihi quidem escastor, o fatue.

PHILOCLEO. Aesopum a coena redeuntem vesperi sudax et temulenta quaedam adlatravit canis. Tum ille dixit: *O canis, canis, utique hercle, si pro mala lingua alicunde triticum emeres, sapero mihi videreris.*

PANARIA. Etiam derides me? In ius te voco, quisquis es, ad Aediles, ob datum mercibus meis damnnum, testem habens Chaerephonem istum.

PHILOCLEO. Quin hercle potius auscultas, si quid tibi dicere videbor? Lasus olim et Simonides carmine certabant: tum dixit Lasus; *Nihil moror.*

PANARIA. Eho, siccine vero?

PHILOCLEO. At tu, Chaerephon, testis adesse mihi videris mulieri buxeae, Intoni pendentia ad pedes Euripidis.

BDELYCLEO. Sed eccum alium virum, qui, ut videtur, hue venit te citaturus: viatorem utique secum ducit.

ACCUSATOR. O me infelicem! Postulo te, o senex iniuriarum.

BDELYCLEO. Iniuriarum? ne, per deos obsecro, ne cito eum: ego enim pro illo poenam tibi persolvam, quamcunque statueris, et gratiam insuper habeo.

PHILOCLEO. Evidem cum ipso in gratiam redibo ultro. Fateor enim eum a me verberatum, et lepidibus impetum fuisse. Sed accede huc prius: permittisse meo arbitrio, ut quanti iniuriam aestimavero, tantum tibi argenti pendam, et amicus delinceps tuus sim, an ipse indicabis, quantum tibi dari velis?

ACCUSATOR. Dic tu modo; nam illes fugito, otiumque sector.

PHILOCLEO. Sybarita quidam de curru decide-

rat, et grave vulnus acceperat capite; etenim peritus non erat equestris rei: tum quidam ex amicis superveniens dixit ei: *Quam quisque norit artem, in haos se exerceat.* Sic tu quoque curre ad Pittalum.

BDELYCLEO. Similia haec etiam sunt reliquis tuis moribus.

ACCUSATOR. Saltem tu memento quem ad modum ille respondit.

PHILOCLEO. Audi, ne fuge. In Sybari mulier olim fregerat echinum —

ACCUSATOR. Huius etiam dicti testem te esse volo.

PHILOCLEO. Echinus ille vero teste quodam exhibito in ius vocabat mulierem Sybaritidem; tum illa dixit: *Ita me Proserpina amet, si omissa hac contestatione, celeriter fasciam emisses, saperes magis.*

ACCUSATOR. Illude, usquedum archon litem hanc introduci iubeat.

BDELYCLEO. Ita me Ceres amet, ut tu non amplius hic manebis: sed sublimem medium ego te arreptum —

PHILOCLEO. Quid agis?

BDELYCLEO. Quid agam? sero te hinc intro. Sin minus, testes deficient illos tam multos qui te in ius vocaturi sunt.

PHILOCLEO. Aesopum quondam cives Delphici —

BDELYCLEO. *Nihil moror.*

PHILOCLEO. Furatum esse phialam insimulabant Apollinis: at ille narravit eis, ut olim scara-baeus —

BDELYCLEO. Vah! enecas me cum tuis scara-baeis.

CHORUS. Laudo fortunas tuas, o senex. En quo pervenit ex arida illa et aspera vivendi ratione elia iam pro illis edoctus, utique deliciis mollitieque indulgebit plurimum. Sed forte nolet: nam recedere difficile est ab ingenio, quo semper quis fuit: quamvis multis id accidit, ut aliorum consiliis utentes mu-

taverint mores. Multam vero laudem, meo sapientumque iudicio, reportabit ob suam erga patrem pietatem, et soleritiam, Philocleonis gnatus. In nullum enim tam comedim incidi, nec ullus mores ita deamavi, nec unquam tam effuse laetus sum. Quid enim ille aduersum patrem dixit, in quo non vicerit, cupiens parentes honestioribus ornare studiis?

XANTHIA, PHILOCLEO, BDELYCLEO, CHORUS.

(V. 1474—1537.)

XANTHIA. Res turbidas et intricatas, ita me Bacchus amet, in aedes nostras aliquis deus invexit. Senex enim noster, ut diu multumque potavit, tibiamque audiit, laetitia perfusus, totam noctem salutationes illas antiquas continuat, quibus certavit Thespis in choris, seque ait mox saltando ostensurum, tragicos, qui nunc sunt, fatuos et insolitos esse.

PHILOCLEO. Quis vestibuli sedet in foribus?

XANTHIA. Hoc malum iam procedit.

PHILOCLEO. Claustra laxentur ista: namque iam intur saltationis exordium —

(**XANTHIA.** Quin potius forte furoris exordium.)

PHILOCLEO. Quae latera magna vi torquet. Ut ut naris mugit, et vertebra sonat!

XANTHIA. Bibe hellēborum:

PHILOCLEO. Ferit Phrynicus, ut gallus —

(**XANTHIA.** Ni caveam, calcibus me series.)

PHILOCLEO. Vibratis in altum calcibus micans: hiat podex.

XANTHIA. Quo in loco te moveas vide.

PHILOCLEO. Nunc enim in nostris artibus vertitur laxum acetabulum.

BDELYCLEO. Nihil hercle boni, nil profecto; sed furor hic quidem est.

PHILOCLEO. Age nunc edicam et provocem, qui mecum certent. Si quis tragoedus autumat se scite saltare, huc accedat mecum decertaturus saltatione. Ait quis, an nemo?

BDELYCLEO. Unus iste solus.

PHILOCLEO. Quis ille est infelix?

BDELYCLEO. Filius Carcini medius.

PHILOCLEO. At iste absorbebitur: nam ipsum perimam impactus in numerum pugnis: est enim rhythmi prorsus imperitus.

BDELYCLEO. Sed, o miser, alius tragoedus Carcinita venit, illius frater.

PHILOCLEO. Edepol ergo obsonatus sum.

BDELYCLEO. Nihil hercle aliud, quam carcinos: nam accedit alius etiam filiorum Cerciui.

PHILOCLEO. Quid hoc rei est, quod adrepit? acetabulumne an erancus?

BDELYCLEO. Finnötteres iste est in hac familia, minimums natu, qui tragoediam facit.

PHILOCLEO. O Carcine, o felix liberorum prole! quanta multitudo decidit orchilorum! Sed in certamen contra eos descendendum est, o miser. Muriam misce istis, si vicero.

CHORUS. Agedum nos omnes paulum concedamus illis, ut libere ante nos turbinis instar versentes ipsos.

SEMICHORUS. Agite, o celeberrimi filii patris marinorum, saltate iuxta arenam et lius maris sterilis, squillarum fratres. Veloce pedem agitate in orbe, et in morem Phrynichi calces quis vibret, ut videntes crura sursum factata, cum admiratione exclament spectatores.

SEMICHORUS. Versa te ipsum, duc gyros, ven-

trem tuum feri, lacta crus sublime, turbines fiant,
Etenim ipse quoque adserpit pater istorum, regna-
tor maris, laetus filiis suis, tribus saltatoribus-bene
peculiatis. Sed, si libenter saltatis, educite nos quam-
primum foras: hoc enim antehac nemo pericli-
tus est, saltantem ut dimitteret comicorum chororum.

ARISTOPHANIS
LYSISTRATA.

DRAMATIS PERSONAE.

LYSISTRATA.

CALONICE.

MYRRHINA.

LAMPITO.

CHORUS SENUM.

CHORUS, MULIERUM,

STRATYLLIS.

PROVISOR.

MULIERES QUAEDAM.

CINESIAS.

PUER.

CADUCEATOR LACEDAEMONIORUM.

LEGATI LACEDAEMONIORUM.

POLYCHARIDES.

CIRCUMFORANEI QUIDAM.

FAMULUS.

ATHENIENSIS QUIDAM.

LYSISTRATA, CALONICE, MYRRHINA,
LAMPITO.

(V. 1 — 253.)

LYSISTRATA. At si quis in aedem Bacchi vocasset eas, aut Panos, aut Coliadis, aut Genetyllidis, ne transire quidem liceret prae multitudine tympanorum; nunc autem nulla adest hic mulier. Verumtamen haec vicina mea foras exit. Salve, o Calonice.

CALONICE. Et tu mecastor salve¹, Lysistrata. Sed quid conturbata es? exporse frontem, carissima; non enim te decent contracta supercilia.

LYSISTRATA. Sed, o Calonice, uritur mihi cor, et valde me piget sexus nostri, quoniam viri existimant nos esse nequam.

CALONICE. Quippe tales pol sumus.

LYSISTRATA. Quumque edictum illis fuerit huc convenire, deliberaturis de re non leví, dormiunt, nec veniunt.

CALONICE. Sed, o carissima, venient. Miseribus domo prodire non ita facile est. Alia enim marito operam dat; alia famulum excitat; alia puerum in lecto collocat, alia lavat, alia cibo in os inditoplacat.

LYSISTRATA. Sed erant magis necessaria curanda ipsis.

CALONICE. Quid autem est, mea Lysistrata, cur nos mulieres convocas? Quoniam illa res est aut quanta?

LYSISTRATA. Magna.

CALONICE. Num etiam crassa?

LYSISTRATA. Ita me servet Iupiter, crassa,
CALONICE. Qui fit ergo, ut non veniamus?

LYSISTRATA. Nihil tale est: cito enim conve-
nissemus. Sed est quiddam a me quæsitus, multis
vigiis in omnes partes versatum.

CALONICE. Mirabor, ni subtile quid sit ver-
sum istud in omnes partes.

LYSISTRATA. Adeo subtile, ut universæ Grae-
ciae salus sita sit in mulieribus.

CALONICE. In mulieribus? Parum ergo abest,
quin nulla sit.

LYSISTRATA. Ita ut arbitri nostri sit, salvam
esse rempublicam, aut nullos superesse, nec Pelopon-
nesios —

CALONICE. Nullos superesse edepol optumum
est.

LYSISTRATA. Boëtiosque omnes perire fun-
ditus.

CALONICE. Non omnes, queso; sed anguillas
excipe.

LYSISTRATA. De Athenis autem nil tale omina-
bor: aliud te suspicari velim. Si vero convenerint hue
mulieres ex Boeotia simul et Peloponneso, nosque Atti-
cae, communiter servabimus Graeciam.

CALONICE. Sed quid possent mulieres pruden-
ter agere et pœclare? nosne, quæ sedemus pigmen-
tis nitentes, ornamentis excultae, crocotas gestantes, et
Cimbericas rectas, et peribaridas?

LYSISTRATA. Immo enimvero haec ipsa sunt,
a quibus salutem spero; crocotulæ, et unguenta, et
peribarides, et anchusa, et pellucidae tunicas.

CALONICE. Quo tandem modo?

LYSISTRATA. Ita ut illorum, qui nunc vivunt,
virorum contra alium bastam nemo tollat.

CALONICE. Crocotam ergo, ita me Ceres amet
et Proserpina, mihi tingendam cursbo.

LYSISTRATA. Nec clypeum sumat.

CALONICE. Cimbericam induam.

LYSISTRATA. Nec gladiolum.

CALONICE. Peribaridas emam;

LYSISTRATA. Annon ergo adesse mulieres oportebat?

CALONICE. Quin pol volando venisse oportuit dum.

LYSISTRATA. Sed, pro dolor! videbis eas esse nimis Atticas, dum omnia faciunt iusto tardius. At nec ex maritimis ulla mulier adest, nec ex Salamine.

CALONICE. Sed has scio in celocibus traiecssisse matutinas.

LYSISTRATA. Nec, quas sperabam et confidebam ego primas hic adfore, Acharnenses mulieres veniam.

CALONICE. Attamen Theagenis uxor, tanquam borsum venire cupiens, Hecatae simulacrum consuluit. Sed ecce accedunt quaedam: item aliae etiam. Hem, hem! undenam sunt?

LYSISTRATA. Ex Anagyro.

CALONICE. Edepol ut dicis. Anagyrus ergo mihi videtur commotus.

MYRRHINA. Num tardius advenimus, o Lysistrata? quid ais? cur taces?

LYSISTRATA. Non laudo, Myrrhina, modo advenientem in re tanta.

MYRRHINA. Vix enim in tenebris cingulum inveni, sed, si res urget, fare praesentibus nobis.

LYSISTRATA. Immo potius opperiamur paulisper, dum Boeotiae et Peloponnesiae mulieres veniant.

MYRRHINA. Muho tu rectius dicis: et ecce iam haec Lampito accedit.

LYSISTRATA. O carissima Lacaena, salve Lampito. Quam formosa videris, o dulcissima! quam pulchro colore, quam vegeto es corpore! vel taurum strangulare possis.

LAMPITO. Nae istuc ecastor credo, siquidem corpus exerceo, et subsultans pede podicem ferio.

LYSISTRATA. Haec autem adolescentula altera, cuias est?

LAMPITO. Primaria ecastor femina Boeotia venit ad vos.

LYSISTRATA. Pol Boeotia est, pulchrumque habens campum.

CALONICE. Et pol mundum, vulso pulegio.

LYSISTRATA. Quae nam vero est illa altera puella?

LAMPITO. Bona quidem ecastor, sed Corinthia.

LYSISTRATA. Bona edepol videtur, ut illic esse solent.

LAMPITO. Iam vero quis congregavit mulierum hunc coetum?

LYSISTRATA. Ipsa ego.

LAMPITO. Dic igitur nobis, quid velis.

LYSISTRATA. Ita sane, carissima.

MYRRHINA. Dic tandem quodnam sit serum illud negotium.

LYSISTRATA. Iam dicam. Sed priusquam dicam, vos hoc interrogo pauxillum quidpiam.

MYRRHINA. Quidquid voleas.

LYSISTRATA. Liberorum vestrorum patres nonne desideratis absentes in militia? Sat enim scio uniuersique vostrum peregre abesse virum.

CALONICE. Meus quidem vir iam quinque menses, o miser, abest in Thracia observans Eucratem.

LYSISTRATA. Meus vero totos sex menses ad Pylum.

LAMPITO. Meus autem, si quando ab exercitu redeat, mox adnexo sibi clypeo evolat.

LYSISTRATA. Sed nec moechi relicta est scintilla. Ex quo enim nos prodiderunt Milesii, ne olisbum quidem vidi octo digites longum, qui nobis esset coriaceum auxilium. Vellestis ergo, si quam ego fabricam intenero, bello mecum finem imponere?

MYRRHINA. Per deas iuro me velle, si me oporteat vel encyclum hocce opponere pignori, sumtamque pectiniam hoc ipso die ehibere.

CALONICE. Ego vero mihi videor vel rhombi instar meipsam dissecura, et dimidiata grei datuta.

LAMPITO. Ego vero vel ad Taygetum ascenderem, si ibi Pacem sim visura.

LYSISTRATA. Dicam ergo; siquidem res celanda non est. Nobis enim, o mulieres, si volumus cogere viros ad colendam pacem, abstinentendum est —

MYRRHINA. Quo? dic.

LYSISTRATA. Facietisne ergo?

MYRRHINA. Faciemus, si vel nos mori oporteat.

LYSISTRATA. Abstinendum igitur nobis est a pene. Quid mihi aversamini? quorsum itis? Vos inquam, cur labra distorquetis, et renuitis? cur color mutatur? cur lacrima fluit? facietisne, an non facietis? aut quid cogitatis?

MYRRHINA. Non fecerim, sed bellum serpat.

CALONICE. Nec edepol ego, sed bellum serpat.

LYSISTRATA. Illocine dicas tu, rhombe? atque modo siebas te vel dimidium tui abscissuram.

CALONICE. Aliud, aliud quidquid voles. Vel per ignem, si oporteat, incedere volo. Hoc potius, quam quod de pene dicebas, ad quem nihil est quod compares, o cara Lysistrata.

LYSISTRATA. Tu vero, quid?

LAMPITO. Et ego volo per ignem.

LYSISTRATA. O libidinosum sexum omnem nostrum! non temere est, quod de nobis fiunt Tragoidiae: nihil enim sumus, nisi *Neptunus et scapha*. Sed, o cara Lacaena (tu enim si fueris sola tecum, perditam rem adhuc restituere poterimus) adsentire mihi.

LAMPITO. Per ecastor difficile est feminas dormire solas sine mentula. Hoc tamen perpeti oportet: nam pacem fieri oportet maxime.

LYSISTRATA. O carissima et sola harum femina.

MYRRHINA. Si autem, quod absit, quam maxime abstineamus a quo tu dicas, magisne eapropter fiet pax?

LYSISTRATA. Multo magis, ita me ament divae. Si enim domi sederemus pigmentis oblitas et in amarginis subculis nudae incederemus glabro cunno, arrigerent viri, et coire euperent: nos autem si non accederemus, at nos contineremus, sat scio mox pacem eos facturos.

LAMPITO. Sane Menelans olim conspectis, ut puto, Helenae nudis papillis, ensem abiecit.

MYRRHINA. Quid vero, o misella, si nos omiserint viri?

LYSISTRATA. Tum istud Pherecratis adhibe, *Canem excoriatum excoriare.*

MYRRHINA. Nugae sunt ista simulacra. Si vero comprehensas in cubiculum vi traxerint nos?

LYSISTRATA. Renitere apprehensis foribus.

MYRRHINA. At si verberemus?

LYSISTRATA. Tum praebe, sed maligne. Nulla enim hic inest voluptas, si per vim fiant. Aliisque modis molestia eos afficere oportet. Nec dubites, quin ocius desatigentur: nunquam enim ex eo voluptatem vir capiet, ni mulieri simul iucundum sit.

MYRRHINA. Si vobis hoc videtur, nobis itidem videtur.

LAMPITO. Et nos quidem nostris viris persuadimus, ut ubique sine dolo malo pacem colant. Sed Atheniensium colluviem quomodo quis adducere possit, ut ne rursus delicias faciat?

LYSISTRATA. Ne sis sollicita: nos, quod in nobis erit, nostratis persudebimus.

LAMPITO. [Nequicquam, quamdiu in triremes conferentur studia, et in divae aede adservabitur immensa illa pecuniae vis.

LYSISTRATA. Sed et hoc etiam bene provisum et praecantum est: occupabimus enim arcem hodie. Nam provectionibus aestate mulieribus hoc mandatum est negotium, ut, dum nos haec constituimus, sub specie sacrificandi occupent arcem.

LAMPITO. Omnino fieri possit: etenim sic bene autem.

LYSISTRATA. Cur ergo non haec quasprimum, o Lampito, iureiurando confirmamus, ut irrupta sint?

LAMPITO. Iusiurandum modo conclpito, ut inferemus.

LYSISTRATA. Recte autumas. Ubi est Scythaea? quo spectas? Pone in conspectu clypeum supernum: et mibi det hostias aliquis.

MYRRHINA. Lysistrata, quo sacramento nos adstringes?

LYSISTRATA. Quoniam? In clypeum, ut Aeschylum aiunt fecisse quondam, ove mactata —

MYRRHINA. Ne, queso, mea Lysistrata, iuraveris in clypeum quicquam super pace.

LYSISTRATA. Quodnam erit ergo iusirandum?

MYRRHINA. Si sumtum alicunde album equum immolemus, et super eo iuremus.

LYSISTRATA. Quorsum album equum?

MYRRHINA. Sed quomodo iurabimus nos?

LYSISTRATA. Edepol tibi dicam, si velia. Collocato supino grandi calice nigro, in eum immolemus Thasii vini urceum, et iuremus in calicem nos non infusuras.

LAMPITO. Dii boni, quele iuramentum! dicens nequeam quantum illum probem. Intus effera; aliquis foras calicem et urceum.

LYSISTRATA. O carissimae mulieres, quanta vis fictilium! hoc sumto calice statim quis hilarabitur: eum depone, et hostiam mihi prehenda. O Suada domina, et amicitiae phiala, propitia mulieribus accipe haec sacra.

MYRRHINA. Boni coloris est sanguis et pulchre profluit.

LAMPITO. Quin etiam, ita me Castor amet, suave olet.

LYSISTRATA. Sinit primam me, o mulieres, iurare.

MYRRHINA. Non, per Venerem; nisi sortita fueris.

LYSISTRATA. Prehendite mnes calicem, o Lampito, dicatque pro vobis una, quaecunque ego dixerim; vos vero in eadem iurabitis et rata habebitis: Nec adulter, nec vir ullus est —

MYRRHINA. Nec adulter, neo vir ullus est.

LYSISTRATA. Qui ad me accedet rigente nervo. Dic.

MYRRHINA. Qui ad me accedet rigente nervo. Papae! labant genua mea, o Lysistrata.

LYSISTRATA. Domi casta degam actatem. —

MYRRHINA. Domi casta degam actatem.

LYSISTRATA. Crocotam gestans et comta —

MYRRHINA. Crocotam gestans et comta.

LYSISTRATA. Ut meus vir quam maxime incendatur —

MYRRHINA. Ut meus vir quam maxime incendatur.

LYSISTRATA. Nec unquam sponte viro meo morem geram —

MYRRHINA. Nec unquam sponte viro meo morem geram.

LYSISTRATA. Si vero me invitam vi cogat —

MYRRHINA. Si vero me invitam vi cogat.

LYSISTRATA. Maligne ei praebabo et motus non addam.

MYRRHINA. Maligne ei praebabo et motus non addam.

LYSISTRATA. Non tollam calceos sursum ad lacunar.

MYRRHINA. Non tollam calceos sursum ad lacunar.

LYSISTRATA. Non conquiniscam instar leaenae in cultri manubrio.

MYRRHINA. Non conquiniscam instar leaenae in cultri manubrio.

LYSISTRATA. Haec si rata habeam, liceat mihi hinc bibere.

MYRRHINA. Haec si rata habeam, liceat mihi hinc bibere.

LYSISTRATA. Si vero transgrediar, aqua impletatur calix.

MYRRHINA. Si vero transgrediar, aqua impletatur calix.

LYSISTRATA. Vosne omnes iureurando haec firmatis?

CALONICE. Ita, per Iovem.

LYSISTRATA. Age, ego sacrificabo hanc hostiam.

MYRRHINA. Partem modo, o cara, ut statim ab initio amicæ inter nos simus.

LAMPITO. Quis ille clamor?

LYSISTRATA. Hoc illud est, quod dicebam. Nam mulieres arcem deesse iam occuparunt. [Sed, o Lampito, tu quidem abi, et res vestras compone: has autem relinque nobis hic obsides. Nos vero cum ce-

teris, quae sunt in arce, mulieribus, una occludamus ingressae ostium repagulis.

MYRRHINA. Nonne putatis contra nos suppetias venturos inox. viros?

LYSISTRATA. Flocci eos facio. Non enim tantas minas, nec tantum ignem ferentes venient, ut claustra haec reserare possint, nisi ea, qua diximus, conditione.

MYRRHINA. Nunquam certe, ita me Venus amet. Frustra enim nos mulieres vocaremur invictae et scelestae.

CHORUS SENUM, CHORUS MULIERUM,
STRATYLLIS, PROVISOR,
MULIERES QUAEDAM.

(V. 254 — 705.)

CHORUS SENUM. Perge, Draces; praei pedentim, etsi dolet tibi humerus, ferenti tantum onus virentis olivae.

SEMICHORUS. Profecto multa praeter spem eveniunt iu longa aetate. Vah! quis enim unquam sperrasset, o Styymodore se auditurum, ut mulieres, quas pavimus domi, malum manifestum, obtinerent sacrum simulacrum, et occuparent arcem meam, pessulisque et claustris vestibulum occluderent?

SEMICHORUS. Sed quam citissime properemus ad arcem ire, o Philurge, ut circumponentes hos caudices ipsis, quotquot hoc facinus instituerunt et aggressae sunt, pyra una aggesta, incendamus nostris manibus omnes, uno animo: in primis autem Lyconis uxorem. Non enim, ita mihi Ceres propitia sit, quoad ego vixero, nobis illudent. Nam nec Cleomenes, qui arcem prius occupavit, abivit sine malo suo: sed is, licet Laconicos spiritus gerens, abscessit, armis mihi

Dd 2

graditis, exiguum plane et detritam habens lacernam, squalidus, sordidatus, hirsutus, inde a sex annis illotus. Ita oppugnavi ego virum illum tamen, per sedecim ordines disposito exercitu, dormiens ad portas. Harum vero, quae Euripidi et diis omnibus invisa sunt, ego non reprimam praesens audaciam tantam? Ne ergo amplius in Tetrpoli meum sit tropaeum. Sed enim hoc mihi vias conficiendum superest, acclive istud spatiū, ad arcem, quo propero; et danda opera, ut protelo ducamus haec ligna sine iumento; nam mihi baiularii vectes humerum comprimunt. Attamen ire oportet, et sufflare ignem, ne forte extinctus imprudentem me deficiat, quum ad finem vias pervernero. Fu, fu. Dii boni, qui fumus! Quam vehemens, o divo Hercules, adorians me ex olla, uti rabiosus canis, mordet mihi oculos! Et est Lemnius ignis iste omnino: non enim alioqui morsu sic laesisset graminis meas. Festina ad arcem et fer opem divae: quando enim ei magis quam nunc succurremus? Fu, fu. Dil boni, qui fumus! Iste quidem ignis deum favore vigilat et vivit. Quidni ergo, depositis hic vectibus, viteam facem in ollam immittimus, accendimus, et in ianuam arietamus? Et nisi, quum eas vocabimus, arcis claustra laxent mulieres, incendere oportet fores, et fumo premere. Deponamus iam onus. Vah! quantus fumus! papae! Quis e Samiae expeditionis ducibus nobis opitulabitur, manumque vectibus admovebit? Desierunt tandem illi dorsum meum premere. At tu-uni est, olla, carbones excitare: fac taedam incensam quamprimum mihi feras. Diva Victoria ades, daque nobis, ut mulierum, quae arcem tenent, praesentem, istam audaciam reprimamus, et tropaeum erigamus.

CHORUS MULIERUM. Flammam et sumum videor mihi cernere, o mulieres, tanquam ardantis ignis: festinandum et ocios.

SEMICHORUS. Vola, vola, Nicodice, priusquam incendantur Calyca et Critylla, flatu undique oppressae, a legibus durissimis et perditis senibus.

SEMICHORUS. At hoc timeo: num tardiore gradu succurro? nam, postquam primo diluculo urnam e fonte aegre implevi, ob turbam et tumultum et stre-

pitum ollarum, inter ancillas stigmatiasque servos pul-
sata, raptim sublata urna, popularibus mels adustis
nunc demum aquam ferens succurro. Audivi enim ca-
pulares senes, stipites ferentes, tanquam balneum ca-
lefacturos, trium circiter talentum pondere, impetu ad
ad arcem ire, atrocissimis verbis minaciter dicentes,
comburendas esse sceleratas mulieres: quas, o diva,
ne videam ego ambustas unquam, sed Graeciam et ci-
vies nostros earum opera bello et furore liberatos. En-
propter, aurea gales fulgens urbis praeses, tuas sedes
occuparunt: teque voco adiutricem, si quis illas vir
incenderit, ut feras nobiscum aquam.

STRATYLLIS. Omitte, oh! quid hoc est, viri
improbissimi? Nunquam enim probi, aut pii hoc fe-
cissent viri.

CHORUS SENUM. Hanc rem iuexpectatam cer-
nimus nobis evenire: mulierum examen foris succurrit.

CHORUS MULIERUM. Quid nos formidatis? num-
quid multae videmur esse? atqui partem nostram de-
cem-millesimam nondum videtis.

CHORUS SENUM. O Phaedria, basce garrire tam
multa sinemus? nonne oportet aliquem nostrum has
verberando baculum frangere?

CHORUS MULIERUM. Deponamus iam urnas
nos etiam humi, ut ne impedimento mihi sit, si quis
manum admooverit.

CHORUS SENUM. Nae hercle, si quis iam ma-
xillas istarum, tanquam Bupali, bis aut ter tutudisset,
vozem non haberent.

CHORUS MULIERUM. Atqui en, tundat aliquis:
stans ego os praebeo, et nonquum alia canis testicu-
lis te prehendet.

CHORUS SENUM. Ni taces, verberando te se-
nectutis meae vires exhauiam.

CHORUS MULIERUM. Accede modo, et dígito
tange Stratyllida.

CHORUS SENUM. Quid, si contundam eam
pugnis? quid mihi facies mali?

CHORUS MULIERUM. Mordicus tibi pulmones
et intestina extraham.

CHORUS SENUM. Non est Euripide poeta sa-

plentior. Nullum enim animal aequae impudens est atque mulieres.

CHORUS MULIERUM. Tollamus nos aquae urnam, o Rhodippe.

CHORUS SENUM. Cur tu, o diis invisa, huc venisti cum aqua?

CHORUS MULIERUM. Ta vero cur cum igne, senex Acheruntice? an ut humanum exuras tibi?

CHORUS SENUM. Ego, ut aggesta pyra incendam tuas amicas.

CHORUS MULIERUM. Ego vero, ut tuam pyram ista restinguam aqua.

CHORUS SENUM. Tu meum ignem restinguas?

CHORUS MULIERUM. Res ipsa mox indicabit.

CHORUS SENUM. Nescis, an ista lampade mox te ustulern?

CHORUS MULIERUM. Si forte sordes habes, balneum tibi praebeo.

CHORUS SENUM. Tu mihi balneum, obsoleta?

CHORUS MULIERUM. Et quidem nuptiale.

CHORUS SENUM. Audistin' eius audaciam?

CHORUS MULIERUM. Enimvero libera sum.

CHORUS SENUM. Reprimam ego tibi hunc clamorem.

CHORUS MULIERUM. Sed non amplius iudex in Heliæa sedebis.

CHORUS SENUM. Incende comes eius.

CHORUS MULIERUM. Tuae sunt partes, o Acheloë.

CHORUS SENUM. Vae misero mihi!

CHORUS MULIERUM. Num calida erat?

CHORUS SENUM. Quid calida? nonne desines? quid facis?

CHORUS MULIERUM. Irrigo te, ut regermines.

CHORUS SENUM. Sed aridus iam sum et tremulus,

CHORUS MULIERUM. Itaque, quum ignem habeas, te ipsum tepefacies.

PROVISOR. Satin' emicuit mulierum luxuria, et tympanorum pulsatio, et frequentes Bacchanales, et illa in aedium tectis Adonia celebrantium lamenta, quae

ego, quum essem in concione, audiebam. Demostratus enim, dignus ille hercule qui male pereat, dicebat navigendum esse in Siciliam: mulier autem tripudians, *hei, hei, Adoni*, inquit. Porro Demostratus dicebat milites gravis armaturae esse conscribendos e Zacintho; mulier autem in tecto temulenta, *Plangite Adonin*, ait. Contra omni studio enitebatur diis invisus ille et scelestus Cholozyges. Tales earum sunt obscurae cantileneae.

CHORUS SENUM. Quid, si audias harum insolentiam? quae tum aliis contumeliis nos adfecerunt, tum etiam effusis ursis nos lavarunt, ita ut vestes nobis quaerendae sint, tanquam si imminxissemus.

PROVISOR. Merito sane, ita me Neptunus amet matinus. Quum enim nos adiutores simus nequitiae mulierum, easque luxuriam doceamus, huiusmodi nascuntur ab illis consilia. Qui talia dicimus in officinis opificum: *O aurifex, monili, quod fabricaveras uxori meae, dum ea vesperi saltabat, glans excidit ex foramine; mihi quidem navigandum est in Salaminem: tu autem, si vacat, quovis pacto circa vesperam veni, et ei glandem inseras.* Porro alias quispiam haec ad sutorum dicit, iuvenem, et qui penum habet haudquam puerilem: *O sutor, uxor meae pedis digitulum premit corrigia, utpote tenellum: hanc itaque tu meridie veniens, laxa, ut latior fiat.* Talia ex ipsis evenire solent, siquidem ego, si Provisor sum, quum nunc, scriptis remigibus, pecunia opus sit, portis excludor a mulieribus. Sed nihil proderit ad hunc modum stetisse: cedo vectes, ut illarum contumeliam retundam. Quid obstupescis, miser? Tu etiam, quo respicis, qui nihil praeter cauponam spectas, nonne admotis ad portas vectibus eas istinc revellitis? hinc ego etiam simul vellam.

LYSISTRATA. Ne revellite: ultro enim ipsa exeo. Quid vectibus est opus? non enim tam vectibus opus est, quam sana mente.

PROVISOR. Siccine vero impurissima? ubi est sagittarius? comprehende istam, et manus ei post tergu ligas.

LYSISTRATA. Per Dianam iuro, extremam mihi si manum admoverit, quem sit publicus minister, flebit.

PROVISOR. Hens tu, pavesne? nonne corripies medium, tuque cum isto una, et properabis ligare?

STRATYLLIS. Per Pandroson iuro, si huic tantum manum iniicies, mox cacabis calcatus.

PROVISOR. Ecce vero *cacabis!* Ubi est alter sagittarius? Hanc primam constringe, quia occepit loqui.

LYSISTRATA. Per Luciferem Dianam iuro, si hanc digito atigeris, cyathum mox petea.

PROVISOR. Quid hoc est? ubi sagittarius? hanc retine. Faxo ego, ut desinatis huc exire.

STRATYLLIS. Per Tauricam Dianam iuro, si ad hanc accesseris, evellam tibi capillos cum largo tuo fletu.

PROVISOR. Heu me miserum! deseruit me sagittarius, sed mulieribus cedere prorsus nos dedecet. Quis instructa acio obviam eis eamus, o Scythae.

LYSISTRATA. Edepol ergo experiemini et apud nos intua esse quatror cohortes pugnacium mulierum armis instructrum.

PROVISOR. Retorquete manus earum, o Scythae.

LYSISTRATA. O sociæ mulieres, procurrite foras: o que in foro semina, ova et olera venditis: o cauponæ, queæ allia et panes venditis, nonne trahetis, nonne ferietis, nonne propulsabitis, nonne conviciabitimini, nonne impudenter agetis? desinite, redate, spolia ne detrahite.

PROVISOR. Hei mihi! quam male res successit meis sagittariis!

LYSISTRATA. Sed quidam arbitrabaris? an ancilas aggredi te putasti? aut mulieribus bilem inesse non existimas?

PROVISOR. Immo hercle perquam multam, si prope sit caupo.

CHORUS SENUM. O qui multa incassum verba effudisti, Provisor huius urbis, cur cum hisce bestiis verbæ velitationi te committis? nescis quali balneo

istae nos modo laverint indutos vestibus, idque sine lixivio?

CHORUS MULIERUM. Sed, o bone, non oportet aliis temere admovere manum: sin hoc feceris, omnino tibi tumebunt oculi. Modeste enim ego, tanquam virgo, sedere volo, nemini hic molestiam adferens, ne festucam quidem loco movens, dum ne quis me premat et irrijet tanquam crabrones.

CHORUS SENUM. O Iupiter! quid faciemus istis bestiis? haec enim sunt intolerabilia. Sed inquirendum tibi mecum est in hoc malam, quid volentes Cranaam occupaverint, curque petricosam inaccessam arcem, serum templum. Sed interroga et ne credas, et adhuc be omnia argumenta. Turpe enim nobis inexploratam rem eiusmodi sinere nostra neglegentia.

PROVISOR. Evidem hercule hoc primum cupio ex ipsis quaerere: quid volentes arcem nostram repagulis occulisti?

LYSISTRATA. Ut pecuniam salvam praestaremus, nec propter eam bellareis.

PROVISOR. Propter pecunias ergo bellamus?

LYSISTRATA. Quin cetera omnia turbata sunt. Pisander enim, et qui magistratus ambient, ut habeant quod depeculentur, semper aliquas turbas concitare solent. Nam vero faciant quidquid libuerit: nam ex ista pecunia nihil amplius deproment.

PROVISOR. Quid facies ergo?

LYSISTRATA. Rogas? Nos eam dispensabimus.

PROVISOR. Vosne pecuniam dispensabitis?

LYSISTRATA. Quid mirum tibi videtur? nonne utique domi penum omnem vobis dispensamus?

PROVISOR. Sed non eadem res est.

LYSISTRATA. Quomodo non eadem?

PROVISOR. Hinc bellum gerendum est.

LYSISTRATA. At primum nihil opus est belligare.

PROVISOR. Quoniam ergo alio modo servabimur?

LYSISTRATA. Nos servabimus vos.

PROVISOR. Vosne?

LYSISTRATA. Nos vero.

PROVISOR. Indignum hoc quidem.

LYSISTRATA. Servaberis tamen, etiam si nolis.

PROVISOR. Rem astrorem dicis.

LYSISTRATA. Stomacharis: attamen hoc tibi faciendum est.

PROVISOR. Per Cererem, iniquum est.

LYSISTRATA. Habenda salus est, o bone.

PROVISOR. Et si non opus mihi sit ea?

LYSISTRATA. Eapropter multo magis.

PROVISOR. Sed vobis unde in mentem venit, ut bellum et pacem curaretis?

LYSISTRATA. Id vobis dicemus.

PROVISOR. Dic igitur oculis, ne plores.

LYSISTRATA. Ausculta iam, et conator manus comprimere.

PROVISOR. Sed non possum: mihi enim praeiraçundia difficile est eas cohibere.

LYSISTRATA. Ergo multo magis plorabis.

PROVISOR. Istuc quidem, o vetula, tuo capiti erocitaveris: tu vero mihi quae ad rem sint dicio.

LYSISTRATA. Hoc agam. Superior quidem bello et tempore tulimus patienter modestia nostra vos viros, quidquid ageretis; non enim sinebatis nos mutare, postea non placebatis nobis: sed sentiebamus satis quid ageretis: domique saepe audivimus vos magnis de rebus mala consilia cepisse. Deinde interno dolore aegrae cum risu interrogabamus vos: *Quid nobis hodie in concione constitutum est columnae inscribere de pace?* Tam vir, *Quid hoc ad te, aiebat, nonne tacebis?* Et ego tacebam.

MULIER QUAEDAM. At ego nunquam tacuisse.

PROVISOR. At plorasses, nisi tacuisses.

LYSISTRATA. Ego vero domi tacebam. Audito forte alio quo deteriori consilio vestro, querere solebamus: *Mi vir, qui fit, ut haec tam stulte agatis?* At ille statim limis me intuens dicebat: *Nisi subtemen neveris, dolebit tibi caput diu: bellum antem curabunt viri.*

PROVISOR. Recte quidem ille hercle dicebat.

LYSISTRATA. Quonam modo *recte*, o perdite, si nobis nec submonere vos licuit, prava consilia agitantes? sed quum iam vos audiremus per compita palam dicentes: *Non est vir in urbe, non hercle quisquam est alius*; posthaec statim Graeciam servare communiter visum est mulieribus congregatis: cur enim fuisset diutius expectandum? Si igitur nobis meliora suadentibus vicissim volucritis auscultare et vicissim tacere, ut nos tunc, fieri possit, ut vos restituamus.

PROVISOR. Vosne nos restituatis? sane acerbum dictu et intolerabile.

LYSISTRATA. Tace.

PROVISOR. Tuone iussu, o scelesti, tacem ego? idque praesertim quum flammeo caput obtectum habebas? emori me malim.

LYSISTRATA. Sed si istuc solum tibi est impedimento, flammeum bocca a me acceptum circumponere capiti tuo, deinde tace. Hunc etiam sume calathum, et succinctus lanam carpe, fabas esitans: *bellum autem curabunt mulieres*.

CHORUS MULIERUM. Recedite, o mulieres, ab urname, ut et nos vicissim amicis nostris opitulemur. Ego enim nunquam defetiscor saltando, neque lassitudo molesta copiet genua mea: voloque adire omne periculum cum ipsis, virtutis causa, quibus inest ingenium, inest gratia, inest audacia, inest et sapientia, inest addicta reipublicae virtus cum prudentia coniuncta. Sed o fortissimarum aviarum, et tactu urentium matercularum progenies, ite animo ardenti et ne mitescite: nam adhuc secundo vento curritis.

LYSISTRATA. Sed si Cupido ille dulcis, et Cypria Venus, amorem vobis in sinum et in femina inspiraverit; deinde vero si viris teniginem iucundam ingeneraverit, ut quasi baculos penes erigant, spero foro aliquando, ut *Lysimachae* a Graecis vocitemur.

PROVISOR. Quodnam ob facinus?

LYSISTRATA. Si effecerimus, ut desinant cum armis in foro versari et insanire.

MULIER QUAEDAM. Maxime, ita me Paphia Venus amet.

LYSISTRATA. Nunc enim et qua ollae, et qua

venduntur olera, obambulant per forum cum armis,
quasi Corybantes.

PROVISOR. Ita hercle: sic enim fortes decet.

LYSISTRATA. Profecto res est ridicula, si quis
clypeum Gorgonis capite insignitum tenens, emat co-
racinos.

MULIER QUAEDAM. Vidi equidem ecastor com-
matum quemdam equitum tribunum, qui equo insai-
dens in aereum pileum iniciiebat ovum a vetula sum-
tum. Thrax vero alius peltam quatiens et iaculum, ut
Tereus, terrefaciebat caricarum venditricem, et ficas
maturas deglutiiebat.

PROVISOR. Quomodo igitur poteritis vos turbas
tas res multas sedare, et dissolvere in regionibus?

LYSISTRATA. Perfacile.

PROVISOR. Quomodo? ostende.

LYSISTRATA. Sicuti filia, quum nobis sunt tuf-
bata, sic prehendimus, et subducimus fusis hac et illa-
c; ita et bellum istud dissolvemus, si quis sinat, die
ducentes id per legationes hac et illac.

PROVISOR. Ex lana ergo et filis et fusis res
periculosas, o fatuae, vos putatis sedaturas?

LYSISTRATA. Et vos, si vobis aliquid inesset
sanæ mentis, ex nostro Ianificio sumto exemplo rem-
publicam administraretis.

PROVISOR. Quidum? fac videam.

LYSISTRATA. Primum quidem oportebat vos,
tanquam Ianam in balneo, eluentes sordes, homines
nequam praecipites ex urbe virginis expellere, et tri-
bulos seligere; et istos qui inter se cohaerent, et sese
trudunt, magistratus affectantes, distrahere, eorumque
capita defloccare: deinde omnes in calathum carni-
nare communem benevolentiam, iminiscendo et inqui-
linos, et si quis hospes aut amicus sit vobis; et si quis
debeat aerario, hos quoque iminiscendo. Quin etiam
urbes, quas deducti ex hac terra coloni tenant, scire
vos oportebat veluti glomeres quosdam nobis iacere,
seorsum singulas: deinde ab istis omnibus sumere o-
portebat filium, hucque adducere, et omnia in unum
cogere, deinde facere glomerem magnum, et ex eo te-
xere Populo leengam.

PROVISOR. Nonne indignum est haec istas labae instar purgare et glomerare, quae belli minime participes sunt?

LYSISTRATA. Atqui, o sceleratissime, plusquam duplum id ferimus, quae primum quidem peperimus filios, et armatos emisimus.

PROVISOR. Tace: noli meminisse malorum.

LYSISTRATA. Deinde, quando oportet nos oblectari, et flore aetatis frui, solae cubainus ob militiam. At quod nostra intersit mittite; discrucior vero propter virgines in thalamis consernentes.

PROVISOR. Non ergo et viri senescunt?

LYSISTRATA. Edepol longe diversum est quod dicis. Vir enim peregre adveniens, etiamsi canus sit, cito puellam ducit virginem: mulieris autem brevis est opportunitas, quam nisi apprehendat, nemo vult eam ducere: sedet autem omnia captans.

PROVISOR. Sed quicunque senex penem adhuc arrigere valet —

LYSISTRATA. Tu ergo cur non moreris? morti tempestivus es. Sandapilam emes: utique mellitam tibi placentam pinsam. Sume hanc coroliam et cinge caput.

MULIER I. Et istas vittas accipe a me.

MULIER II. Et banc cape coronam.

LYSISTRATA. Quid tibi deest? quid desideras? Vade in navem; te Charon vocat: in mora es, quominus in altum provehatur.

PROVISOR. Nonne acerbum est hoc me pati? sed mehercle certum est ad collegas ire cum isto ornatu, et meipsum iis ostendere.

LYSISTRATA. Num expostulas, quod te non collocavimus? sed post tertium diem a nobis venient tibi summo mane triduallia parata.

CHORUS SENUM. Non amplius decet dormire, quicunque est liber; sed accingamus nos, viri, ad hoc negotium. Iam enim haec res plura et maiora olere facinora mibi videtur: et praecipue odoror Hippiae tyrannidem; metuoque valde, ne Lacones aliqui viri luc convenerint in Clisthenis domum, et has diis invias mulieres dolo incitent, ut occupent opes nostras,

et mercedem, unde ego vicitabam. Indignum enim est ab istis admoneri cives, easque, mulieres quum sint, loqui de aere clypeo, et insuper nobiscum agere de pace cum Laconibus, quibus non plus inest fidei, quam hianti lupo. Sed, o viri, haec illae texuerunt ad tyrannidem occupandam. At enim nunquam mihi dominabantur, siquidem cavebo, et *gestabo gladium deinceps in myrti ramo*, et in foro stabo armatus prope Aristogitonem. Hoc modo autem stabo iuxta ipsum: ipse enim mihi auctor est, ut huius diuis invasae vetulæ percutiam maxillam.

CHORUS MULIERUM. At vos domum ingressos ne mater ipsa agnoverit. Sed, o carissimae vetulæ, primum haec humi deponamus. Nos enim, o cives, orationem exordimur civitati utilem; atque adeo merito: nam illa in deliciis splendide educavit me. Septem annos nata statim arcana in Minervae pompa gestavi: delude molitrix fui: tum decennis, Dianae dominae, fluenti crocota amicta, Brauronis consecrata fui: demum adulta virgo canistrum gestavi, habens caricarum catenam. Numquid ego debeo civitati suadere utilia? licet autem femina nata sim, absit invidia, si meliora praesentibus adseram: nam symbolæ etiam ego particeps sum, quippe quae viros in commune adfero: vobis autem miseris senibus nulla huius pars est. Nam symbolam avorum, quae dicitur, collatam ex Medorum spoliis, quum consumseritis, non vicissim adfertis tributa: sed insuper etiam periculum est, ne a vobis perdatur. Num ergo mutire licet vobis? Si autem molestus mihi eris, crudo hoc cothurno buccam tibi percutiam.

CHORUS SENUM. Annon haec contumelia est magna? quin et incrementum res capture mibi videtur magis. Sed obviam ire oportet huic malo, quicunque coleatus est vir. Sed exomidem exuamus. Nam vir debet olere statim virum, nec decet vestibus involutum esse. Sed agite lupides, quicunque ad Lipsydrium couenimus, quum adhuc essemus: nunc oportet, nunc adsumere rursus juvenile robur, et extollere totum corpus, et decutere senium hocce. Si enim quis nostrum hisce vel exiguum ansam dederit, nihil remit-

tent illae ab adsiduo labore; verum et naves fabricabunt, et adhuc conabuntur navalibus praeliis decertare, et contra nos navigare, ut Artemisia: sin ad equitandum se convertant, deleo dehiuc equites nostros ex catalogo. Nam equo maxume gaudet, eique firmiter invehit mulier; nec currente facile deciderit: spectasis Amazonas, quas Micon pinxit in equis pugnantes cum viris. Sed istarum omnium in numellam indere hoc collum oportet.

CHORUS MULIERUM. Ecastor, si me irritassis, suem meas laxabo iam, et faxo hodie, ut vellicatus populares tuos inclames. Sed et nos, o mulieres, ocios exuamur, ut oleamus feminas pertinaciter iratas. Nunc ad me veniat aliquis, ut ne amplius comedat allia neque fabas nigras. Nam si dixeris tantum male, sum enim valde irata, aquilae parienti scarabaeus tibi ero obstetrix.

MULIER QUAEDAM. Vos enim nibili faciam, si mihi vivat Lampito, et Thebana amica nobilis Ismenia. Non enim potis eris, nec si septies decreta facias, qui odio es, o perdite, omnibus et vicinis. Nam et heri, quum Hecatae festum ludicum instituerem, libris meis amicam arcessivi ex vicinia, puellam bonam et amabilem, Boeotiam anguillam: illi autem negarunt se missuros propter tua decreta. Nec unquam huiuscmodi decreta facere desinetis, prinsquam vos aliquis crure arreptos in praeceps deliciat.

CHORUS MULIERUM, LYSISTRATA,
MULIERES QUAEDAM, CHORUS SENUM,
SENEX QUIDAM.

(V. 706—828.)

CHORUS MULIERUM. *Dux facinoris huius et consili, cur mihi tristis exivisti ex sedibus?*

LYSISTRATA. *Malarum feminarum facta et muliebris animus anxiā me reddunt, et sursum deorsum agunt.*

CHORUS MULIERUM. *Quid sis? quid sis?*

LYSISTRATA. *Vera, vera.*

CHORUS MULIERUM. *Quid mali est? dic nobis, quae amicae tuae sumus.*

LYSISTRATA. *Sed turpe est dicere, et difficile reticere.*

CHORUS MULIERUM. *Ne me celes, quid nobis evenerit male.*

LYSISTRATA. *Prurimus libidine, ut brevissime dicam.*

CHORUS MULIERUM. *Io Iupiter!*

LYSISTRATA. *Quid lovem inclamas? haec sane ita habent. Evidem eas abstinere non amplius possum a viris: ausugunt enim. Primam quidem deprehendi foramen repurgantem, ubi Panos est sacellum: aliam e trochlea sese devolventem: allam vero transfugium parantem: porro unam passeri insidentem, iam volare cogitauntem deorsum in domum Orsilochi, crinisbus prehensam heri retraxi: omnesque praetextus extundunt domum abeundi. Iam quaedam earna venit. Heus tu, quorsum curris?*

MULIER I. *Domum ire volo: domi enim mihi est lana Milesia, quam tineae rodunt.*

LYSISTRATA. *Quae tineae? nonne ibis retro?*

MULIER I. *Sed cito revortar, per divas iuro, dummodo in lecto extendero —*

LYSISTRATA. Ne extende, neque abeas usquam.
MULIER I. Sed lanamne perire sinam?

LYSISTRATA. Ita, si necesse sit.

MULIER II. Me miseram, me miseram, ob amor-gidem, quam reliqui domi non decorticatam!

LYSISTRATA. En alia, ad amargin non decorticatam quae egreditur. Redi huc.

MULIER II. At per Luciferam iuro, me actutum inde huc reddituram, ubi eam decorticavero.

LYSISTRATA. Noli decorticare: nam si tu istuc incepaveris, itidem alia mulier facere volet.

MULIER III. O diva Lucina, retine partum, donec in locum profanum ivero.

LYSISTRATA. Quid nngaris ita?

MULIER III. lamiam pariam.

LYSISTRATA. Atqui heri non eras praegnas.

MULIER III. Verum bodie. Sed domum me ad obstetricem, o Lysistrata, dimitte quam primum.

LYSISTRATA. Quam fabulam narras? quid habes hic duri?

MULIER III. Masculum infantem.

LYSISTRATA. Non tu ecstori. Profecto alienum habere quoddam videris cavum. Sciam modo. O ridicula! sacram galeam habes, et praegnatem te esse dicis!

MULIER III. Et edepol praegnas sum.

LYSISTRATA. Cur ergo hanc habebas?

MULIER III. Ut, si me occupasset partus adhuc in arce, parerem in galeam istam ingressa, ut columbae.

LYSISTRATA. Quid dicens? cur manifestae rei verba praetendis? non lustricum galeae diem hic expectabis?

MULIER IV. At non possum amplius ne quidem dormire in arce, ex quo serpentem illum aeditum vidli.

MULIER V. Ego vero mlsra pereo insomnia ob continuum totubantium noctuarum clangorem.

LYSISTRATA. O scelestae, mittite ficta ista portentia. Fortassis viros desideratis. Nos vero nonne putas illis desiderio esse? sat scio, molestas transigunt

Aristoph. Vol. XIII.

E e

noctes. Sed, o bonee, sustinete fortiter, et durate paululum adhuc. Nobis enim editum est oraculo, superiores nos futuras, si seditionem inter nos non fecerimus. Sic autem habet oraculum.

CHORUS MULIERUM. Dic nobis quid dicat.

LYSISTRATA. Tacete iam. *Sed quando hirundines trepidae in unum locum convenerint eopas fugientes, abstinebuntque a mentulis, tum finis erit malorum, et summa faciet ima Iupiter altissimus.*

CHORUS MULIERUM. Supra iacebimus nos?

LYSISTRATA. *Sin dissidium secerint, et avolant e sacro templo hirundines, iam non videbitur avis ulla esse lascivior.*

CHORUS MULIERUM. Perspicuum edepol oraculum: o Coelites! ne iam despondeamus animum lassitudine, sed ingrediamur. Etenim turpe erit, o carissimae, si oraculo defuerimus.

CHORUS SENUM. Fabulam volo narrare quandam vobis, quam olim ipse puer eudivi: sic autem habet. Erat adolescens quidam Melanion, qui fugiens nuptias abiit in deserta, et in montibus habitabat: deinde lepores venabatur, texens retia, et canem unum habebat. Nec amplius rediit domum, propter odium; adeo mulieres abominatus est ille. Nos vero non minus quam Melanion, qui sumus casti.

SENEC QUIDAM. Volo te osculari, vetula.

MULIER QUAEDAM. Non ergo cepam comedes.

SENEC. Et sublato crure te calce ferire.

MULIER. Silvam multam geris.

SENEC. Nam et Myronides erat hispidus illa parte, nigroque podice, timendus hostibus omnibus: sic etiam Phormio.

CHORUS MULIERUM. Et ego volo fabulam quandam vobis narrare Melanioni respondentem. Timon quidam erat implacabilis, inaccessis spinis circumseptus faciem, Furiarum propago. Iste inquam Timon fugit propter odium, multa mala imprecatus improbis viris. Sic ille rursus vestrum oderat malos viros semper: mulierum autem erat amantissimus.

MULIER QUAEDAM. Visne buccam tibi percutiam?

SENEC QUIDAM. Haudquaquam timeo.

MULIER. Sed crure feriam.

SENEX. Cunnum ostendes.

MULIER. Sed tamen non videbis; licet vetula sim, eum crinitum, at deglubratum lucernae Hamula.

LYSISTRATA, MULIERES QUAEDAM,
MYRRHINA, CINESIAS, PUER,
CHORUS SENUM.

(V. 829—979.)

LYSISTRATA. Io, io mulieres, venite huc ad me celeriter.

MULIER I. Quid est? dic mihi, quis est iste clamor?

LYSISTRATA. Virum, virum video accedere sibi, Veneris percitum orgiis.

MULIER II. O diva, Cypri, et Cytherorum, et Paphi regina, perge recta via, quam institisti.

MULIER I. Ubi est, quisquis est?

LYSISTRATA. Apud Cereris.

MULIER I. Ecastor nae est aliquis. Nam quis esse possit?

LYSISTRATA. Videte. Novitne aliqua vestrum?

MYRRHINA. Pol equidem novi: et est meus vir Cinesias.

LYSISTRATA. Tuum sit munus torrete et versare illum, et decipere amando et non amando, et omnia praebere, praeter illa, quorum conscius est calix.

MYRRHINA. Ne sollicita sis; faciam ista ego.

LYSISTRATA. Quia et ego hic manens una tecum decipiam et uram istum. Vos autem abite.

CINESIAS. Hei mihi misero! quanta discrucior

convulsione et tentigine, non secus ac si in rota torquear!

LYSISTRATA. Quis est iste, qui stat cis custodes?

CINESIAS. Ego.

LYSISTRATA. Vir?

CINESIAS. Vir utique.

LYSISTRATA. Nonne ergo hinc facesses?

CINESIAS. Tu vero quaenam es, quae me elicis?

LYSISTRATA. Diurna speculatrix.

CINESIAS. Per deos ergo obsecro, evoca mihi Myrrhinam.

LYSISTRATA. Ecce vero! egone ut Myrrhinam tibi vocem? Tu autem, quis es?

CINESIAS. Vir illius, Paeonides Cinesias.

LYSISTRATA. O salve carissime: non enim obscurum apud nos est tuum nomen, nec ignobile; semper enim te in ore habet uxor tua, et si ovum aut malum sumat, *Cinesiae sit hoc*; inquit.

CINESIAS. Dil vostram fidem!

LYSISTRATA. Ita est, per Venerem iuro. Tum si de viris incidat sermo aliquis, statim dicere solet uxor tua, *cetera omnia nugas esse p[re]a Cinesia*.

CINESIAS. Agedum voca ipsam.

LYSISTRATA. Quid? dabisne aliquid mihi?

CINESIAS. Evidem hercile illico si velia. Habeo autem istud: quod itaque habeo, do tibi,

LYSISTRATA. Descendam igitur, et vocabo eam tibi.

CINESIAS. Quam citissime ergo. Nam prorsus ingrata mihi vita est, ex quo exivit illa domo: atque intrare taedet: desolata mihi videntur omnia: neque unquam quicquam me iuvat quodedo: nam riget mihi nervus.

MYRRHINA. Amo equidem, amo illum: sed non vult a me amari. Proinde ne me ad hunc vocaveris.

CINESIAS. O dulcissima Myrrhinula, cur istaec agis? descendere huc.

MYRRHINA. Non ecator ego illuc descendam.

CINESIAS. Ne quidem me vocante, Myrrhina?

MYRRHINA. Nihil enim mei indigens me vocas.
CINESIAS. Egone nihil iudicens? immo perditus.
MYRRHINA. Abeo.

CINESIAS. Noli, queso: sed saltem puerulo ausculta. Heus tu, nonne vocas matrem?

PUER. Mater, mater, mater.

CINESIAS. Heus tu, quid agis? nonne te miseret pueruli sextum iam diem illoti et mamma carentis?

MYRRHINA. Utique miseret me: sed neglegens est ei pater.

CINESIAS. Descende, insana, pueruli gratia.

MYRRHINA. Ille! quale est peperisse! descendendum; quid enim agam?

CINESIAS. Mibi quidem iunior illa videtur facta esse multo, et amabilius intueri: et quod se difficilem prebet, meique fastidit, illud ipsum nimirum est, quod me enecat desiderio.

MYRRHINA. O dulcissime filiole mali patris, ago deosculabor te dulcissimum matris tuae.

CINESIAS. Cur, o improba, haec facis, aliisque obsequeris mulieribus? Et me molestia, teque ipsam taedio adfici.

MYRRHINA. Potin' es ut abstineas manum?

CINESIAS. Quae nobis autem domi sunt communia bona, perditum is.

MYRRHINA. Parvi pendo illa.

CINESIAS. An parvi pendis, quod tramam differunt gallinas?

MYRRHINA. Ita ecator.

CINESIAS. Veneris orgia non celebrasti tanto tempore. Nonne redibis?

MYRRHINA. Haud pol ego, nisi pacem faciatis inter vos, et desinatis belligerare.

CINESIAS. Ergo, si tibi ita placet, id etiam faciemus.

MYRRHINA. Ergo, si tibi ita placet, domum redibo: nunc autem quin redeam sacramento teneor.

CINESIAS. Saltem aliquantis per mecum decumbe.

MYRRHINA. Non sane; eti non possum negare te a me amari.

CINESIAS. Amas? cur ergo non decumbis, o Myrrhina?

MYRRHINA. O ridende, num praesente puerulo?

CINESIAS. Non hercle. Sed tu, o Manes, ser
gum domum. Ecce puerulus iam tibi biuc amotus: tu
vero non decumbes?

MYRRHINA. Sed, o perdite, ubi fieri id potest?

CINESIAS. Ad Panos ascellum percommode.

MYRRHINA. At quomodo in arcem casta redire
potero?

CINESIAS. Facillume, in Clepsydra si laveris.

MYRRHINA. Scilicet, o perdite, iurata peierabo?

CINESIAS. In caput meum vertat. De iureiuran-
do ne sis sollicita.

MYRRHINA. Agedum feram lectulum nobis.

CINESIAS. Nequaquam: sufficit nobis humi cubare.

MYRRHINA. Ita me Apollo iuvet, ut ego te,
quamvis turgentem libidine, non reclinaverim humili.

CINESIAS. Amat me valde, satis appetet, uxor.

MYRRHINA. En, decubus properans, et ego
exuo vester. At, perii! teges efferenda est.

CINESIAS. Quae, malum, teges? haud mihi qui-
dem.

MYRRHINA. Ita mihi Diana propitia sit: turpe
est enim super loris cubare.

CINESIAS. Sine deosculer te.

MYRRHINA. En.

CINESIAS. Papae! revertere huc ergo quam ce-
lerrime.

MYRRHINA. En teges. Decumbe: iam exuo ve-
stes. Sed, perii! cercival non habes.

CINESIAS. At nihil opus est mihi.

MYRRHINA. At ecastor mihi.

CINESIAS. Profecto penis hicce uti Hercules ho-
spitio excipitur.

MYRRHINA. Surge, subsulta.

CINESIAS. Iam omnia habeo.

MYRRHINA. Itane omnia?

CINESIAS. Agedum o aurea.

MYRRHINA. Iam strophium solvo: tu vero me-
mento, ne, quam dedisti de pace ineunda, fidem
fallas.

CINESIAS. Peream hercle prius.

MYRRHINA. Sed lodicem non habes.

CINESIAS. Nec hercle opus est: sed futuere
volo.

MYRRHINA. Ne sis sollicitus, et istud facies:
cito enim redeo.

CINESIAS. Stragulis perdet me haec femina.

MYRRHINA. Erigere.

CINESIAS. At iste iamdudum erectus est.

MYRRHINA. Vin' ut te inungam?

CINESIAS. Ne hoc Apollo sirit.

MYRRHINA. Per Venerem, velis nolis; inun-
gere.

CINESIAS. Utinam, o supreme Iupiter, effusum
faisset istuc unguentum!

MYRRHINA. Porrige manum, sume et inungere.

CINESIAS. Istuc hercle unguentum minime est
suave, nisi terendo bonum sit; nec concubitum olet.

MYRRHINA. Me miseram! Rhodium unguentum
extuli.

CINESIAS. Bonum est: hoc mitte, o fatus.

MYRRHINA. Nugaris.

CINESIAS. Qui illum dii omnes perdunt, qui
primus coxit unguentum!

MYRRHINA. Cape hoc alabastrum.

CINESIAS. Sed aliud habeo. At tu, o perdita,
decumbe, et ne fer mihi quicquam.

MYRRHINA. Istuc agam, ita me Diana amat.
Calceos igitur exno. Sed, o carissime, vide ut decer-
nas aliquid de pace facienda.

CINESIAS. Consulam — Perdidit me et adfrivit
mulier tum aliis omnibus, tum quod me excoriatum
relinquens abiit. Hei mihi! quid faciam? quem futu-
ram, postquam spe excidi potiundae pulcherrimae? quo-
modo hancce educabo? ubi Cynalopex? loca mihi
mercede nutricem.

CHORUS SENUM. In maxmis malis, o infelix;
et animi angore cruciaris; et me tui miseret. Heu!
heu! Quinam renes possint durare? quis animus? qui
colei? quis lumbus? quis penis intentus, nec mane per-
molens aliquam?

CINESIAS. O Iupiter! quam dirae convulsiones!

CHORUS SENUM. Ita de te merita est execrabi-
lis et scelestia illa.

CINESIAS. Immo hercle cara et dulcissima.

CHORUS SENUM. Quid, malum, *dulcissima?*
Scelerata, scelerata utique. O Jupiter, o utinam ip-
suum, velut acervos acerum, magno venti turbine con-
tortam et rotatam auferas, deinde dimittas: illa autem
rursus feratur in terram: deinde repente in mentulam
incidat et infigatur!

CADUCEATOR LACEDAE MONIORUM,
PROVISOR, CHORUS SENUM,
CHORUS MULIERUM.

(V. 980 — 1073.)

CADUCEATOR. Ubi Athenarum est senatus,
aut ubi sunt magistratus? Volo aliquid novi dicere.

PROVISOR. Tu vero quis es? utrum homo, an
Conissalus?

CADUCEATOR. Caduceator ego sum, o stulte:
testor deos geminos: veni Sparta, pacis conciliandas
gratia.

PROVISOR. Ergone advenisti hastam sub axilla
gerens?

CADUCEATOR. Non ego hercle.

PROVISOR. Quo te versas? quidve praetendis
sagum? an dolent tibi inguina ex itinere?

CADUCEATOR. Ineptus mecastor est hic homo.

PROVISOR. Sed arrigis, impurissime.

CADUCEATOR. Non ego hercle: noli nugari.

PROVISOR. At quid est hoc tibi?

CADUCEATOR. Scytala Laconica.

PROVISOR. Sit modo haec scytala Laconica; sed

mihi, tanquam scienti, dic verum; quomodo sese rea
vestrae habent Lacedaemon?

CADUCEATOR. Erecta est universa Lacedaemon,
et socii omnes arrigunt: Pellena opus est.

PROVISOR. Undenam istud malum in vos in-
gruit? num a Panos ira?

CADUCEATOR. Non. Principium quidem sola
Lampito: deinde ceterae simul Spartanae mulieres u-
no consensu viros a cunnis abegerunt.

PROVISOR. Quomodo ergo habetis?

CADUCEATOR. Aerumnis conficimur: nam per
urbem incurvi ambulamus, tanquam lucernas gestan-
tes: mulieres autem ne tangi quidem sibi cunnum a
nobis patiuntur, priusquam omnes unanimi consilio
pacem faciamus cum Graecia.

PROVISOR. In hanc rem undique coniurarunt
mulieres: nunc demum intellego. Sed quamprimum
renuntia, ut de pace legatos plena cum potestate buc
mittant: ego vero senatui dicam, ut alios hinc lectos
mittant legatos, ostendens hunc penem.

CADUCEATOR. Volabo: nam optime prorsus au-
tumas.

CHORUS SENUM. Nulla est bestia muliere in-
expugnabilior, nec ignis, nec ulla pardalis tam impu-
dens.

CHORUS MULIERUM. Haec vero ita esse intel-
legis, et bellum geris, dic mihi, quam tibi nunc, o
improbis, licet certam me habere amicam?

CHORUS SENUM. Evidem mulieres odisse non
desinam.

CHORUS MULIERUM. Sed quando voles, desi-
nes: nunc autem non patiar te nudum sic esse: video
enim, quam sis ridiculus. Verum accedam, et tibi
hanc exomidem induam.

CHORUS SENUM. Istuc quidem hercle non per-
peram facitis: verum prae iracundia illam modo exui.

CHORUS MULIERUM. Primo quidem vir vide-
ris: deinde non es ridiculus: et nisi mibi molestus
fuisses, ego tibi hanc bestiolam, quae oculo tuo nunc
insidet, prehensam exemissem.

CHORUS SENUM. Hoc nimiram erat, quod me

cruciasbat, mordaculus ille. Erne id: et ubi detraxeris,
ostende mihi. Nam dudum hercle oculum mihi morsicat.

CHORUS MULIERUM. Sed faciam id, etsi ho-
mo sis morosus. O Iupiter! ingens utique aspectu cu-
lex inest tibi. Nonne vides? annon iste culex est Tri-
corysius?

CHORUS SENUM. Edepol me beasti. Nam du-
dum me fodiebat, quasi puteum faceret: itaque, post-
quam exemptus est, Huit mihi lacrima largiter.

CHORUS MULIERUM. Sed detergam ego te, etsi
valde sis malus; et osculabor.

CHORUS SENUM. Ne osculeris.

CHORUS MULIERUM. Velis nolis, tamēn.

CHORUS SENUM. Male percatis, ut estis inge-
nio ad blandiendum composito! et est vetus illud
verbūm vere et non perperam dictum: *Neque cum
perniciōsissimis, neque sine perniciōsissimis.*

CHORUS MULIERUM. Sed nunc tecum pacis-
cor, me deinceps nec facturam amplius vobis, nec pas-
suram a vobis quicquam mali: sed iam coetu facto inci-
piamus una canticum. Ita nos, o viri, comparamus,
ut nulli civium ne minimum quidem male dicamus:
sed contra potius omnia bona et dicamus et faciamus:
etenim sufficiunt praeSENTIA b̄aec mala. Sed prositeat-
ur quicunque vir aut femina pecunia eget, et accipe-
re vult minas duas aut tres: nam plurimum est intus,
nosque habemus criminias; et si aliquando Pax exoriat-
ur, quicunque nunc mutuabitur, is quae a nobis ac-
cepertit nunquam reddet. Convivio autem excepturae
sumus hospites quosdam Carystios, viros bonos et for-
tes: et est nonnihil puluis: et porcellus erat mili,.
quem mactavi: sicque carnes habebitis teneras et bo-
nas. Venite ergo in domum meam hodie: tempori
autem oportet hoc facere lotos, vos ipsos et liberos
vestros; deinde intro ire, nec quemquam interrogare;
sed recta ingredi, tanquam in domos vestras, strenue.
Fortassis autem ianua erit clausa.

CHORUS SENUM. Sed e Sparta isti legati, tra-
hentes barbas, adveniunt tanquam suile vimineum circa
semora adligatum habentes.

CHORUS SENUM, LEGATI LACEDAEMO-
NIORUM, POLYCHARIDES, LYSISTRATA;
CHORUS MULIERUM, CIRCUMFORANEI
 ~~QUIDAM~~, FAMULUS, ATHENIENSIS
 ~~QUIDAM~~.

(V. 1074—1322.)

CHORUS SENUM. Primam quidem, o Lacones,
salvete: deinde dicite nobis quo in statu luc
vene-
trilis.

LEGATUS. Cur vobis rem multis verbis narre-
mus? cernere licet, quo in statu venerimus.

CHORUS SENUM. Papae! huic malo intendun-
tur nervi perquam vehementer; gliscitque fervor pe-
rem in medium.

LEGATUS. Res verbis adumbrari nequit: quid
verbis opus est? sed veniat quis, et quo tandem
pacto voluerit, pacem nobis constitut.

CHORUS SENUM. Atqui et istos conspicor indi-
genas, tanquam luctatores pueros, a ventre relien-
tes vestes, ita ut athleticum quid hic morbus videatur.

POLYCHARIDES. Quis indicet nobis Lysistratam,
ubi sit? nem viri adsumus et nos huiuscemodi.

CHORUS SENUM. Et alter hic morbus alteri
congruit. Numquid mane tentigo vos capit?

POLYCHARIDES. Immo perimus, dum hoc ex-
perimur. Quare, nisi pacem quis inter nos ocius con-
ciliet, fieri non poterit, quin Clithenem futuamus.

CHORUS SENUM. Si sapitis, vestes sumetis, ut
ne quis eorum, qui Hermas truncant, vos videat.

POLYCHARIDES. Recte, ita me Iupiter amet,
autemas.

LEGATUS. Ita me Castores, recte omnino. A-
gedum amiciamur.

POLYCHARIDES. Salvete, o Lacones: turpe est,
quod nobis accidit.

LEGATUS. O Polycharida, male utique nobis fuisset, si vidissent isti viri mentulas nostras erectas.

POLYCHARIDES. Agite, Lacones, aperte profundum est: quare huc advenistis?

LEGATUS. De pace legavi.

POLYCHARIDES. Recte dicitis; et nos ob eam rem. Quidni ergo vocamus Lysistratam, quae sola nos conciliare possit?

LEGATUS. Ita edepol, et, si vultis, Lysistratum.

CHORUS SENUM. Sed nihil opus est, ut videtur, a vobis eam evocari: ipsa enim, re audita, egreditur.

POLYCHARIDES. Salve mulier omnium fortissima: nonc te decet esse formidabilem, probam, simplicem, graveam, mitem, callidam. Nam primarii Graeciae viri, tuis illecebris capti, tibi permiserunt, et communi consilio commiserunt querelas suas.

LYSISTRATA. Sed non difficile negotium est, si quis subantes eos offendat, et mutuo masculae Veneris usu abstinentes. Sed mox scibo. Ubi est Pax? adduc primum Laconas prehensos manu, sed non dura, nec superba, neque, ut viri nostri solebant, inventuste; sed, ut inulieres decet, familiariter omnino. Si tibi quis manum non dederit, mentula prehensum duc. Age tu etiam Athenienses duc istos, qua concedent parte prehensos. Vos Lacones, state buc prope me: vos autem isti, et verba mea percipite. Mulier quidem sum: mens tamen inest mihi: et primum quidem a natura mihi inditum fuit, ut recte sentirem: tun, praeceptis multis e patre meo et senioribus auditis, erudita sum non male. Volo autem vos communis argumento increpare, idque merito: qui, licet eadem aqua Iustrali aras conspergatis, tanquam cognati, Olympiae, Pylis, Delphis, (Quot alia in memorarem loca, si vellem esse prolixior?) quum non desint barbari hostes, tamen infestis exercitibus Graecos et eorum urbes pessundatis. Communis quidem ista oratio hactenus mihi finitur.

POLYCHARIDES. At ego tentigine pereo.

LYSISTRATA. Deinde vos Lacones, nam ad vos me convertam, nonne scitis, ut olim hic veniens Pericles Laco, Atheniensibus supplex, ad aras sedit,

pallidus, in purpureo amictu, auxiliares copias petens? nam tunc vos urgebat Messena, et una Neptunus terram quatiens. At Cimon cum quatuor milibus armatis profectus universam servavit Lacadaemonem. His ab Atheniensibus acceptis beneficiis, vastatis terram, cuius talia sunt in vos merita.

POLYCHARIDES. Injurii sunt isti hercle, o Lysistrate.

LEGATUS. Injurii sumus; sed vix dici potest, quem pulcher sit huius culus.

LYSISTRATA. At putasne me vos Athenienses absolutaram culpam nonne memistis, nt viciissim Lacones; quando servilibus tunicis induiti eratis, venientes armati, multos occiderunt Thessalos, impliosque Hippiae amicos et socios, soli suppetias vobis ferentes illo die, et restituta vobis libertate, pro servili tunica populum vestrum pallio amicerunt denuo?

LEGATUS. Nondum vidi mulierem praestantlorem.

POLYCHARIDES. At ego cunnum nunquam pulchriorem.

LYSISTRATA. Cur ergo, quum tam multa et praecella merita vestra exstent, pugnatis, et non desistitis a malitia? cur nou reconciliamini? age, quid obstat?

LEGATUS. Nos quidem volumus, si quis nobis encyculum istud reddere velit.

LYSISTRATA. Quodnam, o bone?

LEGATUS. Pylum, ut dudum eam flagitamus et captamus.

POLYCHARIDES. Illud quidem vobis nunquam eveniet, per Neptunum iuro.

LYSISTRATA. Concedite illis, o boni.

POLYCHARIDES. Postea quamnam movebimus?

LYSISTRATA. Aliud reposcite pro isto castellum.

POLYCHARIDES. Perii! date igitur nobis hunc Echinunteum primo, et Malensem sinum pone adiacenter, et Megarica Crura.

LEGATUS. Non edepol omnia, o insane.

LYSISTRATA. Sinite, ne contendere Cruribus.

POLYCHARIDES. Iam ex tua ueste nudus agare volo.

LEGATUS. At pol ego sterlus convēhere quamprimum.

LYSISTRATA. Ubi pax vobis reconciliata fuerit, istuc facietis. Sed si de pace vobis constat sententia, deliberate, et socios adeuntes rem cum iis communicate.

POLYCHARIDES. Nam quos, o bona, socios? arrigimus. Annon idem nostris socijs videbitur, omnibus futuendum esse?

LEGATUS. Sic edepol meia.

POLYCHARIDES. Inomo hercle Carystia.

LYSISTRATA. Recte dicitis. Nunc curate ut puris sitis, ut nos mulieres in arce convivio vos excipiamus de illis quae in cistis habemus. Iuslurandum et fidem illic invicem date, deinde uxore sua accepta, vestrum unusquisque abibit.

POLYCHARIDES. Sed eamus quam citissime.

LEGATUS. Dux quo tu vis.

POLYCHARIDES. Ita hercle, quam celerrime.

CHORUS MULIERUM. Stragulas vestes et laenias, et xystidas, et aurea vasa, quidquid est mibi, sine invidia volo omnibus praebere, ut ferant suis liberis, si quando alicuius filia canistrum in sacris gestet. Omnibus vobis dico, ut sumatis nunc de meis opibus e domo mea, et nihil tam bene obsignatum esse, quin ceram revellatis, et quae intus condita sunt auferatis. Sed qui omnia circumspexerit, nihil videbit, nisi quis vestrum acutius cernit, quam ego. Si vero alicui cibus deest, quo verpas et parvulam sobolem numerosam pascat, licet a me sumere contritas fruges: at est panis unius choenicia, aspectu valde magnus. Quisquis igitur vult pauperum, eat in domum meam saccos habens et peras, accepturus fruges: Manes autem servus meus eis indet. Verumtamen ad ianuam meam ne quis accedat, praedico: sed caveat canem.

CIRCUMFORANEUS. Aperi ianuam.

FAMULUS. Nonne vis loco cedere? Vos, quid sedetis? Num vultis, ut ego lampade hac vos comburam? molesta est haec statio.

CIRCUMFORANEUS. Non recedam.

FAMULUS. Sed si omnino id faciendum est, ut vobis gratificemur, durabimus.

CIRCUMFORANEUS. Et nos tecum una durabimus.

FAMULUS. Nonne abitis? Male erit vestris capillis et flebitis largiter. Non abitis, ut Lacones ex aedibus quiete abeant rerum omnium saturi?

ATHENIENSIS QUIDAM. Nunquam equidem videtis tale convivium. Faceti utique erant Lacones; nos autem in vino convivae sapientissimi.

CHORUS SENUM. Recte autumas, quia sobri insaniamus. Quod si Athenienses me audient, madidi semper obibimus legationes ubicumque. Nunc enim si quando Lacedaemonem venimus siccii, statim circumspicimus, ecquid turbare possimmo. Itaque, quid dicant, non audimus: quae vero non dicunt, haec suspicamur perperam: et nuntiamus non eadem de iisdem rebus. At nunc omnia placuerunt, ut si quis cantaret Telamonis, quum cantare debuisset, scolian Clitagorae, tamen laudaremus, et insuper peieraremus.

FAMULUS. Sed isti rursus huc conveniunt. Nonne facessitis, verberones?

CIRCUMFORANEUS. Ita hercle: iam enim iustus egrediuntur convivae.

LEGATUS. O Polycharida, cape tibias, ut ego trippudem et canam lepide in Athenienses et nos simus.

POLYCHARIDES. Quin tu cape tibias, per deos obsecro: nam nihil me magis oblectat, quam si vos saltantes conspiceret.

LEGATUS. Excita, o Mnemosyne, iuvenes hosce, et meam Musam, quae nostra et Atheniensium praeclara facta novit: quando hi quidem ad Artemisim, diis similes, impetum fecerunt in naues hostiles, et Medos vicerunt. Nos vero Leonidas ducebat, tanquam apros, excuentes dentem: plurima autem circa ora spuma efflorescebat, plurimaque simul defluebat cruribus. Erant enim viri Persae numero non pauciores, quam arena. Silvarum potens Diana venatrix, huc ades, virgo diva, ad foedus nostrum, ut concordiam nostram diu tuearis, utque iam deinceps amicitia permaneat facilis, initio foedere; et astutiam vulpinam missam faciamus: o huc ades, o venatrix virgo.

LYSISTRATA. Agite nunc rebus bene peractis ceteris, abducite istas, o Lacones; has autem, vos; vir-

apud mulierem, et mulier stet apud virum. Et deinde ob felicem rerum successum, choreis in deorum honorem ductis, caveamus deinceps rursus peccare.

CHORUS ATHENIENSIMUM. Adduc chorum, adduc etiam Gratias: praeterea Dianam advoca; advoca etiam geminum Diana, chori ducem, Paeanem benignum: advoca Nysium, cui cum Maenadibus oculi sunt flagrautes: Iovemque igni coruscum, et conludem venerandam advoca beatam: delude vero deos, quibus testibus utemur non oblivious circa magnanimam pacem, quam fecit diva Cypris. Alalae io Paean, tollite vos sublimes, io! tanquam Victoria potiti, io! Euoe, euoe; Euæ, euæ. Lacon, tu iam profer cantilenam novam post novam.

CHORUS LACONUM. Taygetum amabilem relinquens, rursus veni Musa Lacaena, venerandum nobis celebrans Amyclorum deum et Chalcioecam Minervam, Tyndaridasque fortes, qui ad Eurotam ludunt. Eia naviter ingredore, levem pallii qustionis institam, ut Spartam celebremus, cui deorum chori sunt curae, et pedum strepitus: puellae vero propter Eurotam, ut pulli equini, subsultant, crebro pedum pulsu festinantes, comasque quassant, tanquam Bacchae thyrsis ludentes. Praeit autem Ledae filia casta, dux chori pulchra. Sed age manus fluxos capillos implica vittae, et pedibus saltia, saltia ut cerva: plausum simul fac choreis utilem, et divarum fortissimam Chalcioecam celebra, bellatricem.

ARISTOPHANIS
THESMOPHORIAZUSAE.

Aristoph. Vol. XIII.

Ff

DRAMATIS PERSONAE.

MNESILOCHUS Euripidis sacer.

EURIPIDES.

FAMULUS Agathonis.

AGATHO.

CHORUS Agathonis.

PRAECO.

CHORUS Mulierum Thesmophoria celebrantium.

MULIERES QUAEDAM.

CLISTHENES.

PRYTANIS.

SCYTHA LICTOR.

MNESILOCHUS, EURIPIDES,
FAMULUS AGATHONIS, AGATHO,
CHORUS AGATHONIS.

(V. 1 — 294.)

MNESILOCHUS. O Iupiter! quando tandem hirundo apparebit? perdet me homo, in orbem me circumducens a matutino usque tempore. Licetne vero, priusquam hie mihi exutiatur, percontari te, quo me ducis, o Euripides!

EURIPIDES. Sed non audire te oportet omnia, quae statim praesens videbis.

MNESILOCHUS. Quid sis? iterum memora. Non oportet me audire?

EURIPIDES. Non, si quae statim visurus es.

MNESILOCHUS. Neque ergo videre me oportet?

EURIPIDES. Non, si quae auditurus es.

MNESILOCHUS. Quidnam mihi suades? attamen scite loqueris. Scilicet, ut censes, nec audiendum, nec videndum tibi est.

EURIPIDES. Utriusque enim horum diversa est natura. Aliud est non videre, aliud est non audire: hoc scias.

MNESILOCHUS. Quomodo aliud?

EURIPIDES. ha haec olim discreta fuerunt. Et enim aether, quin primum secernit coepit, et animalia in se gignero motu praedita, quo quidem certe oportet, primum fabricavit oculum, instar spissae rotæ: auditus vero infundibula, aures perforavit.

MNESILOCHUS. Propter infundibulum ergo ne-

que audio, neque video. Gaudeo hercle me haec didicisse. Quantum est cum sapientibus conversari!

EURIPIDES. Multa talia discere possis a me.

MNESILOCHUS. Utinam ergo praeter bona ista excogitare quessas, quanam ratione adhuc addiscam, non esse claudum cruribus!

EURIPIDES. Accede huc et adhibe mentem.

MNESILOCHUS. Ecce.

EURIPIDES. Viden' ostiolum hoc?

MNESILOCHUS. Sic hercle opinor.

EURIPIDES. Tace nunc.

MNESILOCHUS. Taceo ostiolum.

EURIPIDES. Ausculta.

MNESILOCHUS. Auscultabo et tacebo ostiolum.

EURIPIDES. Hic habitat inclitus ille Agatho, tragicus poeta.

MNESILOCHUS. Qualis est iste Agatho?

EURIPIDES. Est quidam Agatho —

MNESILOCHUS. Num niger ille et robustus?

EURIPIDES. Non: sed alius quis. Nunquamne vidisti?

MNESILOCHUS. An barbatus ille?

EURIPIDES. Nunquamne vidisti?

MNESILOCHUS. Haud hercle vero, quod quidem sciam.

EURIPIDES. Atqui praecidisti tu eum: sed non moveras forsan. Sed procul delitescens, quia fortes egreditur famulus quis eius, ignem gerens et ramos myrteos: sacrificaturus videtur pro felici carminum elaboratione.

FAMULUS. Favete linguis, omnis populus, ore compresso Versatur enim intra heriles aedes Musarum sacer coetus cantica modulaans. Compescat autem ventos tranquillus aether, fluctusque maris non resonet coeruleus.

MNESILOCHUS. Bombax.

EURIPIDES. Tace: cur loqueris?

FAMULUS. Volucrum genus omne somno quietat, agrestiumque ferarum per silvas vagantium pedes ne solvantur.

MNESILOCHUS. Bombalobombax,

FAMULUS. Nam constituit suaviloquus Agatho,
antistes noster —

(MNESILOCHUS. An paedicari?

FAMULUS. Quis vocem emisit?

MNESILOCHUS. Tranquillus aether.)

FAMULUS. Statumina pangere, dramatis exordia: curvat vero novas testudines versuum: et alios quidem tornat, aliorum conglutinat membra: gnomas effingit: nomina commutat rebus: in modum cerae versus liquat, et rotundat, et in forma fundit.

MNESILOCHUS. Et clunem agitat,

FAMULUS. Quis rusticus septis appropinquat?

MNESILOCHUS. Qui paratus est tibi et poetas illi suaviloquo, perforato sepio, rotundatum hunc penem et contortum in culi formam fundere.

FAMULUS. Mirum, nī, quem iuvenis essem, valde fueris protervus, o senex.

EURIPIDES. O bone, hunc quidem inube valere: tu vero Agathonam hoc mihi evoca omni studio.

FAMULUS. Non est quod me roges: nam ipse egredietur illico, quippe qui carmina modulari occipit. Hieme enim flectere strophas non est facile, nisi quis foras progrediatur in solem.

MNESILOCHUS. Quid igitur agam?

EURIPIDES. Opperirendum: nam egreditur. O Iupiter, quid me facere cogitas hodie?

MNESILOCHUS. Per lovem, percontabor hominem, quid hoc rei sit. Quid gemis? quid gravaris? clam me non decet te habere, qui sis gener meus.

EURIPIDES. Est malum mihi magnum praeparatum.

MNESILOCHUS. Quodnam?

EURIPIDES. Hodie decernetur, vivatne adhuc, an perierit Euripides.

MNESILOCHUS. Et quomodo? si quidem nunc neque in foris ius dicitur, nec senatus est consessus, quia tertius est dies, Thesmophoriorum medius.

EURIPIDES. Hoc ipsum nimis exitio mihi futurum praesagit mihi animus. Insidias enim struxerunt mibi mulieres, et in dearum sedem convenerant hodie, in perniciem meam deliberatae.

MNESILOCHUS. Quam ob causam?

EURIPIDES. Quis in tragediis eas traduco, et convicia illis dico.

MNESILOCHUS. Per Neptunum et lovem merito hoc tibi evenerit. Sed, quum haec ita comparata sint, quid habes quod contra machineris?

EURIPIDES. Agathoni poetae tragicō si persuaserō, ut Thesmophoria adeat.

MNESILOCHUS. Quid facturus, queso?

EURIPIDES. Ut verba faciat in mulierum concilio, et quae in rem meam sint pro me dicat.

MNESILOCHUS. Utrum palam, an clam?

EURIPIDES. Clam, stola muliebri indutus.

MNESILOCHUS. Lepidum hercile inventum, et a tuo more minaume alienum. Fallaciarum enim nostra est palma.

EURIPIDES. Tace.

MNESILOCHUS. Quid rei est?

EURIPIDES. Egreditur Agatho.

MNESILOCHUS. Et qualis ille est?

EURIPIDES. Is est, qui nunc advehitur.

MNESILOCHUS. Profecto coecus sum: non enim video virum ullum hic praesentem: at Cyrenen video.

EURIPIDES. Tace; iam enim, ut carmina moduletur, se comparat.

MNESILOCHUS. Formicinas semitas, aut quid aliud flebili voce cantillabit?

AGATHO. Sacram inferis deabus accipientes faciem, puellas, cum libera patria, choros agitate, et clamorem tollite.

CHORUS. Cuinam deorum, dic age, festum hoc celebratur? facile enim animum induco deos colere.

AGATHO. Age nunc instrue, Musa, aureo arcu insignem Phoebum, urbis qui condidit moenia in Simonide terra.

CHORUS. Salve, festivissimis canticis celebrate Phoebe: qui musicis in certaminibus sacrorum praeiorum honoribus excellis.

AGATHO. Et nemorosis in montibus degentem virginem laudate, Dianam silvestrem.

CHORUS. Celebrare et beatam praedicare pergo
venerandam Latonae prolem, Dianam integrum.

AGATHO. Latonamque, et pulsus Asiaticae citha-
rae, a pede nunc discrepantes, nunc ei respondentes
rhythmo, ad quos moventur Phrygiae Gratiae.

CHORUS. Veneror Latonamque reginam, citha-
ramque matrem hymnorum, probato masculo clamore,
per quem fulgor emicat divinis ex oculis, et per no-
stram subitam vocem: quorum gratia regem Phoebum
laudibus orna. Salve Latone fili bestie.

MNESILOCHUS. Quam dulce melos, o veneran-
dae Genetylides, et effeminatum, et blandius lascivi-
usque quibusvis osculis, ita ut audiendi mihi podicem
ipsum subierit titillatio! Et te, o adulescens, Aeschylus
verbis in Lycurgo interrogare volo. Cuia est effemi-
natus iste? quae patria? quae stola? quae confusio vi-
tae? Quid barbito rei est cum crocota? quid lyrae
cum redimiculo? quid palaestrica ampulla et strophium?
quam non convenient! quanenam est speculi et ensis
societas? quisnam vero ipsus es, adulescens? num vir
es? at ubi penis? ubi laena? ubi viriles calcti? an
vero femina? ubi igitur papillae? quid nis? quid taces?
Sed utique ex cantu conjecturam de te faciam, siqui-
dem ipse non vis dicere.

AGATHO. O senex, senex, invidiae quidem con-
vicium audivi; sed dolore non affectus sum. Ego au-
tem vestem, pro iis quae animo meditor, gero. Poe-
tam enim oportet fabularum, quas facit, argumentis
convenientes adsciscere mores. Ac primo quidem mu-
liebres quando quis facit fabulas, muliebrium morum
corpus ipsum poetae particeps esse oportet.

MNESILOCHUS. Equum igitur agitas, quem Phae-
dram facis.

AGATHO. Viriles autem si quis faciat, virile
istud corpori inest ipsi. At quae natura non habemus,
ilia demum imitando studemus adsequi.

MNESILOCHUS. Ergo quum Satyros facies, vo-
ca me, ut opera mea te adiuuem pone stans arrecto
veretro.

AGATHO. Praeterea illepidum est poetam vide-
re, agrestis qui sit et hirsutus. Considera porro Iby-

cum illum et Anacreontem Teum, et Alcaeum, qui harmonias venustatem conciliarunt, mitras gestasse, et molliter, Ionum more, saltasse. Phrynicbus quoque, de hoc enim certe audivisti, et ipse pulcher erat, et pulchris induebatur vestibus: Idcirco utique et pulchra erant eius dramata. Necesse enim quemlibet paria naturae suae facere.

MNESILOCHUS. Propterea utique Philocles, qui turpis est, turpia facit: Xenocles autem, qui malus est, mala facit: porro Theognis, qui frigidus est, frigida facit.

AGATHO. Necesse omnino. Quare, quum illud nossem, corpus meum curavi diligenter.

MNESILOCHUS. Quomodo obsecro?

EURIPIDES. Desine latrare. Namque ego istuc setatis talis eram, quando incepi fabulas facere.

MNESILOCHUS. Tibi hercle non invideo educationem tuam.

EURIPIDES. Sed cuius gratia veni, sine me dicere.

MNESILOCHUS. Dic.

EURIPIDES. Agatho, sapientis est viri, si quis paucis verbis multa scite complecti possit. Ego vero nova calamitate percussus supplex ad te venio.

AGATHO. Quanam re indigens?

EURIPIDES. Constituerunt mulieres me perdere hodie in festo Thesmophoriorum, quia ipsis male dico.

AGATHO. Quodnam igitur a nobis est auxilium tibi?

EURIPIDES. Maximum. Nam si inter mulieres, clam eas, sedens, ita ut mulier esse videaris, causamque meam dilucide agas, servabis me. Solus enim conigne pro nre dicere queas.

AGATHO. Quidni vero ipse causam tuam dicis praesens?

EURIPIDES. Dicam tibi. Primum quidem noscor; deinde canus sum, et barbam habeo. Tu vero formoso es vultu, candidus, rarus, muliebri voce, delicatus, specie decora.

AGATHO. Euripides —

EURIPIDES. Quid est?

AGATHO. Fecistin' aliquando hunc versum? *Jucundum tibi est lucem intueri: patri vero id non jucundum putas?*

EURIPIDES. Evidem.

AGATHO. Ne igitur speres tuum malum nos subituros esse: nam insaniremus utique. Sed ipse quod tuum est, eo quo par est animo feras. Calamitates enim non dolos struendo ferre nos sequum est, sed patiendo.

MNESILOCHUS. *Enimvero tu, impudice, latorem colum habes, non dicendo, sed patiendo.*

EURIPIDES. Quid vero causae est cur illuc ire formides?

AGATHO. Peiori exemplo perituras essem, quam tu.

EURIPIDES. Quidum?

AGATHO. Quis? quia viderer mulierum opera nocturna clepere, et surripere muliebrem Venerem.

MNESILOCHUS. Ecce vero *clepere!* immo hercle paedicari. Sed, ita me Iupiter servet, speciosus est praetextus.

EURIPIDES. Quid igitur? faciesne quae te rogo?

AGATHO. Neutquam hoc credas.

EURIPIDES. O me infelicissimum! ut perit Euripides!

MNESILOCHUS. O amicissime, o gener, ne tibi desis.

EURIPIDES. Quanam igitur ratione me expediad?

MNESILOCHUS. Hunc quidem longum flere inbe: me vere, ad quocunque vis, utere.

EURIPIDES. Age igitur, quoniam tote ipsum tradis mihi, exue hanc vestem.

MNESILOCHUS. Ecce, humi iacet. Sed quid me facere cogitas?

EURIPIDES. Radere hanc barbam; inferiorum vero partium pilos adurere.

MNESILOCHUS. Fac ergo, si tibi videtur; vel tradere meipsum tibi non debebam unquam.

EURIPIDES. Agatho, sine novaculis nunquam deprehenderis; unam igitur nobis nunc commoda.

AGATHO. Sume ipse ex hac theca.

EURIPIDES. Liberalis es. Tu vero sede; infla buccam dextram.

MNESILOCHUS. Hei mihi!

EURIPIDES. Quid clamitas? paxillum ori tibi in-dam, si taceas.

MNESILOCHUS. Attatae, attatae!

EURIPIDES. Heus tu, quo curris?

MNESILOCHUS. Ad Eumenidum fanum: non enim, per Cererem, hic manens secundam me praebbo.

EURIPIDES. Nonne ridiculus eris semiraso capite?

MNESILOCHUS. Parum id euro.

EURIPIDES. Per deos obsecro, nequaquam prodideris me: hoc accede.

MNESILOCHUS. O me infelicem!

EURIPIDES Immotus sede, et erige caput. Quo te vertis?

MNESILOCHUS. Mu, mu.

EURIPIDES. Quid mussitas? omnia belle peracta sunt.

MNESILOCHUS. Vae misero mihi! levis ergo militabo.

EURIPIDES. Animo liquido et tranquillo es: nam formosus videberis omnino. Vin' ipse te spectare?

MNESILOCHUS. Si tibi ita placet, speculum affer.

EURIPIDES. Viden' te ipsum?

MNESILOCHUS. Non mehercle, sed Clisthenem.

EURIPIDES. Surge, ut pilos tibi aduram; et inclina te.

MNESILOCHUS. Hei mihi misero! porcellus fiam.

EURIPIDES. Adferat huc aliquis intus facem vel lucernam. Inclina te: caudae cave nunc extremae.

MNESILOCHUS. Curabo id hercle. At vero uxor. Heu me miserum! aquam, squam, vicini, priusquam podex suppetias ferat ad flammam restinguendam.

EURIPIDES. Bono animo es.

MNESILOCHUS. Qui bono animo sim, flamma ambustus?

EURIPIDES. Sed nihil tibi amplius molestiae reliquum est: plurimas enim tibi labor exantlatus est.

MNESILOCHUS. Heu, heu, fuliginem! ambusta mihi omnia sunt circa podicem.

EURIPIDES. Istuc ne cures: illum enim alius quis spongia absterget.

MNESILOCHUS. Utique flebit, si quis podicem meum abluerit.

EURIPIDES. Agatho, quandoquidem operam tuam mihi invides, at saltem pallam bancce commoda nobis et strophium: non enim dices te istis carere.

AGATHO. Sumite et utimini, lubens concedo.

MNESILOCHUS. Quid igitur sumam?

AGATHO. Crocotam primum sume et indue.

MNESILOCHUS. Per Venerem, suavem spirat odorem mentulae.

AGATHO. Praeceinge illum celeriter.

MNESILOCHUS. Cedo nunc strophium.

EURIPIDES. Ecce.

MNESILOCHUS. Age nunc, indue ornamenta cruribus meis.

EURIPIDES. Vittis opus est et mitra.

AGATHO. En galericulum, quod ego noctu gesto.

EURIPIDES. Quin et hercle perquam commodum est.

MNESILOCHUS. Mihine aptum erit?

AGATHO. Immo edepol optime habet.

EURIPIDES. Cedo encyclum.

AGATHO. Hoc sume e lectulo.

EURIPIDES. Calceis opus est.

AGATHO. Hos meos sume.

MNESILOCHUS. An apti mihi erunt?

EURIPIDES. Quidni? num laxos gestare amas?

AGATHO. Tu hoc ipse videoas. Sed quandoquidem omnia habes, quorum tibi opus est, intro aliquis quam citissime me vehat.

EURIPIDES. Vir quidem hic nobis speciem mulieris utique praese fert. At quum loqueris, fac ut vocis sono mulierem imiteris bene et verisimiliter.

MNESILOCHUS. Id conabor.

EURIPIDES. Vade igitur.

MNESILOCHUS. Non hercle, nisi iuraveris mihi —

EURIPIDES. Quidnam?

MNESILOCHUS. Te servatuum esse me omnibus modis, si quid mihi accidat mali.

EURIPIDES. Iuro igitur per Aetherem, domicilium Iovis.

MNESILOCHUS. Quid potius quam per Hippocratis contubernium?

EURIPIDES. Iuro igitur per omnes funditus deos.

MNESILOCHUS. Memento igitur hoc: mens iuravit, non vero lingua. Hanc iurejurando minime obstringere volo.

(Auditur mulierum acclamatio: mutata scena templum conspicitur.)

EURIPIDES. Abi propere celeriter. Nam concionis signum in Thesmophorio appetet: ego vero abibo.

MNESILOCHUS. Huc age Thratta, sequere. O Thratta, vide, ardentibus facibus quanta ascendat fuligo. Sed, o perpulebrae Thesmophorae, recipite me bonis avibus, et huc, et hinc rursus domum. O Thratta, cistam de capite depone, et deinde exime placensam, ut eam sumam et libem deabus. Domina valde honorata, cara Ceres, et Proserpina, da mihi, ut multa saepe tibi libare queam: sin minus, at nunc saltem lateam: utque filiae meae cunnus virum nanciscatur divitem, quamvis stolidum et insipientem, et ad mutantem adtentam habeat animi mentem. Ubi, ubi sedere potero loco commodo, oratores ut audiam? tu vero, o Thratta, hinc facesse: servia enim non licet concioni interesse.

PRAECO, CHORUS MULIERUM! THESMOPHORIA CELEBRANTIUM, MULIERES QUAEDAM, MNESILOCHUS, CLISTHENES.

(V. 295—845.)

PRAECO. Favete linguis, favete linguis. Vota facite Thesmophoribus, Cereri et Proserpinæ, et Pluto, et Calligeniae, et iuvenum altrici Terræ, et Mercurio, et Gratiis, ut concio haec et concilium præsens pulcherrime et optime habeatur, multumque prospicit urbi Atheniensium, et feliciter nobis ipsis vertat; et ut, quæ præclaris factis et orationibus merebitur quam optime de populo Atheniensium et mulieribus, ea vincerat: haec precamini et vobis ipsis bona. Io Paean, io Paean, gaudeamus.

CHORUS. Haec fieri optamus, et deorum genus precamur, ut ad has preces appareant laeti. Iupiter magni nominis, et aurea lyra decore, Delum qui collis sacram; et tu omnium victrix virgo, caesia oculos, auream quæ vibras hastam, quaeque urbem habitas florentissimum, huc veni: et multi nominis, ferarum interfectorix puella, pulchrae Latonæ germen: tūque marine venerande Neptune, maris rector, relicto piscesco turbinibnsque agitato Nerei penetrali; marinæque puellæ et Nymphæ montivagæ. Aurea quoque lyra accinat precibus nostris. Ex voto concionem habeamus, Atheniensium nobiles mulieres.

PRAECO. Preces adhibete diis Olympiis, et deabus Olympiis et Pythiis deis, et Pythiis deabus, et Deliis deis, et Deliis deabus et reliquis diis. Si quis malum aliquod machinatur muliebri populo, vel pacem offert Euripidi, Medisve, unde detrimentum capiant mulieres; vel tyrannidem affectat, vel cum aliis conspirat, ut tyrannum reducat; vel mulieris alicuius, quæ

infantem supposuerit, nomen detulit; vel si mulieris alicuius ancilla lenocinium faciens, rem heret in alterum insusurrat, aut si aliquo missa, falsos nuntios adfert; vel si quis moechus mulierem decipit mendaciis, et non dat quae promiserit; vel si quae anus donna dat moecho; vel si dona accipit ab alio meretrix, amicum suum prodens; et si quis caupo vel capona, congil vel cotylarum usu receptam mensuram adulterat, ut male pereat ipse et tota familia, imprecamini: vobis autem aliis omnibus ut dii dent multa bona, precamini.

CHORUS. Iunctis precibus, ut rata urbi, rataque populo haec vota fiant, utque suffragiis omnibus vincant, uti par est, quae optima suaserint: quaecunque vero decipiunt, violentque iurisiurandi formulas moribus receptas, proprii lucri gratia, et in publicum detrimentum; vel plebiscita et legem quae rurunt abrogare, novis promulgatis; arcanaque hostibus nostris produnt, vel Medos inducunt in regionem nostram, ad eam perdendam, impie agunt, iniuriaque adficiunt civitatem. Sed tu, imperio qui regis omnia Iupiter, haec rata facias, ut nobis dil adsint, quamvis mulieres simus.

PRAECO. Audite omnes. Placuerunt haec senatus mulierum, Timoclea praeside, Lysilla scribae vicem obeunte, dicente Sostrata; concilium haberi mane, die medio Thesmophoriorum, quo nobis plurimum est otii, et consulari primum de Euripide, quid illum pati oporteat: videtur enim iniuriam facere nobis omnibus. Quis concionari vult?

MULIER I. Ego.

PRAECO. Circumda igitur hanc coronam capiti, priusquam verba facias. Tace, sile, adtent esto animo: exscreat enim iam, quod faciunt oratores: longam orationem habitura videtur.

MULIER I. Ecastor nulla ambitione inducta, o mulieres, loquutura surrexi: sed enim iampridem graviter fero misera, quum contumeliis vos lacessi videam ab Euripide, illo olerum venditricis filio, multaque et varia audire opprobria. Quibus enim ille nos conviciis non incessit? ubi nos non calumniatur, sicubi

spectatores vel pauci convenient, et tragœdi et chorœ fallaces nimirum, et virorum amatrices vocans, violentas, proditrices, loquaces, nulli rei neque frugi bonsæ, magnum viris malum. Quapropter simul ac ingredioruntur domum a theatro revertentes, limis nos intuentur, dispiciuntque protinus, an forte adulter quispiam intus sit occultatus. Facere autem nobis nihil amplius, ut antidhac, licet; adeo homo hic mala docuit viros nostros: ut si quae nectat mulier corollam, amare videatur; et si cui per domum cursitanti vas aliquod excidat, vir rogitet: *Cuiusnam in honorem fracta est olla? non aliis procul dubio, quam Corinthii hospitis.* Morbo laborat puella aliqua? statim frater dicit: *Color hicce mihi non placet puellæ.* Porro si carens liberis mulier quaepiam sibi partum supponere velit, neque hoc clam facere licet: viri enim iam adsident proxime. Et apud senes, qui pueras antea ducebant, nos calumniatus est, ita ut non sit senex ullus, qui uxorem ducere velit, propter hunc versum: *Imperat enim seni marito uxor.* Deinde hic etiam in causa est cur gynæconitides obsigniant iam, et pessulis occidunt, custodientes nos, et praeterea Molossos alant, terriculamenta moechis, canes. Et haec quidem ignosci possunt: quae vero nobis antidhac sumere licebat, quum ipsæ e cella penuria depromeremus, farinam, oleum, vinum, ne ista quidem amplius licet. Ipsi enim iam viri parvas claves gestant, occultas, et maxume malignas, Laconicas nescio quas, tres habentes dentes. Nihilominus antea licebat clam aperire ostium, si faciendum curassemus nobis triobolarem anulum. Nonc autem familiarum illa pernicies, Euripides, viros docuit corrosa vermbibus sigilla appensa gestare. Itaque opus esse mihi videtur, ut exitium aliquod huic homini quaqua ratione moliamur, vel toxicò, vel alio quovis dolo, ut pereat. Haec ego palam dico: reliqua vero cum scriba in syngrapham conferam.

CHORUS. Nunquam hac audivi versatiorem feminam, neque maiore facundia pollentem: omnia enim dicit recte, omnesque species examinavit; et omnia ponderavit mente: prudenterque et callide argu-

menta invenit bene excogitata; adeo ut, si diceret fuxia illam Xenocles Carcini filius, vobis omnibus videatur ille, ut quidem opinor, plane nihil dicere.

MULIER II. Pauca sunt, quae ut dicerem, ipsa in medium processi. Nam cetera quidem recie haec accusatione comprehendit; quae vero ipsa passa sum, ea dicere volo. Mibi enim vir mortuus est in Cypro, liberis quinque relicitis parvulis, quos ego aegre alebam corollis nectendis in foro, ubi venduntur myrti. Antea igitur vix ac ne vix quidem vitam meam sustentabam: nunc vero hic tragoediarum suarum commentis persuasit viris deos non esse, unde fit, ut ne dimidiam quidem partem amplius vendamus. Itaque omnibus sua deo et dico, ut puniatis hunc virum multis de causis. Agrestia enim, o mulieres, nobis facit mala, ut pote agrestibus oleribus ipse innutritus. Sed in forum abibo. Viris enim quibusdam oportet, ut coronas nec tam locatias viginti.

CHORUS. Altera haec libertas diceudi lepidior adhuc, quam prior, apparuit: adeo facete dixit, non intempestive, prudentia praedita et versuto ingenio: neque dicta eius intellectu difficilia, sed omnia ad persuadendum accommodata. Oportet autem huius iniuriae nobis virum illum insignes dare poenas.

MNESILOCHUS. Vos quidem, o mulieres, acriter iraci et vehementer Euripidi, talia audientes opprobria, non mirum est, neque effervescente vobis billem. Nam et ego ipsa, ita mihi salvi sint liberi, odi virum illum, nisi insanio. Verumtamen oportet, ut nobismet ipsis reddamus rationes: solae enim sumus, nec metus est, ne foras efferantur nostri sermones. Quid illum accusamus, graviterque ferimus, si duo nobis vel tria flagitia, de quibus rescivit, exprobravit, quum faciamus innumera? Ego enim ipsa primum, ne de alia dicam, conscientia mihi sum multorum scelerum: illud vero omnium longe scelestissimum, quod, tres modo dies nupta, dum maritus meus tecum noctu concubebat, admisi. Erat mihi amicus, qui septuenni mihi vitium obtulerat: hic amore mei captus venit, et Ianuam unguibus leniter scalpsit. Id quod res erat illico cognovi: clam igitur descendeo. Vir au-

tem rogat; *Quo descendis?* — *Quo?* respondi, *tormina me ercent ventris, o marite, et dolor; qua gratia ad latrinam eo.* — *Vade igitur,* inquit. Tum ille quidem conterere cedrides, anethum, salviam: ego vero, postquam aqua cardinem conspersi, egressa sum ad moechum: deinde inclinato corpore iuxta aram pro foribus stans, prehensaque adnixa lauro, subagitata fui. Haec nunquam, animadvertisse, dixit Euripides: neque, ut a servis et mulionibus permolimur, si de-sint alii moechi, dicit: neque ut, quum maxume noctu ab aliquo subaglatae fuerimus, mane allia mandamus, ne vir ab excubiis domum rediens, aliquid mali nos fecisse statim suspicetur. Haec, vides, nunquam dixit. Si vero Phaedram conviciis incessit, quid hoc ad nos? Neque istuc dixit unquam, ut mulier ostendens viro encyclum ad lucem expansum, iubens mirari quam pulchrum esset, obiectum moechum emiserit: non utique hoc dixit. Aliam vero ego novi mulierem, quae decem totos dies parturire se dixit, douicium infantem emerit. Vir interea urbem obibat, medicamenta emens accelerando partui. Domum autem adulit anus in olla infantem, cui, ne vagiret, os favo obturaverat: tum, ut capite innuit anus, mulier illico clamat: *Abi, abi; iam enim, o marite, mihi videor paritura.* Ventrem enim ollae calcibus ferierat infans et hic quidem laetus abiit. Ille autem favum ex ore infantis extraxit, qui illico vagire coepit. Deinde scelesta anus, quae infantem adulterat, adcurrit subridens ad virum, et dicit: *Leo, leo tibi natus est, expressa tui imago, et cum cetera omnia, tum etiam mentula tuae similis, tortuosa, instar nucamenti pinei.* Haec non perpetramus facinora? haec utique, per Dianam: deinde vero irascimur Euripi, a quo non plus audivimus, quam fecimus?

CHORUS. Hoc utique mirum, unde inventa sit res ista, et quaenam educaverit regio hanc adeo audacem. Talia enim tam impudenter aperte dicere improbam non rebar inter nos ne ausuram quidem fuisse unquam. Sed omnia nunc evenire queant; et verbum laudo vetus illud: *Sub omni enim lapide dispicere oportet, ne latens forte mordeat orator.* Enimvero

Aristoph. Vol. XIII.

G g

impudentibus suopte ingenio mulieribus nihil peius est ad omnia, praeter mulieres.

MULIER III. Haud sane, per Aglauron, o mulieres, sapitis: sed vel fascinatae estis, vel malum aliquod magnum vobis aliud contigit, si hanc sinitis pestem talibus nos omnes iniurias adlicere. Quapropter, si quae est vestrum, quae hanc ulcisci velit, bene est: sin minus, nos ipsae et pedisequae, cloere alicunde sumto, huius depilabilius cunnum, ut discat mulier quae sit, mulieribus in posterum non male dicere.

MNESILOCHUS. Ne, quaeso, cannum, o mulieres. Si enim quum esset libera concio, et liceret verba facere omnibus civibus, quae adsumus, tum dixi quae noveram ad excusandum Enripidem idonea, an idcirco poenas me dare vobis aequum est pilorum vulsione?

MULIER III. Annon vero te poenas dare aequum est? quae sola sustinuisti causam viri defendere, qui nos multis malis adfecit, dum de industria excogitat fabularum argumenta, sicuti femina improba existit, Melanippas faciens et Phaedras: de Penelope vero nunquam fecit drams, quod femina casta esse videatur.

MNESILOCHUS. Atqui huius rei causam novi. Etenim ne unam quidem huius aetatis mulierum dixeris Penelope: Phaedras vero omnes omnino.

MULIER III. Audite, o mulieres, quid dixerit improba de nobis omnibus rursus.

MNESILOCHUS. At vero ecastor nondum dixi omnia, quorum conscientia sum: sin aliter creditis, voltisne plura dicam?

MULIER III. Sed plura non possis. Quaecunque enim noveras, effudisti omnia.

MNESILOCHUS. Non ecastor decies millesimam partem eorum, quae facimus: siquidem hoc non dixi, viden? ut strigilibus summis, postea tanquam per siphonem adstrahimus vinum.

MULIER III. Male peress.

MNESILOCHUS. Nec ut carnes ex Apaturiis lenis dantes, deinde mustelam dicimus —

MULIER III. Miseram me! nugaris.

MNESILOCHUS. Nec, ut virum securi mulier percusserit, dixi: neque ut philtoris alia virum ad insaniam adegerit: neque ut aliquando sub balneatorio solo defoderit —

MULIER III. Pestem oppetas.

MNESILOCHUS. Acharnica suum patrem.

MULIER III. Haecce fersit aures nostrae?

MNESILOCHUS. Neque ut tu, quum ancilla perisset marem, tibi ipsi eum subposuisti, tuam vero filiolam tradidisti illi.

MULIER III. Haud sane, per deas, tu impunes haec dixeris; sed evellam tibi pilos.

MNESILOCHUS. Nunquam, per Iovem, tu me attinges.

MULIER III. At ecce.

MNESILOCHUS. Ecce contra.

MULIER III. Accipe pallam meam, Philista.

MNESILOCHUS. Admove manum modo, atque ego te, per Dianam —

MULIER III. Quid facies?

MNESILOCHUS. Sesaminam placentam, quam comedisti, hauc faciam ut caces.

CHORUS. Desinite conviciari: nam mulier quedam festinans ad nos adcurrit: quare, antequam nos conveniat, tacete, ut sedate audiamus quae dictura est.

CLISTHENES. Carsee mulieres, adfines morum meorum, me quidem amicum esse vobis, satis ostendunt malae meae; insano enim mulierum amore teneror, vobisque patrocinor semper: et nunc, quum audiierim rem magni momenti ad vos pertinentem, de qua paulo ante in foro sermo erat, venio eam delistrus, nuntiaturusque vobis, ut videatis et caveatis, ne vobis incautis accidat grave malum et magnum.

CHORUS. Quid est, o puer? puerum enim te per est vocare, quoad malas adeo leves habes.

CLISTHENES. Euripidem aiunt adfinem quemdam suum, senem hominem, hoc misisse hodie.

CHORUS. Cui facienda rei, aut cuius consili gratia?

CLISTHENES. Ut quidquid consultaretis, et facere decerneretis, ille esset sermonum vestrorum explorator.

CHORUS. At quomodo fefellerit nos mulieribus immixtus vir?

CLISTHENES. Pilos ipsi adussit et evulsit Euripides, et quod ad reliqua omnia, ut mulierem adornavit.

MNESILOCHUS. Haecce isti creditis? Quis enim vir adeo stultus sit, ut pilos sibi evelli patiatur? Haud equidem crediderim, o veneranda deae.

CLISTHENES. Nuga, blatis. Non enim venissem nuntiatur, nisi audivissem haec ex illis, qui rem certo sciunt.

CHORUS. Rei sane indignae nuntius ad nos adfertur. Quare, mulieres, non cunctari oportet, sed circumspicere virum, et quaerere, ubi clam ingressus inter nos delitescat. Et tu nobiscum eum deprehendere stude, ut gratiam hanc et illam a nobis inens, o amice.

CLISTHENES. Age videam. Quaenam es prima tu?

MNESILOCHUS. Quo me vertam?

CLISTHENES. Excutiendae enim estis.

MNESILOCHUS. Me miserum!

MULIER IV. Mene, quae sim, rogabas?

CLISTHENES. Ita.

MULIER IV. Cleonymi uxor.

CLISTHENES. Scitisne vos quaenam sit haec femina?

CHORUS. Novimus omnino: sed alias explora.

CLISTHENES. Haec vero quaenam est, quae infantem portat?

MULIER IV. Nutrix, per lovem, mea.

MNESILOCHUS. Nullus sum.

CLISTHENES. Heus tu? quo abis? mane hic: Quid istuc malum?

MNESILOCHUS. Sine mingere me.

CLISTHENES. Impudens utique es. Tu igitur rem tuam age: opperior enim hic.

CHORUS. Opperire, quaequo, et observa eam diligenter: solam enim illam, o bone, non novimus.

CLISTHENES. Heus tu, perdiu mingis.

MNESILOCHUS. Nimirum, o miselle, stranguria labore. Heri euim edi nasturtium.

CLISTHENES. Quid de nasturtio garris? quin vade hoc ad me.

MNESILOCHUS. Quid, quaequo, me trahis aegrotantem?

CLISTHENES. Dic mihi, quisnam est maritus tibi?

MNESILOCHUS. Maritum meum, qui sit, rogitas? nosten' aliquem Cothocidensem?

CLISTHENES. Aliquem? quemnam? Estne aliquis ille, qui et aliquando —

MNESILOCHUS. Aliquis, filius alicuius.

CLISTHENES. Nugari inibi videris. Venistin' huc iam antea?

MNESILOCHUS. Ecastor quotannis.

CLISTHENES. Et quaenam est tua contubernialis?

MNESILOCHUS. Quaedam;

CLISTHENES. Heu me miseram! nihil dicens.

MULIER V. Amove te. Ego enim examinabo hanc probe e sacris superioris anni: tu vero hinc recede, ne audias, qui vir es. At tu, dic mihi, quid primum nobis sacrorum ostensum fuit? agendum, quid primum erat?

MNESILOCHUS. Quid primum? bibebamus.

MULIER V. Quid vero post hoc secundum?

MNESILOCHUS. Propinabamus.

MULIER V. Haec quidem audivisti ex aliquo? Quid vero tertium?

MNESILOCHUS. Scaphium Xenylla petiit: non enim aderat matula.

MULIER V. Nihil dicens. Huc veni, huc, Clisthenes: hic est vir, quem autumas.

CLISTHENES. Quid igitur faciam?

MULIER V. Vestes illi exue: nihil enim sani dicit.

MNESILOCHUS. Itane vastes exuetis mibi, [nove]m liberorum matri?

CLISTHENES. Solve cito strophium, impudentissuma.

MULIER V. Ut et firma videtur, et robusta! nec edepol mammæ, uti nos, habet.

MNESILOCHUS. Nempe sterilis sum, nec unquam prægnas fui.

MULIER V. Itane nunc? Paulo ante vero mater eras novem liberorum.

CLISTHENES. Sta erectus. Quo penem trudis deorsum?

MULIER V. Eccum, vide, prominet, et optumi coloris est.

CLISTHENES. At ubi est?

MULIER V. Rursus in anteriorem partem abit.

CLISTHENES. Utique hic non est.

MULIER V. Etenim hoc revertitur.

CLISTHENES. Isthmam aliquem habes, homo: sursomque et deorsum penem trabis retrahisque frequentius quam Corinthii.

MULIER V. Nimirum scelestus hic ista nobis convicia dixit Euripidis defendendi gratia.

MNESILOCHUS. Me miserum! in quas memet conieci molestias!

MULIER V. Agedum quid faciemus?

CLISTHENES. Hunc adserveat sedulo, ne fugia hinc elabatur: ego vero ista prytanibus nuntiabo.

CHORUS. Nos igitur deinceps lampadas iam accendere oportet, succinctasque bene et viriliter, pallisque exutas, quaerere, an forte et aliis vit clam ingressus sit, et obire pnycem totam, tentoriaque et vias perlustrare.

SEMICHORUS. Eia igitur primum quidem oportet levem efferre pedem, et dispicere quaquaversum silentio: maxime vero oportet properare: nam cunctandi copia non est amplius: sed quamprimum oportet citissime in orbem currere. Eia age nunc investiga, et scrutare celebriter cuncta, an quis in his locis insidiator aliis forte delitescat. Quaquaversum circumfer oculos, et tam ab illa, quam ab hac parte omnia despice accurate. Si enim non latuerint coæpta eius im-

pia, non solum dabit poenas, sed praeterea etiam aliis omnibus erit exemplum iniuriae, iniustorumque facinorum et impiorum morum; dicetque esse deos manifesto: documentoque erit in posterum omnibus hominibus venerari deos, et iuste pietatem coientes, legibusque consentanea cogitantes, recte facero. Et nisi hacc faciant, talia illis erunt: eorum si quis deprehensus fuerit in nefario facinore, furore ardens, rabieque insanus, si quid fecerit, omnibus manifesto apparebit feminis et mortibus, iniuste et impie factorum poenas deum repetere confessum solvendas.

CHORUS. Sed nobis videntur omnia fere perspecta esse recte: non enim conspicimus ullum alium internos latitantes.

MULIER VI. Ah, ah! Quo, quo fugis? heus, heus tu, non manebis? miseram me, miseram! et insante rapto ab uberibus meis e conspectu aufugit.

MNESILOCHUS. Clama quantumlibet: at hunc nunquam praemansis nutries bucculis, nisi me amittatis: sed hic super femora percussus gladio cruentas venas, sanguine imbut aram.

MULIER VI. O me miseram! annō opem fereatis, mulieres, et clamore multo sublato, statuetis de hoc tropaeum? sed unico infante me sinetis impune privarier?

CHORUS. Ah, ah! o venerandse Parcae, quodnam video novum rursus prodigium? ut nihil aliud reperire est, quam audaciae facinora et impudentiae! quale rursus fecit facinus! quale, amicae, hoc!

MNESILOCHUS. Quomodo vestram effraenatam insolentiam retundam?

CHORUS. Nonne indigna haec sunt, et ultra omnem modum?

MULIER VI. Indigna utique, quod meum mibi eripuit infantem.

CHORUS. Quid ergo dicendum est ad haec? quum talia faciens frontem adeo perfricet.

MNESILOCHUS. Necdum sane desii.

MULIER VI. Sed non eo redibis, unde venisti: nec facile fuga hinc elapsus dices, quantum ausus scelus evaseris: male vero peribis.

MNESILOCHUS. Hoc quidem nunquam fiat; abominor.

CHORUS. Quis igitur deorum immortalium te adiutum veniat, qui tam impie te geras?

MNESILOCHUS. Frustra blateratis: nam ego hanc parvolam nunquam amittam.

CHORUS. Sed, per deas, haud impune mox in nos illudes, verbaque dices impia. Nefarilis enim factis vicissim, ut par est, haec tua ulciscemur, Fortasse autem te, conversa ad malum diversi generis, inhibebit fortuna quaesdam.

MULIER VI. Sed his adsumtis mulieribus, oportet te ligna efferre, et comburere improbum istum, igneque ustulare quam citissime. Quae situm eamus sarmenta, o Mania; nam ego te reddam titionem hodie.

MNESILOCHUS. Succende et combure. Tu vero Creticum amiculum exue cito, et mortis tuse, infans, solem ex mulieribus accusa matrem tuam. Quid hoc rei est? in utrem mutata est puella vino plenum, etiam Persicas habentem. O calidissimae mulieres, o bibacissimae. et ex quacunque re excogitantes rationem bibendi: o magnum cauponibus bonum, nobis autem contra malum: malum vero etiam supellectili et subtemini.

MULIER VI. Admove multa sarmenta, Mania.

MNESILOCHUS. Admoveas licet. Tu vero respondes mihi hoc: hunc infantem peperisse te dicis?

MULIER VI. Et decem menses illum in utero gestavi.

MNESILOCHUS. Gestastin' tu?

MULIER VI. Ita me sospitet Diana.

MNESILOCHUS. Trium cotylarum, aut quanti capacem? die nibi.

MULIER VI. Quid mihi fecisti? exuisti, impudens, meum infantem vestibus, qui tantillus est.

MNESILOCHUS. Tantillus?

MULIER VI. Per ecasior parvus.

MNESILOCHUS. Quot annos vero natus est? tres congiis, an quatuor?

MULIER VI. Fere tantum, et quantum temporis a proximis Liberalibus effluxit. Sed redde eum.

MNESILOCHUS. Non. Testis mihi sit hic Apollo.
MULIER VI. Cremabimus igitur te,

MNESILOCHUS. Cremetis licet: haec vero iugula-
bitur illico.

MULIER VI. No facias, obsecro te: sed me, potius quam hunc, quounque vis, affice malo.

MNESILOCHUS. Amans liberorum videris esse na-
tura: sed nihilominus haec iugulabitur.

MULIER VI. Hei mihi, filia! Da mihi alveum,
Mania, ut saltem sanguinem filiae meae excipiam.

MNESILOCHUS. Subpone eum: gratificabor enim
hoc unum tibi.

MULIER VI. Male pereas. Quam invidus es et
malevolus!

MNESILOCHUS. Pellis haec sacerdoti cedet.

MULIER VI. Quid cedet sacerdoti?

MNESILOCHUS. En accipe.

MULIER VII. Miserrima Mica, quis puella te pri-
vavit? Quis dilectam et unicam filiolam tibi eripuit?

MULIER VI. Improbus hic. Sed quandoquidem
ades, custodi ipsum, ut adsumto comite Clisthene, pry-
tanibus, quae fecit scelestus ille, indicem.

MNESILOCHUS. Age vero, quaenam erit ratio
expediendae salutis? quis conatus, quod commentum?
auctor enim huius negoti, et qui me coniecit in tan-
tas molestias, nondum usquam appetet. Age, quem-
nam, quem nuntium mittere possim ad eum? At rei
expediendae rationem novi ex Palamede. Ut ille, li-
teris inscriptas-palmulas prolixiac. Sed non sunt in
promptu palmulae. Undenam misero fieri possit pal-
mularum copia? unde? Quid vero si pro palmulis has
statuas literis inscriptas disiecero? melius multo id fue-
rit. Lignum enim et hae sunt, et illae erant lignum.
O manus meae, aggredi opportet rem, quae viam no-
bis ad salutem aperit. Agite igitur, tabellarum poli-
tarum plagulae, recipite scalpri sulcos, nuntios meo-
rum malorum. (hei mihi! malum est istuc rho: nam
quem per sulcum vadit?) Ite, festinate per omnes vias,
hac, illac: celeritate opus est.

CHORUS. Nos vero ad spectatores conversae, nos-

metipsas landemus; quamvis nemo non maliebri generi multa convicia dicat, quasi merum simus malum hominibus, et a nobis oriatur omnia, lites, rixae, sedatio, molestus dolor, bellum. Sed queso vos, si malum sumus, cur ducitis nos uxores, si vere malum sumus? et interdicitis, ne exeamus, et ne quae nostrum ex fenestra prospiciens deprehendatur? quin tanto labore malum studetis custodire? Quod si egressa fuerit mulier aliquo, neque inveniatis eam domi, insenum in modum insanitis, quos oportebat diis libare et laetari, si revera ex aedibus evaserit vobis malum, nec illud reperiretis domi. Et si forte lusu defatigatae dormiamus in alienis aedibus, unusquisque malum hoc investigat, lectos circumiens. Et si e fenestra prospexerimus, studet quilibet malum illud spectare: et si quae pudore suffusa recesserit, multo magis quisque cupit, ut caput exserens malum rursus se conspiciendum praebeat. Adeo nos manifesto sumus vobis multo meliores: idque ex instituto examine apparere potest. Examinemus, ntri deteriores siunt: nos enim dicimus vos: vos vero nos. Consideremus igitur, et opponamus singulos singulis, comparantes feminae et viri nomina singula inter se. Nausimachae scilicet cedit Charminus: manifesta enim sunt facta: et Cleophon deterior omnino est Salabaccha: cum Aristomache vero, praenobili illa Marathonia, et cum Stratonice nemo vestrum a longo iam tempore ne conatur quidem certare. Sed Eubulao aliquis ex superioris anni senatoribus praecitat, qui scilicet alteri manus senatorium cessit? At ne ipse quidem hoc dixeris. Sic itaque nos multo meliores viris gloriamur esse. Neque femina, quae ex publica pecunia quinquaginta talenta surari consueverit, bigis urbem invehitur; sed, quum plurimum surripit, sportam tritici viro suffurata, eodem die illam reddit. Sed nos horum multos ostendero possemus ista facientes, et praeterea ventri, magis quam nos, deditos, et grassatores, et scurras, et plagiarios. Quin immo patrimonia multo minus quam nos conservare sciunt. Nobis enim salvum usque adhuc licitorium, scapus textorius, calathisci, umbella: viris autem hisce nostris periit quidem multis scapus ex aedibus, cum ipsa

lances: multi autem alii bellicis in expeditionibus ab humeris abiecerunt clypeum.

De multis mulieres nos iure expostulare possemus cum viris: de uno vero praecipue, quod est omnium longe maximum. Oportebat enim, nostrarum si quae peperisset utilem civitati virum, ordinum duc-torem, vel imperatorem, adfici honore aliquo, primamque sedem illi tribui in festo Steniorum et Scirorum, aliisque festis, quae celebrare solemus. Si timidum et inutilem virum quaedam peperisset femina, vel trierarchum ignavum, vel gubernatorem imperitum, posteriorem eam sedere, capite detonso, illa, quae fortē virum peperisset. Qui enim par est, o cives, Hyperboli matrem sedere, albis indutam vestibus, et promissa coma, iuxta matrem Lamachi, et foenori locare pecuniam? cui, si foenori alicui dedisset, et foenus exigeret, oportebat dare neminem nsures, sed auferre vi pecuniam cum hoc dicto: *Digna scilicet es foenore, quae tales peperisti foetum!*

MNESILOCHUS, MULIER VII. EURIPIDES, PRYTANIS, CHORUS.

(V. 846 — 1000.)

MNESILOCHUS. Strabus factus sum, dum expectans oculorum aciem illuc desigo: ille antem nondum apparet. Quid, miror, impedimento esse possit? fieri sane non potest, quin eum frigidi Palamedis pudeat. Qua igitur illum adducere queam fabula? At novi; recentem Helenam imitabor. Omnino enim mihi est muliebris vestitus.

MULIER VII. Quid rursus machinaria? aut quid circumspectas? acerbam Helenam videbis mox, nisi modeste te geras, donec prytēnum aliquis veniat.

MNESILOCHUS ut HELENA. Nili haec sunt puls
chis Nymphis decora fluenta, qui pro coelesti pluvia
Aegypti solum candidae irrigat, nigra syrmaea vicitan-
tem populum.

MULIER VII. Omnium machinarum peritus es,
per Hecaten luciferam.

MNESILOCHUS. Mihi vero patria est quidem
haud ignobilis, Sparta: pater autem Tyndareus.

MULIER VII. Tibine, o perdite, iste est pater?
immo vero Phryndonas.

MNESILOCHUS. Helena autem vocor.

MULIER VII. Fis rursus femina, antequam prio-
ris fraudis, qua feminam mentitus es, dederis poenas?

MNESILOCHIUS. Viri autem multi propter me
ad Scamandria fluenta occubuerunt.

MULIER VII. Utinam tu quoque!

MNESILOCHUS. Et ego quideam hic sum; at mi-
ser maritus meus Menelaus nondum advenit. Quid igit
vivo corvorum ignavia? sed aliquid quasi blan-
ditur cordi meo. Ne frustreris, o Iupiter, appropin-
quantem spem meam.

EURIPIDES ut MENELAUS. Quis harum moeni-
tarum aedium est dominus, qui hospites excipiat in
mari fluctibus agitato tempestatem passos et naufra-
gium?

MNESILOCHIUS. Protei haec est domus.

EURIPIDES. Cuiusnam Protei?

MULIER VII. O infelicissime, mentitur ecastor.
Nam mortuus est Proteas annis abbinc deceun.

EURIPIDES. Ad quam vero terram appulsa est
navis nostra?

MNESILOCHUS. Aegyptum.

EURIPIDES. O me miserum! quo tempestate de-
lati sumus!

MULIER VII. Credane, o stulte, huic male per-
ituro, nuganti nugas? Thesmophorium hoc est.

EURIPIDES. Ipse vero Proteus, estne domi, an
foris?

MULIER VII. Certe nausea laboras adhuc, ho-
spes, qui postquam audivisti mortuum esse Proteam,
tamen rogitas sitne domi an foris.

EURIPIDES. Heu, heu! mortuus est. Ubi vero conditus est sepulcro?

MNESILOCHUS. Hoc est ipsius sepulcrum, ad quod sedemus.

MULIER VII. Male pereas, et peribis utique, qui audes sepulcrum vocare aram.

EURIPIDES. Cur vero sedes in hac sepulcrali sede, palla obtecta, hospes?

MNESILOCHUS. Vi cogor nuptiis cum Protei filio inire lecti societatem.

MULIER VII. Quid rursus, infelix, decipis peregrinum hunc? Hicce fraudum artifex huc ascendit, hospes, ad mulieres, auri surandi gratia.

MNESILOCHUS. Latra, corpus meum incessens maledictis.

EURIPIDES. Heus, peregrina, quae nam est haec anus, quae te conviciis insectatur?

MNESILOCHUS. Haec est Theonoë, Protei filia.

MULIER VII. Non, per deas: sum Critylla, Antitheï filia, domo Gargettia: tu vero es scelestus.

MNESILOCHUS. Quaecunque vis, dic: nunquam enim nubam fratri tuo, deserens Menelaum meum ad Troiam maritum.

EURIPIDES. Mulier, quid dixi? huc aciem oculorum tuorum converte.

MNESILOCHUS. Intueri te coram me pudet, ob contumeliam quam passae sunt genae messe.

EURIPIDES. Illoc quid est? Vocem intercludit mihi stupor. O dii, quem faciem video? quae nam es mulier?

MNESILOCHUS. At tu quis es? Eadem enim te et me admirationis tenet ratio.

EURIPIDES. Num Graeca es, an indigena mulier?

MNESILOCHUS. Graeca. Sed et tuum genus discere cupio.

EURIPIDES. Helenae te similem maxime video, mulier.

MNESILOCHUS. Ego vero te Menglao, saltem quod ad olera.

EURIPIDES. Recte nimirum agnoscis virum misserrimum.

MNESILOCHUS. O sero tandem veniens tuae conjugis in amplexus, accipe me, accipe me, marite: circumda collo meo brachia; fac te osculer: abduc me, abduc, abduc, abduc me adsumtam quam citissime.

MULIER VII. Plorabit utique, per deas, quicunque te abduxerit, percussus hac face.

EURIPIDES. Tu uxorem meam prohibes me, Tyndarei filiam, Spartam abducere?

MULIER VII. Ne mihi, quam versutus et tu mihi esse videris, et huius particeps consiliorum! Haud temere dudum de Aegypto nescio quid garriebatis. Sed hic quidem dabit poenas: accedit enim prytanis, et lictor.

EURIPIDES. Incommodum est hoc: sed clam discedendum mihi est.

MNESILOCHUS. At ego quid faciam infelix?

EURIPIDES. Mane quietus. Non enim te prodam unquam, quoad vixero, nisi destituant innumeri me doli.

MULIER VII. Hic quidem funiculus nihil adtraxit.

PRYTANIS. Hiccine est improbus ille, quem dixit nobis Clisthenes? heus tu, quid te occultas? Immitte eius collum in asserem, lictor, et eum adliga: deinde hic locatum custodi, nec quemquam ad eum accedere sine: sed flagellum tenens, caede, si accesserit aliquis.

MULIER VII. Sic edepol recte iubes. Parum enim absuit, quin modo hunc mihi eriperet veterator nescio quis.

MNESILOCHUS. O prytani, obsecro te per dextram, quam soles cavam porrigerere, nummos si quis obtulerit, exiguum quid mihi, quamvis morituro, gratificaro?

PRYTANIS. Quid tibi gratificer?

MNESILOCHUS. Vestibus nudatum me iube ut lictor adliget asseri, ne crocotis et mitris indutus vir senex risum praebeam corvis, dum eos pascam.

PRYTANIS. At vero hisce indutum senatu*vi-*
sum est te ligari, ut praetereuntium quilibet videat
manifesto scelestum te esse.

MNESILOCHUS. Iappapaeax! o crocota, quid
 mihi fecisti? non est amplius spes pilla salutis.

CHORUS. Agite nunc ludamus, sicut mos hic
 est mulieribus, quando veneranda dearum orgia festis
 temporibus celebramus, quae et Panson ieiunio colit,
 saepe illas rogans, ut alio post aliud festo talia curas
 sint frequenter sibi. Incipe tripudiare, incede leviter
 pedibus, move te in orbem, manui coniunge manum,
 secundum rhythnum choreae quaelibet incedat: ingre-
 dere velocibus pedibus. Circumspicere quoque, omnem
 in partem circumferendo oculos, oportet choreae or-
 bem. Simul et genus coelestium deorum cane quae-
 libet, et celebra voce, choreas cum omni laetitia agi-
 tantes. Si quis autem sperat maledicturam in templo
 me, quae sum semina, viris, non recte sentit. Sed
 oportet, velut rem rursus novam, primum orbicularis
 choreae concinnum constituere gressum. Procede pedi-
 bus pulchrae fidicinem lyrae canens deum, et arcigeram
 Dianam, reginam castam. Salve, o longe laculans, praes-
 be nobis victoriam. Iunonemque nuptiatum praesidem
 carmine celebremus, ut par est, quae omnibus in cho-
 ris ludit, et claves nuptiarum servat. Mercuriumque
 pastoralem precor, cum Pane et Nymphis dilectis, ut
 adrideat nobis benigne, nostris gaudens choreis. Ex-
 tollo itaque alacriter duplice complosis manibus sal-
 tationem. Ludamus, o mulieres, sicut mos est; ielu-
 nemusque omnino. Sed eia in aliam partem rursus
 te circumage, moto in numerum pede: clara voce
 modulari omnem cantilenam: dux vero noster sis hic
 ipse tu, hederifer Bacche domine: ego enim te can-
 tis et saltationibus celebrabo Euium, o Bacche, Bro-
 mie et Semelae gnate, choris gaudens, quique in mon-
 tibus, Nymphae amabiles inter hymnos Eulum, Eu-
 ium, Euoe cum cantu et choreis iteras: circum vero
 te resonat Citharonia Echo, densisque frondibus opaci
 montes et umbrosi, silvaeque saxosae reboant, circum-
 que te hedera foliis pullulans capreolo floret.

LICTOR, MNESILOCHUS, EURIPIDES,
CHORUS.

(V. 1001—1159.)

LICTOR. **H**ic nunc plorabis sub dio.

MNESILOCHUS. O lictor, obsecro te.

LICTOR. Ne me quicquam roges.

MNESILOCHUS. Laxa clavum.

LICTOR. At hoc tibi faciam.

MNESILOCHUS. Vae mihi misero! magis magis-
que eum infiges.

LICTOR. Magis adhuc, si velis.

MNESILOCHUS. Attatae, attatae! male perens.

LICTOR. Tace, infelix senex. Age, afferam sto-
ream, ut custodiens te recumbam.

MNESILOCHUS. Egregia haec sunt commoda,
quae ex Euripide percipio. Hem, dīi, Iupiter ser-
vator! non periit spes omnis, vir non videtur me pro-
diturus; sed mihi signum occulte dedit Perseus emi-
cans, oportera me fieri Andromedam. Evidem re-
fusa vincitus sum. Manifestum est igitur, eum ventu-
rum, ut me servet: alioqui enim non praetervolasset.

EURIPIDES ut PERSEUS. Carae virgines, carae,
utinam accedere possim, et Scytham latere. Audias,
o quae adloqueris eas, quae sunt in antris, adnue, si-
ne ad uxorem me accedere.

MNESILOCHUS. Immisericors, qui me vinculis
constrinxit miserrimum mortalium. Aegre quidem pu-
tidam anum effugi, perii tamen: nam custos iamdu-
dum mihi adstat hic Scytha, postquam exitio destina-
tum, amicisque destitutum suspendit me, corvis psbu-
lam futurum. Viden? non inter choros, neque seques-
tes pueras, calculorum fiscellam sto habens: sed arctis
vinculis constricta, ceto praeda Glaucetas exposita
sum. Cum paeane, non nuptiali, sed qui vinctis con-
veniat, lugete me, o mulieres, quae indignis affecta
sum malis, infelix; o misera ego, misera!... sed a-

cognatis: sed inter iniustas calamitates virum, mei auctorem infortunii, obtestantem, lacrimosum Orci lessum excitantem, heu, heu, heu, ben! qui me rasit primum, qui me crocota induit, et postea ad hoc misit templum, ubi congregatae mulieres. O fati mei inexorabilis daemon! o me diris devotum! Quis coram haec mala intuens mese non miserebitur calamitatis ingentis? utinam ignifera aetheris stella miserum me prorsus perdat! non enim immortale Solis iubar intueri mihi iucundum est amplius, postquam suspensus fui, doloribus guttur angentibus furiosus, ut celeri itinere ad mortuos descenderem.

EURIPIDES ut ECHO. Salve, cara filia: patrem autem Cepheum, qui te exposuit, male perdant dii.

MNESILOCHUS ut ANDROMEDA. Tu vero quae-nam es, quae meam miserata es calamitatem?

EURIPIDES. Echo, verba recinens sono garrulo, quae superiore anno in hoc eodem loco Euripi et ipsa adjutrix fui. Sed, o filia, te quidem id facere oportet, lamentari nimirum miserabiliter.

MNESILOCHUS. Te vero lamentis respondere mihi.

EURIPIDES. Curae id mihi erit: sed initium fac dicendi.

MNESILOCHUS. O Nox sacra, quam longum cursum moves, per stelligera convexa bigis invecta aetheris sacri, emetiendo venerando Olympo.

EURIPIDES. *Olympo.*

MNESILOCHUS. Cur, queso, ego Andromeda prae omnibus aliis malorum portionem sortita sum?

EURIPIDES. *Portionem sortita sum.*

MNESILOCHUS. Mortis misera!

EURIPIDES. *Mortis misera.*

MNESILOCHUS. Enecabis me, anus, garriendo.

EURIPIDES. *Garriendo.*

MNESILOCHUS. Edepol molestia huc intrasti valde.

EURIPIDES. *Valde.*

MNESILOCHUS. O bone, sine me solum canere
lessum, et gratificeaberis mihi: desine.

EURIPIDES. Desine.

MNESILOCHUS. Male pereas!

EURIPIDES. Male pereas.

MNESILOCHUS. Quid hoc mali?

EURIPIDES. Quid hoc mali.

MNESILOCHUS. Nugaris.

EURIPIDES. Nugaris.

MNESILOCHUS. Flora.

EURIPIDES. Flora.

MNESILOCHUS. Einla.

EURIPIDES. Einla.

LICTOR. Heus tu, quid garris?

EURIPIDES. Heus tu quid garris.

LICTOR. Prytanes vocabo.

EURIPIDES. Prytanes vocabo.

LICTOR. Quid hoc mali?

EURIPIDES. Quid hoc mali.

LICTOR. Unde haec vox?

EURIPIDES. Unde haec vox.

LICTOR. Tunc loqueris?

EURIPIDES. Tunc loqueris.

LICTOR. Plorabis.

EURIPIDES. Plorabis.

LICTOR. Rides me?

EURIPIDES. Rides me.

MNESILOCHUS. Non ego hercle, sed mulier
proxuma haec.

EURIPIDES. Proxuma haec.

LICTOR. Ubi est scelestia? ecce fugit. Quo, quo
fugis?

EURIPIDES. Quo, quo fugis.

LICTOR. Nonne prehendes?

EURIPIDES. Nonne prehendes.

LICTOR. Adhuc vero mussitas?

EURIPIDES. Adhuc vero mussitas.

LICTOR. Prehende scelestam.

EURIPIDES. Prehende scelestam.

LICTOR. Loquacem et detestabilem mulierem.

EURIPIDES ut PERSEUS. O dii, quamnam barbarum in terram delati sumus celeri talari? per medium enim aetherem secans viam, pede volo alato Persens, ad Argos dirigens cursum, et Gorgonis caput ferens.

LICTOR. Quid ais de Gorgone: Scribae caput, tu Gorgonis esse dicis?

EURIPIDES. Sic aio.

LICTOR. At ego tibi *Gorgo* dico.

EURIPIDES. Atat quemnam hunc scopulum video, et virginem deabus similem, tanquam navem in portu, vinculis adnexam?

MNESILOCHUS. O hospes, miserere mei miserrimae: solve me vinculis.

LICTOR. Tu ne loquere. Audesne scelestae? mortituras, linguas es tamen?

EURIPIDES. O virgo, miseret me tui, quam sic suspensam video.

LICTOR. Non est virgo, sed scelestus senex, et fur, et versutus.

EURIPIDES. Ineptis, Scytha: haec enim est Andromeda, filia Cephei.

LICTOR. Specta penem hunc; num tibi parvus videtur?

EURIPIDES. Cedo huc mihi manum, ut attingam puellam, age, Scytha. Hominibus enim morbi omnibus sunt: at me puellae huius amor invasit.

LICTOR. Aemulum me non habes. Quandoquidem igitur podex hic conversus est, tibi non invideo, quin eum praecidas.

EURIPIDES. Quidni me sinis solvere eam, Scytha, et ruere in concubitum amplexusque uxoris meae?

LICTOR. Si tam valde cupis senem paedicari, tabula perforata a tergo culum divide.

EURIPIDES. Immo solvam vincla.

LICTOR. Flagello igitur te caedam.

EURIPIDES. Atqui hoc faciam.

LICTOR. Caput igitur tuum ensis abscindet hic.

EURIPIDES. Heu, heu! quid faciem? ad quos me convertam sermones? sed eos non admittet barbarum ingenium. Rudes enim et inficetus qui novis aggreditur lepidis commentis, operam is ludos facit. Sed alia quaedam huic conveniens fabrica est admovenda.

LICTOR. Improba vulpes, ut conatur decipere me!

MNESILÖCHUS. Memento, Perseu, ut me miseram deseris.

LICTOR. Scilicet flagellum adhuc sentire vis.

CHORUS. Palladem choris gaudientem mihi mos est luc vocare in chorum, virginem nuptialis iugis expertem pueram, quae urbem nostram tenet, solaque manifesto regit imperio, Clavigeraque vocatur. Appare, o tyrannis, ut par est, inimica; populus te vocat mulierum: veni autem cum Pace festis amica. Ceres et Proserpina, venite laetae, propitiiae, lucum in vestrum, ubi viris non fas est intueri orgia veneranda Dearum: ubi, facibus ardentibus, ostenditis immortalem faciem. Venite, accedite, precamur, o Thesmophoræ admodum venerandæ. Si enim unquam ante, exauditis precibus nostris, venistis, nunc venite, oramus, lucis ad nos.

**EURIPIDES, CHORUS, LICTOR,
MNESILOCHUS.**

(V. 1160—1231.)

EURIPIDES. Mulieres, si vultis in posterum pacem facere mecum, id nunc licet, ea conditione, ut nullum a me unquam posthac convicium audiatis: hanc vobis pacem offero.

CHORUS. Quia inductus causa hoc demum nobis proponis?

EURIPIDES. Hic in assere vincetus sacer meus est. Eum igitur si recepero, nullum unquam male-dictum a me audietis: sin mihi non obtemperaveritis, de iis, quae domi nunc occulte machinamini, apud viros ex militia reversos vos criminabor.

CHORUS. Nos quod adtinet, scias te nobis rem persuasisse: at barbaro huic eandem ipse persuadeto.

EURIPIDES ut ANUS. Mei officii est: et tui, o Elaphium, quae tibi in via dixi, ea ut facere memineris. Primum igitur transi, et subduc vestis sinum: tu vero, Teredon, inflatis tibiis cane Persicam saltationem.

LICTOR. Quid bombns hic sibi volt? comi-sationem quis excitat mihi?

EURIPIDES. Opus est, o lictor, ut praeludat puella haec: saltatura enim pergit ad viros quos-dam.

LICTOR. Saltet et praeludat; non prohibebo ego. Quam agilis et levis est! ut pulex in veillere.

EURIPIDES. Age, vestem subduc, filia, hanc; sedensque in genibus Scythae, pedes protende, ut sol-vam tibi calceos.

LICTOR. Recite, recte; sede, sede, nse, nse, fi-liola. Hei mihi! quam rotundae sunt papillae, instar rapae!

EURIPIDES. Tibia cane ocyus. An adhuc Scytham formidas?

LICTOR. Pulchræ hercle sunt nates,

(Nudatus lictoris penis alternis emergit et demergit.)

EURIPIDES. Male huic erit, nisi intus manusrit.

LICTOR. Attamen pulchra est species arrectae huius mentulae.

EURIPIDES. Recte est: vestem rursus induet tempus est nobis iam abeundi.

LICTOR. Annon prius me osculabitur?

EURIPIDES. Omnino osculare ipsum.

LICTOR. Oh, oh, oh! papae! quam dulce est os, inster mellis Attici! quare non concubit tecum?

EURIPIDES. Vale Lictor: non enim hoc fieri fas est.

LICTOR. Nae, anicula, gratificare hoc mihi.

EURIPIDES. Dabin' igitur drachmam?

LICTOR. Nae, nae, dabo tibi.

EURIPIDES. Fer igitur pecuniam.

LICTOR. At nihil habeo: pharetram saltum hanc sume.

EURIPIDES. Postea puellam huc reduces.

LICTOR. Sequere, filia: tu vero custodi senem hunc, o anicula. At quodnam est tibi nomen?

EURIPIDES. Artemisia.

LICTOR. Utique nominis meminero. Artomuxia.

EURIPIDES. Mercuri, fraudum patrono, ista quidem adhuc recte facis. Tu igitur hinc te proripe cursu, puella illa abducta. Ego vero solvam hunc. Tu autem vide, ut strenue, quum solitus fueris, et celerime fugias, contendasque ad uxorem et liberos domum.

MNESILOCHUS. Mili hoc curae erit, quum primus solitus fuero.

EURIPIDES. Solvitor. Quod igitur nunc te facere convenit, fuge, priusquam lictor veniens te adsequatur.

MNESILOCHUS. Hoc iam ago.

LICTOR. O anicula, quam venusta est tibi filiola,

nec difficilis, sed mitis -- Ubinam est anus? hei mihi,
ut perii! quonam hinc abiit senex? o anicula, o anus,
factum tuum non laudo, anicula, Artamuxia. Decepit
me anus. Apage hinc te quam citissime, o pharetra:
recte vero *subine* dicitur; per eam enim in me illu-
ditor. Hei mibi! quid faciam? Ubi est anus? Arta-
muxia.

CHORUS. Percontariam de anu, quae pectidas
gestabat?

LICTOR. Sic, sic. Vidistin' eam?

CHORUS. Hac abiit et ipsa, et senex quidam
eam sequebatur.

LICTOR. Senex crocota induitus?

CHORUS. Aio. Adhuc eos adsequi possis, si
insequaris hac.

LICTOR. O scelesti anus! quanam aufugit via?
Artamuxia.

CHORUS. Recta, quae sursum tendit, via inse-
quero. Quo curris? annon retro hac insequeris? con-
trariam insistis viam.

LICTOR. Infelix ego! at interim currit Arta-
muxia.

CHORUS. Curre iam. In maximam malam cru-
cem ventus te secundus ferat. Sed lusum est satis no-
bis: quare tempus est eundi domum unquamque.
Thesmophorae autem nobis bonam pro his gratiam
rependant.

005642598

